L. HUNA

BORGIA TRILOGIE

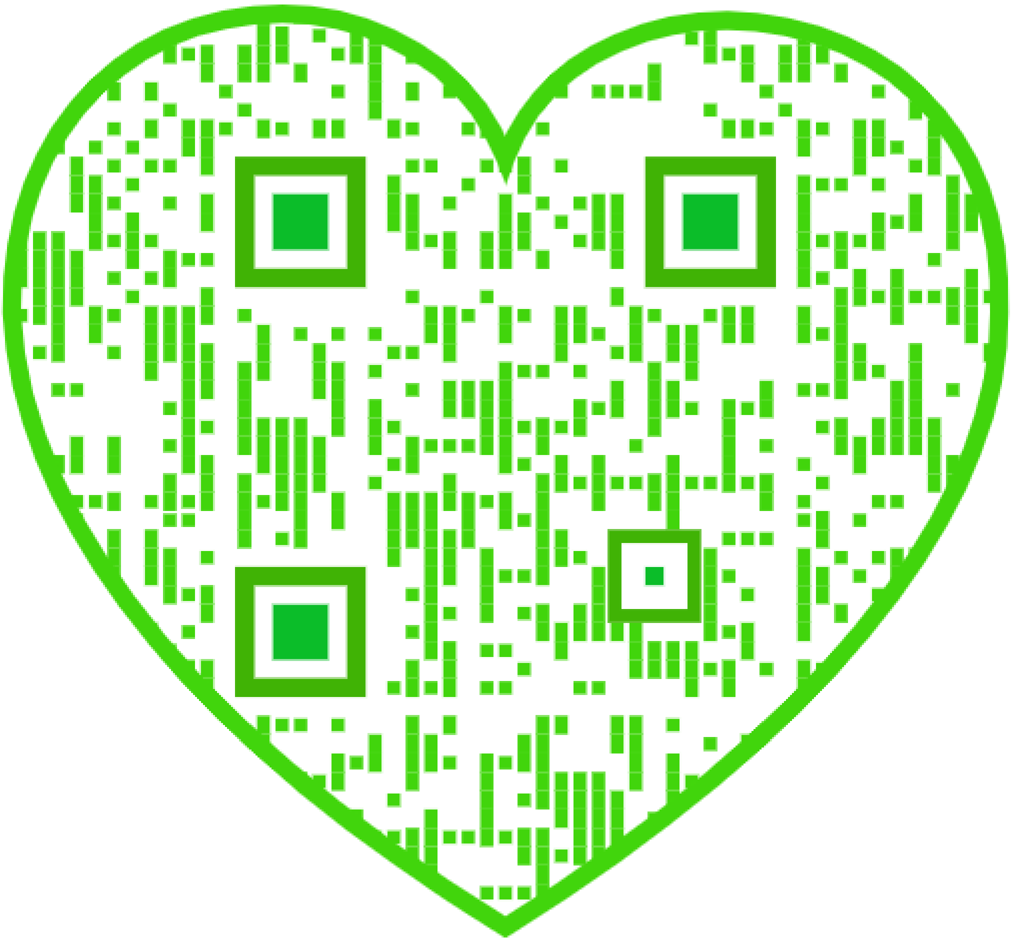

L. HUNA

BORGIA TRILOGIE

Eerste Boek

HET BABEL DER BORGIA'S

Tweede Boek

DE TRIOMF DER BORGIA'S

Derde Boek

DE NADAGEN DER BORGIA'S

A. J. G. STRENGHOLT – AMSTERDAM

Oorspronkelijke titel: Borgia Trilogie.
Illustratieve verzorging, vignetten, band en omslag: Frits Stapel.
Geautoriseerde Nederlandsche bewerking: A. M. de Jong.
K. 1587 P

Eerste Boek

HET BABEL DER BORGIA'S

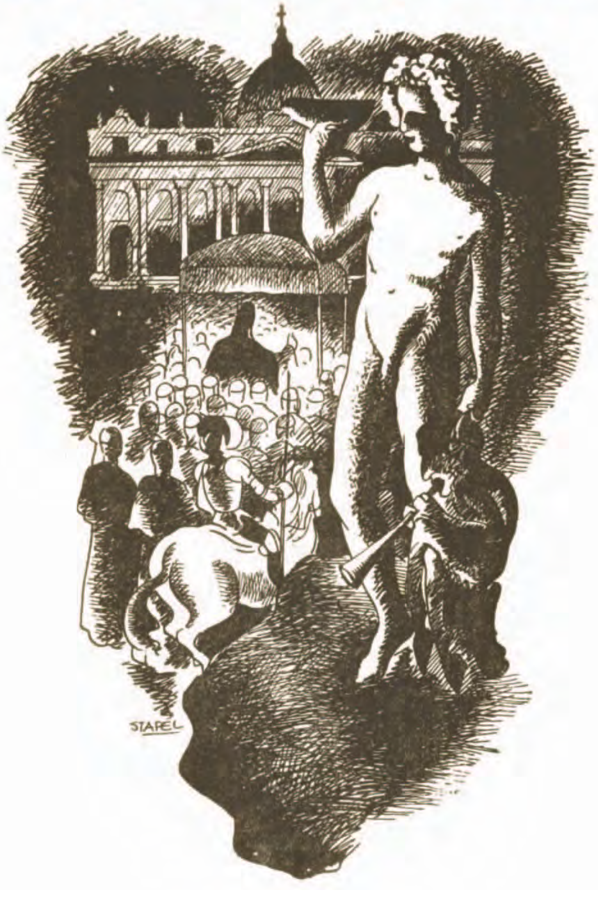

TRASTEVERE zwijmelt in een roes van uitbundigheid. Het carnaval kolkt in gloeiende kleuren door de nauwe straten van het Tiberkwartier. De lucht is bezwangerd met vreugde, wellustigheid, bloesemgeur en dronken verrukking. Boven het Tibereiland schieten vurige bundels den nachtelijken hemel in, die zijn sterrenlampions tegen het donkere baldakijn van den achtergrond over de onheilige stad Petri laat stralen.

O dit carnaval in het jaar onze Heeren 1497!

Warm waait de Westenwind door de straten. Hij strooit den bloesemregen van ontelbare rozen over meisjes en vrouwen, die in ineengeslingerde rijen voortbruisen, als zochten zij, thyrsus-zwaaiende Thyiaden, het tempelfeest van hun stralenden god midden in het heilige Rome te doen herleven. Armen verstrengelen zich in elkaar, lippen spitsen zich kussen tegemoet, de adem dampt van zinnelijkheid, bonte steenen rinkelen aan den hals der bruine schoonen van Trastevere, die hun ellende van allen dag onder het gejuich van den carnavalsnacht begraven of haar met de klaterweelde van vluchtige liefde vergulden.

Oorverscheurende muziek davert over de massa's heen, die hun gloed uitstorten voor de altaren van Venus en Bacchus. Een viooltjesregen daalt uit de handen van schoone nimfen over dreigende hellebaarden neer, zoo lang, tot de ter bewaring der orde geroepen pauselijke soldeniers lachend meedansen.

Mooren, Turken, Russen, dichters, hoveniers, Joden, Zigeuners, schippers, arlecchini, heksen, vogels, voortbrengselen van een lachende fantasie! Hoe dat alles met gespeelden ernst door elkaar wervelt, schreeuwt, tiert, schittert en glinstert, door den flakkerenden schijn van ontelbare fakkels verlicht!

Twaalf sierlijke edellieden, in met goud bestikte wambuizen, den vliegenden rok om het lichaam, schoon als Hermes, den blauwzijden mantel om de schouders geworpen, den violetten fluweelen hoed op het hoofd, rijden op Turksche paarden, wier manen met harmonische zilveren belletjes zijn behangen, met twaalf schoone vrouwen door de straten, als priesteressen van Flora gekleed, in rozenkleurige sluier-

gewaden, met bloemguirlanden bedekt. In fantastische vormen slingeren zich geheele gordels van viooltjes, rozen mirten, malven en leliën langs haar en schouders.
Karossen houden stil voor vervuilde, verroeste poorten, waarover de roode rozen hun bedrieglijken sluier hangen. Achter de poorten spelen Jodenmeisjes op de luit. Uit de karossen dalen gestalten van mannen, groen jagersfluweel om het slanke lichaam gespannen — zij verdwijnen achter de poorten, verzinken in de omarmingen der donkere Esthergestalten.
In den sombersten uithoek, waar de helling naar den muur van Aurelius begint te stijgen, ligt een taveerne „In de Hagedis". Daar springen luitklanken door de dichtbehangen vensters op straat.
Tusschen de huizen bewegen zich twee bloemenmaskers voort, weeke, mollige vrouwenleden. De eene is gehuld in de fluweeldonkere bloembladen van het viooltje, de andere in de purperen vlammen van de zomerroos. Diepzwarte maskers laten slechts de straling van kin en voorhoofd vrij, beide edel gevormd, in de warme tint van het Zuiden gekleurd. En onder de bekoorlijke hoofddeksels van viooltjes en rozen stroomen gouden golven van haar in den nacht.
Het viooltje beeft van angst. De roos schijnt standvastig en onbevreesd. Zij legt haar gloeiende armen om den viooltjeshals en spreekt vurig: „Vergeet toch niet, dat je vannacht niet alleen den naam Viola draagt en ik den naam Roos. Daar is de kroeg. Ik zelf lag eens — het is nu drie jaar geleden — toen ik nog niet het geluk had, den kus van den allerheiligsten Vader te slurpen, achter deze vensters en dronk kussen — kussen — ach, eenmaal in het jaar slechts mag een menschenkind zulke kussen drinken".
„Ik wil niet drinken", weigert het sidderende viooltje.
„Dan heb je het carnaval van Rome gezien, maar niet genoten, Viola. Moet zoo het zoete bloemenhart verdorren, mijn allerschoonste Viola? Daar is de kroeg. We zullen door het raam kijken, er is een kleine spleet in het gordijn, je zult het gloeiende wonder te zien krijgen."
En het viooltje voelde zich door warme armen naar de roode vensters meegetrokken. En daar keek het scherp naar binnen. Deinsde echter meteen ontzet terug.
Maar achter het masker van de roode roos haakten heete oogen zich aan het schaamtelooze tooneel in de kroeg. Daar vierde de naakte zonde hoogtij.
Het viooltje rende, rende — en rende zoo verschrikt en bang en bijna bewusteloos door den nacht, dat het in twee heerlijke mannenarmen rende, die plotseling midden in de straat hun forsche geweld hadden gevestigd.

En de twee armen behoorden aan een man met vermetelen mond, die van louter vreugde om de vangst uitriep: „Viooltje, viooltje hoe overstroomt me je geur! Laat mij aan je schoone lippen ruiken, mijn viooltje!"
Toen geloofde het viooltje, dat het verging. Want het kende deze stem, deze welgebouwde, stevige leden, dit geheele jubelende menschengeluk. Het behoorde alles aan den pauselijken kamerdienaar Pedro de Caldes, genaamd Perotto. Hij was stellig een prachtige, vrouwzieke, teugellooze jongen, en men wist, dat hij ook in den passietijd zijn carnavalsnachten in de donkerste wijk van Rome vierde. Maar dat een boos gesternte hem juist nu hierheen moest voeren, midden op den weg, waarlangs het viooltje vluchtte!
Nog eer het verloren viooltje den naam Perotto kon bedenken, brandde reeds de wilde kus op de lippen, die wilden schreeuwen. Deze kamerdienaar kuste zoo snel en zoo zeker, dat de poort van den angst des harten gesloten moest blijven.
„Help!" Eindelijk sprong de schreeuw midden door de kussen heen. Nu vloog de schoone, losbandige roos lachend nabij. „Daar ben ik! Ik zal je helpen, Viola! Ik zal je helpen kussen!"
En het nauwelijks meer levende viooltje zag, hoe de booze vriendin Roos zich aan de schouders van een man had geworpen, die Sabijnsche herderskleeren droeg. En het hoorde hoe de rozenmond overstroomde van ongebonden lust: „Kus mij, Sabijn! Kus mij! Ach, viooltje, wij moeten kussen . . . . kussen!"
En plotseling merkte het viooltje, dat het beide voeten had verloren, dat het op sterke armen door den blauwzwarten nacht werd gedragen, en dat de wind haar haren tot een fladderend gouden vaandel maakte, en zag hoe over den muur een amandelboom met zijn kruin rozerood in den nacht hing en een pijnboom zich naar den met sterren bezaaiden, meedoogenloozen hemel strekte. En het merkte, hoe de handen van den kamerdienaar hun last lieten zakken, diep, diep, tot haar viooltjeswezen in het gras verzonk, zoodat het gras zich over haar teedere lichaam sloot als over een echt viooltje.
Toen fladderde de angst uit de geworgde keel.
Maar het carnaval voer lachend over den angst heen. Sterke Spartaansche armen strekten het bloemenlijf zonder ontferming ter aarde, waar gewoonlijk viooltjes bloeien en verwelken.
En viooltjes zinnen en hart braken. Terwijl haar laatste gedachten scheurden, schrijnden nog de verstikte jubelkreten van de zaligheid drinkende roos haar oor.
Alles loste zich in stilte en gevoelloosheid op. Een grauw onbeschrijfelijk stroomen doorvoer het innerlijk der bloem.
Wijd opende de hemel de oogen van zijn sterren.

In de verte tiert het bandelooze Rome.
De oogen der sterren staren nog altijd omlaag.
En nu openen zich ook de oogen van het viooltje. Boven hen gloeit het. Het gelaat der roos buigt zich over hen heen. Brandend heet waait de zondige adem.
Dan breekt een kreet van ellende de nachtelijke stilte van den eenzamen tuin. ,,Gebroken — gebroken", jammert het hartverscheurend. Maar het goudharige roosje heeft een sterk bloemenhart. ,,Ja, ja — ik weet het, het was de wilde Perotto. Maar hij zal het heusch niet verklappen. Hij heeft je misschien niet eens herkend."
,,Hij heeft het masker afgetrokken —", snikt het uit het viooltjesfluweel.
,,Ach, hoe kun je zoo schreien, als de mooiste jongen van Rome in je armen ligt. Er woei een heete woestijnstorm over mij heen, toen ik mij in de armen van den wilden Sabijn kronkelde. Ik ken hem, het is een schermmeester uit Arenula, gespierd als een hert in den herfst. Kom toch — wat zet je een ontzette oogen op, mijn klein kindje. Het is toch allemaal als vroeger —".
,,Als vroeger —" Toonloos breken de woorden van de lippen. Toen balden zich de afgematte handen tot vuisten. ,,Jij — jij — hebt me verleid — o Maria, zoete Madonna, jij — en jij — vloek over je, verleidster!"
Dan drukken zich de vleiende lippen op den zoeten mond, en tranen parelen over gloeiende wangen. En de rozenlippen overdekken de lieve, blauwe sterren met den dauw van streelende kussen. En de rozenvingers ordenen het omgewoelde goud om den schedel van viooltje, en de rozenarmen heffen de gebroken vrouwelijke slankheid met onvermoeide kracht omhoog en vlijen de leden aan den hevig golvenden boezem. ,,Het zal een zoet geheim blijven, viooltje, want de sterren zwijgen, de nacht, de kamerdienaar, alles zwijgt. Ik kus mijn kind, mijn zoete Lauretta, ik kus het lieve, goede vadertje paus, den schonen Amor in de Dalmatica, het carnaval des levens begint, doodenasch bedekt den rozenkrans der wilde liefde — kom, kom, de sterren verbleeken — buiten bij de Porta Settimana wacht de karos. In een paar minuten zijn we in het Borgo. *) Maar eerst werpen wij ons, om den hemel te verzoenen, in de Santa Maria-kerk voor het altaar neer en bidden Jezus om vergeving der zonden."
Maar met het viooltje was niets te beginnen. Van haar zinnen beroofd, moest zij door de wilde roos door de menigte in de straten worden gedragen.
Bij de Porta Settimana stond een wit blinkende karos in den licht-

*) De buurt rondom het Vaticaan.

schijn der fakkels. die in den vorm van fladderende kruisen op de torens der poort laaiden.
Een rijk betreste dienaar opende het portier van de karos.
„Avanti!" beval de frissche, door den dauw der zonde merkwaardig verkwikte roos.
Een paar schooiers stonden rondom de plaats, waar de koets zich in beweging zette.
„Wie kan dat zijn?" vorschte een van hen.
Een straatslijper zette een slim gezicht. „Die karos ken ik. Ze draagt het wapen van Farnese".
De sterren werden dof. De donkere kolos van het Borgo-paleis maakte zich als een demonische schaduw uit den langzaam verbleekenden nacht los.

Vergeefs had God paradijselijke heerlijkheden in het wijde Saccodal aan de voeten van den eenzamen monnik gelegd, die op een hoogte achter Genazzano, het Sabijnsche nest in de bergen, stond. Vergeefsch was het groene waas van den wijnstok rondom, dat zich uitstrekte tot de olijfbosschen op den bodem van het dal, die reeds in avondschaduwen verzonken. En ook de betooverende steedsche schittering der Volskerbergen, de alle toppen bekronende adellijke kasteelen der Conti's en Colonna's, de eenzaamheid der kloosters en de torens der Sabina roerden het bedrukte hart van den jongen Fra Giuliano niet, wiens gedachten in den vergloeienden middag om de „deerne Rome" treurden.
Een verward rumoer deed den monnik de ooren spitsen. In Genazzano, dat zich op een lang gestrekte tafelrots tot de kloosterkerk Santa Maria del Buon Consiglio verhief, ging het luidruchtig toe. De pelgrims uit de Latijnsche Campagna hadden zich vereenigd, om morgen het Meifeest voor het genaderijke beeld van Maria te vieren.
Het rumoer drong nu gedempt tot Fra Giuliano door. Geen zoete Mariatoover verzachtte den rouw in zijn gemoed. Geen troost vloeide uit het episch verheven landschap in de diepte van zijn leed. Zijn heilige wil was gebroken, zijn bloed was ascetisch uitgeput. Heldhaftig sleepte hij zich dag op dag na een rusteloozen nacht naar een onverbiddelijk strengen morgen, die hem geen verlossing beloofde.
Fra Giuliano scherpte zijn blikken. Onder naburige kastanjes laaide een scharlakenroode hoofddoek op, zooals de vrouwen van Sora droegen. Hij ontdekte de snelle, sluipende bewegingen van een vrouw die zich kirrend onder de beschutting van den laag neerhangenden kastanje in de armen van een — Augustijn kronkelde. Als een zweepslag trof de aanblik den vertoornden broeder, die van het rotsblok onder de olijven was opgesprongen. Hij schoof door de ranken

heen en verjoeg de vrouw, terwijl de Augustijn als een hond, die slaag verwacht, ineenkromp.
„Fra Gasparo!" De bleeke jonge monnik richtte zich met het gebaar van een opvlammenden Cherub voor den zondaar op.
„Nou, nou — bekommer je om je ziel," viel de medebroeder uit. „Kastijdingen maken het lichaam murw, het valt uit elkaar. Ik ben niet de eenige booswicht van het klooster. U bent immers met vroomheid volgezogen als een oude spons, sinds U Savonarola hebt hooren preeken. Als in Rome het helsche spektakel met wijntje en Trijntje aan den gang is, de Heilige Vader met zijn kinderen den reidans leidt, dan zal Onze lieve Heer ons armen monniken de zonde niet zwaarder aanrekenen. En zoo lang de boeren vrouwen hebben, is 't niet noodig dat de papen trouwen, meent de prior, die ook zijn wilden paternoster liever bidt dan den rozenkrans, Dominus tecum!" Met een grijns werkte hij zich door het struikgewas heen.
Fra Giuliano was doodsbleek geworden. Hij schreed het rotspad naar de olijfboomen weer op. Daar stond hij nu, tegen het steenen voetstuk van een Mariabeeld geleund, dat door witte kamperfoelie was omstrengeld, terwijl zijn voet meedoogenloos de wilde bloemen tusschen de steenbrokken vertrapte.
Daarginds in het hoogheilige Rome zat de met zonden bedekte paus, de Baälpriester, de meineedige woekeraar, de verliefde stier, de verschrikking Alexander Borgia. Voor zijn ijdelheid lagen kardinalen, prelaten, ambtenaren, kunstenaars, geleerden en een volk van lakeien in het stof. Zij werd vetgemest door schaamtelooze epigrammen, die aan de wereld de vroomheid en deugdzaamheid van Alexander VI verkondigden en waarvan één in den dolzinnigen triomf uitbrak:
Eenmaal heeft Rome Caesar groot gemaakt, nu voert Alexander koen het ten toppunt omhoog; gene een mensch, deze een God. En Alexander zei tot de godgelijkheid amen. In zijn handen stonk geroofd geld, aan zijn handen kleefde het vergoten bloed van onwelgevallige edelen, door zijn handen ging het Judasloon van een sultan, op zijn handen droeg hij de kinderen van zijn liefde door het leven, met zijn handen streelde hij den nek van zijn favoriete, voor wie hij de sneeuw van zijn zesenzestigjarig hoofd in een lenteweide veranderde. En om hem heen laaiden, door de onheilige fakkel gevoed, de liefdesvuren van zijn kardinalen en nepoten, die zijn gunstelingenheerschappij willekeurig, naar zijn luimen hem ingaven, had opgekweekt.
God opende de vuursluizen niet, God beschermde Rome en den paus. Zondaar op den stoel van Petrus, gij, die God op de legerstede van den wellust aanbidt! Alexander Borgia, gij, die den menschen de zonde tot wet gaaft! Bevlekt zijn de huwelijken, vergiftigd de families oneerbaarheid is de zinspreuk van het Romeinsche meisje, schandelijk-

heid het wapen des priesters. Bij gouden kerklichten zwelgen de kardinalen met boeleerende vrouwen, en de Baälspapen zingen Bacchus een evoë. Rome, eens koningin der wereld, waar zijn uw helden gebleven? Noch Spartacus, noch Capua, noch Hannibal, noch de volkenverslindende Germanen konden u vernietigen, maar wat veldslagen niet konden volbrengen, dat deden uw eigen euveldaden! Uw keizers wierpen u in het stof. En de heerlijkheid der pausen had u weer tot het wereldbeheerschende Roma kunnen maken, maar zij hoorden den roep des hemels niet en maakten stralend wereldvergif tot den inhoud hunner waardigheid.

Een zachte luchtstroom woei aan van den Monte Cavo. Boven het Saccodal hingen parelgrijze mistwolken en op de hellingen der Volskerbergen hulden de kasteelen en rotsnesten der Latijnen zich in spookachtige schemering. Van de bergkerken der Sabina maakte zich voor en na het gelui van het Angelus los, welks klanken sidderend over de wijnbergen verwoeien.

Steenachtige voetpaden voerden uit de bergen naar Genazzano omlaag. Daar zag Fra Giuliano de struische herders afdalen naar het Madonnafeest, in hun ruige geitenvellen gehuld, en nog kon hij ook de welgevormde hoofden der boerinnen onderscheiden, de olijfdonkere gezichten, de edel besneden trekken, de bronskleurige nekken, waarop de zilveren hangers en de koralen blonken.

De schemering nam het dal in haar donkere armen. De glimmende lichten der pelgrims voor de kerk verleenden nu het eenvoudige bouwwerk een geheimzinnige grootheid.

De monnik huiverde. De broeder voelde, hoe de bedriegelijke Zephir de kwade lucht der Pontijnsche moerassen meevoerde. Hij schreed bergafwaarts naar de beschaduwde diepte van Genazzano, den kolos der Colonna's voorbij. Moord, twist en verraad hadden de rijen van het trotsche geslacht gedund, en ook de beide broeders Fabrizio en Prospero, die nu de teugels in handen hielden, waren kemphanen, die den paus veel werk gaven.

Hoe meer de monnik het kerkplein naderde, des te duidelijker werd het gewoel der landlieden, die in de open lucht wilden overnachten. Dicht opeengedrongen legerden op de kerktrap de pelgrims, behangen met heiligenamuletten, en verdreven den tijd met scherts en ijselijke berichten uit Rome. Af en toe bracht een liefdesverhaal, dat het volk rondom de pauselijke favoriete Giulia Farnese had geweven, de gretige Sabijnsche jongens in levendige beweging.

De broeder schreed nu de kerk binnen. Bij de genade-kapel golfde de menigte voor het ijzeren traliewerk op en neer. Daarachter straalde in glorieuzen lichtschijn de wonderdadige Madonna, omneveld door een verstikkende lucht.

Een medebroeder, die juist uit een biechtstoel trad, verzocht Fra Giuliano zijn plaats in te nemen, omdat de stank in de kerk hem half had doen bezwijmen. Van den altaarkant gonsde het eentonige gemurmel der gebeden aan Giuliano's oor, en slechts met moeite kon hij de innerlijke kracht tot verleening van het boetesacrament vinden.
Plotseling drong een meisje naar den biechtstoel toe en wierp zich met krijtwit gezicht op het donkere bekleedsel neer. Niet zonder ergernis hadden de menschen voor de ontstelde vrouw plaats gemaakt. En een gebochelde matrone wendde zich tot een olieverkoopster: „Moedertje, dat is Daniela Narni uit Aquila in de Abruzzen, ik ken haar, de dochter van den beeldsnijder Narni. Hoe komt die hier?" En ze spreidde haar verwondering uit als een lakenhandelaar zijn waren.
Toen de monnik een vluchtigen blik op het door leed vertrokken gezicht van de jonge zondares had geworpen, veerde zijn bovenlichaam met ontzetting terug. Zijn oogen verwijdden zich en zijn lippen beefden: „Zuster — zuster —"
Na vijf jaren van scheiding zag hij haar weer, zijn zuster. Hier, waar Gods oor zich voor de zware samenspraak der harten opende, zocht zij den vergeten, half dooden broeder weer op.
Hij drukte het gezicht tegen de tralies van den biechtstoel.
Daniela Narni had het donkere, gebeitelde hoofd star opgeheven. Maar reeds in het volgende oogenblik deden snikken haar lichaam schudden, zoodat het dichtgevlochten haar op de vensterlijst viel en het gelaat onder de golvingen van dien zwarten vloed verzonk. En haar jammerend gefluister viel neer op het hout: „Broeder — broeder — ik heb 't niet langer — uitgehouden — ik weet — je hebt mij verstooten —"
„Je staat voor het aangezicht Gods, Daniela. Begin, zooals de Kerk het voorschrijft. Ik, arme, zondige mensch biecht —"
„Ik kan niet — mijn — mijn —" En zij drukte het hoofd in de handen — „mijn eer — geroofd —"
Fra Giuliano deinsde terug. „Dus het is zoover gekomen, als ik heb voorspeld. Wat is er gebeurd?"
Daniela hoorde achter zich het gefluister der boerinnen, die haar met plompe nieuwsgierigheid gadesloegen en besnuffelden.
Eindelijk stiet zij het wilde woord uit: „Geweld!"
„Geweld?" De broeder kromp ineen. „Hoe is 't gebeurd? Waar?"
„Bij Sulmona —.in de bergen der Majella."
„Hoe kwam je daar?"
„Ik was bij mijn vriendin Theresa te gast. Haar ouders beheeren een landhuis in de buurt van de stad. Wij gingen — op een dag — naar de herdershutten van Lama — o God — als 'k er aan denk,

wordt mijn hart verscheurd." Zij begroef weer haar gezicht in haar handen.
„Verder!" maande de broeder ongeduldig.
„In het eikenbosch hoorden we jachtrumoer — we wisten, dat kardinaal Piccolomini in de omgeving jaagde — we ontmoetten — drie jonge heeren —"
„Dat beviel je wellustigen blikken!" hoonde de biechtvader.
„Neen!" weerde zich de trots der zuster. „Angst was alles wat ik voelde. De voornaamste der drie mannen — o God — mooi als een — ach, broeder, broeder. Ze voerden ons diep het bosch in. — Bij een jachthuis stonden twee knechten. — Men scheidde mij van mijn vriendin — ik bespeurde een scherpen reuk als van kruiden — het gelaat van den schoonen jongeling boog zich over mij heen — ach, Giuliano — ik wilde schreeuwen — boven mijn oogen slingerde een ketting met het beeld van den aartsengel Michaël — onder de dierlijke klauwen — brak — mijn eer in stukken —." Onder snikken viel haar hoofd op het zware hout.
Onder het hooge gewelf der kerk begon plotseling een onwelluidend gezang van ruwe mannenstemmen te golven, dat den lof van de Maagd verkondigde. De paradijselijke reinheidsgedachte was het goud van dit lied, en de aanbidding der menschheid verzonk in langgerekte litanieën, die wonderlijke gelijkenissen te hulp riepen, om de maagdelijke hoogheid van Maria te openbaren. Het lied doorwoelde de ziel van Daniela.
Een heesche stem klonk aan haar oor. „Je bent ongelukkig, Daniela, maar misschien niet slecht. Maar wee je, als je heimelijk verontschuldigt, wat je nu openlijk vervloekt."
Daniela vroeg om de absolutie. Fra Giuliano gaf haar deze met gelaten ziel. Hij hoorde nauwelijks meer de armzalige bekentenissen, die zoo licht wogen voor den rechterstoel Gods tegenover de schuld, welke aan haar werd bedreven. Maar toen kreeg de uiterst strenge geest van de kerkelijke moraal weer de overhand over de gemoedsbeweging van den Augustijn. Een bevrijding van zonden was slechts door een belofte en een verbintenis jegens den hemel mogelijk. Zooals de Heer zich voor de zonden der menschheid gaf, zoo moest ook de mensch zich voor den ander geven, wanneer deze schuldig was geworden.
„Je reist met mij naar Rome, Daniela. Ik zal van den prior verlof krijgen, je te vergezellen."
„Naar Rome?" Angstig wrong het zich uit de nauwelijks bevrijde borst.
„Je werpt je op het graf van de heilige Monica neer, de moeder van den stichter onzer orde. Daar zal het voornemen, dat ik voor je

beraam, door goddelijke wijding tot je eigen worden. De tranen en het gebed van zijn moeder Monica wekten Augustinus op, gezant des Heeren te worden. Zooals zij zijn zonden door haar gebeden te niet deed, zoo moet jij de zonde van den verleider door je gebed te niet doen, en misschien — ik wil het hopen — dringt langs onnaspeurbare wegen dan het berouw in zijn hart, en de kracht van jouw gebed was het dan, die hem het rozenpad naar den hemel wees. Daniela, wil je dien weg gaan?"
„Waar leidt hij heen?" vroeg zij met benauwd hart.
„Naar de eenzaamheid en de verzonkenheid in God. Wij zullen de plaats weten te vinden, waar je onreinheid wordt gelouterd en verdreven."
„Je wilt me — tot een — heilige maken?" Het was, alsof zij reeds de vangarmen der levende ontbinding om zich heen voelde.
De broeder knikte. „Heb je den vurigen, innigen wensch, Daniela?"
De wijding van de plaats, de nabijheid der Madonna, de het schuldbewustzijn opzweepende kerkgezangen, de wierook, de aanblik der reusachtige menigte van biddenden, de angst voor den toorn des hemels, indien nu haar gefluisterd neen al haar boete tot huichelarij misvormde, verlamden de zinnen der ongelukkige, en den roep naar wereldsche vreugde overstemmend, knikte zij haar broeder een hartverscheurend ja toe.
„Wanneer gaan we naar Rome?" vroeg zij op den toon van een gevoellooze.
„Verwacht mij over drie dagen voor de kloosterpoort, als de ochtenddienst voorbij is."
Als een geslagen dier sleepte Daniela zich uit de grafdonkere biechtcel naar den lichtglans van de kerk, waar haar verkommerde gestalte onder de massa in het niet verzonk. Daarna drong zij naar buiten. Een oorverdoovend rumoer vervulde de lucht. Het boorde zich smartelijk in het hoofd van de arme Daniela, die door de menigte heendrong. Onder het smeulende schijnsel van fakkels en olielampen dansten de schaduwen en lichten op het plein heen en weer, begeleid door een spektakel, zooals slechts door de uitgelatenheid en overdreven vroolijkheid van het Zuiden wordt voortgebracht. Het gekrijsch der vrouwen, het getwist der mannen, de litanieachtige, slepende gezangen der processies, het marktschreeuwerige tumult van vele venters en verkoopers, de ontelbare kinderen, die midden in de processies hun salti mortali uitvoerden, de op houten obelisken tronende heiligenbeelden met hun uitgerekte ledematen, waarvoor een vrome menigte van geloovigen knielde, dit alles verdichtte zich tot een groteske harlekinade, die in kleur en klank op het schrilste was afgestemd en op het geplaagde gemoed van de schoone Daniela

als zweepslagen werkte.
Spoedig stond zij bij den stadsmuur en wankelde innerlijk verscheurd verder over knisterende steenen en ritselend loover, tot het rumoer van het stadje steeds vager werd en de lichtschijn tot doffe nevels verbleekte.
De wind ruischte om haar heen. Al voortdwalende bleef Daniela's kleed aan de stekelige braamstruiken haken, en de angst tooverde haar schrikbeelden voor, die naar haar grepen. Achter den Monte Cavo lag nog een bleeke avondstreep van gesmolten zilver. Daarginds hingen roerlooze dampen boven de Tyrrheensche Zee. Boven haar arglistige oppervlak vormden zich de verstikkende nevels van den komenden sirocco.

Uit de als zilver blinkende olijfbosschen aan den voet van Genazzano waren zij bij het klokgelui van den morgen afgedaald naar het dal van den Sacco en naar de gloeiende Campagna. Spoedig lag het roodgele gesteente der Sabijnsche bergen achter hen, hier en daar scheurden de gespleten bergruggen den morgensluier der nevels.
Daniela Narni sleepte zich doodmoe aan den arm van haar nog zwakkeren broeder voort. Zij hadden de kleine nederzetting en herberg Colonna, waar de wieg van het oude geslacht stond, bereikt en zonken nu als moede dieren in het door de zon verbrande gras.
Rondom de liggenden strekte zich de drukkende weemoed van de Romeinsche vlakte uit, en het was Fra Giuliano alsof de graflucht van den heidenschen tijd uit de richting van Rome overwaaide en zich vermengde met de verstikkende lucht, die door de dampen van de naburige zee werd gevoed. Zijn blik, door de hitte mat en afgestompt, verkwikte zich niet aan de schilderachtige beelden der met stroo bedekte herdershutten en eenzame bronnen, de donkere cypressen-obelisken, die met hun starre slankheid uit het goud van de wilde brem opschoten. Hij zag ook niet de viooltjeskleurige wazige hoogten van Palestrina met de kasteelen der Colonna's en had geen gevoel voor de huiveringen uit den voortijd, die uit het eikenwoud van Tusculum nederwoeien, en hoorde ook niet de slaperige klanken der cornamusa, die als achter dichte gordijnen gedempt voorttrokken. Ook zijn zuster lag doodelijk uitgeput naast hem.
Fra Giuliano zag, dat zij, terwijl hij in zijn vrevier had gelezen, was ingeslapen. Met somberen weemoed beschouwde hij de schoone, maar door de vermoeidheid sterk aangetaste trekken.
Plotseling veerde zij op.
„Wat heb je daar?" De broeder zag een zeldzaam gevormden steen

in haar boezemspeld, die de borstdoek tot dusver had verborgen.
„Het is een aandenken van onzen broeder Serafino," zei Daniela. De naam verduisterde op slag het gelaat van den monnik.
„Serafino? Ik dacht, dat die ook uit Aquila weg was?"
„Dat is hij," knikte de zuster.
„Hij heeft zeker ook met vader gebroken?"
„Vader, nuchter en ruw, Serafino altijd als in een droom wandelend en niet aan den arbeid te krijgen. Dat verdroeg elkaar op den duur niet. Daarom ging onze broeder heen. Wij hoorden lang niets van hem. Toen kwam er een brief uit Milaan voor mij. Serafino schreef, dat kardinaal Ascanio, de broer van den hertog van Milaan, hem in zijn dienst had genomen. Het onverwachte geluk wekte vaders woede op, daar hij den jongen altijd slechts ellende had voorspeld en zich nu in het ongelijk zag gesteld. Nu moet onze broeder ook in Rome zijn. Ook kreeg ik kort geleden deze gouden speld van hem toegestuurd, als teeken, zooals hij mij liet zeggen, dat het hem goed ging. Bij den brief waren verzen ingesloten, die de bruiloft van Hephaistos met Aphrodite bezongen. Je weet immers, Giuliano, dat hij altijd een dwepende droomer was."
„Zijn gedweep was doelloos, zijn karakter onbestendig," zei de monnik. „Nu eens hief hij de oogen op tot God, dan weer tot de goden, wien hij met kinderachtige liederen speelsch zijn wierook offerde. Wij hebben elkaar nooit verdragen. Hij was de gezondste, de schoonste van ons en joeg vol ijdelheid achter de meisjes."
„Hij was destijds zoo jong —"
„Ik ook!" viel de monnik uit. „Is jeugd een vrijbrief voor trots en aanmatiging? Jij en Serafino, jullie pasten bij elkaar. Het valt alles als zand in elkaar, als God het op de proef stelt. Dien steen heeft Serafino je gegeven?" Hij tastte naar de speld. „Het is een heidensche god."
„De jonge Mellini in Aquila gelooft, dat het Hermes is."
De slanke vingers van Fra Giuliano rukten het sieraad af. „En dat draagt je heilige zin ook maar een oogenblik aan 't lijf? Het goud voor de raven!" Blind van woede slingerde hij de speld in het gras, welks bruine golven haar dadelijk verslonden.
Daniela was bleek geworden. „Het aandenken — van mijn broeder —"
„Van een Godverachter!" Fra Giuliano maakte van zijn rozenkrans een uit ivoor gesneden martelaarskroon met de heilige lans los en hechtte het fijn gebeitelde kunstwerk aan de borst. „Als je me hebt nageaapt en je berouw maar vluchtig als een fosforvlam was, blijft je wankelmoedigheid in het hemelsche schuldboek voor eeuwig opgeteekend."

Aan een ruw houten tafel in de schaduw van den muur der herberg zaten Campagnuolen. Fra Giuliano zette zich met zijn zuster in de nabijheid en haalde een halve pinta Frascater. De zwartachtig purperen wijn vloeide als olie door de droge keel. Aan een tafel onderhielden zich luidkeels twee mannen, die kooplieden uit het naburige Frascati schenen te zijn. Hun muildieren met den last stonden aan een olijfboom gebonden.
„Mijn dochter Pia huwt een kamerdienaar van kardinaal Riario," zei de oudste der beide mannen, terwijl hij zijn geldbuidel doorzocht.
„Alle achting! Heel Frascati zal jullie benijden. Komt ze in dat mooie paleis, dat de kardinaal op den Campo di Firo aan 't bouwen is? Aha, dan kan jullie toekomstige schoonzoon allen ontevredenen, wier neus den paus te scheef zit, precies op den armezondaarsschedel kijken, als ze worden opgehangen."
„Ja, dat pleiziertje heeft hij," pochte de koopman zeer ernstig.
„Maar hij kan ook van zijn venster uit alle feesten zien op de Navona, die Cesare Borgia den Romeinen tot zijn eigen eer aanbiedt."
„Is Cesare weer in Rome?" vroeg de jongste eenigszins bedenkelijk.
„De heele pauselijke familie is bijeen. Ook Lucrezia met haar gemaal, den hertog van Pesaro. En de broer van Cesare, de hertog van Gandia, die nu ook hertog van Benevente zal worden. Dat schrijft mijn kamerdienaar mij."
„U bedoelt — schoonzoon —"
„Dat is maar zoo'n verkorte spreekwijze," lachte de koopman met kennelijk welbehagen. „Dat leert men aan het pauselijke hof, waar sommige menschen zonder vorm van proces het tijdelijke, maar niet den paus zegenen."
De jonge toehoorder zette angstige oogen op. „En zoo iets durft u openlijk te zeggen?"
„Heel Rome zegt het. En bovendien hangen de aanklachten tegen den paus met groote letters op perkament of lappen geschreven, aan den hals van Pasquino."
„Wie is dat?" vorschte de nieuwsgierigheid van den ander.
„O, mijn goede heilige Antonius, hij kent de steenen figuur, meneer Pasquino, niet! Zonder neus, arm en beenen! Maar een hals heeft hij. En daaraan hangen de Romeinen hun scherts en spot in den vorm van epigrammen."
„Wat u zegt!"
„Daar is een van die vergiftige taartjes." De koopman haalde met leedvermaak een blad papier te voorschijn en las den nieuwsgierigen toehoorder voor: Alexander verkoopt de sleutels en de altaren Christi — hij kan het doen, omdat hij ze immers zelf heeft gekocht. Nieuwsgierigen traden nabij en lachten.

„En dat laat de paus zich welgevallen?" mengde zich een boer in het gesprek.
„Men onthalst alleen wien men heeft. Natuurlijk komt het voor, dat men den Tiber laat stijgen, doordat men bij de kleinigheden, die op zijn bodem rusten, ook nog een menschelijke kleinigheid gooit." Hij beet krachtig in de pizza, een op koek gelijkend maïsbrood.
„En aan deze curie huwelijkt u uw dochter uit?" vroeg de jonge Frascater geheel ontzet. „Dan ben ik toch liever tomatenhandelaar dan kamerdienaar bij kardinaal Riario. Die vallen immers ook bij den paus in ongenade, de kardinalen. Denk maar aan Ascanio Sforza."
„U bedoelt den Milanees. Men vertelt, dat hij van heeren verwisselt als de geestelijke bij de mis van plaats bij het altaar. En van geliefden. Tegenwoordig heeft hij zijn niet meer jonge hart aan gravin Mirandola verloren, die —" hij fluisterde het heel zacht — „de hertog van Gandia, de zoon van den paus, moet hebben onteerd." Toen vervolgde hij hardop: „En even vaak verwisselt hij van kunstenaars, dichters en geleerden. Hij heeft juist een nieuwen dichter naar zijn hof gesleept, die heel Rome met heidensche verzen in spanning houdt. Zeg, menschen, hebben jullie niet van den dichter Serafino d'Aquila gehoord?"
De broeder en zuster aan het naburige tafeltje schoten overeind. Angst en trots weerspiegelden zich in de trekken van Daniela. Fra Giuliano echter beefde van schaamte en toorn. „Kom, Daniela, wij breken op. Serafino! Aan de bron van Castalia lescht hij zijn dorst en spot zeker met de bron van Maria."
„Broeder — vergeef onzen broeder!" vroeg Daniela innig.
„Eerst moet ik den ommekeer in hem beleven. Kom! Naar Rome!"
Zij schreden tusschen Mariadistels en verdorde kruiden voort in het bruine vulcanische stof van den weg, die zich tot de oude begraafplaats van Rome uitstrekte.
Toen maakte zich uit den geheimzinnigen grijsbruinen voorhang in het Westen als een luchtspiegeling het heilige Rome los, ongevormd, onduidelijk, breed vervlakt, nog vastgehouden in den schoot van wolkende dampen. Fra Giuliano bleef staan. Zijn hand wees naar het langzaam groeiende beeld. Het Rome van den heiligen Petrus, het martelaarsoord der heiligen, de uitverkoren genadestad der Christenheid omvatte met de eerste betoovering van haar door mystieke wijding omsponnen schoonheid zijn hart.
Hoe meer zij de stad naderden, des te sterker werd de toevloed van landlieden, die in hun geitenvellen den indruk van faunen maakten. Links van de wandelaars onthulden zich de schaduwachtige kolossen der oude aquaducten en de praalgraven der Via Appia uit de weefsels

van den groeienden avond.
Het wegennet werd dichter. De vervallen hutten verdwenen, slechts hier en daar was de grond uitgehold door een tufsteengroeve, waarin een schaapherder met zijn kudde huisde. Toen echter doken de eerste baksteenen huizen op, zwart berookte, vormlooze muren met glaslooze vensters. En de eerste kerken buiten den muur van Aurelius traden uit den nevel, waaronder de basiliek San Lorenzo. Nu mondden de wegen op den landweg uit, die naar de Porta Maggiore voerde. De tweewielige, hoogbeladen karren werkten zich moeizaam door de bruinzwarte aarde.
De zon verbloedde, toen de pelgrims het grillige woud van kerktorens, de donkere pijnboomgroepen op de stadsheuvels en de ver in het land blikkende kloosterpalmen van San Bonaventura op de puinhoopen der caesarenpaleizen ontwaarden.
De monnik sleepte zijn zuster mee langs de lange tuinmuren, waarop klimop woekerde. In het gesteente tooverde het avondgoud tonen van het diepste omber tot het stralendste oranje. Uit een park, dat een kardinaalspaleis omringde, klonk zilverklaar als in een droom het geplas van een bron. Achter de zuilen der toegangspoort hingen dienaren in amarantrooden rok rond. Vijf karossen en drie draagstoelen stonden er voor, die waarschijnlijk bezoekers hadden gebracht. Uit de vensters drongen klanken als van vrouwengelach en luitgetokkel. En nu wees de broeder op de schemerende façade van Rome's schoonste basilica, die haar porticus naar de wilde verlatenheid van het Esquilin uitstrekte: Santa Maria Maggiore.
En zij betraden het wijde, door twee-en-veertig zuilen gedragen schip der kerk. De fijne wierooksluiers van een avonddienst hulden het in zilverachtig blinkende nevels, die langzaam naar het edel versierde, in witgouden vakken verdeelde plafond zweefden.
De laatste vromen waren verdwenen, de lichten doofden uit en slechts de weinige avondkaarsen, die het inwendige der kerk schamel verlichtten, verspreidden hun schemerige glinstering in de verhevenheid van het Florentijnsche kunstwerk. Giuliano hoorde niet het zachte gemompel der biddende zuster naast zich, zag niet het mystische glinsteren, dat zich om de spitse stralen van den tabernakel weefde, maar voelde slechts de zoete geborgenheid aan het hart van God. Wat hij smeekte, was niets minder dan een tweede Savonarola te worden voor dit Rome.
Daniela was in een droomloozen slaap verzonken. Terwijl zich op de lippen van den broeder psalmwoorden vormden, lag de zuster doodmoe op de altaartreden uitgestrekt. Plotseling schokte haar lichaam en zij ontwaakte. Het schemerlicht der kerk bracht haar tot zich zelve.

„Je bent ingeslapen," klonk het verwijtend aan haar oor.
„De vermoeidheid — mijn leden branden — mijn oogen —" Als een magnetische slaapdronkenheid overviel het haar opnieuw.
De broeder droeg haar letterlijk van het altaar weg, door de donkerende zuilenhal en naar buiten voor de poort. Op de treden legde hij de slaapdronkene neer.
Over Rome was de nacht gedaald. Welk een nacht!
De zeven heuvels lagen in den zilvergroenen schemer van den maneschijn. Fijne nevels legden zich als een heiligenkrans om het Kapitool en veranderden de muren van het Senatorenpaleis, de oprijzende torens van kerken en burchten, de koepels, de puinhoopen van het Lorum en den ringmuur van het Colosseum in spookachtig vage gewrochten, die in wonderbaarlijke sprookjes thuis schenen te hooren.
In de luchten hing de dronkenmakende geur van stille tuinen, dien de lentewarme wind in golven over de daken in de diepte droeg.
Tegen het schemerende licht stak zeer nabij de San Pietro in Vincoli met haar fraai geproportionneerde architectuur af, en als een donkere kolos stond daar vlak naast het prachtige paleis van den nu verbannen kardinaal Giuliano della Rovere.
En boven puinhoopen, tinnen, daken en muren welfde zich de koepel van het Pantheon in het sidderende licht. Daar, waar de oude goden eens op marmeren offeraltaren den vredesklank der Romeinen ontvingen, wilde Fra Giuliano de strijdfakkel van zijn welsprekendheid ontsteken.
Nu zweımde het klokkengelui van Rome uit, het tiende uur verkondigend. Zwaar vielen de doffe tonen als over grafheuvels in het ruischen van den maannacht.

In het paleis van Vanozza Canale op het Brancaplein heerschte een drukte als in een mierenhoop voor den rooftocht. Maar in de rijk versierde, met tapijten uitgedoste vertrekken hing een trage vrede, dien slechts de aangekondigde nadering van paus Alexander aan het wankelen bracht.
In een kamer, welker reusachtige vensters geopend waren, zat zijn verouderde favoriete Vanozza Canale op den divan en wreef haar sterk gerimpeld gelaat met ezelinnenmelk in, waarin gestooten en gebrande koralen dreven, om de verwelkte Putipharschoonheid een glans van jeugd te verleenen. Voorzichtig grepen haar vette vingers in de Etruskische vaas en besprenkelden de Umbrisch bruine huid. In het donkere haar glinsterde het onwelkome zilver van de overrijpheid. Het eens hartstochtelijk razende verliefde bloed vloeide getemd door de aderen. Wanneer men drie min of meer echtelijke wederhelften heeft gehad en bovendien een stedehouder Christi aan

het hart en in het bed heeft gekoesterd, heeft men geen recht meer op onrustige hartkloppingen.
Haar door het leven ietwat afgesleten schoonheid beteekende voor de Romeinen niets meer. Voor hen was zij nog slechts de moeder der pauselijke kinderen en terloops ook de gemalin van Carlo Canale, die bij wijze van genade een post van pauselijk scriptor bekleedde, en het als een eer beschouwde, den hoogepriester der Christenheid als profiteur bij deze huwelijkszaak te kunnen aanspreken. De heer Carlo Canale was zoo wijs geweest, de vrijheid in liefdesaangelegenheden van zijn echtgenoote tegenover den onverzadigbaren paus bij de huwelijksche voorwaarden eens en voor altijd te garandeeren. Hij zelf vergenoegde zich met de afvalproducten van de liefde zijner vrouw. In de laatste jaren, nu de kinderen van Alexander reeds schoone, bloeiende menschen waren geworden, bezocht de paus vrouwe Vanozza nog slechts als de moeder van zijn kinderen. Dit ouderlijk geluk omvatte drie zonen en een dochter: Don Juan, hertog van Gandia, Cesare, kardinaal van Valencia, Jofré, vorst van Squil lace, en Lucrezia, de wonderschoone, ach zoo schoone Lucrezia . . .
Vrouwe Vanozza kon zich voor haar leeftijd niet over achteruitstelling van den kant van haar minnaar beklagen, die nog met zes-en-zestig jaar gevoelens in zijn leden liet tintelen, waarom menige volrijpe Hercules der liefde hem kon benijden. Hij had haar een huis op het plein Piazzo di Merlo geschonken, een groote wijnaanplanting, een wijngaard met landhuis bij de San Pietro in Vincoli en haar ten slotte het paleis op de Branca overgedragen. Vrouwe Vanozza had in deze buurt zeer voornaam gezelschap, want hier verhieven zich de ernstige paleizen der groote geslachten Andreozzi, Cenci, Capodiferro en vele andere. De goedmoedige vrouw liet zich echter ondanks de haar omringende adellijke atmosfeer er niet van weerhouden, een eenvoudige burgervrouw te blijven, die liever solide koopmanszaken wenschte te drijven dan de etiquette der hooge kringen te bestudeeren.
Daarom liet zij dan ook op den Campo di Fiore een logement drijven, de Osteria del Leone. Zij had volgens haar aard even goed in de dagen van Catilina als in onze dagen kunnen leven, zonder dat de bijzonderheden van het tijdperk eenig stempel op haar zouden hebben gedrukt. Haar hartstochtelijke wenschen had de eerste kerkvorst bevredigd, zij was moeder van beeldschoone kinderen, zonder dat dit moederschap haar sterk in de ziel greep, zij vond behagen in goede werken, was vroom met daarbij een behoorlijke dosis schijnheiligheid, overigens gezond en traag van gedachten en bewegingen, zoodat zij alle vooruitzichten op een onbezorgden levensavond had. Een scharlakenroode, met goudbrokaat getooide draagstoel naderde

het paleis. Een dozijn pauselijke soldaten begeleidde het dicht omhulde voertuig.
Vrouwe Vanozza bekeek zich in den spiegel. Het haar lag geordend om den scherp besneden cameeënkop, de spelden van jaspis hielden de weerbarstige vlechten te zamen, het cochenillepoeder had een zacht roode kleur op de wangen getooverd, en de Florentijnsche hanger om den vetten hals straalde blank als de zon op den eersten scheppingsdag.
Daar stond de aanbidder van al deze opgepoetste schoonheden op den drempel. Twee pages in vermiljoenroode gewaden hielden bij de vleugeldeur van den corridor plechtig de wacht. Met een wenk zond de paus de knapen heen en sloot de deur. Toen nam hij de roode, met hermelijn gevoerde cappa af, opende ten deele den scharlaken schouderkraag en kuste zijn geliefde teeder op het koperbruine voorhoofd.
„Heb je een maal voor me bereid?" vroeg Alexander begeerig, terwijl hij de lichtzinnige „Facetieën" van Poggio, zijn wereldsch brevier, op den sokkel van een Flora legde.
„Artisjokken met gember, muskaat en saffraan, dan pauwenhersens en corsicaansche wijn. Bent u er mee tevreden?"
Vrouwe Vanozza liet de kaarsen ontsteken. De met goud bestikte, corduaanleeren tapijten schitterden hier en daar als saamgedrongen groepen reuzensterren, en boven hen straalde een fries, Grieksche jongelingen met stieren vechtend, alle lichamen fel gekleurd, afstekend tegen den donkergroenen weidegrond, als wilden zij hun levenskracht en de schoonheid van hun leden wellustig aan den toeschouwer opdringen.
De tafel werd door twee dienaressen aangericht. Op zilveren borden dreven de artisjokken in olie, op ivoren, schelpvormige schaaltjes lagen de lievelingsspecerijen van den paus. Dikbuikige glazen werden gevuld met het bloed van corsicaansche wijnbergen.
Alexander boog zich met de behagelijkheid van een fijnproever over het dampende gerecht. „Men krijgt bij jou niets halfslachtigs voorgezet."
„Het verheugt mij, dat uw leeftijd u niet ongalant heeft gemaakt," zei vrouwe Vanozza glimlachend.
Met voorname beheersching gaf de allerheiligste Vader zich aan het genot der spijzen over, zonder een woord te spreken. Toen hij de helft van zijn wijnglas had geledigd, sprak hij opeens: „Ik merk, dat Lucrezia van dag tot dag schooner, haar gemaal, Giovanni Sforza, van dag tot dag onbeminnelijker wordt."
„Het schooner worden schijnt een Godsgeschenk van uw kinderen te zijn. Ik zeg: van uw." Zij deed wrevelig.
Maar Alexander zei met de grootste vrijmoedigheid: „Het is waar.

Onlangs zag ik den mooien zeventienjarigen bengel, dien Oliviera Ruspetti mij heeft geschonken. Hij is sterk en gespierd geworden en heeft reeds de onderkin der Borgia's. Hij gaat nu op de hoogeschool van Padua en draagt mijn zegen in den zak. Volgde hij zijn natuur, dan zou hij nauwelijks in Padua zijn uren voor Petrarca's Retirio vergeeuwen, maar liever zijn rapierhouwen in de condottieri-school uitdeelen. Maar daarvan begrijp jij niets." Hij proefde weer met zijn gewone voorzichtigheid van de olievette pauwenhersens.

„Van de schoonheid van Lucrezia begrijp ik in elk geval meer," zei vrouwe Vanozza eenigszins ontstemd. Het ontbrak er nog maar aan, dat de paus het maal met de opsomming der schoonheden van zijn vreemde kinderen kruidde! „Lucrezia heeft zich pas bij mij laten zien," sprak zij, snel een zwenking makend. „Ze is mooi geworden, dat is waar. Maar wat moet haar gemaal met haar schoonheid beginnen, wanneer zij deze liefdeloos voor hem wegsluit?"

De paus fronste het voorhoofd. „Ik en Adriana Orsini hadden geen goede hand bij deze samenkoppeling. Lucrezia heeft geest, Giovanni Sforza zoo goed als niet. Zijn fraaie lichaamsbouw, zijn golvend haar, zijn welverzorgde baard en de serie ijdelheden, die daarmee is verbonden, stellen Lucrezia niet schadeloos voor het overige gebrek aan deugden. Het is waar, hij heeft bij den twist met den weerspannigen Orsini dapper gestreden, maar met zulke heldendaden verovert men nog niet de liefde van zijn echtgenoote. Sforza is ook onmannelijk en in omstandigheden, die een zekere vaardigheid vereischen, van een ongeloofwaardige dwaasheid."

Vrouwe Vanozza hoorde met verbazing den smaadzang aan. „Dat alles had u toch, allerheiligste Vader, ook reeds vier jaar geleden kunnen weten."

„En wie zegt je, dat ik het niet heb geweten?" Hij knipte met zijn groenzwarte oog, waarin een arglistig vonkje trilde, naar de goede vrouw.

„Hebt u het geweten?" Zij zag hem eenigszins verwonderd aan.

De paus knikte. „Lucrezia heeft met dit huwelijk den eersten stap in de groote wereld bij een klein vorstelijk hof gezet. Nu is zij zeventien jaar oud en wordt naar lichaam en geest schoon. Deze schoonheid moet politiek kapitaal worden. Het huwelijk moet te niet worden gedaan."

Vrouwe Vanozza schrok ontzet terug. „Wilt u weer gaan handeldrijven met het hart van het kind?"

„Weer?"

„Het is u een behoefte, uw kinderen naar den stand der politieke sterren te behandelen."

De kauwende kaakspieren van den paus verrieden door hun haastigen

arbeid eenige innerlijke beweging. „Mijn huishouding, lieve Vanozza, wordt niet door gevoelens, maar door verstand geregeerd."

„Twee Spaansche verlovingen hebt u op grond van dat verstand verbroken, om Lucrezia ten slotte tegen een-en-dertigduizend ducaten aan het hart van Giovanni Sforza, den hertog van Gandia, te versjacheren," stoof de matrone op.

„Je zegt — versjacheren. Ja, ja —" Alexander wierp het zonder geprikkeldheid van zich af.

„In elk geval stak er meer eer in, een afstammeling van den grooten Francesco Sforza in het huwelijksbed te volgen, dan een onbeteekenenden graaf d'Aversa, die ergens in Estremadura schapen fokte." Vrouwe Vanozza sloeg allengs een kanseltoon aan. „Aan het hof van Pesaro echter bracht Lucrezia den heer Giovanni een soort liefde in het bruidsvertrek, waar zelfs geen ijsberenmannetje pleizier in zou hebben gehad."

„Genoeg daarvan." Alexander was opgestaan. Met waardige gelatenheid liet hij de geliefde van zijn jeugd met haar kleine gedachten alleen en onderzocht de sierlijkheid van een Neptunusbeeldje, door er met de mouw overheen te strijken. „Dat is namaak," zei hij geringschattend.

„Het is een attentie van kardinaal Ascanio Sforza." Vrouwe Vanozza wist, welke uitwerking deze naam op den paus moest hebben.

„Van dien huichelaar!" bruiste Alexander op.

„Ik moet hem in bescherming nemen. Ik heb het origineel van het beeld gezien bij — Giulia Farnese." Het donkere voorhoofd der Romeinsche verduisterde zich.

Maar in het oog van den paus kwam een zachtmoedige glans. De naam van deze jonge vrouw was in staat, hagelbuien in Hesperidische zonneoverdaad om te tooveren. Alexander was steeds fijngevoelig tegenover vrouwe Vanozza. In haar tegenwoordigheid noemde hij nooit den naam van Giulia, hoewel zij hem er nooit een verwijt van had gemaakt, dat hij in den laten herfst der liefde ook de lente hulde bewees, die, belichaamd in de wonderschoone Giulia Farnese, voor hem was ontbloeid. Deze was zeer oppervlakkig uitgehuwelijkt aan den heer van Orsini, dien de paus, om in den hof van Venus zijn geluk ongestoord te kunnen genieten, gelegenheid gaf in den tuin van het slot Basanello er over na te denken, of het voorrecht, een Farnese tot vrouw te hebben, een hoogere waarde verkreeg, doordat men eenige maanden per jaar ver van deze vrouw moest leven. „La bella Giulia" werd als hofdame van de jongere Lucrezia het paleis in Porticu binnengevoerd. Giulia geloofde in allen ernst, een genade des hemels te mogen zien in het feit, dat zij den stedehouder Christi op aarde met haar gloeiende omarming mocht gelukkig maken. Zij bespeurde in haar

borst een zweem van hemelsche bruidswijding, en deze opgeschroefde voorstelling kon stellig hiermee worden verontschuldigd, dat de paus haar door gelijksoortige gedachten daarin nog stijfde. Want dadelijk bij het begin van hun kennismaking had hij haar verontrust geweten gerustgesteld, door haar te zeggen, dat hij bij iedere mis, die hij celebreerde, een deel van deze liefdeszonde weer goed maakte! Als dank voor zooveel troost en liefde baarde zij drie jaar geleden den apostolischen wildebras een dochtertje Laura, dat alle verwachtingen op een aanhoudenden gouden regen scheen te mogen stellen, indien het Alexander mocht believen, Giulia zijn laatste liefde te noemen.

De schoone courtisane bewerkstelligde ook, dat haar broeder Alexander Farnese tot kardinaal werd benoemd. Ook zette zij door, dat haar schoonmoeder, de koppelzuchtige Adriana de Mila Orsini, een verre verwante van den paus, die de schande van haar schoondochter had opgekweekt en de eer van haar eigen zoon besmeurde, in het paleis van Lucrezia kwam, om daar gemeenschappelijk met Giulia de opvoeding der pauselijke kinderen te leiden. Zij werd in feite de vrouwelijke secretaris van den paus, raadde hem, koppelde zijn naaste familieleden, mengde zich in alle erfeniskwesties, en suikerde haar sluwheid met het vertoon van een grenzenlooze vroomheid, die in schenkingen aan alle kerken van Rome haar farizeesche uitwerking had.

De ergernis van vrouwe Vanozza over den invloed dezer vrouw verdampte zonder eenig gevolg, omdat haar het geestelijke overwicht ontbrak. Dat Alexander op den bloesemhoning der schoone Giulia afvloog, vergaf zij den ouden hartsvriend, maar nooit kwam haar hart den smaad te boven, door iemand van gelijken leeftijd te worden verdrongen.

„Je bent dus bij Giulia geweest?" zei nu de paus verwonderd.

„Ik heb haar naamdag niet ongemerkt laten voorbijgaan. Bij haar heb ik kardinaal Ascanio aangetroffen."

„Heeft hij weer hoog opgegeven van het Fransche pauwenhof? Hij kan maar niet vergeten, dat hij daar werd gevleid en met dolken, die op mijn borst waren gericht, werd uitgerust. De ondankbare! Direct na mijn verkiezing tot paus deed ik hem een paleis cadeau, maakte hem tot vice-kanselier van de kerk, gaf hem vier met goud beladen muildieren."

„Maar alles als loon voor zijn stem bij de pauskeuze," zei vrouwe Vanozza sluw glimlachend.

Alexander bloosde volstrekt niet. „Ik had hem kunnen vernietigen, toen ik op den stoel zat. Hij beloont dank met ondank."

Daar weerklonken trompetstooten op het plein.

„Dat is Cesare met zijn ruiters," zei Alexander geërgerd. „Altijd die dwaasheid!"

Buiten gaapten de menschen de naderbij dravende ruiters aan, die door den jongen zoon van den paus werden geleid. Hij zat statig op zijn verblindend geroskamden Berber, wiens roode schabrak met goud was bestikt, en hield de baret in de handen aan den teugel. Voor het paleis sprong hij van het ros, waarbij hij beide beenen over den kop van het paard wierp. De ruiters riepen als op commando: „Evviva Cesare Borgia!" Twee dienaars maakten rumoerig de poort van het paleis voor hem open.

Als een torero in de arena trad hij binnen. Alle Borgia's hadden iets van het dier, dat zij in hun wapen droegen. Eigenzinnigheid, stierenkracht, onbevreesdheid, teelkracht en behagen in geweld waren in meer of minder aangename vermenging in ieder van hen te vinden. Bij Cesare, den blondgelokten, helder uit de oogen zienden jongeling met het herculische, gespierde lichaam had de kracht den voorrang boven de andere stiereneigenschappen, daarna kwam de bandelooze zinnendrift aan de beurt, dien hij van zijn vader had geërfd, daarbij sloot zich de met kracht verbonden moed aan, maar dat de eigenzinnigheid in hem niet was ontwikkeld, kon vader Alexander niet beweren, die onder dit geschenk der geboorte-feeën genoeg had te lijden.

Cesare Borgia begroette zijn ouders met een koelen handkus.

„Je komt niet van Santa Maria del Popolo," zei de ontstemde paus, ofschoon toch een straal van vreugde in zijn oog blonk.

„Ik kom van een ander altaar, waarbij het bidden een genoegen is." Als Cesare zoo glimlachte, had zijn gelaat de betooverende beminnelijkheid van een echten cavalier.

„Ben je bij je broeder Jofré geweest?" vroeg de paus met een vaag vermoeden.

Met lichten spot antwoordde de zoon: „Ik was alleen maar bij zijn vrouw, de onvergelijkelijk schoone Sancia. Jofré weet niet, wat hij in die vrouw bezit. Zij is de bevalligste babbelaarster, de opgewektste dame, de schoonste en hartstochtelijkste vrouw van Rome —"

„Ben je hier gekomen, om de deugden der koningsdochter van Napels voor ons te bezingen?"

„Neen, mijn komst is van groot gewicht. Mijn oudste broeder, de hertog van Gandia, brengt op 't oogenblik door zijn onhandigheid heel Rome in oproer —"

„Wat is er gebeurd?" vroeg de paus.

„Hij heeft zoojuist den kamerheer van kardinaal Ascanio Sforza, dien hij hem een paar dagen geleden met geweld heeft ontvoerd, in het Vaticaan doodgestoken."

„Juan?" De paus sprong op. Vrouwe Vanozza dreigde in zwijm te vallen.

„De hertog van Gandia!" Met lichten spot raffelde hij nog de schoone

titels van zijn broeder af: ,,Legaat van het Patrimonium en van Viterbo, banierdrager der Kerk, vorst van Tricarico, graaf van Claramonte, Lauria en Carinola — de tong wordt moe van al die ambten en waardigheden. En nu hebt u hem ook nog tot hertog van Benevente gemaakt, allerheiligste Vader."
,,Wat jij, afgunstige, niet kunt vergeven," zei de paus glimlachend. ,,Hoe is dat met den kamerheer toegegaan?"
,,De kamerheer moet hebben gezegd, dat de rugwond van den hertog, die hij in den slag bij Sorbiano heeft opgeloopen, een teeken van lafheid was, want een held droeg zijn wonden aan de voorzijde. Die uitlating komt zijn broeder ter oore, hij laat den kamerheer naar het paleis sleepen en steekt hem als een hond neer. Kardinaal Ascanio is razend, en u, allerheiligste Vader, zult moeite hebben, dien ouden kemphaan gerust te stellen."
,,De geruststelling van Ascanio is voor mij bijzaak. Maar de voorbarigheid van den hertog wekt mijn verontwaardiging. Ik zal hem duchtig de les moeten lezen." Al sprekende werd de paus vuurrood van ergernis.
,,Met die les zal noch de doode kamerheer, noch de levende Ascanio bijzonder tevreden zijn," waagde Cesare tegen te werpen. ,,Mijn broeder draagt het hart hoog vanwege uw vrijgevigheid."
De paus strekte het door den ouderdom ineengedrukte lichaam en zwaaide de dikke vuist voor de oogen van den zoon heen en weer. ,,Brutale rekel! Is je kardinaalswaardigheid niet voldoende voor je?"
,,De kardinaal verlamt de gedachten van het kind van de wereld. Neem mij den hoed af en ik zal er geen traan om vergieten, allerheiligste Vader."
,,God zal je richten, ondankbare!" donderde de paus.
Maar als een ervaren speler zocht Cesare naar een kans, om den vaderlijken toorn schaakmat te zetten. ,,Adriana is al lang van plan met u over mijn kardinaalshoed te spreken," zei hij opeens.
Bij dien naam werden de golven der opwinding werkelijk stil.
De paus spitste de ooren. ,,Adriana? Speel je met haar onder één hoedje?"
,,Moet men dat niet doen, om bij uw vaderhart te komen? Mijn oprechtheid bewijst u, hoe jammer ik het vind, niet langs den rechten weg bij dit beste aller harten te kunnen komen."
De paus scheen onthutst. ,,Je bent opbruisend, kind. We zullen er rustig over nadenken, of je kardinaalswaardigheid misschien op de jeugdige schouders van den zestienjarigen Jofré kan worden gelegd."
Cesare werd oplettend. ,,Dan wordt de hand van Sancia vrij?" vroeg hij levendig.
,,Natuurlijk. Het huwelijk zou worden ontbonden."

Alweer! dacht vrouwe Vanozza wanhopig. En krauwde de veeren van een witten kakatoe, die naast de schenktafel op een stang krijschte.
„Je bemint je schoonzuster Sancia," zei de paus met gefronst voorhoofd. „De stad spreekt er over, en Pasquino maakt zich over den armen kleinen Jofré vroolijk."
„Hm! De arme kleine Jofré is met dertien jaar aan het hart van de vijftienjarige Sancia gelegd. Hij rolde jubelend het bed van de weelderige koningsdochter in, zooals hij mij kinderlijk in het oor fluisterde. Maar hij heeft ook de kunst verstaan, er weer gauw uit te jubelen en van de bloemen van het volk te snoepen. Er heerscht veel koude in het huis van Jofré."
Cesare was naar het venster gestapt. Zijn staalkoude oogen boorden zich in de duisternis van het plein. „Allerheiligste Vader, de Orsini's maken weer spektakel."
De wisseling van onderwerp scheen ook den paus welkom te zijn. „De oude vos Virginus Orsini heeft drie jaar geleden mij en Napels verraden, zoodat ik mij in de armen van mijn vijand Prospero Colonna moest werpen."
Cesare schoot in een lach. „Colonna of Orsini! Dat doet er immers niets toe. Allebei trouweloos als kikvorschen in April. Men bereikt slechts het doel, door hen tegen elkaar op te hitsen."
Alexander zag zijn zoon met verbaasde blikken aan. „Bij God, voor jouw jaren een wanhopig ernstige politiek. Wat hoor je van de Orsini's?"
„Ze betoonen zich weerbarstig, rusten Ostia en Bracciano uit, en in het paleis op Monte Giordano worden heimelijk wapens binnengesmokkeld."
„Ik zal mijn soldeniers versterken. En als ze het te bont maken, zal de hertog van Gandia hun bewijzen, dat hij klaar staat om ook in het gelaat wonden van Orsini te ontvangen."
„De hertog — ?" De gekrenkte heldenijdelheid van den jongen kardinaal bruiste onstuimig op. „Vaarwel, allerheiligste Vader."
De paus riep met breeden glimlach den zoon terug. „Hola! Legaat van Napels — stop!" Hij wreef zich in de handen om de verwondering van den zoon. „Kijk, Vanozza, de getemde zebra draaft terug. Men moet nog eens zeggen, dat woorden geen kracht bezitten."
Cesare was in verwarring bij de deur blijven staan. „U wilt mij — tot legaat — van Napels maken?"
„In Augustus zal de nieuwe koning Federigo uit jouw hand de kroon ontvangen. Hij heeft een mooie dochter Carlotta en een misvormden zoon. Maak nu je rekening maar op." Hij grijnsde sluw, met de groenachtige glinstering in zijn oog.

De hersens van Cesare begonnen ijverig te werken als een mier. „Ik dank u, allerheiligste Vader. En over den kardinaal zullen wij nog wel spreken. Het is beter, dat ik den last afleg, eer de waardigheid in stukken vliegt."
„Wij zullen een conferentie van de kardinalen bijeenroepen en — van mijn kinderen."
„Laat u de eersten dan maar loopen," glimlachte Cesare vleiend. „Want er gebeurt toch alleen, wat wij willen." Aangenaam getroffen beval hij zich aan. Op den drempel hoorde hij nog, hoe Alexander tot de brave moeder zei: „Dat kind groeit mij oogenschijnlijk boven het hoofd."
Met een vroolijk trara reed dit overrijpe kind nu door den nacht, die over het donkere Brancaplein lag. Door de warme Meilucht uit de holen hunner huizen gelokt, flaneerde het Romeinsche volk in de straten. Men bekeek Cesare's verschijning als een fraai pronkstuk. Het eeuwige evviva rondom werkte op zijn zenuwen. Het was te vroeg, om naar het Borgo terug te rijden. Hij repte zich met zijn kleine cavalcade naar donkerder straten, waar zich de donkerder gedachten beter thuis voelden. Het verleden wentelde door zijn hoofd. Tot nu toe ging alles naar wensch. Nog in Pisa kreeg hij op de hoogeschool van zijn vader het aartsbisdom Valencia in het vaderland van den paus. Het wierp jaarlijks een zakgeld van zestienduizend ducaten voor hem af, waarmee de liederlijkheden van de hoogeschool gedeeltelijk werden gedekt. Cesare had niet het recht tegen den hemel te wrokken. Een prachtige hofstaat omringde hem, hij woonde in het Vaticaan boven de vertrekken van den paus, mocht zijn eigen blazoenen, secretarissen, hofdichters, geleerden en — vrouwen kiezen. Zijn hart was sterk als zijn gemoed, al te sterk. Hij voelde geen neiging tot gewetenswroeging, want dat hoorde in het deugdenkabinet van het volk thuis.
Ten overvloede gaven de heeren kardinalen niet altijd het beste voorbeeld. De monsignori, kleine koningen der Kerk, zaten in hun kasteelachtige, met gekartelde muren omgeven paleizen, welker getraliede vensters op verdediging waren ingericht, achter dikke baksteenen en omringden zich nu eens met kunstzinnige, geleerde schoonheid, dan weer met een wereld van ijdelen opschik, hoogmoed en traagheid. Zij hadden een kometenstaart van hovelingen, geleerden, dichters, philosophen, doktoren, en mannetjes en wijfjes dongen naar hun gunst.
De luidruchtige cavalcade was in den donkeren wirwar der straten van Trastevere beland, waar zich basilieken, paleizen van fraaie, vóór-Gothische architectuur en hoerenhuizen met zwarte venstergaten tot een chaotische massa hadden samengedrongen. Voor het

nonnenklooster, waar de maagden der edelste geslachten hun hora's zongen, liet Cesare zijn ruiters een ruwe serenade brengen, welke op slag alle deugzame kloosterbewoonsters naar de vensters dreef. Aan een inval in het warme meisjesnest echter dacht zelfs de jonge woesteling niet, dien de aanblik van zoovele in het maanlicht bleek glanzende leliënkopjes slechts aanvuurde, met een gezond bloeiende vrouwenroos de rest van den schoonen nacht te genieten. Hij wilde naar een schoone hetaere, Vittoria Cereni, voor wie hij in den gloed van zijn eerste bewondering eenige maanden geleden een klein huisje bij San Apollinari had laten bouwen. Deernen en Jodenmeisjes stieten een luid geschreeuw uit, toen de ruiters voorbijgaloppeerden. Cesare reed over de Tiberbrug recht naar het hart van het slapende Rome en legerde zich van vreugde over het legaatschap van Napels aan het hart van Vittoria Cereni.

Kardinaal Battista Zeno had destijds na de verkiezing van Alexander Borgia tot paus helsche angsten uitgestaan. Hij had zich namelijk bij de verkiezing niet door geld laten omkoopen en leefde nu in vrees voor Alexanders wraak. Daarom vluchtte hij op een nacht naar Padua. De paus liet direct beslag leggen op het paleis van den kardinaal en schonk een geheele verdieping aan zijn geliefde dochter Lucrezia.

Wanneer Donna Lucrezia zich in het hertogdom Pesaro aan de zijde van haar schoonen, maar onbeminden gemaal verveelde, liet zij de muildieren inspannen en reed naar Rome.

Dezen keer had zij zich echter het gezelschap van haar gemaal moeten laten welgevallen, omdat de paus het zoo wilde.

Op dezen dag, waarop de zon met vurigen gloed over Latium straalde, waren de vensters van het vertrek, waarin Sforza op een met dierenhuiden bedekte legerstede sluimerde en Lucrezia aan de zijde van haar echtgenoot de wijsheid van den Dominicaan Pico de Mirandola poogde te verteren, geheel verhuld, om de hitte van den Meidag te verzachten. Aan het roodgouden, in vakken verdeelde plafond hing een zilveren regendruppelaar, waarvan de druppels in een marmeren bekken vielen, waarin kristalhelder rozenwater door een bijzondere machinerie, die een Florentijnsche kunstenaar had uitgevonden, in golvende beweging werd gebracht. Aan de door sierlijke pilasters onderbroken tegelmuren hingen met goud omzoomde tapijten, waarin afbeeldingen uit het Nieuwe Testament en uit de Grieksche mythologie waren verwerkt. Naast de Bergrede hing de bevrijding van Andromeda, naast den intocht van Jezus in Jeruzalem de toornige Artemis, die drie Niobiden vervolgde, naast de verkondiging aan Maria de geboorte van Aphrodite. Een

kast van cypressenhout, met twee canephoren bekroond, bevatte handschriften van den hertog van Urbino, incunabelen, oorkonden van Romeinsche gedenkteekenen, gezangen van Petrarca en vele werken van Romeinsche copiïsten.

Een dikke, drachtige angorakat kwam uit een hoek gekrop n en vlijde zich tegen Lucrezia's met goud bestikte, witte zijde, die aan den zoom met groengouden tulpen was versierd.

Vroolijk gezang lokte Lucrezia naar het venster. Buiten trok een schare Romeinsche meisjes, met bloemen getooid, in de richting van de Porta Angelica naar de hoogte van den Monte Mario, om daar de Maggiolata te vieren, het afscheid van de glimlachende Mei.

Giovanni Sforza had de oogen geopend. „Ben je nog hier, Lucrezia?" Hij zag haar weemoedig aan. „Adriana de Mila zal boos zijn, als je bij me bent."

„Laat mij mijn plicht doen," zei zij nu ernstig.

„Dat klinkt koud. Nu ja — Wij hebben het zoo gewild." Hij streek zich door het lange, neergolvende haar, dat licht als vlas glansde.

De hertog bezag zijn vrouw anders dan Rome. Dit Rome zag in haar de met goud en paarlen behangen, gelukkige pauselijke dochter, het pronkstuk der feestelijke stoeten, en Rome dacht zooveel sprookjes en vunsheden uit, als het noodig had, om zich te kunnen verlustigen. Giovanni Sforza zag in haar het verwende, onschuldig-vroolijke schepsel, dat onder een schare gewetenlooze opvoeders was opgegroeid, ontvankelijk voor het goede, maar te zwak om zich van de influisteringen harer raadgevers vrij te maken, en te ijdel om de vleierij ter wille van de waarheid te verachten. Ook de uiterlijke waardigheid, de beheerschtheid van haar blikken, de voor haar zeventien jaren statige houding, de menging van Spaansch en Italiaansch bloed, waaruit een sterke aanleg tot hartstochtelijkheid was gegroeid, de liefde voor verfijning in dracht en gebaren, dit alles verhoogde de bekoring, die haar verschijning op ieder uitoefende.

Maar Sforza zag in haar slechts de ongelukkige vrouw, die gewongen was, in zijn handen te komen. Tot in de verre eenzaamheid buiten Rome reikten de influisteringen van haar familie. De zedelijke kracht van den hertog werd nietszeggend tegenover de politieke onmacht, waarin het vorstendom Pesaro was verzonken. Hij was goed en edel, deze schoone hertog. Een reden temeer om als vorst ongelukkig te zijn.

Hij verhief zich en ging naar de kamer daarnaast. Zij vond hem armzalig. Zij had zoo graag met een vastberaden man gepronkt, zooals men met haar aan het pauselijke hof pronkte, als men den Romeinschen vrouwen adel, vorstelijke hoogheid en ras der Catalanivrouwen onder den neus wilde wrijven.

Haar ontstemming wolkte weg, toen de hofdame Donna Gambarez het bezoek van Giulia Farnese aankondigde.
In een matblauw zijden gewaad, met donkere bloesems omzoomd, het gouden haar tot een toren opgestoken, waarin zilveren spelden en de glinstering van prachtig geslepen saffieren een verwarrenden vonkendans uitvoerden, stond het schoonste juweel der „eerwaardige courtisanes" van Rome op den drempel. Giulia wierp zich met overdreven uitbundigheid in de armen der vriendin.
„Je schoonmoeder is er nog niet geweest," zei Lucrezia.
„Zij leest Zijne Heiligheid de Levieten. Want het staat te gebeuren, dat de kardinaal van Valencia de legatie van Napels krijgt en de hertog van Gandia met leege handen blijft staan. Dat wil er bij Adriana maar niet in." Zij nam ruischend plaats in het zware elzenhout van een praalzetel.
„Laten wij ons niet in de politieke hel mengen," lachte Lucrezia en wierp de angorakat aan den weelderigen boezem der vriendin.
„Zijn wij alleen?" vroeg Giulia, die voorzichtig rondzag.
„Sforza is naar den ouden Podocatharo gegaan. Die laat hem zoo gauw niet los."
De blondheid van de schoone pauselijke favoriete schitterde in den roodachtigen schijn van de kamer als tarwe onder het avondlicht. En Lucrezia's hoofd, door hetzelfde goud omsponnen, lag dicht aan den boezem der vriendin, zoodat de gouden stroomen in elkander schenen te vloeien en het gefonkel der kleinooden heen en weer sprong als bliksemend zonnevuur op de zee. „Ik kom van den paus," zei de favoriete met gedempte stem.
Lucrezia sloeg de oogen neer. Het was voor haar immers geen geheim, hoe de warme jeugdige schoonheid van deze vrouw zich handig en zonder ophef in het winterachtige hart van den allerheiligsten Vader had weten te nestelen. De paus verjongde zich van dag tot dag onder de stralen van Giulia's zon, zijn leden strekten zich in overvloeiende gezondheid, zijn gezicht kreeg een lichtrooden glans, zijn huid, vroeger verwelkt en gerimpeld, spande zich onder den druk van het sneller pulseerende bloed, zijn bewegelijkheid was verbazingwekkend, zijn geest vaardig, en in de kunst, allen vrouwen beminnelijke dingen te zeggen, overtrof de groote Alexander alle Don Juans ter wereld. Hoe zou Lucrezia niet een schepsel beminnen, dat ondanks alle laagheid haar eigen vader dusdanig wist te betooveren?
Giulia drukte Lucrezia's hoofd tegen zich aan. „Ik ben — een uur geleden een groot geheim te weten gekomen. Mag ik je vertrouwen?"
Lucrezia's voorhoofd betrok. „Moet je dat vragen? Ben ik ook niet met jou verbonden — door een vreeselijk geheim?" Een carnavals-

nacht vlamde door haar angst heen. Bijna had zij luid gesnikt.
Giulia ergerde zich. „Denk je alweer aan dien Perotto?"
„Hij is door den paus naar Valmeda gestuurd — "
„En wie weet, of hij ooit terugkomt. Je ziet hem eenvoudig niet meer."
„Die vreeselijkste nacht van mijn leven, dien jij op je geweten hebt zal even vreeselijke gevolgen na zich sleepen. De voorteekenen daarvan zijn er, Giulia —" Zij wierp haar hoofd in den schoot der vriendin.
Giulia Farnese zette vurige oogen op. „Als dat gebeurt, wat je vreest, kom dan bij mij, Lucrezia. De oude Pecchini, de zalfverkoopster op de Giudecca, heeft een geheim middel, om de zaak te laten verdwijnen. Als ik me niet vergis, een arendsteen om den linkerarm gebonden, die eerst met paddenzalf moet worden ingesmeerd."
Lucrezia stiet haar wrevelig van zich af. „Aan die heks vertrouw ik me niet toe. Liever breng ik het kind van den kamerdienaar ter wereld."
„Een jaspis, op het linker dijbeen gedragen, bespoedigt de geboorte bij barende vrouwen onder de twintig jaar," zei Giulia opgewonden. De Madonna van den paus had merkwaardige amuletten bij de hand. „Je kunt blij zijn, zoo'n schoon kind te krijgen; want ook de vader is zoo schoon."
„En Giovanni Sforza? Er zijn ijzeren roeden op het slot Pesaro en donkere torenkamers, waar de ontrouwe den tijd heeft om berouw te hebben."
De oogen van Giulia Farnese schitterden als onder de spanning van een groot geheim. „Daarom komt mijn bericht juist van pas. Ik breng je verlossing van allen angst. Zijne Heiligheid de paus en moeder Adriana hebben besloten — maar schrik niet —, dat Sforza Rome verlaat en — jou."
„Wat beteekend dat?" Lucrezia vloog overeind.
„Dit onzalige huwelijk moet worden vernietigd, hoe dan ook. Je past niet bij hem, zeggen moeder Adriana en de paus, je past ook niet bij een residentie als Pesaro. Je moet naar Rome, zeggen Adriana en de paus."
Lucrezia's oogen schitterden koortsachtig.
Haar altijd aan den leiband loopend verstand vatte dit alles niet. „Moest zij vrij zijn? Losgemaakt van Sforza? Wil de paus dat werkelijk?" Met plotselingen angst sprong zij op.
„Moet Giovanni weg van mij?"
„En je weet — wat het soms — heeft te beteekenen — als Alexander Borgia iemand weg wil hebben —" De blik van de mooie grijsblauwe oogen was donker en huiveringwekkend.

De hertogin daalde in het hart der vriendin af. Toen meende zij het verschrikkelijke te begrijpen. Haar gemaal paste niet meer in het politieke program van Zijne Heiligheid.

Giulia zag naar de van angst sidderende Lucrezia, die als een in struikgewas verborgen stuk wild was ineengekrompen. „Lucrezia, — de paus rekent — op je toestemming — en hulp."

„Mijn hulp?" Het was een kreet, die uit den diepsten innerlijken nood opsteeg. „De paus moet doen wat hij goed vindt — maar mijn handen moet hij onbevlekt laten."

Giulia kneep de fijne lippen tot een smalle roode streep te zamen. „Je hoeft niets te doen, behalve te zwijgen," zei ze met een blik vol beteekenis.

Het was schemerig geworden. De hertogin ging naar het venster en trok de gordijnen weg. Buiten lag de avond zwaar van nevelen over het Borgo.

„Kardinaal Monreale geeft vandaag een groote avondpartij," zei Giulia. „Ik ga met Adriana nog naar de Vigne. Cesare Borgia komt er ook, en de nieuwe hofdichter van kardinaal Ascanio, een zekere Serafino d'Aquila."

„Dien naam heb ik al eerder gehoord," zei Lucrezia losjes.

„Hij zweeft op aller lippen. Als je kunt, kom dan. Bij Monreale verveelt men zich nooit." Bij de deur wierp zij een blik op den gordel van gesponnen goud, dien de hertog achteloos op den schoorsteenmantel had geworpen, een kostbaarheid van een Urbijnsch atelier. „Zie je, Lucrezia, op zoo'n gordel maakt Serafino d'Aquila het heerlijkste sonnet voor je. Hij is jong en mooi. Een meisje heeft zijn beeld met gloeiende naalden op haar boezem gebrand en is daarna in San Spirito gestorven."

Het was de hoogste tijd, dat Giulia wegfladderdde. De hertog kwam juist naar beneden. Hij mocht het geveinsde schepsel benevens haar aanhang niet lijden.

Met snelle schreden trad hij op Lucrezia toe. „Ik wil niet, dat je met die vrouw, die de listen van Satan in haar hart draagt, verder omgaat."

„De paus heeft haar als mijn hofdame hier aangewezen."

„Doet er niet toe. Ze moet weg."

„Durf Zijne Heiligheid eens weerstand te bieden." Lucrezia zag haar gemaal met zeldzame bewogenheid aan. De zorg, die hij opeens voor haar zedelijk welzijn scheen te koesteren, ontroerde haar eenigszins. Zij had zijn leven in haar hand. Als zij zweeg, was hij verloren, als zij sprak, gered. Zij voelde plotseling den aandrang, hem op eenigerlei wijze voor den smaad schadeloos te stellen, dien zij hem had aangedaan door haar grenzenlooze lichtzinnigheid, welke haar

in den Februari-nacht in de armen van een vreemde had gedreven, en zij geloofde reeds een deel van haar schuld te kunnen boeten, als zij althans het leven van haar man redde, niet voor zich zelf, maar voor andere, betere menschen, voor zijn volk in Pesaro, dat hem beminde. De hertogin wierp zich met plotseling oplaaiende innigheid aan zijn hals.

Deze ongewone gevoelsuitstorting maakte Sforza stom van verbazing. Hij trok het jonge, opgewonden lichaam tegen zich aan. Bijna was het ijs in hem gesmolten.

„Ik heb u nooit liefgehad, Giovanni," zei Lucrezia. „Maar nu wij uit elkaar gaan — wil ik u — een dienst bewijzen —"

„Wie zegt, dat wij — uit elkaar gaan?"

„Zij, die alles tot nu toe hebben gewild. Vader, de broeders en de vrouw met de levenlooze oogen en de levendige gedachten."

„Adriana de Mila Orsini?"

Lucrezia knikte. „Verlaat Rome nog vannacht!"

„Waarom?" vroeg hij ontsteld.

„Men wil ons huwelijk ontbinden — met geweld."

De hertog verbleekte. „Heb je bewijzen?"

„De vrouw — die zoojuist is weggegaan — weet het uit den mond van den paus zelf."

Nu was het geheim onthuld. Maar Lucrezia hoorde niet naar den angst, die klopte in haar hart.

De hertog had zijn zelfbeheersching teruggevonden. „Waarom wil de paus ons scheiden?"

„Het hertogdom Pesaro is klein, Lucrezia Borgia moet het sieraad van een winstgevender hof vormen." Bitter vertrok zij haar schoone lippen. Giovanni Sforza overwon met moeite zijn walging. „Dat ruikt naar den vrouwelijken adviseur. Hij heeft je van de eene huwelijksovereenkomst naar de andere gevoerd, die allerheiligste, sluwe Vader. Eerst Val Ayora, toen Procida en eindelijk — Giovanni Sforza. Het was een nauwkeurig berekende climax der gevoelens van dien zakenman. En wie na mij komt, behoeft er zich niet op te verheugen, den laatsten factor in Alexanders berekeningen te zijn, tenzij hij zich op het bezit van een koninkrijk mag beroemen." Hij trok heftig aan de deurbel.

Een kamerdienaar snelde binnen.

„Jacomino! Je zult bewijzen, dat goud voor je trouw nog te weinig is. Je bent een flinke ruiter. Luister naar me: dadelijk mijn garderobe op vijf muilezels laden! Een uur voor middernacht staan de dieren bij de Porta del Popolo klaar. Den weg daarheen niet over de Scrofa, maar over de Via Flamina. Het wapen van Pesaro van alle kisten afnemen. Als iemand jullie iets vraagt, zijn jullie dienaren van kardinaal Sanseverino, die naar Mantua rijden. Bij San Andrea zullen jullie

mij vinden. Ik draag den grijzen tabbaard van een medicus en ben zonder baard. Twee reserve-paarden neemt Antonio mee."

Toen de dienaar weg was, viel Donna Lucrezia weenend in de armen van haar gemaal. Hij wist, dat in het Rome der Borgia's oogenblikken van aarzeling noodlottig konden worden en dat, als het brein van den paus gedachten had uitgebroed, de daden niet lang op zich lieten wachten.

„Als iemand naar mij vraagt, ben ik naar Forli bij Catarina Sforza vertrokken."

„En waar gaat u in werkelijkheid heen?"

„Een vrouw, die mij het leven redt, mag ik in mijn plannen kennen. Ik wil naar Ludovico Moro, mijn oom. Ik laat u komen, zoodra de wegen veilig zijn." In werkelijkheid vertrouwde hij ook Lucrezia zijn eigenlijk reisdoel Pisa niet toe. Hij streelde zacht haar gouden haren.

„Lucrezia —" zei hij bijna onbeholpen, „heeft — liefde u tot deze hulp gedreven?"

Een huivering doorvoer Lucrezia. Zij wilde dit vluchtige gevoel niet zoo noemen en toch den man niet kwetsen, uit wiens oog nu het verlangen straalde, een zoet woord uit den mond der gezellin te vernemen. Plots blonk door haar onrust heen een beeld uit den Helleenschen mythus, dat de geest van Horatius had opgeroepen in een ode, die zij zeer beminde.

„Er was een Danaïde, die haar gemaal redde, inplaats van hem te vermoorden. Dan vraagt zij zich af, of het liefde of medelijden met hem was." Zij sloeg de schoone, droevig starende oogen neer.

Lucrezia maakte in allerijl twee zadeltasschen in orde en pakte met de hulp van een ouden dienaar kerkelijk vaatwerk in de kistjes, zoodat het den schijn had, alsof het geschenken van een hoogen geestelijke aan een kerk buiten het Patrimonium waren. De hertog hielp mee.

Terwijl zij gejaagd werkten, verliepen de uren. De vrees hielp hen hameren en vijlen.

Donna Lucrezia hoorde reeds in den geest den hoefslag der wegsnellende rossen. Binnen enkele uren, als de nacht over Rome lag, moest zij den man uit het oog verliezen, die het aan haar goedgunstigheid overliet, hem weer te zien of niet. Het verleden trok haar nu als een droom voorbij, de bruiloftsvreugde, die een bijna vierjarig huwelijk in vergetelheid had gedompeld, doordrong haar ziel als de schittering van een onwezenlijk sprookje. Destijds was er gejubel in haar zuiver kinderhart, dat geen vermoeden had van de berekening van haar vader. Bloemen, bloemen op de prachtige bruiloftstafel, goud en paarlen in het bruidsvertrek! Honderdvijftig edellieden met hun vrouwen zaten aan den disch, en de paus liet blijgemoed zilveren

schotels met zoetigheid in den schoot der schoonste vrouwen werpen. En weldra wierp het juichende hart van de kleine Lucrezia zich in de armen van den nauwelijks aanschouwden gemaal. En gleed vervolgens in de ontnuchtering van een naargeestig huwelijk. Wel straalde er voor haar in Pesaro een schoon, kostelijk versierd paleis, en bewoog rondom haar het leven van een klein vorstelijk hof. Maar door de koude zalen van het hertogelijke slot, waarin starre fresco's van de muren blikten, ging niet de adem van een opgewekten geest, en Donnà Lucrezia, door heimwee naar het vroolijke, zwelgende Rome aangegrepen, verwijderde zich van dag tot dag meer uit den kring harer echtelijke plichten en zag er van af, het hart van den eveneens jongen Giovanni Sforza te veroveren. Toen de hertog de vergeefschheid van zijn pogingen om haar liefde te winnen inzag, liet hij zijn gemalin geheel aan haar lot over.
Nu verscheen haar het verleden in de straling van een zachter licht. Uit den norschen kerel werd een ernstig man, uit den pedant een nauwgezet mensch, en de eenzame zonderling veranderde in een scherpzinnige geleerdennatuur.
Toen de koffers dichtklapten en Sforza na een stevig avondmaal zijn echtgenoote voor den laatsten keer de volle lippen kuste, huiverde het gevaar in haar en zij drong zelf den hertog naar de deur. Daarna weende zij bitter. De sombere eenzaamheid van het Borgo omgaf haar. Uit de vertrekken boven de hare viel een lichtschijnsel op de straat. Daar waakte een eenzame, oude man over boeken: Podocatharo, de oude opvoeder van al het jonge Vanozza-broed. Nu waren de kinderen hem al lang ontgroeid en hij leefde geheel in den ban van zijn Etruskische studies en verheugde zich te midden der verdorvenheid van zijn tijd over den nieuw ontdekten levensgeest, die uit doode urnen opwoei.
Het was, alsof Lucrezia was geraakt door een ademtocht van die vreemdsoortige verre wereld, die daarboven haar graven voor den slurpenden geest van een geleerde opende. En zij zocht verzachting van haar lijden in één der vroolijkste lofzangers van dien ouden tijd. Horatius' ode, die reeds eerder in haar gemoed had geklonken, sloeg zij nu op en verdiepte zich met haar rusteloos herscheppende fantasie in den geest van den zanger. Als door een storm voortgedragen melodieën klonk haar in 't oor:

> Mij mag de vader met gruwzame ketens belasten,
> Wijl ik meelijdend den armen gade verschoonde;
> Mij mag hij op zijne schepen naar Numidië's uiterste
> Velden verbannen.

En de kinderlijke vreugde om haar smart daalde af tot de duisternissen van de zwarte Cocytus-brug, waarover zij haar schaduw zag wandelen.

Voor het Pantheon hoopten de massa's zich opeen. De eerwaardige rotonde van Agrippa werd belegerd door kermende gestalten, in lompen gehulde straatslijpers, bedelaars, deernen, potsenmakers, Campagnuolen en edellieden, een samengestuwde menschengroep, die zich als een bijenklomp aan het monument van heidensche godenvereering hechtte en tot diep in de straten haar fladderende tongen uitstrekte.

En in de koele schemering van de tempelhal lagen de menschen aan den voet der altaren, de blikken naar de gouden tabernakels geheven, die de marmeren beelden van Juno, Ceres, Aphrodite en vele andere goden in de zuilennissen hadden verdrongen, om het lichaam van een eenigen God in geheimzinnige verborgenheid te hoeden.

Als een verlamming overviel het hen, toen Fra Giuliano's heesche, als door de mystische vleugels van een andere wereld gedragen stem de verdoeming over Rome uitsprak. Zijn uitgemergelde ascetenfiguur stond in het volle licht der zon, die de stralen van haar wijding door de ruime opening van den koepel zond en het bleeke gelaat van den fanatieken Godsdienaar met een heiligenschijn van groenachtiggouden glans omspon. Boven zijn hoofd prijkte de schoonheid van een acanthus op het kapiteel van een zuil, en van de bladeren daalde een gapende spleet naar den stengel af tot op de hoogte van het hoofd van den prediker.

„Ziet, Romeinen, deze manende teekenen des Heeren!" riep Fra Giuliano tot de sidderende menigte. „De tempels beginnen ineen te storten, want de gouden beeldhouwwerken heeft een bedriegelijke geest gevormd. God vernietigde de afgodsbeelden en schiep Zijn altaar op de puinhoopen. Maar Zijn teekens werden steeds duisterder en onherkenbaarder, en er kwamen menschen, die uit de teekenen Gods hun eigen stempels vormden en deze uitgaven voor den zichtbaren wil des Heeren. In Florence predikt een heilige man de nietigheid van het goud en slingert de brandende fakkel in den tempel der ijdelheid. Savonarola is zijn naam, en ik liet mij door hem zegenen om evenals hij te doen. Een gesloten poort werd voor mij geopend, waarachter de praal zich in het masker der wijsheid verborg. En er ging een sprake uit als uit zeven donderwolken: ga door Italië, zwaai den geesel over hen, die niet willen hooren, en de lelie over hen, wien uw stem liefelijk in de ooren klinkt als een gouden harpkleinood Davids. Ik zag den lijfelijken Antichrist — o, laat mij zwijgen. Geen gloed van kleuren zou brandend genoeg zijn, om de gruwelen te

schilderen, waarmee hij zich bedekt, die Lucifers heraut mag heeten."
De gezichten werden star van ontzetting. Wat waagde deze uitgeteerde, doodsbleeke monnik?
De heesche stem kerfde verder in hun bange zielen: „Er was eens een Arabier, die de blinden beklaagde, omdat zij de armsten der wereld waren, want zij konden het schoone Rome niet zien. Kwam hij heden, dan zou hij de blinden prijzen, dat zij Rome niet kunnen zien en de dooven, dat zij niet hooren de ontzettende gruwelen, waarmee Roma aeterna praalt."
De arme prediker groeide met zijn woorden naar den hemel; alles, wat hij woordelijk had voorbereid, ontzonk hem,en hij liet zich geheel leiden door de goddelijke ingeving, die zijn gedachten tot bruisende stroomen deed zwellen.
Door de ordelooze menigten drong nu kardinaal Raffaelo Riario heen. Hij liet zich in een bewerkten stoel neer, dien de kerkdienaars hadden gereinigd. Op zijn edel, krachtig besneden gezicht lag ridderlijke voornaamheid.
„Breekt de valsche altaren af, die nu worden opgebouwd," ging de Augustijner grimmig voort. „De heidensche geesten roepen het Evangelie van het genot op, dat des duivels Blijde Boodschap is."
Bij deze woorden glimlachte kardinaal Riario naar de vlammende oogen van den monnik. Niet kwaad, dacht hij. Alleen maar jammer, dat buiten voor het Pantheon een wonderschoone Romeinsche zon lacht, die de somberheid van zijn woorden verslindt, dat uit de keukens de zoete geur van gebraden lijsters en oliekoeken opstijgt als vroolijke offerrook der lekkerbekken, en dat de oogen van die deernen op de keien over een paar minuten weer den wellustigen glans der zonde zullen hebben.
Zijn blikken hechtten zich plotseling aan een vrouwelijke gestalte, die op de trap van den kansel op de knieën lag, het gezicht met een uitdrukking van hemelsche verrukking op den prediker gericht. Daniela Narni was onder de betoovering der manende woorden van haar broeder. In het hol op den Gianicolo, boven het uitgestrekte panorame van Roma aeterna, huisde zij sedert een paar dagen en leefde van de gaven der vromen, wier verlangen hen naar den heuvel trok.
De verstikkende lucht in de kerk verhoogde de spanning der gemoederen.
Fra Giuliano draaide de schroeven van den angst nog vaster aan. „Vervlogen is de Sabbathrust uwer harten. Roept het hun toe, den Caracalla's der Christenheid, den trotschen kardinalen: verdoemt uw heidensche standbeelden en uw verkwikking aan de wijsheid der heidenen! Verandert de bisschopsstaven in bedelstaven, den mijter in

een monnikskap! Dan zal de Kerk versterkt en vernieuwd worden!"
Monnikje, monnikje! dacht kardinaal Riario in zijn elzenhouten zetel. Je moet op je tong letten.
„Men zal u zeggen: Gelooft hem niet! Men zal mij om wille der gerechtigheid vervolgen. Maar de Heer zal mij niet door de trotschen laten vertrappen. Hij zal mij de kracht geven, om de handen der goddeloozen af te weren."
Eensklaps werd het gelaat van den prediker bleek als gips. Hij had in de menigte een gelaat ontdekt, welks oogen hem wonderlijk zachtmoedig en toch met een vleug van spot aanblikten. Regelmatige, fijn besneden mannelijke trekken, eenigszins gelijkend op de zijne, een schoon gevormd lichaam met matig gevulde ledematen, een hoog denkersvoorhoofd, zoo trad het beeld hem onmiddellijk voor oogen, in het hart. Ja — hij had hem herkend en verdoemd, den broeder Serafino Narni, dien zij nu onder den naam van zijn vaderstad Aquila op het met lauweren omvlochten schild hieven en tot den Orpheus van Rome hadden gemaakt.
„De voetangels der wereld houden nog velen gevangen, maar velen ook verheffen zich op opstandige geestesvleugelen naar hoogten, waarop geen Kruis van Golgotha staat, maar de tempel van Jupiter, zij smachten naar oude wijsheidsbronnen, die het verstand kittelen, maar het geloof doen verdorren, opgeblazen koppen, eergierige pauwen, wandelen zij trotsch met den lauwerkrans op het hoofd. Ontvliedt dezulken en bouwt op het heil der gerechtigheid." Hiermee had hij zijn broeder de bittere hysop tot reiniging zijner ziel gegeven. Toen zag hij, hoe de verdoemde voor God tusschen de koortsig blikkende, uitgemergelde gestalten naar den uitgang der kerk drong. De kloof tusschen de beide broederharten was verdiept. En nu verhief hij zich in heftige bezweringen tot het einddoel van zijn preek.
„De Antichrist zit midden onder u, Romeinen. Uit het wespennest vliegen de stekende dieren en priemen hun angel in onschuldige harten, en giftige dampen ontstroomen den haard, waaraan de ondeugden zich warmen, welke zich vereenigen tot een verschrikkelijken rattenkoning, die het ontwijde zegel Christi om den hals heeft gehangen. Eischt een concilie!"
Door de kerk ging het gefluister en zwol schrikwekkend aan: De paus! De woorden trokken de lichamen mee, een golving ontstond, de opgezweepte gemoederen stortten zich wellustig in den haat, dien deze vurige prediker den zwelgers en hoogmoedigen had verkondigd. Hij verscheen den menschen als de levend geworden adem Gods.
Kardinaal Riario was opgestaan en had zich in zijn statige grootheid onder den kansel opgesteld. Die grap ging volgens hem het te Rome

geoorloofde te boven, waar de bedelmonniken bij hun boetpredikaties menigmaal over de schreef gingen.
Met gelatenheid schreed de kardinaal door de menigte. Buiten stonden de loopers met den draagstoel. Riaria zei zachtjes een paar woorden tot één der loopers. Het volgende oogenblik droeg het voertuig den kardinaal weg. Achter hem golfde de menigte uit het Pantheon. Nu trad de strijder Gods in de straling van den dag. In een ommezien viel een aantal menschen om hem heen op de knieën. Achter den monnik wankelde een schoone, half ingezakte vrouw voort, wier gelaat door een donkeren gloed was overstroomd. Daniela had als een boetelinge de handen over de borst gekruist. De monnik gaf de menigte den zegen en riep uit: „Concilie! Eischt het concilie!"
Toen trad de schoone broeder Serafino op den monnik toe. Twee paar oogen vlamden elkander tegemoet, het eene vol liefde, het andere vol haat. En Serafino, de jonge Horatius van Rome, de hofdichter van kardinaal Ascanio, sprak met alle zachtmoedigheid van een Jozef van Kanaän tot zijn somberen broeder: „Wat doe je, broeder? Je weg voert niet tot God, maar ten verderve."
Toen weerde zich het hart van den geeselzwaaier tegen de broederlijke liefkoozing. „Ga weg van mij, Satanas! De geesten van Tibur beroeren de snaren van je lier, je zit aan de tafels der kardinalen en windt den lauwerkrans om hun slapen met je verzen! De vloed van Bethesda over je ziel!" En hij wendde zich van hem af.
Toen klonk uit de richting der Navona het geklop van dravende hoeven. Felle kleuren bliksemden in de zon. Een stoet van ruiters baande zich een weg door de menigte. De voorrijders maakten ruim baan, hellebaardiers in wambuizen, waarvan de rechter helft geel, de linker rood was, volgden hen, daarna kwamen pages in fijne met zilver bestikte satijnen gewaden met roode overjassen, en toen kwam op het met goud behangen, rijkelijk geteugelde zwarte paard, stralend als een Achilles, Cesare Borgia aan de zijde der schoone Lucrezia aangereden.
Nu wendde de menigte zich van Fra Giuliano af en stroomde het ruiterschouwspel tegemoet. Het volk zwaaide met mutsen en punthoeden en riep: „Evviva Cesare Borgia! Evviva Lucrezia Borgia!" Daniela Narna had zich uit haar verslagenheid opgericht. Nu stiet zij een kreet uit en viel als een stuk hout ter aarde. De broeder zag ontzet op haar neer. Hij nam haar hoofd in zijn armen en streelde haar over het voorhoofd.
De stoet van den pauselijken zoon was genaderd. Met verrukkelijke bevalligheid zat Lucrezia te paard. Een lichte blauwzijden mantel golfde om haar gestalte, en onder de met een veer getooide baret van gelijke kleur welde het goud van haar haar te voorschijn. Steenen

en parelen schitterden op haar borst.
Cesare Borgia, in een lila, met goud omboord wambuis met gouden koorden en rood geblokte mouwen leidde het ros naar de zuilenhal van het Pantheon, waar de monnik naast de als ingesluimerde Daniela lag geknield.
„Wat is er gebeurd?" vroeg Cesare Borgia. Hij had het bronzen, gebeeldhouwde gezicht der jonge vrouw aanschouwd, en een herinnering doorvloog hem. Het jachthuis in de Majella dook op — dit gezicht verbleekte onder zijn sterke armen, die met het zwakke lichaam worstelden .... dit gezicht, dat daar voor hem —
„Wie is dat meisje?" vroeg Cesare Borgia.
„Mijn zuster," zei de monnik toonloos.
En de vrouw van een ambachtsman kwam nabij en zei levendig gesticuleerend: „Uwe Heerlijkheid, het is de nieuwe heilige, die in het hol van San Onofrio leeft. Haar gebed geneest zieken. Haar aanraking is een wonder. Waarachtig, het is zoo, Uwe Heerlijkheid."
Cesare beet de lippen op elkaar. Toen sprak hij tot Lucrezia:
„Nu ziet ge, zuster, hoe heiligen er uit zien. Kom!"
Met Herculische kracht wierp hij het ros in de nieuwe richting. De menschen vergaapten zich. De jeremiade van den Augustijn was vergeten. Alles ademde op als het landschap na een hagelbui.
Alleen de monnik zag de ruiters met dreigend geladen blikken na. Door het vroolijke rumoer heen riep hij: „Kardinaal! Ook jouw lokken zullen verbleeken, nog eer je zomer komt!"
Het woord verstierf in het gewoel. Alles trok de ruiters achterna, en van de Navona kwamen nu nieuwe stoeten, de kardinalen in karmozijnroode kamelotten, met geestelijken, kamerheeren en pages, daarna de Venetiaansche en de Spaansche gezant met een tros van dienaren.
Den Augustijn was het volk ontloopen. Hij nam de zuster in zijn armen en droeg haar naar de schaduw der zuilen van het Pantheon. Daar legde hij haar in de armen van een biddende boerin en zette zich naast haar.
Plots voelde hij, hoe een hand op zijn schouder werd gelegd. Zijn oogen herkenden een soldaat van den stadsprefect.
„Bestijg den draagstoel," zei de soldaat. „U moet ons volgen."
In de nabijheid stonden nog drie soldaten.
„Waarom? Waar brengen jullie me heen?"
„Wij hebben geen opdracht, u dit mede te deelen."
„Mijn zuster hier —"
„We hebben geen opdracht, haar mee te nemen."
Toen liet hij zich door de ijzeren speren geleiden en besteeg den draagstoel. Deze was eenvoudig, wit. Maar op het portier blonk een

witte roos op donkergroenen grond. Het was het wapen van Riario. Daniela lag als verlamd met open oogen neer. Om haar werd het donker, ondanks het felle zonlicht. Zij wischte zich met de hand den boozen droom van het voorhoofd.
Als een slaapwandelaarster zwaaide zij door den zonneschijn, die Trastevere's armzalige steenklompen verguldde en klom de helling van den Gianicolo op naar de aarden kluis bij San Onofrio.
Aan haar voeten mistte in den gloed als een bruingele hoop dooreengeworpen Cyclopen-steenen het eeuwige Rome. Uit den chaos doemde spookachtig het Travertino van het verstarde reuzenspeelgoed der Flaviërs, het Colosseum, op. En de koepel van het Pantheon lag daar als een loerend monster gereed tot den sprong, als wilde hij zich in het volgende oogenblik van den dwang der huizen bevrijden, zich verheffen en door de luchten suizen, al het leven in de rondte door zijn stormende weeën verstikkend.

Op het Kapitool knielde omstreeks dit uur eveneens een man in goddelijke huivering. Maar het waren heidensche gevoelens, die zijn borst bewogen. Hij riep Jupiter en Apollo aan, dat zij hem zouden bijstaan in zijn werk. Met diepe overgave beitelde de oude man aan een steen, welke met teekens was doorgroefd, die onder een bedekking van vlechtwerk en sintelachtige aanbaksels slechts onduidelijk zichtbaar waren als de fijne, diepe, met algen begroeide bodem van een troebelen vijver. Vlijtig, het bezweete voorhoofd blootgesteld aan den zonnebrand, bewerkte de grijsaard, wiens welbesneden gezicht een edele afkomst en wiens hoog denkersvoorhoofd den Herculesarbeid des geestes verried, het nog onleesbare steenen document der geschiedenis. Socrates zou men nog een fat kunnen noemen, in vergelijking met den ouden Pomponius Laetus, genaamd de wijze van het Quirinaal, die hier in de schatten van het oude Rome woelde, want hij was sober als een kluizenaar gekleed, was sedert jaren niet meer in de schacht van een schoen gestapt, en als door den gescheurden tabbaard de scherpe tramontana woei, beschouwde de geharde schatgraver dit als een vriendelijken groet van den windgod.
Pomponius Laetus leefde zijn leven niet in het heden, maar in de historische diepten van het verleden. Hij groef en groef en legde vorm en inhoud van de groote gedachten hunner voorvaderen op de tafel van zijn Romeinen. Zoo was mettertijd zijn Christendom ietwat voos geworden, en zijn heidensche aanbidding, te zamen met de vlammende redevoeringen, die hij in den republikeinschen zin van een Rienzi had gehouden, hadden zelfs eens paus Paulus II dermate ontstemd, dat hij den ketter vervolgde. Laetus, die naar Venetië was gevlucht, werd teruggehaald, moest in den Engelenburcht

smachten, werd echter op voorspraak van eenige kardinalen bevrijd en koesterde nu zijn heidendom in de eenzaamheid van zijn huis op het Quirinaal, tot paus Alexander hem vrijheid van leer toestond. De kleine, uitgedroogde figuur, door den ouderdom gekrompen, de smalle borst, waarover de schouders eenigszins naar voren waren getrokken, zoodat het den schijn had, alsof de oude het koud had, het gerimpelde gezicht, de verdorde, schrale hals, de steeds neergeslagen, staalgrijze oogen, de tot op den draad versleten kleeding gaven hem eerder het uiterlijk van een leekebroeder dan van een der eerste geleerden van Rome. En zeker zou men niet in hem den bastaard van den vorst van Salerno hebben vermoed, van den sinds lang gestorven Sanseverino. Pomponius Laetus had den besmeurden adel van zijn geboorte door den adel des geestes gelouterd.
Achter den ijverig schavenden geleerde sliep lui zijn dienaar Gianlucca, die steeds met de inscriptie-tafels, boeken en instrumenten op een kleine kar achter hem aanliep. Gerimpeld als zijn heer, kende Gianlucca geen anderen wensch, dan met hem tegelijk in den hemel der Christenen of der heidenen te belanden.
Hij was het over den juisten aard der geestelijke heerschappij boven hem nog niet geheel met zich zelf eens geworden, daar hij zag, hoe ook zijn heer somtijds in vrome aandacht voor de christelijke altaren stond, als wilde hij het bij zijn Heer en Heiland niet volkomen verbruien. Hij begreep niet, dat de oude heer voor de altaarbeelden van een Fra Angelico da Fiesole en voor de werken van Massaccio een ontroering voelde, die op de uitwerking van het goddelijke in de scheppingen van groote meesters berustte. Gianlucca stapte vol vertrouwen op alle aardsche wegen achter zijn zielsgoeden heer aan en dacht terecht, dat een mensch, die niemand eenig kwaad had gedaan, eenmaal ook den juisten hemelschen weg zou vinden.
Langs de verwilderde helling, waarop de macchina's in dichte ranken tot aan de stad woekerden, liep een jongeman in gedachten naar boven.
Pomponius Laetus wendde zich om, toen de schaduw van den aankomende op zijn steenen plaat viel. Hij herkende den jongeling, die reeds twee dagen geleden hier boven ontroerd had gestaan en Rome had beschouwd, en met wien hij ook een paar verstandige woorden over Plautus had gewisseld. „Heb dank voor uw tegenwoordigheid, zij bespaart mij een zonnescherm."
De ander lachte. „Ik zou naar u willen kijken, want er ligt zoo iets heiligs in uw doen."
Laetus kneep de oogjes te zamen. „Zoo, zoo, die meening huldigde Paulus II niet, toen hij mij in den Engelenburcht opsloot, omdat ik in mijn academie Atellaansche kluchten opvoerde en de onsterfelijk-

heid der ziel volgens Plato en niet volgens de Heilige Schrift verdedigde. Zet u neer op dezen tempelsteen. Het is ver in den middag en men mag rusten. Maar spreek niet te luid, anders ontwaakt mijn dienaar. Hij heeft rust noodig, want hij plakt den heelen nacht etiketten op mijn verzamelde vazen."
„U hebt beloofd, mij de verzameling te laten zien," zei de jongeman.
„Iedere Romein had u ook gisteren reeds den weg naar het huis van Pomponius Laetus kunnen wijzen."
De ander sprong op. „Bent u — Pomponius Laetus? Die dooden tot spreken en levenden tot zwijgen brengt, als de wijsheid van zijn papyrusrollen ons verkondigt, dat alles ijdel is?"
„U bewijst mij teveel eer," zei de oude blozend. „Hoe mag ik u noemen?"
„Serafino d'Aquila."
Verrast keek Pomponius Laetus op. „Dat had ik eigenlijk kunnen vermoeden na uw uitlatingen van gisteren, toen u zoo geestdriftig over Dante sprak. Dus u bent de jonge Serafino, die de Romeinsche dames en kardinalen met onstuimige verzen vleit."
Serafino sloeg in verwarring de oogen neer. „Maar zegt u eens, wat verzamelt u daar?" vroeg hij ontwijkend.
„Ik zoek de schoonheid in het kleine, terwijl u haar misschien in de verhevenheid der groote natuur en der groote menschen zoekt."
„Hoe bedoelt u dat?"
„Kijk, ik verzamel verschillende marmersoorten," hij wees op een hoop opgestapelde stukken steen in het gras — „de Romeinen hebben daarmee hun tempels en thermen en huizen bekleed. Ik heb er tot dusver acht-en-veertig gevonden. Plinius heeft ze zelfs nauwkeurig gerangschikt. Gisteren vond ik in Tusculum een nieuwe soort."
„Was u in Tusculum?" Serafino keek verheugd op.
Laetus knikte. „Ik zocht ijverig naar de wortels van den eersten Klein-Aziatischen kersenboom, dien wij den lekkerbek Lucullus te danken hebben, maar vond niets dan — deze nieuwe marmersoort."
Hij wees naar een lichtgewolkten, rosegrijzen steen. „Zie deze wolkige en die geaderde soort! En hier wel vijf schakeeringen op rosen ondergrond. Hier weer een fijne adering met dikke lijnen er doorheen, bijna als agaat. Hier die teekening met de scherp gebroken labyrinthlijnen, breede rijen strepen met fijne, getinte kleuren — ach, welk een schoonheid ligt daarin!"
„Ik benijd u om de kunst der bescheiden vreugde," zei Serafino warm. „Welk een zaligheid moet u voelen, als u door puinhoopen heen groote geheimen doorgrondt. Eerbied voor den tooverstaf van den geest grijpt mij aan, als ik u bij dezen arbeid gadesla."
„Geloof mij, ik heb mijn frisschen geest aan de Oudheid te danken.

Gij, jonge poëten, vindt hem in de verheerlijking van het heden, wij in de dankbaarheid tegenover het verleden. Tot ons spreken de steenen en graven liefelijker dan de menschen. U klinken zeker de hymnen van Sint Pieter bevalliger in de ooren dan de droge inhoud van een Latijnsche inscriptie."

Serafino's oogen glansden. „Ik beken, dat wij ons zonder bedenkingen aan het genieten der schoonheid overgeven, en als menigmaal geest en waarheid daarbij niet het hun toekomende krijgen, smeeken wij God of de goden, onze ziel te verrukken."

„De paus moest u niet hooren," zei Laetus met vroolijke gelaatsuitdrukking. „Het is nog een geluk, dat de paus slechts den sleutel van onze tong, niet van onze gevoelens bezit. In gezelschap is er geen beminnelijker mensch dan de paus. Het is de triomf van den duivel, dat hij van deze ziel bezit heeft genomen, zonder zijn schurkachtigheid meteen als uithangbord te gebruiken. Maar ik mag mij persoonlijk niet beklagen, messer Serafino. Ik mag in mijn academie de meest onrechtzinnige comedies opvoeren, zonder dat Alexander een spier vertrekt. Paus Paulus was van opvatting, dat alle geleerden knechten van den duivel zijn. Alexander is niet zoo kleingeestig. Maar zeg eens —" hij zag den dichter eenigszins wantrouwig aan — „men moet in Rome voorzichtig zijn — zeg eens, staat u in dienst van kardinaal Ascanio Sforza?"

Serafino bevestigde dit. „Een voornaam heer, de broeder van den hertog van Milaan, alleen wat opbruisend. Ik weet niet, of de kardinaal de beschimping door den hertog van Gandia op zich zal laten zitten."

„Een lichtgeraakte, eerzuchtige cavalier," zei Pomponius Laetus. „U neemt me toch niet kwalijk, ik wil alleen even eten en dan verder werken." Hij haalde uit zijn wijden tabbaard een stuk maïsbrood en een koud ribstuk van een wild zwijn en begon ijverig te knabbelen. „Hebt u geen honger? Neemt u wat!"

„Ik heb voor dit uur altijd een kleinen mondvoorraad bij me," zei Serafino d'Aquila. „Als u permitteert —" Hij peuterde provatura, een soort buffelkaas, uit zijn met dichterlijke uitstortingen volgepropten zak, en meteen zette beiderzijds een ijverige kauwbeweging in.

De zon brandde fel. Rome lag onder haar gloeiende armen aan den voet der schafters. Uit de gewijde puinhoopen van het Forum steeg een bruinachtige nevelbank langs de trap van Araceli op, die muren, huizen, zuilengangen en ruïnes als achter een sluier geheimzinnig deed schemeren.

Pomponius Laetus nam toen den draad, die door den maaltijd was onderbroken, weer op. „Die hertog van Gandia, de oudste

zoon van Borgia, schijnt de onfraaie talenten van zijn jongeren broeder navolgenswaard te vinden. Waarachtig, de tijden van Marius kunnen niet sterk hebben verschild van de onze. U komt uit het liefelijke Florence, messer Serafino, waar slechts het fanatisme van dien onzaligen monnik het beeld der bevalligheid verduistert. Maar overigens heerschen vrede en levenslust in die stad, en zelfs de leiders der partijen verheugen zich in de lente, en in hun strijd ligt iets ridderlijks. O, het moet verrukkelijk zijn, onder platanen te wandelen op de heuvels van Careggi en naar de wijze woorden van een Marsilio Ficino te luisteren."

„U hebt gelijk, dat is verrukkelijk," droomde Serafino zich in het jongste verleden terug. „En welk een ontroering moet de zielen hebben aangegrepen, toen eens Lorenzo de Medici zijn strijdwoord in de wereld slingerde, dat het signaal was tot de geestelijke tournooien om Plato en Aristoteles!"

„Welk een slechte afschaduwing hier in Rome! Hier schrikt de geest der vreugde huiverend voor dien van het genot terug. De lusten vieren hoogtij in Saturnaliën, kardinaalsmantels omhullen de gestalten van boeleerende vrouwen, kamerdienaars houden de gemalinnen der voornaamste edellieden in de armen, tafels breken onder den last van Lucullische gerechten en exotische bloemen, en tien schreden verder ligt een hongerige bedelaar op de paleistrappen te slapen en droomt van zatte prelatenmagen en een dolkstoot. Heel Rome is een Pontijnsch moeras. En midden in deze verpeste, van geestelijk vuilnis vervulde sferen droomt een kleine schare uitgelezen geesten van een zuiverder adem, en bouwt de Platonische gedachte haar kuische wereld der onsterfelijkheid op."

Serafino voelde zijn hart kloppen bij de schildering van dit tafereel. „Zoo ongeveer heb ik vandaag een prediker in het Pantheon hooren spreken — en toch klonk het anders," zei Serafino terneergeslagen. Maar hij verzweeg, dat het zijn broeder was.

„Jonge vriend — de geschiedenis der menschheid herhaalt zich steeds weer, alleen de vorm is altijd anders." Omslachtig haalde hij een boek uit zijn verscheurde toga te voorschijn.

„Plato is de troost van den worstelenden geest. Hoe ouder men wordt, des te meer benadert men de dooden en hun wijsheid."

„Kom, waar de geest zoo jong is, verwisselen de hora's nog vaak van heerschappij."

„Neen, messer Serafino, niet wie lang, maar wie gelukkig leeft, is benijdenswaard. Maar nu schiet me plotseling een verzoek aan u te

binnen: als u met uw lier de sluimerende muze van Apollo wekt — vergooit u dan niet. Veracht de schijnschoone hymnen, den wierook, als deze er slechts toe dient, het ware gezicht van een Maecenas met nevel te omhullen, veracht de onwaarheid, die zoo licht in octaven wordt binnengesmokkeld, en —" hij verhief den wijsvinger als een schoolmeester en glimlachte — „vergooit u niet aan een onwaardige vrouw."
Pomponius Laetus was opgestaan.
De heuvel van het Kapitool was geheel omsponnen door middagnevels. De heete lucht zweefde goudkleurig en sidderend om de wilde ranken der hellingen, die de bouwwoede der kardinalen nog niet had aangetast.
„Mijn hart voorvoelt de nadering der Camoenen," zeide Serafino d'Aquila, reeds half onder de betoovering der vriendelijke gestalten. „Vaarwel, en uw huis vergeet ik niet."
„Het zal u te allen tijde gastvrij ontvangen, al rusten de gebinten ook niet op Hymettisch marmer. Het is al beschadigd, daar men het de wonden nog kan aanzien, die de pauselijke krijgsknechten het eens hebben geslagen. Maar mijn wijnberg is tenminste onverlet gebleven. En vrouw Catarina ook. Die zorgt er wel voor, dat mijn maag niet al te zeer onder de tyrannie der Platonische ideeën heeft te lijden. Men moet het lichaam niet verachten, opdat het houdbaar zij als vaatwerk voor den geest. Vaarwel, messer Serafino."
De dichter schreed langs de helling omlaag naar het Forum, om van daar op te klimmen naar de met lianen en klimop omwoekerde puinhoopen der Caesarenpaleizen.
Serafino's gedachten werden plotseling afgeleid door bruine stofwolken op de Via Sacra. Hij onderscheidde dravende cavalcades, die elkander met afstanden van een steenworp volgden en zich in de richting van den tempel van Venus en Roma bewogen. Naar de statigheid der ridders te oordeelen, kon dit slechts Cesare Borgia zijn, die te voren met Lucrezia naar het San Marcopaleis was gereden. Serafino verhaastte zijn schreden en bereikte in de nabijheid van het Atrium van Vesta de geheiligde straat juist op het oogenblik, toen Cesare Borgia en Lucrezia voorbijreden.
En hij zag nu als met nieuwsgierige kinderoogen, die een vreemdsoortige bloem beschouwen, van welker schoonheid zij zich geen rekenschap kunnen geven, de stralende, door haar natuurlijke vroolijkheid verhoogde bevalligheid der pausendochter langs zich heen trekken. Maar het beeld scheen zoo merkwaardig nevelig, alsof een sluier de scherpte van zijn oogen had vertroebeld. Klaar en bijna verblindend drong nu de glans van Lucrezia Borgia's prachtige

oogen in zijn ziel. En opeens was het hem, alsof hij droomde en een stem tot hem sprak: Dat is Lucrezia, open wijd je oogen en sluit je hart goed af, Serafino, want dat is Lucrezia Borgia. En juist toen hij de oogen aan de bevangenheid van den droom wilde ontrukken, was de verschijning al verdwenen achter de arduinen van den Boog van Constantijn, die voor Serafino het karakter van een tempelgewelf aannam, waardoor de bevallige schoonheid was getrokken, om de bescherming van een lievelingsgod af te smeeken.
Serafino had Lucrezia Borgia nu voor de derde maal gezien. Eerst, toen zij in de Maria del Popolo bij een hoogmis in den rijk met snijwerk versierden hoogen zetel achter de kardinalen zat. De tweede maal, toen zij in een open draagstoel uit haar paleis werd gedragen. En nu als jonge amazone op een sneeuwwitten telganger. En zij werd telkenmale schooner in zijn oogen, in zijn verstand — in zijn hart. Maar wat had hij met Lucrezia te maken? Lucrezia Borgia — met hem, den hofdichter van kardinaal Ascanio Sforza
Met merkwaardig bedrukt gemoed beklom hij de helling van het Palatino, waar de zwaarmoedige kloosterpalmen van San Bonaventura hun bladerkoepels in den zonnevloed baadden.

Heel Rome wist het reeds: De gemaal van Lucrezia Borgia was ontvlucht. De paus was razend. En hij liet Lucrezia bij zich roepen.
In de hooggewelfde „zaal der vrije kunsten", waar de paus over het lot van Rome en van zijn kinderen placht te broeden, ontving hij de geliefde dochter.
Aan het diepblauwe dubbele gewelf straalde, te midden van een gouden krans van overvloedige ornamenten, het wapen der Borgia's, de roode stier, door bladversieringen en hoornen des overvloeds omgeven. Voorts zag men herhaaldelijk de tiara en den sleutel van Petrus als sieraad aan de muurvlakken prijken. De spotzieke Pasquino gaf aan de zinnebeelden een eenigszins anderen uitleg dan Alexander zelf. Volgens Pasquino was de stier het symbool van de zinnelijke kracht der Borgia's, bedekte de tiara genadiglijk hun zonden en opende de gouden sleutel van Petrus den paus den weg tot alle vrouwenharten. Uit de lunetten straalde de warme kleur van zeven schilderijen in het halfdonker van het vertrek, dat op het Noorden lag. Deze lunetten had de kunst van den eerlijken Pinturicchio met zon gevuld, want de zeven vrije kunsten, in prachtige vrouwenfiguren belichaamd, zagen vol majesteit op den zondigen paus neer.
Alexander zat in brocaten pantoffels in den scharlaken stoel. Een witte, met goud bestikte tabbaard bedekte zijn leden; op het hoofd

droeg hij de roodzijden, kogelvormige muts.
„Mijn heele familiepolitiek overhoop te gooien! Door je domheid! Zoo weinig invloed te bezitten als echtgenoote! Hem niet te kunnen vasthouden! O, hoe erbarmelijk is dit alles!" De paus blies zich de ergernis uit de ziel.
„Hij heeft geen afscheid van mij genomen —", pruilde Lucrezia in haar waaier.
„Is de hertog van Pesaro — zonder jouw toedoen uitgeweken?"
De blikken priemden in de ziel der dochter. In de nabijheid van haar vader voelde Lucrezia haar onbevangenheid verdwijnen, en zij meende om zich heen de vlerken van een demon te bespeuren, die haar tot willoosheid verlamde. Zij kende den angst van den kikvorsch, die in de nabijheid van een slang komt.
Deze angst overmeesterde haar ook nu volkomen. Zij werd beurtelings bleek en rood, haar handen sidderden, haar oogen verwijdden zich en met een plotselingen, ongearticuleerden kreet, alsof de Booze haar had overrompeld, wierp zij zich aan de voeten van den paus. Reeds in het volgende oogenblik ging de deur open. Onder het tympanon, waarop twee kinderfiguren den Borgia-stier toejuichten, stond de stralende gestalte van Cesare Borgia. Het witzijden gewaad, dat de Achilleïsche leden strak omspande, schitterde als versch gevallen sneeuw en verleende het licht gebruinde voorhoofd een diep donkere tint. Door het ruitvormige split van het wambuis blonk geelachtig purper.
De paus schrok.
Cesare zei op sterk bewogen toon: „Dezen voetval had ik verwacht, Lucrezia, je hebt je weerspannig gedragen. Je hebt den man laten ontsnappen, dien wij alle moeite hebben gedaan, in handen te krijgen." Cesare's beroemde beminnelijkheid jegens vrouwen brak in stukken.
De paus gaf zijn zoon door een blik te verstaan, dat hij de bespreking alleen dacht te voeren. Cesare trok zich met wrokkende gehoorzaamheid onder het beeld der schoone vrouw Musica terug, waar hij zich in een zetel wierp, zonder de blikken van zijn geheel van streek zijnde zuster af te wenden.
De paus wreef zich met de handen over het voorhoofd. „Lucrezia, mijn goede dochter," zei hij eindelijk met diepen ernst, „wij hebben besloten, den heer Ludovico, hertog van Milaan, die ons sinds het laatste bondgenootschap tegen Frankrijk zeer is toegedaan, te verzoeken, dat hij zijn neef, je echtgenoot, tot het besluit brengt, het huwelijk met jou als — niet voltrokken te beschouwen. De hertog van Milaan is machtig, en Pesaro zal voor oogen moeten houden, dat het gevaarlijk is, den wil van den hertog te trotseeren, want

hij zou anders licht het lot van den jongen neef Giangaleazzo kunnen ondergaan, wiens lichaam drie jaar geleden het vergif niet zonder zwarigheden kon verteren, dat de heerschzucht van Ludovico hem gaf te slikken. Je echtgenoot zal dus gaarne bereid zijn te verklaren, dat hij — hoe moet ik het zeggen — in het bruidsbed van de schoone Lucrezia een — hm — dwaze rol heeft gespeeld en gedurende het geheele huwelijk niet heeft opgehouden, deze rol te spelen."

Lucrezia boog, rood van schaamte, het hoofd. „Nooit zal Sforza zich tot zulk een zelfvernedering leenen."

„De bedoeling is, dat de hertog volkomen afstand doet," zei de paus onbewogen. „Je hand moet vrij zijn."

„Om dan opnieuw te worden gebonden?" Een stroom van tranen vloeide uit de blauwe, angstige oogen.

„De gebondenheid van een vorstin is een publieke aangelegenheid, maar de neiging van haar hart een zaak, die alleen haar persoon aangaat. Je bent nog jong, je moet nog leeren, de voorrechten van je stand te gebruiken, die niet voor het minst daarin bestaan, verstand en gevoel gescheiden te laten werken. Je bezit schoonheid, een natuurlijke schranderheid, gevoel, geest en beminnelijkheid, maar de bekwaamheid ontbreekt je nog, om deze voorbeeldige eigenschappen telkens in de voor ieder geval noodzakelijke vermenging te gebruiken. Luister dus: Gelukt het, den hertog van Pesaro tot de gezegde verklaring te dwingen, dan zullen wij dadelijk de echtscheiding ter hand nemen."

„En als de hertog niet toestemt?" stoof Lucrezia op.

„Je schijnt die mogelijkheid te wenschen!" wierp de wrevelige broeder uit zijn beschaduwden hoek er tusschen. „De nieuwe verbintenis, die je zult aangaan, bepaalt niet in de laatste plaats ook mijn positie. Ik kan noch als kardinaal, noch als zoon van den paus toelaten, dat je een wankelmoedigen vorst de hand reikt, die nu eens naar Rome, dan naar Napels, dan weer naar Milaan lonkt, en aan wiens politiek ik misschien overgeleverd zou kunnen zijn. Alle despoten van Italië zijn maar in één ding bestendig, in hun wankelmoedigheid. Daarom moet men zijn toekomstigen zwager goed aankijken."

Alexander zag zijn zoon met listige blikken van ter zijde aan. „Ik raad je, Cesare, deze meening niet al te luid te verkondigen anders zou men ons wel eens kunnen verwijten, dat wij zelf tot de wankelmoedigen behooren."

„Wij zijn slechts wankelmoedig in het middel, nooit in het doel." Cesare haalde diep adem.

„En wat zou je doen, mijn zoontje, als het lot je tot paus zou maken?" Behagelijk wierp Alexander hem de vraag voor de voeten.

„Ik zou mijn droom tot werkelijkheid maken en den kerkelijken staat tot wereldbeheerschenden staat verheffen."
„En waarmee zou je beginnen, duizendkunstenaar?"
„Men gooit de kleine tyrannen omver en maakt zich zelf tot eenigen tyran."
„Dat noem ik degelijk werk. Het staat alleen maar te bezien, of de kleine tyrannen zich dat zullen laten welgevallen. Rome is zwak."
„Dan is het zaak — bondgenooten te zoeken."
„Meesterlijk. Dat hebben wij gedaan en zijn toch niet grooter geworden." Er lag sarcasme in de luchtig gesproken woorden.
Cesare liet zich niet van zijn stuk brengen. „Men moet de bondgenooten daar zoeken, waar men hen het minst verwacht. Bij de kleine, onschadelijke tyrannen, die zich plotseling sterk voelen, als ze zich met een grooteren hebben verbonden. We werpen ons dan te zamen op den machtigen tegenstander. Is hij overwonnen, dan werp ik me op mijn vrienden. Men moet alle politieke krachten eerst afwegen en ze dan handig tegen elkaar uitspelen."
De paus wreef zich de handen. „En het volk? Geloof je, dat het zoo gewillig meeloopt?"
„Als het in zijn vorst een leeuw ziet, dan vergeet het graag den vos, die zich onder den leeuw verscholen houdt. Het volk wil het succes en vraagt niet naar de beweegredenen."
„Goed. Gesteld, dat je op die manier de kleine staten had vereenigd. Dan bestaan er nog altijd groote aan onze grenzen, waarvoor wij moeten beven."
„Het versplinterde Duitschland zal ons niet schaden. Tegen het vereenigde Frankrijk beschermen wij ons het beste door het tot bondgenoot te maken."
„Uitstekend. En dat alles geloof je door de kracht van je gedachten te kunnen bereiken?"
„List, geweld, bedrog, veinzerij, wreedheid en moord mogen in het arsenaal van een heerscher niet ontbreken."
De paus wankelde op zijn scharlaken stoel.
Langzaam bekwam hij van den schrik. „Ben je bij je verstand?"
„Zoozeer, dat ik u, allerheiligste Vader, op uw bevel met verklaringen van mijn theorie kan dienen. De superieure geest erkent de absolute deugd slechts als attribuut der heiligen, tot wie een tyran zich niet wil rekenen. Hij beschouwt de menschen als werktuigen van zijn wil. Hoe hij hen gebruikt, hetzij met de rechtschapenheid van een Marcus Aurelius, hetzij met de wreedheid van een Nero, hangt van het oogenblik, het doel en het werktuig af. De geniale heerscher is hij, die te rechter tijd wreed en rechtschapen kan zijn. Voor de verwerkelijking van een groote staatsgedachte is ieder middel

goed, als een groote geest het aanwendt."
„Dat is de booze scherpzinnigheid van een Catilina", zei de paus, terwijl hij, hoewel geboeid door den dadendrang van zijn zoon, de uitbarsting van dezen jongen vulkaan ontsteld volgde. „Heb je in Pisa dit soort vorstelijke programma's bestudeerd?"
„Mijn levende boeken waren de menschen."
„Een zware studie voor jouw leeftijd, jongmensch!" De paus had zich weer in den zetel geworpen en zocht door den aanblik van zijn dochter den onheilspellenden indruk te verjagen, dien de koude, berekenende staatsmanswijsheid, welke met haar misdadigheid scheen te pronken, op hem had gemaakt. „Zie je, dochter, zulke groote, gruwelijke gedachten heeft je schoone broeder. Pas op voor hem! Wij zullen nu inzake Lucrezia de wegen bewandelen, die wij goed achten." Hij streelde met vaderlijke goedheid het gouden vlechtwerk der haren, waarin de parelen blonken, en kuste den stralenden smaragd van den voorhoofdsband.
Cesare wierp een blik op den hof. „Daar sluipt Pinturicchio weer met zijn helpers rond. Ik mag dien somberen kerel niet, sinds hij Lucrezia zoo heeft misvormd." Cesare wees naar de deur van de zijzaal, waaruit hij was gekomen. „Daarbinnen prijkt mijn zuster als heilige Catharina. De mensch in mij komt in opstand tegen de gedachte, dat de levende frischheid en bevalligheid van een Lucrezia met een valschen nimbus is getooid. U hebt de Heilige en Uw dochter vervalscht, allerheiligste Vader."
„Dat is een brutaliteit, Cesare!" stoof de paus beleedigd op.
„Een zoo schoone vrouw behoort niet op een doek, waarop oude philosophen in oude folianten over oude dogma's twisten."
„Het is een koningsdochter, die daar haar geloof verdedigt," zei de paus met pathetischen nadruk.
„Was ik Pinturicchio geweest," zei Cesare vurig, „dan had ik tot u gesproken: „Allerheiligste Vader, aan het meer van Nemi ligt het heiligdom van Diana. Als Pan slaapt, wandelt de godin in heerlijke naaktheid met den speer langs den oever en spiegelt zich in den als staal blinkenden vloed. Laat me Donna Lucrezia aldus schilderen." Maar deze nuchtere klodderaar heeft een Heilige uit haar gemaakt. Daarvoor was de goedkoope schoonheid van een fruitvrouw al voldoende geweest."
De paus glimlachte om Cesare's galantheid, terwijl Lucrezia verward de groote wimpers neersloeg. Als zij in een goed humeur was, ruischte haar bloed bij zulke stoute fantasieën zachtjes in gezonde zinnelijkheid mee, en het streelde haar ijdelheid, door jeugd en schoonheid gevoed, dat zelfs haar broeder haar bekoorlijkheden wist te waardeeren. Nu ontrukte zij zich met geweld aan haar be-

schaamdheid en wierp een blik in den hof. „Daar is die dwaze Pinturicchio waarlijk.''

„Ze noemen hem ook Sordicchio, omdat hij hardhoorend is. Men zou hem even goed een Bruttaccio, den leelijke, kunnen noemen, want hij bezit de charmes van een cycloop en verfraait zijn uiterlijk door de smakelooze melancholie van zijn gemoed. Maar zijn schilderijen zijn juweelen. Overigens is het Lucrezia waarschijnlijk niet bekend, dat Pinturicchio haar slechts ten koste van zielepijnen als heilige Catharina heeft geschilderd. Hij hield bijna iedere week een soort stille godsdienstoefening voor de Heilige. Hij moet, zegt men, den kop der schoone Heilige voor zich hebben gecopieerd, om hem als Madonna bij zijn heiligenverzameling op zijn Umbrisch landgoed in een woud van rozen te plaatsen. Hij is verliefd en begeert nu de macht van een Jupiter, om Europa te kunnen ontvoeren.''

Lucrezia bloosde. „Ik was vijftien jaar oud, toen hij mij schilderde en op zijn gedweep verliefd als een kloostermeisje.''

„En dat hooren wij nu pas, allerheiligste Vader.'' Cesare zag zijn zuster hartelijk lachend aan.

Weer sloegen er vlammen uit de gevoelige vrouw. Maar zij liet haar beschaamdheid in galantheid overgaan en zei glimlachend: „Overigens vergist Cesare zich zeer. De liefdessmart van Pinturicchio moet zich voor het beeld van Giulia Farnese hebben herhaald.''

De paus keek verrast op en glimlachte. „Men moet verliefden knapen bijwijlen zulke dwaasheden gunnen. Zij adelen den dwaas en het voorwerp van zijn dwaasheid.''

„Dat gedweep zou Pinturicchio om een andere reden noodlottig kunnen worden,'' zei Cesare spottend. „Zijn dikke vrouw, die hem bijna jaarlijks een kind schenkt, is op alle verzamelde koppen van zijn penseel jaloersch en kon het op de origineele koppen wel eens niet minder zijn. Overigens hoeft Lucrezia zich niet te beklagen. Sinds een paar dagen dwarrelt een gedicht door Rome, dat haar op de wijze van den Napolitaan Sannazaro als hemelsche Harmosyne bezingt, voor wie te sterven een kleinigheid is.''

„Wij moeten zulke lofuitingen ondersteunen,'' zei de paus vroolijk. „Men spreekt nu veel van een zekeren Serafino d'Aquila —''.

„Hij is de dichter van Ascanio'', zei Cesare levendig. „Ik zal moeite doen, dien man tot mij te trekken, want de octaven van messer Sperulo krijgen reeds een tint van herfstig wijnloof, en het is tijd, dat een nieuwe lijster in het koor der treurige opvroolijkers meezingt.''

„Is Serafino de dichter van de nieuwe hymne op mij?'' vroeg Lucrezia nieuwsgierig en ijdel.

„Ik acht hem tot die smakeloosheid niet in staat," zei Cesare.
„Is hij knap?" informeerde Lucrezia met nadruk en haar lippen krulden zich tot een schalkschen glimlach.
Cesare wierp zijn zuster een blik vol ergernis toe. „Zooiets vragen veertienjarige schoolmeisjes. Bij een poëet komt het er alleen op aan, of zijn verzen mooi zijn."
De paus verhief zich met een elastisch gebaar. Hij schreed met de plechtigheid van een hierophant de marmeren treden op naar de zaal der heiligenlevens. De heilige Barbara, Suzanna, de heilige Antonius, Maria Boodschap, de heilige Sebastiaan en als bekroning van het geheel het dispuut van de heilige Catharina bevonden zich daar. Daarnaast echter de zegeningen, werken en het liefdeleven van Osiris!
Terwijl Lucrezia in kinderlijke zelfbewondering voor haar eigen beeltenis stond, de trotsch-geloovige Catharina van Alexandrië, verzonk de paus in de gloeiende beschouwing van een panorama boven de deur: Giulia Farnese, de eerwaardigste courtisane — als de Maagd Maria. Den zinnelijken trek had Pinturicchio uit het schoone gezicht verwijderd en daarvoor in de plaats een Oriëntaalsche bekoring en een weeke kinderlijkheid gesteld, zoodat de paus werkelijk een zachte, deemoedige Madonna voor zich zag. De spotzieke Romeinen fluisterden elkander grof schertsend toe, dat de schilder Pinturicchio inderdaad gelijk had gehad, toen hij Giulia Farnese als Heilige portretteerde, want hij had haar immers slechts tot aan de heupen geschilderd. De Romeinen mompelden ook iets van een ladder, die de paus besteeg, om de lippen van deze Madonna te kussen. Alexander herinnerde zich, dat hij, nauwelijks nadat Giulia als vijftienjarige rozenbloesem in de echtelijke omarming van den edelen Ursinis Orsini was geworpen, zijn verleiderskunsten in het werk had gesteld en dat de jonge vrouw met het slanke leliënlichaam drie weken na de bruiloft in zijn paleis in zijn armen lag, ten overvloede in de „zaal der heiligenlevens." Hij herinnerde zich, hoe hij de schoone Farnese een reeks van vertrekken in het paleis van Lucrezia aanwees, waarop de steenen schelm Pasquino meteen van zich liet hooren:

Eindelijk slaapt Giulia Farnese in 't paleis van Alexander.
Ach, als Giula Farnese in 't paleis van Alexander slechts sliep!

Deze beschouwing, van eenigszins zonderlinge devotie, werd onderbroken door den uitroep van Cesare: „Heilige Vader — de audiënties beginnen."
De paus ontwaakte uit zijn droom. Hij was purperrood in het ge-

zicht en zijn leden waren strak gespannen. Lucrezia staarde met verwondering naar de figuur van haar vader, wien de hora's het genadige geschenk van eeuwige mannelijke frischheid hadden gegeven.
Uit den hof klonken de commandoroepen van de lijfwacht op. De ceremoniemeester Burckhardt meldde, dat de gezanten van Florence en Milaan, drie kardinalen en vijf prelaten in de papegaaienzaal aanwezig waren.
Cesare en Lucrezia lieten zich op de knie vallen. De paus kuste hen op het voorhoofd. Zij kusten hem de hand.
Wijd gingen de vleugels der deur open. Door een haag van pages in tweekleurige zijden gewaden, op welker borst het wapen der Borgia's was gestikt, schreed de tweede ceremoniemeester met de witte kapoets, de met goud doorweven stola en de met zilver doorstikte zijden muts binnen, om den paus te kleeden.

Kardinal Riario beval, dat men hem het avondmaal in de loggia van het paleis zou opdienen. Deze was ruim en vol smaak versierd. Geriefelijkheid en doelmatigheid vereenigden zich in de inrichting tot een schoone harmonie. De zuilenhof werd van boven af in zijn schilderachtige lijnenbreking overzien, de fontein ruischte met aangenamen klank, en een stuk van den Romeinschen hemel noodde tot vrome gedachten, die echter den huisheer en zijn gast, kardinaal Ferrari, tegenwoordig minder bezighielden dan de aandacht voor de kostbare cena. *) Als Riario iemand ten eten noodde, wist men, dat de knappende kapoenen op de fonkelende zilveren schotels den gastronomischen smaak van den gastheer alle eer zouden aandoen en dat de Lucrinische oesters met wijnsaus en de Mamertijnsche wijn, dien kalmoes, anijs en mirten in afgemeten dosis kruidden, nog lang niet het zenith van den maaltijd vormden.
De oude kardinaal Ferrari zat behagelijk smakkend een stuk vleugel te eten, dat de tafeldienaar hem had voorgelegd. Hij was één van de rijkste kardinalen. Willekeurig opgekochte gouden voorwerpen hoopte hij in zijn landhuis op het Quirinaal op en bewaakte ze met drakenblikken. Hij had het naar neus en kin spits toeloopende verdroogde gezicht van hebzuchtige naturen, wantrouwige kleurlooze oogen, een ingevallen houding, en zijn vroegtijdig gerimpelde huid spiegelde een leeftijd voor, dien hij nog niet bezat.
Dezen man had Alexander Borgia tot bemiddelaar in zijn geldzaken verkoren. Hij wist waarom. Lieden, die in het bijeenschrapen van geld een zoo gelukkige hand hadden, kon men ook dwingen, dit talent voor het pauselijke hof aan te wenden. Men diende den

*) Cena, het avondeten.

man slechts op de vingers te zien.
Ferrari kneep nu het boosaardige linker buffeloog, waarin altijd een traan glinsterde, samen. ,,Men moet toegeven, dat uw gehemelte duidelijk den stempel draagt van het uitgelezen geslacht Riario. U moet bij Pietro Riario ter schole zijn gegaan."
De heer des huizes meesmuilde. Hij wist met uitgezochte voornaamheid vork en mes te hanteeren en was een meester in de gastronomische tafelensceneering. Ferrari had gelijk, Riario had bij zijn oom Pietro, dien men voor een zoon van paus Sixtus IV had gehouden, geleerd, hoe men banketteert. De jonge Franciscaan Pietro had de kunst verstaan, het geld van den toenmaligen paus in zijn zakken en daar weer uit te laten vloeien. Maar de heer Pietro moest reeds op acht-en-twintigjarigen leeftijd zelf zijn boven alles beminde lichaam den wormen als spijs voorzetten.
,,Tweehonderdduizend gouden ducaten heeft mijn goede oom binnen twee jaar verbrast," vertelde Riario op weemoedigen toon. ,,Ik zou den Mammon op smaakvoller wijze in mijn dienst hebben genomen."
Kardinaal Ferrari grijnsde tijdens het onvermoeide kauwen. ,,U zoudt het geld in marmer hebben belegd."
,,Ja, ja, u kent mijn zwak."
,,De steenen zullen eens van u spreken. Het nieuwe paleis op den Campo di Fiore zal het eerste vers van de lofhymne op u zingen."
Ferrari knipperde met de betraande oogjes. ,,Men beweert, dat u een nieuwen bouwmeester wilt nemen."
De kardinaal slurpte aan het sap van de artisjok. Toen nipte hij aan den zoeten, olieachtigen Mamertijner, die in een hooggesteelden, zilveren kelk flonkerde. ,,Ik heb onderhandelingen met den Florentijn Bramante aangeknoopt. Gisteren heb ik de beschrijving van mijn ontworpen paleis door Bramante zelf toegestuurd gekregen. En zie, hij spreekt van een geweldige façade, die kerk en paleis moet omvatten. En de zuilenhof moet een meesterwerk van een volkomen nieuw architectonisch aspect worden. Onderaan Dorische, bovenaan Corinthische zuilen, zes-en-twintig in getal op iedere verdieping."
De secretaris van kardinaal Riario betrad ietwat verlegen de loggia.
,,Wat is er, Tomisello?"
,,Hoogwaardige Excellentie, de gevangen Fra Giuliano vraagt zeer dringend —"
Den kardinaal bleef de wafel in den mond steken. ,,Kerel, kerel, waarom heb je me daar niet meteen aan herinnerd, toen ik uit Florence terugkwam?" Hij wendde zich tot zijn gast.
,,Sedert een week zit er zoo'n arme duivel van een bedelmonnik

in een fraai versierde, goed bewaakte cel van mijn paleis en wacht op een beslissing. Tomisello, je bent een ezelskop. De monnik heeft in het paleis van Riario toch geen honger geleden?"
„Hoogwaardige Excellentie, de monnik heeft iederen dag vijf gangen gekregen, zooals Uwe Excellentie had bevolen."
„Die man moest leeren, dat men slechts behoorlijk behoeft te eten, om tot verstandige gedachten te komen."
„Wat is er dan met dien man aan de hand?" vroeg Ferrari.
„Haal dien Augustijn hier." De secretaris snelde weg. „Toevallig hoorde ik hem in de Santa Maria Rotonda preeken," zei Riario. „Hij deelde naar alle kanten slagen uit, de kardinalen bestempelde hij als duivelsgebroed, den paus zoo ongeveer als het hart van Lucifer."
„Dat is afschuwelijk!" zei Ferrari ontzet. „Men moest hem onschadelijk —"
„Onschadelijk maken?" viel Riario hem in de rede. „Voor men een mensch verdoemt, moet men probeeren, hem aan de menschheid terug te geven. Het is een erkenning van vrees, als men het noodig acht, naar een blaffenden hond een bom te gooien. Een paar flinke maaltijden, versterkende Falerner wijn, frissche berglucht genezen zulke opgewonden gemoederen spoedig."
Op den drempel stond de vervallen figuur van Fra Giuliano. De oogen lagen diep in de kassen, de borst scheen naar binnen gewelfd, zijn magerheid leek op die van een verdroogden grashalm in den herfst. Hij maakte een kleine onbeholpen buiging voor de beide kardinalen.
„Ik wil u de hand niet ten kus reiken," zei Riario, „want ik houd u niet voor een flikflooier, die de hand van dengene kust, dien hij in wezen veracht. Ik moet u om verontschuldiging vragen, dat ik u zoo lang heb laten wachten. Ik ben gisteravond uit Florence teruggekomen. Breng een stoel, kamerdienaar, laat nog artisjokken halen en zet den broeder den Falerner voor."
Fra Giuliano maakte een snelle beweging naar den toegesnelden dienaar. „Doet u geen moeite, goede man. Ik eet en drink niets."
„U bent een stijfkop, lieve broeder," zei Riario met zachte strengheid. „Waar komt u vandaan?"
„Uit het Augustijnerklooster Genazzano."
„Heeft men u daar zoo laten weggaan?"
„Ik heb veertien dagen verlof genomen. Ik wilde die gebruiken, om het geestelijke vuur in alle hoeken en gaten van Rome aan te steken."
„De vlam brandde in ieder geval reeds fel, toen u daar in het Pantheon sprak. De vulcanische kracht dwong mij achting af. Zij zou een practischer zaak waardig zijn geweest. Ik heb mij het verlof

genomen, om het uwe te verkorten, maar niet met de bedoeling u onschadelijk te maken, maar u op den weg van het gezond verstand te brengen."

„Het verstand is des duivels wapentuig," bruiste de onverbeterlijke apostel der geloofsvernieuwing op.

„Dat ligt eraan, in wiens handen het zich bevindt," zei Riario ernstig. „Het zou treurig met dit geschenk zijn gesteld, als het tot niets anders deugde, dan om den braadoven van den duivel steeds nieuw materiaal toe te voeren. En weest u nu eens oprecht. Gelooft u werkelijk met dezen eisch van een Savonarola de wereld gelukkiger te maken?"

„Haar God nader te brengen, beteekent haar gelukkiger te maken."

„En wie zegt u, dat niet iemand af en toe God nabij is, ook als hij in een paleis woont?"

„De rijkdom roept alle gruwelen der zonde op: hoogmoed, aanmatiging, machtshonger, gierigheid."

„Ik moet het kralensnoer van uw liefelijken rozenkrans onderbreken," zei kardinaal Riario, „anders zoudt u bij het ochtendgrauwen nog niet tot amen zijn gekomen. Menschen van uw slag kunnen de wereld te gronde richten met hun eischen van boetedoening en kastijding van het vleesch. Uitgemergelde geraamten wilt u inplaats van bolwangige spring-in-'t-velden zien ronddansen, u wilt de lente van haar rechten berooven en 't hart van den mensch door een eeuwige winterkou laten bevriezen. Inplaats van het jubelkoor der vreugde wilt u een menschenleven lang het Miserere ten hemel schreeuwen. Vriend, het komt er op neer, dat u den Schepper verwijt, dat Hij Zijn handwerk niet heeft verstaan, toen Hij ons zwakke, zondige menschen schiep en ons de kracht gaf, vroolijk te zijn, toen hij lente en schoonheid, geld en genot, Eva en haar aanhang, pauwengebraad en Massikerwijn, kunstenaars en musici uit Zijn hoorn des overvloeds over de aarde uitstortte. Snoodaard voor den Heer! Zie om u heen in een aan vreugde arme wereld, die naar uw recept zou zijn geschapen en die naar herfstloover en modder zou ruiken. Zie naar het onder roedeslagen bloedende Florence van Savonarola, die groeven van vertwijfeling in het goddelijke gelaat van den mensch heeft getrokken en de waanzinnige vrouwen, als hij ze, na hun ijdelheid te hebben verbrand, door de stad laat jagen, met geschilderde doodshoofden om den hals inplaats van fonkelende smaragden."

„Hoogwaardige Excellentie! Mijn hart siddert — een kardinaal spreekt zoo —" Het vleeschlooze gezicht was vaal als gips geworden, blikken van haat schoten uit de ingevallen oogkassen, waarom de loodgrauwe kleur van in gebed doorwaakte nachten haar kringen

had getrokken. „De lankmoedigheid des Heeren heeft een einde —" „U ziet den toorn Gods, waar wij slechts een genadigen glimlach om onze zwakheid zien." Riario nam een slok van den zoeten Mamertijner. „Ik heb u laten gevangen zetten en behoorlijk verzorgen, broeder. U moest worden bijgebracht, dat een lekker maal ook een geschenk van den Heere God is.Maar dan" — hij zag den broeder met oprecht medelijden aan — „is het vergeefsch geweest, dat ik over de vlammen van uw ascetentoorn het water des verstands heb uitgegoten. Zoolang uw ascese uw persoonlijke aangelegenheid blijft, zal geen mensch tusschenbeiden komen, en ik gun u werkelijk de vreugde, met de tanden te klapperen en honger te lijden, in plaats van een mantel om te doen en een oester te smullen. Maar de ascese mag niet zoo ver gaan, dat zij anderen verleidt, ook dwazen te worden. Dan begint onze tegenstand in het belang der ontwikkeling van den gezonden menschelijken geest, en wij rusten ons ten strijde."
„Ik heb mij uitgerust," antwoordde de halsstarrige monnik driftig. Hij voelde zich weer bedekt door het schild van God. „U zult nog aan den profeet van Genazzano denken, die u het verschikkelijke einde heeft voorspeld!"
Nu was de gemoedsrust van den kardinaal ten einde. Hij schoof zijn zetel norsch terug en verhief zijn edele, ridderlijke gestalte in volle lengte. „IJdele dwaas! Gij hebt het kleine gebaar van den jammerenden profeet en lonkt naar de grootheid van een Mozes. Aan een met blindheid en doofheid geslagen man verspilt het volk met zijn oergezonden zin geen nimbus." Een opwelling van medelijden greep hem weer aan. De violette, zijden tabbaard kraakte, de voorname, door een natuurlijken adel gelouterde gestalte naderde den broeder, de welverzorgde hand legde zich met vaderlijke zachtmoedigheid op zijn schouder. „Kom tot u zelf— lieve broeder. Ik waardeer het goed geloof, dat u leidt, maar uw onmatigheid vervloek ik, want u maakt uit het gezoem van een vlieg een donderslag, uit een knip voor den neus een moord. Monnikje, ik geef je goeden raad, vrees je de autoriteit van den paus niet, vrees dan tenminste het geweld. Zoolang er menschen zijn, zullen zij zich te weer stellen en er op los slaan, als onverstand en fanatisme hun van het goddelijke erfdeel der vreugde om de wereld willen berooven. Laat het veldheerschap der Kerk aan den paus over en vergenoegt u met de waardigheid van gemeen soldaat."
Fra Giuliano's oogen laaiden van koppigheid en trots. „Nooit verlaat ik den weg, dien God mij heeft gewezen!" De knieën van den monnik trilden. Hij hijgde naar woorden. „Heer, hoogwaardige Excellentie, gij zijt edel, gij kunt mij vernietigen — gij doet het niet. Ik ben jong — en arm — mijn middelen mogen onjuist zijn, maar

mijn doel is heerlijk! Ik kan het niet opgeven, zonder mij te verachten. God riep mij — ik volg." Zijn stem sidderde van heftige aandoening.
„Excellentie, waarschijnlijk zult u vroeger voor God staan dan ik. Gods wegen zijn wonderlijk. Misschien dat ik als maner en rechter aan uw sterfbed sta als Savonarola aan dat van den Medici. Wat zult u dan in de pijn van het afscheid antwoorden?"
„Ik zal zeggen: Heer, heb dank, dat ik niet was als deze Augustijn en dat Gij mij genadig met het mij toevertrouwde pand van mijn leven hebt laten handelen. En voor ik de oogen sluit, Heer, zend mij inplaats van een Jeremias-raaf een Godsdronken Salomo, die mij met spreuken van wijsheid en schoonheid en liefde naar het Hiernamaals begeleidt. — Ga in vrede, broeder, ik kan u niet beschermen voor den vijand, dien u in uw borst draagt." De kardinaal maakte met los gebaar het teeken des kruises over de donkere gestalte, die zwijgend boog en door den marmeren boog van de deur als een linksche tooneelspeler, die met zijn verschijning een pijnlijken indruk heeft gemaakt, verdween.
Ferrari sprong op. „Hoe kunt u dien man laten gaan? Wij hebben alles te vreezen voor onze paleizen en ons goud, als zulke ideeën in meer hoofden wortel schieten. Tolerantie is de voedingsbodem van den onvrede der Kerk."
„Menschen, die het doodslied van de vreugde zingen, blijven bij het volk niet lang in een heiligen reuk. Maar hoe het zij, wij zullen voorloopig ons dessert niet laten bederven. Tast toe, kardinaal! Hier een lever van een met honing gemeste gans, volgens het recept van consul Scipio Martellus, dat de brave Pomponius Laetus voor ons uit de puinhoopen van het oude Rome heeft gered. En dan moet men nog zeggen, dat het onderzoek van de Oudheid weinig practische waarde heeft. En deze mossel is uit de zee van Sicilië afkomstig, haar vleesch heeft de gezellen van Odysseus verkwikt."
Het werd reeds donker. Riario liet kaarsen in zilveren kandelaars komen. Een weldadige gloed verguldde de rijk voorziene tafel. Nieuwe wijn, op de gloeiende hellingen van den Etna gerijpt, laafde de keel der beide kardinalen.
Toen het reukwerk uit gouden schalen den fijnen geur der mirten doodde, die in het rond stonden, begon Ferrari te peinzen.
„Wat scheelt u?" vroeg Riario, terwijl hij zijn hand met rozenwater bevochtigde.
„Ik dacht aan uw vriend Ascanio Sforza. Hij ligt weer in strijd met de pauselijke familie."
„Is dat een wonder? Een kamerheer overhoop te steken wegens een jongensachtige uitlating? Ik ben gisteren bij Ascanio geweest. Hij sprak geen woord over den moordenaar, wat een teeken van zijn

diepe innerlijke geraaktheid is. De hertog zal op zijn hoede moeten zijn. U kunt hem morgen bij het gastmaal van Vanozza in 't geheim waarschuwen; u bent immers zeer vertrouwelijk met hem."
Ferrari was opgestaan en nam omstandig afscheid.
De sterren straalden boven den zuilenhof. De Juninacht breidde zijn warmte over Rome uit, en een zachte wind droeg uit de naburige tuinen den geur der rozen aan, die zich met den rook der kruiden in de schalen tot een verwarrenden reuk vermengde.
Door een haag van cypressen voerde de heer des huizes zijn gast naar den hof, waar de bereden fakkeldragers wachtten, om den draagstoel van den kardinaal te begeleiden.
Toen kardinaal Riario in de loggia alleen was, liet hij twee nieuwe purperen schalen met naar viooltjes geurend reukwerk naast de zuilen plaatsen en gelastte, dat zijn huismusici op de galerij aan den overkant teedere arietta's op viool en fluit ten gehoore zouden brengen. Toen liet hij zich nog een flesch Mamertijner brengen.
Fra Giuliano had van den Medici gesproken. Die naam had donkere herinneringen in het gemoed van den kardinaal gewekt. Den naam Medici mocht men in Riario's tegenwoordigheid niet uitspreken, als men tact bezat en de huivering kende, die om dezen naam zweefde. Zijn eigen gedachtelooze en tegelijk met schuld bezwaarde jeugd steeg voor den geest van den hoogen heer op. Het waren slechts de gemiddelde zonden van zijn tijd, die Rafael Riario in den loop der jaren op zijn geweten had geladen, zonder hen zeer te berouwen, de vreugde van den wijn, heidensche vrijheid van gedachten, de vreugde van de vrouw. Maar er was onder de menigte van lichte zonden ook een schuld, die voor den Heer zwaarder woog dan de beuzelarij met goud en vrouwenharten.
Dat was de bloedige mis in den dom te Florence. Nu bijna twintig jaar geleden.
De samenzweerdersdolken der Pazzi's waren uitgeschoten naar de harten der gebroeders Lorenzo en Giuliano Medici. Eén dolk trof doodelijk diep: Giuliano Medici, de schoone, door de Florentijnen verafgode jongeling, viel voor het altaar onder den krachtigen stoot van een omgekochten priester.
En het volk oefende onmiddellijk zonder erbarmen wraak. Het knoopte twee der samenzweerders aan de vensters van het palei der Signoria op.
En het scheelde een haar, of er was ook een vensterkruis voor den hals van den jongen kardinaal Riario gereserveerd. Maar hij betuigde zijn onschuld en loochende, dat hij tot de ingewijden behoorde. Hij was in opdracht van paus Sixtus IV als diens plaatsvervanger naar Florence gekomen. Paus en kardinaal wisten, welk

rood bloed op het altaar des Heeren bij die mis zou worden geplengd en — zij verhinderden het niet.
Hij zag nu, door het donkere rood van den Mamertijnschen wijn ontroerd, het bloed van Giuliano van de altaartreden stroomen.
Van de kaarsen kronkelde bruinzwarte walm naar het gewelf, en schaduwen van nachtvlinders vlogen langs het marmer der zuilen.
De arietta's van viool en fluit zweefden als uit een verren tuin langzaam over den verlichten hof. Zij losten de sombere gedachten op. In liefelijke klankfiguren, alsof beide instrumenten zich in een reidans van klanken wilden vereenigen, lachte het zoete scherzo door den lauwen Romeinschen nacht.
Een draagstoel hield beneden bij de fontein stil. De kardinaal herkende hem dadelijk. Een gemaskerde dame stapte er uit. Hij herkende de ledematen, den verrukkelijken, wiegenden gang.
Het was de zachte, schoone Eleonora Conte, de zuster van een apostolischen secretaris.
De kardinaal liet nieuwe zilveren schotels en borden, gouden vorken en messen met turmalijnen heften, melkwitte, lelieslanke glazen, een flesch gouden Cyprus-wijn, los geschikte rozen en chrysanthemen brengen.
De sterren flonkerden. De nacht begon eerst schoon te worden.

Lucrezia verkeerde op dezen avond in het gevaar, door de broederliefde van Cesare te worden gesmoord. De kardinaal betrad haar vertrek en liet door een dienaar een groote mand aan haar voeten plaatsen. Toen trad ook de tweede broeder der hertogin, Don Juan, hertog van Gandia, binnen en omarmde met de teederheid van een man, die zich van zijn schoone bewegingen en gebaren bewust is, de zuster, die hem lachend begroette.
„Ik kom, naar het schijnt, te rechter tijd om den kleinen Mozes uit de mand te halen," zei de jonge hertog in de vroolijkste stemming. Zijn argelooze ijdelheid was in heel Rome bekend en men noemde hem algemeen den comedieprins. Hij maakte velen vrouwen het hof, hield het meest van passielooze hartsaffaires en had eerder in den gemoedelijken kring van een bedachtzaam genietend Duitsch vorstelijk hof gepast dan in de door erotische zwoelheid bezwangerde lucht van Rome. Hij zou nu tot hertog van Benevente worden benoemd en de regeering over het geheele Patrimonium en Viterbo op zich nemen. Cesare wenschte hem met den bemiddelijksten glimlach geluk, maar hij voelde, dat Don Juan bezig was, met zijn ongeschiktheid tot tyran geheele landen te gronde te richten. Daarom wenschte hij in 't geheim, dat zijn broeder mocht terugkeeren in de armen van zijn gemalin, Donna Maria Enriquez, die ver in het

schoone Spanje een zoontje van hem wiegde.
Cesare haalde uit de diepte van de mand een paar geschenken te voorschijn. „Ik heb je beloofd, Lucrezia, de smart der laatste dagen eenigszins te verlichten door je zinnen met gunsten op te vroolijken, waarvoor je ontvankelijk bent. Want bemint Lucrezia niet de edele, glanzende tranen van de zee?" Hij haalde een parelsnoer voor den dag, dat hij haar als een lasso snel om den hals wierp.
Lucrezia juichte luid van kinderlijke vreugde. „Broeder! Paarlen! Paarlen!"
Nu toonde Cesare haar een met edelsteenen bezetten voorhoofdsband. „Robetta in Florence heeft hem in vijftien nachten gesmeed."
Lucrezia verviel in een nieuw gejubel.
Don Juan gaf zijn broeder vroolijk een klap op het met krullen bedekte hoofd. „Ik ben jaloersch op je kunst van cadeaux te geven, Cesare. Van mij krijgt Lucrezia pas geschenken, als kindergeschrei de lucht van haar vertrekken vervult."
Lucrezia kwam opnieuw in verrukking, toen Cesare uit de mand een honinghoorn, den hoofdtooi van een antilopensoort, aan het licht bracht. In een lange, schroefachtige spiraal toonde zich de mooie hoorn aan Lucrezia's verbaasde blikken.
„Is die hoorn soms een toespeling op den jammerlijken hertog van Pesaro?" spotte Don Juan met broederlijke onbeschaamdheid. Cesare beet zich op de lippen, terwijl hij zijn lichaam over de mand boog, om nieuwe verrassingen te voorschijn te halen. Daar verscheen een antilopenhuid, een Oriëntaalsch sluierweefsel, eenige kleine in carneool en sardonyx gesneden cameeën van Helleenschen oorsprong, en eindelijk een zilveren kistje, op welks deksel de rustende Hercules zich onder een tempelfaçade als relief verhief. Cesare vroeg haar om een kus. Zij was niet vrijgevig met dit blijk van teederheid en drukte slechts snel en oppervlakkig haar lippen op de zijne.
Cesare had op dit oogenblik het gevoel, alsof hij zijn zuster van een deel harer kinderlijke lieftalligheid beroofde. Hij kromp ineen en beet zich in der haast zoodanig op de lippen, dat het bloed stroomde.
„Bloed je, broeder?" vroeg Lucrezia, vreemd verward.
Don Juan spotte echter weer ongepast: „Als Cesare kust, vloeit er bloed."
„Men mag van geluk spreken, als bij mijn kus alleen mijn bloed vloeit," zei Cesare snel en lachend, terwijl hij zijn aandoening verborg.
Don Juan glimlachte: „Waarachtig, Lucrezia is waard, met de robijnen van Ceylon en het goud van Salomo's tempel te worden behangen."

„En ik zeg je," antwoordde Cesare scherp, bijna licht geprikkeld, „dat zij waard is, om zonder sieraad, alleen met de bekoring van haar natuurlijke lieftalligheid gewapend, den strijd met de drie vrouwen van Paris op te nemen. Ik sta in voor haar overwinning."
Onverhoeds trok Cesare zijn broeder en Lucrezia uit het schijnsel van een luster naar den met huiden gedrapeerden hoek van Hermes.
„Luister naar mij, wij moeten een kleinen familieraad houden. De paus is voornemens, mij met prinses Carlotta, de dochter van Federigo van Napels, te laten trouwen."
„Aha!" Don Juan stond verstijfd. „De paus is een grappenmaker. Carlotta zal het vorstendom Tarente mee ten huwelijk krijgen. Broeder, ik wensch je geluk. Zijne Heiligheid is toch altijd een goede en rechtvaardige vader voor ons geweest."
„Zijn rechtvaardigheidszin is door den ouderdom eenigszins voos geworden," sprak Cesare tegen. „Ik vind, dat bijvoorbeeld het kardinaalschap op de jongste schouders moet rusten. Jofré is zestien jaar, dan mag hij zich met die schijnwaardigheid verheugen."
„Wat zou de schoone Sancia van zulk een heiliging zeggen?" vroeg de hertog van Gandia verbaasd.
„Het huwelijk zou evenzeer moeten worden ontbonden als dat van Lucrezia."
Lucrezia's blik werd donker. „Er steekt iets onheilspellends achter je plan."
„Nu ja, ik bemin Sancia," flapte Cesare uit.
Lucrezia deinsde terug. „De vrouw van je broeder?"
„Ik bezit niet de stoutmoedigheid, zonder toestemming van den paus, mijn broeder zijn vrouw te ontnemen. Maar toch, ik snoep graag, daar waar mijn broeder met volle teugen geniet."
„Schaamt u, broeder, zoo met de vrouwen om te gaan," viel de zuster uit. „Als de mannen er zulke denkbeelden op na houden, behoeven zij er niet verwonderd over te zijn, als wij vrouwen mettertijd de perken van het fatsoen te buiten gaan en er ons vermaak in vinden, hen te overtroeven."
„Wij zijn in een Minotaurisch labyrinth verdwaald," zei Cesare ontwijkend. Toen zette hij een koel, zakelijk gezicht. „Luister, wat de ambten inbrengen. Het kardinaalschap van Valencia levert mij zestienduizend ducaten op, de nalatenschappen van Spaansche kardinalen tellen niet mee, het bisdom van Elne met tweehonderd ducaten is een aalmoes. Nu vergaart de paus schatten, zonder ons in veiligheid te stellen. Ik vraag je, hertog van Gandia, waar is het geld gebleven, dat Zijne Heiligheid van den sultan voor het uit den weg ruimen van den Turkschen kroonprins Djem heeft ontvangen? Toen de paus de goederen der Orsini's confisqueerde, viel een goud-

regen van vijftigduizend goudgulden in zijn schoot, bij de andere Orsini-kwestie van Anguillera vijf-en-dertigduizend ducaten. Reken daarbij de huiselijke bedragen, die hij van paus Calixtus en zijn broeder heeft geërfd, de koopsommen der kardinaalsbenoemingen, de aflaatgelden, die inplaats van voor de uitrusting van een leger tegen de Turken te worden gebruikt in de wijdgeopende zakken van den paus vloeien, dan krijgen wij een werkelijk Sardanapalisch vermogen — zonder het te krijgen."
„Je bent ondankbaar, Cesare," viel nu Don Juan uit.
„Ik zie alleen verder dan jullie beiden," zei Cesare. „Sterft de paus vandaag, dan stort zich de bende der kardinalen en het heele dienarenbroed, zooals dat zede is, op de schatten in de vertrekken. Zoek dan maar je erfdeel. De allerheiligste Vader bemint ons, maar ik vrees, dat de grenzen van die liefde bij de goudkluizen zijn getrokken. Het huis Borgia stort ineen, als er een nieuwe paus wordt gekozen. Wij moeten eerder onze fundamenten leggen: landen en soldenierstroepen."
„Je bent even vermetel als piëteitloos," verweet Don Juan zijn broeder.
„Met de goedmoedigheid van een hertog van Gandia zal ik zeker geen nieuw hertogdom veroveren," antwoordde Cesare spottend.
Toen stond de hertog beleedigd op en verliet het vertrek zonder groet.
De kardinaal was bleek geworden. In zijn vingers prikkelde het opgewonden bloed. Hij trad voor de beeltenis van Artemis en scheen in den toorn der godin nieuw voedsel voor zijn eigen gemoedsbeweging te zoeken. Toen doofde hij, zonder Lucrezia te vragen, alle kaarsen op één na uit, die door een purperzijden weefsel was omgeven en nu met haar schijnsel de kamer in een roodachtigen schemer hulde.
Lucrezia durfde nauwelijks haar broeder naderen. Cesare's zelfingenomenheid hield haar er van terug, voor bemiddelaarster te spelen. Plotseling zei de kardinaal: „Je bent wreed tegen me, zuster."
Hij zag haar zeldzaam scherp aan.
Lucrezia vluchtte voor dezen blik naar het voetstuk van de Herculesgroep.
„Ben je bang — voor mij?" Hij strekte zijn hand naar den arm der zuster uit.
Zij voelde voor de merkwaardige kille opgewektheid, die in zijn stem lag, meer angst, dan voor zijn hartstochtelijke gevoelsuitstorting. Wat wilde hij eigenlijk? Waarom drong hij zoo op haar toe? Waarom verheugde het hem, haar te zien sidderen? Om een einde aan deze zenuwspanning te maken, reikte zij hem dapper de hand, om hem zoo haar wil tot verzoening te kennen te geven.

Toen zei hij week: „Hoe ontroer je me, schoone Lucrezia. Vergeef mij. Maar de goedmoedigheid van dien vent moet een volbloedigen man tot opwinding brengen. Zie je, dat je kon zwijgen, terwijl ik mijn groote plannen ontvouwde, dat je mijn gedachten met geen woord tegen de plompe bezoedeling in bescherming nam, krenkte en ergerde mij. Hij speelde den beleedigde, en in werkelijkheid moest ik het zijn. Lucrezia," — zijn stem kreeg een oneindig vleienden, smeltenden klank — „omdat ik je zoo hoogschat, doet het mij leed, als je den kleinsten, beperktsten broeder met je warmte beschut. Je mag het jaloerschheid noemen, maar die is gerechtvaardigd tegenover iemand, die zooveel popperigs over zich heeft."

„Zet nu maar weer een vriendelijk gezicht," vroeg Lucrezia, van harte blij om de opwellende warmte in het gemoed van haar broeder. Zij ging naar de tafel en liet Cesare's geschenken door haar handen glijden en fonkelen. Toen legde zij de sieraden met bevallige achteloosheid om haar hals.

De kristallen bliksemden door het goud der vlechten als dauwdroppels in een door vroegen zonneschijn omsponnen korenveld, en bij iedere beweging van het trotsche kopje rinkelden zachtjes de halsparelen, als fluisterden zij van de wonderen der zee, waaruit zij waren geroofd. Hun als sneeuw schitterende krans verdonkerde den fijngevormden hals tot nootkleurige tinten en verhief de teederheid van het gelaat tot een nog ontroerender weekheid. Zij beminde parelen boven alles, hun blinkende gladheid, die hen als echte kinderen der zee kenmerkte, maar ook beminde zij in hen het geheimzinnige, dat uit de diepten van een door sagen omsponnen wereld naar de oppervlakte was gestegen en toch geheim gebleven. Het was haar wel te moede bij de gedachte, dat de groote uren van haar leven onder de bescherming stonden van vreemdsoortige, van de geheimzinnige betoovering der zee vervulde krachten, die in gelijke richting werkten als de wonderlijke glans van den hostiekelk van Mino da Fiesole in de Santa Maria-kerk in Trastevere, wanneer op stille, gloeiende zomermiddagen de zonneschijn als een hemelsch licht er op viel. Cesare's handen hielden zich bezig met haar haartooi, die was verschoven, en zijn oogen schitterden levendig.

Plotseling zei hij zacht: „Toen Don Juan je zooeven met het goud van Salomo wilde tooien, toen zei ik —" Hij bleef steken. Zij keek naar den grond. „Dat ik — zonder sieraad — alleen met mijn lieftalligheid nog mooier —"

„Dat zei ik, toen Don Juan er bij was. Nu zeg ik het je openlijker. Ik zeg: geen goud en geen purper kunnen een schoone vrouw die bekoring geven, die de natuurlijke schoonheid van het lichaam vormt."

Zonder zinnelijkheid, koel doceerend had hij de woorden uitgesproken, om zijn werkelijke gevoelens daarmee te verbergen.
Schoonheidsvreugde, ijdelheid, behaagzucht, schaamte, reinheid en vrouweneer verdrongen elkaar in Lucrezia's borst en vormden een moeilijk te ontwarren net van gevoelens. „Broeder — was dat je verrassing voor mij, waarvan je hebt gesproken?"
Cesare's voorhoofd werd plotseling donker. Hij veranderde met geweld van toon en zei opgeruimd: „Je hebt onlangs bij het gastmaal van den Franschen gezant ongewone belangstelling voor den nieuwen dichter Serafino d'Aquila aan den dag gelegd. Het is mij gelukt, dien man van Ascanio Sforza los te maken —"
„Ach —" Lucrezia's gelaat klaarde op.
„Hij is voor het pauselijk hof gewonnen. Serafino heeft goede manieren, een edel voorkomen en talent." Hij greep naar de bel. Een hofdame trad binnen.
„In de kamer der Nereïden wacht messer Serafino d'Aquila. Donna Lucrezia heet hem welkom."
De hertogin zette groote oogen op. Zij verheugde zich bij de gedachte, dat deze man, wiens edele verschijning en gevoelig talent zij op dien bewusten avond had leeren waardeeren, de kille uren van haar half gescheiden huwelijk door de temperatuur van zijn schoon gedweep eenigszins zou kunnen verwarmen. Het bloemenhart van Lucrezia hoorde de stormen om zich razen en verlangde naar den sterken, beschermenden halm, die in haar nabijheid wortel zou schieten, om de aanstormende woedende elementen tegen te houden. Geen sterke redder kwam, geen Schepper verhoorde haar gebed, geen getrouwe Roelandspages trokken op, die tegen de demonen het zwaard der deugd konden opheffen.
„Serafino moet met onderscheiding worden behandeld," zei Cesare luchtig. „Maar we zullen er op letten, dat hij niet wordt vertroeteld, opdat hij geen reden heeft, in geval van ontslag, zich op vriendschapsrechten te laten voorstaan. Serafino werkt aan een Orpheus. Ik vrees, dat het weer een gekkenhuis zal worden als Morgante. Maar het is vergeefsche moeite, te pogen poëten tot verstand te brengen, zij doen toch wat zij willen."
Het klonk in Lucrezia als een echo na: zij doen toch wat zij willen. En daar stond reeds een lid van dit eigenzinnige gilde tusschen de met zilver beslagen deurvleugels. Hij boog met edele hoofschheid voor de hertogin en den kardinaal het hoofd. Toen schreed hij plotseling naderbij, liet zich op de knie vallen en kuste de hand der hertogin.
Cesare zei met ontwapenende beminnelijkheid: „Ik heb in de naaste toekomst gewichtige staatszaken af te wikkelen, waarvoor ik mij waarschijnlijk buiten Rome moet begeven. U zult inmiddels met

uw epos genoeg te doen hebben, maar ik zou u toch willen verzoeken, af en toe een uur aan mijn doorluchtige zuster af te staan en haar op zoo onderhoudend mogelijke wijze de Thracische velden der dichtkunst binnen te leiden. Ik heb van Pomponius Laetus gehoord, dat u ook Horatius — hahaha!" Hij schoot opeens in een hartelijken lach. „Pomponius Laetus! Ik heb hem gisteren met bloote voeten in het moeras van Nympha aangetroffen, waar hij de sporen van een tempel van Pomona wilde ontdekken. Hij joeg alle waterhoenders op de vlucht, maar zou als straf daarvoor bijna in het moeras zijn gestikt, als ik hem niet te rechter tijd bij zijn spaarzamen grijzen haardos uit het water had getrokken. Het zal mij verheugen, als u vanavond de cena bij onzen wijsheidsverkooper Podocatharo gebruikt, die de tafel voor u heeft aangericht. Overigens zal de doorluchtige hertogin u zeggen, wanneer u ten dienste moet staan."
Lucrezia hief het hoofd op uit het glanzende fluweel van haar tooi. „Komt u morgen na uw bezoek aan Pomponius Laetus bij mij? Ik laat hem groeten. Ja — en —," zij aarzelde, alsof zij peinsde over een onverschillig compliment — „ik was verrukt van de hymne aan Egeria en Numa Pompilius, die u bij den Franschen gezant hebt gezongen."
„Uw bijval, doorluchtige hertogin, is mij een aansporing om den dood van Egeria te bezingen, als ik in haar domein de kracht vind."
„Wij hebben over drie dagen een gastmaal bij Vanozza Catanei in haar vigne," zei Cesare, om het gesprek een andere wending te geven. „U zult wel zo goed zijn, met vroolijk gestemde lier het maal te kruiden. Kardinaal Martini bezingt den wijn door daden, u moet hem in woorden bezingen; kardinaal Riario bemint de bouwkunst, maakt u hem tot vriend, de hertog van Gandia bemint —" Hij liet zijn boosaardige scherts varen en zei toen lachend: „Hij bemint de heele wereld en de heele wereld bemint hem. Bezingt u dus de liefde van de heele wereld. Nu hebt u thema's genoeg. Heb je nog een opdracht, zuster?"
Lucrezia verhief zich bevallig uit haar zachte omlijsting. Het was alsof de liefelijke nimf Echo in een beeld levend was geworden en nu op den man toeschreed, die als een schoone Narcissus voor haar stond. Nu reikte zij hem met innerlijke bewogenheid de hand ten kus. Hij kon gaan.
Toen Serafino buiten in den corridor stond, legde hij de hand op zijn hart. Het klopte heftig. Maar het was immers geen kleinigheid, voor de schoonste vrouw van Rome te buigen en zich door blikken te zien getroffen, die een Paris in de zoetste verwarring hadden moeten brengen.
Een dienaar wees hem de trap, die naar boven, naar Podocatharo, leidde. Met gebogen hoofd klom hij langs het marmer, langs de

Ionische zuilen, langs kleine, vestingachtige vensters, die de baksteenen muren doorbraken en den sterren een bescheiden blik in de binnen-architectuur van het paleis vergunden. Een zware geur van vlierstruiken golfde op uit den corridor van de benedenverdieping. Het kwam hem voor als een afscheidsgroet van de hertogin.

Een gedachte haakte zich nu in zijn onrust vast. Waarom had hij zijn meester Ascanio zoo snel verlaten? De grove, toornige man had hem uitgescholden, omdat hij, beschonken, bij de cena in plaats van de verzen van Ovidius een eigen canzone had voorgedragen, die allen echter voor een werk van den zwaan van Sulmona hielden, vooral Ascanio zelf, die Serafino's geest naast dien van den ouden lyricus te zeer in de schaduw stelde. Toen nu Serafino met de waarheid te voorschijn kwam, dat dit zijn eigen werk was, was Ascanio over deze list zoo vertoornd, dat hij hem voor zes avonden zijn plaats aan de avondtafel ontnam. Het was de dag, waarop Serafino de hertogin van Pesaro door den Boog van Titus had zien rijden. Toen hoorde Cesare den dichter bij den Franschen gezant zingen en deed hem het voorstel, bij hem te komen. De twist met Ascanio kwam Serafino plotseling als een beschikking van den hemel voor. Twee dagen daarop had hij zijn ontslag gevraagd en was in dienst van Cesare Borgia getreden.

En heden stond hij voor de doorluchtige zuster van den kardinaal. Hem bleef nu nog slechts de aangename plicht, ook een loflied op de alle Romeinsche vrouwenschoonheid overstralende Lucrezia aan te heffen.

Hij klopte op de deur van Podocatharo.

Een bedompte geleerdenlucht woei den dichter tegemoet, toen hij de deur opende. Maar zij vermocht niet den warmen geur te verstikken, dien zijn gemoed uit de pronkkamers beneden van Lucrezia Borgia had meegenomen naar de regionen van den in de diepten der wijsheid dolenden geleerde. Lucrezia had nog als kind op zijn knieën gezeten en had naar zijn mythen van Apollo Musagetes, Perseus, Demeter en Persephone geluisterd.

Apollo Musagetes? Waarom drong den dichter Serafino d'Aquila de stralende godsnaam als een vlam in het gemoed, toen hij de bedompte kamer van Podocatharo betrad?

Misschien, omdat in hetzelfde oogenblik beneden het wonder geschiedde, dat de gedachten van een schoone hertogin zich ook aan den naam van den lierspelenden god hechtten? Apollo Musagetes!

De wijnberg van Pomponius Laetus stond in helder groen, een gouden vlucht van vliegen zoemde er over heen, de lucht was drukkend, de hemel stralend blauw, de dichter geheel vervuld van vreugde en verwach-

ting. Voor het huis stond een ledige draagstoel, waar drie papegaaigroene dienaars omheen stonden. „Heeft messer Pomponius Laetus bezoek?" vroeg Serafino.

„Kardinaal Farnese," antwoordde één van de dienaars.

Serafino wilde zich terugtrekken. Toen zag hij de lenige, katachtige gestalte van den jongen kardinaal uit het huis komen.

De kardinaal, de broeder van de pauselijke favoriete Giulia Farnese, wierp een vluchtigen blik op den ter zijde staanden dichter. Pomponius Laetus, die achter den kardinaal liep, wenkte Serafino vriendelijk naderbij.

„Kom, kom toch, Excellentie Farnese zal verheugd zijn U persoonlijk te leeren kennen."

De kardinaal tikte Serafino met een voorname, beschermende uitdrukking op den schouder. „Ik heb van u vijf oden gelezen, die het elysische feest bezingen. U moet mij de Grieksche strofen eens metrisch verklaren, ik zou zoo graag in volmaakte vormen gedachten willen uitdrukken." Toen reikte hij Laetus de hand, die deze zonder ceremonieel eenvoudig en hartelijk drukte. De draagstoel zweefde weg door het groen der wijnbergen. Laetus trok zijn jongen vriend mee in het koele voorhuis der casina. „Farnese heeft mij Cypersche vazen gebracht. Kom, de penaten groeten u, messer Serafino."

Door de eenvoudige vestibule van het landhuis voerde Laetus zijn gast naar de studeerkamer.

„Ik moet informeeren, hoe het zwembad van Nympha u is bekomen," zei Serafino d'Aquila vroolijk. „Uw hooge redder heeft mij zelf het ongeluk verteld."

„Cesare Borgia? Hé, hoe komt u bij hem?"

„Ik ben sedert twee dagen in zijn dienst."

Pomponius Laetus keek op als een toornende Agamemnon.

„Kerel, hoe kan men rozenketenen afschudden, om —" Hij schonk den gast een lichten landwijn en zette hem zwarte, glanzende kersen voor. „Is het heusch? Bent u het met Cesare Borgia eens geworden?"

Plotseling zei nu Serafino: „Hij heeft mij vandaag aan zijn doorluchtige schoone zuster voorgesteld."

De oude geleerde keek peinzend in het licht. „In de moerassen van Nympha, tusschen distels en klimop bloeit de witte narcissus-ster temidden der ontbinding. Kijk, zoo'n soort narcis schijnt mij Lucrezia Borgia te zijn."

Serafino staarde in gedachten naar den grond. „De Atheners zagen in de narcis de bloem der vergankelijkheid. Men zegt, dat ook de liefde van Lucrezia iets vergankelijks is."

Pomponius Laetus glimlachte. „Wie kent haar eigenlijk?"

„U hebt gelijk. Niemand!"

„En toch valt men haar aan. En ze is nog zoo jong. Van haar kan misschien een echte liefde pas wat maken. Maar bent u bij mij gekomen, om over de zaakjes der Borgia's te praten?"
De grijsaard greep den dichter zacht bij de haren. „Kom, ik wijs u eerst den weg naar de dooden. Hier liggen alleen de dingen, die ik bij mijn werk van het oogenblik noodig heb."
Hij wees naar de opgestapelde boeken en geschriften, die in een wanordelijke massa in de hoeken stonden en tegen de muren opkropen. Serafino bladerde in een handschrift.
„Dat is een tractaat van mijn ouden leermeester, Lorenzo Valla," zei Laetus.
„Van dien grooten ketter, die de heele Constantijnsche schenking met ciceronische welsprekendheid voor zwendel heeft verklaard?"
„Bij zulke deugnieten ben ik in de leer geweest," lachte Laetus hartelijk. „Mijn spotzieke Valla! Hij voedde zich bijna alleen met pausen en kardinalen, die hij met zijn grimmige tanden verscheurde. De nachtegalen in de struiken van alle zeven Romeinsche heuvels weten overigens van zijn kussen te zingen. En komt u nu mee naar de eigenlijke vruchten van mijn arbeid."
Hij voerde den dichter langs een donkere trap naar een zaal, welker deur onmiddellijk bij de laatste traptreden aansloot. Hier verschoof Laetus een deel van den wand en plotseling lag de deur in een blauwachtig schemerend, geheimzinnig licht. Zeldzame, door tijd en modder bijna geheel uitgewischte teekens staken donker af tegen den magisch stralenden, door scheuren en kieren bedekten ondergrond van de deur.
„Wat is dat?" riep Serafino verbaasd uit.
Laetus toonde hem een grooten steen aan den muur, die een blauwachtig licht uitstraalde, welks schemer over den geheelen traphoek uitvloeide. „Het is mij gelukt, dezen steen uit te graven uit de caesarische puinhoopen van het Palatino, waar eens het huis van Nero stond. Nu weten wij, schatgravers, dat Nero een Fortunatempel in het Gouden Huis wilde bouwen, waarin een schemerig licht moest heerschen, ook als de tempeldeuren waren gesloten. Hij gebruikte daartoe een lichtgevenden steen uit Cappadocië, aan welks bestaan tot dusver iedereen twijfelde. Op een donkeren, regenachtigen nacht is het mij gelukt, dit brokstuk te vinden, en ik twijfel er niet aan, dat het de versteende gedachte van Nero is, die hier de duisternis verlicht.".
Hij schoof den wand weer voor den steen en opende de deur. „Zoo — en nu groeten u de steenen kinderen van Pomponius Laetus."
Een modderlucht waaide den dichter tegemoet. De geheele in het vage licht der avondschemering rustende zaal was gevuld met steenen

inscripties, gebroken zuilstompen, sarcophaagdeksels en -voeten, resten van amphora's, brokstukken van vazen en urnen, bonte glazen, munten, torso's van beelden, friezen en allerhande documenten van den oud-Romeinschen tijd. De kracht van den geest had de macht van den dood gebroken. Steenen spraken, waar menschen voor altijd zwegen, en verhaalden van roem en eer, zede en cultuur, haat en strijd, godsvereering en godsvrees.
Het was de tijd, waarin de geest der onderzoekers zich bezon op de gedachtenwereld van het voorgeslacht en uit vervallen muren en gedenkteekenen, waarom zich reeds de guirlanden van legenden en sagen hadden gevlochten, de vreugde om het Grieksche schoonheidsideaal omhoog hief en de beelden schiep, die eenmaal het oude Rome karakter en vorm hadden gegeven. Uit de Byzantijnsche kloosters had men eens met moeite de bibliotheekschatten van Grieksche wetenschap gered, door hen naar Italië over te brengen. Daar wierpen zich de hunkerende geesten van een Alberti, een Chrysolaras, een Ficino en een Filelfo begeerig op het nieuwe materiaal.
Deze wegbereiders volgde de onderzoekende geest van Pomponius Laetus. Onvermoeid veranderden onder den tooverstaf van zijn vorschend vernuft doode schaduwen in levende figuren. In Afrikaanschen zonnegloed vergleed een dunne schaduw tusschen tempelruïnes. In het schemerrijk van oude trappenhuizen, waar de algen woekerden, in maanlichte hoven, waar de uilen geluidloos voortgleden, in de vunze lucht van donkere doodenkamers, in gebarsten thermenportalen, in kelders en taveernen, kerken en huizen zag men den ouden man in hoogst opgewonden toestand, met bezweet voorhoofd naar de onoogelijke steenen documenten graven.
„Men moet hier wel goed kunnen denken en piekeren," zei Serafino.
Met trots voerde de oude nu den dichter van pronkstuk naar pronkstuk, en Serafino had het gevoel, alsof de wereldgeschiedenis op steenen bladen voor hem lag opengeslagen, maar hij had niet het oog om haar te lezen, noch het oor om de taal der graven te verstaan. Onrustig klopte zijn hart. En van tijd tot tijd zag hij naar den zonnigen wijnberg daarbuiten, of de stralen reeds schuin stonden.
„Bent u verstrooid?"
„Ik moet omstreeks het zevende uur bij de hertogin van Pesaro zijn," zei Serafino licht blozend.
„Bij Lucrezia Borgia?" De grijze oogjes poogden verwoed in de ziel van den dichter te lezen. „Ik vertrek morgen naar Tivoli. Alexander laat de villa van Hadrianus doorsnuffelen, om de steenen voor den bouw van zijn nieuwen burcht te gebruiken. Wilt u me vergezellen?"
De dichter fronste het voorhoofd. „Ik weet niet, of de hertogin met

morgen — vrijlaat."
Pomponius Laetus zag hem scherp aan. „Me dunkt, dat de ketenen van Ascanio minder zwaar waren dan die van Cesare. Of zouden — rozenketenen soms zwaarder te dragen zijn dan ijzeren? Amor zij je vriend, niet je gebieder!" Hij dreigde glimlachend met den vinger.
Serafino lachte gedwongen. „U ziet een Parnassus, daar waar maar een gewone tuin voor mij bloeit. Zeg eens, kent u de pauselijke geschiedenis —?"
„Van het heden maar weinig."
De dichter werd verlegen. „Hm — ik wilde slechts —" hij nam een aanloop — „ik zou in het verleden van Lucrezia willen snuffelen, om te zien, of zij waard is als een schoone, kuische zwaan te worden geprezen —"
„Laetus is een archivaris van het verleden, die u zal zeggen, hoeveel minnaars de courtisane van den perfect Narcissus heeft gehad, maar voor de minnaars van Lucrezia neem ik nog geen verantwoordelijkheid op me. Ze zijn nog te zeer aanwezig, om mij bijzonder bezig te kunnen houden. Iedere voorbijganger is daarvan beter op de hoogte. Ik heb rhetoriek en dialectiek het lieve kopje van de hertogin binnengesmokkeld. Ze is een goedhartig, oprecht schepsel en te leiden als een muildier — och, vergeeft u mij de vergelijking! Maar daar begint het tragische van haar lot. Wat is er van zoo'n arm schepsel te verwachten, dat geleid wordt door — creaturen van den duivel."
Al sprekende waren zij tot de deur genaderd.
„Wilt u mij weg hebben?" glimlachte de dichter.
„U wilt u zelf weg hebben!" gaf Laetus ondeugend ten antwoord.
Zij stonden reeds in den helderen zonneschijn van den wijnberg. „Kijk, daar komen mijn vrienden al aan. Wij hebben vandaag een kleinen avonddienst in mijn tuin, een Socratisch uurtje. Mijn vriend Sadoleto brengt uit Monte Cassino een nieuwen Livius voor mij mee."
Serafino wandelde langzaam langs de academici en bekeek de frissche gezichten der jonge stormers, die, ongeveer in apostel-aantal, paarsgewijs als kloosternovices door het groen schreden, om nu onder 's meesters leiding heidensche revolutie te beoefenen.
Het schoone Rome lag aan de voeten van den dichter. Wie u met een Pericleïschen geest zou kunnen vervullen! Wie u, volk, zou kunnen bevrijden van de geestelijke tyrannie!
Somber als een stem uit een graf sloeg plotseling de verschrikkelijke klank van de prediking van zijn broeder naar zijn oor. De klare avondhemel boven Rome werd plots donker.
Serafino had zijn broeder niet weergezien. Was hij in de groote stad verdwenen? Als de machten, waartegen hij zoo donderde, al reeds

hun geweld hadden uitgeoefend? De mogelijkheid benauwde hem. Maar tegelijk straalde er een ster van hoop in de duisternis. Als Giuliano werkelijk in de handen van pauselijke beulsknechten was gevallen, was het hem misschien mogelijk, hem weer te bevrijden, als hij de genade van Cesare Borgia of zelfs van Lucre — —.

De hemel boven Rome klaarde meteen op. Hij wierp zijn blauw in de ziel van den dichter, drong met zijn stralenden glans in alle hoeken van zijn hart door en verdreef de grijze, mistroostige gevoelens.

Met negen jaar kanunnik en rijksdiaken van Valencia — met dertien jaar in het huwelijksbed van een vijftienjarig, in alle boeleerkunsten van Vrouwe Putiphar ingewijd bastaardkind gelegd — met zestien jaar leergierig discipel van deze liefdeskunstenares.

Zoo had de pauselijke suppliekenschrijver Joachim Goritz uit Luxemburg, geheim chroniqueur van Rome's chronique scandaleuse, in zijn dagboek geschreven, toen hij in korte trekken de degelijke loopbaan van 's pausen jongsten zoon Don Jofré voor het nageslacht wilde schilderen.

En hij voegde er aan toe, dat het beminnelijke vrouwtje, dat op zoo kunstige wijze tot de echtelijke ontsporing van haar gemaal bijdroeg, de bastaarddochter van den overleden koning van Napels was, de even schoone als zedelooze Sancia van Aragon, vorstin van Squillace.

Indien de breedsprakige schrijver Goritz uit Luxemburg heden in de kamer van de gesmade jonge vorstin was geweest, zouden zijn inzichten omtrent de verdorvenheid der beide echtgenooten geen essentieele verandering hebben ondergaan. Want hij zou hebben bemerkt, dat Don Jofré zich met al de pathetische kracht van zijn zestien jaren verzette tegen den eisch, zijn gemalin heden naar het tuinfeest van den bisschop van Cesana te vergezellen, omdat hij, Don Jofré, de goede vrouw van den edelen Domenico Jacobazio had beloofd, haar een teekening voor haar nieuw hoofdkussen te overhandigen. Waarop Donna Sancia had geantwoord: „Ik weet heel goed, dat je hoofd over een half uur op dat kussen naast het hoofd van mevrouw Ricoletta Jacobazio zal rusten. Maar ga maar, lieve Jofré, want op dit kussen zal over een half uur het hoofd van je broeder Cesare naast het mijne rusten. Cesare brengt echter geen teekening mee, alleen zijn liefde voor Donna Sancia."

Vanwege de oprechtheid vergaf de echtgenoot haar dit antwoord. In zijn koortsachtig geel gezicht vertrok geen spier, de koude Borgiaoogen hadden hoogst onverschillig het lieve monster van ter zijde aangeblikt, en de fijne, fatterig verzorgde handen hadden rapier en baret gegrepen, waaruit Donna Sancia het recht putte om even bevrijd adem te halen.

In de deur ontmoette Don Jofré dan ook werkelijk zijn gemoedelijken broeder Cesare, die in het duifgrijs van zijn rijkelijk versierd wambuis, met de schulpketting van den heiligen Michaël om den hals en de bloedroode rozen in de hand als een schoone vrijer van Penelope de van zon stralende kamer betrad, zijn schoonzuster den geurigen ruiker galant in den schoot wierp en met den beminnelijksten glimlach tot zijn broeder zei: „Laat je vooral niet weerhouden, om je avondrit te maken. De straten van Rome geuren van de gewaden van schoone vrouwen. Maar ik geef den geur, die uit de lente-oogen van de schoone Sancia stroomt, de voorkeur boven alle zoete geuren van Arabië."
Don Jofré sloeg met een theatraal gebaar zijn ouderen broeder op den schouder, knipte met de uitdrukkinglooze oogen en sloeg de deur achter zich dicht.
Nu wierp Sancia zich aan Cesare's borst. Hij bedekte haar zwarte haar met zijn baret, kuste haar met wilde teederheid op de „lente-oogen", waarin een midzomersche gloed schitterde, en zei: „Die jongen begint lastig te worden. Hij meent het recht te hebben, te doen alsof hij in hoogdravende phrases mannelijke gedachten uit. De hemel weet, wat een fijne broertjes ik heb."
Sancia zei ontstemd: „Het is toch bijzaak, wat voor broers je hebt, als je in de armen van je schoonzuster rust."
Cesare beminde de snelle verspringing van haar gedachten, de wanorde van haar wezen bijna nog meer dan haar bekoorlijkheden. Haar gezicht was desniettemin schoon, en door dikke, ravenzwarte vlechten omlijst, die als slangen om een Medusahoofd lagen gerold, had het de geheimzinnige bleekheid van een waterroos, die in de schemering op den donkeren waterspiegel van een meer blinkt. Haar leden waren stevig gebouwd, als trotsche zuilen droegen haar beenen den gebeeldhouwden romp met het breede bekken, en haar vormen waren ondanks hun weligheid en rondheid van een bewegelijkheid, die weinig vorstelijke lieftalligheid verried. Iederen dag peinsde zij er over, haar bekoorlijkheid te verhoogen. Sedert gisteren droeg zij schoenen zonder hakken, om het gewicht van haar lichaam met minder inspanning naar achteren te verplaatsen en daardoor de houding van een zwangere vrouw te kunnen voorspiegelen, daar Cesare zich in dien zin had uitgelaten, dat van zulk een vrouw een sterkeren indruk van schoonheid en rijpheid uitging, dan van een vrouw in normalen toestand. Ook droeg zij slechts felle kleuren en liet haar huid zelfs bij de polsen en schouders door een oriëntaalsch weefsel van wonderlijke doorzichtigheid schemeren. Als dan de zonnestralen er op vielen, glansde de huid als het fijn geschubde pantser van de smaragdhagedis.

Toen zij nu in den laten gloed der zon in de kamer stond, gehuld in de citroenkleurige zijde van haar rijk geplooid gewaad, aan welks onderrand roode, door vlinders van donker fluweel omfladderde papaverbloesems prijkten, het hoofd licht achterover gebogen, de volle lippen half geopend, het zwarte heksenhaar schitterend van edelsteenen, toen geleek zij waarlijk de in alle vezelen van wellust doorsidderde Salomé, die naar den kus van den grooten boetprediker smacht. Cesare vluchtte graag in uren van geestelijke ontspanning naar de gloeiende sfeer van deze vrouw, ter wille van wie hij nooit een grein van jaloezie zou kunnen koesteren.
Nadat Cesare zich eenige oogenblikken met het kussen van haar lippen onledig had gehouden, zei hij met opzettelijke koelheid: ,,Als ik de legatiereis naar Napels maak, neem ik toch Jofré mee en niet Juan."
Sancia duwde zijn hoofd van haar borst weg. ,,Alle eer aan de legatie," zei zij nuchter, ,,maar die had nog een oogenblik kunnen wachten."
Zij gooide haar uitdagend opgestoken haar door elkander, zoodat de sieraden er in rinkelden, schudde het hoofd als een jonge leeuwin na het spiegelgevecht met den gemaal en belde toen den knappen page Vittorino.
,,Breng Syracusischen muskaat!" beval zij den blondgelokten twaalfjarigen knaap, wiens oogen als door een sluier van tranen werden bedekt, zoo vaak hij in het schoone gezicht van de meesteres keek. De bediendentroep sprak er over, dat Sancia dezen knaap op eenzame avonden placht te kussen. De kamervrouwen ergerden zich, omdat zij uit den jongen niets konden loskrijgen. Den heelen langen dag was hij stil en droomerig, at weinig, en eerst als de avond kwam, begon zijn gezicht te stralen. Dan verdween hij bijna ongemerkt in de zorgvuldig gesloten kamer der vorstin, terwijl Don Jofré zijn kleine grillen bij vreemde vrouwenharten bevredigde.
De page sprong weg, alsof hij door roeden was getroffen.
,,Een lieve, meisjesachtige knaap," zei Cesare.
,,Ik laat hem mij ook niet ontnemen. In de uren van verlangen naar jou is hij voor mij het afgodsbeeld, dat ik inplaats van jou aanbid. Hij lijkt een beetje op je. Als ik niet kan slapen, roep ik den jongen. Hij mag zich niet bewegen en ik kus alleen zijn nek met het zijdezachte haar."
,,Je hebt iets van Messalina!"
,,Ik zweer je, dat ik den jongen geen enkelen keer zondig heb aangeraakt. Het is slechts het verlangen, zacht fluweel onder mijn lippen te hebben."
De Syracuser kwam. Zij krauwde het haar van den page en zei glimlachend: ,,Vittorino, ik wil, dat je je wenkbrauwen met een fijn tangetje uittrekt, dan zul je me nog beter bevallen."

De knaap ging met verward en purperrood gezicht heen.
Sancia wierp zich op het rustbed. Cesare zette zich naast haar en dronk van den wijn. „Heb je den ,Verliefden Roeland' al gezien, dien mijn broeder je heeft gebracht?"
„Ja," zei zij onverschillig.
„Is dat je heele oordeel?" Hij wist, dat hij aan doovemans deur klopte.
„De ridderlijke deugden vervelen op den duur. Arme Bojardo! Ik geloof, dat men je in de kloosterscholen liever zal lezen, dan in de kardinaalspaleizen."
Sancia trok de knie in. De lange japon breidde zich aan haar voeten plat als een gebloemd tapijt uit, waarop de felroode papaverbloesems opschoten. De vlinders fladderden daar overheen als zwarte, duivelsche kobolden.
„Ik ben gekomen, om je een vertrouwelijke mededeeling te doen," zei Cesare. „Mijn vader denkt er over, mijn kardinaalswaardigheid aan Jofré over te dragen."
„Neen?!" jubelde de verstokte zondares luid, die reeds den sleutel der bevrijding hoorde rammelen. „Dan moet ons huwelijk immers worden ontbonden?"
Cesare knikte en las haar de wenschen van de oogen. „Je gedachten vlammen in je oogen: je wilt dan met mij trouwen."
„Als jij mij wilt," sprak zij hartstochtelijk.
„Het zou mij ten zeerste aanstaan, want ik zou dan in jou het object bezitten, dat mijn zinnen noodig hebben om te leven."
Toen vroeg zij neerslachtig: „Heb je al met Fiammetta Pandolfi gebroken?"
„Hoe kom je op die vrouw?" vroeg Cesare, zich snel omwendend.
„Je hebt me beloofd, haar uit het paleis te jagen, dat je haar hebt geschonken. Maar je draagstoel staat nog elken Dinsdag voor haar deur." Sancia pruilde wonderschoon. Want zij wist, hoe aantrekkelijk het haar maakte.
„Mijn draagstoel stond daar vroeger elken avond, en elken avond lag ik aan haar voeten. Het is toch al een vooruitgang, als ik haar maar eenmaal per week bezoek. Zij verkniest zich genoeg, en haar oogen hebben al de doorzichtigheid van heldere dauwdroppels gekregen. Ze weet reeds, dat ik bij jou mijn hart uitleef. Voorloopig wil ik probeeren, haar liefde door de verkilling van mijn gevoelens te doen bevriezen. Ze zal zeker sidderen om den mensch, dien ze in mij verliest, jij zou je alleen van den man iets aantrekken."
De loftuiting op de rivale wekte de jaloezie van de grofbesnaarde prinses op, die het gevoel had, dat haar eigen deernennatuur op den duur niet met de teedere liefde van Fiammetta Pandolfi kon wedijveren.

De Syracuser golfde nu door Cesare's bloed.
De avondschemering viel. Het purper der wandbekleeding kreeg een diepzwarten glans, waaruit de geschilderde Corinthische pilasterbundels schemerig als reusachtige boomstammen uit een donker avondwoud naar voren traden. Tegenover den venstermuur ving een groote spiegel den avondhemel met zijn okerkleurige tinten op. Van daar straalde een weerschijn in den schemer en hulde de gestalten in een wazige geheimzinnigheid.
Cesare voelde balsem en een scherpe kaneelachtige lucht om zich waaien. Deze vrouw had een arsenaal van lustverwekkende geheimenissen en zij wist de middelen volgens de uren van den dag en de stemmingen tersluiks te gebruiken.
Uit den tuin van de naburige belvédère waaiden op den zomerwind fluittonen aan. Daar verlustigde zich waarschijnlijk een kardinaal in het trio der pauselijke musici.
De lucht werd voortdurend drukkender, naarmate de schaduwen langer werden.
Een bliksemende avondstraal viel plotseling op den vergulden kleinen stier, dien Cesare eens zijn geliefde schoonzuster als zinrijke toespeling op zijn kracht en mannelijke potentie had geschonken. Het was een meesterwerk van Florentijnsche goudsmeedkunst.
De stier zwom nu in een bruingouden bronsgloed, zijn horens stieten dreigend in de lucht.
De schoone Europa greep het speelgoed en drukte het aan haar borst. Cesare rukte het haar uit de hand en wierp het met een schaterlach in een hoek. „Beeldenaanbidster, die je bent!" zei hij zachtjes. „En dat, terwijl de god zelf tot je is afgedaald!" En hij wierp zich in de zoete armen.
Zij zongen de heidensche godin een wild evoë, de vurige vorstin en de vurige kardinaal.
De page Vittorino boog heden vergeefs diep het hoofd voor zijn meesteres. Er brandde geen kus tusschen de gouden krullen van zijn nek.

Podocatharo stond voor de hertogin Lucrezia Borgia. Hij overhandigde haar een dik boekdeel met oud-Griekschen geest in nieuwen vorm. „U moet het werk rustig bestudeeren, doorluchtige hertogin."
„Ik zal het probeeren," zei de zeer verstrooide hertogin en legde den Quintillianus in den schoot van een hofdame, die roerloos als een Egyptische mummie naast haar zat en nu den ouden redenaar gevoelloos in de hand nam en hem de struische Andalusische in de armen wierp, die bij de deur stond. De behandeling van zijn ouden lieveling griefde Podocatharo diep.

Giulia Farnese zat tegenover de hertogin en glimlachte.
En nog een andere hofdame, Donna Gambarez, zat kaarsrecht aan een borduurraam.
De lucht rook naar het stof, dat over de oude boekenwijsheden lag. Podocatharo had gepoogd, de wegen in het rijk der rhetoriek voor de hertogin te effenen, maar Donna Lucrezia had haar neusje uit het venster gestoken en gezegd: „Het ruikt buiten naar kruiden. De wind waait warm uit Ostia. Quintillianus moet maar geduld hebben tot de loodzware sirocco-hemel boven de stad hangt. Dan zullen we hem naar het Forum begeleiden."
De sneeuwwitte geleerde trok gekrenkt het hoofd diep tusschen de schouders terug. „Dan zal ook messer Serafino wel vergeefs pogen, de eurythmie der Grieksche strofen uw gemoed binnen te smokkelen."
Lucrezia Borgia hief snel het hoofd op en glimlachte naar Giulia. „Wat denk jij van Grieksche strofen?"
Giulia in haar matblauw, wijd uitstaand kleed grinnikte om de verlegenheid van den ouden Podocatharo. Haar borst was altijd met een licht krip bedekt, waarachter het kleine purperen wapenteeken van den paus op de rose-bruine huid geheimzinnig schemerde. „Men moet," zei zij, „als er sprake is van Serafino d'Aquila niet steeds aan Grieksche strofen denken." Zij wierp de hertogelijke vriendin een blik vol beteekenis toe.
Lucrezia lachte luid. „Het is waar, men kan ook bedenken, dat Serafino een heel aardige man is, die over Jodenrennen en Florentijnsche geschillen even aantrekkelijk zal weten te praten als over de liefde der Lesbische dichteres."
De hofdames lachten pijnlijk mee.
Podocatharo zag zijn overbodigheid in deze sfeer van plaagzieke geestjes in. Ten overvloede drukte Lucrezia hem ook nog de angorakat in de armen, die reeds hoogzwangere flanken had. De geleerde zag het dier met zuurzoet gezicht aan. „Wat wilt u daarmee?"
„Agnelletta wordt gauw moeder, ziet u dat niet? Wij kunnen dien last hier toch niet hebben. Is er een vriendelijker kraamkamertje voor het diertje, dan boven bij u tusschen Livius en Cicero?" De dwaasheid straalde de hertogin uit de oogen.
Podocatharo kon nooit werkelijk boos worden op zijn Lucrezia.
„U doet mij aan dien Stoïcijn denken, van wien Lucianus vertelt, dat hij in dienst van een voorname vrouw stond, die hem, toen zij op reis moest, een drachtige Malteezer teef ter verzorging en bewaring gaf. De teef wierp inderdaad gedurende de reis haar jongen op den uitgespreiden mantel van den philosoof."
De dames lachten. Maar Podocatharo spitste de aardigheid toe, door te zeggen: „Was ik die Stoïcijn geweest, dan had ik de

dame gevraagd: „Mag ik, als Uwe Genade in gelijke omstandigheden komt te verkeeren, ook mijn mantel ophouden?"
„Foei!" viel de hertogin met haar aanhang tegen den onbehoorlijken geleerde uit, die zoo snel als zijn uitgedroogde leden hem veroorloofden, met de kat er van door ging.
Nadat het gelach achter den aftrekkenden Griek eenigszins was geluwd, zei Giulia Farnese: „Je had hem moeten vragen, of hij je toestemming geeft, vandaag naar den dans der Andalusischen te kijken, dien de paus in den hof van Damasus laat vertoonen. Zijne Heiligheid staat er op, dat ik kom, evenals Donna Sancia. Kardinaal Cesare Borgia zal wel vreeselijk boos zijn, als hij zijn zuster moet missen."
„Wie zegt je, dat ik zal ontbreken?" riep Lucrezia met gedwongen heftigheid uit. Maar innerlijk kwelde haar een gevoel van weerzin tegen dezen onbehoorlijken dans. Daar zij echter allen, allen kwamen en moesten komen, de vrouwen der pauselijke familie, kon zij onmogelijk neen zeggen.
Giulia gaf handig een wending aan het gesprek. „Zullen wij messer Serafino niet met Arabische taarten opwachten?"
„Een slok Falerner zal hem meer aanstaan," wierp Lucrezia veel vermoedend tegen.
De schoone favoriete was naar het venster gesprongen. Op hetzelfde oogenblik sprong zij met vroolijken schrik terug. „Lupus in fabula!" Het volgende moment bevonden de hofdames zich in de zijkamer. Giulia stond nog in de deur en zei: „Als je verstandig bent, denk je aan de zoete misdrijven der Olympische godinnen."
„Wat beteekent dat nu weer?" vroeg Lucrezia vertoornd.
„Bij een Semele behoort een Jupiter," jubelde de pauselijke favoriete onverstoorbaar. „Overigens, daar schiet me te binnen, dat Pinturicchio een nieuw schilderij van mij moet maken, een Madonna, schooner dan die in de zaal der heiligenlevens. Ik moet boven het bed van den allerheiligsten Vader hangen, met rozen getooid, met een eeuwig licht er voor."
„Een groote eer," zei Lucrezia met toonlooze stem.
„Ik ben er van overtuigd," lachte Giulia, „dat de kinderen, die die Pinturicchio bij zijn vrouw heeft, op mij lijken; de groote zwijger is zoo zwaar op mij verliefd, dat hij van mijn gezicht droomt, als hij zijn vrouw omarmt. En dat moet volgens de uitspraak der heksen niet zonder gevolgen zijn. Ik vrees alleen, dat hij in de beeltenis der Madonna een verkeerden trek legt —"
„Die verkeerde trek zou je goed staan," zei Lucrezia schertsend en joeg de vriendin met een lichten tik op de wang naar de zijkamer. De late zon omarmde nog de pracht der wandtapijten. De hertogin

vloog naar den spiegel. Er ontbrak nog iets aan haar Aphroditische bekoring: de rijpheid, de volheid van vormen, de schilderachtige buiging der lijn, die door de gevuldheid der ledematen wordt voorgebracht. Het knopzetten en bloeien duurde haar reeds te lang, zij wilde meer ontwikkeling en vervulling zien en vreesde er nochtans voor, dat haar verlangen daarmee uitgeput zou kunnen zijn.
Haar oogen gleden langs de lijn der heupen. Als de lichte zwelling der lendenen haar zou zeggen, dat — — de snoerende banden van haar keurslijf benauwden haar — o, nu wies haar lichaam misschien tot de begeerde rijpheid, met de snelheid, waarmee de bloesem in den Meiregen opzwelt en de vervulling tegemoet dringt — —'maar een huivering deed haar ineenkrimpen.
Door deze benauwing van donkere gevoelens wierp een Andalusische haar heldere stem: „Messer Serafino d'Aquila!"
De dichter was met diep gebogen hoofd bij de deur blijven staan. Achter hem vielen als vanzelf de vleugels in het slot. Lucrezia was met meisjesachtige verwarring uit de zon in den schemer van den hoek gevlucht, waar de Hercules-groep stond. Van daar uit stak zij den dichter met beminnelijke verlegenheid de hand toe, die als warm, geelgetint Parisch marmer blonk.
Serafino nam de hand en kuste deze eerbiedig. De ambrosische geur drong hem tot in de ziel.
De hertogin was het, of van dezen mensch een golf van zuiverende kracht over haar gedachten uitstroomde. Honderden hadden zoo voor haar gestaan in haar jong vorstelijk leven en hadden haar de hand gekust, omdat de vorm hen daartoe dwong, maar nooit had zij een zoo wonderlijke bewogenheid in haar hart bespeurd als juist nu. Gracieus hief zij den arm op en wees naar den met scharlaken overtrokken stoel, die in de schaduw onder het tapijt met de afbeelding der Niobiden-vervolging stond. Nu maakte zij zich vrij van den druk der gevoelens en schreed op het met goudbrocaat versierde rustbed toe, waar zij zich achteloos in de zachte kussens neerliet, juist onder het beeld van Rachel, waarvoor de herdersfiguur van Jacob met minzieke overgave boog.
De schijnbare achteloosheid van haar gebaren verwarde Serafino niet. Met zijn ernstige blikken woog hij haar beeld af tegen datgene, wat de Romeinen van haar in het hart droegen. Er was geen twijfel mogelijk, in deze stralende omgeving, waar kunst en schoonheidszin alles in het werk hadden gesteld, om verfijning en vergeestelijking van het geheele leven te bereiken, was de hertogin nog schooner dan in de ongezuiverde lucht der alledaagschheid. En in haar leden lag maagdelijke lenigheid en gratie, terwijl zij te paard een ietwat streng en gedwongen voorkomen had. Hoe schitterde de witte zijde

aan haar lichaam, hoe verinnigde deze de donkere, engelachtig teere huid tot Venetiaansche kleurengloeiing, hoe fonkelden en bliksemden edelgesteenten en parelsnoeren aan hals en haar, hoe waardig kroonde de kostbare band met den glinsterenden smaragd het hooge voorhoofd!

Daar klonk het warm, maar met gedempten klank door zijn eerbiedig genieten heen: ,,Messer Serafino, noemt u u naar uw vaderstad Aquila?"

,,Aquila is mijn vaderstad."

Toen was het stil. Alleen op den corridor miauwde zachtjes de kat, die den ouden Podocatharo ontvlucht was. Lucrezia sloot opzettelijk de ooren voor het gejammer van het dier en vroeg zonder bijzondere warmte: ,,Dat is toch die stad in de Abruzzen? Mij bevalt ze niet erg."

Serafino had de oogen neergeslagen. ,,Het is die stad in de Abruzzen. Mij bevalt ze zeer. Het is mijn vaderstad."

De hertogin stond versteld. Trots stond in haar op. ,,Dat is natuurlijk ook een reden," zei zij op geprikkelden toon.

,,De stad is mooi, de bergen beschermen haar voor wind, weer en — booze menschen."

Donna Lucrezia verhief het hoofdje als een snuffelend hagedisje. ,,Dan zou ik wel graag in Aquila willen zijn."

Serafino wilde vragen: omdat u voor booze menschen beschermd wilt zijn? Maar hij herinnerde zich, dat hem nog niet de vrijheid was geschonken, oprecht te zijn. ,,De stad heeft een mooi kasteel, de Aterno stroomt erlangs, en in de voorjaarsnachten hoort men het bruisen van het wilde water, dat uit de ravijnen van den Monte Corvo neerstort en de eiken breekt. De Abruzzen zijn mooi, en de vrouwen uit die streek trouw en eenvoudig."

,,Messer Serafino," zei Lucrezia ontstemd, ,,ik ben toch liever in Rome."

,,Iemand, die uit de buurt van mijn vaderstad kwam, werd ook door Rome aangetrokken. Ten Zuiden van Aquila gaat het dal open en de Aterno stroomt de liefelijke Sulmona tegemoet."

,,Waar Ovidius het licht der wereld aanschouwde," pronkte de kleine hertogin met haar kennis. ,,Mijn brave Podocatharo had niet sneller in die stoffige tijden kunnen onderduiken dan u, Messer Serafino. Ach, ik vergat, dat u van Pomponius Laetus komt. U bent dus nog door Romeinsche wijsheid bevangen?" Het klonk bijna spottend.

Serafino voelde den steek en zette ernstige oogen op. ,,Als Uwe Hoogheid het beveelt, duik ik weer boven naar den glans van deze dagen, die met de nachten van Nero wedijveren."

,,Hoe bedoelt u dat?"

„Nero deed den nacht in dag veranderen en schonk hem laaiende vlammen, die maan en zon moesten verduisteren. Het oude Rome brandde bij nacht. Het huidige vlamt ook overdag in de pracht en heerlijkheid, die uitstroomen van de Borgia-zon." Hij redde zich met eenige benauwing, maar ook met galanterie uit de verlegenheid, waarin zijn ijver hem had gebracht.
„U vleit graag," zei de hertogin met ietwat vertrokken lip. Plotseling vroeg zij: „Waarom hebt u den dienst van kardinaal Ascanio Sforza verlaten?"
„Ik hield het niet langer uit, als een schooljongen te worden uitgescholden. Het was ook — Ovidius, die mij vandaar heeft verdreven." En hij vertelde nauwkeurig wat er was voorgevallen. Lucrezia speelde met de bladen van een boek, dat voor haar op de tafel lag. „Dat dichters zoo lichtgeraakt kunnen zijn!" zei zij eenigszins spottend. „En — hebt u gauw toegeslagen, toen kardinaal Cesare Borgia zijn aanzoek deed?"
„Gauw en graag."
Het snelle antwoord bekoorde Donna Lucrezia. Maar haar blik was ernstig. „Over 't algemeen zijn het toch meer de condottieri dan de dichters, die naar mijns broeders hof verlangen."
„Ik moet bekennen, dat ik niet veel hoop koesterde, het hart van Zijne Excellentie met mijn bescheiden kunst te verwarmen, want men vertelt, dat de kardinaal meer hecht aan de gaven van het gezond verstand en vóór alles de studie der staatkunde beoefent."
„Maar waarom bent u dan toch bij ons gekomen?"
„Mag ik vrijmoedig spreken? Ik had de hoop, tegelijk de vrouwen, die den kardinaal van Valencia plegen te omringen, met mijn muze te kunnen huldigen."
„De vrouwen?" glimlachte Lucrezia weer spottend. „Ja, ja, men zegt, dat de kardinaal dikwijls — vrouwen om zich heen heeft."
„Ik zou niet verkeerd verstaan willen worden," zei Serafino snel. En toen stroomde het warm uit zijn hart. „Ik wist, dat in de omgeving van den kardinaal een vrouw leeft, die niet alleen Apollo's zilveren lier bemint, maar haar van tijd tot tijd zelf doet klinken. Men zei mij, dat deze vrouw een kinderlijk gemoed bezit, van christelijke vroomheid doordrongen is en daarbij toch ontvankelijk voor den glans van gestorven en weer uit den doode gewekte kunst; dat zij er van houdt in vier talen haar gedachten speelsch op papier te zetten, dat deze gedachten door hoogheid en waardigheid worden gedragen en door evenveel gevoel worden begeleid, dat zij vóór alles goedhartig en opgewekt is en den bloemen dezer aarde het recht op schoonheid toestaat. Het moest voor een dichter aanlokkelijk zijn, zulk een vrouw zijn hulde te kunnen brengen, doorluchtige

hertogin." Hij voelde, hoe de woorden, door een gloeienden stroom van zijn hart gedreven, over zijn lippen vloeiden.

„U vleit bekoorlijk," zei Donna Lucrezia bewogen. „Maar ik vrees, dat ik niet geheel aan het beeld zal beantwoorden. U moet met uw natuurlijke verbeeldingskracht mijn wezen daar aanvullen, waar het gebreken vertoont. En wilt u nu een versje voor me zingen?"

„Ik ben beschroomd, als men mij het recht der vrijheid ontneemt, datgene te bezingen, wat mijn hart aangrijpt," zei Serafino met vrijmoedigheid. „Laura maakte Petrarca slechts tot dichter, doordat zij macht over hem kreeg, zonder deze uit te oefenen." Hij hield ontzet op, daar hij donkere blikken op zich zag gericht. „De vergelijking is meer dan vrijpostig, doorluchtige hertogin," ging hij met eenigszins deemoedige stem voort, „maar zij wil slechts — een voorbeeld zijn. De vlucht der gedachten wordt alleen dan hoog, wanneer de stem van het eigen hart haar bestuurt."

De hertogin scheen verzoend. Maar nog lag er een lichte ontstemming in den toon, waarop zij zei: „Dan zal ik wel van het genoegen moeten afzien, een oprechte canzone van u te ontvangen?"

„Aan de macht van het schoone kan een dichterhart zich niet onttrekken."

Het werd stil. Slechts zacht klonk uit de kamer daarnaast het gefluister der vrouwen. Lucrezia dempte haar stem, toen zij zei: „U moet, als wij alleen zijn, vrij mogen spreken, uw melodieën mogen door geen dwang worden belemmerd. Maar ik kan u van den dwang niet bevrijden, wanneer u in den kring der kardinalen en van mijn vrienden zingt. Ik verzoek u, mijn broeder dan alle eer aan te doen. Zegt u eens —" Zij aarzelde even. Toen vroeg zij haastig: „Wat denkt u van mijn broeder Cesare?"

Serafino sloeg de oogen neer en zweeg.

Het gelaat der hertogin betrok. „U maakt een zeer bescheiden gebruik van uw vrijheid."

Hij dempte zijn stem, alsof neerslachtigheid hem had overvallen. „Uw natuurlijke hoogheid benauwt mij het hart en bindt mijn gedachten, die zich anders vrij bewegen."

„En ik heb mij er zoo op verheugd, in deze weinige uren, die ons zijn toegestaan, eens het volk van Rome te hooren spreken."

Serafino keek naar den grond. Toen zei hij vastbesloten: „Als dat het is, laat mij dan gaan, doorluchtige hertogin."

„Doet het u zoozeer leed, de woordvoerder van het volk te zijn?" vroeg Lucrezia verlegen. „Overigens, wat Cesare Borgia betreft, hij schijnt niet veel op te hebben met tyrannie over dichterzielen, want hij zei mij gisteren: Dichters doen tenslotte toch, wat zij willen."

Serafino volgde welgemoed de wending, die het gesprek had genomen. „Doorluchtige hertogin, het zou dan kunnen gebeuren, dat — wij tot tyrannen worden."
„Wat onder omstandigheden misschien niet eens zoo kwaad zou zijn." De hertogin werd verlegen. Toen wees zij op het boek, waarmee haar vingers gedurig hadden gespeeld. „Kent u het ‚Tournooi der Medici's'?"
„Zeker. Kan het landschap van den Venushof liefelijker worden weergegeven, dan in de schildering van de eeuwige lente, die deze hoogten omzweeft:

Het jaar regeert hier niet met de vier teekens,
Een eeuw'ge lente stroomt door dezen hof!
De wind ontvouwt zijn blondgelokte haren,
De teed're bloesems bindt hij tot een krans."

In de oogen der hertogin weerspiegelde zich de diepe gevoeligheid voor de schoonheid van het woord en het klinkende vers. „U kunt verzen zeggen, messer Serafino. Toen ik u bij den Franschen gezant de Strambotti der Siciliaansche visschersvrouw had hooren zingen, klonk mij, toen ik al half sliep, de golfslag der verzen nog lang in het oor als ver zeegeruisch."
Een ander had nu de gelegenheid aangegrepen, om als heraut van zijn eigen talent op te treden. Serafino echter versmaadde de goedkoope gunst van het oogenblik. „Doorluchtige hertogin, de Mediceïsche Apollo schildert ons niet alleen den hof der schoone godin, maar ook de betoovering, die van haarzelf uitgaat, in woorden, die mij altijd diep ontroerden." En hij nam het boek ter hand, sloeg den Triomf van Venus op en las met overgave:

„Gij zweert, zij heft zich uit het diepzeebekken,
De godheid, in de rechterhand het haar,
De linker poogt de zoete borst te dekken,
Met gras en bloemen tooit zich wonderbaar
Het zand, dat haar geheil'gde schreden wekken.
Verheugd verwelkomt haar der nimfen schaar
En neemt haar op en hult haar in gewaden,
Die stralen als de sterrenmyriaden."

Lucrezia legde de smalle, fijne vingers op het boek. „Houd op, u kunt dat toch veel mooier zeggen dan Poliziano — en u moet het." Zij keek hem met bekoorlijke gestrengheid aan. „Dat is de eerste werkelijke dienst, dien u mij moet bewijzen, als u in de stemming bent

uw zin, uw gedachten, uw hart nader te brengen tot de godin, die Poliziano machteloos bezingt." Zij stond op en sloeg het boek dicht. Het was reeds schemerig geworden. De schaduwen weefden hun vage sluiers om de figuur der hertogin. Het goud der sierlijke voorwerpen in het rond had een bronzen tint aangenomen en blonk nu als uit een sprookjesachtige diepte, door een geheimzinnige betoovering omsponnen.

Lucrezia reikte hem de hand ten kus en Serafino voelde, hoe onder de fluweelzachte huid de stroom des levens voller en warmer bewoog, dan onder de aanraking van den begroetingskus.

Toen Serafino bij de deur stond, riep Lucrezia hem toe: „Vergeet u morgen de luit niet — ach, ik vergat, dat u morgen voor het gastmaal van Vanozza Catanei, mijn lieve moeder, bent uitgenoodigd."

Op dit oogenblik ging de deur van de kamer daarnaast open en Giulia Farnese verscheen op den drempel: „Doorluchtige hertogin, het is tijd voor het verkleeden, als u den dans der Andalusischen —"

Terstond werd het voorhoofd van Serafino donker.

„Wat scheelt u, dichter?" vroeg de hertogin.

„Niets," zei hij verward.

Maar Lucrezia wist het. Zij wendde zich met ongekende vastberadenheid tot de vriendin en hofdame: „Ik ga niet naar den dans der Andalusischen. Steek de kaarsen aan, ik zal vandaag het ,Tournooi der Medici's' lezen. Tot weerziens, messer Serafino d'Aquila."

Achter de gestalte van den dichter sloten zich de zware deurvleugels.

De hertogin zag nog een oogenblik naar het blinkende beschot.

Giulia Farnese viel op de hertogin aan. „Ga je niet naar het dansen? Wat zal Zijne Heiligheid, wat zal Cesare Borgia zeggen?"

„Dat die Lucrezia een eigenzinnig schepsel is geworden, dus een schepsel met een eigen wil, en dat men haar daarvoor moet straffen."

Om de schoone lippen trilden smart en verbittering.

Wonderlijk! dacht Giulia. Zou mijn zoete vriendin werkelijk zelfstandig worden? Dan moet men op zijn hoede zijn! Zelfstandig, omdat een — dichter in de kamer heeft gestaan?

Een jammerlijk gemiauw trof het oor der vrouwen.

Donna Farnese liep naar de deur. „Aha! Agnelletta heeft jongen gekregen!" En zij hief de kleine katjes lachend op. „En dat juist onder de oogen van een dwependen dichter! Wat zal de hooge heer van den Olympus van ons moeten denken?"

Haar scherp gelach doorboorde als speldeprikken de gedachten der hertogin, die ver van katten en Andalusischen met den naam van een schoone stad in de Abruzzen speelden, langs welker muren

de groene Aterno ruischte.
De nacht was zacht, alsof de adem der lente over de wereld vloeide. Serafino kende nu nog slechts het verlangen, uit het beweeg der straten in het vrije veld te komen. Met zijn gedachten en gevoelens dreef hij in een zee van onbeschrijfelijke schoonheid, liet zich door de rhythmisch glijdende golven dragen, geloofde niet te kunnen ondergaan, want de glans en de onmetelijkheid van deze zee vulde de heele wereld, alle hoogten en diepten, er waren geen grenslijnen tusschen de waterstroomen en den hemel, geen land, niets dan een verrukkelijk stralen en zacht ruischen door het vormlooze Al, waardoor hij, zelf lichaamloos, scheen te zweven.
Het schrille gekrijsch der straatjongens gaf hem een stoot, die hem tot de aarde en al haar zwarigheden terugbracht. Het geluid van den golfslag stierf weg, de glans verschemerde zachtjes, het beeld der straat maakte zich los uit de hersenschimmen. Hij zag het langgestrekte gebouw van het hospitaal van San Spirito met den achthoekigen koepel aan den voet van den Gianicolo liggen en zag, hoe de avondbrand in de boogvensters gloeide. Uit de taveernen, die zich hier wegens de vele voorbijtrekkende pelgrims hadden genesteld, klonk de wanklank van kijvende stemmen en lokkende guitaren. Uit de Porta Settimiana stroomden stoeten kerkgangers, die de avonddiensten in Trastevere hadden bezocht, van den Tiber klonk het geruzie van de schippers met de tolgaarders, en van de wijnbergen op den heuvel van den Gianicolo juichte het lachen van de verliefde wijngaardeniersters, die daar het begin van den oogst des harten vierden.
De schoonheid van den avond, het beeld der stad, dat zich uit den bodem verhief, toen Serafino langzaam den Gianicolo beklom, de in zachte oranjetinten verbleekende hemel, de onbeschrijfelijke narcotische geur, die uit de bruingroene tapijten der naburige Campagna stroomde, de stille betoovering van de verwilderde natuur op de berghellingen — dit alles drong de belevenissen der ziel eenigszins naar den achtergrond, en Serafino had het gevoel van een van mystische huiveringen bevrijden aanbidder, die in kalme teugen den geur dezer aarde inademt en zich weer aan haar boezem weet geborgen.
Op den top van den Gianicolo zag Serafino zich door de purperen vlammen van den avond omlaaid. Het scheen, dat de hemel in het Westen begon te verbranden. Over heel Rome lag de weerschijn van den aetherbrand, koepels en torens en tinnen gloeiden er in, en zelfs de trage, gele, modderige Tibergolven gaven de afstraling van den hemel in een glinstering van parelmoer weer.
Toen de avondbrand was uitgedoofd en boven de verre zee de nevels

begonnen op te stijgen en de laatste rose wolken, de pages der zonnekoningin, op het smaragdgroene tapijt des hemels hun meesteres naar het gloeiende vertrek waren gevolgd, was Serafino juist voor de muren van het San Onofrioklooster aangekomen. Hij wilde door de wildernis, die de vroegere pracht der Agrippijnsche tuinen had overwoekerd, weer naar het Borgo afdalen — toen hij door een zeldzaam tooneel werd gegrepen.

Uit de donkere schaduwen der struiken maakte zich een groep menschen los, die als beelden uit een kerk in de plechtigheid van het avondlandschap schenen te zijn verplaatst. Zij lagen star in gebed voor een donkere grot, waaruit slechts de mystieke schijn van een rosekleurig eeuwig lichtje drong, dat de knielende gestalten met een pittoreske schemering omgaf.

Nu zag hij duidelijk twee monniken voor den ingang der door bremstruiken geflankeerde grot in gebed liggen. Zij behoorden waarschijnlijk tot het naburige San Onofrio-klooster. Het waren een dikke, breedgeschouderde baas en een stokmager mannetje, wien de pij slordig om de uitgeteerde leden hing. Achter hen knielden wel een dozijn menschen, meest vrouwen, die nu met schrille stemmen een klaagzang aanhieven, welke, door de donkere mannenstemmen der monniken gedragen, in een zenuwschokkenden, huiveringwekkenden wanklank de vredige schoonheid van den avond verbrak.

Nu staken de biddenden fakkels aan.

Serafino was zeer dichtbij getreden. Hij kon in den lichtschijn het kleine grot-altaar zien, waarvoor een vrouw geknield lag, in een bruine tunica, waarover op de wijze van een stola een palla 1) in rouwkleur scheen te zijn geworpen. Twee kaarsen brandden rechts en links van het uit steen gehouwen altaar, waarop het kruis des Heeren, uit eenvoudige takken gevormd, als in het hol van een kluizenaar stond; daarnaast lagen heilige boeken. Het plafond van de grot was met guirlanden van rozen behangen, en midden uit de felroode bloemen grijnsde een doodskop op de bidster neer, die in diepe verzonkenheid lag geknield.

Een kille huivering doorliep Serafino. Uit een wereld van het leven toejuichende gedachten was hij in de vredelooze domeinen van een boetende Magdalena geworpen. Hij herinnerde zich vaag, van een half geesteszieke non te hebben gehoord, die het volk met haar ascese tot zich trok. Men sprak reeds van genezingen, wonderlijke zegeningen en vervullingen, en dag en nacht wierpen benarde gemoederen zich in gebed neer voor het kruis in de grot.

---

1) Palla = het tweede opperkleed bij de Romeinsche vrouwen.

Nu bevrijdden de ledematen der non zich uit de monumentale verstarring. Zij verhief zich, kuste het kruis en wendde zich om, de hand zegenend opheffend.
Op dit oogenblik verstijfde het leven in de aderen van den dichter. Door de kille huiveringen heen drong het licht der zwart walmende pekfakkels, die hun dansende tongen op de priesterlijke gestalte van zijn — zuster wierpen.
Daniela! Hij zag de rijzige figuur van Daniela als een Romeinsche Vestaalsche in het fakkelschijnsel groeien, hij zag haar donker gezicht met de trekken van lijden, dat wel zijn zachtheid, maar niet zijn schoonheid had ingeboet, hij zag den glans dezer ascetisch stralende oogen, die den gloed der levensvreugde hadden verloren en door wier glasheldere doorzichtigheid hij tot op den bodem van haar verbrijzelde ziel meende te blikken. Nu zag hij de priesterlijke zuster de altaartreden afdalen en naar het kanselhek schrijden, dat de grot aan de voorzijde tralievormig en manshoog afsloot.
Naast Serafino stond een man in lompen, die zich nog verre hield. De dichter vroeg hem: „Wie is die vrome vrouw?"
„Dat is de non Daniela, een ware heilige, bij God. Zij neemt het rochelen van de borst der zieken weg."
„Kan men haar spreken?"
„U kunt evenals die vrouwen daar aan het hek gaan staan."
„Heeft ze dan het recht, zonden te vergeven?"
„Neen, maar zij smeekt in den nacht tot God, dat Hij de zonden moge vergeven. De menschen komen uit de heele Campagna, van Cora en Terracina hierheen, om haar te hooren. En hebt u niet haar wonderbaarlijken broeder hooren preeken? Die heeft den heiligen Johannes den Dooper in zich. Hij veegt de ontuchtige deerne Rome den mantel uit. Dat moest u eens hooren!"
De biddenden hadden zich in een rij opgesteld en schenen nu één voor één de troostende woorden der non te ontvangen.
Serafino's hart kromp ineen. Het verleden, de jeugd, de ongebondenheid trokken zijn geest voorbij. Was dat zijn zuster? Hoe had zij eens met haar bronsdonker gezicht en haar ravenzwart haar aan zijn zijde gezeten en naar hem geluisterd, als hij de roovers der Abruzzen in vermetele gevechten versloeg, hoe speelden zij in den vaderlijken tuin het balspel, tot zij volkomen waren uitgeput, hoe hadden zij in de vruchtboomen rondgekropen — en beneden zat de verbitterde, reeds als kind steeds slechtgeluimde broeder Giuliano en maakte hen beiden uit voor moedwillige booswichten, tot zij hem beetpakten en plukhaarden. En de dag kwam, waarop zij in het kerkkoor van Aquila voor de eerste maal zong! En minder belangrijke gebeurtenissen werden van beteekenis, en steeds ver-

kregen zij leven door de opgewektheid en lieftalligheid van de zuster, die in heel Aquila als de kleine Tremula, de esp, bekend stond, omdat haar leden voortdurend in beweging waren. En haar dwaasheden later bij het carnaval! Daarmee vroolijkte zij de huiselijke sfeer op, waarin de versomberde Giuliano een naargeestige allerzielenstemming had gebracht, want hij coquetteerde al jong met de pij en droeg reeds als kind een rozenkrans van kiezelsteenen om den hals.
De nacht weefde zwarte sluiers over Rome. Maar omhoog straalde de Zuidelijke pracht van de sterrenbeelden.
Naast de twee wakende monniken smeulden de fakkels. Van tijd tot tijd stortten nachtvlinders in den gloed en vielen met verzengde vleugels geluidloos ter aarde.
Toen trad Serafino op het hek toe, de baret in de hand, het hoofd vrijmoedig opgeheven.
De bidster keerde zich om — haar oogen verwijdden zich — zonder een kreet zonk haar hoofd in haar handen.
De monniken sprongen op, liepen ontsteld naar het hek.
Daniela's arm tastte op de koude steenen rond. Nu strekt zij de hand naar haar broeder uit.
De dikke monnik vroeg den dichter ontzet: „Wie bent u?"
„Haar broeder!" zei Serafino toonloos.
De frater zette booze oogen op. „Fra Giuliano is haar broeder, de door God voorgelichte profeet. Zie toch, broeder Ludovico, hij wil haar broeder zijn."
„Ik ben de tweede broeder van dit arme meisje."
„Zuster Daniela, hoor je dat?" siste de magere frater door het traliewerk.
„Hij is mijn tweede broeder," klonk het als uit een onderaardsche diepte. Daniela had haar bovenlichaam verheven en drukte dit vast tegen de tralies. Toen tastte zij naar haars broeders hand.
„Dat is een inbreuk op haar heilig leven," zei de magere monnik tot den anderen.
„Laten we hem wegjagen!" brieschte de dikke.
„Wat wil je, Serafino?" vroeg de non.
„Je zien, spreken!"
„Dat heb je gedaan."
„Wie heeft je in de ellende geworpen?"
„Het geluk moet door strijd worden verkregen."
„Onzalige — je stem, je verkommerd gezicht, je oogen — is dat het geluk?"
„Na het leed komt de vreugde."
„Giuliano heeft je in den levenden dood gedreven!"
„Vloek hem niet!" Het klonk als jammer en angst.

„Je leven is vernietigd. De dood wandelt in jou tusschen steenen heen en weer. De wereld is groot en schoon, en jullie beiden hebt een graf van haar gemaakt. Bezin je!"
„Bezint u!" schreeuwde de broodmagere monnik en trok Serafino's arm van het hek weg. „Lokt u niet de heilige van haar hemelschen weg af!"
„De pest over u!" viel de andere vrome broeder bij.
„Als u niet weggaat, gebruiken wij geweld," dreigde de tonronde monnik en liep met plompe schreden om den dichter heen.
Deze hield de hand aan het rapier.
De ontstelde blikken van Daniela schoten van den broeder naar de monniken. „Deze plaats is geheiligd door mijn wil. Onzalige broeder, wil je met bloed bezoedelen, wat Gods adem beroert?"
„Dat is immers waanzin, zuster!"
„Waanzin houdt jou gevangen, broeder! Je richt je te gronde door de vreugden dezer wereld. Zij versmacht onder de dorheid der zonde — ik reik de bron der genade Gods — bekeer je, broeder!"
Serafino hoorde de echo van den wilden dweper klinken. „Dat is aangeleerde, ingepompte wijsheid van je Giuliano!"
Als marters om een hoenderhof, slopen de monniken om Serafino.
Daniela had zich verheven. Haar gestalte groeide uit tot de grootheid van een zieneres. „Serafino, geloof je niet aan de straf des Heeren?"
„Ik geloof aan dat, wat ik hier zie. Dat je geest verward is, je ziel —"
,Zondaar!"
„— en dat de ijver van dien waanzinnige er in geslaagd is, je ongelukkig te maken."
Toen trok zij haar hand uit de zijne. „Bij deze wondteekenen, doe afstand van de wereld!"
Serafino zag in de palmen van haar handen bloedroode vlekken opglanzen. Het fakkellicht woei er over heen. Het waren opengereten wonden, die zij met groote, scherpe steenen had gemaakt, welke zij bij aanvallen van wereldsche begeerten in haar handen kneep, zooals Fra Giuliano haar had geleerd. Het volk meende daarin een afbeelding van de stigmata des Heeren te aanschouwen.
„Zuster, dat is toch bedrog en waan!"
Toen slopen de monniken toe als loerende slangen, die op het punt staan, hun beet toe te brengen. „Verderver! Geloof je de teekenen van den Heiland niet?" vroeg de magere monnik, wiens vuisten gebald schenen om toe te slaan.
Serafino zag het gevaar, waarin hij verkeerde. Hij trok het blanke lemmet uit de scheede.

„Broeder, vlucht!" riep de zuster wanhopig. „Ze grijpen je, mijn zielewachters!"
Uit het San Onofrio-klooster kwam een schare van monniken, die voor de hora naar de plaats der genade schreden.
Serafino wist, dat hij hier machteloos was. „Zuster, als je in nood bent, roep —"
Nu doken de beide Cerberussen voor hem op. „Wilt u nu met Gods hemelsche heirscharen vechten?"
Serafino zag zich door dreigende gestalten omringd. Hij hief nogmaals het blanke metaal op, de vingers vast om de greep van het rapier geklemd. „In naam van den kardinaal van Valencia, Cesare Borgia, wiens kleuren ik draag — maakt ruim baan!"
Toen weken de monniken terug. De naam was ook voor deze vrome schare een spookverschijning.
„Zuster Daniela!" riep een van de broeders. „Zie — ze ligt als dood neer —"
Angstige uitroepen deden de monniken toestroomen.
Serafino zag tusschen zich en de grot den heen en weer bewegenden muur der pijen. Hij had hier niets meer te zoeken. Langzaam schreed hij, het rapier in de hand, het gezicht naar het kluwen monniken gewend, waarvan nog altijd gevaar scheen uit te gaan, den nacht in. Als een dof, verwijderd bruisen stroomde het gewirwar van de stemmen der broeders nog lang achter hem aan.
Bleek lag een streep boven de verre zee. Door de bremstruiken huiverde zacht de zeewind. Hij droeg den geur der bergkruiden door den nacht, wiens Hesperidische betoovering door den gruwel van den waanzin was verscheurd.

In de wijngaarden bij San Pietro in Vincoli, in het fraaie, gelijkvloersche landhuis, zat Vanozza Catanei te midden van haar gasten aan de rijk versierde tafel en liet de vleitaal der galante kardinalen met vorstelijke gelatenheid over zich heengaan. Zij had voor haar naamdag haar lievelingen uitgenoodigd, waarvan de meesten eens — ach, dat was alweer vijf jaar geleden! — door hun stem haar kardinaal Rodrigo Borgia op den pauselijken stoel hadden gebracht. Eenigen hunner waren gestorven, anderen was de Romeinsche grond te heet onder de voeten geworden en zij waren reeds lang 's pausen vijanden. Alexander zelf hield zich van zulke gelagen ver. Hij kon geen wijn verdragen en wilde zich ook niet graag openlijk aan de zijde van Vanozza laten zien, die hij eerst vergoddelijkt, toen op aardsche wijze bemind, tenslotte nog slechts als de moeder zijner kinderen had beschouwd.
De paus had Vanozza als verrassing voor haar naamdag de lang

begeerde benoeming van haar gemaal tot soldaan van Torre di Nona laten overhandigen. Dit was het ambt van kerkervoogd, waarvoor men een zwijgzamen, inschikkelijken man noodig had. Daarvoor was Carlo Canale geschikt.

Aan de tafel links en rechts van Vanozza Catanei zaten haar zonen Cesare en Juan. Zij waren gekleed in donkerviolette, gespleten wambuizen, waaruit de bollende zijde sneeuwwit te voorschijn kwam. Op de barnsteenkleurige, purperen bies op de borst van Cesare schitterde een gouden slang, zijn kenteeken, en op die van den hertog van Gandia een prachtige smaragd, dien de koning van Napels hem bij de benoeming tot vorst van Tricario had vereerd. Tegenover Vanozza had men den jongen Florentijnschen gezant geplaatst, een vroolijken drinkebroer, die met de losbandigheid van een vrijgevochten epicurist zijn eigen roes met dien van den naast hem zittenden kardinaal Riario gelijken tred deed houden. De prachtige en prachtlievende kardinaal toonde zijn beminnelijkste gezicht, en zijn krachtige, schoone mannelijke gestalte deed een stralende warmte in de harten dringen, zoodat zelfs de knorrige, leelijke Ferrari, die naast hem met onhandige vingers den Comacchischen aal verdeelde en met zijn sidderende handen bij elken slok den donkeren Greco morste, iets van zijn grimmigheid verloor. Voorts zat daar de Spaansche, welgedane kardinaal De la Porta met den grooten Domitianus-kop en den breeden kwallenmond, waarin de gele tanden als groote boksbaarden stonden. Hij beminde de zorgeloosheid en den hartelijken lach, las daarbij echter met eerbied de mis en beminde, gelijk bijna iedere kardinaal van zijn tijd, ook de vrouwen.

Naast Cesare straalde de verschijning van den jongen kardinaal Alexander Farnese. Men zei van hem, dat hij de in de mijnen der wetenschap vlijtig delvende professoren op zijn kosten naar de puinhoopen van Albalonga zond, opdat zij de inscripties van Romeinsche gedenkteekenen ontcijferden en oude vazen voor hem opgroeven, terwijl hij bij hun schoone vrouwen de philosophie des harten beoefende en vaak zeer levendige amoureuze inscripties bij hen achterliet, voor welker leesbaarheid de heeren echtgenooten ontzet terugdeinsden.

Voorts leunde, vermoeid door den ouderdom, de vischoogige en vischstomme kardinaal de Castro in zijn zetel. Hij had met den verkoop der aluingroeven van Volta zooveel geld verdiend, dat hij vroegtijdig een podagra had kunnen opkweeken. De ironische Giuliano Cesarini, een levendige, ruw toetastende landsknechten-kardinaal van straffe innerlijke en uiterlijke houding, voor zoover zulks destijds in de curie mogelijk was, onderhield zich moeizaam met den Spaan-

schen kardinaal Bernardin Sprata, een hypochonder, die den haat der Romeinen tegen de Spaansche kardinalen dermate vreesde, dat hij altijd met een schare gewapende mannen uitging en zich in een gepantserden draagstoel liet vervoeren.

Verder naar het benedeneind zat in elkaar geschrompeld de paleisprelaat Adanoja, wiens gesprek zich als een darm kronkelde. Men had den tragen broeder juist naast Serafino d'Aquila gezet, die onder de mathematische problemen, welke de prelaat voor hem ontwikkelde, het gevaar liep, in slaap te vallen.

Tegenover den dichter lachte het silenen-gezicht van kardinaal Domenico Martini, die aan de ontdekkersvreugde over de oude Grieksche vondsten slechts in zooverre deel had, als hij alle liederen verzamelde, die op den cultus van Dionysos betrekking hadden. Hij was een zwijgzame baas, die den nectar uit groote amphoren dronk, tot eindelijk tegen middernacht zijn tong losraakte. De onschuldige platonische tafelvreugde behaagde hem niet; hij wilde altijd als een strijdlustige Thraciër een bacchanaal beëindigd zien. Booze menschen vertelden van hem, dat hij bij de mis het saecula saeculorum in pocula poculorum veranderde.

Op de onderste plaatsen zaten met gespannen gelaat eenige bisschoppen en prelaten. Hun slippendragerachtig Byzantinisme lachte volgens de regelen der kunst op het juiste oogenblik, als een gepeperde grap van den theaterprins Don Juan van Gandia over de tafel vloog. Twee artsen, de astroloog van Cesare en drie magisters der universiteit dienden nog om geleerden luister bij te zetten aan de met tamelijk weinig geestelijken ballast bezwaarde tafelronde. Daarentegen had de secretaris van Cesare Borgia, de voortreffelijke, handige en zorgzame Agapito de Amelia, voor een smakelijken disch en een keur van dranken gezorgd en ook het aesthetisch genietende oog eenige vreugde bereid.

De vensters stonden wijd open, het avondlicht boven Rome's daken vloeide in rose stroomen over den pronk der gedekte tafel en over een menigte bloemen, die in kelkglazen geurden. In Muraansche glazen fonkelde de wijn, Sabijner, Sicilianer en de gloed der Spaansche aarde. In het midden van de tafel stond een Judith van marsepein, door den paus geschonken, twee voet hoog; haar kort zwaard en haar helm waren van puur zilver. Met deze smaakvolle versmelting van stoffen huldigde de paus den geringen kunstzin van Vanozza. Op parelmoerachtig glinsterende schalen werden juist morellen in siroop rondgediend, terwijl aan de tafel der prelaten en magisters kleine nonnenkrakelingen en „oortjes" van boterdeeg, met Turksche rijst gevuld, op glazen schotels de ronde deden.

Met de toenemende kostbaarheid der spijzen groeide ook de vreugde

der gemoederen. Door de opwekkende disputen, die hun stralen van het middelpunt der tafel tot de uiteinden wierpen, had zich hier en daar reeds wat frivoliteit gemengd. De stanza's van Bojardo, de nieuwste fresco's van Pinturicchio in den Engelenburcht, de vlucht van den hertog van Pesaro, de nieuwste bazuinstooten van Savonarola, de ontdekking van het Apollobeeld in Antium — dit alles was reeds over de tong gegaan en men reikhalsde naar de kruiderij der dubbelzinnigheid en naar Homerisch gelach. En toen Cesare Borgia de schoonheid der courtisanes prees, die onlangs in Eva's costuum den Spaanschen veldheer Gonsalvo bij de Ostia-poort hadden verwelkomd, was voor den vroolijken Spaanschen gezant het oogenblik gekomen, in de troebele wateren der onwelvoegelijkheid te roeren, en spoedig wroetten de eendensnavels van kardinalen, prelaten, kamerheeren en magisters met welbehagen in de brij.
Raffaello Riario bekeek met het opgewektste humeur, maar met nuchter verstand het voorname gezelschap. Zijn scherpe, critische blik had spoedig ontdekt, dat Cesare Borgia vandaag een ongewone vroolijkheid ten toon spreidde, als wilde hij ieder oogenblik de teugels van zijn sterken wil uit handen geven en zich geheel in de vreugde van Bacchus storten.
„Je vergist je," zei nu Cesare Borgia tot zijn broeder, „Ascanio is van het gedrag van zijn dochter wel degelijk op de hoogte. Drie rijke patriciërs hebben zich in Venetië voor haar geruïneerd. De vierde minnaar — dat was de gezant van den koning van Schotland — heeft eindelijk het juiste middel voor de genezing van deze edele dame gevonden; hij heeft haar, toen zij ook hem ontrouw werd, afgeranseld."
Vanozza lachte schril, zoodat haar saffieren rinkelden.
„Toen Ascanio er van hoorde, lachte hij luidkeels en stuurde den gezant als dank voor de eenig juiste behandeling van zijn dochter een zeldzaam mooien robijn. Niet alle vaders hebben zooveel inzicht." Toen liet hij zijn stem dalen, zoodat slechts zijn broeder het volgende te hooren kreeg: „Die verouderende, maar naar het hart nog zoo jonge Ascanio dwaalt in den laatsten tijd begeerig om het huis, waarin een zekere gravin Mirandola woont, die door een zekeren Don Juan, hertog van Gandia, is verleid en wier wreker de bronstige kardinaal wel eens zou kunnen zijn."
De hertog trok de wenkbrauwen op. „Ik verdenk den kardinaal niet van zoo'n smakeloosheid, een afgelegde gravendochter te aanbidden. Ook als ik me de vijandschap van den eerwaardigen kardinaal op den hals heb gehaald, dan handhaaf ik toch de juistheid van mijn oordeel." Hij haalde achteloos met het zilveren mes een paar morellen uit de siroop en liet ze aandachtig op zijn tong smelten.

Kardinaal Farnese brak schertsend van een Diana-nimf van marsepein beide borsten af, verslond ze met smachtende blikken en zei tot den secretaris Agapito, die hem juist op een agaten schaal de melk van de zeeaal reikte: „Jammer, dat uw suikerbakker het niet heeft klaargespeeld, in die borsten moedermelk te tooveren, dan zouden ze nog pikanter smaken."
De stokmagere Ferrari weerde met beide handen den wijn af, dien Riario hem wilde inschenken. „Geef mij lichteren Romeinschen! Jammer, dat vandaag uw boetprediker — hoe heet hij ook weer — ?"
„Zijn naam is mij ontgaan," zei Riario.
„Hij zou vandaag, als hij ons zag, de sluizen van de helsche lava openen."
„Sommigen schijnen hem bij San Onofrio te hebben hooren preeken, voor de grot van een heilige."
„O die!" mengde zich de Florentijnsche gezant in het gesprek. „Werkelijk een mooi vrouwspersoon —"
Het woord deed Cesare de ooren spitsen. „Is er sprake van mooie vrouwen?" Zijn erotisch instinct rook wild.
De gezant vertelde van de non bij San Onofrio, die hij eens op een ochtendrit had gezien, terwijl zij zieken zegende.
„Dus men moet het geluk hebben, ziek te zijn, om de schoone handen van die non op zijn voorhoofd te voelen?" vroeg Cesare.
„Dat zal bij Uwe Excellentie niet noodig zijn," vleide de ironicus Cesarini.
„Ik moet eens berglucht op den Gianicolo inademen," zei Cesare. Toen wendde hij zich tot Riario. „Kardinaal, hoe denkt u over het houden van een nieuw stierengevecht op de Navona? Toen Granada viel, offerde de heilige Vader tien stieren voor het volk, en u wist ze voortreffelijk in de groote pantomime, die u in scène hebt gezet, te gebruiken. Misschien zou men nu het volk een echt Spaansch stierengevecht kunnen aanbieden, om het een weinig ontvankelijk te maken voor de gehate Catalani."
„Het ontbreekt ons niet aan toro's, maar wel aan torero's," glimlachte Riario.
Cesare scheen daarop te hebben gewacht. Met de ijdelheid van den eersten picador verhief hij zich en zei: „Ik zelf wil den stier uitdagen."
De gasten staarden den kardinaal verbaasd aan.
De behagelijke De la Porta trilde van patriottischen trots.
„Welk een vreugde zou het zijn, den Spaanschen roem te zien verhoogd. Don Cesare als picador!"
Vrouwe Vanozza zag haar zoon stralend van geluk aan. „Ziet, mijne edele heeren, het is de heerlijke bloedsvermenging, die zoo dapper

en vermetel maakt. Spaansch en Italiaansch bloed vloeit in Don Cesare's aderen. De menging brengt kracht voort."
„Dat is waar," begon de veile honingmond van den paleisprelaat Adanoja te vleien. „Ik geloof, dat Zijne Heerlijkheid met die spieren ankerkabels kan breken."
Riario had zijn zatte behagelijkheid afgelegd en zich lenig verheven. „Mijne edele heeren," zei hij met zijn overrompelende vroolijkheid, „wie zou den roem van den edelen Don Cesare Borgia beter kunnen verkondigen dan de mond des dichters?"
Terstond richtten zich aller oogen op den stillen, in gepeins verzonken Serafino, die nu verbleekte. De opgewektheid van de dischgenooten was langs hem heengegaan. Het beeld van de ongelukkige zuster doorkruiste zijn wanhopigen wil om vroolijk te schijnen.
Hij zag nu de nieuwsgierige oogen op zich gevestigd.
„Serafino d'Aquila," vleide kardinaal Riario den dichter, „zal het zeker verstaan, de welluidendheid van zijn lier in harmonie te brengen met de verheerlijking van heroïsche kracht. Zijn ritornellen worden reeds door de Sabijnsche meisjes bij den dans in de osteria gezongen, zijn strambotti gaan van mond tot mond, zijn oden geven hem het recht, den geest van Horatius met gelijkgestemde ziel te groeten."
De dichter verhief zich. De lofhymne verwarde hem. De omhaal der groote gebaren was hem vreemd.
Een jongen van Vanozza had hem de met linten getooide luit gereikt. Onmiddellijk daarop ruischte de klank der snaren door de zaal, een paar ruwweg gegrepen accoorden. Toen begon Serafino te spreken, eerst met donker gekleurden, zwaren klank, daarna helderder en forscher, waarbij hij voortdurend de teugels van zijn rhetorische kracht beheerschte. Hij prees den condottieri-moed van den jongen kardinaal Cesare Borgia, zijn koene vastberadenheid, om daarna de kracht des lichaams, den vorm van den hoogen geest in beelden uit het verleden te prijzen.

Wanneer met den arend, der wolken koning,
De geest, de onvermoeibare, wiekt,
Dan meet zich de kracht van het heerlijke lichaam
Met die des Nemeïschen leeuws. En herschept
Zijn dadendrang de ruïnen Carthago's
Tot een Hesperidischen beemd, dan vergruist
De macht van zijn spieren cyclopische muren.
Waart gij in Athene geboren, uw leden
Zouden oprijzen in stralend marmer.

De ontembare kracht des gigants zou ontwringen
Theseus met geweld den Kretensischen stier,
Twee stieren dan stortten in woedend geworstel
Met machtige horenen zich op elkander.
Wie gedenkt niet den dag, waarop gij in de renbaan
Met bloemen getooid op Acheïschen wagen
Den prijs mocht verov'ren met vliegende kracht!
Den stormenden Eurus geleekt gij, die bruisend
De zeevloeden zweept —

Plots drong een zeldzame toon door de zege-hymne heen. Hij scheen van de bergstraat te komen en geleek op een verwijderd murmelen en bruisen, dat steeds aanzwol en een lugubere kleur aannam.
„Wat is dat?" verbrak de hertog van Gandia de stilte, die eensklaps in de zaal was gevallen.
De vensters waren wegens de hitte wijd geopend. Buiten straalde de sterrennacht over de logge schaduw van den wijnheuvel. Voor het landhuis stonden de tien lijfwachters van Cesare Borgia naast hun muildieren met borstpantsers en helmen, de hellebaarden in de handen, en luisterden gespannen naar het naderende rumoer. Op het kleine begrinde plein waren de muildieren en draagstoelen der gasten opgesteld. De knechten hielden een drinkgelag bij het walmende fakkellicht aan een plompe tafel bij eenigszins grove wijnen.
„Daar trekt iets naar boven!" riep Alexander Farnese en wees naar de straat, die uit de laagte van Suburra opsteeg. Alles verdrong zich aan de vensters.
Omfladderd door de lichttongen van walmende fakkels, stuwde een menschenmenigte zich langzaam voort langs de straat en naderde de casina. Onduidelijk verhief zich uit een dof gemompel een stem, die, als een echo van den bergwand galmend, klagende, smartelijke uitroepen in den nacht stiet, het rumoer werd sterker, de bende rukte nader en de lijfwachters legden de hellebaarden in de kromming van hun arm.
„Hebben wij carnaval?" lachte Cesare Borgia luidkeels.
„Een troep beschonkenen!" zei Agapito.
„De wijn van dit jaar hangt nog aan den stok! Zeg het hun!" riep kardinaal De la Porta lachend.
„Het is een teeken van de vroolijke heerschappij van Alexander Borgia, dat Rome zoo opgewekt kan zijn en zich troepsgewijs kan bedrinken."
„Ook vrouwen strompelen mee!"
„En daar heffen zij kinderen omhoog!"

„Dat moest niet gebeuren!"
De fakkels walmden boven honderd hoofden. Nu hield de schare voor het huis van Vanozza stil. En uit het gemompel verhief zich plotseling de klagende, galmende stem: „En hij nam den drinkbeker, en gedankt hebbende gaf hun dien, zeggende: Drinkt allen daaruit; want dit is mijn bloed, het bloed des nieuwen Testaments, hetwelk voor velen vergoten wordt tot vergeving der zonden."
Als een huiveringwekkende, uit verre werelden komende Johanneïsche roep dreunde het in de luisterende harten der zwelgers. Het was, alsof de geesten van den wijn bij de botsing met den geestesadem uit hemelsche hoogten jammerlijk ineengestort waren. De kardinalen waren bleek geworden. Cesare Borgia stond op zijn plaats bij de tafel naast de sidderende Vanozza, de armen over de borst geslagen, en zag met ongestoorde gemoedsrust de gasten een voor een aan. Een nog half verborgen spottende trek lag om zijn lippen. De hertog van Gandia waaierde met de fijne hand zijn moeder koelte toe.
Serafino voelde zijn hart stilstaan. Hij kende deze stem, uit de diepte van een smartelijk om God worstelend hart geboren.
Toen begon het dreigende geluid van de wijnbergstraat opnieuw: „Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt gelijk dezen! Dezen echter roepen: waakt en drinkt! Misericordia!"
„Dat is die onverbeterlijke profeet van Genazzano!" fluisterde Riario kardinaal Ferrari toe.
„Zei ik het niet? Zijn noodlot achterhaalt hem!" triomfeerde de oude vrek.
„Arme, kleine Savonarola!" zei Riario niet zonder medelijden.
„Daniël was veiliger in zijn leeuwenkuil, dan deze mensch nu te midden van zijn vrienden."
En de profetenstem drong moeizaam door het geraas heen: „De tegenstander is daar, zit in den tempel Gods en is de lijfelijke antichrist —"
„Hellebaardiers voor! Verpletter het volk en grijp den schreeuwer!" gilde Cesare Borgia door de dreigende bazuinklanken heen.
„Een vroolijk mene tekel!" lachte de Castro, huiverend van angst.
„Maak den muur donker!" hoonde Farnese. „Misschien verschijnt het vlammende opschrift."
Toen hoorde men het getrappel der muildieren. De lijfwacht reed op de huilende menigte in. Men zag door de vensters de uit elkaar stuivende donkere troepen en hoorde het schreeuwen der vrouwen, daartusschendoor de schrille, als door vertwijfelde harten uitgestooten kreten: Misericordia!
Nu werd de tot dusverre stomme kardinaal Martini, die het koper-

roode schild van Dionysos in den vorm van een plompen bietenneus in het gezicht droeg, levend, want hij was bevreesd, dat dit onaangename intermezzo de vroolijke drinkpartij ontijdig zou afbreken. Hij plantte zijn sponsachtig lichaam op een stoel en riep met stentorstem: „Inplaats van tandengerammel, bekergerammel. Maenaden voor!"
De benauwde stemming was gebroken. Half vroolijk, half pijnlijk lachen maakte zich uit het zwijgen los en weerkaatste van de muren. De glazen rinkelden, de dienaren snelden heen en weer, nieuwe zilveren schotels blonken en de reuk van gebraden lijsters vermengde zich met de uitwaseming van den wijn en den geur der tafelrozen.
Toen klonk schel de stem van kardinaal Borgia door de zaal: „Geen vrees, mijne heeren, dat ik uit het bacchanaal een lijdensmaal laat maken. Er is geen gigant, die een hemelsburcht heeft bestormd, alleen maar een monnik, die zijn verstand heeft verloren. Dat komt in Rome vaker voor."
Cesare keerde zich snel tot Agapito en fluisterde hem eenige woorden in. „Wees maar kalm," zei hij toen tot Vanozza, „die vent is onschadelijk gemaakt."
Riario had het woord opgevangen. „Ik heb je gewaardschuwd, broeder!"
Vanozza wischte zich het angstzweet van het voorhoofd. „De menschen hebben geen respect meer voor ons."
„Omdat de paus te goedig is, veroorloven zij zich veel," zei Cesare kortaf.
De hertog van Gandia trok den neus op. „Ik denk eerder, dat de paus te hard is — overigens was het toch mij als ouderen broeder in de eerste plaats toegekomen, dien onreinen kloosterling achter slot en grendel te zetten."
„Wie het eerst toeslaat, die heeft de daad," zei Cesare met een air van meerderheid. „Ook was ik dit aan mijn kardinaalswaardigheid verschuldigd."
„Die je anders niet zoo jaloersch bewaakt," hoonde Don Juan met bleek gezicht.
„Hertog van Benevente," zei Cesare koud, „je zult moeten bewijzen, dat het niet de schouders van een politieken zuigeling waren, waarop men den last van een hertogdom heeft gelegd."
Vrouwe Vanozza mengde zich angstig in den broedertwist. „Kinderen — jullie gasten — Riario kijkt al naar jullie —"
Cesare beheerschte zich snel. „Gij edele heeren," riep hij, „Serafino d'Aquila heeft in de klanken van Apollo mijn krachten geprezen. Agapito, de heeren zullen u zeer verplicht zijn, als wij hun de be-

wijzen geven, dat wij kunnen volbrengen, wat dichters slechts bezingen. Wij hebben noch Nemeïsche leeuwen noch Lernaeïsche slangen bij de hand" — de kardinalen glimlachten opdringerig —, „maar den Marathonischen stier te temmen en te dooden zal mij misschien toch gelukken."

Op dit oogenblik klonk buiten op de zandvlakte gebrul. Alles drong naar de vensters. „De wolf van de fabel heeft zich in een minotaurus veranderd!" lachte Cesare bij de comedie, die hij zelf had gearrangeerd. „Maakt plaats, kardinalen!"

De monsignori bij het raam maakten ruimte voor Cesare. Hij had een oud-Romeinsch zwaard van manslengte gegrepen, dat Agapito hem had overhandigd.

Daarbuiten tusschen de muildieren liep stampend bij het fakkelschijnsel, dreigend door de hellebaarden omringd, een reusachtige witte stier met gebogen kop. Op een teeken van Agapito werd het dier met de in een kring gezwaaide fakkels naar het venster gejaagd. In een ommezien slingerde Cesare Borgia het zwaard met kracht in den nek van den stier, zoodat hij luid brulde en vervolgens neerstortte. Luide bravo-roepen klonken van de vensters. Toen werd de stier door vijf mannen tot vlak voor het venster gesleept. Cesare liet een touw om de horens binden en trok den stier nu geheel alleen langs den muur, tot hij zich op de achterpooten verhief en met zijn geheele lichaam tegen den muur stond geleund, zoodat het leek, alsof de stier tegen den wand wilde opklimmen. Het zwaard stak vast in den nek en verleende het beeld een huiveringwekkend-monumentaal karakter.

De gespannen armen van Cesare hielden den stier zoo vast, terwijl de gasten hem onophoudelijk toejuichten, zoolang tot Farnese tot 60 had geteld. Toen liet Cesare onder nieuw, razend applaus den minotaurus op den grond vallen, waarna de soldaten zich op hem wierpen.

Het groteske bravourstuk van den jongen kardinaal had alle schaduwen, die de spookachtige verschijning van den monnik over het gelag had geworpen, verjaagd. De verdreven dronkemansstemming keerde stormachtiger terug. Slechts twee menschen zagen er als spelbrekers uit. De hertog van Gandia wrokte nog steeds en slikte zijn ergernis slechts moeizaam met rooden Sabijner weg.

De tweede der ontstemden was Serafino. Hij zat neer met de levenloosheid van een standbeeld, en slechts zijn gedachten voerden wanhopige dansen uit en stormden teugelloos het lot van zijn broeder achterna. Plato's bekoorlijke geest, die aanvankelijk het gastmaal had beheerscht, was reeds lang afgelost door de grove geesten van satyrachtige vroolijkheid.

Toen de Siciliaansche wijn in amphoren werd opgedragen, verzocht Riario den versomberden Serafino om de luit en preludeerde een paar accoorden.
„Ik wil mij niet verstouten, met den volleerden zanger Serafino d'Aquila een wedkamp aan te gaan," zei de kardinaal, terwijl hij een galante buiging voor den dichter maakte. „Maar de gelukkige uren bevleugelen des menschen geest en maken hem ontvankelijk voor de genade der muzen, die voor den waren dienaar een eeuwig recht is geworden." Hij liet weer een paar zilveren klanken zacht uit de snaren opwieken. „Gij, Phoebus' zingende gezellin, op den Parnassus klinkt tusschen teedere vrouwen, door de zachte vingers van den god beroerd, uw teere ziel. Vriendelijke muzen beluisteren de goddelijke stem en voeren wat zij hebben gehoord omlaag naar de droomende ziel der dichters en doen, beminnelijke koppelaarsters, het eeuwige verlangen tusschen goden en menschen heen en weer golven."
Eenige koppen, door de nevelen van een anderen geest omwolkt, waren tegen de inspanning van het aandachtige luisteren niet meer opgewassen. Kardinaal Martini schoof op zijn plaats heen en weer en bestelde luidkeels een flesch Roccomadore.
„Bij Bacchus," stotterde Martini door het roerende preludium van den kardinaal heen, „wilt u nu Apollo of Bacchus prijzen?"
Riario wierp hem een van minachtende teederheid getuigenden blik toe.
„Zing hem dan een Bacchus-hulde, kardinaal, opdat in zijn beneveld gemoed de zon dringt," zei Cesare Borgia goedgunstig.
En Raffaello Riario begon:

„Zoon van Semele en den heerlijken Zeus!
Ach, voor uw lofzang, ontijd'lijke god,
Zijn de snaren te zwak, Apollo moest zelf
De ziel van het Lesbische speeltuig doen klinken.
Gij gelijkt hem, als hij in den Xanthusstroom
Zijn lokken dompelt; en dansen hem teer
In zongeschitter de lieflijke meisjes
Tegemoet, zoo sluit zich om u der Maenaden
Wildjuichende schaar in den klinkenden reidans.
Gij drinkt uwen jong'ren den beker der vreugde,
En hun, die onmatig het hooge begrip
Voor Uwe gave verliezen, den beker
Des lijdens toe! Holofernes, de groote,
Verloor het hoofd, toen hij bij het drankvat
Het musschenverstand reeds lang had verloren!"

Toen zagen allen met schitterende oogen naar Martini, die met

inspanning de beelden van Riario trachtte te volgen, maar daarin slechts met moeite slaagde. Holofernes echter kon zijn verstand nog verwerken. En daar zijn bijna dichtgeknepen oogjes, zoo lang hij nog nuchter was, een statige Judith van marsepein hadden aanschouwd, wierp hij haar nu weer een vernietigenden blik toe en beet de vrouwenfiguur toe: ,,Wreek den Assyrischen veldheer, kardinaal, en sla de Hebreeuwsche slang den kop af!"
Dit volvoerde in een oogwenk lachend de hertog van Gandia, die den zoeten Judith-kop kardinaal Martini over de tafel toewierp. Oogenblikkelijk verdween de buit in den muil van den grimmigen drinkebroer. Holofernes was gewroken. En Riario kon met bevleugelde ziel voor Dionysos' altaar verder bidden:

,,Den vrije, zoo noemt men u, maar onvrij
Wordt hij, die aan u, o vrije, zich wijdt.
Den listige ook noemt u de vereerder.
Want terwijl hij zit bij het vat, zit gij,
Gij list'ge daarop en lacht om uw offer
En zegent met waterzucht de zucht
Naar den wijn! Daarom, hoedt u, zorglooze drinkers!"

Martini zette een zuur gezicht, dat zich echter door een krachtigen slok uit het glas Roccomadore weer tot een lichte grijns vertrok.

,,Maar gij, bedachtzaam nippende jong'ren
Des thyrsuszwaaienden gods, weest geprezen!
Want vreugde en matigheid bekransen
Den Socratischen beker: Bij ulieden voegt zich
De wijze zelf, de gestrenge Cato.
En bij uitgelezen Massiker bezong
Horatius den geestvervoerenden god,
En zelfs — een Martini prijst hemelhoog
In klokkende klanken den Roccomadore —"

Een gelach daverde door de zaal. Martini, door den wijn verhit, waggelde op Riario toe en omarmde hem. ,,Broeder — broeder —" lalden zijn negerlippen — ,,ik wil je — gelukkig maken —" En hij schudde een bord met confituren uit boven het hoofd van den dichter-kardinaal.
Maar Cesare Borgia was bleek geworden en sprong op. Zijn lippen trilden. ,,Breekt op, mijne heeren, anders verzinken we in de modder." De gewone ondeugden haatte hij. Alleen Eros was hem de baas. Hij nam afscheid van Vanozza. Twee kamerdienaars brachten hem

den lichten viooltjeskleurigen mantel en de baret.
Ook de hertog van Gandia kuste zijn moeder in het bijzijn van alle gasten. Toen reikte hij den broeder de hand. Cesare zag hem vast in de oogen. „Alles vergeten, nietwaar?" vroeg de hertog.
„Alles," knikte Cesare, en zijn trekken toonden weer de vroegere hartelijkheid.
Don Juan glimlachte verheugd. „Ga je naar huis?"
Cesare schudde het hoofd en lachte. „Wie vroolijk wil zijn, moet zijn tijd vandaag gebruiken." Hij neuriede het Florentijnsche lied tusschen de tanden.
„Ik loop met je mee tot het Jodenplein," zei de hertog.
„Zoo, zoo," dreigde Cesare met den vinger. „De knappe Jodinnen waken op den Sabbath, zij mogen geen vuur aanmaken in hun woningen, maar het vuur in hun oogen en harten kunnen zij niet uitdooven."
De gasten maakten hun diepste nijgingen voor vrouwe Vanozza, die voor ieder een vriendelijk woord had.
In de voorzaal wenkte Cesare een man naderbij, die in de schaduw van een zuil op hem scheen te wachten. De kardinalen zagen schuw naar den strammen kerel, die in een eenvoudig zwart wambuis was gestoken, dat bij de sluiting met zilveren knoopen was versierd. Hij had een hard, hoekig gezicht en stekende oogen, die een verborgen vurige kracht verrieden. Alles ging voor dezen blik opzij, die alle kenmerken van het Italiaansche „mal occhio", het „booze oog" droeg. Het was luitenant Michelotto Coreglia, een Spanjaard, die Cesare dikwijls op de jacht vergezelde en ook vaak in zijn paleis werd gezien, zonder dat men kon zeggen, welke plaats hij bij den kardinaal bekleedde.
Cesare vroeg luid: „Nu, Michelotto, heb je het pad of het hol van den vos opgespoord?"
De luitenant rapporteerde: „Ik heb het pad van den vos opgespoord."
Toen geloofden de kardinalen, dat Cesare Borgia nog vandaag op de vossenjacht zou gaan.
Voor het landhuis, waar de knechten door elkaar liepen, besteeg men de muildieren en draagstoelen. De nacht lag warm en zacht als fluweel over den donkeren wijnberg. Tusschen de bereden fakkeldragers trokken de cavalcades huiswaarts.
Uit de zaal klonk hen nog de lachende, schorre dronkemansstem van kardinaal Martini na: „Schaart u voor den Dionysischen feeststoet — broeders — zwaait — de thyrsusstaven —"
Toen zwaaide achter hem Vanozza haar thyrsusstaf in den vorm van een buigzame wijnroede en joeg den dronken silenus naar huis.
Lang hoorde men nog het geklapper der muildierhoeven op de straat,

die omlaag naar de Subarra voerde. Tusschen de struiken straalden als dwaallichten de fakkels.
Toen werd het stil in den wijnberg.
Voor de naburige Titus-thermen stond Serafino en liet de stemmen van den nacht in zijn sombere ziel dringen. Bleek lag de zomerhemel voor hem, nog door den naschemer van den langen dag verlicht. Het sterrenbeeld der lier trad uit den schemerenden glans der hemelsche sieraden naar voren. Serafino had de schare der gasten heimelijk verlaten, om doelloos door het onberoerde, klare heuvellandschap te zwerven. En nu stond hij bij de muurkolossen, wier gescheurde gelaten het aanzien hadden van bergkammen in de Abruzzen. Serafino stond op de puinhoopen van Nero's gouden huis. Hij walgde. De komediant Cesare Borgia rees voor zijn oogen op. O, hoe kon hij er toe komen, den sluwen goochelaar en krachtpatser Cesare Borgia met Augustus in één adem te noemen! Serafino voelde ziel en lichaam bezoedeld door de huichelachtige verzen, waarin hij de ruwe kracht van een circusmensch had bezongen.
Het liefst was hij nu meteen naar de hertogin gestormd. Maar wilde Giuliano eigenlijk worden gered? Zou Serafino's hand, die hij verzoenend naar den broeder hield uitgestrekt, niet als de eerste maal hoonend worden weggestooten? Had de gloed van het martelaarschap hoofd en hart van dien mensch niet al lang zoodanig aangegrepen, dat hij het laatste offer, dat hij voor de heilige zaak moest brengen, met een soort hemelsche bereidheid wilde dragen?
Maar toch! Het was zijn broeder!
En Daniela! Als zij hoorde, dat de vormer van haar nieuwe ziel in het gevaar verkeerde, doelloos te sterven! De tragiek van zijn roemloozen ondergang moest haar zinnen volkomen verwarren. Maar misschien zou juist daardoor in haar arm hart de erkenning opdoemen, dat de weg, dien de broeder haar had opgestuurd, niet de juiste was.
Van de sluimerende muren der thermen vloog een nachtvogel op. Het moest al ver in den nacht zijn. Het licht in de vensters der casina ginds was reeds lang gedoofd.
En het was, alsof nu langs Serafino de geheimzinnige vleugelslag der moiren, der schikgodinnen, scheerde. Hij wist niet wat hem dreef, naar beneden te snellen door het struikgewas van den heuvel, langs den spooktoren der Suburra, door de Fora der Caesaren. De straten waren donker, slechts af en toe vlamde een vleermuislicht op, als een wacht van den Governatore door de straten reed.
Serafino speelde met de gedachte, dat daarboven de geest van een schoone hertogin in het „Tournooi der Medici's" wandelde en glimlachend poëtische vruchten plukte in den tuin der allerschoonste godin.

De moiren waren door den nacht gevlogen. Serafino had hen bemerkt. Zij ijlden over de zeven heuvels heen door de duistere straten, fladderden om den Tiber en deden de menschen uit den slaap opschrikken. Daar, waar de nachtelijke nevels zich begonnen te vormen, boven de sinistere golven van de rivier, zou hij, die met verfijnde zenuwen den nacht had beluisterd, de fluisterstemmen der demonen hebben vernomen. En de helderziende fluitspeler Gianandrea, die bij de begrafenissen der arme schipperslieden van Trastevere voor de treurmuziek zorgde, zou omtrent het eerste uur na middernacht bij het hospitaal der Sklavoniërs harpijengestalten in de bleeke nevels boven den Tiber hebben kunnen zien. Maar Gianandrea sliep vast en droomde van een vet lijk, welks hemelvaart hij door een paar valsch geblazen passeggi had verlicht.
Maar één was er, die niet sliep of droomde, hoewel hem alles, wat hij zag, als een droom voorkwam. Dat was de kolenhandelaar Pietro Picco, een kaalhoofdige, dikke baas met een vetten hals en moeilijke ademhaling, waardoor hij dikwijls 's nachts niet kon slapen. Daarom zat hij, de welgedane kin in de hand gesteund, peinzend op de stoeptrede voor zijn huis, dat precies in den gelen, mistigen buik van den grimmigen Tiber keek, en overdacht de leveranties voor den dag van morgen.
Daar naderde paardengetrappel, dat van de Ripetta kwam en in de richting van het San Girolamo-hospitaal ging. De kolenhandelaar zette ooren en oogen wijd open. Uit den zomernacht, waarin de verre morgenschemering reeds begon te grauwen, maakten zich de omtrekken van twee ruiters los. Picco zat in de diepe schaduw van een poortboog en vertrok geen spier.
Toen zag hij iets verschrikkelijks.
Juist voor zijn huis hielden de beide ruiters stil. Zij hadden donkere maskers voor het gezicht. De eerste ruiter stapte af en keek achter zich in de straat, waaruit hij was gekomen. Daarheen wenkte hij Toen kwam er een ander paar ruiters. Nogmaals stapte een ruiter af en wenkte naar de straat. Nu verscheen een goudvos, waarop een man zat, achter wiens rug op het kruis van het paard een mensch was bevestigd, wiens hoofd en handen aan de eene zijde omlaag hingen, terwijl de voeten aan de andere zijde bengelden. Hij scheen dood te zijn.
De ruiter op den goudvos reed met zijn luguberen last naar de rivier in de nabijheid van een put, waar gewoonlijk vuilnis werd gestort. Daar sprongen de overige ruiters op den grond en maakten het doode lichaam van het paard los. Toen wierpen zij het in het modderige Tiberwater, dat hoog opspatte. De ruiter op den goudvos vroeg „Hebben jullie hem er goed ingegooid?" Daarop antwoordden de

knechten: „Ja, heer." De goudvosberijder scheen echter niet volkomen zeker van zijn zaak te zijn, want hij zag, hoe de mantel van het lijk aan de oppervlakte dreef. Daarop beval hij, er steenen op te werpen. Dit deden de knechten, tot de stroom alles verzwolg. Hierop reed de cavalcade het straatje in, waaruit zij was gekomen.
Geleidelijk week de doffe ontzetting, die de leden van den kolenhandelaar had verstijfd. Hij bekruiste zich en sloop naar de rivier. Die stuwde haar gele golven traag voorbij, en de hap, die haar zooeven was toegeworpen, was al lang verdwenen. Eentonig spatten de golven tegen de oeversteenen.
Toen kwam de oude tot zichzelf. Rome is groot, en de Tiber ook. Hij zal niet dadelijk zwellen, als er een lijk méér op zijn bodem ligt. En de sturioni willen ook leven en wij weer van hen, want de visschen zijn goed. Dat is zoo een eeuwig peuzelen, de één na den ander.
En daarmee keerde hij langzaam terug.
Nu kwam er een houtschipper aan, dien Picco van de Tiberhaven kende. „Heb je dat gezien?" vroeg hij den kolenhandelaar.
„Wat?"
„Hoe ze er een doode in hebben gegooid, vijf ruiters."
„Dat komt bij ons aan de Ripa Romeo zeker eenmaal per week voor. Wat gaat het ons aan, zoo lang we er zelf niet invliegen? Doe morgen in de Santa Lucia della Pinta maar een schietgebed voor de arme ziel." Hij slenterde achteloos verder langs de rivier.
Boven den Tiber hing nog de onheilspellende nacht. Koude woei op uit de wateren. Een bark dreef als een Acherontische schaduw over de klokkende rivier — — — —

Bijna in hetzelfde uur lag de paus in de sibyllen-kamer voor het levende altaar van zijn Giulia Farnese en bad een Gloria der liefde. Naast de tafel brandden op kandelabers welriekende vlammen.
Giulia vertelde hem, dat zij zich weer moeder voelde worden. Toen baden zij beiden om den zegen des hemels voor het toekomstige kind. Vol overgave kuste Donna Giulia de hostie, die de paus als een talisman op zijn borst droeg. En hij hing de schoone geliefde een fonkelend halssieraad om. „Je moet niets dan schoone dingen in je omgeving zien, Giulia, opdat het kind schoon wordt. Ik zal je een paradijsvogel sturen, kardinaal Pallavicini heeft een wondermooien in Milaan gezien, hij moet hem zelf halen. De trotsche, superieure houding van dien heerlijken vogel zal je voor het schilderachtige gevoelige oogen verrukken."
De lamp brandde in de slaapkamer van den paus, tot de morgenschemering inviel.
Een oogenblik dacht de favoriete aan een carnavalsnacht, waarin

een Sabijnsche jongeling den paus kolossale horens had opgezet. En bij deze herinnering raakte het geloof van Giulia aan 's pausen toekomstig vaderschap ietwat aan 't wankelen.
De zon scheen helder in de slaapkamer van den paus, toen hij ontwaakte. Giulia was niet meer bij hem.
„Is de hertog van Gandia er al?" vroeg hij den dienstdoenden kamerheer, die binnen was getreden, om hem het morgengebed voor te bidden.
„Nog niet, Uwe Heiligheid."
De paus glimlachte. „Die jongen heeft gisteren zwaar gedronken bij Vanozza. En wie weet, welke teedere banden hem bovendien hebben geboeid. Leer mij geen kinderen kennen. Is er verder niemand?"
„Drie bisschoppen, de datarius —"
„Het is goed." De paus was moe. In de slagaderen vloeide nog het door den nacht van liefde onstuimige bloed, maar hier en daar stuwde het zich tezamen en verwekte duizeligheid en hartkloppingen. Hij verlangde Cesare en Jofré te spreken. Zij lagen nog vermoeid te bed, naar de kamerheer meldde. Nu begon Alexander zich te ergeren.
„Is de hertog van Gandia er nog steeds niet?"
„De doorluchtigste hertog is vannacht niet thuis gekomen."
De paus keek verrast op. „Dat zullen wij Donna Enriquez laten weten," zei hij wrevelig. In 't geheim zegende hij de stierenkracht van zijn lieveling. „Niet thuis gekomen! Hahaha! Misschien zitten ze bij Vanozza —"
„De kardinaal van Valencia is thuis —" De kamerheer keek, aangetrokken door een geluid, in den hof. „Daar komen dienaars van Zijne Hoogheid den hertog aan." Hij ging naar buiten.
Na een oogenblik trad hij met bleek gelaat binnen. „Uwe Heiligheid — de stalknecht van Zijne Hoogheid den hertog — is zoo juist zwaar gewond op de Giudecca gevonden —"
„Wat zegt u?"
„— in een hoek lag hij — men heeft hem naar zijn meester gevraagd — hij weet van niets — de muildieren zijn verdwenen —"
De paus zat recht overeind en bewegingloos. Hij verbleekte. „Is die kerel dronken? Heeft hij niet gisteren zijn heer naar Vanozza begeleid?"
„En is ook met hem naar huis gereden, zeggen de dienaars. Kardinaal Cesare vergezelde zijn doorluchtigen broeder tot het paleis van kardinaal Ascanio, waar zij afscheid van elkander namen."
De paus schoot overeind. „Ascanio Sforza?" De naam werkte op hem als een vlieg in de soep.
„Van Ascanio," knikte de kamerheer. „Toen moet een gemaskerde op den hertog zijn toegetreden — zegt de gewonde stalknecht —"

„Verder!" drong de paus aan.
„De gemaskerde begeleidde den hertog tot het Jodenplein. Daar gingen beiden een huis binnen — de stalknecht moest wachten — de hertog kwam er niet uit. Toen voelde de stalknecht een slag — verder kon hij niets vertellen."
Een dienaar trad binnen en fluisterde den kamerheer iets in.
„Uwe Heiligheid," zei deze nu bedrukt. „De stalknecht is zooeven aan zijn wonden gestorven."
De paus sprong op en zwaaide wild met de handen om zich heen.
„Heeft hij niet op de zaligheid kunnen wachtn? Heeft hij het huis niet kunnen aangeven, waar de hertog is verdwenen? Waarom had hij zoo'n haast met zijn hellevaart? Breng hem tot leven! Ik wil het huis weten." Het opgejaagde bloed drong het oogwit binnen.
De kamerheer snelde met den dienaar weg.
Angst en verbittering misvormden de trekken van den paus.
„Kamerheer de la Mana! Direct de dienders laten opstijgen en alle hoeken van de Giudecca doorzoeken! De hertog van Gandia wordt ergens gevangen gehouden of er is hem iets overkomen. Maak voort, bij den toorn Gods!"
Cesare Borgia reed den Belvédère-hof op. De paus werd hem gewaar en riep naar beneden: „Kom, mijn zoon, ik verlang zoo innig naar je!" Zijn stem beefde van tranen.
„Wat is er met u, allerheiligste Vader?" vroeg Cesare na een hand- en mondkus.
„O, jij, mooie, jonge hengst — kom toch — o laat je schoone gestalte zien, geen Spanjaard en geen Romein komt jou nabij — kom aan mijn hart. Hoe je oog blinkt! Heb je een rit gemaakt?"
„Ik heb de nevels van den wijn laten verdampen," zei Cesare vroolijk. „Het was prettig bij onze geëerde moeder. Serafino bezong mijn spieren, en ik heb een stier gedood —"
„Mijn heerlijke zoon — maar weet je — Don Juan is nog niet thuis —"
„Dat dacht ik al," zei Cesare en lachte luid. „Ik ben nog met hem tot het paleis van Ascanio gereden —"
„Ascanio? Je zei toch Ascanio!" sprak de paus heftig. „Dat zei de stalknecht ook — en toen kwam de gemaskerde —"
„Ik begrijp u niet, — ik heb geen gemaskerde gezien."
De paus sprak verward. Eindelijk stotterde hij: „De hertog is verdwenen, zijn knecht dood —"
Cesare verbleekte. Toen lachte hij schril. „Men verdwijnt graag voor de buitenwereld, als men geheime hartszaken heeft af te wikkelen. Hij wilde naar de Giudecca. Daar wonen de schoone dochters der edelsteenhandelaren, men mompelt, dat zoo'n dochter van den stam Abrahams den broeder sedert weken gemaskerd

in het Vaticaan heeft bezocht."
„Wie zegt dat?"
„Men! Vat het toch, vader! Hij is zoo glibberig als een kwal. De hertog heeft zijn lievelingsheilige, de schoone Agatha, om zijn hals hangen en hij zal zich met haar hulp wel uit de armen van de bruine Esther bevrijden. Dus bij het paleis van Ascanio zou een gemaskerde —?"
„Wat denk je — Cesare —?" De paus schudde zijn zoon bij de schouders. „Zeg — zeg — ik denk aan de Orsini — jij denkt — o —!"
„Ik herinner me slechts, dat kardinaal Ascanio alle reden heeft om kwaad op den hertog van Gandia te zijn, en dat hij misschien ondanks zijn Nieuw-Testamentische waardigheid zeer Oud-Testamentische principes heeft, bijvoorbeeld: Oog om oog, tand om tand. En knecht om knecht!"
Alexander werd gloeiend heet. Zijn oogen rolden, elke vezel was gespannen. „Dat moet hij eens wagen! Dat zou hij eens moeten doen! Hem den knecht door een sluipmoord laten neersteken! En dat in Gods naam! Maar — de hertog is verdwenen!"
„En zal waarschijnlijk met de hulp van de heilige Agatha weer te voorschijn komen." Cesare nipte aan de warme honingmelk, die de kamerdienaar voor hem had neergezet.
„Ik zal alle audiënties afzeggen. Ik voel het verlangen, een bedevaart te maken naar het graf van Petrus. Ik wil de praalgraven der pausen zien. Die kwestie met Ascanio wil mij niet uit de gedachten. Mijn zoon, laat mij de blauwgestikte Dalmatica geven." Hij wierp allerlei gedachten onrustig dooreen. „Ik wil naar de Sixtijnsche kapel."
Een half uur daarna liet hij zich, nadat Cesare afscheid van hem had genomen, met Jofré, die den Vader kwam begroeten, in den draagstoel door de wandelgang naar den dom van Sint Pieter dragen.
„Mijn lieve, zoete Jofré," zei hij weer vol overstroomende teederheid tot zijn jongsten zoon, „je broeder Juan is verdwenen —"
De kleine prins van Squillace lachte vroolijk. „Die slungel! Het Venustuintje ziet er menigmaal uit als een labyrinth." En hij bekende zijn vader, dat ook hij met zijn zestien jaren in vreemde gebieden joeg en in menig huis — verdween.
De Pieterskerk werd verbouwd. De uit vijf schepen bestaande lengteconstructie stond nog overeind, maar reeds Nicolaas V was met den herbouw begonnen. Bij het bronzen beeld van Petrus knielde Alexander met zijn zoon voor een kort gebed neer. Toen daalde hij in de grot af, waar de gedenkteekenen der pausen stonden. Voor het ciborium van de heilige lans bad hij lang, maar vol onrust. Hij was zoo arm aan werkelijke liefde, want hij was zijn leven lang met zooveel zinnelijke liefde gevoed, dat voor de opofferende, onzelfzuchtige

overgave geen plaats was overgebleven. Om de straling van het ciborium legde zich nu een fijne nevel, de vormen van het vaatwerk vervaagden daarin en geleidelijk steeg uit het wolkende zilvergrijs de omtrek van een in het wit gekleede gestalte op. En de paus herkende den Heiland, zooals Hij in de Sixtijnsche kapel op de overhandiging der sleutels door Perugino was afgebeeld. Een diep leed lag om den fijnbesneden mond des Heeren, die nu begon te spreken: „Vijand van mijn geest, nooit zal de absolutie je ten deel vallen!"
Toen vernam de paus, wiens knieën knikten, een dof gemurmel als uit onderaardsche diepten, en hij hoorde het gesteun van menschen en het gebrul van leeuwen en zag een arena, vervuld van stof en hitte en menschen en geschreeuw, en honderden fakkels verlichtten de jacht op menschenlijven, die op stierenruggen waren gebonden. En hij vernam een duizendstemmig gehuil: Panem et circenses!
Toen bliksemde het door zijn gekneusde zinnen: hij knielde op de ruïnes van het circus van Nero, en de geesten der doodgemartelde Christenen stegen op en voerden een vreeselijken reidans om hem uit.
Plotseling rukten de handen van Jofré hem uit het visioen los.
„Allerheiligste Vader," riep de zoon, „de krachten begeven u — het gebed verkwikt u niet — kom — er is bericht — van Don Juan —"
De paus streek met de hand over het bezweete voorhoofd. Aan de armen van Jofré stond hij langzaam op en richtte zich moeizaam overeind. „Bericht van — den hertog — o God!"
‚Beheersch u!" zei Jofré somber.
Bij de bronzen reliefdeuren van den dom wachtte een officier van den Governatore op den paus. Deze meldde met zachte, trillende stem: „Uwe Heiligheid, er is vannacht een verschrikkelijke misdaad begaan, die met de verdwijning van den doorluchtigen hertog in verband moet worden gebracht —"
„O zwijg — zwijg —" De paus strekte de handen naar hem uit.
De officier wilde zich terugtrekken.
„Blijf — spreek!"
„Een kolenhandelaar verklaart, dat na middernacht onbekende ruiters een doode in den Tiber hebben geworpen. Hij had kostbare kleeren en een baard — zooals de doorluchtige hertog —"
Zonder een klank uit te brengen zakte de paus in Jofré's armen ineen. De dienaren brachten den draagstoel. De klokken van de San Pietro riepen met een bruisenden vloed van geluid de geloovigen tot den middagdienst te zamen.

In de „Zaal van Maria's leven" vond de paus zijn bezinning terug. De lijfarts van den Heiligen Vader, Gaspare Torella, bisschop van

San Giusto, trad binnen. Langzaam legde men den paus op een met kussens bedekten zetel aan den wand, Torella opende zijn gewaad en hemd.
Alexander voelde het verstarde leven in zijn lichaam weer in beweging komen. Hij sprak zacht, maar met vaste stem: „Alle visschers opsporen — ieder tien ducaten geven — ze moeten den Tiber afzoeken — bij de Ripetta — ik wil zekerheid hebben —" Toen bad hij plotseling een vertwijfeld Credo. Middenin brak hij af. „Den Genueezen bij de Porta Portese een scherp verhoor afnemen — het paleis der Orsini bewaken — en dan Ascanio — nee, nee — nog niet — dat nog niet — de Sforza's zijn verraderlijk en geslepen — Mijn zoon in het klokkende water, met starre, verglaasde doodenoogen — Ik wil al het goud verbranden, als mijn zoon Juan levend wordt! Mijn lieveling, mijn kleine, zoete lieveling!" Zijn gestamel ging over in schokkend snikken.
Een uur daarop zaten bijna vijftig personen in de Torre di Nona als verdacht van den moord op den hertog van Gandia.
Bij de Ripetta stapten meer dan honderd visschers in het modderige, vuile water. De Ripetta was vol nieuwsgierigen. Heimelijk verheugde men zich, omdat den gehaten paus een ongeluk had getroffen, hoewel men den armen hertog, den onschuldigsten der pauselijke zonen, wel mocht lijden. De Satan zit naast Alexander en krauwt hem het haar, mompelden de menschen tot elkaar. Heel Rome verlustigde zich in een vloed van bedenksels en geruchten.
Te midden van den heksensabbath zit doodbedaard de ceremoniemeester van den paus, de heer Burckhardt uit Haslach bij Straatsburg, aan zijn schrijftafel en haalt de bladen van zijn dagboek te voorschijn. Hij leunt het pedantenhoofd op de linkerhand en schrijft met vaste letters de gebeurtenis van den dag droog als een echte kroniekschrijver in het schrift. En de moordenaar? Hij hapert. Hij wil verder schrijven, glimlacht, fluit door zijn gebogen duim heen — hm — hij kent den moordenaar — maar het papier blijft wit.

Lucrezia Borgia sprong onder het poortgewelf van haar paleis van haar muildier, wierp de teugels den stalknecht toe en reikte Serafino d'Aquila, die naast een zuil stond, met stralende oogen de hand. „Messer Serafino — u hebt bedroefde oogen, wat voert u tot mij? Komt u mee, ik ben dadelijk voor u te spreken."
Serafino's oogen verslonden het liefelijke beeld der hertogin, die in een nauw sluitend rijgewaad van donkergroene zijde was gehuld. Zij droeg een bolle baret, waaronder het gouden haar, van zonnevonken doorschitterd, in prachtige lokken te voorschijn golfde.
Achter haar schreed een hofdame.

Lucrezia wenkte Serafino op de trap naar zich toe. „Wij waren op den Monte Pincio. Wij moeten daar samen eens heen, om er onder pijnboomen Petrarca's sonnetten te lezen."
Daar kwam haar getrouwe secretaris Piccinino de trap af. „Hoogheid, de paus laat navragen, of de hertog van Gandia niet hier is."
„Hij komt op dit uur nooit in mijn paleis, dat is toch bekend," zei Lucrezia ontstemd en liet Piccinino staan.
Ze waren boven aangekomen. Lucrezia liet den dichter in de kamer wachten en verdween in een zijkamer.
Serafino keek haar na. Hij vergeleek haar met de liefelijke nimf Amaryllis van Virgilius.
Eenige oogenblikken later trad zij weer in de kamer. „Brengt u mij reeds de canzone der Venusvereering?" vroeg zij met stralenden blik.
Serafino schrok. „Hoogheid, u hebt mij tijd gelaten —"
„Tot de godin u in haar macht krijgt, ja." Zij nam een luit uit een kostbare kast. „Dan wil ik u door deze kleine gave aansporen, de gunst der godin af te smeeken. Het is de luit, die mij eens een monnik van den Monte Cassino heeft vereerd, toen ik nog een tienjarig meisje was. Ik lag zwaar ziek, en de paus riep den in de geneeskunst bedreven man aan mijn bed. Het was een waardige grijsaard. Behalve zijn balsem was het de klank van zijn luit, die mij gezond maakte."
„Edele Hoogheid —" Serafino was vuur- en vuurrood geworden. Zijn blik was vol kinderlijke vreugde op het schoone instrument gericht, dat op het oude, diepbruin gekleurde hout vijf snaren droeg, die op groote ijzeren schroeven waren gespannen. Om den hals lag een groot, nieuw, vuurrood zijden lint, waarin een gouden L was gestikt. Onwillekeurig hadden zijn vingers losjes met de snaren gespeeld. Met donkere welluidendheid maakten zich een paar zware accoorden los, die langzaam wegruischten.
„Mijn broeder Cesare zei mij, dat u een Orpheus op het hart hebt. Hij waarschuwde u, daaruit een Morgante te maken." Zij dreigde hem zachtjes met den vinger.
„Mooie romancen zijn wonderbaarlijke geneesmiddelen voor gekwelde gemoederen. De gevoelens worden bewogener, verhevener, als voor onze oogen helden koen denken en handelen, als minnenden hindernissen overwinnen en ons tot voorbeeld worden, in het leven hetzelfde te doen."
De welluidendheid van zijn stem legde zich vleiend aan Lucrezia's hart. „Zoo mooi heb ik nog nooit tot op den grond der dichtkunst gezien."
Serafino's moed ontvlamde aan haar kinderlijke vreugde. „En toch," zei hij, „blijven de romancen van een Bojado en Pulci in de zucht tot avonturen steken. Zij verzamelen met al te snellen greep de

rozen in den wilden tuin en vlechten hen tot een bekoorlijken krans. Zij scheppen een onvergelijkelijke kleurenwereld, geven ons helden en zwakkelingen, dapperheid en lafheid, feesten en droefenis, alles omvatten zij met de kracht van hun dichtkunst. Maar is het niet merkwaardig, dat zij hun gestalten maskers noemen? De traan ontbreekt hun, omdat maskers geen tranen kunnen weenen. Waarom sleept ons daarentegen Lorenzo de Medici met zijn ,Salve d'amore' mee, als zijn hart van verdriet om de geliefde verteert? Hij heeft waarachtig lief in het oogenblik, en zijn gedicht is de spiegel van zijn innerlijk."

„Hij is bij Petrarca in de leer geweest," zei Lucrezia met vrome aandacht.

„Gelooft u werkelijk, Hoogheid, dat Petrarca de man naar uw hart was geweest?" Serafino glimlachte fijntjes. „Petrarca dichtte niet uit de volheid van zijn liefde tot Laura, maar hij beminde Laura om te kunnen dichten."

De uitspraak werkte op Lucrezia als een speldeprik. „Dat zou onwaardig zijn."

„Slechts voor het eerste oogenblik. Petrarca droeg zijn hartstocht in hetzelfde uur, waarin hij Laura tot in den hemel verhief, op een andere vrouw over."

„Dat wordt nog mooier," zei het onschuldige vrouwenhart van Lucrezia verontwaardigd.

„Laura werd hem werkelijk tot Egeria," zei Serafino glimlachend.

„Er is dus een wanklank in zijn leven."

„En niet slechts één. Een man, die Brutus vereert en tegelijkertijd een vreemden heerscher roept, om Italië te bevrijden, een man, die Donna Colonna bemint en tegelijkertijd verraadt, een man, die list en geweld niet schuwt om zijn persoonlijke voordeelen in veiligheid te stellen, moet aan een anderen kant iets beminnenswaards bezitten, om in de harten der menschen voort te leven als een groot man. Hij beheerschte de kunst, zijn gedachten wonderbaarlijk te kunnen formuleeren. En is het niet ook een kunst, een idool zoo in het hart der menschen te doen leven, dat zij een aardsche vrouw daarachter vermoeden en voor de vermeende hartstochtelijkheid van een dichterliefde eerbiedig huiveren? Weest u daarom niet boos op hem."

„Maar dat gaat mij aan 't hart." In deze woorden bekende Lucrezia haar smart en haar teleurstelling.

Toen vermande zij zich tot vroolijke gedachten. „Nu ben ik dubbel benieuwd, uw Orpheus te leeren kennen."

Serafino boog het hoofd. „Neen, Hoogheid — ik zal mijn Orpheus niet voortzetten. Want alleen een — minnende zou de liefde van

den man kunnen navoelen, die zijn gade tot de schaduwen van den Acheron is gevolgd."
„Aha — ik begrijp het," zei de hertogin, en haar oogleden sloten zich vast over de donkerblauwe sterren. „Uw hart is nog niet gebonden —"
Hij gaf antwoord door diep te zwijgen.
„Hoe gelukkig bent u. U zult niet het gevaar loopen, een Eurydice te beweenen. En zegt men niet, dat het verlangen naar de liefde eerder tot dichten aanzet, dan de liefde zelf?"
„Zeker. Maar dat alles —" Hij haperde verlegen. „Ik bedoel, wij zijn allen in de hand van de zoete godin, die tenslotte Helena aan een bevalligen Paris gaf."
„En hadt u mij dit alles niet ook na de siësta kunnen zeggen? Of is de vrijheid van uw hart zoo'n belangrijke zaak, dat u de hertogin van Pesaro daarvan oogenblikkelijk op de hoogte moest stellen?"
Serafino voelde ondanks den glimlach den licht spottenden ondertoon meeklinken. „Verschooning, Hoogheid," zei hij terneergeslagen, „ik heb nu den moed verloren, mijn hart in een niet alledaagsche zaak voor u te openen."
„Hebben mijn uitlatingen u den moed benomen?" vroeg Lucrezia verwonderd.
Hij verzamelde al zijn krachten. „Mijn broeder smacht in de gevangenis."
De hertogin rees met een schok overeind. „Een broeder — van u?"
„Hij is gisteren naar den Engelenburcht gebracht."
„Op wiens bevel?"
„Op bevel van den kardinaal van Valencia. Was ik de kardinaal geweest, dan had ik nauwelijks anders kunnen handelen."
Serafino schilderde haar het lot van zijn broeder en zuster.
De hertogin herinnerde zich haar vluchtige kennismaking met deze beide wonderlijke heiligen, toen zij met Cesare langs het Pantheon was gereden. Nu dacht zij weer aan de schoone, door de zon verbrande trekken van het meisje, dat destijds op de steenen had gelegen. „Een booze wind heeft uw goed scheepje op een schoone vaart verstrooid. Is er werkelijk zooveel, dat u van uw broeder en zuster scheidt?"
„Ik deel de waanzinnige Godsvereering van hen beiden niet, maar de banden des bloeds verbinden mij met hen, en welke gevoelige mensch zou deze wet van een wijze natuur kunnen schenden en liefdeloos toezien, hoe twee van zijn bloedverwanten zich verblind in hun verderf storten? En daarom, hooge vrouwe, draag er door uw voorspraak toe bij, dat mijn broeder wordt bevrijd."
De hertogin liep naar het venster en zag uit op het stralende plein,

als wilde zij uit het zonlicht den moed tot een zoo vrijmoedige uiting puren als zij zooeven had aangehoord. „Het doet mij leed, messer Serafino," zei zij met beklemd hart, „u niets te kunnen beloven, want u zou licht kunnen denken, dat ik te weinig voor u had gedaan."
„Hoogheid —" Gekrenkt zag de dichter naar zijn meesteres op.
„Lucrezia is maar een heel kleine hertogin, die op 't oogenblik noch een hertog noch een hertogdom heeft, waarheen uw broeder desnoods zou kunnen vluchten, als hij vrij komt. Al te gemakkelijk zou Cesare de verdenking kunnen koesteren, dat —" zij hield plotseling verward op. „Neen, neen, neen — dat zou zoo ontzettend gevaarlijk zijn — o, u kent Cesare Borgia nog niet."
„Ik — ken hem — niet, edele vrouwe, maar — ik meende mildheid, zachtmoedigheid en erbarmen, drie schoone christelijke deugden van dit vrouwenhart te kennen, en daarom —"
Op dit oogenblik ijlde Donna Lucrezia naar de deur en luisterde. Toen zei zij: „Ik zal het gunstige tijdstip afwachten, om den kardinaal te spreken. Zeg hem er niets van, dat u een broeder in den Engelenburcht hebt."
„Hoogheid — hoe moet ik danken — ?" Serafino kuste diep ontroerd den brocaten zoom van haar gewaad.
„U moet nog mijn handschriftenverzameling zien, mijn eigen sonnetten lezen, die ik in de Italiaansche, Spaansche en Fransche taal heb geschreven — o, u zet een streng gezicht en u hebt er het recht toe. U moet ook mijn teekeningen zien, die Pinturicchio bekoorlijk heeft gevonden. Kent u Pinturicchio niet? U moet hem leeren kennen, dien zwijgzamen, verliefden, ouden knaap. Hij is leelijk als de nacht en goedmoedig als een schaapje van Santa Agnese." Zij luisterde weer, het hoofd schuin in de richting van de deur. „U moet weten, dat elke zucht van mij wordt bewaakt — u moet mij naar den Monte Pincio vergezellen, messer Serafino. De pijnboomen hebben minder ooren dan deze muren, het woord verwaait in de luchten, en wij behoeven slechts een dag uit te zoeken, waarop de wind niet in de richting van het Vaticaan waait." Zij keek uit het venster en schrok. „Trekken er ruiters door het Borgo? Wat moeten die wachten om mijn paleis?"
Daar trad ook reeds secretaris Piccinino binnen. „Met uw verlof, Hoogheid, er loopen wonderlijke geruchten. De hertog van Gandia moet zijn verdwenen en men vermoedt een misdaad —"
„De hertog?" Lucrezia schoot met een zachten kreet overeind.
„Laat den draagstoel brengen — ik wil naar het Vaticaan."
Piccinino beet de lippen opeen. „Er is een cordon om het paleis getrokken. Op bevel van Zijne Hoogheid mag niemand het paleis verlaten."

„Dat begrijp ik niet," zei Lucrezia verbleekend.
„Ik geloof, dat ik het wel begrijp," zei de secretaris, „de allerheiligste Vader koestert de verdenking, dat de hertog van Pesaro in de verdwijning van den hertog van Gandia de hand heeft —"
„Is men aan 't ijlen?" Lucrezia sprong verontwaardigd op.
„Mijn gemaal? Dat durft men een hertogin voor de voeten te werpen? Zeg, Piccinino, wat is er met den hertog gebeurd?"
De secretaris vertelde, wat men algemeen wist. Donna Lucrezia was bleek geworden.
Plotseling voer zij uit: „Giovanni Sforza was mijn broeder toch nooit vijandig gezind."
De secretaris haalde de schouders op. „Het is echter zeker, dat hij een Sforza is en — verschooning, Hoogheid — maar de eene hand wascht de andere. Kardinaal Ascanio, die alle reden heeft om een wrok jegens den hertog van Gandia te koesteren, heeft misschien naar een beul uitgezien, die eveneens alle reden heeft om zijn handwerk met liefde uit te oefenen."
„Hoezoo? Waar messer Serafino bij is, kunt u openlijk spreken."
„Zijne Hoogheid, de hertog van Pesaro, wil niet in de echtscheiding toestemmen. Men vermoedt daarom, dat hij uit wraak —"
„Maar dat is toch alles waanzin." Lucrezia drukte de kleine hand aan de slapen. „Ach, ik moet u verzoeken, messer Serafino, een kamer van mijn paleis voor lief te nemen, tot men u de vrijheid geeft, de straat weer te betreden, die overigens voor iederen bedelaar vrij is. Piccinino, zorg voor een voortreffelijk maal voor messer Serafino, hij eet bij ons."
De secretaris verwijderde zich. Serafino trad bewogen naderbij.
„Hoogheid, het doet mij leed, u in bekommering te zien. Nog kan alles een vergissing zijn."
„Alleen mijn ongeluk is geen vergissing." Zij staarde naar de droppels, die juist van het plafond in het marmeren bekken begonnen te vallen en het rozenwater aan 't golven brachten. Het plaste zachtjes als een boschbeek.
Serafino naderde zijn meesteres. „Hooge vrouwe, verzet u tegen de gedachte, dat u ongelukkig bent. De natuur heeft u alles gegeven, wat menschen gelukkig kan maken. En het volk draagt u in zijn geest als een verheven vrouw, die de glimlach als een geschenk van God in de wieg werd gelegd —"
Een strenge blik van haar schoone oogen deed hem verstommen.
„O dat volk!" zei zij met krampachtigen trots. „Het ziet mijn cavalcades, mijn spelen, mijn pronkende stoeten, mijn ritten in de bergen, mijn moeizame opgewektheid, mijn dansen, maar dat volk ziet niet, hoe mijn ademhaling bewaakt, mijn gedachten besnuffeld,

mijn gemoedsaandoeningen voorgeschreven worden door de kwelgeesten, die met hun wil mijn ziel hebben onderworpen. Het gebeurt immers allemaal tot heil van de kleine hertogin Lucrezia."
De bitterheid des harten verleende haar edel besneden gezicht een wonderlijke, trotsche hardheid, die een geheel andere Lucrezia van haar maakte.
De dichter wilde haar moed inspreken en verstoutte zich tot een openhartig woord. „Hoogheid," zei hij zacht, „ik twijfel er niet aan, dat u kracht tot het leven zult vinden, als — u zult weten, dat u een vasten steun hebt — aan het hart van een trouwen gemaal, die u bemint."
Het was Serafino, alsof plotseling een lavastroom uit zijn aderen losbrak, zich ziedend om zijn hart sloot en dit met zijn gloed verschroeide. Hij zag op — de doodsbleeke hertogin stond voor hem en zag hem met een uitdrukking van onuitsprekelijke bedroefdheid aan.
Toen stamelde hij, terwijl hij den zoom van haar gewaad aan de lippen drukte: „Doorluchtige hertogin — veroorloof mij, dat ik naar mijn kamer ga — om uw gevangene te zijn —"
Lucrezia poogde haar stralende opgewektheid weer te vinden. „Het was maar een oogenblik van moedeloosheid, waarop u mijn ziel hebt betrapt. Maar nu hoor ik weer vroolijke liedèren om mij klinken, de bloesems geuren, de heele pracht van het pauselijke hof wordt mij tot het schoonste gedicht, feesten ruischen langs mijn oog, dansen wervelen om mij heen — en ik dans midden in den helschen reidans —"
Zij schudde zich, alsof zij een gevoel van afschuw wilde verjagen. „Messer Serafino, hiervan kunt u zeker zijn: ook als mijn broeder, de hertog van Gandia, voor altijd is verdwenen, zal het geslacht der Borgia's zich daarmee op redelijke wijze weten te verzoenen, want wij allen zijn ziel- en harteloos, te beginnen met Zijne Heiligheid tot aan —" Zij blikte met ontzetting naar de muren, naar de oogen der schilderijen, of van daar geen dolken uitgingen. Toen wankelde zij naar het tafeltje en zonk in de roodzijden glinstering van een stoel weg.
Serafino was bezorgd toegesneld.
Daar klonken commando-roepen buiten op het plein. Serafino ijlde naar het venster. „God zij dank, Hoogheid, de wacht schijnt af te trekken —"
De hertogin kwam tot zich zelve. Maar haar gelaat bleef donker.
„Of het nu zus gaat of zoo," zei zij met fatalistische vermoeidheid. „Ik verzoek u, na den maaltijd mijn geest naar Attische streken te voeren. Ik wil de Romeinsche wolken verdreven zien, de lucht hier is drukkend, ik ijs van deze lucht als een schipper van een onweerswolk."

De zijde ruischte langs Serafino heen. Blikken, waarin geheimen schenen te laaien, troffen hem. En in 't geheim dankte hij de goden, dat zij wijselijk de toekomst achter ondoorzichtige sluiers hielden verborgen.

In de halfdonkere kamer van Cesare Borgia heerschte een stilte als van het graf. Het was laat in den middag. Secretaris Agapito zat alleen aan de zwarte ebbenhouten tafel en bestudeerde ijverig de beschuldigings-acten, die zijn heer hem ter lezing had gegeven. De vertrekken van Cesare lagen op de tweede verdieping boven de kamers van den paus. Waar nu de laaghartigste gedachten van een Neronisch geaard, met groote verstandelijke kracht begiftigd menschelijk brein hun orgiën vierden, stortte weinige jaren daarna de kunst van het grootste schilder-genie een hoorn des overvloeds van eeuwige waarden uit, die de herinnering aan de ontaarding van een menschenhart uit deze ruimten verbanden. Over den titanenwaan van een Cesare Borgia zegevierde de aan het schoone gewijde geest van een Raffael, waarmee deze tegelijkertijd den triomf van de menschelijkheid over de nietswaardigheid verkondde. De Bestuurder der dingen schiep toen een tijd, die naast een geslacht als dat der Borgia's een Bramante tot volmaaktheid hief en een Michelangelo groot liet worden. Weldaden en misdaden werden tot de hoogste trap opgevoerd, de eerste door ethische drijfveeren, de laatste door demonische machten gestuwd; scheppingen, die de schittering van den menschelijken geest op zijn hoogtepunt verkondigden, wangedrochten, waarom de verpeste adem van de hel hing; een kunst, geadeld tot in het goddelijke, een innerlijk bederf, volmaakt tot in het duivelsche; alle deugdzaamheid tot grootheid verheven, alle boosheid tot monsterlijkheid misvormd. Worstelende krachten, christendom en heidendom, kunst en verliederlijking der ziel, wetenschap en bijgeloof, schoonheidsdrang en wereldverzaking — een gisting der menschheid, die voortjoeg naar geestelijke en zedelijke rijpheid. —

Agapito spitste de ooren. Hij vernam de schreden van den kardinaal. Zorgvuldig streek hij de papieren glad en maakte een diepe buiging, toen Cesare de kamer betrad, een zwarten mantel om de schouders geworpen, waaronder het witte ruiterwambuis met de gouden slangengesp schitterde.

„Hebt u de papieren gelezen?" vroeg Cesare rustig.

Agapito knikte. „Het is onverantwoordelijk! De bisschop van Cosenza —"

„Ja, ja, Bartolomeo Florido, geheimschrijver van den paus! Zoo zijn nu de menschen, op wie de allerheiligste Vader zich moet verlaten. Vervalscht de dispensaties en schrijft onbehoorlijke uit, om het geld op te strijken. We zullen er een stokje voor steken." Hij

nam een tweede cahier van de tafel en bladerde er in. „Het tweede exemplaar van een schurk."
„Ik heb de aanklacht nog niet gelezen," zei Agapito zich verontschuldigend.
„Ze betreft den witharigen huismeester van den paus, Pedro de Aranda. Hij waagt het, de geschiedenis der Marranen, der gedoopte Joden en Mooren te schrijven, en staat onder verdenking, zelf Marraan te zijn. Voor mij stond het al lang vast, dat die grijze vos naar zijn oud Moorsch geloof lonkt en slechts op de gelegenheid wacht, om met zijn aanhang van het katholieke geloof af te vallen. Heeft men de Mooren in Rome bewaakt, zooals Zijne Heiligheid had bevolen? Hoe komt het, dat ze uit hun district buiten Rome bij het praalgraf van Metella, dat men hun heeft aangewezen, naar Rome ontsnappen?"
„Men heeft hen bewaakt en ook afgekondigd, dat iedere Romeinsche die zich met een Marraan inlaat, van huis en hof wordt verdreven."
„Hoe kon het dan gebeuren, dat in de woning van Aranda 's nachts geheime bijeenkomsten van de Mooren plaats vonden?" vroeg Cesare met rustige gestrengheid.
Agapito haalde de schouders op. „De mannen sluipen in vrouwenkleeren het huis van den bisschop in, meestal als vervuilde bedelaressen. Daar ontvangen zij religieuze sterking en geldelijke ondersteuning."
„En geven ook depôts bij hem in bewaring. Men heeft meer dan tienduizend ducaten bij Aranda gevonden. We zullen dat geld kunnen gebruiken." Hij wierp de acten op zijde. „Is er nog steeds niets bekend omtrent den hertog van Gandia?"
„De menschen werken koortsachtig. Het muildier van den hertog is achter de Porta del Popolo met kapotten stijgbeugel grazende aangetroffen. Dat is alles."
„Zijne Heiligheid is ontroostbaar, mijn hart is bedroefd, maar ik hoop op Gods genadige voorzienigheid. Wordt het paleis van den hertog van Pesaro bewaakt?"
„De wacht is ingetrokken, omdat Giovanni Sforza niet in het paleis is."
„Was er niemand anders in het paleis?"
„Alleen messer Serafino d'Aquila, die bij de doorluchtige hertogin het maal gebruikte."
Cesare keek verrast op. Toen zei hij kortaf: „Wonderlijk." En vroeg verder: „Wordt het paleis van kardinaal Ascanio bewaakt?"
„Zorgvuldig."
„Roep Michelotto hier. Ja — hebt u dien krankzinnigen Augustijn —"
„Hij zit in den toren van den Engelenburcht onder streng regiem."

„Goed, Michelotto!"
Agapito nam de geschriften en haastte zich naar een zijvertrek.
Cesare scharrelde in boeken, die zijn schrijftafel bedekten. Toen hij Collenuccio's Geschiedenis van Napels in de handen kreeg, sloeg hij een bladzijde op en las aandachtig eenige minuten. Het zijn allemaal stumpers geweest, mompelde hij met een trek van verachting om de mondhoeken. Men moet wel tot de Romeinsche Caesaren teruggaan, om buitengewone menschen te ontmoeten en hun te zeggen, dat men hun wreedheid begrijpt. Heliogabalus. Daarmee zou men kunnen spreken.
Een zacht kloppen onderbrak zijn gedachtengang. Toen trad Michelotto binnen, de jonge luitenant met het sluwe gezicht, het schuingeknoopte, karmozijnroode soldatenbuis en de ruiterlaarzen, welker schachten tot de knieën reikten.
Cesare's gemoed werd vroolijker, toen hij den luitenant aanschouwde. „Heb je masker en grijzen baard?"
„Alles is in de badkamer."
„Luister. Je kent het San Onofrio-klooster op den Gianicolo."
„Ja, Uwe Excellentie!"
„Daar, waar een kleine groep cypressen tegen den wijnberg aan ligt, in de richting van San Spirito, is een grot. Daar huist een kluizenares. Twee monniken van San Onofrio waken bij haar. Er is mij veel aan gelegen, dat die non nog vandaag naar mijn paleis aan den Ponte wordt overgebracht. Ken je daar de ‚cel van de Heilige Agnes'?"
„Is het die met violette gordijnen?"
„Precies. Versier schilderij en ledikant met de allermooiste rozen. Donna Anna moet alles zoo goed mogelijk voor het schoone kind inrichten. Ik wil, dat de non zacht wordt behandeld, ook als zij zich verzet. Neem de beste ruiters mee, drie tot zes —"
„Wij nemen zes."
„De monniken verwijder je met geweld. Ja, nog iets: in het paleis vind je in een bepaalde kast de lange sprei van glinsterende zijde met den blauwen rand. Die moet je op het bed leggen. Je maakt de non duidelijk, dat zij in de vertrouwdste handen is en dat de ontvoering voor haar eigen beveiliging plaats vindt, omdat zij wordt belaagd door een machtigen heer, die haar in het verderf wil storten."
Hij deed een greep in een kist en haalde een geldbuidel te voorschijn; toen zocht hij een rijk geciseleerd ruiterpistool uit een kast en overhandigde beide aan den luitenant. „Dat is je voorloopig loon. De rest moet je door je handigheid verdienen."
Michelotto maakte den buidel plat en verborg hem onder zijn wambuis. Het pistool bekeek hij met schitterende oogen. „Uwe Heerlijkheid — hoe kan ik u danken?"

„Ga aan je werk, daarmee dank je me het best."
Het werd stil in de schemerige kamer.
Cesare belde. Agapito verscheen. „Het register der kardinalen," beval zijn heer. De secretaris scharrelde uit de kast een rol op en ontvouwde deze.
Cesare doorvloog de namen. „Heeft Ferrari weer geërfd?"
„Hij zal nu met Ascanio en Riario de rijkste kardinaal zijn, als men Castelli niet meetelt."
„Hm —" De kardinaal speelde met de gedachte, den rijken Castelli als plaatsvervanger voor den falsaris Florido voor te stellen.
„Het is tijd voor het bad," meldde nu de binnentredende huis meester van den kardinaal, de oude, stijve Jacobus, die reeds bijna twintig jaar in dienst der Borgia's stond.
„Hebt u de melk der jongste ezelinnen genomen en met jeneverbes vermengd?"
„En acaciabloesems," verzekerde Jacobus.
Cesare sprong op van zijn stoel, waarop hij schrijlings had gezeten en begaf zich, door Jacobus vergezeld, naar de badkamer, waar hij in een zilveren kuip stapte, waarin de heete melk der ezelinnen, met de kruiden toebereid, dampte. Aan de wanden hingen de beelte nissen van Donna Fiammetta en een jonge Albaansche, wier naam niemand kende. Zij waren beide in Arcadische onbekleedheid afgebeeld en lagen in kunstzinnige ongedwongenheid, den zoeten glim lach der liefdesgodin op de lippen, op weeke vachten uitgestrekt. Een reusachtige spiegel ving Cesare's strak gespannen gestalte op. Het melkachtige, zachte water omhulde zijn ledematen met damp. Toen vulde hij eigenhandig een kleinen, gouden kogel met een scherp riekende essence en stak dezen bij zich. Het was vijf uur, toen hij het maal gebruikte, want hij was gewend, den nacht tot dag te maken. Hij ging eerst tegen de morgenschemering naar bed en stond omstreeks het twaalfde uur op.
Na het tortelduivenmaal ging hij naar de Sixtijnsche kapel, die onder zijn vertrekken lag. Hij hield er van, zijn verwilderd gemoed daar eenigszins oppervlakkig in orde te brengen.
Toen het donker werd, zette hij een olijfgroen masker op en ging alleen door de straten van Rome, om de stemming te peilen. De paus lag verloren in huiveringen. Het was laat in den avond. De hertog was niet gevonden. Alexander liet de belooning der visschers verdubbelen.

Alexander omarmde Cesare en Jofré met sidderend hart en innige teederheid. „Het noodlot kan het niet willen!" steunde hij. „Hoe zou God mij zulk een straf willen zenden? En waarvoor? Bidt, mijn

kinderen, bidt. Laat alle kerken den heelen nacht open en stuurt de broederschappen naar de altaren. Ja, ik heb gezondigd. Maar de Heer wil niet den dood van den zondaar, maar dat hij leve. Maar hoe zal ik voortaan leven? Als men zich aan mijn kinderen vergrijpt, zal men ook voor mijn geheiligde persoon niet terugschrikken. Als ik door Rome trek, begeleidt mij een woud van lansen. Dat is de vrijheid van den paus."

De kardinaal richtte zich uit zijn zwijgzaamheid op. „Jofré zal vandaag zoo goed zijn, bij u te waken, allerheiligste Vader. Ik verwacht geheime boden, die mij berichten over kardinaal della Rovere, onzen vijand, moeten brengen. Men zegt, dat hij voornemens is terug te keeren. En u zult u toch met hem verzoenen, zooals met Ascanio."

„Nooit ofte nimmer!" stiet de Heilige Vader uit.

Cesare klopte den jongen Jofré op den schouder. „Bestudeer jij een beetje de fresco's in de papegaaienzaal, ik heb met den allerheiligsten Vader gewichtige dingen te bespreken."

„Moet ik nog altijd als een onmondige knaap buiten staan, terwijl hier staatszaken worden besproken?" bruiste Jofré op.

Cesare tikte hem teeder op de wang. „Kereltje, je bent pas zestien."

Jofré boog deemoedig voor den Heiligen Vader en ging, grimmige blikken op Cesare werpend, naar buiten.

De kardinaal liet zich in een stoel van violette zijde vallen. „Om op kardinaal Giuliano della Rovere terug te komen, u weet nog niet, allerheiligste Vader, welk een vijand u in hem hebt."

De naam deed den paus weer opschrikken, zoodat hij zich kromde. „Dus ik weet niet, dat hij zich door mij in zijn burcht Ostia vijf jaar geleden heeft laten belegeren, dat hij Donna Colonna en Virginius Orsini tegen mij heeft opgehitst, dat hij, nauwelijks nadat ik hem de hand ter verzoening had gereikt, opnieuw tegen mij optrok —"

„En dat hij nu met de hulp van de Franschen alles zal doen, om u af te zetten. Colonna, Savelli, Sforza ondersteunen hem. Rovere wil zelf paus worden, den kerkelijken staat vergrooten, om dan de vreemdelingen uit Italië te verdrijven. Ik raad u slechts, allerheiligste Vader, hem vóór te zijn en zijn plannen tot de uwe te maken."

„Ik begrijp je niet, zoon." De paus zag Cesare met groote oogen aan. „Doe ik niet alles? Noemt men mij niet de echo van den Romeinschen keizertijd? Het oude Rome wilde door zijn Caesaren vertroeteld en gevoederd worden. De keizers gaven het koren, olie, baden, standbeelden, gladiatoren, spelen, wedrennen, feesten, pantomimes, ja de keizers werden zelf wagenmenners en dongen zoo naar de liefde van het volk. Doe ik het soms anders? Zorg ik niet door vermeerdering en verfraaiing der bouwwerken, dat hun oogen te gast kunnen gaan?"

„Dat doet u," zei Cesare rustig.

„Blinkt niet het goud op de altaren en muren der kerken? Worden de zinnen niet bedwelmd door het narcoticum van den wierook? Zorg ik er niet voor, dat het volk zijn heiligen aanbidt, zijn geliefde heiligen?"
„Daar zorgt u voor," zei Cesare rustig.
„Het volk bekommert zich niet om absolute waarheden van den godsdienst, het wil niet met het verstand, maar met de zinnen tot God komen. Daarvoor zijn onze riten. Zijn zij niet zoo goed mogelijk uitgerust?"
„Dat zijn zij."
„De klank der klokken, de wierook, de gouden hostiekelk, de prachtige beelden? Grijpen de lieve geloovigen niet met de oogen naar het kruis en de ketenen Petri? En is de mis er niet, om zinnen en hart te bewegen? Ze begrijpen haar niet, dat is waar. Anders zouden zij misschien toch maar tot haarklooverijen vervallen. Maar de aanblik der van goud puilende altaren, de majesteit van het domgewelf, de heilige schoonheid en eenvoud der beelden dwingen hen op de knieën. Wat willen die nieuwe dwepers, die alle uiterlijke bekoringen, alle lokmiddelen willen uitschakelen en slechts klaarheid en waarheid willen? Ontnemen wij de Kerk haar geheimzinnigdoenerij, dan verliest zij haar kracht, haar invloed op de gemoederen. Zie je, Cesare, doe ik niet alles, om mijn Romeinen in een goed humeur te houden?"
„Dat doet u," zei Cesare rustig.
„Druk ik niet beide oogen toe, als ze van de Avondmalen Bacchanalen maken? Daarom lach ik ook om den armzaligen Savonarola, die zijn rijk op vreugdelooze, ascetisch starre onteigening van de eeuwige menschelijke rechten wil bouwen."
Nu duurde Cesare het sermoen toch te lang. „Dat is alles zeer juist, maar de voetval voor den plebejischen god zal u niet baten, als u niet bijtijds uw toevlucht neemt tot het belangrijkste element, dat de stier der Borgia's belichaamt, tot de kracht."
„Ben ik niet sterk? Beven mijn vijanden niet —?"
„U vergist u, allerheiligste Vader. Zij vereenigen zich voor nieuwe slagen. Wie machtig is, make gebruik van de macht."
„Je zegt, dat ik de macht niet gebruik? Moet ik een jongeling daarvan overtuigen, moet ik hem een blik laten slaan in heel het samengestelde raderwerk van mijn staat?"
Toen was Cesare opgestaan. „Allerheiligste Vader," zei hij met zijn bijtende stem, „ik weet, dat ik iemand van eerwaardigen, hoogen leeftijd voor mij heb, wien ik respect ben verschuldigd, dat ik een jonge man ben en — uw zoon en als zoodanig het recht heb, op de vorming van uw staatkundige plannen een zekeren invloed te oefenen,

want anders zou het licht kunnen gebeuren, dat ik gedwongen ben op ruïnes te bouwen, welker verwijdering meer kracht en tijd zou kunnen eischen, dan de vestiging van een nieuw staatsgebouw."

De paus hield de handen krampachtig om de leuning van zijn stoel geklemd. „Mijn zoon — ik geloof, dat je gek bent geworden, je matigt je rechten aan, die ik je nog niet heb verleend. De hertog van Gandia is de eerstgeborene, hij is nog niet dood — op zijn schouders rust de last van het huis, als ik eens —"

„Het is verre van mij, zijn rechten te bestrijden," zei Cesare ijverig en met warmte, „maar ik verzoek u, allerheiligste Vader, om een nauwkeurige omlijning van de macht en het recht."

„Wat spookt er door je hoofd, kerel?" De blik van den paus boorde zich in de ziel van den zoon. Een gevoel van vrees en bewondering maakte zich van hem meester.

„Allerheiligste Vader, maak eens de balans op van mijn waardigheden, er is geen enkele bij, die een middelmatige kop niet met gemak zou kunnen dragen. Een papieren aartsbisdom in Spanje en een kardinaalswaardigheid, zonder dat ik in de gelegenheid ben, haar heilige beteekenis eer te bewijzen! Heb ik vooruitzichten op vergrooting van mijn macht? De hertog heeft het hertogdom Benevente gekregen, de heerschappij over Viterbo, Terracina, Pontecorvo, Tricario — de namen verplichten tot kracht. Zal hij dit voor oogen houden? U koestert plannen, allerheiligste Vader, om den hertog van Benevente op den Napolitaanschen troon te plaatsen —"

„Wie heeft je zoo'n diep inzicht gegeven, jongen?" schrikte de paus voor zijn zoon terug.

„Mijn talent, het erfdeel van mijn allerheiligsten Vader," zei Cesare met trotsche beminnelijkheid. „Wat echter blijft er voor mij over?" En met bezwerende verheffing van stem poogde hij den grijsaard te overreden: „Geef mij de vrijheid, de gelden van uw macht te gebruiken, en u zult zien, hoe zij, die bij u in kluizen liggen gekerkerd, wonderbaarlijke rente zullen afwerpen, waarom de banken van Genueezen en Florentijnen ons zullen benijden."

De paus schudde met het bovenlichaam heen en weer. „Cesare! Wie geeft je den moed, de vermetelheid, zulke onstuimige plannen van een jeugdig brein in woorden te kleeden!"

„Uw bloed, dat in mijn aderen vloeit, geeft mij den moed; het vertrouwen in het succes geeft mij de vermetelheid. En daarom ben ik gekomen om uw beslissing te vernemen."

„Ieder woord uit je mond laat mij mijn eigen beeltenis uit mijn jeugd als in een spiegel zien," zei de paus, in wiens borst de bewondering voor de stormachtige gedachten van het uit het nest opgewiekte jong de overhand kreeg over de verontwaardiging. Met een gevoel,

dat aan ontzetting grensde, ontwaarde hij, dat deze ideeën uit het talent van een verzienden, kilhartigen rekenaar voortkwamen.
„Mopperaar! Heb je er dan een vermoeden van, wat voor krachten in ons Italië tegen elkaar opbotsen? Dat onze kerkelijke politiek met de Europeesche versmolten en in overeenstemming moet worden gebracht? Dat men de tyrannen in toom moet houden, de kardinalen tevreden stellen en —"
„Afstraffen moet, als het noodig is," doceerde de begaafde zoon den hardleerschen vader. „Kijk eens naar dien Aranda, naar dien schurk van een Florido. Achter uw rug heb ik in 't geheim een onderzoek laten instellen en inlichtingen verkregen, die uw zinnen in de war zouden brengen." En hij vertelde den paus van de misdragingen der beide secretarissen.
De Heilige Vader was bleek geworden. Toen greep hij met de handen naar de armen van zijn beminden zoon. „O, jongen! Dappere verdediger van mijn eer — dat heb je —?" In een opwelling van blijdschap omarmde hij den zoon. „Meesterlijk! meesterlijk! Wat dat aan geld zal opleveren!" Hij streek eensklaps verlegen met de hand over het voorhoofd. De in woorden verraden hebzucht dreef een lichten gloed van schaamte naar zijn gezicht.
Maar Cesare glimlachte. „Ik erken, dat ik den moed heb, ook daaraan te denken, allerheiligste Vader. Als u nu den gerechtvaardigden moed kunt verzamelen om de twee misdadigers in den Engelenburcht te werpen en hen daar hun noodlot tegemoet te laten gaan, dan kunt u zeker zijn van mijn bewondering voor uw doortastendheid."
In Alexander Borgia verdrongen zich gevoelens van ijdelheid, hebzucht, woede en leedvermaak. Zijn handen fladderden nerveus over de tafel, waar de acten van beschuldiging lagen, die Cesare had neergegooid. „Mijn schatkisten zijn leeg en hongerig," bekende hij openhartig.
„Het geld van de beide bisschoppen zal ze vullen. Herinner u, dat een Borgia, uw oom, paus Calixtus III, het heeft klaargespeeld, de tafelserviezen, de zilveren couverts —"
„Het gouden beslag van de Vaticaansche boeken te verkoopen, om geld in zijn leegen buidel te krijgen," vulde de vader den zoon aan. „Ik zou de kardinalen kunnen dwingen, van de altaren hunner titelkerken een zeker deel af te dragen —"
„Voortreffelijk, allerheiligste Vader!"
„Ik herinner mij ook, dat Innocentius, mijn voorganger, en zijn zoon Francesco Cibò het prachtige denkbeeld hadden, een bank te stichten, waar men tegen hooge tarieven vrijspraak voor moord en doodslag kon krijgen. En er wordt in Rome tamelijk veel gemoord —"
Hij kromp ineen. De verschrikkelijke inhaligheid en de demonie

van den zoon hadden hem het lot van Juan doen vergeten. Hij rees angstig op. „Mijn arme Juan!"
„Hij is nog in leven, geloof me, vader," sprak Cesare, om de plotselinge smart van den ouden man te sussen. Maar toen joeg hij zijn vurige gedachten over den chaos van het vaderhart heen: „Kijk, het komt er alleen op aan, het talent zoowel met grootmoedigheid als met gewetenloosheid te gebruiken. Neem geld in uw handen, allerheiligste Vader, geld dat levend wordt, dat alleen voor het oogenblik schijnt verkwist, daarna echter heerlijke vruchten draagt door de aanhankelijkheid der creaturen, aan wie men het verspilt! Luister nu: de aflaatgelden verdubbelen, kerkelijke belastingen invoeren, collectegelden instellen zooals in Venetië, de kardinalen tot concubinaatsbelasting dwingen — wat is er met u, allerheiligste Vader?"
Den paus gutste het zweet van het voorhoofd. „Zoon! Zoon, zulke gedachten in het hoofd van een mensch, wien de kostbaarste vreugden der wereld pas beginnen toe te lachen! Deze beraamde daden kunnen tot misdaden uitgroeien!"
Cesare deed, alsof hij den angstroep van den vader niet hoorde.
„Alles komt er op aan, dat onze vrienden voor ons sidderen."
„Je bedoelt vijanden."
„Ik zeg vrienden. Men beweert van Domitianus, dat onder hem zijn vrienden bleek en oud zijn geworden, omdat zij steeds in vrees voor hem leefden. Dat is het geheim van groote tyrannen, allerheiligste Vader. Door betaling vrienden verwerven, partijen scheppen, de machtigste daarvan den wind uit de zeilen nemen, zich met haar verbinden, met haar vereenigd de anderen verslaan en zich dan op de bondgenooten werpen. Wijsheid moet met onverschrokkenheid gepaard gaan."
„Je bent verschrikkelijker dan een mensch, Cesare!" hijgde de paus. Maar zijn oogen blonken als de roofgierige blikken van een hyena.
„Richt uw blikken op Napels," zei Cesare snel. „Ik zal als legaat Federigo kronen en trachten, Carlotta te krijgen, zooals u het wilde. Dan zullen wij hoogere eischen stellen. Geen gewetensbezwaren. Zeker niet tegenover de kardinalen!"
Jofré klopte aan de deur.
„Wat is er?" vroeg de paus.
De zoon trad binnen, „Giulia Farnese informeert naar het welzijn van Uwe Heiligheid."
Een wereld van lasten viel van 's pausen borst, de zon glimlachte door donkere wolkensluiers. Hij drukte de kinderen aan zijn hart. „Neem het den ouden vader niet kwalijk, als hij de sneeuw van zijn ouderdom poogt te vergeten door den aanblik van de jonge lente. Behandel

Giulia Farnese met onderscheiding en achting, als ik er niet meer ben. Zij is een parel. Abraham was zes-en-tachtig, toen Hagar hem Ismaël baarde. Zeg eens, heb niet ook ik nog recht op verkwikking in de schoone armen van een Hagar?"
De zonen streelden hem langs de vette kin en den kalen schedel en gaven hem door blikken te verstaan, dat zij achting hadden voor de onbedwingbare stierenkracht, die een verliefden duizendkunstenaar van hem maakte.

Voor het Parische marmer hingen twee zware violette gordijnen. De mozaïekvloer van de fraaie kamer schitterde onder het krachtige licht van den vijfdeeligen luchter, die aan het rijk met snijwerk versierde houten plafond hing. Een met een zeeberenhuid bedekte legerstede stond schuin in het midden van het vertrek. Het venster was met een zwaar zijden gordijn bedekt. Daartegenover hing de beeltenis van de heilige Agnes door een leerling van Signorelli. Het stelde voor, hoe de zoon van den Romeinschen stadhouder terugschrikt voor haar engelachtige verschijning, verblind door den seraphijnschen glans, die haar hoofd omstraalt. Onder het schilderij blonk een olielicht in een purperen glazen schaäl. Daarvoor stond een lezenaar met een staand kruis, door guirlanden van rozen omgeven, daarnaast een hooge met snijwerk getooide stoel voor een massieve tafel, waarop weer rozen in een schaal van porfier straalden. In een kelkglas stond donkere, granaatroode wijn.
Op het rustbed lag bewegingloos als een schoone doode het lichaam van Daniela. De bruine tunica en de zwarte palla omhulden als een lijkkleed haar lichaam, de zwarte haren hingen in golven langs het hoofd neerwaarts, de oogen van het door leed vertrokken gezicht waren gesloten, het scheen, dat de innerlijke angst haar bewusteloosheid doortrilde, want van tijd tot tijd vertrok zij de mondhoeken, het eenige levensteeken in de marmeren verstarring. Indien een diamanten band haar voorhoofd had getooid, zou zij aan een opgebaarde Egyptische koningsdochter hebben doen denken.
Voor het vertrek stond de geheimzinninge Michelotto op wacht. Met de gloeiende oogen van zijn nieuwsgierige jeugd staarde hij naar de prooi van zijn meester.
De verdieping bevatte nog meer overeenkomstig uitgeruste vertrekken, waarover Cesare Borgia's wil beschikte. In zulk een kamer bevond zich sinds twee weken een half verhongerde prelaat, die de verblijfplaats van zijn schoone zuster niet wilde verraden, waarop Cesare zijn zinnen had gezet. Voorts zat in een fraaie cel een jonge Romeinsche, Cursetta Celli, die een Marraan tot vriend had. Toen de paus daar achter kwam, werden de Romeinsche, die uit een geziene

familie was, en de Marraan half naakt door de straten van Rome gejaagd. Vervolgens werd de man op een brandstapel gedood. De Romeinsche Cursetta werd door de beulsknechten van Cesare afgehaald en naar zijn paleis gebracht. Het was voor den vorstelijken zondaar hoogst aantrekkelijk, een afgestrafte zondares met de vraatzuchtigheid van een roofdier elken nacht te overvallen. Hij zaaide zijn wilde haver in de van kostbaarheden schitterende vertrekken van een vorstin en richtte in den smerigsten hoek van een bordeel altaren op voor god Priapus. Daartusschendoor speelde hij den fijngevoeligen dichter, zanger, Maecenas en diplomaat. In de volle verzekerdheid van zijn overwinning betrad hij ook nu het vertrek, waarin zijn geweld reeds de eerste triomfen had gevierd. In Byzantijnsche keizerskleeding, een donkergrijs, met goudbrocaat doorwerkt wambuis, stralend van juweelen, om het prachtig gespannen lichaam gesloten, de broek in de dubbele kleuren geel en rood, in purperen, tot de dijen reikende buigzame rijlaarzen, een donkerblauwen mantel met gestikte drakenkoppen aan den zoom om de schouders geworpen — zoo had hij veel gelijkenis met een opgeprikten comediant van het Romeinsche keizerrijk, die gewend was met zijn ijdelheid voor een ijdel volk triomfen te vieren.

De reuk van kaarsen en rozen, de stralende reinheid van de beeltenis der heilige Agnes, de nachtelijke stilte, de merkwaardige, het licht dempende kleur der violette voorhangsels en de hulpelooze schoonheid op de legerstede riep in zijn borst een mengsel van gevoelens wakker, dat bij hem de voorwaarde was voor een verfijnd zinnelijk genieten. Daar lag het onberoerde lichaam in de donkere omhulling voor hem, doorsidderd van een bangen droom, die in de spieren van het scherp besneden gezicht trilde. Cesare liet de herinnering aan den voorjaarsochtend, waarop hij dit lichaam gewelddadig had genomen, door zijn hoofd spelen. Het ravijn der Majella met het jachthuis, het verhitte schoone meisje, het verzet en de tegenspartelingen — ha, nu was hij gekomen, om te toonen, dat hij ook teeder kon zijn, dat hij bloemen met welbehagen wist te genieten en met subtiele gevoeligheid te behandelen.

Hij had haar dadelijk herkend, toen hij heden vroeg in de dracht van een eenvoudigen soldaat voor haar traliewerk was neergeknield, het masker voor het gelaat. En hij had besloten, waarlijk verliefd op haar te worden.

Hij nam zachtjes, als ware zij van breekbaar glas, haar hand en voelde den polsslag. Mat klopte het leven in haar. Waarschijnlijk vond het slechts moeizaam den weg terug. Jij, jonge non, peinsde hij voor het doodstille beeld, je zelfgekozen passieweken hebben harde lijnen in je schoonheid gegroefd. Wie heeft je het boetekleed omgelegd, wie je het

gebaar van boetedoening, dat een hoon is voor je bloemgelijke verschijning in de Majella, geleerd?

Zacht trok hij de palla van het lichaam, toen de tunica — duidelijk voelden zijn handen de golfbeweging der prachtig gevormde borsten — Toen werd het slachtoffer onrustig. Cesare hield den kogel met de essence onder Daniela's licht bewegende neusvleugels. De ademhaling werd zwakker, weldra daalde weer een diepe bewusteloosheid over de zinnen.

Nu maakte hij langzaam den gesp van zijn hemd los.

Door zijn bloed ging een razen als het gebruis van den storm door eikenkruinen. Zijn leden spanden zich, zijn zenuwen trilden, in de oogen begon een gevaarlijke gloed te stralen, een bronstige ademtocht deed zijn borst rijzen en dalen, alle vezels van het roofdierenlichaam waren gespannen, en het was, alsof in het volgende oogenblik alle spieren zouden losbreken en den buit onder hun druk verstikken.

Maar toen kreeg zijn taai, altijd over de zinnen zegevierend verstand de overhand. Hij wilde geen herhaling van het avontuur in de Majella. Zijn gloeiende blik doofde. Heel zacht, als een vrome kunstenaar, alsof iedere gedachte aan onreinheid verre van hem was, drukte hij een kus op haar voorhoofd.

Het lichaam lag in stralende schoonheid voor hem. De ascese had nog te kort geduurd, om haar bederf ook reeds tot dit gezonde jonge lichaam uit te strekken. Wel droeg het gezicht de sporen van zijn verschrikkingen, maar de strakke jonge leden hadden nog hun ronding bewaard, krachtig lag het vleesch om de schoudergewrichten, legde zich in zachte kussens om de heupen en verleende den heerlijken beenen het karakter van edele zuilen, die den wonderbaarlijken tempel van den romp droegen.

Cesare strooide enkele rozenbladen langzaam op haar huid. Toen nam hij blad na blad, de bekoring der aanraking langzaam proevend, weer weg. En nu goot hij eenige druppels van den granaatdonkeren wijn op haar schoonheid en bevochtigde de plaatsen, waar zij neervielen, met de lippen. Haar ontbonden haren wond hij om zijn hand en liet helgele rozenbladen daaronder doorschemeren, toen kamde hij met de vingers door de zware vlechten en omhulde daarmee haar gezicht, zoodat het scheen, alsof haar lichaam zonder hoofd voor hem lag.

En nu nam hij uit de met snijwerk versierde kast een wit glanzenden chiton, op welks zoom dofblauwe stieren waren gestikt en wikkelde haar lichaam voorzichtig in het knisterende gewaad. Plotseling vielen zijn blikken op de beeltenis van de heilige Agnes aan den wand. Ook daar zag hem een donkerharig Romeinsch hoofd aan, dat echter door den stralenkrans van hemelsche beschermende machten was omgeven. Voor de heilige maagd stond de verschrikte gepantserde ridder,

het zwaard was hem ontvallen, de oogen staarden het wonder van boven af aan, het lichaam, dat nog half in aanvalshouding stond, was voor de andere helft ineengekrompen, de leden waren krachteloos. Het was een onwaardige houding. Hoe kon hij, Cesare, zulk een schilderij, waarop de nederlaag van een minnaar tastbaar duidelijk tot uiting kwam, in deze Venuskamer dulden?
Nu stak Cesare nog de kaarsen op de zilveren kandelaars aan, die rechts en links aan het hoofdeinde van Daniela stonden, en plaatste zich toen in de schaduw van een kast, die achter haar hoofd stond. Hier wachtte hij bewegingloos op haar ontwaken.
Daniela's ledematen poogden moeizaam, den ban van den diepen slaap te breken.
Maar eindelijk vonden haar blikken den weg tot het oude en toch zoo nieuwe leven. De borst verhief zich en daalde, doch de leden lagen nog neer in lethargische bezwaardheid, de droomweefsels verwarden nog de gedachten, tot eindelijk de lichtvloed der kaarsen haar zinnen voor den waren aard der omgeving opende en zij meer verwonderd dan verschrikt met de groote zwarte oogen naar de praal van het vertrek staarde.
Zij had het gevoel, dat er iets onverklaarbaar op haar hoofd drukte. Toen drongen plotseling de schrikbeelden der afgeloopen uren tot haar bewustzijn door — zij hoorde de barsche stemmen in haar oor klinken — zag geknevelde monniken — voelde zich aangegrepen, op den grond geworpen — toen een leegte in haar hoofd — en als rustig stuwende golven bewoog het achter haar voorhoofd heen en weer.
Cesare Borgia trad uit de schaduw in het licht der kandelaars.
Daniela hoorde de beweging — wendde langzaam het hoofd om — zag de opdoemende gedaante — het gezicht —
Toen was het haar, alsof het gloeiende bloed in haar lichaam door een storm werd gezweept. Zij viel met het bovenlichaam weer terug. De oogen wilden zich sluiten — maar de blik van den basilisk, die menschen met zijn vreeselijke bezwerende kracht onderwerpt, hield Daniela's oogen geboeid.
„Heeft men u pijn gedaan daarginds?" vroeg Cesare op een van medelijden overvloeienden toon.
Het klinken der woorden door de stilte, dit teeken van leven, was het misschien, dat Daniela Narni weer tot zich zelve bracht. De starheid der oogen week, haar blikken onderscheidden vorm en kleur, haar geest trok het land der waarneming binnen.
Toen grepen haar handen naar de knisterende, witte stof, die om haar lichaam —
Zij stiet een smartelijken kreet uit — en viel toen krachteloos op de vacht terug. Schaamte doorschokte haar lichaam. Het gezicht in de

armen geworpen, ineengerold, de knieën opgetrokken, het fijne blinkende gewaad vast om het lichaam gedrukt, lag zij, een hoopje angst en schaamte, voor den geweldenaar.
„Ik heb onmannelijk jegens u gehandeld. Lomp als een jonge beer ben ik op mijn buit aangevallen. Ik was strafbaar voor Gods aangezicht. En de schande heeft mij sindsdien niet losgelaten. De smaad, dien ik over u heb gebracht, is mijn smaad geworden. Uw naam klinkt mij nog in de ooren als een zachte, verre melodie: Daniela! Bevrijd mijn ziel van den angst. Woorden zijn zwakke middelaars van het hart."
Als de ademtocht van den heeten Zuidenwind woei het over de onzalige heen, die sidderend ineengedoken neerlag, het hoofd in de armen begraven. Zwoel geurden de rozen, zwaar drukte de gloed der vele kaarsen de onbewogen lucht.
Toen bespeurde Daniela de streeling van een hand over haar haar. Even daarna brandde het als gloeiende naaldpunten over haar wang. Een angstig gekerm klonk van haar lippen — de vreeselijke oogen blikken der Majella naderden —
Cesare knielde naast het rustbed neer en streelde zacht langs haar en nek. „Doet de druk van mijn ruwe handen u pijn? Kijk, ik houd op en waai slechts met de teederste aanraking als een windvlaag over u heen."
Hij zweeg plotseling, want hij had de blauwachtig-roode teekenen in haar handpalmen bemerkt, die als litteekens van wonden hun donkere gekneusdheid toonden. „Zoo moeten de wondteekenen van den Heer er hebben uitgezien," zei hij niet zonder aandoening.
Met moeite maakte zij het hoofd los uit de verstrengelde armen. En zij voelde, hoe op haar lippen de gedachten zich vormden. „Heiland — Uw lijden — is over mij gekomen —" Toen schrok zij van den klank harer woorden. Het was, alsof iemand anders had gesproken, zoo vreemd en klankloos kwamen zij haar voor.
Cesare doorkruiste met zijn heldere stem haar wanhopige gedachten. „Niet het oneindige lijden van den Heiland, de zalige vreugde der aarde wenkt u, Daniela. Deze booze teekenen zijn de sporen van het verleden, maar op uw wangen bloeien de purperen teekenen, die niet door smart, maar door vreugde worden voortgebracht. Wie heeft u ginds aan het kruis geslagen? Wie durfde het aan, de bloembladen van uw wezen met ruwe hand te verminken? U het graflied te zingen en doodenkaarsen bij uw lichaam aan te steken?"
„Gij, kardinaal Borgia!" Als krakend, barstend ijs schoot haar stem door den stroom van zijn zoetsappige woorden.
Zijn gelaat werd donker, en om zijn lippen bewoog een trilling. Maar teneinde het schoone Leda-lichaam met verheugde zinnen als een

Jupiter te kunnen genieten, was het zaak, alle comediekunsten in het werk te stellen en vóór alles den berouwvollen zondaar te spelen. „Mea culpa!" klonk het gesmoord van zijn lippen. Hij wierp het Adonis-hoofd met een pose van vertwijfeling in de handen. „Ik zie u gebroken, door geesten van onrust vervolgd! Ik zie u in een gestameld gebed naar den Gekruisigde grijpen en hem het bleeke hoofd smeekend tegemoet buigen om vergeving der zonden! En toch draag ik de schuld! Mijn gretige zinnen hebben den reinsten tempel, dien God ooit in een vrouw heeft opgericht, voor hun lusten uitgekozen, de vlammen sloegen uit, verbrandden mij — u! Daniela! Heilige, wier gouden omhulsel ik heb stukgeslagen! Laat de roeden van je gerechtvaardigden toorn op mij neerdalen!" Hij rukte de met edelsteenen bezette gespen van zijn wambuis los en ontblootte de schuldige borst voor de kastijding van haar wraak.
Verschrikt en huiverend kromp de angstige vrouw ineen. De razernij aan haar voeten was in stilzwijgen overgegaan. Tot diep in haar ziel waren de geveinsde woorden gedrongen.
„Kardinaal —" het woord worgde bijna haar keel — „u hebt ellende over mij gebracht —"
„Mijn macht herschept woestijnen in paradijzen, zou zij niet in staat zijn, de tranen van een meisje te drogen?" Schril overstemde de pronkzucht den jubelenden klank van zijn hart.
„Ik wil voor u bidden, dat de hemel u de zware zonde vergeeft," zei Daniela met oneindige zachtmoedigheid.
De kardinaal liet het hoofd zinken. „Hoe dankbaar zal ik u zijn. Maar geloof mij, de hemel hoort vroolijke gebeden liever dan die, welke door de smart worden uitgestort. En hoe zou de lelie den Schepper loven, indien zij was veroordeeld, om zonloos in een hoek van den hof te versmachten? Zet den adelaar met gebroken vleugels tusschen tralies en zeg hem, dat hij adelaar moet zijn! En zet schoonheid achter muren gevangen —"
„Mijn schoonheid is mij tot vloek geworden, maar niet achter kerkermuren, kardinaal!" riep Daniela wanhopig.
„De hemel van dit hart welft zich schooner boven u, dan de hemel van uw waan!" sprak Cesare, stormachtig uiting gevende aan zijn vreugde en wierp zijn armen om haar nek, aan welks prachtige bronskleurige welving zijn oogen zich hadden vergast.
Toen stiet zij in vertwijfelden angst de begeerige handen van zich af. Op dien smaad had de jonge kardinaal niet gerekend. Hij schudde zich als een veulen en trad toen met hijgende borst op haar toe. „Schoone non, ik zal je dooden, nadat ik je heb bemind!" stiet hij bronstig uit en perste haar bevend lichaam in zijn omarming. Zij voelde hoe de Herculische armen zich als ijzeren klemmen om haar

rug sloten. Aan haar mond dampte de adem van den jongen stier, die haar bijna verstikte. „Schoone — wilde — bruine heilige des Heeren! Je zult je altaren niet verwoesten, schoone Venuspriesteres, omdat de stormachtige jongeling Cesare voor hen ligt. Nog schooner dan de litteekens in je handen moeten de litteekens van je hart zijn, scharlaken en purper, de kleuren der liefde, zoo laaien zij op je borst — Daniela!" Hij wilde zich met dierlijken hartstocht op haar werpen. Toen beet zij hem met wanhopige woede in het voorhoofd.
De pijn deed hem het hoofd achteruit werpen.
„Dood me — dan dood je twee levens — mij en je kind!" schreeuwde zij. De heilige in haar scheen door den druk van het oogenblik vernietigd.
Nu vernam de verschrikkelijke zondaar den Damascus-roep in zijn ziel. Het was hem, alsof splinters van zijn laagheid van zijn wezen wegsprongen en alsof in het gebouw van zijn titanische verdorvenheid een gapende scheur was ontstaan.
Daniela's hoofd viel zwaar op haar borst. Zij voelde den ademtocht der engelen over zich heen strijken, nadat zij zooeven den gloeienden adem van de hel nog had gevoeld.
Cesare had zich met verbeten lippen in een hoek teruggetrokken, waar hij het stroomende bloed van zijn voorhoofd veegde.
„U zult met alle onderscheiding worden behandeld," zei hij met geheel veranderde stem. „Hebt u een bijzonderen wensch?"
„Ik wil — naar — mijn grot —," zei Daniela toonloos.
„Bezin u — denk aan het kind."
„Mijn gebeden zijn er van vervuld, de gebeden van een wordende moeder. De Kerk mag ze verdoemen, de hemel zal ze verhooren."
„En wat bidt u?"
„Dat de hemel het kind van een Cesare Borgia tot zich moge nemen."
Een huivering doorvoer Cesare. Toen sprak hij zacht en bijna eerbiedig: „U blijft voorloopig hier en zult door een dienares worden verzorgd. Overigens" — hij drukte de lippen op elkaar — „als u de gedachte mocht koesteren, te ontvluchten —"
Daniela zag hem met gespannen blikken aan.
„— mijn soldaten hebben strikte bevelen —" Hij keek haar waarschuwend aan.
„Als Cesare Borgia beveelt, beveelt hij vreeselijk," zei zij.
„Hebt u nog een wensch?" vroeg hij op afwezigen toon.
Een verlangen deed plots haar smeekende oogen branden. „Ik zou —"
De kardinaal trachtte zachtmoedig te blikken. „Spreekt u gerust."
„Het zal een kleinigheid voor u zijn" — haar hart nam een aanloop, haar lippen trilden. — „Er is gisteren iemand gearresteerd, naar het schijnt op bevel van den Governatore. Vollers uit Trastevere brachten

het mij in de grot over. Het is een arm, edel mensch — hij draagt het priesterkleed, en zijn woorden zijn vervuld van het heilige vuur —"
Cesare spitste de ooren.
„Hij heeft zich zoo ver vergeten, de waardigheid van den allerheiligsten Vader door het slijk te sleuren —"
„Is het die man, die tegen de wereldsche vreugde toornt, de na-aper van Savonarola?"
„Weet u daarvan?" vroeg Daniela bevend.
„Hij is op mijn bevel naar den Engelenburcht overgebracht."
Toen viel Daniela's hoofd zwaar op den lezenaar. In haar hart stortten armzalige schimmen van hoop ineen.
„Wat is er met dien man?"
„Hij — is — mijn broeder."
Cesare's gezicht klaarde op. „Het spijt mij," zei de kardinaal kalm. „De dwaasheid schijnt bij hem vasten voet te hebben gekregen. Nu begrijp ik het. Uw ascese is zeker in het brein van dien hemelzieken zeloot geboren. Ik zal trachten, hem de dwaasheid van zijn gedachten om uwentwil duidelijk te maken."
Smeekende begaf Daniela zich op de knieën naar den kardinaal. „Dank!" Toen verborg zij het hoofd tusschen de rozen van den lezenaar.
Cesare wierp den mantel om en zette de baret op het nog licht bloedende voorhoofd. De bladeren vallen op hun tijd, dacht hij boosaardig, met onbewogen ziel.
Zij hoorde nauwelijks dat hij wegging. Het was als het vluchtige schrijden van den lijfelijken Booze.
Buiten riep Cesare den luitenant. „Donna Anna moet zorgvuldig voor de non zorgen. Hoe is het met Cursetta Celli daarginds? Treurt zij nog altijd om haar Marraan?"
„Ze treurt niet meer," zei Michelotto ernstig. „Ze heeft zich een uur geleden met een touw opgehangen. Ze was het moe, de omarmingen van Uwe Heerlijkheid te verdragen."
„Arme vrouw! Ze was mooi. Zeker was ze mooi." Daarmee deed Cesare Borgia, de koning der duivels, het einde van zijn fijngevoelig slachtoffer af.
Maar hij verstond het ook, den vorm te bewaren, en had gevoel voor de kleine eischen van het religieuze gebruik. Want hij liet meteen de schoone kapel van Nicolaas V, die direct naast zijn vertrekken lag, openen en bad voor de schilderij der prediking van Stephanus van Fra Angelico da Fiesole, waaruit zeer liefelijke gezichten van knielende vrouwen op hem neerzagen, een kort gebed voor het zieleheil der gestorven Cursetta Celli en vervolgens een iets langer voor de levende Daniela Narni.

In denzelfden nacht schoolden om het leege hol van San Onofrio allerhande vrouwengespuis, meisjes, lichtschuwe schepsels, janhagel en dieventuig tezamen. Alles staarde het wonder aan.
Een breister riep uit: „De duivel heeft haar gehaald."
Haar dochter ondersteunde haar: „Ik heb hem zelf zien aanrijden in een zwart wambuis en met rood gezicht. De vos, waarop hij reed, had een staart met gloeiende kwasten Zes kleine duivels waren zijn gevolg."
Zij werd door het gebrul van een poelierster overstemd. „Dat is niet waar. Ze is opgevlogen naar den hemel. De Capucijnen hebben het gezien. En ik heb een zwavelgeel lichtschijnsel omstreeks het tiende uur boven San Onofrio gezien. En meteen daarop is een lichte kogel naar den hemel gezweefd, precies boven San Onofrio. Dat was zij, bij de Madonna."
„Ze is 'n heilige!" zei 'n olijvenverkoopter, verstard van eerbied.
„Ze heeft zich met heksenzalf ingesmeerd en is naar den Monte Velino gereden." Dit was de meening van een kreupelen glasblazer.
„Dan moeten we in de grot de lucht ruiken," zei een ervaren kruidenkenner. „Het riekt naar duivelsdrek en muizenkeutels, als een heks opvaart."
De menschen schudden krachtig aan de tralies, tot het kraakte en splinterde. Toen begon er een kloppartij om het geringe huisraad van de tot heks en heilige uitgeroepen non. Alles werd tot reliquieën en amuletten verheven. Een klein gat, waardoor anders de rook wegtrok, werd tot vluchtgat van de heks. Terwijl een lijkdrager met een gorgonisch leelijke deerne voor het hol een wilden Saltorello danste, lagen in het rond een paar vrouwen op de knieën en keften even wilde gebeden tot de Madonna, die om een plaatsvervangster voor de non werd verzocht.
Een jonge slet met een zigeunergezicht kroop in de struiken en wachtte tot alles was afgeloopen. Zij wilde morgen hier haar zaak als waarzegster en kruidenverkoopster beginnen. Het monster sneed uit het hout van de brem eenige stokken en plaatste op de resten van het altaar een Delphischen drievoet. In de morgenschemering waaide reeds door de lucht de walgelijke geur van geroosterde geitenexcrementen, verbrande slangenhuiden en kattenharen, en aan het hek hingen de waren van den heksenwinkel aan een touw naast elkaar: wolfstanden, wondersteenen, witte mica, agavendoornen, Sint Andreasmunten, adderkoppen, heilige oliefleschjes, gedroogd hagedissenbloed en andere fraaie dingen, die de aardsche zaligheid van vrome gemoederen zeker en pijnloos konden verhoogen.
De heilige moest wijken voor de heks. De eene waan verdreef den anderen.
Maar spoedig daarop zat in Rome de jonge Michelangelo in zijn werk-

keet en beitelde zijn gigantische gedachten in het doode steen, waaruit zich het wonder der Pietà tot eeuwig leven verhief.
Zoo volvoerden duisternis en licht hun kringloop in het lichaam der wereld, en dit baarde moeilijk en langzaam een nieuw tijdperk, op welks voorhoofd het teeken van den goddelijken geest straalde.

Omstreeks het middaguur van den volgenden dag ging door de straten van Rome de kreet: De hertog van Gandia is vermoord! Zijn lijk in den Tiber gevonden! Negen dolksteken in zijn lijf! De hals door het doodelijke ijzer doorboord!
Niemand kent den moordenaar.
De menschen scholen in groepen tezamen, gesticuleeren, schreeuwen, twisten, dringen op naar de Ripetta, naar het Vaticaan, waar de wachtposten van den paus wijde cordons vormen. De karossen, paarden, muildieren en draagstoelen van de geestelijke hoogwaardigheidsbekleeders, die naar den pauselijken burcht willen gaan, vinden slechts moeizaam den weg door de opgedrongen menigte. Overal bliksemen de hellebaarden der stadssoldeniers uit de kleurige groepen op, en orde-scheppende politieagenten dringen de menschen tegen de huizen, om de straten voor het verkeer vrij te maken.
Bij den klank der middagklokken werd het opgezwollen, door bloed en modder bevuilde lichaam van den theaterprins op een wagen naar het Vaticaan gebracht. De afzettingen werden doorbroken, want het beluste volk wilde een doode uit het geslacht der gehate Catalani zien. De paus stond bleek van ontzetting in de zaal der vrije kunsten, toen kardinaal Farnese hem de tijding overbracht. Hij hief de armen in de lucht en zonk neer op het donkergroene tapijt. Met zijn lichaam bedekte hij juist een onder het tapijt verborgen gat in den vloer. Daarin lag een ebbenhouten kist, die het kostbaarste deel van zijn goudschat bevatte. Zelfs op het oogenblik van de diepste innerlijke aandoening verliet de gedachte aan het geld hem niet. Hij tastte naar de vouwen in het tapijt, alsof hij zich er van wilde overtuigen, of de valdeur er nog was, en naar het geheime zakje in zijn tabbaard, om den sleutel te voelen. Toen eerst liet hij zijn smart zoo hevig razen, dat men het geschreeuw tot beneden in den hof hoorde. Hij strompelde overeind en stiet Farnese van zich af. „Ga, ga — ik wil niemand zien — niemand —" De woorden vergingen tot onverstaanbare klanken. Farnese ging heen. De lijfarts kwam en gaf den paus welriekende essences. Alexander maakte een afwerend gebaar. „Ga . . . . ga . . . . ik wil niemand zien . . . ."
Daar stond Jofré in de deur. „Allerheiligste Vader!" Hij viel voor den paus neer en kuste zijn roodzijden pantoffel.
„Ik wil niemand zien —" hakkelde de paus.

„Wilt u dan tenminste Giulia Farnese —?"
Nu schoot een straal van leven uit het oog van den verslagen grijsaard. „Geloof je — o, stuur me het mooie schepsel dan, het zal me afleiden — o — o!"
Een fluisteren en lispelen en mompelen ging door alle zalen.
Toen hoorde men den paus weer schreeuwen: „Laat me alleen met mijn smart, die ontzaglijk is." De tranen stroomden hem over de wangen, de knieën knikten, voorhoofd en haren waren geheel nat van zweet. Hij greep naar het brevier, nam echter bij vergissing het deeltje van Amadis in de hand en slingerde het boek ver van zich af.
Jofré verwijderde zich met ijzig gezicht.
De tweede ceremoniemeester Johannes Maria de Podio trad behoedzaam binnen en maakte een buiging. De paus sloeg hem woedend op het hoofd. „Ezel, zie je niet, dat mijn zin nu niet naar ceremoniën staat? In het uur van de diepste smart maakt die kerel zijn opwachting. Stuur Burcardus hier."
De oude man maakte, dat hij zoo goed mogelijk weg kwam. In een oogwenk trad zijn collega Burckhardt binnen.
De paus wankelde hem met gebogen rug tegemoet. Zijn gestalte scheen gebroken, ja vermagerd te zijn. „Burcardus, een prachtige lijkstaatsie ontwerpen. Wat ik zeggen wilde: ik hoor, dat u een dagboek houdt. Schrijf er in: deze dag was de ongelukkigste in het leven van den paus. Schrijf het er gerust in. Want bij alle heiligen, het is waar. Maak toch het venster open. Zoo. Ik wil lucht, lucht!"
In werkelijkheid wilde hij, dat men het geweeklaag van zijn glazige stem zou vernemen. „Geef mij verkoelende salade te eten," zei hij vervolgens. „Halt, blijf nog even. Men heeft een beurs met dertig ducaten in het wambuis van den vermoorden hertog gevonden — o mijn zoon, mijn Juan!" De naam kwam als een jammerklacht over zijn lippen.
„Die dertig ducaten zijn in goede bewaring bij kardinaal Ferrari —"
De paus steunde luid. „Hij zal ze verspeculeeren. Breng ze mij nog heden. Hij zorgt alleen voor zich zelf, de kardinaal van Modena. Maar dat doet er immers niet toe in dit vreeselijke uur, nu alles ineenstort. Raadpleeg kunstenaars voor de rouwplechtigheid. Veel fakkeldragers en rozen strooiende meisjes."
„Zeker, allerheiligste Vader," zei Burckhardt. „En aan alle huizen zullen zwarte vlaggen hangen."
„De Spaansche kardinalen moeten dubbelen rouw dragen. Vergeet niet, de paarden zwart te drapeeren!"
„Zeker, allerheiligste Vader."
„En alle dienaren moeten acht dagen lang met zwarte mutsen uitgaan. In alle kerken moeten van vandaag af doodenvespers worden

gehouden. De kardinalen moeten in hun ambtskerken bidden. Het lijk wordt vanavond naar de Santa Maria del Popolo gebracht. Draag den tabernakel van mijn sacristie vóór de katafalk en laat hem onbedekt. Ik zelf zal de ongelukkige weduwe Donna Maria Enriquez van Leon schrijven — o, zal de smart mij de pen niet uit de hand slaan, Burcardus?"

„Misschien moest ik toch maar in uw plaats —"

„Doe dat, doe dat," viel de paus hem verlicht in de rede. „Die Spaansche os Podio vindt immers toch niet de juiste woorden en mijn geheimschrijvers hebben het nu te druk. Kardinaal Reale moet den rouwdienst in de Sixtijnsche kapel houden. De koorknapen moeten een gezang voordragen in den stijl van het Miserere, zacht en weeklagend. Ga nu, ga, tot Zondag wordt er niemand ontvangen. Ik werp ieder eruit, die mijn rouw verstoort, neem daar nota van en maak het in de voorgalerijen bekend." De paus verhief zijn stem tot snijdende scherpte. „Men zal niet het eenige recht van den nietigen sterveling, het recht op rouwbedrijf, door dringende audiënties schenden. Laat mijn smart den vrijen loop, Burcardus. Zondag zal ik de vertrekken weer voor mijn kardinalen openen en evenzeer mijn bezorgd vaderhart. Maar laat tot Zondag tien uur 's voormiddags mijn smart — o mijn veelbeminde Juan!"

Nadat de paus voor zijn woordenrijke smart een termijn van Donderdag tot Zondag tien uur 's ochtends had vastgesteld, vielen hem nogmaals de dertig ducaten van den dooden hertog in. „En vergeet niet, Ferrari de dertig ducaten —"

„Zeker niet, allerheiligste Vader," zei Burckhardt ijverig. „Er wordt dus niemand toegelaten dan —"

„Dan Donna Giulia en Donna Lucrezia —"

„En de kardinaal van Valencia?"

De paus rees grimmig op. „Infame kerel, hoe durf je! Het kind, het meest geliefde kind nu! Cesare moet direct in mijn wijd geopende armen snellen, de heerlijke, sterke, schoone zoon!"

Toen hoorde men een vrouwelijke stem in de zaal der heiligenlevens.

„Lucrezia!" riep de Paus met driemaal versnelden polsslag en waterige oogen. Hij gebaarde met de handen naar de deur, joeg Burckhardt weg en sloot weenend de dochter in de armen.

Paarlen, paarlen, zijn geliefde paarlen straalden onder zijn kin, toen hij haar blonde hoofd teeder aan zijn borst drukte. Hij kuste de paarlen, die hij zoo beminde, omdat zij ze beminde. Hij zag nu alleen het zijden haar, waarin de rijen paarlen en spelden het matte schijnsel van hun schoonheid deden blinken, en toch was reeds dit haar een troost, die diep in zijn oude hart drong. Hij had haar zoo onuitsprekelijk lief, deze dochter, lief om haar schoonheid en onberispelijkheid

en haar engelachtige gedrag, haar liefde voor opschik en haar zoete, deugdzame schuwheid — Hij streelde nu zacht haar haren, die geurden, alsof de wind uit een tuin er zoeten magnoliageur over heen voerde. Hij hield altijd lang, lang dit hoofd aan zijn hart gedrukt, om zijn zinnen in dezen kruidigen reuk te baden. En zijn bejegening was steeds: Mijn vroom kind! Hij wist, dat haar knieval voor de altaren van Rome's kerken een waarachtig stuk deemoed en godsgeloof uitdrukte, dat haar ingetogenheid geen masker, haar lichtbeschaamdheid en preutschheid geen veinzerij waren, en hij was trotsch op de reinheid van deze dochter, maar — diep in hem knaagde de Borgiaworm aan de vreugde, en er waren nachten geweest in het leven van den paus, waarin zijn gedachten en visioenen vormen hadden aangenomen, die een aanfluiting waren voor het natuurlijke menschelijke schaamtegevoel.

„Zooveel heeft de Hemel mij nog gelaten," hijgde de paus nu, „zooveel schoonheid en deugd en lieftalligheid, en ik klaag nog? Hoor je, Lucrezia, je broeder is dood, je montere, lieve broeder, die met de sterren van zijn open oogen en den opgewekten zin, die ieder vleierijen zei en reeds als een bokje sprong en tevreden was, wanneer men hem zelf een beetje prettig bejegende."

De angst trilde in Lucrezia. „O allerheiligste Vader, hoe moeten we dat alles begrijpen?"

„Het is niet te begrijpen, slechts in deemoed te aanvaarden van God. Heeft het me niet zoo juist ter aarde geworpen, het groote hartzeer? En nu brengt mij de aanblik van mijn eigen bloed tot kracht en bezinning. Ik stel mij nu voor, hoe Juan zaliger onder de gestalten in het paradijs wandelt, hij glimlacht zijn vader toe en hij vraagt mij, ernstig en waardig om hem te rouwen. Ach, dochter, eenig geliefde dochter! Hoe verzoent je vrome aanblik met de schaduwen des doods!"

Lucrezia was het niet geheel duidelijk, welk verband er bestond tusschen haar verschijning en de verlichting van 's pausen rouw. Maar de zachtmoedige opwelling van het vaderhart nam zij althans te baat, om hem een kleine grief voor te leggen. „Allerheiligste Vader, er rust schande op mijn hertogelijke waardigheid. Men heeft mijn paleis omsingeld, naar den hertog van Pesaro gezocht, hoewel men wist, dat ik alleen in het paleis was."

„Mijn vroom kind," riep de paus getroffen. „Men heeft in den eersten ijver te onbedachtzaam gehandeld. Wij moeten vaak hard en onrechtvaardig schijnen. Het had toch kunnen zijn, dat je gevluchte echtgenoot met den moord op het geweten bij jou was gekomen — wind je niet op, mijn vroom kind —" Hij greep naar een brief, die in een rijkelijk met zilver beslagen ebbenhouten cassette lag. „Zie je, deze brief van den hertog van Milaan is gisteren in mijn handen gekomen."

„Van den oom van mijn echtgenoot?" vroeg Lucrezia ontsteld.
„Van Ludovico den Moor. Hij schrijft mij, dat hij vergeefs heeft getracht, Giovanni Sforza van zijn dwalingen af te brengen, dat hij hem — schrik niet — met den dood heeft bedreigd, als hij niet verklaart, dat hij jou, mijn geliefde dochter, nooit als echtgenoot heeft bezeten —"
Er drongen tranen in de oogen der hertogin. „Ik heb hem — nooit liefgehad, maar ik heb — hem leeren achten. En — ben ik — nu niet ook — ongelukkig? Zonder hem? Ik smeek u in dit uur, nu uw zoon op de baar ligt —"
De paus tastte naar haar als goud glanzenden schedel. „Ontzie mijn smart, mijn duifje, mijn vroom kind —"
„Indien zij gevoelens van medelijden in uw borst kon opwekken, hoezeer zou ik haar prijzen! Ach, laat mij voortaan ook zeggenschap hebben in de dingen, die de zorg van mijn hart uitmaken. Gun mij het recht der vrije keus, allerheiligste Vader, verkracht niet mijn hart ter wille van een nieuwe staatkundige overeenkomst."
De paus vertrok zijn lippen. Zijn oog werd donker. Hier lagen de grenzen van zijn vaderliefde. Niet alleen de politieke berekening, ook de hebzucht legde een dam voor het vrije stroomen der gevoelens.
„Je bent jong, zeer jong, mijn vroom kind," zei hij ernstig. „Je hart kan onmogelijk de hindernis voor de wereldomvattende gedachten van den eersten vorst van Europa vormen. Maar ik heb je reeds een keer gezegd —" een nauw merkbare, fijne glimlach deed zijn dikke lippen krullen —, „dochters van vorsten hebben door den bitteren dwang van hun lot sinds de oudste tijden ook het recht op vrijheid huns harten verworven."
Lucrezia was opgesprongen. „Allerheiligste Vader —" Haar innerlijk vervloekte de schaamtelooze openhartigheid van dezen vader, maar toch leefde er een heimelijke, bange siddering in haar, waaraan zij nog geen naam kon geven. Was het vreugde over de openlijk geproclameerde heiliging van haar hartsvrijheid? Een bepaald, door ziedende vlammen omlaaid beeld verscheen voor haar geestesoog — maar het ging dadelijk weer verloren in de duisternis, waaruit het scheen opgekomen.
Doffe klokken begonnen te luiden.
De paus kromp ineen. „Nu brengen ze hem — o God!" Hulpeloos zonk hij in de armen van Lucrezia, die hem ondersteunden.
Cesare Borgia trad binnen. Ernstig en bleek nam hij het lichaam van den paus uit de armen van de zuster.
Over het zand van den hof der Belvédère knarsten zachtjes de wielen.

De avond donkerde weg tot nacht.

Alle huizen droegen zwarte vlaggen. Voor de poorten in de straten, waardoor de stoet trok, laaiden fakkels. In de vensters brandden rouwkaarsen. Het lijk van den hertog werd naar de Santa Maria del Popolo-kerk overgebracht.
De ontzaglijke stoet bewoog zich voorwaarts uit de richting der Ripetta. De sterrenhemel van den nacht werd tot een reusachtig baldakijn voor den dooden hertog. Op den hoogen lijkwagen, onder den gloeienden berg van rozen, lag het opgebaarde lijk. Tweehonderd bereden fakkeldragers en zwart gekleede pages met het gestikte stieren-wapen op de borst vormden het marcheerende escorte. De kamerheeren, prelaten en allerlei functionarissen schreden voor den stoet uit. Burckhardt, de ceremoniemeester, in zwart wambuis en mantel, zweette bloed. Hij had de plechtigheid een sombere, kunstzinnige kleur gegeven.
Voor de machtige façade van het Travertino, die in het schijnsel der fakkels spookachtig uit den nacht opdook, werd de baar van den wagen getild. Langs de prachtige praalgraven der Rovere's, langs de pilasterdecoraties van Romano, langs de steenen kardinalen, wier staande of geknield biddende gestalten onder de waaiende lichten fantastisch opvlamden, droegen zij den doode, wiens lichaam nog door geen kist werd omsloten, naar de sacristie voor het altaar van Alexander.
Naast een reuzenkandelaar stond Cesare Borgia en groette het lijk in opdracht van den paus met diep gebogen hoofd. Geen spier vertrok in het schoone, marmerbleeke gezicht. Om hem stonden in een halven cirkel de kardinalen, achter hen de prelaten en andere heeren der Curie.
In de Hiëronymuskapel van Domenico Rovere lag achter het marmeren altaar een voorname, schoone vrouw half bezwijmd in de armen van een rijzigen man, die met sombere blikken het zwak pulseerende leven in het gelaat van het jonge meisje gadesloeg. Toen zij de oogen opsloeg, kuste hij haar teeder op het voorhoofd. „Mijn dochter," zei hij zacht. „De stoet is voorbij."
Het meisje richtte zich moeizaam in zijn armen op.
Beiden betraden nu het schip der kerk. Bij een zuil in de nabijheid van de sacristie rukte het meisje zich los en stormde, luid jammerend, naar het altaar van den paus. Alle aanwezigen schrokken ontzet terug. De vader liep haar met moeite achterna. Hij zag haar handen zich als witte slangen in de lucht bewegen en hoorde haar snerpend gegil.
Een waanzinnige! ging het door de kerk. Alles verdrong zich in de richting van de deur. De menigte om het altaar werd minder dicht. Cesare Borgia stond rechtop in het flakkerende licht der fakkels. De koude oogen richtten zich strak op de schoone, jammerende gestalte,

die nu stilstond voor de met rozen bestrooide baar en de handen andermaal in de lucht werpend, met schrille stem uitriep: „Wees geprezen, moordenaar, die mij aan jou heeft gewroken, verleider!"
Zij wilde zich op de baar werpen en den sluier van het gelaat van den dooden eerroover trekken — toen hield de vader haar tegen en drukte haar lichaam tegen zich aan. „Waanzinnige, wat wil je nu gaan doen?"
Op dit oogenblik wenkte Cesare Borgia de in de nabijheid staande hellebaardiers. „Grijpt den graaf van Mirandola en zijn dochter!" zei hij op snijdenden toon.
In een ommezien waren de beide menschen omsingeld. Door de kerk ging gefluister, gemompel en gesis: Maria van Mirandola gearresteerd! De hertog van Gandia heeft haar verleid! Ze heeft zich gewroken! Ze is waanzinnig! De Mirandola's zijn de moordenaars!
De soldeniers schiepen orde.
Een geelroode walm steeg op naar de gewelven, heet drukte de lucht tusschen de zuilen. De heele kerk, die spoedig een Forum zou zijn geworden, zoemde van opwinding. Door de kleuren sproeiende menigte der edellieden drong de uit dubbele rijen bestaande stoet der zwarte broederschap, om haar doodenklacht bij de baar van den hertog van Gandia te beginnen. Zoete wierook kringde omhoog langs de zuilen van het rouwaltaar en hulde den tabernakel van de Borgia's in zilveren weefsels.

Het deksel van den grafkelder dekte den onschuldigsten der zonen Borgia's in de Santa Maria del Popolo. Donna Vanozza knielde elken avond bij den grafkelder en weende zich de oogen uit om den armen zoon, die in zijn leven zoo vaak had gelachen en zooveel anderen had doen lachen.
In den Torre di Nona zaten zeer vele verdachten, edellieden en gewoon volk.
Het vermetele arrestatie-bevel van Cesare Borgia, ten gevolge waarvan vader en dochter Mirandola in den Engelenburcht werden geworpen, verwekte ongekend opzien. Men moest den moordenaar dus bij de partij van den graaf zoeken. Daar de statige kardinaal Ascanio Sforza, meer dan een kerkvorst betaamde, in het huis der schoone Maria de Mirandola verkeerde, werd het gerucht steeds luider, dat Ascanio de wreker van het verliefde meisje was.
Maar de paus wachtte nog af. Zijn hevige smart veroorloofde hem nog niet, voor Zondag aan iets anders te denken dan aan zijn zoon. Alleen Giulia Farnese mocht met haar Madonna-handen de schrijnendste vaderlijke bekommering van zijn voorhoofd wegstreelen. Het was slechts aan haar roerende woorden te danken, dat de paus overeenkomstig het programma zoover herstelde, dat hij zich

's Zondagsmiddags aan zijn naaste omgeving kon vertoonen: in de donker-violette dalmatica voor den lezenaar in de St. Nicolaas-kapel knielend, welker deurvleugels wijd open stonden, opdat ieder, die toegang had tot het voorportaal, kon zien, dat de paus weer voor het leven was gewonnen.
's Namiddags liet de van smart bevrijde Alexander Borgia door koeriers de beide geheime kamerheeren Florido en Aranda bij zich voorleiden.
De grijze huismeester van den paus was als eerste ter plaatse. Zonder iets te vermoeden en met onschuldige ziel stond hij voor zijn almachtigen heer.
De paus zette een lijdzaam gezicht en blikte den grijsaard, die reeds meer dan vijftien jaar in dienst van zijn huis stond, vriendelijk aan.
„U hebt niet veel vertrouwen in de katholieke zaligheid."
„Allerheiligste Vader —" De beschuldiging deed den bisschop sidderen.
„U gaat zeer veel om met den geleerden Jood Abdias, die zooveel geest ten toon spreidt, dat zelfs Duitsche geleerden bij hem in de leer gaan."
„Allerheiligste Vader —"
„Men heeft vele Marranen in uw huis gezien, en kardinaal Monreale beweert, dat u de Hebreeuwsche vluchtelingen zegent en geld van hen op rente neemt —"
„Het is waar," zei de grijsaard bevend, „dat ik hun troost inspreek en —"
„Hoeveel geld hebben de menschen bij u gedeponeerd?"
„Het zullen omstreeks achtduizend ducaten zijn."
De paus voelde het bloed weldadig door zijn lijf stroomen.
„Ook schrijft u een geschiedenis der vluchtelingen, waarin wel niet veel goeds over het bestuur der pausen te lezen zal zijn —"
„Ik ben streng katholiek, allerheiligste Vader, en het medelijden met mijn voormalige broeders —"
Toen sloeg de paus hem op de wang. „Het medelijden zou dan ook mij tot genoot der Mooren moeten maken, want ook ik stam van Castiliaansche Mooren af. Onaanvechtbare getuigen verklaren, dat u de Mozaïsche wet een geweldig, eerbiedwaardig beginsel hebt genoemd, u zou hebben beweerd, dat Christus als waarachtige God onmogelijk zou hebben kunnen lijden, en als u in gebed was, hebt u het Gloria slechts voor den Vader gezongen, daarentegen zouden Zoon en Heilige Geest in uw keel zijn blijven steken."
„Dat is boosaardige lasterpraat," zei de verslagen man met trillende stem.
„De aflaten zouden smakelijke hapjes van de kerkvaders zijn, den Goeden Vrijdag hebt u met vette kapoenen gevierd. Denkt u er daarom in den Engelenburcht maar eens over na, of er een hel en een

vagevuur is. Kamerheer Barberini! Sterk den lieven bisschop en breng hem dan in een draagstoel naar den soldaan van den Engelenburcht, daar kan hij de nieuwste werken van Pinturicchio bekijken."
De kamerheer sleepte den half bezwijmde weg.
De paus riep den in de zaal van het Credo wachtenden kardinaal Ferrari. „Het vermogen van bisschop Pedro de Arenda wordt direct geconfisqueerd," zei hij tot hem. „Laat zijn huis doorzoeken. Er zullen zeker meer dan tienduizend ducaten bij hem worden gevonden. Hij zal in den voorhof van Sint Pieter alle dwalingen van zijn ziel afzweren en in een groven kiel, met een roodblauwen doek behangen, met een kaars in de hand, voor het graf van den prins der apostelen bidden, dan barrevoets door de straten een bedevaart maken naar Santa Maria sopra Minerva en daar den doek voor het altaar van den heiligen Thomas van Aquino neerleggen. Precies hetzelfde zullen de bij hem betrapte Marranen doen."
De arglistige vos Ferrari vertrok zijn mond. „Misschien zou men, allerheiligste Vader, de Marranen door een — losgeld van de schande der boetedoening kunnen vrijstellen."
In het oog van den paus kwam een vroolijke tinteling. „Oude gier, dat is niet kwaad. We zullen de zaak overleggen. Roep den tweeden schurk, Bartolomeo Florido, bisschop van Cosenza."
Deze stond enkele oogenblikken later voor zijn heer. Voos, bleek, met ziekelijken oogopslag. Het witte haar schoot in stoppelige stekels hoog om de tonsuur op.
De paus wilde hier kortere metten maken. „U hebt dispensen vervalscht," zei hij snel.
„Wie durft dat —?" De bisschop knikte in de knieën.
„U legt het geestelijke gewaad af. Daarentegen trekt u de pij van grof, wit, dubbel laken aan, de kloostersandalen, den groenen tabbaard, de witte puntmuts en spiegelt u dan in een waterpot, dien men u in den Engelenburcht zal geven. Brevier, Vulgata en de Brieven van Paulus zullen u worden meegegeven."
„Ik ben onschuldig, allerheiligste Vader," bezwoer de bisschop.
„De inquisitoren zullen u tot de bekentenis brengen, dat u de brevi aan den koning van Spanje naar uw goeddunken hebt vervalscht, zoodat ze beleedigingen voor Zijne Majesteit bevatten."
„Uwe Heiligheid — het waren uw eigen bevelen — letterlijk —" steunde de ontzette secretaris.
„Ik zou dus hebben bevolen, den koning van Spanje te beleedigen? Hoort u het, kardinaal Ferrari? Uit mijn oogen, schurk!"
De ongelukkige wankelde naar buiten.
„De onschuld straalt hem waarachtig uit de oogen," wilde Ferrari den geslagene verdedigen.

De paus knipoogde boosaardig naar zijn vertrouweling. „Moet ik een politieke verwikkeling met den koning van Spanje op mijn rekening boeken? Ik was destijds woedend en heb den schrijver misschien harde woorden gedicteerd. Maar hij had ze met zijn verstand moeten verzachten. Het is toch handiger, als men een zoo groote politieke fout op een ondergeschikt orgaan afschuift, dan zelf voor de groote wereld als plompe diplomaat te kijk te worden gesteld. De goede Florido behoeft alleen maar in den Engelenburcht een bekentenis af te leggen, dan herstel ik hem later in zijn ambt en waardigheid, als de koning van Spanje de slonzigheid van een secretaris al lang heeft vergeten. Zooveel opoffering zal men van een geheimschrijver toch nog wel kunnen verwachten." Hij glimlachte, de vingers om de welgedane kin gelegd.
„En wie moet opvolger van dien Florido worden?" vroeg de kardinaal.
„Adriano Castelli. Hij is een van de rijkste prelaten van Rome." Zijn verdere gedachten verzweeg hij en bedekte hen met een listigen glimlach, dien de kardinaal begreep.
Ferrari kon gaan.
Alexander deed de deur achter hem op slot. Toen opende hij de valdeur onder het groene tapijt. Een kist kwam te voorschijn. Hij hief het deksel op. In rollen lagen de gouden munten, en in kleine étuis blonken kostbare edelgesteenten. Met kloppend hart graaide Alexander in de zee van goud, die bijna over de randen van de kist begon te stroomen. De paus bezat niet slechts het geld, hij was er ook door bezeten. Nu koos hij weer een kostbaren hanger voor Giulia Farnese uit. Toen liet hij de kist weer in de diepte dalen, sloot het gat en schoof het tapijt er over heen.
De paus riep ceremoniemeester Burckhardt.
„Schrijf voor morgen een consistorie uit in de Camera Papagallo. Alle kardinalen verschijnen."

In blinkende glazen karossen reden den volgenden dag de kardinalen naar het groote consistorie.
Alles gaapte de pracht van den stoet aan. Jonge en oude Monsignori reden aan, gelaten in de dof glanzende roode kussens rustend. Veel verbazing wekte de karos van kardinaal Riario, op wier glazen vensters de gang naar Damascus van Saulus en de bekeering van de purperverkoopster waren geschilderd. En het sneeuwwitte binnenste van den wagen droeg de oud-testamentische afbeeldingen van den strijd van Goliath en de schoone verleidingskunst van Putiphar's vrouw op blauwen ondergrond met goud gestikt.
Menige kardinaal reed naar het Vaticaan, door zijn betreste dienaars begeleid, op een vurig ros, dat met een rijk versierde scharlaken

schabrak was getooid, en vertoonde zoo meer gelijkenis met een kleinen veldoverste dan met een geestelijken hoogwaardigheidsbekleeder.

De kardinalen waren ontstemd, alleen Riario, van wiens voorhoofd de Olympische opgewektheid en de behagelijke gelijkmoedigheid slechts zelden weken, liet zich ook door deze onheilspellende teekenen niet van streek brengen. Hij schertste over de verbleekte gelaten van zijn ambtsbroeders en hield in 't bijzonder den vreesachtigen kardinaal Sprata voor den gek, die bezorgd was, dat de paus hem van den moord op den hertog zou kunnen verdenken, daar hij juist in het critieke uur, van een banket komende, langs de Ripetta was gereden. Kardinaal Cesarini strooide in de versomberde gemoederen een paar aardige grappen, die de geestige Florentijnsche barbier Burochiello in zijn kapsalon uit den mond van kunstenaars en geleerden had verzameld.

Nu trad Cesare Borgia binnen. Het schoone gezicht scheen vandaag nog enkele graden zachter en zonniger te zijn. De rouw om zijn broeder mocht niets aan zijn bekende beminnelijkheid afdoen.

Toen verzocht Burckhardt den kardinalen, op de in een kring staande schemels plaats te nemen. De roode consistoriale zetel voor den paus verhief zich in het midden. Op een schemel rechts van den pauselijken zetel zat kardinaal Ferrari.

Burckhardt hief den staf op. Het werd stil, de deurvleugels sprongen wijd open.

De paus schreed langzaam, op een stok geleund, binnen. Hij begroette de kardinalen met het teeken des kruises en besteeg toen, iedere hulp afwijzend, den purperen zetel. Zijn gelaat droeg niet den gevreesden trek van slechtgehumeurdheid, maar een uitdrukking van diepen kommer. Hij las van een rol de namen der kardinalen op. Hij was nooit een redenaar geweest, had steeds eenvoudige woorden voor zijn gedachten gehad, maar als hij door zijn gevoelens werd meegesleept, kon hij klagen als een vrouw of schelden als een voerman uit de Campagna.

Toen hij den naam Ascanio oplas en de kardinaal zich niet meldde, maakte hij een heftige beweging.

Raffaello Riario stond op. „Hij is ziek. Hij wordt door de koorts geplaagd."

„Ik hoor altijd maar van de ziekte van den kardinaal," zei de paus.

Cesare Borgia verhief zich. „Allerheiligste Vader, de ziekte is meer dan wonderlijk. Wat is het voor een koorts, die den kardinaal heeft aangegrepen?" Cesare keerde zich tot Riario.

„De dokter heeft mij niet toegelaten. Het is den kardinaal bekend,

welke ernstige geruchten er in de stad gaan. Men heeft zijn paleis omsingeld."

„Op mijn bevel," zei de paus trillend. „Wat is er de laatste dagen niet gebeurd! God heeft mij zwaar belast, en slechts mijn goed geweten verdraagt de beproeving van den Heer. Bij den Verlosser, ik ben een ongelukkig man, met wonden is mijn ziel overdekt. Kardinalen, welk hart zou niet in verzet komen bij de gedachte, dat nietswaardigen de geheiligde persoon van den paus pogen te treffen, door —" Tranen verstikten zijn stem — „Sta mij bij, kardinalen, stel uw talenten te mijner beschikking, laat mij met u den moordenaar zoeken, die mijn zoon uit het bloeiende leven heeft losgescheurd."

Er ging een sterke beweging door de vergadering.

„Ik verlang geen rouw van u, maar medelijden met den zondaar. Ik buig mij met den deemoed van een Job onder de roede des Heeren. Laat mij in gebed mijn zonden belijden." Hij wierp het hoofd in de gevouwen handen. De kardinalen deden insgelijks.

Na een korte verzonkenheid keerde de paus tot het onderwerp der beraadslaging terug. Zijn stem verkreeg vastheid. „Is er niemand, in wiens ziel een verdenking trilt? Sedert eeuwen leven in Rome geslachten met elkaar in twist en vijandschap. Geen mensch is veilig voor den nijd en de afgunst van den anderen. Ik toorn echter niet tegen mijn vijanden. Maar zegt mij, kardinalen, wie van u zou in mijn plaats de zelfoverwinning behaald hebben, om het absolvo over diengene uit te spreken, die mij zoo diep in het hart heeft geraakt? Tot een daad van vergiffenis voel ook ik mij bewogen met de hulp van Christus, onzen Zaligmaker, maar ik moet den moordenaar zien en vernemen, waarom hij mij sloeg, terwijl hij den ander versloeg."

Toen zei kardinaal Piccolomini, een grijsaard, een van de weinige kardinalen, die bij de pauskeuze van Alexander geen steekpenningen hadden aangenomen: „Allerheiligste Vader, de geslachten van Colonna en Orsini hebben zeer lang met elkaar getwist. Zij zijn ook nu slechts oppervlakkig verzoend. Nu eens helden zij over naar den paus, dan weer naar zijn vijanden. Het zou raadzaam zijn, hun voornaamste mannen aan den tand te voelen."

Op slag vestigde de rijzige kardinaal Orsini, wiens streng besneden kop met het echt Romeinsche adelaarsprofiel reeds menigen schilder had verrukt, de aandacht der kardinalen op zich. Hij zag Piccolomini met doorborenden blik aan. „Wij hebben van vrijwel alle pausen zooveel goeds ondervonden, dat wij het niet noodig hebben, den verraderlijken dolk op den zoon van den paus te richten."

De paus gebood met zijn bevende rechterhand rust. „Dierbare Orsini," zei hij met bitsen ondertoon, „ik zou u aan de houding van uw neven willen herinneren, die geest en wapens aan den koning van Napels

ter beschikking hebben gesteld, om mij te beoorlogen. En moet ik vergeten, dat de Orsini's eens mijn armen broeder Don Pedro uit Rome hebben verjaagd? De Orsini's hebben evenmin mijn wrekenden arm vergeten, die nog een half jaar geleden al hun goederen heeft geconfisqueerd. O, als het volgens hun zin ging, zouden ze mij ten val brengen en zelf een paus van hun geslacht kiezen."

Kardinaal Orsini was bleek geworden. „Nooit, allerheiligste Vader, is dit het streven van mijn geslacht geweest."

Toen verhief Cesare Borgia zich weer. „Het paleis der Orsini's op den Monte Giordano is sedert vijf dagen door meer dan honderd gewapende mannen bezet. Indien ik niet het bevel had gegeven, tweehonderd man om het paleis te plaatsen, hadden de Orsini's de verwarring van de laatste dagen aangegrepen, om zich op den Engelenburcht te werpen."

Deze onthulling deed haar werk. Allen keken ontsteld naar Cesare Borgia.

De verbleekte paus stond op. „Dat zijn verschrikkelijke dingen, welke nog onder sluiers verborgen liggen, die echter zoo doorschijnend zijn, dat — kardinaal van Valencia!" De paus wendde zich tot zijn zoon. „Wie heeft er verder nog belang bij, ons huis van den Stoel te verjagen, onze kinderen te vernietigen, de Spaansche Catalani uit te roeien?"

„Allerheiligste Vader," zei Cesare met sterk aanklagenden nadruk, „de gravin van Mirandola en haar vader zijn vrijgelaten, want hun onschuld is bewezen. De Orsini's loochenen elke schuld. Dan blijft er in Rome nog slechts één man over —"

Alle blikken waren vol spanning op den kardinaal gericht.

„En die eene is dezelfde, die zich drie jaar geleden trouweloos in de armen van Frankrijk heeft geworpen, om u met de hulp van dat land af te zetten, dezelfde, die de vroegere vriendschap van den paus vergat, een bondgenootschap met Napels en Frankrijk aanging en overal daar moet worden gezocht, waar het wapen der Borgia's geschandvlekt wordt, dezelfde, die maar niet kan vergeten, dat hij reeds een keer als trouwelooze in den Engelenburcht heeft gezeten, het is de man, wiens kamerheer mijn arme broeder in gerechtvaardigden toorn heeft berecht, omdat hij zich heeft verstout, den vorst in zijn eer aan te tasten, het is —"

De naam zweefde op de lippen van alle kardinalen: Ascanio Sforza. Toen stiet Cesare Borgia hem als een felle aanklacht uit.

Allen schenen zich in de opwinding van hun zetels te willen verheffen. Maar de paus verroerde zich niet.

En Cesare Borgia liet slag op slag op den afwezigen kardinaal neerdalen. „Jaloezie en wraakzucht zouden licht de drijfveeren kunnen

zijn geweest van zijn snel genomen besluit, den hertog te dooden. Er worden in Rome om veel geringere redenen moorden gepleegd. Begrijpt daarom mijn jeugdige verontwaardiging jegens zulk een man, kardinalen, en begrijpt daarom ook de verdenking, die ik tegen hem koester, te meer, daar hij zich verbergt op den dag, waarop hij zich van de verdenking zou kunnen zuiveren."

Toen stond Riario andermaal op. ,,De Spaansche gezant is getuige, dat Ascanio op den avond van den moord in de vroolijkste stemming bij hem zelf als gast heeft aangezeten."

,,Een vroolijke stemming is nog geen bewijs van onschuld."

Riario vertrok eenigszins geërgerd de lippen, toen hij zei: ,,Er zijn inderdaad menschen, die kunnen lachen in hetzelfde uur, waarin hun handlangers beulswerk verrichten. Maar ik reken Ascanio niet tot dit schuim der menschheid."

Nu verhief kardinaal de Castro zich. ,,In naam van alle Spaansche kardinalen verzoek ik kardinaal Cesare Borgia, alle stappen te doen, om den moord op den hertog van Gandia te wreken, die zelf elken Spanjaard ten diepste heeft getroffen."

De paus zag met tranen in de oogen rond. ,,Gij, dierbare kardinalen, kinderen van mijn hart! Sinds Donderdag ben ik in den diepsten rouw gedompeld. Zeven en meer pauselijke waardigheden zou ik willen schenken voor het leven van mijn zoon. Maar ziet, misschien was deze slag, dien de Heere God mij heeft toegebracht, een maning aan mijn geweten. Ik was te lauw en vergat ter wille van de wereldlijke macht mijn herdersambt." Cesare maakte een gebaar van verwensching, dat de paus niet bemerkte.

,,Ik wil meer opzien tot God, dan neerzien op de menschen, dat zal voortaan mijn streven zijn," klaagde de paus plotseling op den toon van een Jeremias. ,,Ik wil middelaar zijn tusschen het geweten der menschheid en God. Gij moet mij helpen, kardinalen. Vervult uw plichten rechtvaardiger en blijmoediger, brengt het volk meer kerkelijk leven bij, schaart de besten tezamen en laat hen navolgers Christi worden. De bedelmonnik in Florence, die mijn Kerk in puin wil doen verkeeren, is een snoodaard, maar één element van zijn zelòtische woede raakt mij in het hart: Het manna des harten vindt slechts hij, die alle ijdelheid afzweert. Hij schreeuwt om hervorming der Kerk! Hij zal haar hebben, niet zoo als hij wenscht, maar toch gedragen door een gedachte, die uit de belijdenis der eigen zondigheid voortkomt."

De kardinalen zagen elkander ontsteld aan. Dit programma scheen gevaren voor hun welbehagelijkheid in te houden.

De paus verhief zijn stem tot manende kracht. ,,Gij moet zorgen, kardinalen, dat het purper niet door uw handelingen wordt ontwijd.

Ik wil niet, dat gij meer dan zesduizend gulden aan inkomsten hebt. Jezus had niets, om Zijn hoofd op neder te leggen — en gij? Wat davert gij met uw karossen over de Via Flaminia? En achter u honderdschappen van knechten. Zijt gij Salomonische heerschers? Ik duld niet meer dan ten hoogste tachtig personen aan het hof van een kardinaal. Wilt gij mij in pracht en praal overvleugelen?"
Er ging een beweging door de vergadering. Was de paus zwakzinnig geworden? Strafte hij zich niet zelf met de verzaking der vreugde? Cesare Borgia greep snel in. Hij kon nu gemakkelijk als beschermer van hen optreden, die hij later in het verderf wilde storten. ,,Allerheiligste Vader, wij willen gaarne gehoorzamen, maar geef ons tijd tot overleg. Een hervorming der Kerk kan bezwaarlijk in een handomdraaien plaats vinden."
De paus zag den vermetelen zoon dreigend aan. ,,Gij zijt niet geroepen, voor velen te spreken. De beperkingen zullen in werking treden, wanneer mijn wil het gelast."
In 't geheim speelde hij reeds met de gedachte, de hervormingen zooveel mogelijk uit te stellen en hen met zachtheid toe te passen, want — hij had spijt om zijn zoon, die immers mede werd getroffen. ,,Ik zal zes kardinalen aanwijzen, die zich met de hervorming der Kerk zullen belasten. Gaat huiswaarts, broeders in Christo."
De kardinalen waren opgestaan. Hun gedachten hielden zich nu druk met den vermoedelijken moordenaar bezig. Het leed geen twijfel, Ascanio zou zwaar werk hebben om zich schoon te wasschen.
Er was er echter één onder de kardinalen, wiens ziel onbewogen bleef. Dat was Raffaello Riario. Toen de paus het consistorie verliet en de kardinalen heengingen, monsterde hij zijn geestelijke broeders, die, breedsprakig over het resultaat van de bijeenkomst redekavelend, naar buiten drongen. Zijn pheacische behagelijkheid verliet hem niet, toen hij als laatste uit de zaal schreed en in zich zelf mompelde: Eén ding is zeker. De paus zal den moordenaar vinden. En niemand zal zoozeer worden beloond als deze moordenaar.

In het paleis van Lucrezia Borgia salueerden de wachtposten voor een schrale, bejaarde vrouw, die kaarsrecht, met trots opgeheven hoofd de trap naar de vertrekken der hertogin besteeg. Het was Adriana de Mila Orsini, de schoonmoeder van Giulia Farnese, die als hofdame alle eerbewijzen, verschuldigd aan een kleine hertogelijke moeder, ontving. Een vrouw, die haar beste jaren achter den rug had, maar nog steeds een strenge en ongebogen houding behield, ver uitstekend boven de middelmaat van vrouwelijke scherpzinnigheid, van een ruimheid van geweten, die het alleen reeds begrijpelijk maakte, dat Alexander zich door den scherpen geest dezer vrouw gaarne liet beïnvloeden.

Toen Adriana de Mila de kamer der hertogin betrad, zag zij voor deze den dichter Serafino d'Aquila staan, die met de eene hand woelde in de lokken van een poedel van schootformaat, terwijl zijn andere hand den kop van een tamme zilvergrijze kakatoe krauwde, die in een groote kooi koddige grimassen maakte.
Serafino boog eerbiedig voor haar. Lucrezia reikte de zeer vertrouwde hofdame de hand.
„Ik wilde messer Serafino d'Aquila de schilderingen van Pinturicchio in den Engelenburcht laten zien, Donna Adriana," zei Lucrezia ietwat benauwd, „opdat hij den schilder rechtvaardig beoordeele. De zon staat hoog, we hebben nog tijd tot de cena."
Ze was snel opgesprongen.
„Ik kan het u niet beletten, doorluchtige hertogin," zei Adriana met donker gelaat. „Maar de allerheiligste Vader zou misschien inlichtingen inwinnen en boos zijn, als u in de dagen van den diepsten rouw verstrooiingen zoekt, die —" Ze hield eerbiedig op.
Lucrezia rolde met de schoone oogen. „Men moest mijn gevoelens niet ook nog in die dingen willen leiden, waarin ze niemand kunnen schaden dan mij zelf. Mijn broeder, om wien ik eerlijke tranen ween, zou de laatste zijn geweest, die mij had gedwongen bij zijn graf te versteenen."
Donna Adriana wierp veelbeteekenende blikken op den dichter, die wilden zeggen, dat het weinig gepast was, in het bijzijn van een vreemde over innerlijke roerselen meer dan noodzakelijk te disputeeren. Maar de hertogin deed, alsof zij den blik niet begreep en zei:
„Messer Serafino, ik zal een muildier door u laten zadelen, dan rijden we naar den Engelenburcht."
„Voor dien korten afstand is een draagstoel wel voldoende," oordeelde Adriana.
„Ik heb liever een muildier," zei de kleine hertogin, de andere trotseerend. „Donna Gambarez zal ons begeleiden, opdat mijn eerbiedwaardigheid geen gevaar loopt, te niet te gaan."
„U moest de rouwjapon met de halvemaansparelen aantrekken," zei Adriana de Mila.
„Ik ben in enkele oogenblikken gereed. Neem zoolang mijn Rolando op den schoot." Lucrezia aaide de weeke flanken van den hond en snelde toen lieftallig weg.
Adriana gebood den dichter, plaats te nemen.
„De doorluchtige hertogin is ten doode toe bedroefd," zei Adriana op den meest weeën hoftoon.
„Een voortreffelijke broeder is haar ontnomen." De dichter roerde bedreven dezelfde snaar aan. Daar er een pauze intrad, poogde hij iets vrijer te spreken. „Men heeft het nog niet aangedurfd, Ascanio te

laten arresteeren."
Donna Adriana ging hierop niet in, maar vroeg zeer nieuwsgierig: „Hoe is het u gelukt, zoo snel tot Donna Lucrezia door te dringen?"
„De kardinaal van Valencia sprak zoo warm over mijn talent, dat hij mij de doorluchtige hertogin voor een paar uren van kunstbeoefening ter beschikking heeft gesteld."
„Men waakt er zorgvuldig voor," zei Adriana met gewichtig gezicht, „dat de doorluchtige hertogin zich niet in sferen begeeft, die op de ontwikkeling van haar gevoelens een nadeeligen invloed zouden kunnen uitoefenen. De hertogin is zeer ontvankelijk voor opvattingen, die met idealen schermen. Maar meestal komt het dan tot hevige botsingen met de realiteit van de alledaagsche wereld. Een neiging naar ontevredenheid zou haar licht tot onbezonnen dingen kunnen verleiden, die ook groote gevaren voor den medeplichtige zouden inhouden."
„U gelooft dus, edele vrouwe, dat het niet raadzaam is, het hart van de doorluchtige hertogin met de dichterlijke schoonheden van een Horatius te verkwikken, met de Lesbische klanken —"
„Ik wilde u slechts verzoeken, haar gemoed niet in verwarring te brengen en de ontwikkeling van een gevaarlijke kracht niet te bevorderen, die haar van nature eigen is, de verbeeldingskracht. Donna Lucrezia is naïef en goedmoedig; maar ik voel mij verplicht, u er voor te waarschuwen, van deze deugden gebruik te maken."
Serafino's geest voelde zich als door donkere nevelen omwolkt. Hij kon de waarschuwing van deze vrouw niet goed doorzien. Wat was de bedoeling van dit geheimzinnige gedraai met woorden?
Toen rukte de hertogin de deur open. Ze was gehuld in een donker gewaad, welks zoom was getooid met arabesken van zilverbrocaat. Op het fluweel, dat de borst bedekte, glansden halvemaanvormige parelen. Het goud van haar welige lokken, door een stuk huifvormig krip bedekt, viel meisjesachtig langs de schouders omlaag. Over het voorhoofd werd de vloed in bedwang gehouden door een glinsterenden band met groote parelen, wier matte schijn de straling van een grooten, in het midden stralenden saffier omsloot. Een zwarte, met goud bestikte mantel hing haar los om de schouders.
Achter haar stond Donna Gambarez, de zwijgzame hofdame, met een volmaakt nuchter, uitdrukkingloos gezicht, waarin nooit een hartstocht zijn teekens had gegrift, maar dat evenmin den stempel van bijzondere deugdzaamheid droeg.
Enkele oogenblikken later reden de drie naar den Engelenburcht. Het volk liep te hoop. Uit de tuinen, die zich tot de Porta Castelli uitstrekten, snelden de flaneerende Romeinen toe, om de hertogin te zien.

En de statige, schoone dichter Serafino reed naast haar, hij, wiens roem gelijk een bloesemknop was opengesprongen. Met welk een ridderlijken trots zat hij op zijn rijdier! O, de hertogin had een uitstekenden cavalier tot begeleider verkoren.
Donna Lucrezia reed met haar gewone onbevangenheid langs de haar aangapende menschen. „Ik heb met opzet de muildieren gekozen," zei Lucrezia tot Serafino, terwijl zij de hofdame een wenk gaf, ietwat achter te blijven. „We moeten namelijk op ons gemak naar den Monte Pincio rijden."
Serafino zag haar verwonderd aan.
„Ja, ja," glimlachte zij, „het is een aanslag op uw zorgeloosheid. Ik heb de cena heimelijk om acht uur besteld, Donna Adriana zal verbaasd staan. Maar de rit naar den Monte Pincio moest eenmaal plaats vinden, voor u mij ontsnapt."
Zij reden den Engelenburcht binnen. De bestuurder der gevangenis ontving de hertogin in den hof, waar de muildieren bij een regenput door de burchtknechten in ontvangst werden genomen.
„U hebt hier een gevangene, een Augustijnermonnik," zei de hertogin.
De bestuurder knikte.
„Ik zou hem graag zien."
„Ik heb bevel, niemand tot den gevangene toe te laten."
„En als ik het u heel dringend verzoek?" drong de onervaren hertogin aan.
„Ik kan zonder toestemming van den kardinaal van Valencia de deur niet openen."
„Dat is ongehoord!" zei Lucrezia vertoornd, en haar schoone neusvleugels trilden. „U zoudt gemakkelijk mijn macht te voelen kunnen krijgen, soldaan!"
„Ik zou ook de macht van kardinaal Cesare Borgia te voelen krijgen."
De bestuurder, in de grootste verlegenheid, maakte een buiging.
Lucrezia liet haar witte tanden zien. Haar machteloosheid deed haar bloed sneller stroomen. „Dan mogen wij zeker ook Pinturicchio niet aan 't werk zien?"
De bestuurder haastte zich, het tegendeel te verzekeren. Hij wees den weg naar de bovenste vertrekken.
Lucrezia zei zacht tot den beschaamden dichter: „Uw broeder leeft, dat weten wij nu ten minste. Een volgende keer zullen wij wel meer bereiken."
Weldra stonden zij in het eerste vertrek, waar de kunst van Pinturicchio had getracht, zich uit de eenzijdigheid van bijbelsche onderwerpen te bevrijden. De leerling van Perugino was een ongedurige, gesloten zonderling, maar zijn kunst was te midden van Rome's zondig bedrijf kuisch en zonnig gebleven. Altijd sprak uit

zijn beelden de zachte behagelijkheid der Umbrische school, de vreugde om onschuldige, vrome gestalten, waaraan de Hemel zonder voorbehoud zijn zegen gaf.
Maar in den Engelenburcht had de meester met eenige moeite de contreien der heiligen verlaten. De burchtvoogd voerde de gasten naar den toren aan de tuinzijde, waar zich voor hun oogen te midden van rijk versierde groteske voorstellingen het politieke leven van Alexander VI ontrolde. Hier begon zelfs reeds de portretkunst te triomfeeren, want de koppen van Isabella de Katholieke, een graaf van Pitigliano en Cesare Borgia prijkten hier in volmaakte karakteriseering.
Plotseling hield Serafino deemoedig zijn schreden in. Hij stond voor het portret van Lucrezia.
Een vroolijke bekoorlijkheid en onbevangenheid en heel de zoete glans van haar jeugd glimlachten hem toe. En daarover heen lag de zonnige helderheid van Italië. Serafino wilde niet van de plaats wijken, tot de rijzweep van de hertogin zacht op zijn schouder werd gelegd. „Verlies u niet zoo in gepeins," zei Lucrezia zachtjes. „Het model staat naast u."
Toen ontwaakte hij.
Historische tafereelen zagen van de wanden neer. Een bonte, kleurige menschenmenigte, alles bestraald door goud en zon, maar de figuren toch ietwat nuchter, slechts door de schittering van hun tooi tot koninginnen en prinsen verheven. Maar reeds werkte naast Pinturicchio een jongeling in Rome, die door den hoogsten geest was begenadigd om de titanische kracht van een scheppend genie te ontvouwen, dat in de natuur het heilige merkteeken van alle dingen herkende: Michelangelo. Daar echter de grootere nog in opkomst was, hield men den kleinste voor groot. Men vertroetelde hem en dreef hem van kerk naar kerk. Er was bijna geen Godshuis, waarvan Pinturicchio niet de versiering moest verzorgen.
Maar daar zagen zij hem zelf, toen de bestuurder de deur naar een nieuw vertrek opende. In een bevlekten tabbaard, het haar tot op de schouders neerstroomend, de melancholieke oogen vol verbazing op de deur gericht, stond de Umbrische meester op een ladder voor een bijna voltooide schildering van grotesken aard. Nu daalde hij verward naar beneden en boog voor de hertogin.
Lucrezia reikte den schilder, wiens gezicht was gerimpeld als de kop van een kalkoen, de hand en zei met een schertsenden bijklank: „Messer Bernardino, deze dichter had stilletjes getwijfeld aan uw wereldlijke kunst. Dit is Serafino d'Aquila, op den Parnassus zeer goed thuis."
Zonder woorden, met een uitdrukking van lichte gekrenktheid om de lippen, reikte de ijdele schilder den dichter de hand.

Deze sloeg zich met fijne levenskunst glimlachend door de verlegenheid van het oogenblik heen. „Wat ik tot nu toe van u zag, had de vrees bij mij opgewekt, dat u uit al te groote liefde voor den eenvoud der heiligen de schoonheid der aardsche wereld zoudt kunnen vergeten. Maar nu ik heb gezien, ben ik geloovig geworden; neem mij dus niet kwalijk, meester Pinturicchio."
Tegenover elkaar stonden twee mannen, wien goedgunstige schutsengelen liefelijke kransen om het hoofd hadden gewonden.
Lucrezia zei, het beeld in oogenschouw nemend: „Bij uw schilderijen begrijpt men, dat u benijders hebt."
Pinturicchio bloosde. Maar met gezwollen borst antwoordde hij: „Geen erkenning strekt mij zoozeer tot bewijs van mijn roem als de afgunst. Men werpt niet met steenen naar boomen, die geen vruchten dragen."
De jonge Serafino zei smachtend: „Ik benijd u om den nijd. Hij volgt den roem zooals de schaduw den mensch volgt."
„Zal ik Giulia Farnese een groet van u overbrengen?" vroeg Lucrezia met een eenigszins sluwen glimlach.
„Ik zou u daarvoor zeer dankbaar zijn, doorluchtige hertogin," zei de schilder beschaamd en verdiepte zich in een nieuwe kleurenmenging.
Lucrezia wist, hoe diep het beeld van de pauselijke favoriete in het schildershart was gedrongen. „We moeten gaan," zei zij snel en nam afscheid van Pinturicchio.
Toen zij op de gang kwamen, ijlde juist een vrouwengedaante langs hen heen, die zich in de duisternis verborg. Maar toen hoorde men een zacht gegichel, en Serafino zag, hoe de hertogin met haar zijden waaier de gemaskerde gestalte op den haartooi sloeg. In het volgende oogenblik snelde de gestalte Pinturicchio's kamer in.
„Hebt u haar herkend?" vroeg Lucrezia.
„Ik vermoed — maar — ik heb me waarschijnlijk vergist." Serafino zei het geheel verward.
„U hebt u niet vergist. Ze zit elken dag voor Pinturicchio. Maar niemand mag er iets van weten, want het moet een verrassing voor den paus zijn. De vrouwenkop zal voor hem een soort huldebetoon van den meester beteekenen."
Toen wist de dichter, dat het Giulia Farnese was.
Zij bestegen weer hun muildieren. Toen zij over de Engelenbrug reden, lag het Borgo in de volle zon. Houterig als een mummie volgde de hofdame de hertogin en den dichter.
De dag glansde als goud. Van den Tiber kwam een verkoelende windvlaag aangestreken. In de Pinciana, de groote vlakte aan de rivier, die zich naar den Noordelijksten heuvel van de Eeuwige Stad

uitstrekte, met hooggestengelde Turksche tarwe bebouwd, geurde het warm als naar zachten honing. Lustig draafden de kleine grijs-bruine dieren voort, de hertogin sloeg moedwillig als een kind dikwijls met de rijzweep er op los en was verheugd om de sprongen van de vergramde muilezels. Serafino bewonderde haar zadelvastheid en haar zekere hand.

Met lossen teugel reden zij de wijnbergen op, die zich tegen den Monte Pincio uitstrekten. Steeds dichter werden de ranken rechts en links. Tusschen het groen teekenden zich de bouwvallen der Aqua Virgo af, welke zich voortzetten tot de op den heuvel liggende Lucullische wildernis.

Nu hielden zij stil in de nabijheid van den inspringenden hoek van den stadsmuur van Aurelius. Zij daalden van de muildieren af. De zwijgende hofdame met den kaarsrechten rug bond de teugels te zamen en bevestigde ze aan den stam van een pijnboom. Zij scheen deze mannelijke handeling heel gewoon te vinden.

„Daar hebt u het schoone Rome!" zei de hertogin met gesluierde stem, Serafino stond naast haar. Hij sprak geen woord. Zijn oogen zogen de architectonische pracht, die met de liefelijke groene heuvelgolvingen tot een wonderbaarlijke harmonie versmolt, gretig in. Overal donker groen om stralende torens en muren, hier en daar de vlakke koepels der Godstempels boven de menigte der daken uitstekend, de naald-scherpe obelisken en oude zuilen, de grijze restanten van vergane keizerlijke pracht, in puntige, graatachtige vormen boven de donkere eilanden der Macchiën opstijgend.

Van ver achter den stadsmuur klonk over het heuvelland de smeltende toon van een zampogna, een herdersschalmei.

„Een arme herder daarginds," verklaarde Serafino. „Hier zou Apollo de koeien van Admetos hebben kunnen weiden en daarbij in zijn lier grijpen."

„De gedachte is schoon," glimlachte de hertogin. „Podocatharo heeft mij, toen hij met mij naar Hellas vluchtte, nooit de schoonheid der gedachte tot metgezel gegeven, maar alleen zijn historische nauwkeurigheid. Daar lag een beroemde stad, hier zat een heros op de puinhoopen, in die straat voer Tullia over het lijk van haar vader, en daar stond Numa Pompilius en luisterde naar de auguren. En nu is het mij heel wonderlijk te moede, hoewel u toch niets anders hebt gezegd dan: Hier had Apollo de koeien van Admetos kunnen weiden."

„Hoe dankbaar moet ik het lot zijn, dat mij vergunde, de verbeeldingskracht van een hertogin van Pesaro in zoete beweging te brengen en de leermethoden van een Podocatharo in de schaduw te stellen." Serafino glimlachte.

De hertogin had zich op een grooten, gebarsten muursteen gezet.

„Maak het u gemakkelijk naast mij. Donna Gambarez zal zoo vriendelijk zijn, aan den stadsmuur eenige acanthusbladeren voor ons te plukken, opdat wij onze muildieren er mee kunnen tooien. O, wees zoo goed, Donna."
De schalks smeekende kinderoogen kregen van den Spaanschen Argus in vrouwengedaante alles gedaan. Ook de verzorging van den hoofdtooi der muilezels. Donna Gambarez begaf zich op weg.
„Breng ook klimop mee!" riep Lucrezia haar na. Toen wendde zij zich met een snelle beweging tot den dichter, die zich vol schroom in het gras had neergevlijd, en zei zachtjes: „Verraad mij nu, wat Donna Adriana de Mila van mij heeft verteld."
Haar oogen eischten gebiedend de waarheid.
Serafino fluisterde evenzeer bewogen: „Zij ried mij, alle dwaasheden, die de verbeeldingskracht van een dichter licht zou kunnen voortbrengen, verre van u te houden."
Lucrezia's oogen versomberden. „En als ik u verzoek, Donna Adriana niet te gehoorzamen en voort te gaan, mijn wenschen recht te doen wedervaren?"
„Hoogheid — uw vertrouwen maakt mij tot den gelukkigsten der menschen."
„Noem mij, als we alleen zijn, maar Donna Lucrezia. Ziet u, Donna Adriana is de valschheid zelf. Men wil mijn ongeluk."
Zij keek snel naar den muur om, of Donna Gambarez er niet aankwam. „Ze willen waarachtig allemaal mijn ondergang. Ik zou zoo graag alles wat mij kwelt eens willen luchten. O, messer Serafino, hoe slecht zijn de menschen! Hoe slecht is dit heilige Rome!" Ze wierp het gezicht in de handen, alsof zij het waas der tranen wilde verbergen.
„Hoogheid — Donna Lucrezia —" De gespannen luisterende dichter bracht den naam stotterend uit, die hem de laatste dagen als een zilveren harpaanslag in de ziel had geklonken.
De losgeslagen, benarde ziel van de hertogin wierp haar last onbedachtzaam en onstuimig van zich af. „Messer Serafino, ik heb iemand noodig, die mij aan het goede in het menschelijk hart doet gelooven, anders ga ik te gronde aan de laagheid, die mij omringt. Ik weet, waarom ze de vertroosting van de zuivere dichtkunst verre van mij willen houden. Opdat zij met mijn verdorde ziel gemakkelijker spel zullen hebben. Daarom heeft men mij ook van mijn echtgenoot losgescheurd, juist toen ik trachtte, hem te leeren beminnen. De ontwakende Lucrezia kwam niet in hun kraam te pas, ze willen slechts een vrouw voor hun staatkundige overeenkomsten hebben."
Hij zag haar diep in de oogen. De zonnestralen braken daarin en lieten den angst en de smart fel schitteren. Hij wist van verwarring

geen woord te stamelen. „Vorstin — Donna Lucrezia — ik bind mij in onuitsprekelijke overgave aan de zoetste keten, die ooit een sterveling heeft gedragen. Zeg, wat ik kan doen om u op te vroolijken, u moed te geven!"
Ze zag weer voorzichtig om zich heen. „Ik wil voorloopig niets van u dan een soort troost, ik wil slechts de sterking ontvangen, die het pure dichterwoord vermag te geven. Van de uren, die u bij mij doorbrengt, moet een wijding tot mij uitgaan. De dichtkunst is mij niet vreemd, ik heb het u reeds gezegd. Lach niet om de onbeholpenheid van mijn verzen, waarin ik Attica's stranden prees —"
„De natuurlijke warmte, die de schepping doorstroomt, is een vergoeding voor de minder sterke wijze van uitdrukking. De vorm vindt —"
„Daar komt Donna Gambarez aan," zei Lucrezia geprikkeld. „Ik had u zoo graag willen vragen —"
„Spreek, Donna Lucrezia!" vleide de aangemoedigde poëet met stralend oog.
„Dat u de belofte inlost, die u mij onlangs hebt gedaan."
Serafino begreep. „Ik heb de verzen bij me."
„Dan moet Donna Gambarez in ieder geval weg." stiet de hertogin koortsachtig uit. En toen de hofdame kwam en de donkere warreling van klimop en acanthusbladeren overhandigde, zei Lucrezia met voorgewenden schrik, die een oud-Romeinschen pantomime-speler alle eer zou hebben aangedaan: „Donna, ik ben ontroostbaar, den schoudergesp, dien de paus mij eenige dagen geleden heeft gegeven, moet ik onderweg verloren hebben, zoekt u den weg af tot de Aqua Virgo. Neemt u het muildier mee, opdat u den berg gemakkelijker kunt bestijgen."
De hofdame ging met het muildier en een heimelijke verwensching hijgend weg.
Donna Lucrezia lachte in haar vuistje. „Dat is ook een vosje, dat zich onschuldig voordoet en toch zal toehappen, als het eens de moeite loont. Een betaald creatuur van Donna Adriana. Vandaag klaagt zij zeker over mij bij haar en Donna Adriana weer bij den paus. Maar dat doet er immers niet toe." Haar juichende stem nam nog in kracht toe en zij strekte de armen, alsof zij den blauwen oceaan boven zich met haar verlangen wilde vervullen. „Vandaag wil ik eens den stralenden dag een stralend hart toonen! Ha! Vandaag wil de arme hertogin van Pesaro bedelares voor de deur van Sint Pieter worden! En laat u nu de verzen hooren."
„Het zijn octaven, streng volgens het orthodoxe schema, en ik wil daarmee in een onschuldigen wedkamp Poliziano met gelijke wapenen bestrijden."

En terwijl hij in het gras lag, de oogen als in een zoet visioen naar het groene dak van den pijnboom opgeslagen, en de verzen zegde, zat de hertogin, met haar blikken aan zijn lippen hangend, op het steenblok, het bovenlichaam licht naar voren gebogen, de kin op de hand gesteund.
En de verzen vloeiden licht klinkend van zijn lippen en dartelden als leeuwerikenjubel het blauw tegemoet.

In Tibur's schaduw bij zoete wijnen,
Bekranst door rozen, lag ik droomend neer.
Zoo zag Horatius Chloë verschijnen,
De teer beminde, in 't woud, weleer.
Zoo rees voor mij een beeld in gouden lijnen:
Venus Urania, uit uchtends klare meer.
Uit Empyreum zweefd' zij naar beneden
En maakte vrij mijn droombezwaarde leden.

Ik wierp mij in den gloed, die haar omstraalde,
Zoog de bekoring der uit schuim geboor'ne in,
Het was, of ik in vlammen ademhaalde,
Zoo brandde ik, te zingen van mijn min.
De vreugde, die mijn juichend hart verhaalde,
In zilv'ren klanken legde ik haar zin.
De lier ruischt' op, door Kythera's contreien
Hoord' ik de klacht om de godinne schreien.

Zij was gevlucht, een minnaar te bekoren,
Dien zij begeerd had, maar nog nooit aanschouwd,
En die zijn hart, in liefde's droom verloren,
De schoone Egeria had toevertrouwd.
Geen Delph'schen lauwer had ik mij verkoren,
Toen plots het wonder voor mij werd ontvouwd,
En dat 'k haar met Pindarus' kunst zou eeren,
Daartegen kon zij zich niet gansch verweren.

Waar is, Godin, uw teed're knaap gebleven,
Die uwe offers treft met vasten pijl?
De teed're gratiën en wat zij geven?
Vlucht gij vertoornd? Zoete Godin, verwijl!
Laat mij uw beeltenis in 't harte weven,
Des zangers mond bezong het hoogste heil,
Toen gij Adonis met uw komst verrukte
En gij uw lippen op de zijne drukte.

Wat was en is en zijn zal, dankt de minne,
Dankt, o Godin, aan u zijn wezenheid.
Door deze goddelijke drift der zinnen
Ontving de wereld eeuw'ge zekerheid.
Verging de aarde, niet te overwinnen
Zou liefde bloeien in een nieuwen tijd.
Uit chaos' krochten, boven stomme puinen
Zou liefde sterker haar triomf bazuinen.

Zoo gij thans heenvlucht naar Olymp'sche toppen,
Laat toch, Godin, uw beeltenis mij hier.
Moet aan mijn hart der aarde droefheid kloppen,
Ruk niet uw schoonheid weg uit mijn vizier.
Uw Paris dronk de kostelijke droppen
Der liefde Helena's, wilt uw revier
Niet voor mij sluiten. Eeuwig zweert u trouwe
De zanger, wijdt g'uw liev'ling hem tot vrouwe.

Dof werd de glans, de zoete sluiers vloden,
Uit dronken harmonie werd ik gewekt —
Toen zag ik —

Serafino hield verward op en liet den blik dalen. Er hing een floers voor zijn oogen, de gloed der verzen had al zijn vezelen aangestoken, het machtige gevoel deed hem sidderen. Nu kwam het als een werkelijk ontwaken uit „dronken harmonie" over hem. Hij zag Lucrezia's oogen op zich gericht, half angstig, half van vroolijke verwachting blinkend, geheel overgegeven aan den vloed van gevoelens, die over haar werd uitgestort, en hij meende haar jagenden adem langs zijn lippen te voelen strijken.

Toen hoorde hij haar trillende stem: „Dat is geen einde. Het lied moet een einde hebben. Verder! „Uit dronken harmonie — toen zag ik —"

En Serafino, meegesleept door de geestdrift der hertogin, legde in de hevigste bewogenheid de plechtigste hulde aan haar voeten, deemoedig, met de warme innigheid van een bidder:

Toen zag ik, weder tot de aard ontboden,
Een vrouw — nooit had ik schoonere ontdekt!
Voor dit geschenk van de verheven goden
Heb ik verrukt mij in het stof gestrekt!
Venus' visioen, vervuld in deze eene!
O vloeit, gij tranen, die mijn heil beweenen!

In de bevrijding van zalige gevoelens wierp hij het hoofd op de knieën. Lucrezia beefde sterk. Haar hart, benard door een ongekend geluk, doorsidderd van het reinste, heiligste gevoel, wist niet meer, hoe het zich moest houden. Zacht hief zij de hand op en streelde teeder, alsof zij kinderlokken wilde liefkoozen, langs het zijde-zachte, lichtbruine hoofd, dat gebogen voor haar lag. Haar ontroering hield haar lippen opeengeklemd.

Serafino wist niet wat hem overkwam. Hij geloofde, in de zaligheid van den Venusdroom te verzinken. Nu, nu, meende hij, moest den zaligen Endymion de kus van Selene wekken en hij in de armen zinken, die hem begeerden. Langzaam hief hij onder den druk der zachte handen het hoofd op. Een weemoedige blik trof zijn oog. Onstuimig greep hij naar de geurende hand. Zij ontgleed hem niet, verdween niet uit zijn handen, bleef vleesch, van een warmen levensstroom doortrild, en hij voelde den sterker wordenden druk der fijne geledingen, de sprakelooze boden van gevoelens vol van geheim, en hij streelde zachtjes terug en wees den drang van zijn eigen bloed den weg naar het hart der hertogin.

Hand in hand, sprakeloos, omgeven door Hesperidische eenzaamheid, verzonken de zielen van vorstin en dichter in elkander.

Toen maakten hun handen, niet hun oogen zich los van elkaar. Zonder berouw zag de hertogin op de wonderbaarlijke belevenis van dit oogenblik terug, die haar een garantie was voor den toekomstigen vrijen ademteug te midden van de verstikkende lucht van het pauselijk hof. Dit warme, kuische beleven zou het punt zijn, vanwaar als van een verwarmende zon de stralen zouden uitgaan tot het leven haars harten en daar al het ijs doen smelten, waarmee Rome dit had verkild.

Aan haar voeten gloeide juist de schoone steenenverzameling van Rome in het avondlicht. Als vervloeiend Sidonisch purper goot het schijnsel zich uit over de Eeuwige Stad, in wier lichaam het gif der verdorvenheid werkte. De geheele stad aan haar voeten scheen een feestelijk kleed te hebben omgeworpen, de oude tempels baadden in den gloed, alsof zij zich wilden verjongen, de afgebrokkelde muren der thermen van Constantijn hielden hun stervende schoonheid weeklagend de zon tegemoet, en om de zuil van Marcus Aurelius, die zich als een versteende lofhymne in het blauw verhief, begon het licht rozenkleurige guirlanden te weven.

Een zee van schoonheid lag voor de oogen van Lucrezia Borgia, en zij geloofde, dat een feestelijk gejubel van blijgestemde menschen uit deze straten tot de zaligheid, die haar vervulde, moest opstijgen, geloofde, dat de oude Venus-altaren van Roma zich als door tooverkracht met lenteloover en rozen moesten tooien.

En deze gevoelens vonden bij de hertogin voor het eerst hun weg tot de lipppen. „Serafino — gij hebt mijn hart bevrijd met uw reine kunst —"

Hij drukte zijn lippen op het fluweel harer handen, waaruit een zachte nardusgeur stroomde.

„Ik ben het arme bedelkind, dat hongert naar liefde, zooals deze schuilgaat in de schoonheid uwer verzen. Het zou een verschrikking voor mij zijn, indien u weer de hertogin in mij zoudt zien. Neem mij als een bloesem, dien u tot rijpheid moet brengen door de reine kracht van uw wezen. Wees mij de dauw, die mijn geleidelijke ontplooiing bewerkt, de zon, die mijn bloesembladen met haar warmte drenkt, de zachte regen, die mijn groei tot waarachtige vrouw bespoedigt, en zelfs den bliksemstraal, die toornig uw oog ontspringt, roep ik mijn welkom toe, als hij mij vermanend tot kracht oproept."

„Zoete dichteres!" jubelde het hart van den dichter. En hij dronk verliefd den zonnestraal, die uit haar oogen schoot.

„Er zullen moeilijke dagen komen, Serafino," begon haar angst eensklaps te sidderen. „Men heeft mijn huwelijk gebroken, maar men zal mij aan andere ketenen willen leggen. Reeds zijn in de kamers van den allerheiligsten Vader beraadslagingen gaande over den toekomstigen gemaal."

„O, kon ik u maar met doeltreffende wapenen helpen!" klaagde Serafino. „Is het zuivere gevoel van mijn hart het wapen, om een heel rattennest van duivelsche boosheid te bestrijden? Kan een Borgia beven voor den heiligen eenvoud van een dichter? Een mensch deemoedig in het stof zinken, die niet eens gewend is, voor God te sidderen?"

„De takken knappen — wees stil —" Lucrezia was ineengekrompen.

„Een vogel werd uit den droom gewekt. O Lucrezia! Wanneer zal heilige eenzaamheid ons deel worden — wanneer zullen wij ongestoord —"

Haastig vloten de woorden van haar lippen: „Misschien gelukt het mij, een rit naar Nemi te verwezenlijken. Alleen mijn trouwe Piccinino zou behoeven mee te rijden. Er wordt daar al lang niet meer gejaagd. Misschien lukt het dan —"

De takken ruischen in de verte.

„Als u mij morgen thuis weer naar Kythera's beemden ontvoert, zal ik nadere bijzonderheden voor u op een briefje schrijven. Want ik vermoed, dat mijn hofdames een al te scherp gehoor hebben."

Juist dook de groteske, stijve verschijning van de hofdame tusschen de struiken op. Lucrezia ging met rustige onbeschroomdheid voort, terwijl zij Serafino een blik vol beteekenis toewierp:

„Ik ga morgen in de San Giacopo naar de mis." Toen sprak zij op een

toon, die van zoo diepe bedroefdheid getuigde als haar list maar kon voortbrengen, tot de hijgend naderbij komende Donna Gambarez: „O, mijn arme Donna, verbeeld u, de gesp lag op enkele schreden van mijn muildier, en ik heb u daarheen gestuurd, waar de koeien van Admetos grazen. Vergeef mij."
De hofdame vertrok het gelaat tot een vriendelijken glimlach, waarachter de woede ziedde. Het brein van de bewaakster der goede zeden was bezig allerlei gedachten te vormen.
Men besteeg de muildieren.
De dag verging. Het firmament gloeide boven den Monte Mario als een oranjekleurige zee. Boven de Sabijnsche bergen lagen rood-violette wolken en schenen onbewegelijk als zalige eilanden te rusten.
Voor het altaar van Apollo Musagetes knielde heden geen bidder neer. Serafino woelde rusteloos op het allerzachtste donzen bed. Zoo van zaligheid en benardheid overstroomd stelde hij zich de feestelijk gestemde Hellenen voor, voor wie de huiveringwekkende gebeurtenissen van het Elysische feest lagen.

Cesare Borgia liet zich naar de cel van Fra Giuliano voeren.
Het was een rattenhol, waarin de pestlucht uit alle vochtige hoeken scheen te stroomen. Op een bank sliep de monnik, naast hem stond op een tafel een aarden waterpot, daarnaast lag een stuk brood.
De kardinaal zag lang neer op de gedaante, die de honger tot een skelet had vermagerd. Geen stralenkrans was om het bleeke voorhoofd geweven, waarachter waarschijnlijk een droom bewoog.
De kardinaal schudde den slapende zacht bij de schouders.
Fra Giuliano ontwaakte. Zijn zenuwen waren door de verschrikkingen der in den kerker doorgebrachte dagen nog gevoeliger geworden. Er trok een bleekheid over het vermagerde, door nachtwaken vermoeide gezicht van den Augustijn.
De fakkeldrager, die Cesare Borgia had begeleid, stak het licht in een muurring en verwijderde zich.
Het vocht sijpelde in parelende druppels van de wanden en in den fakkelschijn kropen traag ongedierte en pissebedden rond, in de hoeken schemerden zwammige aangroeisels, de ruw getimmerde tafel was gebarsten, en aan de brits, door vuil stroo bedekt, kleefde het vuil van oude etensresten.
Een gevoel van walging overviel Cesare. Hij schaamde zich er evenwel voor, zijn medelijden onnoodig te laten aangroeien. „Weet u, wien u voor u hebt?" vroeg de kardinaal op schijnbaar goedigen toon.
„Den man, wiens vader heel Rome meedoogenloos naar een ontzettenden afgrond voert, Excellentie," zei Fra Giuliano, zonder

eenige vrees voor den tijger te laten blijken, die hem zijn roofdierengebit nog niet had getoond.
Cesare boezemde de moed van den Augustijn geen achting in.
,,Dat men in uw toestand nog den moed kan vinden, zulke zware aanklachten te handhaven, verrast mij, maar ik heb daarom toch geen ander gevoel voor u over dan het oprechtste medelijden. U bent uit Genazzano gevlucht, de prior zoekt u, de pauselijke gerechtsdienaars zitten u achterna, omdat u de vermetelheid hebt gehad, het bestuur der Kerk te vervloeken."
,,Tot die vermetelheid heeft God mij gewijd gelijk een profeet van het Oude Verbond." Zijn stem klonk gebroken.
,,Ik zie het al, men zal u moeilijk van uw ongelijk kunnen overtuigen, want uw gedweep voert u naar sferen, waarin de philosophie van een gewonen sterveling zich niet goed thuis kan voelen."
,,Mag een kardinaal zich niet thuis voelen daar waar Gods stem roept?" vroeg Fra Giuliano somber.
Cesare liet den verwijtenden toon zonder gekrenktheid langs zich heengaan. ,,Wie zegt u, dat God u roept?" vroeg hij als een Torquemada.
,,Als de gezichten van Johannes, die op Patmos zat, groot en verschrikkelijk waren, dan waren de mijne het niet minder. Ik zag heel Rome als het lijf van een kever doorvreten van mieren en zag, dat de mieren gewaden van Phrygisch purper droegen en de hostie kusten, terwijl aan hun hals het snoer van edelsteenen van Venus hing."
Cesare verbeet een glimlach. ,,Ik heb geen lust, droomen scholastisch uit te leggen."
,,De gezichten herhaalden zich bij dag en bij nacht en deden den gloed in mij toenemen, tot alles vlamde. En ik nam de Schrift en vergeleek het woord van den profeet met mijn gezichten en was opnieuw boordevol inzicht."
,,En bekent u dit in de eerste plaats: u hebt Savonarola gehoord!" zei Cesare scherp.
,,Als een goed geploegd veld nam ik de zaadkorrels van zijn gedachten op en liet ze kiemen. Hij is een groot zaaier, en welzalig den menschen die zijn zaad aannemen."
,,Dat staat nog te betwijfelen," zei Cesare gelaten en nam op de brits plaats. ,,U hebt de boeken van hem gelezen, die dingen over ,,Deemoed", over de ,,Weduwe", en over ,,Gebed", nietwaar?"
,,Alles, Excellentie. En toen heb ik met mijn wil om te redden naar den poel van het Vaticaan gegrepen en het moeras uit elkander getrokken. Ach, Excellentie, wat wil de paus met zijn aanbidding van den Booze?"

„De verantwoording daarvoor kunt u rustig aan den Heiligen Vader zelf overlaten. Gelooft u, dat uw boetpredikaties den paus er toe zullen brengen, het scheepje van Petrus naar uw zin te sturen?"

„Als Savonarola en ik alleen tegen hem strijden, neen. Maar de macht der waarheid is aanstekelijk."

„Dan zal men middelen vinden om de aanstekelijkheid te verhinderen. Ook miskent u de positie van den paus. Pausen hebben geen aanleg voor volksheiligen, die op de taveernendrempels en op bergtoppen boete prediken. Zij hebben niet tot taak, op monnikssandalen rond te trekken en nieuwe wegen te bereiden voor het Woord Gods. Zij moeten zeer wereldsche zendingen vervullen."

„Dat hoeven zij niet!" stoof Fra Giuliano op. In hem strekten zich de slappe spieren, door de kracht der overtuiging aangedreven.

Cesare liet deze opwinding koud. „Ik bestrijd niet, dat wij onder de priesters ook heiligen noodig hebben. Ik buig vol eerbied voor een broeder Fra Angelico da Fiesole, die eerst bad, voor hij naar het penseel greep. Maar een priester, die eerst voor den paus uitspuwt, voor hij hem beschimpt, is daarom nog lang geen heilige. Indien ik de zaak niet zoo onbelangrijk vond, zou ik u met allerlei bewijzen, dat u in het ongelijk bent, van dienst kunnen zijn, maar ik laat dat aan het consistoriale gerecht over. U vergist u, wanneer u gelooft, dat Savonarola door religieuzen ijver wordt gedreven. De man wil Florence beheerschen, indien niet meer. Waardoor onderscheidt hij zich dan van den paus, die de wereld wil beheerschen? Slechts door de kleinheid van zijn doel, niet door het oogmerk zelf. Hij bedient zich van politieke middelen, om zijn zedelijke ideeën te verwezenlijken. Maar hij zal zijn spel niet lang meer voortzetten. Het volk zelf zal inzien, dat hij minder een heilige dan een politicus is. En dan weg met hem! De paus lacht om zijn gedweep, omdat hij weet, dat het volk Savonarola's rechter zal zijn."

„Excellentie! Savonarola wijst den weg naar de boete, naar den hemel —"

„Het komt er op aan, den weg naar de Kerk te wijzen. Daar zal het volk wel de bevrediging vinden, die het noodig heeft. En dat is uw beroep, priester. Bovendien kunt u dan rustig aan uw ascese vasthouden, waarvoor u een aangeboren talent schijnt te bezitten. Maar van de geheele menschheid moogt u dit talent niet vergen. Erken het maar openlijk: niet medelijden met het ten onder gaande menschdom doet u naar den dolk van het woord grijpen, maar de eerzucht, eenmaal als religieuze Brutus te worden gevierd —"

„Kardinaal!" De vertwijfeling der miskende ziel kreet uit hem.

Cesare Borgia bleef onbewogen. „Monnik, je speelt heel gevaarlijk met vuur, waarvan je de kracht niet kent."

„Ik heb haar leeren kennen," klonk het nu als een donderslag uit den mond van den dweper. „En aan deze kracht van den sterkste zul jij zelf te gronde gaan, kardinaal Cesare Borgia. En het zal de kracht der gerechtigheid zijn, die je richt. Jouw armzalig geweld kon een onschuldige bloem breken, kaalplukken, onteeren, kon een maagdelijken tempel schenden —"

„Ga maar door, broeder!"

„Maar God zal den dag der afrekening zenden, God zal allen jammer wreken, dien je over het huis der Narni's hebt gebracht —"

De naam schoot als een bliksem door Cesare's bewustzijn. Was dat niet ook de naam van zijn dichter Serafino?

„In haar wandaden zal de heele pauselijke bende stikken, die zich nu nog in rozenglans hult en het volk omkoopt. Je gebeente zal sidderen van angst, kardinaal, als de wreker nadert, in levenden lijve zullen je botten vergaan, de wellust zal het schoone omhulsel verteren, en uit balsem zullen je leden in de uitbraakselen der pest vallen. Keer om, kardinaal, nog is het tijd!"

Stormachtig negeerde Cesare Borgia het profetische geweld: „Fantast! Moet ik je eindelijk uit je droom laten tuimelen? Je met bittere werkelijkheid voeden? Je zuster Daniela is in mijn macht."

De pupillen van den monnik verwijdden zich. Maar hij bevrijdde zich van de ademloosheid. „Wie zou het niet zijn?"

Cesare dempte weer zijn stem. „Ik heb Daniela Narni laten ontvoeren. Ze verblijft in mijn paleis."

De broeder huiverde. „Zoo schandvlek je haar, die haar gebeden voor je bevrijding van zonden nacht op nacht tot God liet opstijgen? Zoo lach je om Magdalena-tranen? Zoo tast je de onschuld aan waarover Gods engelen hun vleugelen breidden?"

„We zullen zien," antwoordde de kardinaal, „of het aureool om haar hoofd sterk genoeg is om een Cesare te verblinden en te doen terugschrikken, als den ridder voor de heilige Agnes. De triomfgedachte der Heilige werd eens doorsneden door het zwaard van een beul. Als de oogen zijn gebroken, wordt ook de spiegel der ijdelheid blind, die het gekroonde beeld weerkaatst. Als Daniela Narni de vrome begeerte zou hebben, eerst in het hiernamaals gelukkig te willen zijn, zal ik haar geen hindernis in den weg leggen. Maar ik wil — u zelf tot redder of — verderver van dat schoone lichaam maken."

„Kardinaal!" Het woord „duivel" bleef nog bijtijds in zijn keel steken.

„Als u mij belooft, uw tong in toom te houden, berouwvol naar uw klooster terug te keeren, dan —" het effect als een tooneelspeler berekenend, liet hij zijn stem dalen — „zou het licht kunnen zijn,

dat wij in de Romeinsche Curie een plaats voor u vinden, want wij hebben ambten, waarin men het talent en den ijver van een man als u kan gebruiken."

,,U wilt —?" De monnik deinsde ontzet terug.

,,Van een armen bedelmonnik een bruikbaren dienaar van de Kerk maken, die mettertijd met de gruwelen, die het purper bedekt vriendschap zou kunnen sluiten."

Fra Giuliano's gelaat werd doodelijk bleek. ,,Nooit zal ik dien voetval voor de nietswaardigheid van den verleider doen! Voor mijn apostolische armoede zullen paus en kardinalen beven."

,,Maak je dan kapot, monnik!" barstte nu Cesare uit, wien het ongeduld op de zenuwen was gaan werken. ,,En maak nog een tweede hart kapot! Niet met het damast van de courtisane tooi ik het heerlijke lichaam, maar ik sleur het voor het donkerste Venus-altaar en draag de godin een offer op, waarbij de kandelaars der zinnen als Sodomitische fakkelvuren zullen oplaaien."

Onbevreesd slingerde de arme monnik den rijken kardinaal den laatsten profetenroep in het gezicht. ,,Slangenarmen zijn uw leden en zij kunnen verpletteren. Uw adem is basiliskengif. En toch — trek uw zwaard, kardinaal bij Satan's genade, en doorstoot mijn zuster en mij — maar met dien stoot treft gij den geest Gods, die uit mij spreekt, niet! Mijn lichaam valt, maar de gelouterde Godsgedachte zal zich er uit verheffen en de menschheid oproepen tot den laatsten strijd tegen u. Het hoofd van Johannes viel, maar de Heer kwam! Zoo zal ik sterven, en Rome's verlossing zal komen door den Heer. De vrienden Christi hebben Hem gediend in wake en in gebed, in honger en dorst, in kommer en pijn, in vervolging en hoon, want zij hebben het leven in deze wereld gehaat. Ik wil Hem dienen door mijn dood en trotseer den duivel, die mij de zoetheid des doods wil ontrooven." Als de gloeiende adem van een gigantenlong woei het den vreeselijken vijand tegemoet.

Cesare Borgia was opgestaan. ,,Is dit de laatste groet van liefde aan uw zuster?"

,,Voor een glorierijke overwinning zijn haar leden gezalfd," riep de dweper in vervoering uit. ,,En als gij haar, een tweede Quintanius, de borsten zoudt willen afscheuren, dan zullen uw vingers tot ijs worden en de wonden van haar vleesch zullen met balsem bedekt worden."

Cesare keerde zich met een snellen zwaai naar de deur. In de violette soutane rees zijn gestalte op als een zuil van Herculisch geweld. De ijzige adem van den wil tot vernietiging scheen van zijn verschijning uit te gaan en woei over den armen Godsdwaas, die zich met alle kracht van het martelaarschap daartegen verzette.

Van de tinnen van den Engelenburcht bonsde zwaar de klokslag; de middag riep.
De kardinaal opende de deur. „Michelotto!" galmde het door de huiveringwekkende duisternis.
De luitenant trad onhoorbaar binnen. Koud woei het door de deur, waarin zijn gestalte vaag als een Stygische schaduw opreës. Cesare fluisterde hem eenige woorden in. Michelotto nam de fakkel. Toen dreunde de slag van de deur.
Fra Giuliano was alleen.
Hij wilde zich op de brits leggen. Maar hij walgde van het vuile stroo. Vaal schemerde de dag door het kleine venster vlak bij de zoldering. Als een grijze, smalle balk viel het schemerige licht schuin door de cel. De verbeeldingskracht van den monnik veranderde het in een getrokken zwaard. Of was het de brug van stralen, waarlangs nu de engel Gods moest neerdalen, die eens aan Petrus in den nacht van den kerker was verschenen? Hij luisterde, of niet de roep tot hem zou uitgaan: Gord u aan en neem schoeisel en mantel en volg mij na! Maar het bleef stil. Slechts buiten op de gang klonken de doffe schreden van den soldenier.
God gebruikte tijd — veel tijd.
Fra Giuliano staarde diep in zijn eigen ziel. Of zij zich wilde wijden en tooien om den Heer te ontvangen, die in heilige huiveringen moest komen, eer de zege van den Satan was voltooid.

De kaarsen in de zaal der vrije kunsten werden aangestoken.
De paus belde. Zijn kamerdienaar Perotto verscheen. Een sterke, beeldschoone jongen met zwart haar en grijze, wonderlijk gesluierde oogen, lenig als een twijg. Het door de zon verbrande gezicht vloeide over van levensvreugde.
De paus had pleizier in den jongen, die juist uit Spanje was teruggekomen. „Haal Donna Adriana de Mila uit de bibliotheek," zei hij tot hem. Perotto snelde weg.
Weldra stond de trouwe vrouw voor den paus. Tezelfdertijd schreed Cesare over den drempel van de deur, die naar de zaal der heiligenlevens voerde.
„Ook voor jou ben ik dadelijk te spreken, lieve zoon," zei de paus vriendelijk. „Houd je inmiddels maar bezig met de troostelooze berichten van den Governatore."
„Ik verdiep mij liever in het vrouwengedweep van Pinturicchio," zei Cesare. Hij plaatste zich voor een lunette, waarin een schoone vrouwenfiguur de rhetorica verzinnebeeldde. Slechts met halve kracht troffen de afgemeten woorden van Adriana de Mila zijn oor. Zij vertelde nu van een flauwte, die Lucrezia Borgia gisteren had

overvallen, toen zij van een wandelrit met den dichter Serafino d'Aquila thuis was gekomen.
De naam Serafino deed Cesare de ooren spitsen.
,,Het vreemdste was, allerheiligste Vader, dat de hertogin verbleekte op het moment, toen Perotto, uw kamerdienaar, in haar kamer trad en haar de gedichten van Serafino overhandigde, die Uwe Heiligheid zich had verwaardigd door te bladeren, voor Donna Lucrezia ze in handen kreeg. Ongetwijfeld was ze bevreesd, dat de gedichten dingen bevatten, — die — hoe zal ik het zeggen — voor het gehoor van Uwe Heiligheid niet deugden."
,,U weet," zei Alexander, ,,dat wij nooit dergelijke dingen voor Donna Lucrezia verborgen hebben gehouden. Zij heeft samen met haar schoonzuster Sancia den ondeugenden Valla gelezen, een weetgierige vrouw moet men ook met die litteratuur in kennis brengen, die een spiegel voor de beminnelijke ondeugd vormt. Maar ik geloof niet, dat messer Serafino een meester van den ondeugenden spot is. Wat zeg jij daarvan, Maecenas van den dichter?"
,,Serafino schijnt door de heidensche dweperijen van Laetus meer dan noodig te zijn aangetast," antwoordde Cesare. ,,Ja — en — u zegt, dat hij met Donna Lucrezia alleen naar den Monte Pincio is gereden?"
De vrouwelijke mentor knikte met een gewichtige uitdrukking.
,,De hertogin heeft de vesper een uur uitgesteld."
Cesare fronste het voorhoofd. ,,Van nu af moet het zusterlijke kleinood beter worden bewaakt."
De paus knikte hem toe. De laatste dagen waren er in zijn voorhoofd gramstorige rimpels gekomen. Hij was boos op den Governatore van Rome, Pietro Isuagli, die den moordenaar van Don Juan niet kon vinden, en wantrouwde zijn soldeniers. Hij wilde naar een van zijn burchten gaan, om voor eventueele nieuwe aanslagen van zijn vijanden veilig te zijn.
Toen meldde men hem de aankomst van den genezen kardinaal Ascanio Sforza.
Cesare's oogen schitterden als die van een roofdier.
Adriana werd naar de sibyllen-kamer gestuurd, maar de zoon mocht blijven, want de paus vreesde een bezwijming. Hij wist, dat de diep gekrenkte kardinaal, de grootste vijand der Borgia's, er alles op zou zetten, om zich voor den onderganen smaad der verdenking te wreken.
Men hoorde buiten beweging. De kardinaal kwam.
In schoone mannelijke rijpheid, rijzig en gespierd, stond hij voor den paus. Zijn strenge trekken werden verzacht door den openhartigen blik, die geen kruiperige natuur verried. Zijn lichaam was stevig gebouwd, de huid van een zeer warme omberkleur, de baardelooze kin smal en edel gevormd, de neus tamelijk groot en gekromd, zonder

dat hij de symmetrie van het gelaat stoorde. Men kon begrijpen, dat de kardinaal nog steeds een lieveling der vrouwen was.
De paus reikte den kardinaal met neergeslagen blik de hand ten kus. „U bent ziek geweest. Het verheugt mij, u genezen hier te zien."
Ascanio boog een weinig het hoofd. ,,Allerheiligste Vader, ik wensch geen andere behandeling, dan mijn onschuld verdient."
„Kardinaal," beefde de paus, ietwat onbeholpen, ,,ik moest tot den maatregel besluiten —"
„Allerheiligste Vader, was ik paus, ik zou ook de eerste verdenking op dien wilden kardinaal Ascanio hebben laten vallen, op dien eerzuchtigen vijand der Borgia's."
„Die kans heeft gezien, mij op den pauselijken Stoel te helpen, en vervolgens ook kans heeft gezien, mij het Regentschap zuur te maken. U hebt mij vijandschap inplaats van dank gegeven. U trekt u terug, omgeeft u met een ring van soldaten, speelt voor miniatuur-paus, slaat mijn brevi in den wind en bent er na aan toe, een wereldlijk vorst te worden."
„Mijn eerzucht heeft maar al te verleidelijke voorbeelden gezien," zei de kardinaal onbevreesd.
Cesare beet in zijn hoek in heimelijke woede de lippen op elkaar. O, als de paus hem nu de vrije hand zou hebben gegeven!
Alexander, die bleek was geworden, hield zich in. ,,Ik vergeef u dit antwoord om Christus' wil. Ik wil u geen reden geven tot nieuwen wrok — maar — ik vraag u met opgeheven handen — wat heeft mijn zoon u gedaan?"
Ascanio zei met gefronst voorhoofd: ,,Hij heeft mijn besten kamerheer gedood, een meisje onteerd, dat zich onder mijn bescherming had geplaatst. Uwe Heiligheid! Ik had den wreker van gravin Mirandola en mijn kamerheer kunnen worgen, en hier voor uw aangezicht beken ik het: ik heb dag en nacht met die gedachte rondgeloopen. Maar toen de golven van mijn rechtmatigen toorn het hoogst waren gestegen, heeft een — ander mij den arbeid en de wraak ontnomen, iemand wiens gemoed vermoedelijk nog zwaarder door de zonden van den hertog was belast dan het mijne. Mijn gedachten hebben het wapen opgeheven, maar een ander heeft het hem in 't hart gestooten. Zoo waar ik de hemelsche zaligheid hoop te verwerven — ik weet niet, wie den hertog heeft vermoord."
Waarom heb je hem niet vermoord? klaagde nu zacht het vertwijfelde hart van den paus. Dan zou de zenuwsloopende jacht op den moordenaar ten einde zijn.
Onwijze, aarzelende paus! beefden de gedachten van Cesare in den hoek. Het prachtigste oogenblik voor de daad zoo te laten voorbijgaan! Zoo vertrapt men geen adders, die zelf erkennen, dat zij wilden bijten.

Als ik nog langer luister, hoor ik, dat hij dien Ascanio een vorstendom als leen zal geven tot dank voor de oprechtheid van zijn haat.
De Milanees had het gelaat gefronst. „Allerheiligste Vader, ik verzoek u, Rome weer te mogen verlaten. Het is pijnlijk voor mij, steeds voor de Spaansche kardinalen op mijn hoede te moeten zijn, die in 't geheim toch den moordenaar in mij zien, zoolang de werkelijke niet is ontdekt. Daarom wil ik mij in Grotta Ferrata terugtrekken."
De paus knikte toestemmend.
De kardinaal kuste den ring van den paus.
Alexander zegende met gedwongen vredelievendheid het gebogen hoofd.
Toen Ascanio weg was, schoot Cesare uit zijn hoek als een snoek uit zijn roofhol. „Sta mij toe, dat ik wegga, allerheiligste Vader, evenals die zwetser, om ver van Rome mijn dagen te eindigen."
„Het was misschien een fout, hem te laten gaan, maar ik had niet de kracht, zijn eerlijkheid met een laagheid te beantwoorden." De paus beefde. „Ik ben niet meer zoo jong als jij, ik heb niet de ruimheid van geweten om van een onschuldige een schuldige te maken."
„En dan te bedenken, dat die Milanees nu in zijn vuistje lacht, uw zwakheid als domheid rondbazuint, aanhangers werft, de Colonna's tegen u ophitst, onrust sticht en de Spanjaarden in toom houdt —"
„Cesare! Nog meer vuur in mijn brandend hart?!" riep de paus in angst voor den storm van aanklachten, dien de zoon hem tegemoet joeg. „Wil je mij leeren, misdaden, zooals jij me hebt ingefluisterd, te verantwoorden?"
Toen richtte Cesare zich met kracht voor zijn vader op. „Daden, die de grootheid van een staatsgedachte dienen, worden niet met maatstaven van deugdzaamheid gemeten. Richt uw gedachten op de verte, allerheiligste Vader, als de toekomstige macht van uw huis u lief is. Waarom hebt u de Orsini's aan banden gelegd? Waarom moest Giovanni Sforza vallen? Opdat u nu blijft staan bij de anderen, ophoudt, nauwelijks nadat u bent begonnen?"
„Ontzettend mensch — ik nader het eind van mijn leven —"
„Ik sta aan het begin van het mijne! Geef den jongen adelaar de ruimte, opdat hij kan vliegen!" De brandende eerzucht joeg vuur naar zijn oogen.
Toen richtte zich de vaderlijke waardigheid uit hulpeloosheid en smaad op. „Onrijpe knaap! Mijn toorn heeft de paleizen der eerste geslachten van Rome verbrijzeld, als zij machtiger wilden zijn dan ik. Zou ik mij door mijn zoon de macht laten ontrukken?"
„Wil uw zoon dat, allerheiligste Vader? Ik wil u uw macht helpen vergrooten, die u op het punt staat te verliezen. Geef mij ruimte, laat mij mijn klauwen uitstrekken naar de gezegende landstreken

van Italië, kroon mij met waardigheden, die tot daden verplichten, de weg is vrij — Benevente, Terracina en Pontecorvo liggen onbeschermd, sinds Don Juan dood is, een halve maan van vaste burchtèn sluit Napels in, wij werpen ons uit den beschermenden muur naar voren en overvallen den nieuwen koning. De geschiedenis zal successen boekstaven en de wegen, die daartoe leiden, ook dan zegenen, wanneer zij door bloed en modder gaan. Voor het voltooide werk staande, vergeet men moeite en arbeid. En de grootheid van de misdaad adelt den smaad, die er aan kleeft."

„Cesare," zei de paus eindelijk op een toon, waarin de zorg om het zieleheil van den zoon doorklonk, „hoe wil je dat alles voor God verantwoorden?"

„Met verwijzing naar de zware schuld van een ander mensch, die mij vader, voorbeeld en opvoeder is geweest," zei Cesare met teugellooze vermetelheid.

De paus schoot overeind. „Zoon — mij wil — — je — ?"

„Het grootste deel der schuld aan die nog ongeboren daden in de schoenen schuiven." Met den trots van een zelfverzekerden pronker en booswicht wierp hij zijn vader de aanklacht in het gezicht. „Het was geen kleine zondenladder, waarlangs u eens tot den pauselijken troon bent opgeklommen, want de sporten waren de steekpenningen voor bijna alle kardinalen; het was geen kleine zonde, toen u van den doodsvijand der Christenheid, Sultan Bajazet, tweehonderdduizend ducaten in ontvangst hebt genomen, om u met dat geld voor het dooden van des sultans broeder Djem te laten betalen. En het was meer dan een kleine gewelddaad, toen u twee echtgenooten van mijn eigen moeder uit den weg hebt geruimd en Donna Giulia Farnese het lot van een vroolijke onbestorven weduwe bereidde, door haar echtgenoot te verbannen. En werp de door u verkochte beneficiën en ambten in de schaal van den eeuwigen Rechter, de versjacherde aflaten, de verbanning der adellijke geslachten en de verdrijving van den hertog van Pesaro, en u kunt op een indrukwekkende reeks van daden terugzien, die in staat waren, volgens de eeuwige natuurwet in uw kinderen tot een ontzettende zee van zonden aan te zwellen. Dank God, als ik uw zonden, allerheiligste Vader, niet slechts gedachteloos in mijn bloed overneem, maar in een gewaad van grootheid kleed en in uw willekeurig bedreven misdaden een trek van eigen scheppingskracht leg, die van die zonden volgens een vast systeem een werk van geweldig tyranniek beleid smeedt." De vreeselijke aanklager haalde diep adem. Langs de kuische kunstgewrochten van Pinturicchiro trok de giftige walm van onmenschelijke gedachten. De paus zat verstijfd. In zijn borst hoopte de ontzetting zich op. „Zoon — zoon — hoe genadig — moet God zijn — dat Hij — mij

kracht geeft — om dat te verdragen —"
„Allerheiligste Vader," zei hij nu met ongewone warmte, „laat mij één ding mogen vragen: de hertog van Gandia is dood, gun mij zijn warme plaats in uw hart en geef mij zijn hertogdom Benevente benevens Terracina en Pontecorvo, de regeering in het Patrimonium en over Viterbo."
Toen schoot een verschrikkelijke gedachte door het hoofd van den paus. Als een vleermuisschaduw suisde zij bijna zichtbaar langs zijn oogen. Maar toen vormde zij zich in hem tot een zwart, samengeperst gedrocht, waarvan lugubere, duistere krachten naar alle richtingen van zijn brein schenen uit te gaan, zoodat alle krachten van zijn gemoed door deze innerlijke duisternis verteerd dreigden te worden. Toen strekte zijn bovenlijf zich langzaam, als door uiterlijke machten omhooggedrukt, tegen de stoelleuning, de lippen gingen wijd open tot een marmeren verstarring. Zoo bleef hij seconden lang verstijfd zitten.
Toen druppelden eindelijk moeizaam loodzware woorden van de lippen. „Jij — jij — kijk me — in 't gezicht —"
Nu verloor zich oog in oog — ziel in ziel.
Toen gorgelde het uit den naar adem happenden mond van den paus als gestamelde klanken. En nu scheurde de verbrijzelende donderslag zich van zijn lippen los: „Kaïn!"
Cesare wierp zich in den door zachte zijde omhulden schoot van den vader.
En het bovenlijf van den paus viel over het hoofd van den belijder heen als een neerstortende woudreus.
In den hof murmelde de fontein haar vochtig lied door de warme stilte. Met slaperigen wrevel weerden pauselijke soldaten bij de hofpoort nieuwsgierige bedelaarsgezichten af.
De stemmen der buitenwereld brachten het verstijfde bloed van Alexander Borgia weer op gang. De oogen boorden zich in afschuwelijken angst in het goudbruine golvende haar, waarover het bloedige schijnsel van den broedermoord zijn vreeselijk aureool scheen te spinnen.
Toen klonk het koortsig van de dorre lippen: „Dat — kun je — niet gedaan — hebben — mijn Cesare!"
Het verschrikkelijke zwijgen antwoordde: Jawel!
Toen streek de adem van den vader over den zoon: „Waarom?"
„Ik was jaloersch op zijn eerstgeboorte."
„Je onzalige eerzucht!"
De paus voelde, hoe alles in hem door ellende werd overstroomd.
Nu zag hij de ontstelde oogen, die een vreemde schenen te behooren.
„En Rome's muren vallen niet op je?!"

„Laat de wacht komen en mij naar den Engelenburcht brengen," zei Cesare zacht. De last van het uur was voorbij. De verdoeming van den paus was uitgebleven. Niet de smart om den dooden zoon, maar de angst om den levenden woelde in zijn lichaam. Dezen angst moest Cesare nu met koele verstandelijkheid te baat nemen.
Onuitsprekelijk moe, een toonbeeld van jammer, leunde de paus in den scharlaken stoel. „Vlucht naar de wereld van Columbus, los door in het zweet van je aanschijn te arbeiden de schuld af, werp het purper weg en trek het haren boetekleed aan, doe in het Karthuizerklooster van Trisulti afstand van de wereld."
„Ik — kan — het — niet! O vader! Met deze schuld wilde ik het fundament leggen — voor het gebouw — van mijn heerschappij — over heel Italië."
„Dàt gebouw stort onder den vloek Gods ineen."
„Kaïn versloeg Abel, Romulus Remus, en na die daden werd er een nieuwe wereld geboren."
De paus schudde heftig het hoofd. „Maar Kaïn bleef geteekend door den Heer en Romulus werd verslagen en in stukken gesneden."
„Zonder zijn broedermoord was Rome niet gesticht," riep Cesare hartstochtelijk uit, „want slechts de macht van één mensch kon een zoo groot werk volbrengen. Juan, de onbekwame, zou uit ijdelheid de macht in handen hebben gehouden en zijn baronnen zouden hem die hebben ontrukt."
„Wie is veilig voor je eerzuchtige plannen, als je den dolk zelfs op je eigen bloed richt?" Met vertrokken gelaat zat de onmachtige Borgia neer en werd door de gruwelijke gedachten van zijn zoon heen en weer geworpen als de zwakke twijgen van een vliegden door den orkaan. Cesare voelde, hoe de verzwakte tijger zich uitgeput kronkelde in de sterke klauwen van zijn verstand. „Allerheiligste Vader, laat het offerbloed, dat moest vloeien, de bron zijn, waaruit de kracht van uw tweeden zoon nieuwen moed put. Juan moest op het altaar des vaderlands vallen, zijn dood zal het begin van een nieuw leven zijn voor het uit duizend wonden bloedende Italië. Begrijp, welke taken er voor ons ontstaan. Frankrijk en de kleine Italiaansche tyrannen hebben het land vernietigd. Milaan zucht onder de sterke, maar ordelooze macht van Ludovico, Florence is in oorlog met Pisa en in handen van den vijand van den paus: Savonarola, machteloos als poppenvorsten zitten de Romagnolische heeren neer, Aragon bedreigt Rome — en die ellende zou een vriend van het vaderland kunnen aanzien, zonder te blozen over dien smaad? Eén man moet alles aaneensmeden tot een ijzeren blok. Laat mij, allerheiligste Vader, den grootsten tyran zijn, die het geweld overweldigt, de list overtroeft! Ik wil met kracht orde scheppen in die ondeugdelijke staatsgewrochten. Is het niet loonend,

voor zoo groote doeleinden zijn persoonlijke deugd op te offeren? Ontrouw wordt tot deugd, wanneer zij de grootheid der natie dient. Wee den vorst, die tot slaaf van zijn bondgenootschappelijke trouw wordt en deze deugd boven de welvaart van den staat stelt. Breek ik niet mijn woord te rechter tijd, dan breken de anderen het."
De paus drukte de handen tegen het voorhoofd. „Wie redt mij — voor dezen zoon?" Hij hijgde naar lucht, steunde, de oogen puilden hem uit de kassen.
Cesare sprong toe en drukte het krachtelooze lichaam in zijn armen. „Vader — allerheiligste Vader!" Hij streelde met de handen het bezweete voorhoofd. „U mag niet sterven — u moet de grootheid van uw zoon beleven!"
Alexander trok nog eens het hoofd van den verschrikkelijken zoon naar zich toe. „Cesare — ik haat je en bemin je tegelijk! Zal God jou en mij deze wandaden vergeven?"
De kardinaal voelde zich in de verteedering van het oogenblik onbehagelijk.
„Geef bevel, allerheiligste Vader, dat men de nasporingen naar den moordenaar staakt, en zorg er voor, dat Ascanio Rome niet verlaat. Hij moet in geval van nood het gelag betalen."
De paus duwde den verschrikkelijken bedreiger van zijn geweten naar de deur. „Ga, ga — de nacht breekt aan. Morgen zal ik het volk een volledigen aflaat schenken en den Romeinen de heilige lans toonen."
Cesare ging driftig voort: „Of noodigt u Ascanio tot een verzoeningsdronk uit en geeft u hem Cyperschen wijn met kardemom gekruid te drinken. Daarmee kan men heel wat bitterheden wegspoelen."
De paus verborg zijn hoofd. De zoon schreed met de kalmte van een demon naar de deur.
In de papegaaienzaal zag Cesare twee kamerheeren met bleeke gezichten staan. „Wat is er aan de hand?" vroeg hij snel.
De heeren aarzelden. Toen zei de eene: „Uwe Heerlijkheid, de deurwachters bij de Sala ducale zijn zoo juist gevlucht —"
„Waarom?"
„Zij verspreidden in het Vaticaan het gerucht dat — de doode hertog van Gandia zooeven in een witten tabbaard over den corridor was geschreden — den degen in de hand —"
„Laat die honden afranselen en in den toren werpen. En zorg er voor, dat die dwaasheid Zijne Heiligheid niet ter oore komt, anders wordt zijn angstig hart nog meer gekweld."
Hij besteeg koelbloedig de helder verlichte trap, die naar zijn vertrekken leidde. Hem konden levenden noch dooden verschrikken. Ook in deze dingen stond hij buiten de grenzen der menschelijkheid. Hart en nieren droegen den stempel der hel.

Maar op 's pausen borst drukte de vreeselijke nachtmerrie tot ver na middernacht. Zijn gedachten doorwoelden als klauwen zijn ziel, die mede schuldig was. De kaarsen smeulden om het bleeke, ingevallen gezicht. De adem kwam piepend uit de borst. Ook zag hij de schim uit den Tiberstroom bedekt met slijk opstijgen en met smartelijke, half gesloten oogen voor de zachte kussens treden.
De paus hijgde naar lucht. De jonge Perotto snelde toe en droogde hem het voorhoofd met een spons en dompelde zijn handen in heeten wijn. In den nacht moest de kamerdienaar vlakbij blijven. Dit was hem een levendige vreugde. Als de paus sliep, ijlde Perotto naar de zaal der heiligenlevens, besteeg een kleine ladder, die in den wand lag verborgen, en kuste het gouden hoofd van de heilige Catharina, die Lucrezia Borgia was. Dit hoofd was zoo wonderlijk stil . . . stiller dan destijds in den woesten Februari-nacht, toen hij de dronkenschap van zijn zinnen geweldadig in den heerlijksten vrouwenschoot van Rome had uitgestort . . . .

Pomponius Laetus had hoog bezoek. Kardinaal Riario zat in violet gewaad in een versleten leeren stoel midden in den boekenchaos van den Latinist. Zij hadden academische disputen over een torso gevoerd, en nu bracht de kardinaal met beminnelijke vaardigheid het gesprek weer op het oorspronkelijke thema terug, dat hem hierheen had gevoerd: op de rolbezetting bij den volgenden platonischen avond. De lichte, zelfverbouwde wijn van den geleerde fonkelde helder als een robijn in een glas. Op een bord van majolica lag smaakvol een vischpastei. Op fraai gerangschikte begonia-bladen lagen paarse, rijpe vijgen.
De namen der academie waren op een blad papier geschreven. Met fijn onderscheidingsvermogen wogen de kardinaal en Laetus de acteurstalenten der platonische leerlingen af en wezen elk een rol in Plato's ,,Drinkgelag" aan, dat in den hof van Riario's paleis binnenkort zou worden opgevoerd. Het was gebruik geworden, dat vooral Latijnsche comedies in de hoven en zalen der kardinaalspaleizen, in den Engelenburcht en in het Vaticaan werden opgevoerd. Plato's dialoog zou voor de eerste maal in een bevallig twistgesprek met verdeelde rollen ten gehoore worden gebracht. De geleerde streelde het handschrift, dat hij zelf in orde had gebracht. ,,Wij moeten het werk met de beste van onze sprekers vertolken."
De kardinaal glimlachte vergenoegd. ,,En u hebt er uitstekende bij. Heel het leergierige Rome dorst naar de welsprekendheid van den ouden Pomponius Laetus. U hebt een stralenden stoet leerlingen, maar zij krijgen slechts hun licht van u."
,,Ik heb mijn licht ook maar van Cicero," zei Laetus bescheiden.

„Maar ik moet mijn kweekelingen toch verdedigen. De menschen wedijveren met Florence. U zult verbaasd staan, hoe onberispelijk de jonge Gallus spreekt. En Mitelliani moet den Phaidros hebben, want hij is niet alleen meester in zuiverheid van spraak, maar heeft ook een groote losheid van beweging. Wij hebben voor de eerste rede een goeden spreker noodig, dat is hij."
„Zegt u eens, denkt u niet, dat Serafino den proloog moet schrijven ?" vroeg Riario.
Er kwam een vriendelijke glans over het gezicht van den oude.
„In het eerste oogenblik had ook mijn hart hem die taak toegedacht; maar ik vrees, dat zijn gevoel hem op zijwegen zou dringen en hem tot lyricus maken, in een geval, waarin hij meer didacticus moet zijn."
„U kunt gelijk hebben. A propos: Serafino verdringt reeds den stijven Uberti, die uit zijn trotsche pose niet meer loskomt en zich tot een dwaas maakt. Serafino legt zuiver gevoel in zijn verzen. Het is jammer, dat hij zich aan Cesare Borgia heeft laten binden. Ik zou hem direct aan mijn hof nemen, als hij zich van Cesare los wilde maken."
Laetus drukte den kardinaal de hand. „Mag ik hem hoop geven ?"
„Ik zou hem, dat kunt u hem zeggen, volkomen gedachtenvrijheid geven, hij zou alleen den staat van zijn gemoed als gebieder van zijn scheppend werk hoeven erkennen."
„Dat zou precies genoeg voor hem zijn, den braven dweper".
„O ja, ook dit nog," zei Riario, terwijl hij licht het voorhoofd fronste, „ik verheug me op Plato, maar durft u het niet eens aan, een christelijken dialoog ten tooneele te brengen ?"
Het zonnige heidengezicht kreeg een klagenden trek. „Goede, beste kardinaal, dan zouden al mijn leerlingen lange gezichten zetten."
„En u zelf zeker het langste," glimlachte de kardinaal en dreigde met den vinger.
„Heel Rome buigt eerbiedig het hoofd voor uw tolerantie in geestelijke zaken. Maar wij zouden tegen onze eigen overtuiging ingaan, als wij het Christendom in onze academie concessies zouden doen, die onze geestelijke vrijheid belemmeren. Neemt u mij mijn openhartigheid niet kwalijk —"
„Oude heiden!" zei de kardinaal en slurpte behagelijk van den heerlijken heidenschen wijn. „Zeg eens, kunt u niet openlijk belijden, wat u in wezen met uw deugd bewijst: dat de werkelijkheids-philosophie van Aristoteles en de ideeën-philosophie van Plato nog een aanvulling behoeven, die in de levende daad bestaat ?"
„Hoe bedoelt u dat ?"
„U zult nooit het volk met de zedelijke wet, die op verstandelijke conclusies is gebaseerd, er van kunnen overtuigen, dat die wet van goddelijken oorsprong is. Dat kan slechts een leven, dat te midden

van het onze is geplaatst, het vleesch geworden Woord Gods zelf. Waar hebt u in uw philosophie de reddende goddelijke beelden uit het leven? Een vrouw, die onder de vergevende liefde, welke uit Jezus' oog straalt, onder den last van haar zonden bezwijkt, een barmhartige Samaritaan, die een daad van liefde verricht, welke wijzen en wetsgeleerden niet kunnen volbrengen, een mensch, die de armsten dient, zich opoffert voor zijn broeders aan het kruis, zijn vijanden vergeeft en het Koninkrijk Gods naar deze aarde overplant — zeg eens, kunt u dat met een gebod van zedelijkheid bereiken?" De kardinaal werd door zijn onderwerp meegesleept.

„En toch hebben Socrates en Plato in hun leven de hoogste opvatting van deugd verwerkelijkt en door conclusies van den geest hun inzicht in het Goddelijke gewonnen."

Riario, die was opgestaan, glimlachte. „Oude ketter! U hebt het recht, de Godheid te loven, die in het schoone menschelijke schepsel haar heerlijkste geheimen uitstort en het er toe brengt, haar te herkennen in den afgebrokkelden steen, in het ruischen van den pijnboom en in het bloeien op eenzame graven, in de diepe gedachten van een wijze en in den eerlijken wil van een muildierdrijver."

De wijngaard, die den geleerde toebehoorde en dien hij zelf beheerde, strekte zijn groen bijna tot den drempel van het huis uit. Sierlijke wegen doorsneden hem in bochtige lijnen. Hier wandelde Laetus overdag in de gloeiende zon, Livius in de hand, vreugde in het hart, de oogen op den groeienden zegen van Bacchus gericht. De zoete geschenken der gloeiende Romeinsche aarde hingen nog in druiven tusschen het groen.

„Het was een Socratisch gebruik," zei Pomponius Laetus, „dat de wijze na een hartverkwikkend gesprek met een leerling, de goden voor het beleefde genaderijke uur dankte. Zoo willen ook wij den goddelijken Genius danken, die dit uur van vreedzame discussie zegende."

De kardinaal drukte hem dankbaar de hand.

Boven Rome spande zich de klaarheid van den Italiaanschen avondhemel. Schoonheid bedekte vol liefde de innerlijke leelijkheid, die tusschen de muren woekerde. De kardinaal besteeg zijn muildier. De slecht gekleede geleerde in den glimmenden tabbaard, de sandalen aan de voeten, zag er als de arme Lazarus naast den rijken brasser uit. Met vriendelijken groet leidde de kardinaal zijn rijdier langs de heuvels van het Quirinaal den avond tegemoet, waarvan de schaduwen reeds in de Suburra begonnen te grauwen.

Laetus ging in huis terug en stak de kaars aan.

Toen deden haastige schreden hem opschrikken. Serafino d'Aquila stond in de deur, ontsteld, bleek, overdekt met zweet, geheel veranderd. Hij had twee mantels omgeworpen, droeg hooge lederen

laarzen en in de hand een bundel, alsof hij reisvaardig was.
„Wat is er met u?" vroeg de geleerde ontzet. „U bent niet door den furor divinus aangetast."
Serafino wierp zich neer op een hoop opgestapelde steenen tafelen. „Hebt u een oogenblik tijd voor me?"
De grijsaard zette zich vol angst naast den hulpeloozen jongeman. „Maar u ziet er uit, alsof de ruiters van den paus u op de hielen zaten."
„De ruiters van Borgia — ja, ja — dat doen ze ook!"
„O! O! Drink wat wijn!" Laetus hield hem de versch gevulde amphora voor.
Serafino slurpte begeerig den geurigen drank.
„Laat in het ongeluk uw hart gelijkmoedig zijn," predikte de wijze als een echte philosoof. „Heeft Aeolus zijn wangen vol gezogen en blaast hij u scherp in 't gezicht?"
„Kent u de non van San Onofrio?" vroeg Serafino eensklaps.
De oude philosoof zag den dichter verbluft aan. „Spreek mij niet over nonnen, vriend."
Maar Serafino vertelde hem van de non van San Onofrio, naar wie de menschen als tot een heilige ter bedevaart gingen.
„Wat gaat u een krankzinnige heilige aan?" vroeg Laetus.
„Zij is — mijn zuster." De dichter wierp het hoofd in de handen.
De geleerde schoot onthutst overeind. Toen streelde hij weemoedig den jongen schedel. „Dan heb ik u zeker pijn gedaan met mijn woorden," zei hij bedroefd. „Ach! is het lieve schepsel u ontsnapt? U hebt er nooit met mij over gesproken." Hij stak de olielamp aan, schoof den wijn naderbij en plaatste olijven en pistaches op de tafel.
En nu begon de dichter de geschiedenis van broeder en zuster te vertellen. Bewogen hoorde Laetus toe. Het lot der ontspoorden, die reeds op aarde den voorsmaak van den hemel wilden genieten en daarbij voor de door hen zelf geschapen kruisweg-staties jammerend waren ineengezonken, ging hem zeer aan 't hart. „Zit uw broeder in den Engelenburcht gevangen?" vroeg hij.
Serafino knikte. „Zijn halsstarrigheid moest eindelijk wel de verdiende slagen oogsten." Hij zag schuw om zich heen. „Ik smeek u, sluit het venster, opdat geen luistervink ons kan verrassen."
„Maar u bent heelemaal buiten u zelf! Ik wilde u juist verblijden met de boodschap, dat kardinaal Riario moeite doet om u voor zich te winnen —"
„God beloone zijn goede daad, maar ze komt te laat. Ik was vanmorgen vroeg bij de grot van San Onofrio. Mijn zuster is weg — ontvoerd —"
„Wat zegt u?"
„Een zigeunerin zit op haar plaats. De non is ten hemel opgevaren

of naar beneden gevaren in de hel, zei ze mij. En toen vernam ik, dat ruiters in de kleuren der Savelli's het hol bestormd, de monniken neergeworpen en de non ontvoerd hadden. De angst om mijn zuster joeg me naar Rome terug. Ik klopte bij den edelen Savelli aan. Hij en zijn zonen weten van niets. Het moeten verkleede ruiters zijn geweest, die met opzet valsche kleuren droegen, meende hij. We hebben beiden tegelijkertijd aangifte gedaan bij den Governatore. Toen ik naar huis wilde gaan, wachtte aan de poort van het paleis een bedelares mij op, zwaar vermomd, alsof ze melaatsch was. Maar het gezicht komt mij bekend voor. Ze slaat met groote radheid van tong een bedelverhaal uit, waaruit ik niet wijs kan worden. Eindelijk gooit ze mij met smeekende oogen een briefje voor de voeten, toen er juist niemand voorbijkwam. De schrik voer me door merg en been."

„Uw zuster schreef u?"

Serafino aarzelde met het antwoord. „Mag ik u vertrouwen?" vroeg hij toen met beklemd hart.

De oude fronste het voorhoofd. „Een man wantrouwen, tot wien men in benauwdheid vlucht?"

Heftig strekte Serafino hem de hand tegemoet. „Vergeef me, ik heb u pijn gedaan. Maar die Romeinsche wind blaast iemand het zand van den argwaan in de oogen. Ik smeek u, verberg, wat ik u toevertrouw, met alle zuiverheid van uw gemoed voor de lucht van de buitenwereld als een kostbare parel voor den vernietigenden azijn."

„Geheimen kunnen soms ook gevaarlijk zijn voor hem, die ze verneemt. Maar spreek vrij."

„De brief, waarover ik sprak, was van — Lucrezia Borgia."

De oude richtte zich ontsteld op. Toen schoof hij het licht dichterbij.

„Van Lucrezia Borgia?" Het was, alsof er huiveringen om dien naam bewogen.

„Denkt u niets slechts van mij en — van haar, de narcis in het Romeinsche moeras." De angst van den dichter scheen ontspannend te zijn. Maar hij blikte weer naar de deur. „Zijn we werkelijk veilig?"

„De oude vrouw is doof en de dienaar slaapt al. Me dunkt, dat de opwinding u spookbeelden doet oproepen."

Toen wierp Serafino heel zijn jong, brandend geheim in de vriendenziel van den grijsaard. Met de onstuimigheid van den benarden minnaar stortte hij het vulcanische vuur zijner liefde uit zijn borst en vertelde hem van de vlammen, die op den Monte Pincio in den heeten zomerdag waren opgelaaid. De Egeria van Serafino's musische ontvankelijkheid was in één nacht in een Venus Amathusia veranderd, en zij had zich over hem gebogen, om hem gelukkig te maken — toen de jaloersche Olympiërs het zwaard trokken.

„O Laetus, u hebt ook eens liefgehad en weet, wat het beteekent,

in het hart der geliefde altaren voor de schoonheid op te richten. Ziet u, meester, ik wilde vandaag tot den goeden ouden Onzen Lieven Heer voor mijn zuster bidden en ging naar de koele schemering van het Pantheon, waar de vrome huiveringen reeds menigeen in boete en berouw hebben doen neerzinken. Maar uit de nissen trokken mijn oogen de altaren weg en plantten de slanke godinnen uit Phidias' handen op hun plaats, met meitakken tooide ik hun witte lendenen en wierp gloeiende rozen in hun haar, en inplaats van den wierook steeg de offerrook van mijn heidensche zangersziel tot hen op."
Pomponius Laetus glimlachte weemoedig om den verrukten dweper. Voorzichtig tastte zijn zachte vermaning naar Serafino: „Vergeet de beulsknechten der Borgia's niet —"
Serafino was opgesprongen. Hij legde het oor te luisteren aan het gesloten venster. De wind voer zacht door de wijnranken en overstemde ieder ander geluid.
Serafino trok Lucrezia's brief uit zijn wambuis. „Het onheil schijnt zich te voltrekken. Luistert u maar!" En hij las met een hart door angst gejaagd: „U moet vluchten — nog dezen nacht. Uw broeder is in groot gevaar. Cesare Borgia heeft zich ook van uw zuster meester gemaakt. Ik heb het uit zijn eigen mond. Van haar opoffering hangt het af, of uw broeder in leven blijft of in den Engelenburcht versmacht."
„O, dat duivelsche brein!" riep Pomponius ontsteld uit.
„Luister verder! Daniela bevindt zich in zijn paleis. Ik smeekte hem, haar en uw broeder vrij te laten. De liefde dreef meer warme woorden uit mijn borst, dan noodig was, ik was geen meester meer van mij zelf. Door de vurigheid van mijn smeeken vatte Cesare verdenking op, hij dreigde met het verschrikkelijkste, hij wilde de heele familie Narni te gronde richten, om voor alle wraakgedachten veilig te zijn. Ik bezweer u om uwent- en mijnentwil, vlucht nog vannacht, want wie weet, wat de morgen kan brengen. Onder Nemi, vlak bij het meer, juist onder den burcht der Orsini's ligt ons jachthuis. Daar bent u voorloopig geborgen. U zult daar de bedelares vinden, een zwijgzame Albaansche, die ik nog vandaag vooruitstuur. Ze heeft opdracht, in het huis te blijven, totdat u komt, en dan ook verder voor u te zorgen. Zij zal het eten voor u bij de Campagnuolen koopen. De rest is de vurigste gloed van het zoetste hart —"
Serafino zweeg en sloeg de oogen op.
„Is het werkelijk het schrift der hertogin?" vroeg Laetus argwanend.
„Een val is uitgesloten. De naam van het meer van Nemi is me daarvoor garant."
„U bent dubbel gelukkig en ongelukkig. Maar mijn philosophie schuurt zich bij een vlammenden Vesuvius vergeefs den muil stuk."
Toen brak de smart uit de borst van den dichter los. „Zuster en

broeder gevangen in de handen van een duivel, gedoemd om de vreeselijkste schennis, den gruwelijksten dood te ondergaan! O trouwe vriend, u hebt me voor hem gewaarschuwd! En ik sloeg het in den wind."

Laetus trippelde wrevelig naar den schuimenden Apollo. „Gebruik liever Hermes' goddelijke list! Helpen kunt u hier volstrekt niet meer, alleen maar u zelf verraden. Neem een van mijn muildieren en rijd nog omstreeks middernacht door de Porta Prenestina weg."

„U bedoelt San Sebastiano —"

„Verliefden zijn toch de onnoozelste vogels, zij fladderen iederen vogelvanger in het net. Weet u dan, of de poortwachters geen instructies hebben? Rijdt u dus door de Porta Prenestina, alsof u naar het Sabijnsche gebergte wilde gaan. Als u de Campagna hebt bereikt, slaat u bij het graf van Helena naar het Zuiden af langs de Via Appia. Als de morgenzon over Rome straalt, hebt u Albano bereikt. Vandaar vindt u aan uw linkerhand gemakkelijk het bergpad naar Nemi."

Hij voerde haastig den als van Atlaslasten bevrijden vluchteling over den donkeren hof naar den stal, waar zij beiden bij kaarslicht het muildier gereedmaakten. In de zadeltasch pakte de geleerde koud buffelvleesch en tarwebrood. Dit lag nu vreedzaam naast de onontbeerlijke luit, die Lucrezia hem had geschonken. Zij moest zijn talisman zijn op de vlucht in het Albaansche gebergte. Toen gaf Laetus hem nog twee flesschen van zijn wijn en stak een Saraceenschen dolk in zijn leeren gordel.

De eenzame nacht lag over het Quirinaal, toen zij reisvaardig voor het huis traden. De halve maan, omringd door ontelbare diamanten sterren, stond als zilver in het Zenith. Zij goot een vochtig schemerend licht uit over de heuvels van Rome, zoodat men duidelijk de voetpaden kon zien. In het Westen boven de zee tintte nog de verbleekte streep van den sinds lang uitgedoofden avond. Maar de dichter wendde nu zijn blik onwillekeurig naar het Zuiden. Als fijne schaduwbeelden, door een groenachtig zilveren nevel omsponnen, strekten zich de licht hellende Albaansche bergen aan den horizon uit, welks diep donker fluweel langzaam, in een blauwachtigen schemer overgaande, tegen het Zenith tot een lichten sferenglans verhelderde.

„Wij zullen de hoeven nog met laken omwikkelen," zei nu de geleerde. „Opdat u de dienders niet uit de straten aanlokt."

Ook dit was spoedig gedaan. Het dier werd nog gevoederd en aan een olijvenstam gebonden.

„Komt u nog een oogenblik binnen, ik zal u ook geestelijke lafenis meegeven. In de eenzaamheid van Nemi kunt u die gebruiken." In de kamer haalde Laetus van de boekenplank een Horatius, den lieveling van Serafino. „De psalmist der natuur zal u een goede trooster zijn."

„Edele, oude vriend! Ik zal eeuwig de hand gedenken, die mij den weg naar den lusthof van Diana heeft bereid." Zijn stem trilde.
De grijsaard, wiens oog vochtig werd, drukte hem aan het hart. Serafino rukte zich met geweld los. Als ten afscheid streelde zijn hand nog langs een steen, die bij de deur lag en waarin een door mos overwoekerde inscriptie haar groeven had getrokken.
In den maneschijn sprong hij op het muildier en reed nu voorzichtig met strakke teugels tusschen de wijnstokken het nachtelijke Latijnsche landschap in.
Pomponius Laetus stond nog lang op den drempel. Hij had het gevoel, een dierbaren zoon te hebben gezegend.
De nacht was zoet en zacht. Laetus zette zich vermoeid op de steenen bank voor zijn huis neer en liet zacht het hoofd zinken. De gebeurtenissen van den avond hadden hem aangegrepen. Nu kwam de ontspanning door de weldadige geesten van den slaap. Zij dansten om zijn hoofd in de gedaanten van bergnimfen, schoon als de lente. Uit de wijnranken stegen de lichte Oreaden op en strooiden plagend allerlei droomgedachten door zijn brein. Hij zag zich voor het beeld van Marforio staan en verklaarde hem met glimlachend gelaat zijn afstamming van den geestigen heer Nardus Marfoli, die naast hem woonde en de eerste epigrammen om zijn hals had gehangen. En hij hoorde in den droom, hoe Pasquino zijn geleerden collega toeriep: Stroomgod Marforio, waarom heb je niet den paus in je stroom verdronken? En deze antwoordde: Beste Pasquino, genoeg heb ik aan mijn eigen modder, de stroom zou buiten zijn oevers treden, als de zonden van den paus er in lagen! En opeens was het Laetus, alsof hij aan het graf van den prachtlievenden tijd der Caesaren stond. Hij voelde, hoe zijn bloed kouder werd en met zwakkeren druk door de aderen vloeide en de zwoelheid der lucht drukte niet meer op zijn slapen, maar hij bespeurde om zijn hoofd slechts het heen en weer golven van een aetherachtige stof. En plotseling vulde zijn lichaam zich met een korrelige, kristallijnen steenmassa, zijn huid verstrakte onder den druk van een innerlijke verharding, hij voelde de spieren verstijven, en plotseling stond meester Lysippos voor hem, plaatste hem in de houding van een schoon grafbeeld en beitelde pijnloos met een luchtigen hamer aan zijn lichaam, tot hij er schoon en eerwaardig uitzag, zooals het een vorstenzoon betaamde. Toen hield Pomponius Laetus zich heel stil, muisstil, peinzend, het oog helder geopend, als een oude ziener, die de geheimen der Godheid doorschouwt.
Na middernacht kwamen twee soldeniers van Cesare Borgia aangereden. Zij bleven voor de casina staan en zagen den oude op de steenen bank slapen. Een van hen stapte af en trad op hem toe.

„Misschien is hij toch hierheen gevlucht," mompelde hij tot den anderen. „Hé, oude —"
Maar messer Pomponius zat droomloos en verstijfd neer.
Toen zei de andere ruiter: „Kijk toch eens, de maan beschijnt den oude. Hij ziet er waarachtig uit als een grafzuil, zoo vreedzaam en stil. Hahaha! Is dat niet die oude dwaas, die in de straten de vuile scherven verzamelt?"
„En die in de thermen de muren afkrast. Ja, dat is hij. Bij dien is niet veel te halen."
Zij reden weg.
Pomponius Laetus bewoog zich niet meer. Star als een beeld zat hij op de bank, in het teere weefsel van den maneschijn, rustig, als een schoon gedenkteeken voor het atrium van zijn huis, waarin zijn vlijt schat na schat had verzameld, die de raadsels van vergane werelden hadden opgelost.
Het was echter niet Lysippos geweest, die dit gedenkteeken in het maanlicht had gevormd, maar de sombere god Thanatos, die de levensfakkel der menschen dooft.

Van het Vaticaan vloog het bericht de stad in: de moordenaar is ontdekt! Hij heeft zich in zijn cel in den Torre di Nona opgehangen! Een Romeinsche booswicht, die den hertog ter wille van den rijken buit had vermoord en in den Tiber geworpen! De geschiedenis met de ruiters en den kolenhandelaar, luidde het, was een fantasie van den braven man geweest, die een roes had gehad. De moordenaar had alles bekend op een stuk papier, dat men in zijn cel had gevonden. Zijn lijk was direct in den Tiber geworpen.
In de kringen der kardinalen en edelen schudde men het hoofd om deze eenvoudige oplossing. Op hoe beminnelijke wijze hielp die simpele man uit het volk den paus uit de verlegenheid. Hij hing zich te rechter tijd op. Men glimlachte, lachte en mompelde. Tot het eindelijk in de straten werd uitgesproken: De man in de cel was een stroopop geweest, en de paus had redenen om den werkelijken moordenaar geheim te houden. Als de paus echter redenen had, moest het hem leed doen, indien de naam van den moordenaar aan het licht kwam, dacht het mijmerende volk. En wat deed den paus meer leed, dan indien de Hemel een Borgia met schande overdekte? Dus moest een Borgia, een Catalano, de moordenaar zijn, concludeerde het volk met sterk ontwikkelde verbeeldingskracht. En wie van de Catalani zou er meer belang bij hebben gehad, den hertog van Gandia dood te weten, dan juist — —
Geen mensch sprak den naam uit. Maar ieder las hem op des anderen

lippen. De schrik voor de wrekende hand van den paus verlamde, indien niet reeds de gedachten, dan toch de tong.
Toen sprak men over een nieuwe gebeurtenis: de dichter Serafino was sedert drie dagen verdwenen. Cesare Borgia brieschte, zei men, en Lucrezia Borgia, die men eens met den schoonen lieveling der muzen had zien uitrijden, had bedroefde oogen.
Toen sprak men van de wonderschoone begrafenis van den lieven ouden dwaas Pomponius Laetus, om wiens ziel Orcus en Hemel hadden gestreden. Men had een testament bij hem gevonden en daarin was beschikt, dat zijn lijk in een oude sarcophaag in een graf aan de Via Appia moest worden begraven, maar de paus had op eigen verantwoording, waarschijnlijk om de heidensche ziel te redden, de begrafenis in Araceli gelast. Veertig bisschoppen, vele vreemde gezanten en het wetenschappelijke Rome hadden hem de laatste eer bewezen. En de Monsignori lieten het gerucht verspreiden, dat onder de nagelaten geschriften van den geleerde ook een lofdicht op de Maagd Maria en een epistel over de onsterfelijkheid der christelijke ziel waren gevonden. Men wilde in ieder geval den heiden als een berouwvollen zondaar aan het nageslacht overdragen.
De paus met het Adonis-bloed had zijn krachten zien verdwijnen. Het ontzaglijke geheim verteerde zijn hart, daar hij het met niemand mocht deelen dan met den onthuller. Hij liep op krukken, de artsen schreven hem versterkende middelen voor, de bisschop van San Giusto herinnerde zich weer, dat Innocentius VIII tot vermeerdering van zijn krachten vrouwenmelk begon te drinken en dat hem op zijn sterfbed op aanraden van zijn Joodschen arts het levensbloed van drie knapen te drinken was gegeven. De bisschop wilde het experiment ook bij Alexander ondernemen, maar de paus verzette zich er tegen. Doch voor de vrouwenmelk was hij althans gemakkelijk te vinden.
Toen Alexander nu naar zijn vertrekken werd gedragen, bezag hij de gezichten der lakeien. Achter ieder oog vermoedde hij valschheid en ontrouw. Alleen de schoone Perotto, die voor hem uit schreed, had het gelaat van een tot den dood toegewijden schildknaap.
De secretaris legde geschriften voor den paus neer. Het waren de echtscheidingsstukken van Lucrezia Borgia.
De onverkwikkelijke scheiding stemde hem iets opgewekter. Zoo was dus alles kerkelijk in orde, en Lucrezia kon als politiek luxe- en gebruiksvoorwerp in handen van een Aragoneeschen prins worden gegeven. Als het Giovanni Sforza mocht invallen — en hij zat nu, beschermd door de Venetianen, weer in Pesaro —, ondanks zijn schriftelijke verzekering, dat hij „onmachtig" was, een werkelijk huwelijk te voltrekken, zich weer in het bezit van Lucrezia te stellen, dan zou Cesare —

Cesare! De naam deed den paus huiveren. Wel was de vloek over den zoon nog niet van 's pausen lippen gekomen, maar hij was neergezeten, om ieder oogenblik het hart van het verschrikkelijke kind als een valk te doorstooten. De paus hield zich gedurig met boete-gedachten voor zijn kind bezig. Hij zou liefst de schuld op zich hebben genomen — en ten slotte was hij immers ook de schuldigste.
De paus rilde. Een somber daglicht viel over zijn papieren, waarop hij met afwezige gedachten staarde. Cesare's koene arendsgeest, die zich op de vleugels der gewetenloosheid verhief, vloog naar den Stoel van Petrus.
En ik? vroeg de paus zich benauwd af. Mijn creaturen gelden niet meer. Cesare schiep met jongere kracht andere, gehoorzamere, door vrees in toom gehouden. Ik moet hem dienen, hem bijstaan, hem zijn daden helpen verwezenlijken, mijn talenten in dienst van zijn zaak stellen, zijn eerzucht prikkelen. Al het geld moet voor Cesare bijeen worden geschraapt. Als hij ziet, dat mijn vaderhart voor hem zorgt, zal hij mij, den talentvollen goudvisscher, in leven laten, mij als een noodzakelijkheid beschouwen. Het is zoo zoet, het leven! Vrouwen maken het zoo zoet. Giulia Farnese!
Toen klauwde het geld weer naar hem. Waarom heb ik den kardinalen een strenge hervorming der Kerk beloofd? Dat was een onding. Ik moet ze opkweeken als jonge mestkippen, tot ze dik en vet worden, en dan — hier het geld! In Rome is het grootste ongeluk, geen geld te hebben.
Ascanio moet het eerst er aan gelooven. Hij haat me. Zoo groot is zijn afschuw voor me, dat hij den zilveren beker, waaruit ik eens bij hem gedronken heb, in den Tiber liet gooien. Ik zal de wraak aan Cesare overlaten, dien jongen, krachtigen, kloek toeslaanden knaap.
En zijn bejaard brein speelde met de schoonheid van dit ontzettende kind en vergat zijn duivelsche trekken. Men zal eenmaal standbeelden voor hem oprichten, en de schilders zullen naar hem smachten, als ze een aartsengel schilderen. En de vrouwen — ach, de vrouwen! In Rocca di Papa hebben ze drie dagen lang een rozenfeest gevierd en een boerenmeisje, dat Cesare in zijn armen had gehouden, in triomf door de straten gedragen en bijna als heilige Venus vereerd. Den Venuspriester noemen ze hem, een Sybariet van het hart. Ach, Eros, Eros, voor jouw genade bekruisen zich de Spaansche stieren.
Perotto kwam en vroeg, of hij de melk mocht brengen.
„Wat heb je vandaag vreemde oogen, jongen! Heb je vannacht geboemeld?"
„Een beetje, allerheiligste Vader," bekende de kamerdienaar.

De paus dreigde met den vinger. „Perotto, laat de vrouwen loopen." Toen klonken er buiten zachte schreden. In het volgende oogenblik stond Cesare op den drempel. Zijn trekken verrieden een hevige gemoedsbeweging. Hij kuste des Vaders hand en mond. Toen blafte hij Perotto toe: „Waar ben je vannacht geweest?"

De kamerdienaar was doodsbleek. De paus zag verschrikt naar zijn zoon. Wat wilde hij van zijn kamerdienaar? Wat ging hem Perotto aan? Zoozoo, mengde de zoon zich reeds in de garderobezaken van den Vader?

Toen Perotto daar met zijn armezondaarsgezicht stond, trad Cesare op hem toe. „Ik zal je zeggen, waar je bent geweest. In de taveerne „In de Zon", bij den wijnkroes."

„Ja, Uwe Heerlijkheid."

„En wat heb je daar gezegd?"

„Ik weet het niet, Uwe Heerlijkheid."

„Je oogen blinken nog van den wijn en je hersens weten natuurlijk niet meer, wat voor pocherijen je hebt uitgeslagen tegen de deernen van Trastevere. Heb je niets gezegd over een Egyptische Maria, die in den tempel van Fortuna Virilis werd vereerd?"

„Neen, heer," stotterde de wasbleeke jongeling.

„Je hebt er over gesproken," sprak Cesare en gaf hem een slag in 't gezicht.

„Cesare!" riep de paus angstig. „Wat doe je met mijn jongen? Perotto, Perotto — wat heeft hij dan misdaan?" Het klonk bijna als het jammeren van een kind. De paus vreesde ergere dingen.

„Wat hij heeft misdaan? Zie naar zijn krijtwit gezicht, allerheiligste Vader. Dat is het gezicht van iemand, die schuld bekent. Ik zal je leeren, een bepaalde vrouw met de Egyptische Maria te vergelijken, ik zal je leeren, je pochenden bek open te doen en te zeggen: Ik heb die bepaalde vrouw onder mijn lichaam gehad. Ik zal je leeren te liegen: die bepaalde vrouw draagt een kind van mij onder het hart! Ik zal je leeren, zulke inbeeldingen te verleeren!"

En met een katachtigen sprong wierp hij zich op den kamerdienaar, die aan het hart van zijn sidderenden meester was gevlucht, en omarmde hem met zijn wilde reuzenarmen. In zijn hand bliksemde het één oogenblik.

De paus schreeuwde. Zijn oogen werden star als glas. Hij zonk in den stoel en wierp het gezicht in de handen. Er klonk een gerochel uit zijn borst.

Als een stuk hout lag Perotto aan de voeten van zijn heer. Uit zijn borst sijpelde dun en traag het roode leven.

Cesare rukte een groenzijden draperie van een voetstuk en bedekte daarmee het lichaam van Perotto. „Vergeef mij, Vader,

allerheiligste Vader — maar het gaat niet aan, dat zoo'n schurk in leven blijft."

„Mijn arme, schoone Perotto!" jammerde de paus in zijn verdorde handen. „Moordenaar! Moordenaar! Wat heeft hij je gedaan? Duivel, erger dan de duivel!"

Cesare liet den paus razen, tot de zwakheid hem vanzelf weer in de kussens deed zinken. Toen zei hij gelaten: „Dat een lakei in leven blijft, die er zich op beroemt, Lucrezia Borgia te hebben bezeten, zult u toch zelf zeker ook niet aangenaam vinden."

„Lu —?" De grijsaard schoot verward overeind en staarde naar de groene massa aan zijn voeten. De naam van de teerbenmide dochter bleef in zijn keel steken.

Cesare leunde in de bevrediging van zijn wraak op den schoorsteenmantel. „Natuurlijk is het waanzin, een erbarmelijke leugen. Maar heel Rome vangt den laster, waarmee een Borgia wordt besmeurd, met leedvermaak op, en iedereen voegt er nog zijn deel bij, om den smaad te vergrooten. Ik laat de Romeinen hun tong scherpen, zoolang ze mijn zonden doorsnuffelen, maar voor den naam van mijn zuster houd ik mijn ijzeren schild, allerheiligste Vader." Hij opende, alsof hij zooeven de natuurlijkste daad van de wereld had volbracht, de deur en riep den ceremoniaal-priester de Podio binnen. „Laat het lijk van dien hondsvot naar de doodenkamer brengen."

De ontstelde geestelijke riep twee kamerdienaars, die het lichaam met de bedekking wegdroegen.

De paus zat als dood in zijn zetel.

Cesare liep met groote passen door het vertrek. „Het doet mij zelf leed, u die smart te hebben bereid, maar hier stonden een halfdronken smeerlap en de beleedigde trots van een vrouw tegenover elkaar. De keus was niet moeilijk. Het is niet mijn grootste zonde, als ik zulken eerschenners den mond snoer."

De onverwachtheid van de daad had het bloed van den paus doen stollen.

Maar reeds liet Cesare nieuwe slagen op hem neerdalen. „Er gebeurt iets bij Lucrezia, allerheiligste Vader."

Alexander sloeg de verschrikte oogen op. Zijn hals strekte zich, zoodat zijn kop eenigszins op dien van een haan leek. Zacht piepte zijn adem.

„Lucrezia is jong. Dat verontschuldigt echter niet alles," zei Cesare. „Mijn huisdichter Serafino, dien ik haar voor een paar uur van kunstbeoefening ter beschikking had gesteld, is sedert drie dagen verdwenen."

„Serafino d'Aquila?" vroeg de paus op verstrooid klinkenden toon.

„Lucrezia wil van medeplichtigheid aan de vlucht van dien poëet

niets weten. Maar haar oogen spreken een andere taal. Ze schreit veel, en het schijnt, dat we een verlaten Ariadne voor ons hebben, die om haar Theseus schreit. Zulke bevliegingen vernederen een Borgia, ook vormen zij een sprong in de ontwikkeling van haar karakter. Het valt te vreezen, dat Lucrezia smaak krijgt in zulke dweepzieke invallen, en dan gaat ze er op een goeden dag van door, om zich in de armen van den een of anderen meester in de theologie te werpen."

„Ik heb — niet — de kracht — om je verklaringen te volgen, zoon. Maar — spreek maar — spreek maar — ik zal mijn best doen —"

Het was, alsof de woorden, stamelend geuit, zich niet van het instrument der spraak bedienden, alsof zij hun klank zonder eenige hulp wilden voortbrengen.

Cesare was gewend, groote ontroeringen meedoogenloos gade te slaan. „Ze heeft een neiging tot peinzen, ze is gevoelig en licht bewogen en dat alles zijn voorwaarden tot een onzalige zwaarmoedigheid, die wij op ons geweten zouden hebben, als wij niet bijtijds zorgen, dat haar belangstelling naar aardsche dingen wordt afgeleid. Men moet haar omringen met vroolijke, krachtige zinnelijkheid, die de fantasie er van ontheft, eigen wegen te zoeken. Geeft feesten, tooneel- en dansuitvoeringen voor haar, waardoor haar zinnen in beroering komen en haar zeepbellen uiteenspatten, waardoor zij uit de drogbeelden van het ideaal naar de opgewekte zinnelijkheid van de reëele wereld wordt gevoerd."

De paus had bij ieder woord het harde ijs der bewusteloosheid hooren afsplinteren. „Je — benauwt den adem —" hijgde hij, „je moordt — en meteen daarop — vormen je lippen zoete zorgen — om het heil van je zuster." Hij viel weer in de kussens en sloot de oogen. Het scheen, dat er een looden slaap op hem daalde.

Cesare zag naar het onrustige beeld van dezen slaper. Hij wist niet, of zijn brein nog ontvankelijk was voor klanken van de buitenwereld. Daarom sprak hij den ouden paus op onverschilligen toon toe: „U bent vermoeid, u moet aansterken, u verjongen, allerheiligste Vader. Paulus Lucas, de arts van den koning van Frankrijk, heeft in het dal van Damascus een kruid verzameld, dat hij „serquis" noemt. Het moet met het heete sap van de vlier gebruikt een wonderbaarlijken verjongingsdrank vormen."

De Heilige Vader opende de oogen. Zijn lippen krulden zich licht, alsof hij wilde glimlachen. „Ja — dat moeten wij — hebben. Laat aan Lucas — schrijven — nog heden — een ijlbode moet — den drank meenemen."

„Ik zal er voor zorgen, allerheiligste Vader." Toen opende hij de deur. „De medische wachters van Zijne Heiligheid!"

Twee in de geneeskunde bedreven geestelijken traden binnen en plaatsten zich als lijfgardisten rechts en links van den stoel, waarin de vermoeid uitgestrekte paus lag. Een troebel floers lag over de daken van Rome, toen Cesare door de vensters van den corridor blikte, dien hij nu doorschreed. Het middaguur was voorbij. Cesare had nog veel tijd tot het avondmaal. Hij wilde de stieren gaan bekijken, die men uit de Pontijnsche moerassen voor het volgende spel op de Navona had gehaald. Na de vesper wilde hij Sancia een passieloos bezoek brengen, indien ze daarvoor was te vinden. En als de nacht reeds over Rome lag, wilde hij de bruine, schoone heilige tot capitulatie dwingen.
Dit alles beraamde hij met een nieuwen moord op zijn geweten. En tegelijkertijd dacht hij met groote scherpzinnigheid na over de manier, waarop ook het Noordelijke deel van den kerkelijken staat met eenige burchten der tyrannen zou kunnen worden uitgebreid. Heerlijke, in de geschiedenis van het pausdom luid klinkende namen zoemden door zijn hoofd: Faenza, Rimini, Forli, Urbino, Bologna, Imola — een trotsche rij stevig versterkte steden, waar omheen de rijke bouwlanden der Romagna onder het hemelsche blauw van Italië lagen en den damp van hun bodem naar de zon lieten opstroomen. Aan deze vette brokken klampte zich de adelaarsgedachte van Cesare. O, hij zou de Romeinen nog verbluffen! Voor zijn kleine zonden lieten zij hun welsprekendheid den vrijen loop, voor zijn groote zonden zouden zij in starre bewondering blijven staan.

Donna Anna, een matrone met grijze haren, goot rozenolie in de kandelaars en stak ze aan. De vlammen verlichtten de uit haar slaap opgeschrikte Daniela.
Donna Anna maakte een buiging voor haar. Toen bond zij de rozen over den lezenaar en troostte teeder als een moeder het verschrikte duifje: „Vrees niet, edele vrouwe. Cesare Borgia is zoo goed en genadig. Hij beloont immers elke liefkoozing met rijke eerbewijzen."
„Doet hij dat?" zei Daniela met doode oogen, terwijl zij slaapdronken haar donkere haren voor den spiegel in orde bracht.
Het was laat in den nacht. Het vertrek was getooid met de kleuren van liefde en jaloezie. Scharlakenroode draperieën waren gedurende den dag door een page over het rustbed geworpen, en van de muren golfden breede gele sluiers, waarin roode tulpen waren gestikt. Om het beeld der heilige Agnes was een purperroode draperie gelegd van zwaar damast, met goudbrocaat doorstikt. Een scharlakenrood, met gouden hagedissen doorvlochten tapijt bedekte den vloer en dempte iedere schrede. Op de marmeren tafel stonden kinderlijke speelgoederen, om de toekomstige courtisane in een goed humeur

te houden: een kleine Chineesche zonnevogel, die zijn schoon gefluit deed hooren, een gele woestijnspringmuis, die met kangoeroesprongen en vluchtige bekoorlijke bewegingen het hart van de goede Daniela moest verrukken, en een zich zelf schuddende harlekijn, die in de armen van een Colombine viel.
Daniela had in deze dagen den Heer om een sterk hart gebeden. Zij vastte, tot zij van zwakte omviel. Toen laafde de oude haar op Cesare's bevel met wijn. Daarbij moest zij een gerecht eten, dat uit smakelijke flamingotongen bestond.
Vandaag was de page met de draperieën gekomen. Toen wist Daniela, dat het uur van haar noodlot zou slaan.
Zij sloeg de witte, wijde tunica vast om het lichaam en wierp zich op de legerstede. Donna Anna vluchtte naar buiten.
Cesare trad snel binnen. Als in een kooi, die de leeuwentemmer betreedt, sloegen de deurvleugels achter hem dicht.
Daniela sprong schielijk op.
Toen zag zij een man voor zich staan, die niet meer Cesare Borgia was. Wel droeg hij een vorstelijk, met zilver bewerkt gewaad, de zwarte mantella om de schouders geworpen, den met edelsteenen beslagen dolk in den gordel, de licht gebolde violette baret op de lokken; maar het gezicht was bleek, het voorhoofd somber, de oogen als door rouw omfloerst, de houding slap en onbeholpen, bijna deemoedig. De groote comediant had een nieuw masker opgezet. Hij speelde den wanhopigen minnaar. Deze kwijnende figuur gaf Daniela zelfs de kracht, haar angstgevoelens te overwinnen en het eerst het woord tot hem te richten. Met haar donkere, glanzende oogen zag zij hem vast aan: „Excellentie — is mijn broeder — vrij?"
Er trok een wolk over zijn gelaat. „Ik wil u niet voorliegen, Daniela. Uw broeder is niet vrij."
Zij wilde voor hem op de knieën zinken.
Maar hij voorkwam haar en wierp zijn geheele heerlijkheid voor haar neer, kneep den zoom van haar gewaad in zijn handen samen en stiet met smachtend leedwezen haar naam uit zijn borst: „Daniela!"
Toen voelde het kind der Abruzzen medelijden met den zondaar. De heilige hemelsche gloed was reeds lang in een zacht blinkend vuur overgegaan, de schoone kerker had haar een weinig gevoel voor de aarde teruggegeven, waarmee zij al het concrete rondom haar betastte. Nu had zij ook weer begrip gekregen voor de aandoeningen van een andere menschelijke ziel. Met zwakke, ontroerende stem smeekte zij nu: „U zult ons toch beiden vrijlaten, edele kardinaal."
„Ik zal u niet vrijlaten," antwoordde Cesare met boosaardige teeder-

heid. Als een spelend kind streelde hij zacht, voortdurend op de knieën liggend, het zwarte fluweel van den zoom der tunica, en in heet gefluister braken de berekende woorden van zijn lippen: „Ik zal u niet vrijlaten, Daniela, want het zou mijn dood zijn, als ik u leven liet ver van mij, in de bergen van Aquila. Ik heb veel rozen met mijn handen ontbladerd, veel harten gebroken, en ik weet, dat de Romeinsche moeders hun dochters huiverend van angst in de armen drukken, als de valk Cesare Borgia voorbijvliegt. Maar geloof je niet, dat onder de aanraking van een engelenhand den ergsten aller zondaars de zonden kunnen worden vergeven? Dat onder den adem van die engelenlippen de wilde begeerten sterven, en dat uit de ruïnes van booze gedachten de Phoenix der deugd zich naar de zon verheft? Als Rome mij nu ziet, rukt het mij den tyrannenmantel van het lichaam en vernedert mij tot een treurenden Daphnis, die voor zijn Chloë van hartzeer vergaat. Cesare Borgia in het stof! En je kunt je tranen nog bedwingen voor dit beeld van innig berouw? Zend de schorpioenen van je haat over mij, wreedaardige, maar ik wil onder hun steken nog in den dood je dubbel-heet liefhebben."

Daniela hoorde de verleiderswoorden als verre bergstroomen in haar oor ruischen. In haar innerlijk wilde zich iets losmaken en afbrokkelen als bouwvallig gesteente, dat door de oeverstroomen is aangetast. In haar roerende hulpeloosheid scheen zij Cesare nog schooner en begeerenswaardiger. Hij verfijnde zijn kunsten en deed van zijn tong een gloed uitgaan, die niet in zijn hart, maar in zijn hoofd was geboren.

„Uit den hemel van dit oog vlamt de vernietigende straal, en toch geloof ik, dat deze lippen mij den beker met het honingzeem der vergiffenis zullen reiken. Moet ik als Heracles leeren spinnen, om mij in zachtheid en geduld te oefenen? Moet ik je roem, je schoonheid in Lesbische verzen op het Forum tot de sterren doen opstijgen en je op den zegewagen door de straten van Rome trekken, een stralende Aphrodite, en het volk voor je op de knieën laten zinken? Ik wil je in het leliënwit van het Carrarische marmer als heilige Agnes in de nis van mijn kapel in de Santa Maria del Popolo naast de Madonna zien, en het volk zal voor je knielen. Pinturicchio's pralende kunst zal je lichaam als Cleopatra onder de stralen der Afrikaansche zon voor eeuwig vastleggen. Ik leg het kardinaalspurper af en werp den Arcadischen mantel om. Indië's balsem wil ik over je lichaam uitgieten en in je haar den rijkdom van Florentijnsch goud en den glans van Arabische paarlen vlechten. Je zult met mij in de pronkkaros der Borgia's naar Tibur's hoogten ijlen, naar de bergen van Aquila trekken en naar het liefelijke strand van Liris vluchten,

wanneer hier heete zon brandt, en huldigen zal heel Rome den nieuwen Caesar, als hij op gouden phaëton binnen de oude muren terugkeert, heel Rome zal huldigen in verterende afgunst de eerste geliefde —"

Als onder den beet van een adder rukte Daniela zich van hem los. Als een bliksemflits doorschoot haar de gedachte aan de schande. Van heilige te worden verheven tot courtisane van kardinaal Cesare Borgia! Zij vluchtte naar den lezenaar en klampte zich aan het daarachter oprijzende kruis vast.

Cesare zag zijn valstrikken ontdekt. Met somber aangezicht verhief hij zich.

„Dan is alles ten einde," zei hij toonloos.

„Mijn broeder?" joeg de angst uit haar borst op

„Het schijnt een familie van dwazen te zijn, waarmee ik heb te maken," zei Cesare. „Uw broeder, de monnik, is een rebel. Uw broeder Serafino —"

Zij sloeg de handen omhoog en sperde de oogen wijd open. „Wat is er met hem? Hij diende u —"

„Diende mij zoo goed, dat hij alles in het werk stelde om zijn gevangen broeder te bevrijden. Sinds drie dagen is hij op de vlucht. Wij zullen zien, of zijn engelen hem zullen beschermen."

Cesare liep met schreden, die steenen konden verschrikken, op haar toe en klemde haar lichaam in zijn armen. Toen snelde de stormvlaag van zijn woorden over haar als tot bijten geopende lippen heen: „Je weet niet wat je doet, schoon kind! Je bent mijn bloem, die ik tot mijn plezier op mijn borst steek, maar ook ontbladeren, verscheuren, vertrappen kan. Ik zou je er bij alle vereering aan willen herinneren, dat in het stadsdeel Ponte bepaalde huizen staan, waarin zekere meisjes, die mijn wil heeft geteekend, tot eeuwige schande worden gedwongen; je er aan herinneren, dat in de cel hier, waar het scharlaken der liefde gloeit, reeds eenmaal een meisje met even harden kop als jij in de armen van tien dronken galeiknechten van den Tiber is geworpen; ach, nonnetje, die roode lippen van jou zullen de mijne kussen —"

Een huivering liep door haar heen. De handen, die scheepskabels verbraken, braken langzaam haar lichaam, de botten splinterden, de spieren verloren hun samenhang, ze geloofde weer, dat haar lichaam onder de bronst van dezen koning der monsters ging worden vernietigd — toen groeiden eensklaps haar krachten tot in het reusachtige. Met een mengsel van woede en vertwijfeling wrong zij haar lippen van den druk der zijne weg. Haar schoon hoofd ver achterover buigend, rukte zij haar rechterarm uit zijn omklemming en trok bliksemsnel den dolk uit Cesare's fonkelenden gordel.

Als een tot den stoot gereede kuische Lucrezia stond zij hoog opgericht, de punt van het wapen op haar borst gericht, voor haar Sextus Tarquinius. De Assyrische bronskleur van haar gelaat verdichtte zich tot dreigenden gloed. Haar oogen stelden den worger voor de laatste keus: vrijheid of dood!

Voor de tot zelfmoord gereedstaande wanhoop van deze vrouw verliet den tijger de moed tot wreedheid. Het monster van Rome beleefde zijn uur van genade.

Cesare liet langzaam zijn tot worgen bereide handen zinken, sloot de oogen en huichelde nu niet, toen hij zacht en heesch zei:

„Ik heb — eerbied voor u, Daniela — vernietig mij, als u wilt en — kunt." Toen nam hij de in de worsteling gevallen mantella op en wierp deze met een zwaai over den schouder. Hij schreed naar de deur, schoof met gebiedende kracht den grendel terug en opende.

„Michelotto!" riep hij, zoodat het bijna dreunde.

De sombere beul verscheen in de deur.

„Dit meisje mag ongehinderd de wachten passeeren. Fra Giuliano in den Engelenburcht moet worden — vrijgelaten!"

Daniela liet met een jubelkreet den dolk vallen.

Michelotto kromp ineen. „Uwe Heerlijkheid — het is — te laat —"

„Is hij —?" wendde Cesare zich ontsteld naar hem om.

„Op uw bevel —" stamelde de luitenant verlegen.

Toen liet Cesare het schoone hoofd zinken en beet op de lippen.

„Alle eer aan de snelheid, maar je hoofd moet denken, eer je handelt."

„Uwe Heerlijkheid!"

Cesare wierp hem een vertrouwelijken blik toe, die wilde zeggen: zwijg voor deze vrouw! Hij maakte een buiging voor Daniela Narni, die daar met wijd geopende oogen stond en hem aanstaarde.

„Neem den dolk op, Michelotto!" beval Cesare.

De luitenant ging de kamer in, nam het blinkende wapen op, dat aan de voeten van het levende monument lag en bracht het zijn heer, die het in den gordel stak.

Toen viel het tragische masker van Daniela's gezicht. Geluidloos viel zij op de knieën, en haar hoofd zonk met de zwarte vlechten dof op den lezenaar, midden in de guirlandes van rood vlammende rozen.

Door den nacht van Rome wankelde de lijdende vrouw naar de donkere wijnbergen van den Gianicolo. Haar tred weergalmde in de leege straten. Op de maanbleeke muren teekende zich scherp haar strompelende schaduw af. Haar gedachten vervloeiden als schuim onder haar schedel.

Toen de huizen eindigden en een menigte wijnranken zich van de straat naar rechts als een zwarte tong over de in maneschijn lig-

gende heuvellanden uitstrekte, ging zij naar deze schaduwen en voelde hier voor het eerst, dat zij zuivere lucht inademde. De kruidige geur der bergplanten doordrong haar zinnen.
Zwaar zette zij den voet op den dicht begroeiden, stijgenden grond. Toen zij een weinig had geklommen, werd haar oog getroffen door het beeld der gele, modderige, als verstard neerliggende Tiberslang, die zich voorbij San Spirito kronkelde en daarna haar lichaam recht naar den Ponte Sisto strekte. En voor haar verhief zich de massa der kloostermuren van San Onofrio.
En daar was de grot.
Met verwarde gedachten naderde zij haar. Cesare, het paleis, de rozen om den lezenaar, de heilige Agnes, de dolk — Donna Anna — haar broeder — het was haar, als hoorde zij hoe de beelden in haar hoofd bewogen, als knetterden zij door elkander. Iedere halmschaduw, die zich bewoog, deed haar ineenkrimpen. Slechts de aanblik van het vriendelijke maanlicht gaf haar verlangen weer kracht. Zij schreed als een maanzieke met wijdgeopende zienersoogen op het hol toe.
Daar stond zij nu in het oude gewaad, tunica en palla, voor het gebroken hekwerk, voor het omgevallen altaar. De kruidenverkoopster had alleen overdag haar waren hier uitgestald en nam deze 's avonds mee naar beneden. Maar Daniela zag, dat hier iemand had gehuisd. De deur naar de kleine zijkamer was afgesloten, een drievoet en een grof getimmerd tafeltje stonden er voor. Had iemand het gewaagd, haar asyl te verwoesten? Alsof het niet een natuurlijke zaak was, dat zij eenmaal zou terugkeeren, om verder te lijden, verder boete te doen, verder te bidden tot het einde van haar dagen. En nu had zij toch den dood zoo dicht in het gelaat gezien. Met volmaakte onverschrokkenheid.
Waarom had zij den donkeren, wachtenden engel niet de hand gedrukt? Het gebaar had slechts van haar behoeven te komen. De zonde! Het groote gebod Gods: gij zult niet dooden! Ook u zelf niet! Dat ontnam haar den dolk.
En toch niet de zonde. De overwinning, die zij op het duivelsche gemoed had behaald, maakte haar sterk. In dit oogenblik was haar geheele wezen door een oorspronkelijk, door geen gedachten aangetast, hoog opbruisend gevoel doortrild. Het was een bewustzijn van kracht zonder weerga, dat haar armzalige meisjesziel tot heldhaftige hoogten verhief. God had haar groot gemaakt in dit oogenblik. Maar de levende aanwezigheid van het uur was nu verdwenen. De somberheid van den nacht, het leed der komende dagen, de huivering der woestenij, de lichamelijke kastijding zonder hulp van den broeder —

Hier verwarden haar gedachten zich weer en joegen voort als in een koortsigen rondedans. Zij brachten den angst voort om het verloren zieleheil, en een nieuwe gierenklauw strekte zich naar haar hart uit: als zij zich had opgeofferd, meteen op den eersten dag toen Cesare bij haar kwam, zou zij haar broeder hebben gered. Haar kus zou het sein zijn geweest, dat zijn kerkerdeur opende. De al te hooge waardeering van haar eer, die immers in wezen reeds eerder verloren was geweest, had het groote levenswerk van haar broeder vernietigd.
Zij bezag het omgevallen altaar en begon het met haar zwakke krachten weer op te richten. Zoo werkte zij gedachteloos, tot de maan verbleekte en ver boven de Sabijnsche bergen het vale licht van den morgen begon te schemeren.
Toen stortte zich plotseling met de kracht van een adelaar een gevoel in haar innerlijke leegte; zij droeg een kind van Borgia onder het hart. Het kind van den laaghartigsten man van Rome. Dat mocht Gods heiligen adem niet drinken. Dat mocht het daglicht niet zien, met de kiem van de grootste zondigheid in het hart. Daarom moest zij er voor zorgen, dat het groeiende leven in haar uitdoofde. Zij kon het slechts, indien zij ook haar leven —
Oogenblikkelijk werd deze ontzetting overwonnen door een ander gevoel. Hoe zou zij zich uit de ellende kunnen bevrijden, dan door den weg naar den hemel te zoeken, den weg, dien haar van het lichaam verloste ziel moest langsvliegen, om in Gods armen te vallen, die zich wijd openden, om haar te ontvangen. Dien weg zoo snel mogelijk zoeken, kon toch geen zonde zijn. Het aardsche pad verkorten, om de eeuwige lentesferen van het paradijs toe te ijlen, was toch een natuurlijke oplossing van de benardheid.
En zij opende haar oor voor dit verre, met haar zinnen moeizaam gevormde lenterijk Gods. Het zaad van den dwependen broeder kwam op. Daniela kreeg een hemelsch gehoor, hemelsche oogen. Zij hoorde den zachten klank van zingende serafijnen en zag de rozen schemeren in heilige tuinen, waarom een halve kring van gouden engelen streng de wacht hield, opdat geen ongeroepene zou naderen. En de klanken verdichtten zich tot sterke, plechtige bazuinen en cimbalen, en de rozen van het Oosten vlochten zich tot gloeiende guirlanden te zamen, tot de heilige poort van den tuin Gods.
En zij schreed met Vestaalsche verhevenheid door het in het morgenlicht schemerende groen, recht op de hemelsche rozen toe —
Zacht steeg haar weg, dien geen gedachten meer, nog slechts onaardsche gevoelens begeleidden, tegen den heuvel, waar puinhoopen van oude tempelpracht in de trouwe armen der natuur terugzonken en zich met haar verbonden tot een eenheid, waarin het werk der

menschenhand nauwelijks meer was te herkennen. En haar voet ging stapsgewijs voorwaarts over de puinen, die zich, door elkander gestort, tot een kleinen berg verhieven. Zoo klommen ziel en lichaam in de hoogte, den hemel tegemoet. Tot plots de puinhoopen van den tempelberg in de diepte stortten — toen hielden ziel en lichaam een oogenblik stil — en met verrukte oogen, die de gouden heerlijkheid aanschouwden, schreed het van heimwee vervulde kind Gods verder — in de leegte —

Toen scheidden lichaam en ziel van elkander.

En de ziel verhief zich op sneeuwwitte vlerken, die heel dicht bij waren gekomen en vloog, zacht voortgestuwd door de vleugelen van den schemerenden morgen, de rozenroode poorten binnen — en de engelen openden den afsluitenden kring: kom!

Boven de Sabijnsche bergen begon de stralenkrans van den morgen te gloeien en spoedig daarop stortten zich de rozenvloeden over het Romeinsche land uit, dat in nieuwe kleuren werd geboren.

De afmattende druk der hitte was voorbij.

Serafino lag uitgestrekt in het door de zon verzengde gras der verwilderde berghelling. Om hem heen stond het groen van donkere varens, kronkelden zich slingerplanten in elkander en rekten zich een paar olijfboomen met fijnvezelige, zilvergrijze stammen en doorzichtige kruinen uit de brem omhoog. En de geur van cyclamen drong zoet in zijn voor bloemen zoo ontvankelijke ziel. Tusschen de stammen der oude steeneiken aan zijn voeten rezen de huizen van Nemi op. Des dichters oog dronk den vloed van zon, die de Latijnsche kust van Kaap Circe tot Ostia in een purper-violetten koningsgordel veranderde, welken het Italiaansche land om zijn heupen droeg.

Serafino's herinnering aan Rome's verleden vermengde zich met de droomerige schoonheid van het landschap en deed daaruit schatten van geschiedenissen en gestalten oprijzen. Consuls, tribunen, imperators, veldheeren, pausen, kardinalen, geleerden, kunstenaars en dichters verhieven zich uit de graven en brachten zijn gedachten in beweging. Het oude Antium daarginds schitterde aan de kust, de geboortestad van Claudius en Nero, de stad, waar Coriolanus was gestorven. En Serafino zag in een waakdroom de blauwe golven tegen de marmeren trappen der keizerlijke villa's en paleizen breken en geloofde de bacchanalische klanken van Nero's zeefeesten, het rumoer van cimbalen en tuba's en het lachen van wellustige boeleersters te hooren, en zag Maecenas en Lucullus in lichte toga langs het strand flaneeren, waar zij hun villa's hadden.

Boven het meer van Nemi aan zijn voeten zag Serafino reeds de avondschaduwen dalen. Aan den anderen oever van het meer stegen

weer huizen op tot het oude berggehucht Genzano. Indien de dichter den dronken blik naar rechts liet dwalen, huiverde hij tot in zijn ziel. Want daarginds, achter de lila tinten der Campagna, lagen de muren van Rome, door den gouden sluier van den avond nog vreedzaam omsponnen.

Rome! Lucrezia!

Door de sombere wolken der eenzaamheid brak het licht der herinnering en bestraalde de ziel van den lijdenden man. Het zoete verleden werd hem tot heden en onder die betoovering stierf de smart der verlatenheid, de vrees voor het gevaar.

Rome!

Iederen dag monsterde zijn oog de ruiters, die langs den weg van de heilige stad naar Albano kwamen gereden, en poogde een geliefde gedaante daaronder te herkennen. Maar er kwam niets uit Rome aangereden, wat ook maar eenige gelijkenis had met Lucrezia Borgia. Toen snelden dichterlijke klachten door de luchten naar Roma aeterna; zij werden door de hartstochtelijkheid van zijn temperament rhythmisch bewogen. Dikwijls wilde Serafino de eindelooze zee van zijn liefdessmart in de snaren van Apollo laten uitstroomen, maar de verzen vervloeiden, de gedachten verstoven als de waterdruppels van een fontein.

Heden ging de zon voor de zevende maal onder, sedert hij Rome had verlaten.

En er kwam geen teeken van Lucrezia's liefde.

Van het punt, waar hij lag, kon hij de meisjes van Nemi voorbij zien trekken, de slanke gazellen der bergen, met de gloeiend roode of blauwe rokken, het witte keurslijf en den breeden, met franje versierden hoofddoek over het zwarte haar, dat in dichte vlechten in den bronzen nek viel. Hij sloeg geen acht op hen.

En zij waren toch ook voor dichtersoogen zoo schoon, deze meisjes met de olijfdonkere gezichten en de blinkende zilveren spelden en roode rozen in het haar, als zij den berg afdaalden, met fruitmanden op de schouders, licht in de heupen wiegend, en met monter gesnap door de dorpsstraten liepen.

Hij bekommerde zich ook weinig om de mannen van Nemi, die hun muildieren naar Rocca di Papa voerden. Ook zij waren statige nakomelingen van het oude Latijnsche volk van Albalonga en als zij voortliepen in hun achtelooze houding, den amarantrooden kiel boven de zwarte kniebroek, de beenen in leeren schachten gestoken, den breeden gordel met wapens en amuletten bespikkeld, dan had men elk van hen voor een zelfvoldanen heerscher kunnen houden.

In stralen geel en smaragdgroen vervloeide nu het karmijn van het Westen. De purper-violette tinten der Marina gingen in vage lila

schaduwen over. Kasteelen en Saracenen-torens verzonken in het niet. Alleen het warmgele gesteente van den Monte Cavo blonk nog tusschen de schaduwen.
De zoete rust van den nacht verbreidde zich over een Hesperidische natuur. Als een donker, geheimzinnig oog blikte het kratermeer van Nemi omhoog.
Nu verkleurde de hemel boven het Sabijnsche gebergte tot geelroode tinten. De maan kwam op. Zij bewoog zich zwaar en plechtig boven den lilakleurigen bergkam.
Serafino begaf zich op weg. Sombere, vuile straten namen hem op, waarin uit kleine gaten een koele luchtstroom woei. Het bergvolk van Nemi snaterde, rumoerde en raasde door het labyrinth der steegjes.
Toen kwam hij tot bezinning. Morgen is het Pinksteren!
Uit de venstergaten woei de geur van buffelkaas, visch, uien, maïs en kokende olie naar buiten, handelaren, wijngaardeniers, boeren, herders drongen door het kwebbelende vrouwvolk, dat in kleurige kleeren en sieraden door de straten zwermde. Schijnsel van haardvuren viel uit de poorten in den nacht, die donker was in de diepte der huizen, terwijl hoog aan de muren achter vage schaduwgrenzen het weefsel van den groenen maneschijn begon. Alles werkte en leefde voor het feest van morgen. De schoonen van Nemi hadden granaatbloesems en anjelieren in het haar en pronkten met haar feestelijke kleedij. Over haar hoofden vlogen bloemen, bloemen, bloemen: canzonen in den weeken, hoogten en diepten omspannenden klank van het Zuiden gingen van mond tot mond; uit de met guirlandes versierde venstergaten hingen aan snoeren amuletten en heiligenreliquieën, die in den schemerigen maneschijn als wonderlijk verwrongen gewrochten heen en weer bengelden.
Serafino drong door de menigte naar het slot van Orsini, dat boven het meer zwaar en geweldig als een vesting rustte. Door de muurpoort schreed hij in de richting van het meer, welks spiegel glad en zwart als staal glansde.
Tusschen de knoestige steeneiken aan den oever doemde het bleeke metselwerk van het jachthuis der Borgia's op, het asyl der vervolgde liefde. Toen de dichter langs het rotspad afdaalde, zag hij in het venster van de eerste verdieping, waar zijn schuilplaats lag, een licht blinken. Zanza, de Albaansche, dekte waarschijnlijk de tafel voor hem. Hij had haar echter uitdrukkelijk verboden, 's avonds licht te maken, zonder het venter te sluiten, opdat geen verdenking kon worden opgewekt. Nu had zij het glad vergeten.
Het huis was een vierhoekig, één verdieping hoog gebouw, met dikke tufsteenen muren. Gelijkvloers lagen twee kamers en een

kleine keuken, op de bovenste verdieping, die de loggia aan den kant van het meer had, waren drie kamers, door een gemeenschappelijke gang te bereiken, naast elkander. Onder de loggia was een uit drie zuilen bestaande porticus. Om het huis lag een kleine, met cypressen en platanen beplante tuin, dien een dikke, gecreneleerde Travertijnsche muur gelijk een burcht omgaf, zoodat men van buiten af geen blik in huis en hof kon slaan.
Serafino schreed in het bleeke maanlicht naar de muurpoort. Hij klopte aan met den smeedijzeren klopper. Toen hoorde hij snelle schreden op het gras achter den muur. Direct daarop ging moeizaam de kleine deur open, en Zanza, een doek om het hoofd, stond voor hem. Hij kon haar gezicht niet duidelijk zien, daar zij het in de schaduw van den muur, die langs den gang naar het huis liep, verborg.
„Waarom heb je het raam niet gesloten? Men kan het licht zien," sprak hij zacht verwijtend.
Zij drukte het hoofd nog dieper in de schaduw en sloot de poort af. „Ik heb 't vergeten," zei ze vreesachtig, in haar gebroken Italiaansch.
Hij liep op de kleine deur toe. Daarboven hing een bos roode violieren.
„Wie heeft dat daar opgehangen?" vroeg hij weer wantrouwig.
„Het is Pinksteren morgen," zei de kleine verward en wendde het gezicht weer af.
„Ach ja —" Hij zei het mechanisch voor zich heen. Pinksteren! Toen laaiden eens de vlammen van den Geest, dacht hij.
Met somber gelaat beklom hij de trap naar den corridor, waar aan de muren jachttropheeën hingen, die nu in den weerschijn van het maanlicht fantastische vormen hadden aangenomen.
Serafino deed een kleinen vossekop, die een komiek vertrokken schaduw wierp, door een duw tegen de ooren ombuitelen en opende toen de deur van zijn kamer.
Daar bleef hij verschrikt op den drempel staan.
In de kleine, met bruingouden kleeden getooide ruimte, verlichtte de aardolielamp slechts spaarzaam de gestalte van een bewegingloos op het rustbed uitgestrekt meisje. Zij was in de feestdracht der Albaanschen gekleed. De scharlakenkleurige wijde rok lag in groote vouwen om het lichaam, het witte keurslijf was door een rood jakje omsloten, om het hoofd lag een wit zijden, met franje en bloemen versierden doek, die het gezicht volkomen verborg. De voeten waren in rood lederen schoenen gestoken. Het scheen, dat het meisje sliep.
Serafino trad zachtjes met ingehouden adem nabij en hief de olielamp in de hoogte.
Toen gingen zijn oogen in blijden schrik wijd open — de in schar-

laken gehulde leden bewogen zich — hij herkende deze leden — een kreet van vreugde wilde zich van zijn lippen losscheuren — maar hij verstikte dezen, wierp zich met zijn lichaam over het vlammende rood en bracht zijn verrukte huivering met gloeiende kussen op haar lichaam over. „Lucrezia! Lucrezia!"
Met een snellen ruk trok zij den blinkenden doek van haar hoofd en sprong op. De armen in de lucht geworpen, de borsten verlangend gespannen, het schoone lichaam als tot een vlucht naar hemelsche hoogten uitgestrekt, wierp zij zich in zijn armen.
Toen schrok hij. De zachte glans van het Madonna-gezicht was door een diepe smartelijkheid versomberd en uit de schoone oogen straalde de weerschijn van haar onrustige ziel. Serafino streelde met de handen als zegenend over heen heen, kuste haar teeder en zacht, boog haar gewillig overgegeven hoofd terug en tooverde met zijn verlangende, vleiende blikken de verloren zachtheid in haar gelaat terug. Als rosebruin fluweel voelden haar liefelijke wangen onder de streeling der handen aan en de in hen opgetaste gloed drong naar de fijne, licht bevende lip, die als een schoone zomerroos onder den adem van zijn mond lag, om door hem als door een teederen Zephir te worden gekoesterd. Toen trok hij haar sidderend lichaam naar het rustbed. Hij maakte de gouden vlechten van haar schedel los en omhulde met den haarsluier haar gelaat, zoodat slechts op enkele plaatsen het fluweelen vleesch rose doorschemerde en de blauwe oogen als zacht glanzende zeespiegels achter roggegoud blonken. En nu gingen zijn lippen voor het eerst tot een door gedachten gevormd woord open. Met trillende stem zei hij zacht: „Spreek niet van Rome, Lucrezia! Laat mij slechts uitputten, wat de goden aan bekoring en schoonheid in dezen vorm hebben gelegd, zichzelf tot lof."
„Kom!" fluisterde Lucrezia, „de lucht drukt hier zwaar op de leden — buiten is de koele nacht —"
Als dronken kinderen van Bacchus snelden zij door de schemering der loggia naar buiten, waar zij hun lichaam op de gebogen Travestijnsche bank wierpen, die tegen den witten muur tusschen twee pilasters stond, juist onder de frescoschildering van Diana, de godin voorstellend, terwijl zij zwanen voor de pijlen van jachtlievende Latijnen beschermt. Hier hervatten des dichters armen het teedere spel met zijn voor hem ontbloeiende roos. O, hoe heerlijk was het, haar onschuldig te genieten, als een verrukte schilder, die in den aardschen vorm de godheid aanbidt en haar vleeschgeworden gedachten tot idool verheft.
Zoete vergetelheid spreidde zich over zijn hartzeer uit. Vreugde, Olympische vreugde deed onder den klank van syrinxen en luiten

haar intrede. Hij maakte de rozen van Lucrezia's borst los, ontbladerde ze en liet ze als rose sneeuwvlokken op haar voorhoofd vallen. Zij hield zich stil als een ingesluimerd kind.
En het bloed ruischte verder en werd tot woorden, beelden, gezangen en hymnen. „Lucrezia — weet je, waar je rust?" vroeg hij zacht, alsof hij in een droom sprak.
Zij fluisterde, met haar ziel onbewust tot Egeria wordend, zijn hart toe: „In jouw armen aan den oever van het meer van Nemi."
„Zeg, dat je me liefhebt!"
„Ik heb je zoo lief!"
„Nooit kunnen deze lippen liegen."
„Toch wel, als ik zeg, dat ik Serafino haat," zei zij, met een glimlach tot schalkschheid overgaande.
„Lucrezia!"
De maannacht liet zijn zilver tusschen de zuilen vloeien. Het scharlaken van het Albaansche meisje begon te stralen. Zij, die nooit had bemind, voelde voor de eerste maal de ziel der liefde. Uit den trouwen spiegel van zijn hart zag haar de weerschijn van haar eigen zaligheid aan.
„Hoe eenzaam ben ik geweest!" zei Serafino. „Ik heb met God getwist. Ik wist immers niet, of je zou komen —"
„Ik moest komen — hoe dan ook!" Er joeg een wilde trots door haar woorden. „Anders zou er een snaar in mijn borst zijn gesprongen en daarmee het leven. Zoo ben ik naar je toe gekomen, omringd door gevaren. De paus hoorde van onzen rit naar den Monte Pincio. Hij liet mij met Argusoogen bewaken. Cesare zelf beloerde mij als een havik een duif. Het veiligst was ik nog overdag, wanneer de argwaan, dat ik zou kunnen ontsnappen, kleiner was. Daarop rekende ik ten slotte en ben ten tijde van de siësta in Albaansche kleeren geschoten, die ik me al eerder door Zanza had verschaft. Toen liet ik een muildier optuigen en zei Adriana, dat ik naar een schilder, namelijk Uberto, ging, die mij als Albaansche wilde schilderen. Ik ben door de Porta San Paolo weggereden, om de vervolgers op een dwaalspoor te brengen —"
„Dezelfde list heb ik gebruikt," zei Serafino vroolijk.
„Rome heeft over je vlucht gesproken en zal van de mijne spreken." Als met klauwen omvatte ze zijn pols. „Serafino — de menschen jagen me op tot ik niet meer kan — en als ik dood moet gaan, zal het slechts aan jouw zijde gebeuren."
„Liefste!" Hij wist niet wat hij moest doen.
„Italië is groot, Napels een gelukkig land — Federigo neemt ons op —"
„Droom ik, Lucrezia — ?" Hij wierp zich onder tranen op de zoete, kleine hand.

Haar hart klopte gejaagd, maar haar verstand stalde met kinderlijken eenvoud haar fragmentarische plannen voor het hart van den beminde uit. „Laat me in je vertrouwen," zei zij, „ik ben bang — voor mijn broeder." Zij begroef plotseling het hoofd in zijn armen en snikte.

„Je wilt me iets toevertrouwen —" Plotseling bliksemde het door hem heen. Hij kromp ineen. „Mijn broeder — ?"

Er gingen schokken door haar leden.

Toen wist hij het. Geen onstuimige smart, slechts diep medelijden greep hem aan om het lot van den broeder. Serafino wist, dat het zoo moest afloopen. En toch niet zoo! Woede jegens den moordenaar steeg in hem op.

„Lucrezia — dat heeft de kardinaal — durven doen?"

Zij boog het hoofd. „Kon ik je armen broeder maar in het leven terugroepen!" Met alle troosteloosheid, die in haar onvermogen lag verborgen, scheurde het zich los van haar lippen. „Ik ben immers in Cesare's oogen nooit iets waard geweest. Daarom heb ik ook vergeefs gesmeekt. Het bloed verbond ons niet —" Zij aarzelde en haar oogen kregen een geheimzinnigen glans. „Misschien — ben ik wel wel — geen Borgia — wie kan dat zeggen bij de Borgia's? En nu — weet je ook — waarom ik voor dien broeder — bang ben. Want zijn blikken zijn dikwijls — kussen geweest."

De woorden schenen langzaam op haar lippen te verstarren.

„Stort de hemel boven deze zee van gruwelen niet in? Aan dat beest moet ik het heerlijkste juweel uitleveren, deze zoete knoppen aan de aanraking van een duivel overlaten, die zijn wellust in woeste golven baadt? O, Cesare's kussen werken als gif en werpen het slachtoffer in een tooverslaap, waaruit een verschrikkelijk ontwaken volgt. Ik wil God bidden, dat Hij mij het roode hart van dien gier als mikpunt voor mijn dolk geeft, en glimlachend zullen engelen het werktuig Gods zegenen, dat de aarde van haar grootsten booswicht verlost. O, wek mijn zachtmoedigheid niet op, jaag al mijn bloed naar mijn hart, zoodat het mijn hersens hun verstand beneemt en slechts in het gevoel van nooit verzadigde wraak de daad volbrengt, de eenige, waarbij berouw zonde zou wezen. Cesare heeft mijn broeder vermoord —" Hij wierp plotseling het hoofd in de lucht en staarde Lucrezia aan.

„Zie mij in de oogen — mijn zuster — ??"

Toen stond haar adem andermaal stil. Zij rukte zich los uit zijn ijzeren omklemming. „Wildeman! Wildeman!"

„Mijn zuster!?"

„Ik ken haar lot niet," zei Lucrezia zacht. „Maar ze is door Cesare — vrijgelaten— "

„Vrijge —?"
„En Cesare Borgia — laat geen meisje — zonder losgeld vrij —"
Toen sprong Serafino op. Hij steigerde, schuimbekkend als een everzwijn.
Lucrezia wierp zich aan zijn zijde. „Uit zulk bloed heb je — je liefje — genomen —" zei ze verstikt van tranen. „Uit zulk zondig, verschrikkelijk bloed."
„Je mag niet lijden onder de schuld van een ander." Hij liefkoosde haar gouden haar met zijn vingers. „Engel, engel, die je bent! Zoo rein en onbezwaard door zonden! Nu aast de vorst van het kwaad op den laatsten der Narni's, die nog kon overblijven, om de schande der familie te wreken! Dat heb ik in je waarschuwende woorden gelezen, Lucrezia. En daarom heb ik mij nog bij nacht op het muildier van mijn ouden vriend geworpen —"
„Pomponius Laetus!" Zij stiet het als een kreet uit. „Moet ik de zaligheid van mijn liefde met gruwelijke tijdingen koopen? O Serafino —"
„Wat is dàt? Ook Pomponius —?"
„Dood." Zij wierp zich aan zijn hals en nam haastig sprekend zijn vreeselijke verdenking weg. „Neen, neen, neen — hier althans heeft Cesare niet de hand in. Pomponius Laetus is zacht ontslapen, in denzelfden nacht, toen jij bent gevlucht."
„Een hoorn des overvloeds van onheil schudt Gij, God, over mijn hart uit!" stamelde Serafino in zijn handen.
Toen vertelde hij haar van zijn laatste bezoek aan den grijsaard.
De balsem van den Italiaanschen nacht legde zich verkoelend op den spiegel van het meer en op hun gemoed. Uit Genzano laaiden nu vreugdevuren in den nacht op. Het gebergte droop van neerstroomend licht, dat in den kratermond vloeide, tot diep in het meer, waar het maanlicht zich tot vloeibaar zilver verdichtte, dat op den donkeren vloed als een onrustig kleinood fonkelde, opgeheven uit de diepten van het water, door de nimfen van Diana geheimzinnig gedragen. Om het meer lag op steile helling de heilige hof der godin, diep zwart en raadselachtig. Slechts op de verstarde golven der boomkruinen glansde zacht de lichte schemering van den nacht.
Serafino trad met Lucrezia naar de borstwering der loggia, den arm om den nek der beminde. Zij luisterden naar het verheven zwijgen.
„Morgen zijn we hier nog veilig," zei ze, „maar daarna moeten we weg. We rijden bij nacht naar het Saccodal tot we den Liris bereiken. Dan hebben we Napolitaansch gebied voor ons, duizendmaal teerder is het blauw van den hemel, duizendmaal vroolijker spinnen

daar de Parcen het weefsel van het leven der menschen, de godin van den overvloed heeft haar hoorn over de velden geledigd. Daar zullen wij leven. Ik heb geld meegenomen voor den eersten tijd, zoodat wij onbezorgd kunnen zijn. Je muildier ruilen we in Ferentino voor een goeden draver om."
„Hoe zorgzaam heb je alles geregeld, koene Albaansche! Kom, de kleine Zanza zal ons den Nemiwijn inschenken. Ze is een verstandig kind geweest en heeft uitstekend voor mij gezorgd."
Dadelijk stond op de steenen tafel de donkere zoete wijn en op een bord lagen aardbeien en perziken. En de lippen van Lucrezia proefden begeerig en hongerig van de vruchten. Serafino bevochtigde haar lippen met den nectar van Nemi, en zij dronk, vermoeid door den rit, dorstig het warme vocht.
Toen haalde hij haar luit, en zij kuste de snaren, waarop zijn smart en zijn vreugde hadden geklonken. En zacht maakten zich de klanken der Venushymne van het hout los en zweefden over het meer en werden tot zilveren druppels, die in het maanlicht schenen weg te sproeien.
„In onze kussen drinken we als uit Lethe's stroom," zei Serafino. „Met hen neem ik alle schande van je weg, die ze op je hebben geladen, Lucrezia."
„Neem haar van mij weg, liefste! Drink, drink!"
Hij liet haar lippen nauwelijks los. „Nu rusten wij van onze vlucht voor den tempel van een zoete godin. Door de duisternis van dit woud schrijdt haar voet, als zij met haar nimfen het wild doodt."
„Is ze dan ook een godin der vernietiging?"
„O neen, kind. Diana beschermt de vrouwen in haar moeilijkste uren, die Venus haar heeft toebedeeld, en stelt het huwelijk strenge wetten, zij waakt over de deugd der vrouwen en de kuischheid."
Hooger zweefde het licht van Artemis, spreidde zijn vloeiende, groenzilveren sluiers over Genzano en zijn meer uit. Steeds zaliger verloren de minnenden zich in de verrukkingen van het oogenblik, steeds sterker sloegen de harten, steeds dieper zonk de wereld om hen heen in een schoonen, huiveringwekkenden afgrond, waarboven de nevels der vergetelheid hingen.
Van alle aardsche gewicht bevrijd, fluisterde Lucrezia: „Nu meen ik de eeuwige lentegeuren van den Parnassus te ruiken — er gaan groene landouwen open — en de gouden huwelijkswagen rijdt door het bloeiende veld —"
Zij lag onder zijn sterke armen, belaagd door Eros' onstuimig geweld en toch geheel van reinheid vervuld, als een Juno, slechts bereid, in trouw met het hart van den geliefden man te worden ver-

bonden en door den God, tot Wien zij had geleerd te bidden en Wiens wezen zij nu in een heidensch-mystieken roes van gedachten en gevoelens naar Olympische hoogten verplaatste.
Serafino's mond smachtte naar de volle lippen, de gloeiende borsten, die het blinkende keurslijf deden springen en in hun golving doken zijn zinnen onder, stortte het voornemen tot afgodische aanbidding ineen. In juichende zinnelijkheid, een Grieksche god, die naar Leda's schoonheid dorst, ontdeed hij haar lichaam van de Albaansche omhulsels en verzonk in de bekoorlijkheden der aardsche vrouw. Cupido's pijlen suisden over het meer van Diana. Haar wilde nimfen snelden in den hof bijeen, smachtend naar de streeling van onstuimige silenen, en zij jubelden het elkander toe, zoodat het in de boomtoppen klonk als de weergalm van een ver, dronken Evoë: Liefde! Liefde! Liefde!
De klanken van Hymenaios ruischten den zinnen der gelieven uit den nacht toe. Op hun vleugels daalde Aphrodite neer tot de maanlichte velden van Nemi en spreidde haar beschermenden mantel over de offerende kinderen der aarde uit, die in zalige verrukking hun liefde botvierden. Nog hield het schild der schoone godin het demonische geweld tegen, dat uit Rome als een donker onweer naderde. Verblind door den purperen gloed van Aphrodite, sloten zich oog en oor voor de dreigende onheilsgodin.

Onder de duisternis der boomkruinen van den tuin van Nemi rekte zich het reuzenlichaam van den ontwakenden Virbius. De oude Latijnen hadden den gruwelijken, op een Centaur gelijkenden demon uit angst voor zijn vernietigende lusten een heiligdom gebouwd en hem veel geitenvleesch geofferd.
Zijn behaarde reuzenborst ademde diep in en blies de lucht heet naar het Noorden uit, zoodat het als een stoot op een tuba door den bergnacht van Albano dreunde, als een groet uit Orcus' donkere poort. — Snel galoppeerende ruiters op den straatweg van Rome vingen den groet op en verklaarden hem. „De Zuidenwind blaast ons heil toe!" zei één van de ruiters. Hij reed geheel vooraan in donker violet wambuis, het zwarte masker voor het gezicht. Hij had het uiterlijk van een ridder van Belial en had metalen spieren, die het ros onder zijn lichaam dood schenen te jagen.
„Uwe Heerlijkheid," zei de tweede ruiter naast hem in bruin wambuis met donkergroen masker, „de paarden zijn vermoeid door den galop."
„Zij zullen spoedig uitrusten," gaf de zwarte ruiter ten antwoord en lachte meedoogenloos. „Man en paard, longen open!" Hij wendde zich tot de overige vijf ruiters om, die moeizaam achteraan joegen, en zette hen met de wenkende zweep tot hoogsten spoed aan.

De nacht kreeg in de bovenste luchtlagen een grijze tint. Koel woei het nu van het Sabijnsche gebergte, terwijl de Zuidenwind menigmaal met zware, warme stooten de ruiters in het gezicht sloeg.
„Het ruikt naar morgen," zei de zwarte ruiter. „In een half uur zijn wij aan de plaats van bestemming. Hoe laat is het Albaansche meisje de Porta Paolo uitgereden?"
„Het was het vierde namiddaguur, Uwe Heerlijkheid."
„Dan kon zij bij het aanbreken van de duisternis in de Albaansche bergen zijn. De diender heeft zich niet vergist."
„Hij zag de paardrijdster, die hij beslist als de hertogin herkende, de Appische straat inslaan en vervolgens den weg naar Marino nemen."
De zwarte ruiter rukte hard aan de teugels van zijn paard. „In die richting liggen slechts de jachthuizen van Grotto Ferrata en Nemi. Wij kunnen beide in één rit nemen."
De dampende rossen galoppeerden den grauwen horizon tegemoet, alsof zij tot een wedren voor Achaeïsche wagens waren gespannen. —

Het eerste geluk was verdampt, de liefdedronken leden lagen in het vertrek bij het schijnsel van het olielampje, doch aan elkander gedrongen, als uit erts gegoten godengestalten, onder de donkere omhulling van 'n vorstelijken jachtmantel. Half wakend, half droomend, het genoten geluk zwijmelend herdenkend en met de macht van hun fantasie tot een zwelgend offerfeest voor Juno's huiselijk altaar verheffend, lagen zij in de ontbondenheid van hun gevoelens neer en zouden waarschijnlijk den somberen aanblik van den dood hebben bespot, indien deze hen nu op eenigerlei wijze vermanend tegemoet was getreden.
Hun adem slurpte de zoete na-vreugde in van het nachtelijk feest. Geen zondige huivering doorwaaide hun gevoelens. Als met een door God gewilde natuurlijkheid, door de liefde geheiligd en tot een altaardienst verheven, zagen zij op de zondelooze versmelting van zielen en lichamen terug.
De maan verbleekte. In de kamer kregen de voorwerpen omtrekken, lichten en schaduwen.
Lucrezia wendde den blik van den geliefde af en zag in het zwart-blauw van den scheidenden nacht. Genzano begon zich in teere grijze schemerkleuren te kleeden, de bergwanden met de eiken- en olijvenkruinen kregen golvende, geteekende vormen, de hemel boven den bergkwam verhelderde tot bleekblauwe tinten, waarin de witte maanschijf wegzweefde.
Toen klonk een zachte kreet in de Elysische stilte. Als de weeklacht van een doodelijk getroffen zwaan trof hij Lucrezia's oor. Zij sprong op. Serafino strekte de moede leden. „Wat was dat?"
Lucrezia zweeg en staarde met leege oogen naar het weefsel van de schemering.

„Het was een vogelkreet," zei Serafino.
„Een menschenkreet!" Lucrezia kromp huiverend ineen. Zij wierp met van angst vertrokken gelaat het scharlaken kleed, dat over een kleerenkist lag, over haar Arcadisch vrije leden.
Beiden stonden in verstarde afwachting, dicht aan elkander gedrukt, beelden der Niobiden.
Daar knetterde, knapte en daverde het door het huis. Doffe schreden klonken.
De ontzetting verglaasde de oogen — verscheurde de gedachten — raasde door de lichamen, die in ijzige koude verstijfden.
Met een donderenden slag vloog de deur open.
„Cesare!" gilde de waanzinskreet van Lucrezia.
De moordenaar nam het zwarte masker af. Met een fluitenden zwaai hief hij het rapier in zijn rechterhand tot den stoot en dreef het kort en krachtig in de borst van Serafino.
Het was alsof het staal zich slechts met kreunend geknars in het Adonische lichaam boorde, dat geluidloos ter aarde stortte.
„Men betaalt de liefde van een Borgia met roode munt," zei Cesare koud.
Toen viel het lichaam van Lucrezia bezwijmd neer. Het scharlaken was half omlaag gegleden. De edele, gegoten leden verblindden als kostbaar marmer het oog van den mensch, die met verschrikkelijke titanenschreden van dood tot dood raasde, den triomf der hel op zijn ijzingwekkend banier. Over de van hun bekleedsel bevrijde borsten streek als een verzengende woestijnwind de gloed zijner blikken. Toomeloos braken smart, lijden en hartstocht van de lippen. „Zuster! Zuster! Hoor je mij? Begrijp je niet, welk gevoel naar dit warme bloed heeft gesmacht? Hij moest vallen, moest — — moest! Want Cesare Borgia bidt voor dezen tempel der schoonheid zijn — wilde — wilde —" Het leed bleef rochelend in zijn keel steken.
De afgrijselijke klacht dreef ongehoord over lichaam en ziel van de liefelijke kindvrouw heen.
Cesare kwam tot bezinning. Met kracht rukte hij aan den teugel van zijn hart. De hartstocht gehoorzaamde. Door het wonder van kuische gevoelens overstroomd, knielde hij neer, en teeder en plechtig als een priester voor het goddelijke mysterie, spreidde hij het scharlaken over Lucrezia's lichaam uit. Toen schreed hij naar de deur.
„Michelotto!" riep hij gedempt. Zijn spieren spanden zich, zijn lichaam was opgericht, het gelaat werd weer hard. De Titaan ontwaakte.
Schreden gingen over de trap. „Blijft staan!" riep Cesare hun toe. Toen hield het rumoer eensklaps op. „De kardinaalsdraagstoel hier! Meldt Zijne Heiligheid in mijn opdracht: de hertogin van Pesaro, Donna Lucrezia, heeft den wensch te kennen gegeven, in het klooster San Sisto haar hart voor een tijd geheel aan God te wijden. Ik zelf breng haar

naar de heilige plaats. Rijdt weg!"

Hij trad in de loggia. Daar verruimde hij met diepe ademteugen zijn borst.

Over de grijze terrassen van Genzano ontstak de weerschijn van den morgen goudgele vlammen. Het Romeinsche landschap ademde, als van een demonischen druk bevrijd, de eerste verrukkingen van het goddelijke licht in.

EINDE VAN HET EERSTE BOEK

Tweede Boek

DE TRIOMF DER BORGIA'S

WINTERWOLKEN jagen over de bergen van Bracciano. Van de Tyrrheensche Zee komende, trekt de weerheks over het Romeinsche land; uit haar koude wangen blaast zij den zeewind naar de aarde, die schemerig op den grauwen avond ligt te wachten. Uit de donkere bergketen, die in den storm beeft, rijzen de vijf massale rondeelen van het slot Orsini in den valen schemer op. Steeds donkerder wolkenstapels drijven aan, zwaar van verderf en onheil. Het Sabijnsche meer aan den voet van den adellijken burcht begint te golven. Dor, boomloos, zwaarmoedig strekken zich de tufsteenheuvels in de Tuscische Campagna uit, en gespleten berggezichten staren westwaarts de snuivend aanstormende wolkpaarden tegemoet, die koude en regen in hun zwarten buik verbergen.

Tegen de schaduw van een in dichte schemering gehulden heuvel steekt de wilde galop van een kleinen troep ruiters af. Door den storm klinken dof de jagende hoeven. Zes ruiters zijn het, in de kleuren van Orsini. De witte paarden snellen hijgend den landweg naar het Noorden op, hun manen fladderen als witte vlammen door het donker wordende avondgrauw van den Decemberdag. De blikken der ruiters zijn voorwaarts gericht, waar de weg om een uitstekende rots heenbuigt en de huizenklompen van Manziana als spoken uit den grauwen nevel opdoemen.

„We hebben ze!" riep de jongste der ruiters, de slanke Fabio Orsini, en dreef zijn ros de sporen in de flanken.

„Kijk — het zijn de kleuren van Colonna!" Een ruiter wees op vier in dezelfde richting vóór hen dravende gedaanten.

„Lansen vellen! Voorwaarts!" beval de jongeling. Hij trok den stormhelm vaster in den nek en greep naar den degen, terwijl de paardenhoeven het vuur uit den bodem sloegen.

Toen maakten de vier ruiters zich los uit de door den wind voortgezweepte regensluiers. Het wilde slaan der hoeven ontstelde de achtervolgden.

Nu hadden de ruiters het viervoudige wild ingehaald. Zij wierpen zich met hun ijzeren lichamen op de voortgejaagden, midden in het vrije veld. „Colonna en alle duivels!" schreeuwde de vertoornde Fabio en

zwaaide den degen boven een paardekop. In een ommezien was het vijandelijke troepje omsingeld. De wapens sloegen op elkander, kletteren en rinkelen doorbrak het geweld van de tramontana, drie der vijandelijke ruiters kozen positie, de vierde kwam met zijn zwart paard ten val en bleef als dood liggen. Twee van hen vielen eindelijk met wonden overdekt van hun paard en bleven verstijfd liggen. Toen liet de laatste den moed zinken en schreeuwde grimmig: „Satanskerels — hier, neem me!"
Fabio trok den gevangen ruiter den helm van het hoofd. „Wat bent u van plan geweest?"
De krijgsman wischte zich het zweet van het voorhoofd. „We zijn geen Colonna-ploerten, we dragen alleen de kleuren van het huis."
„Dien truc kennen we!" Het gelach van Fabio overstemde het gehuil van den storm. „Wie beweert u dan te zijn?"
De ruiter wees naar den klomp lichamen op de aarde. „Vraag het dien maar! Uit mij krijgt u niets los." Hij liep op zware voeten naar een rots, waar een menschen- en een paardenlichaam als één massa neerlagen. Daar tastte hij met zijn ijzeren hand hulpeloos langs den bewegingloozen klomp.
Fabio snelde hem na. „Het schijnt uw aanvoerder te zijn — zie maar — dat fijne wambuis —"
„Wat fijn is draagt wat fijn is. Jammer van het leven!" Den bejaarden vijand rolden de tranen in den baard. „Neemt hem op en zingt hem het schoonste doodenlied, aan dien ruiter!"
Een ruiter haalde den lichtstaak uit zijn zadeltasch.
Fabio voelde naar den arm der nog steeds onder het paard liggende gestalte. Toen schrok hij terug. „Bij de Madonna — een vrouw!"
Het licht joeg zijn wild flakkerend schijnsel over het gezicht en doofde toen uit in den nachtelijken stormvloed. „Pakt aan, ruiters!" beval Orsini. Tusschen zijn vingers voelde hij de zijde der lokken vloeien. De verscheurde baret kraakte, het wambuis was nog droog, maar de mantel voelde als een volgezogen spons aan, het rapier lag vast in de scheede, alsof het niets wist van schermutseling en bloed.
„Waarheen wilde u gaan?" vroeg Fabio den ruiter.
„Naar Viterbo."
Fabio legde zijn oor tegen de borst der vrouw. „Het leven klopt. Wij brengen haar naar het slot. Koppelt de paarden te zamen. Maakt van de armen een draagbaar. Hoe is het met die knechten daar op den grond?"
„Die hooren geen hanengekraai meer," berichtte een knecht van Orsini.
„We brengen hen morgen naar een eerlijk graf. Voorwaarts."
De stoet zette zich naar den burcht in beweging. Fabio wierp zijn mantel over de verstarde vrouw, wier verhulde hoofd in zijn armen

lag. Omhoog ging het langs ruischend struikgewas. De huid der knechten dampte van zweet.
Als de roepstem van klagende geesten klonk door het rumoer van het noodweer het ave-geluid van de burchtklok. Weldra was de rots bereikt, waarop de reusachtige muren zich ten hemel verhieven.
Op het stil geworden strijdtooneel streken zwaargevleugelde kraaien uit het duister neer.

In hetzelfde uur joeg op een hijgend ros een eenzame ruiter uit het Zuidoosten naar den burcht. Ook hij scheen van Rome te komen. De nacht verborg zijn gezicht, de lange mantel omhulde de jeugdig gevulde lenden, de vliegende adem streed met den zeewind, en ros en ruiter schenen bijna volkomen te zijn uitgeput.
Indien een bliksemstraal den nacht had verlicht, zou hij de angstig vertrokken gelaatstrekken van een jongeman hebben getoond, een gelaat, dat meisjesachtig zacht was. Maar de jongeling dankte den nacht, omdat deze meedoogend den bliksem in zijn wintersche diepte hield verborgen, want nu kon zijn vlucht voor een vijandelijk oog verborgen blijven.
Sedert twee dagen joeg hij onder de bescherming van den nacht vluchtend door het gebergte. O Sermoneta! klaagde zijn verscheurd hart. Verkoelende bergbeken! Waar ik den tapuit schoot en den uil in de ruïnes ving, waar ik mijn kinderlijke avonturen in het land derHerniërs beleefde! O bergen van Cora met de kerseboomen en de schoone meisjes! O heuvels van Ardea, waar ik mijn paard in den slag met de jeugdmakkers deed rondsteigeren en de doode helden van de Aneïde hun geestengevechten nog eenmaal voor de oogen der dwepende jongens streden! Onherroepelijk verloren jeugd! Sermoneta!
Maar de jonge ruiter had ook een vermoorden broeder, een gevangen oom en het onzekere lot van een dierbare moeder om over te klagen, en voor hem lag het hopelooze niet, een barsch gesloten toekomst, door geen sterrenhemel verlicht. In hem echter laaide als een heilig hemelvuur de wraakvlam van zijn hart, welke den woestaard tegemoet sloeg, die alle schuld aan de vreeselijke vernietiging van zijn levensbezittingen droeg, den schoonen tyran van den kerkelijken staat, dien de duivels dienden en die Christus met iederen ademtocht opnieuw kruisigde, den afschuwelijken vampier, den pausenzoon Cesare Borgia. En in zijn borst was de naam van den man gegrift, op wiens drempel hij nu als een dolende Ulysses om een onderdak wilde smeeken, de naam van kardinaal Giambattista Orsini.
Hijgend van moeheid beklom het paard de steenen naar den rotsburcht. De torens stieten als gigantenvingers in 't grauw van den nacht. Uit enkele vensters scheen licht. Het leek op de spookachtige oogen

van een helsch gedrocht.
De poortwachter sprong op het geluid van den hoefslag naar de gegrendelde poort.
„Geeft naam en herkomst!" galmde de roep van den wachter uit de duisternis.
„Gaetani, heer op Sermoneta!" klonk het trotsch terug. Achter hem viel rammelend het ijzeren vleugelwerk in het slot.

In een torenkamer van het slot, ver van de vrouwenvertrekken, zaten twee heeren van het geslacht Orsini aan de met hout en paarlemoer ingelegde tafel, waarop verscheidene roodkrijtteekeningen in het gevaar verkeerden, door den gemorsten Frascatiwijn te worden besmeurd. Voorzichtig schoof nu de heer Jacopo Galli, de vriend van schoone kunsten en wetenschappen, hen uit het natte bereik van Bacchus.
„Dit leelijke faunsgezicht schijnt met den wijn toch al kennis te hebben gemaakt," zei de moriaanzwarte veldoverste Pagolo Orsini met het witte, vette haar en den enormen grijzen knevel. Hij was breed en lui neergezeten als een rustbehoevende reus na het maal.
Het oorlogstumult had zijn huid gelooid en hem vroegtijdig een gerimpeld gelaat gegeven, waarin de stoutmoedig gebogen haakneus der Orsini's een stug profiel teekende.
Naast hem zat kardinaal Giambattista Orsini, het hoofd op de fijne geleerdenhand gesteund, en bezag ernstig keurend den geteekenden faun. Zijn bezielde heldere oogen weerspiegelden de vreugde om het kunstige lijnenspel, dat den faun een half potsierlijk, half zinnelijk uiterlijk verleende. Toen nam hij de studie van een mannenarm ter hand. „Ik zou me niet graag laten beetnemen zooals kardinaal Riario, dien een piepjonge Florentijnsche kunstenaar jaren geleden een zelf gemaakt beeld voor antiek heeft verkocht."
„Het was een meesterlijke zet van iemand, die zeker was van zijn kunde," verontschuldigde Jacopo Galli den beschuldigden beeldhouwer en wierp een vluchtigen blik op den jongeman, die in het donker van het vertrek met bescheiden terughoudendheid een ornament beschouwde. Een eenvoudig wambuis maakte zijn dunne gestalte nog magerder, en zijn overjas van wijnroode, blinkende taf hing hem flodderig om de ietwat scheef gegroeide leden. Een naar boven zich verbreedend hoofd, dat het niet fraaie gezicht een driehoekigen vorm gaf, en een breed stierenvoorhoofd verhoogden nog de gedrongenheid der gespierde gestalte, die van elke normale menschelijke bekoorlijkheid gespeend zou zijn geweest, indien niet het bezielde, scherpzinnige blauwe oog en de energiek gespannen gelaatstrekken met al deze leelijkheid hadden verzoend, waartoe ook nog een spitse, aan den wortel gebroken neus niet weinig bijdroeg. Baardeloos en ondanks zijn jeugd

reeds rijk aan rimpels, had hij bijna eenige gelijkenis met den faunenkop, dien de kardinaal met critische blikken onderzocht.
„Hebt u nog meer van dergelijke teekeningen?" vroeg deze nu aan den misvormden gast.
De beeldhouwer werd door den warmen klank uit zijn gedroom opgewekt. „Excellentie, ik zal mijn kamer naar andere doorzoeken."
„Ik hoor, dat u moeilijk werkt, messer Michelangelo," zei Giambattista Orsini.
„Als ik mijn gedachten in steen houw, formeert de beitel hen mij te langzaam."
Nu mengde veldoverste Pagolo zich weer in het gesprek, terwijl hij de stralen der kaars in de bokaal liet fonkelen. „U moest krijgsman worden, dan zoudt u een beter tijdverdrijf hebben dan uw zware gedachten. Komt u mee naar Imola. Ik ga morgen daarheen naar Cesare Borgia, om mij opnieuw door hem te laten aanwerven. De bedoeling is, den burcht Imola en zijn verdedigster, de leeuwin Catharina Sforza, in de klauwen te krijgen. Dan rolt Cesare de heele Romagna tot de grensgewesten voor ons op. Het zal een vroolijke dans worden."
„Een dans, edele heer, waarbij menschen bloeden," zei Michelangelo met somber gefronste wenkbrauwen. „Mijn ziel lijdt den dood van anderen veel te diep mee."
Pagolo maakte lachend met zijn rapier eenige houwen door de lucht. „Zijn er zooveel vrienden van u gestorven?"
„Eerst de dooden zijn mij tot vrienden geworden. Ik heb in Florence—"
„Bent u ook een Florentijn?" vroeg Pagolo spottend.
De geringschattende toon prikkelde Buonarroti. „Ik weet, dat de Florentijnen in de krijgskunst niet de eersten waren, maar in de edele kunsten —"
Van ergernis gorgelde de wijn in de keel van den veldoverste.
„Zoo, jonge kwast, maar de krijgskunst moet u in mijn bijzijn niet verachten. Ze is een voornaam ding en machtiger dan alle zeven vrije kunsten."
„We kennen je zeven vrije kunsten, neef," zei de kardinaal goedgehumeurd, terwijl hij Pagolo als een halsstarrig paard beklopte.
„Een hinderlaag leggen, er op los slaan, moorden, plunderen, drinken, vrouwen schenden en trouw blijven aan hem, die het best betaalt."
Toen lachten de anderen, en Pagolo moest meelachen. „Neem me niet kwalijk, steenklopper, maar alle geleerdheid stuit me tegen de borst. Ik zie geen kans, Cicero te lezen, rhetorica en welsprekendheid veroorzaken bij mij een slechten stoelgang, en ik ruik liever paardenmest dan het stof van oude handschriften, die de Romeinsche copiisten nu overal doorsnuffelen, alsof er goud van Salomo's tempel in

was verborgen. Voor wetenschap en vrouwen behoede ons de eene heilige na den andere."

Allen lachten, want men wist, dat de veldoverste voor zijn eigen vrouw bovenmate eerbied had. Als zijn degen feest vierde, werkte des te ijveriger het tongzwaard van zijn kijvende vrouw Simona, en booze menschen vertelden, dat de roode oorlogslitteekens op Pagolo's edel hoofd niet van de klingen der vijanden, maar van de projectielen zijner vrouw stamden. Desondanks mocht de grijskop zijn grove gade wel, en hij had ook plichtsgetrouw voor de nakomelingschap der Orsini's gezorgd, drie statige zonen verdedigden het slot Galera en de vesting Cervetri in het Zuiden van het Sabijnsche meer tegen alle aanvallen der jaloersche Colonna's, waaronder ook zijn lievelingszoon Fabio, die vandaag met hem naar Bracciano was gekomen, om op een van de gehate troepen te loeren, die zijn spionnen hadden gesignaleerd.

Galli zou vandaag bijna op zijn reis naar de marmergroeven dezen jongen kemphaan in handen zijn gevallen, indien het misverstand niet spoedig opgehelderd was geworden. De edele kunstvriend had toen met den beeldhouwer beschutting gezocht voor het noodweer in het slot der Orsini's, welks heer hij meer beminde dan het slot zelf. Want somber en weerbarstig verhief het zijn torens boven den rotsklomp en het leek op een vechtersbaas, voor wien men op zijn hoede moest zijn.

Door Galli's tusschenkomst verwierf Rome den roem, het eerste der meesterwerken uit de handen van den beeldhouwer te bezitten, de aangrijpende groep der Pieta in de kapel der Fransche koningen in de Sint Pieters-kerk, de steengeworden hymne op de verheven goddelijkheid van den dood.

Zijn vriendschap voor de kunst als Romeinsch Maecenas bond hem ook sterker aan den fijngevoeligen kardinaal Giambattista Orsini, den heer van Monterotondo, die nu slechts voorbijgaand de heerlijkheidsrechten op Bracciano uitoefende, daar de eigenlijke bezitter Giangiordano Orsini bij den Franschen koning vertoefde. Giambattista's leven was in tegenstelling tot dat der kardinalen van zijn tijd weinig prachtlievend en rumoerig geweest. Hij beminde het talent en was zelf begaafd, wetenschappen en kunsten toegewijd, een zeldzame uitzondering in het geslacht der strijdlustige Orsini's. In Monterotondo, op een vooruitstekende punt van het Sabijnsche gebergte gelegen, had kardinaal Giambattista Orsini zijn Tusculanum aangelegd, dat in waardigen eenvoud en kunstzinnigen smaak den heer des huizes prees. Daar bracht hij teruggetrokken het grootste gedeelte van het jaar met zijn oude moeder Ginevra door.

Hij was groot, slank, gespierd en krachtig, en op het welbesneden gezicht lag een edele, volstrekt niet droevige ernst. Het intelligente donkere oog had een peinzende uitdrukking, maar als hij door een

groot onderwerp werd meegesleept, weerspiegelde zijn vlammende blik zijn hartstochtelijk bewogen ziel. Met zijn gedachten was hij zijn tijd vooruitgesneld en had voor den verlangenden harteklop van vrije geesten een opmerkzaam oor en een fijn gevoel. Hij kende de zedelijke vuilnis, die zich achter de muren van het Vaticaan had opgehoopt maar al te goed, en hij huiverde voor het feit, dat zijn geslacht, in dienst der Kerk groot geworden, zich er toe leende, ook een paus Alexander zonder gewetensbezwaar te volgen. Hij zag de Orsini's in de smadelijkste ketenen liggen, maar de kerk zelf niet minder.
Langs de stille, op den tast begane wegen tot kunstzinnige doeleinden had hij ook Jacopo Galli ontmoet, die heden den jongen Michelangelo tot hem had gebracht. De kunstenaar had hem een willekeurig samengestelde collectie roodkrijtteekeningen voorgelegd, die hij nu met groote aandacht bekeek. „U hebt grondige studies gemaakt, u hebt modellen gehad, die —"
„Geen enkel levend, maar vele doode," was het korte antwoord.
„Waar hebt u ze vandaan gekregen?"
„De prior van het klooster San Spirito in Florence heeft mij toegang tot de doodenkamer verleend. Daar heb ik anatomische studie gemaakt en naar de natuur geteekend."
Er klonk gerucht in de gang. Het volgende oogenblik stond een doornatte, van zweet druipende ruiter op den drempel.
„Rainero, wat breng je voor nieuws?" De veldoverste trok den luitenant met zijn berenknuisten in het licht der kaarsen.
„Rondom het meer is het niet pluis," meldde de van koude huiverende krijgsman. „Ik heb zwaardgekletter in den nacht gehoord. Er moeten Colonna's met de onzen aan het vechten zijn."
„Zoo — dan heeft mijn Fabio toch werk gekregen."
„Ik heb hem niet gezien. Maar ik breng deze heerlijke tijding: Imola is gevallen."
Pagolo sprong met een kreet van vreugde op. „En Catharina Sforza in handen van Cesare?"
De ruiter schudde grimmig het hoofd. „De tijgerin is als door een wonder 's nachts met haar jongen naar Forli ontsnapt. Wij hebben de Romeinsche boden van Cesare opgevangen, die het ons vertelden."
„Catharina ontkomen!" riep Pagolo met ingehouden woede uit.
„Daar zal Cesare kwade nachten door beleven." Hij riep de gang in: „Laat de burchtklok luiden! Imola gevallen! Al het slotpersoneel naar de kapel voor het dankgebed!"
De luitenant der ruiters zette een gewichtig gezicht. „Nog iets. Rome is in oproer."
Alle heeren schrokken.
„Paus Alexander was er na aan toe, te worden vergiftigd."

„Vertel," riep Pagolo en drukte den ruiter in een zetel.
„Een musicus uit Forli, Tommaseo met name, bracht eergisteren in opdracht van gravin Catharina Sforza een smeekschrift aan Zijne Heiligheid. De paus neemt den brief aan, maar de wonderlijke kleur van de enveloppe maakt hem ongerust, hij laat den brief door een kamerdienaar openen, wiens handen plotseling krijtwit worden. Geen twijfel mogelijk — de brief is vergiftigd! De paus laat Tommaseo arresteeren, die verbleekt en bekent, dat de astroloog van Catharina hem den brief met nauwkeurige instructies had gegeven, hoe hij hem vast moest houden en den paus overhandigen. Enkele oogenblikken daarop voelde de paus zich een bezwijming nabij, en de dienaar, die den brief heeft geopend, sterft voor zijn oogen. Men is een samenzwering op het spoor gekomen — de familieleden van Catharina —"
„De Riario's?"
De luitenant knikte. „Kardinaal Riario is sinds eergisteren uit Rome's muren verdwenen."
Geen beweging in Giambattista's gelaat verried, dat het bericht hem ter harte ging. De kardinaal hield sedert gisteren op zijn burcht Monterotondo den vervolgden Riario verborgen en het scheen, dat de achtervolgers reeds op een dwaalspoor waren.
Rainero laafde zijn uitgedroogde keel met wijn. Toen snoof de ruiter luid en kwam met zijn derde nieuwtje voor den dag: „Sermoneta is in handen van Cesare Borgia."
Weer sprong Pagolo als een verschrikte kikvorsch in de hoogte.
„Sermoneta? — De Gaetani's?"
„Het hoofd van het huis, de grijze Giacomo Gaetani, is door den paus met een list naar Rome gelokt en in den Engelenburcht geworpen."
De kardinaal verbleekte. „De edele Giacomo? En zijn broeder?"
„Moet ontsnapt zijn. Maar Cesare houdt een drijfjacht op de neven van Giacomo. De jonge Bernardino is door de soldeniers van Cesare bij Sermoneta vermoord, in de Pontijnsche moerassen is hij hun in handen gevallen —"
„Dat is te veel!" onderbrak plotseling de kardinaal den ongeluksbode. „Kan Gods goedheid dat nog verdragen?"
De veldoverste zag den kardinaal verwonderd aan. „Drink, kardinaal", zei hij. „Waarom huiver je? Hebben de Gaetani's niet al lang geweten wat hen te wachten stond? Ze hebben zich met ons niet verdragen en waren bovendien een zwak geslacht, maar te trotsch om naar bondgenooten uit te zien."

Weer werd de kardinaal door de warmte van zijn hart belaagd. „Veldoverste, het lot der Gaetani's gaat mij persoonlijk aan 't hart. Mijn vader heeft eens in grooten nood bij den edelen Niccola Gaetani een asyl gevonden, toen wij met paus Innocentius overhoop lagen. Des-

tijds verzamelde hij zijn kinderen om ons heen en liet ons bij het Jezusbeeld in de slotkapel te Sermoneta bezweren, dat als ooit een Gaetani in nood mocht komen, wij hem zouden bijstaan en de booze wegen der politiek ter wille van de schuld der dankbaarheid vergeten. En nu zijn de Gaetani's in nood, en wij staan ver en zijn machteloos, omdat wij trouwe vazallen van den paus zijn — moeten. Rainero, hebt u van den broeder van den vermoorde, den jongen Marcello Gaetani, niets gehoord?"

„Hij moet op gelukkige wijze zijn ontkomen."

„Laat u nog een beker wijn inschenken, Rainero," zei Pagolo genadig. „Morgen rijdt u met mij naar den heer Vitellozzo Vitelli, den opperbevelhebber van Cesare, naar Forli."

De luitenant was opgestaan. Met een diepe buiging schreed hij de kamer uit.

Jacopo Galli, die zich met Michelangelo naar den schoorsteen had teruggetrokken, waar zij beiden ijverig over Dante spraken, kwam nu weer bij de eiken tafel terug. „Sinds Cesare de hulp van koning Lodewijk van Frankrijk heeft en hertog Valentino is geworden, gelukt hem zoo ongeveer alles."

Pagolo's condottiere-geest ontvlamde. „Er is geen edeler krijgsheer dan hertog Valentino."

De kardinaal had zich door het krijgsgejubel van zijn neef niet laten meesleepen. Hij bleef in een peinzende stemming, stond nu op en naderde de beide gasten. Galli met het purperroode hoofd zwaaide heftig met de handen voor Michelangelo's neus heen en weer. De oogen van den kunstenaar hadden een sterkeren glans, zijn gerimpeld, machtig voorhoofd straalde helder en alle leelijkheid scheen opeens vervlogen.

„Zie," zei Galli, „deze spring in 't veld verbeeldt zich, dat hij de natuur kan overtroeven."

Michelangelo plukte verlegen aan zijn wambuis. „Ik zei, dat de Grieken de zuivere natuur in haar schoonsten verschijningsvorm in het menschelijk lichaam nabootsten. Maar mij dunkt, dat ze alleen maar de natuur hebben gegeven en niet zich zelf. En dat moet, naar ik meende, de kunstenaar."

„U hebt geen ongelijk. Hoe oud bent u?"

„Vijfentwintig jaar, edele heer."

„Op dien leeftijd denkt men als kunstenaar gewoonlijk nog niet zoo rijp. Messer Galli vertelde mij, dat u in het huis van Lorenzo de Medici, den grooten koopman, dikwijls te gast bent geweest."

„Mijn vriend Granacci heeft mij de tuinen van Medici binnengeleid. En de edele heer Lorenzo ging van mij houden, en ik genoot de eer, aan het middagmaal met hem en zijn zonen aan te zitten, met hen over philosophie, oudheid, kunst en schoonheid te disputeeren.

Poliziano, de opvoeder der zonen van de Medici, heeft mij opgewekt tot mijn eersten grooten basrelief-arbeid en stond mij bij, toen ik mij, geheel ongeoefend, in Plato's wijsheid wilde verdiepen."
„Hebt u nog andere leiders gehad bij uw geestelijke ontwikkeling?" vroeg de kardinaal vol belangstelling in het lot van den jongeman.
„Drie menschen hebben mij tot dusver den weg gewezen: Dante, Plato en Savonarola."
„Een disharmonisch driegesternte. Maar van elke ster straalt een bijzonder licht uit. En wie was uw leider in uw beroep?"
„Masaccio voor de schilderkunst, Donatello voor het beeldhouwen."
Galli wreef zich vergenoegd in de handen. „Geef hem opdrachten, kardinaal."
Deze dacht na. „Monterotondo is om verschillende redenen nog niet voor u toegankelijk. Denkt u inmiddels eens na over een Madonna in marmer, die het portaal van de slotkapel moet sieren. Ik zou echter niet de treurende moeder der Pietà willen hebben, maar de zachte troosteres der bedroefden."
Men hoorde beweging in de gang. Toen werd de deur geopend.
Op den drempel stond in het licht een half gebroken, doodmoede jongelingsfiguur. De natte mantel omhulde zijn leden, die slank waren, als van een knaap, de rand van den hoed beschaduwde de oogen. Maar nu hief de vreemdeling hen naar het licht en zag de mannen met een uitdrukking van hulpelooze vertwijfeling aan.
Nu schrok de kardinaal.
In het volgende oogenblik wierp de jongeling zich aan zijn voeten neer. Met een stommen blik verzocht de kardinaal den anderen, hem met den jongeling alleen te laten. Toen stapte de verwonderde veldoverste, gevolgd door de gasten, luidruchtig naar de deur.
Toen zij alleen waren, trok de kardinaal den knielenden jongeman omhoog. „U bent Marcello Gaetani."
Uit de keel van den edelman klonk moeilijk een wanhopig ja.
„Cesare Borgia vervolgt u."
„Mijn heele familie vernietigd, de burchten in Sermoneta en Anagni verwoest! Door de ravijnen van het Sabijnsche gebergte ben ik ontsnapt en trachtte Monterotondo te bereiken. De spoken zaten mij op de hielen: het beeld van mijn vermoorden broeder, mijn jammerende moeder —"
„Waar is zij, de edele Eleonora Orsini?" vroeg de ontstelde kardinaal.
„Zij is naar Napolitaansch gebied gevlucht. Ruiters van Borgia hebben mij den weg tot haar afgesneden, ik werd van alle zijden ingesloten en bereikte vanmiddag Monterotondo, waar men mij zei, dat u tijdelijk de heerlijkheidsrechten op Bracciano uitoefende."
„Wie heeft u naar mij verwezen?"

„Mijn moeder heeft ons kinderen op het hart gedrukt, dat wij, als wij in nood waren, aan kardinaal Orsini moesten denken, wiens vader eens bij de onzen een gastvrij asyl heeft gevonden. Ik heb mij in mijn hart een beeld van u gevormd, ik zag u grootmoedig, edel gezind, ervaren en kunstlievend —"

„Laat dat, knaap —"

„En tusschen de deugden vormde mijn geest ook de gestalte. En toen ik nu op den drempel stond, ging mijn hart onder alle mannen naar u als mijn redder uit."

De kardinaal staarde eenigszins verward over het hoofd van den jongeling in den nacht, die met ondoordringbare zwartheid voor de getraliede vensters lag. Giambattista greep de hand van den knaap. „U bent welkom," zei hij met den ernst van een man, die een zware verantwoording op zich laadt. „Je weet, dat de Orsini's nu met den paus zijn verzoend, dat ze de eerste steunpilaar der Kerk onder de Romeinsche edelen zijn. Mijn neef, dien je zooeven uit de kamer zag gaan, heeft als condottiere dienst genomen bij Cesare Borgia, Pagolo gaat morgen naar de legerplaats bij Forli, Giangiordano, de heer van dit slot, is juist in het gevolg van den Franschen koning in aantocht en ondersteunt de politiek van den paus, alle Orsini's staan met getrokken degen aan de zijde van Cesare Borgia, van denzelfden man, die jouw geslacht heeft gebrandschat. Ik zet veel op het spel, als ik je heimelijk asyl verleen. Maar menschelijkheid en dankbaarheid eischen van mij een handeling, die mijn geweten rustig laat slapen. Ik verzoek u echter, voorloopig niet op wraak te zinnen, zoolang u in vrede leeft. God zal weten, wanneer Hij het zwaard uitkiest. Speel in Monterotondo voor onschuldigen bezoeker en vriend — en —" hij dacht na — „ik zal u onder den naam van een Siciliaanschen edelman Marcello Chiaversa bij mijn oude moeder introduceeren —"

„De schuld drukt mij neer, kardinaal —", stamelde de geredde.

„Neemt u een kijkje in mijn bibliotheek, in mijn geestelijke schatten. U hebt in Bologna gestudeerd, gebruikt de wijsheid om orde in mijn papierchaos te brengen. Bovendien kunt u de kunst van den vestingbouw beoefenen, den verdedigingstoestand van het kasteel verbeteren —"

„Verwacht u gevaar van de Colonna's?" vroeg de jongeling.

„Wie kan in den stormhoek van Italië iets voorspellen? Arme knaap! Wat heeft God met je voor? Ik kende je direct, toen je binnenkwam, hoewel ik je slechts als kleinen jongen heb gezien, toen je met je vader naar Napels reed, om de schoone vorstin van Squillace in te halen. Wanneer ben je het laatst in Rome geweest?"

„Twee maanden geleden — met mijn moeder — mijn ongelukkigen broeder —" Marcello sloot de oogen, om de opwellende tranen tegen te

houden. „Mijn arme Bernardino — vermoord!"
Giambattista streek troostend over de lokken van den gast, die blonken als zonnegoud. Toen liet hij door een dienaar het avondbrood voor hem brengen. Hij schoof den versterkenden wijn naar den jongeling toe en vroeg: „Is 't waar, dat uw oom Giacomo in den Engelenburcht-?"
„Hij heeft zich door den sluwen paus naar Rome laten lokken, zooals ik in de Sabijnsche bergen heb gehoord."
Een daverend gedruis als van zware schreden begon, maar werd door den huilenden wind meteen weggevoerd. Giambattista opende de deur. Een spaarzaam fakkelschijnsel verlichtte een weinig de donkere gang, waardoor nu een kluwen van gestalten kwam aangeschoven. Daaruit rukte de jonge Fabio Orsini zich los en snelde op den kardinaal toe. „Buit, buit, buit!" jubelde hij zijn oom tegemoet.
„Wie is het?" vroeg de kardinaal.
„Dat ligt nog in de sluiers van den nacht verborgen."
Bij den drempel kwamen de soldeniers met hun last aangesleept Pagolo was toegesneld. De deurvleugels van het torenvertrek vlogen open en in den schijn der kaarsen zetten de dragers de baar met den zonderlingen buit neer.
De kardinaal lichtte den mantel van de gestalte op. Een vrouw! Toen werd het stil in de kamer, alsof de heilige naam van de Moeder Gods zich in een stil, eerbiedig gebed uit de borsten had losgemaakt. Alles staarde naar de gedaante, die in wambuis en mantel den indruk van een jongeling wilde maken en nu half ontraadseld aan de onbescheiden blikken der nieuwsgierige burchtbewoners was prijsgegeven. Zwart, door den regen doorweekt haar golfde van onder de baret te voorschijn en stroomde, ontbonden door storm en ontij, over de handvatten der draagbaar naar beneden.
Toen sprong de jonge Fabio op. „Het geheim is ontdekt!" riep hij bewogen uit. „Knechten er uit!" De dienaars gingen met zware schreden naar buiten. „Wij zullen er goed aan doen, morgen den reiswagen gereed te maken. Ik zelf zal de edele vrouw het veiligste geleide naar Rome geven."
„Wie is het?" vroeg de kardinaal, wiens blikken onafgebroken op het marmerbleeke gelaat bleven gericht.
„Toen ik van den zomer hertogin Lucrezia Borgia naar haar nieuwe stad Spoleto begeleidde, verscheen daar op een dag aan haar hof een eeredame, die binnen enkele dagen de lieveling der hertogin werd. Het is buiten twijfel, dat voor onze oogen het edele lichaam van Lucrezia Borgia's hofdame ligt. Grijskop! In 's duivels naam!" — hij richtte zich geërgerd tot den gevangen dienstknecht — „beken, dat deze schoone vangst Donna Tiziana de' Calvi is!"

De oude wierp het hoofd grimmig terug. „Handelt dan als een edelman met haar, heer, zij is uit het geslacht der Calvi's van Trevi, weduwe van kapitein Brancaleone, gewezen hofdame der hertogin Lucrezia Borgia. En houwt mij nu in stukken, ik ben haar trouwe knecht geweest, vier jaren lang, en men mag niet kunnen zeggen, dat Pietro Tolomei zijn meesteres heeft verraden. Ze was goedhartig als Gods engelen, en mijn zwaard zou voor haar tien van uw slag van de aarde hebben weggemaaid, indien uw degen mij niet vóór was geweest."
„Je zult leven," zei de kardinaal, dien de houding van den knecht ontroerde. „Niemand is hier vijand. Een onzalig toeval heeft je dezen buit in de armen geworpen, Fabio. Stuur om Monna Rosaura en om den astroloog Lorenzo."
De Orsini's zagen elkander in eenige verlegenheid aan. Overste Pagolo vond zijn houding het eerst terug. Zijn grijze haren behoedden hem voor al te groote verwarring. Hij had liever een ruiter der Colonna's onder zijn vuisten gekregen. „Fabio, dat was geen meesterzet," zei hij bijna gekrenkt, tot zijn zoon.
„Bij nacht zijn alle katten grauw", verontschuldigde de wildebras zich met verlegen gelaat.
Intusschen had Galli den donkeren stroom der haren op het edele hoofd bewonderd. „Ziet, Michelangelo, u houdt niet van modellen. Maar dit lijkt ook voor een kieskauwer de moeite waard."
Michelangelo antwoordde met een somber zwijgen. Zijn oogen waren in nieuwsgierige spanning op het bleeke gelaat gericht, waarover, nu de warmte het streelde, een rose gloed trok. Ook het geremde leven onder de borsten, die het onnatuurlijke wambuis spanden, scheen langzaam in beweging te komen en hield nu 's kunstenaars oog met zacht geweld geboeid.
De kardinaal wendde zich tot den gevangen knecht: „Wat zocht u met uw meesteres bij nacht en ontij op den onguren straatweg?"
„Vraagt het haar zelf, heer. De oude bek blaft slechts, als de meesteres het gebiedt."
Pagolo had de vuist tot een slag gebald.
De kardinaal hield hem tegen. „Verlaag je niet, Pagolo. Zijn trouw is aangrijpend. Zoo krijgen wij op één avond twee vreemdelingen in huis. Hier een verdwaalde edelman uit Taormina, Marcello Chiaversa, door koning Frederigo uit zijn vaderland verdreven. Hij zoekt bescherming bij Gonzaga in Mantua. De storm heeft hem niet verder doen komen. Hij gaat morgen met mij naar Monterotondo, misschien bespaart de kennismaking met mijn burcht hem de reis naar Mantua. Stil — ze beweegt zich —"
De omstanders verdrongen zich om de baar. Daar begon het leven zich van de strakke koorden der onmacht te bevrijden. Over

het aangezicht huiverde een smartelijke trek, als in den droom. Tolomei was nu onstuimig tot vlakbij de ontwakende meesteres gedrongen. Wantrouwig rolden zijn oogen van den een naar den ander. Nu opende Tiziana de' Calvi de oogen. Zwaar en bijna plechtig, als was haar ontwaken de wedergeboorte van haar eigen leven op een andere ster in het heelal. De kardinaal hief zacht haar hoofd op en schoof er als steun zijn tezaamgevouwen mantel onder. De aanraking bracht haar tot zichzelve. Nachtdonkere oogen, vol van glans, blikten verloren in het vreemde rijk. Tastend zocht het leven naar zijn recht. Maar als in moede berusting scheen het zich weer in den kerker der bewusteloosheid te willen terugtrekken, de oogleden trilden licht, en weldra vlijden zich de groote wimpers als een beschuttende mantel over den glans der sterren.
Deze korte opflikkering van het leven had een diepe uitwerking. De kardinaal zei terneergeslagen: „In die oogen sluimert veel leed."
„Het zijn oogen, die men het beeld van een Cleopatra zou willen geven," zei de kunstzinnige Galli.
Michelangelo zweeg. In zijn innerlijk echter roerde een diepe bewogenheid aan zijn zieleharp en liet haar half devoot, half smartelijk opklinken. Zij zong in hem het levenslied der berusting.
De oude kemphaan Pagolo voelde een kleinen sprong in zijn hart en zei verlegen: „Mijn Fabio heeft zelfs bij nacht smaak. Of een snoek heeft in den slaap een vlieg gesnapt."
Marcello Gaetani echter staarde onafgebroken op het fijn gevormde vrouwengelaat, dat onder het nabije schijnsel der kaarsvlammen als door een warmen bronzen glans was omsponnen.
Juist toen de deur open ging en Donna Rosaura, de vrouw van den afwezigen Giangiordano Orsini, met bleek gelaat binnentrad, sloeg Tiziana de oogen op. Donna Rosaura, een stijve vrouw, met kaarsrecht, mager lichaam en een standbeeldengezicht, dat nooit door de gave van den glimlach was verfraaid, was zooeven uit haar bed gehaald. De kardinaal begroette haar met de vormelijkste hoffelijkheid.
„Deze Samaritanenhand zal niet aarzelen, hulp te verleenen. Onze Fabio heeft in zijn wildheid een onschuldige tot gevangene gemaakt. Het leven keert hier weer terug, neem de edele —"
„O — het is Tiziana de' Calvi," zei Donna Rosaura zonder innerlijke aandoening, nadat zij een blik op de draagbaar had geworpen. „Dat is de bruid van Luigi Savelli."
„Savelli?" stoof Pagolo op. „Dan zouden we den duivel zelf in huis hebben."
„Je ziet spoken, houwdegen!" suste de kardinaal.
„Haha! Die Savelli's! Die den Colonna's eeuwige trouw hebben gezworen! Een ridderlijke bruidegom! Zit op zijn slot Arignano bij

tortelduiven en Falerner, en zijn bruid jaagt, voortgezweept door den angst bij storm en noodweer over de Tuscische straten. Trawanten der Colonna's! Bakken wij Savelli een poets, dan jeukt den Colonna's het zwaard in de scheede. En hier, schijnt het, hebben wij hun een poets gebakken."
Een dienaar sleepte den half blinden ouden Lorenzo Nani binnen, die de lotgevallen van het slot Bracciano sinds onheugelijke tijden uit den stand der planeten had gelezen en den horoscoop van elke nieuwe berenspruit — want de Orsini's leidden hun geslacht van Ursus af — op de zorgvuldigste wijze moest trekken.
Lorenzo legde nu zijn oor aan de borst der onbewegelijk neerliggende vrouw en luisterde nauwkeurig naar de ademhaling. Het blauwe oog van den oude straalde warm. „Rust, niets dan rust!" zei vervolgens zijn geruststellende stem. „Brengt de baar naar het slaapvertrek." En hij ging vooruit, om zijn verbandmiddelen te halen.
Wijd gingen de prachtige deurvleugels open, en alle omstanders maakten plaats voor de baar.
„Ter ruste, gij heeren, de dag is bewogen geweest". De kardinaal drukte den gasten de hand. Ook de Orsini's namen afscheid van den kardinaal en namen den grimmigen Tolomei mee, om hem in de zaal der knechten te laten bewaken.
„Laat mij roepen", verzocht de kardinaal de moede Rosaura „als Donna Tiziana naar mij mocht vragen." Toen wenschte hij haar goeden nacht.
Toen Giambattista met Marcello Gaetani alleen was, legde hij hem de handen op de schouders. „Het zal goed zijn, als u den nacht besteedt, om naar Monterotondo te rijden. De dienaars van Cesare zijn waakzaam."
De jongeling schreed met een warm gevoel van dankbaarheid den zwak verlichten gang uit, waar een knecht hem de kamer van den slotvoogd wees.
De kardinaal poogde zijn gedachten te ordenen. Hij peinsde over het op zoo vreemde wijze vervlogen avonduur.
Er was dus ook nog een vrouw binnen de muren van den burcht gekomen. Een half doode, vreemde, misschien ook gewonde vrouw. Nog had het leven in haar geen duidelijk teeken gegeven, en toch geloofde kardinaal Giambattista — neen, hij wilde niets gelooven. Onder den schijn der kaarsen lag een geschrift van den zoo juist gestorven Marsilio Ficino, den beroemden platonischen philosoof van Florence. De kardinaal zette zich aan de tafel en bladerde er in. De storm was gaan liggen, slechts als verwijderd ruischen ging het langs de ramen, alsof de onrustige golven van het Sabijnsche meer zich tot hier deden hooren. Hier was sprake van den dood, dat hij geen rouw in het met

inzicht bedeelde gemoed wekt. Een lief woord trof het warme hart van den kardinaal: De Godheid heeft alles om wille van de schoonheid geschapen. Hij werd onrustig. Waarom riep men hem niet reeds? Verlangde zij nog niet, den slotheer te zien?
Hij sloeg het boek ontstemd dicht. Met de overige geheimen van aarde en hemel had hij zich zijn leven lang genoeg bezig gehouden, maar met de geheimen der vrouwenziel niet. Hij vond de deugd der vrouwen achtenswaardig en haar ondeugden verderfelijk, maar hij had nooit de noodzakelijkheid gevoeld, het wezen vrouw te analyseeren, en wat hij daarvan had verwerkt, was een bloemlezing uit het werk der Antieken en het weinige uit de rijken der nieuwe kunst. Zelfs in vroeger tijd, toen hij nog met licht bewogen bloed het leven had doorsnuffeld en als menige andere jeugdige kardinaal in pracht en praal en wereldsche vermaken behagen had geschept, stiet het genoegen in de vrouw hem af, waaraan bijna het geheele prelatendom willoos was verslaafd. Op Monterotondo begroef hij zijn onrustigen geest in wetenschap en kunst. Zijn oude moeder zorgde voor hem en zijn behagelijkheid in het slot en zijn omgeving. Als hij door zijn venster naar de Latijnsche wereld aan zijn voeten blikte, naar de stille berghellingen en den melancholieken Tiberstroom, hoorde hij zacht het moederwoord aan zijn oor klinken: Zijn wij niet gelukkig, kardinaal? En dan kuste hij vol eerbied en dankbaarheid dien verwelkten mond, die zoo ontroerd de gevoelens der innerlijke tevredenheid uitsprak.
Een ijzeren wereld bewoog zich om hem heen, waarin een mensch met den drang naar betoon van medelijden, gerechtigdheid en zedelijke volmaking zwaar moest worstelen. De meedoogenloozen, ongerechtigen en verdierlijkten zegevierden, en op alle wegen des levens lag de deugd verdord, de menschenliefde geknakt. De manende bazuin van Savonarola was verstomd, haar nagalm werd overstemd door den jubelkreet van het zinneloos zwelgende Rome.
De kardinaal wilde zich juist weer in zijn Marsilio Ficino begraven, toen schreden de deur naderden. En hij verwonderde zich, omdat zijn hart sneller klopte. Een dienaar riep hem naar de legerstede van Tiziana de' Calvi.

In dit uur dacht Michelangelo Buonarroti met gekwelde ziel over de oogenblikken na, die hij zooeven had doorleefd. De vrouw op de baar een doode Madonna. Den piekerenden, borenden aard van zijn kunstenaarsjeugd beviel deze gedachte, die nog geen schilder of beeldhouwer voor hem scheen te hebben uitgewerkt. Hij dacht aan het doode lichaam des Heeren, dat hij in het beeld der Pietà in den schoot der jeugdig schoone Moeder had gebeiteld. Dat was nog altijd een

gewoon onderwerp der beeldhouwers geweest; maar aan de doode Madonna, die nog niet het Hemelrijk tegemoet voer, aan de eenvoudige vrouw, die de natuur bij het sterven haar tol had betaald, had nog niemand gedacht.

Maar daar vormden zich spinnewebben om zijn ziel. Niet kunnen scheppen, wat in de ziel om vormgeving worstelde! Zich moeten kwellen met de eenvormige beelden van uitdrukkingslooze Madonna's, terwijl het leven rondom Gods heerlijkste scheppingskracht in aardsche lichamen openbaarde, die, vervormd door den eigen scheppers-wil, het loflied van den kunstenaar zouden zingen! Ach, daar lag zoo'n schoone vrouw voor hem, die nog in de verstarring van den dood den levenden Meester prees, en hij was gedoemd, die uitdrukking van aardsch lijden, waarom meer dan een waas van schoonheid was geweven, slechts met koortsige ziel, te overpeinzen, maar niet onder vormen te mogen brengen. In ieder blok marmer, in iederen steen zag hij het uit zijn ziel gegraven werk reeds opgerezen, hij behoefde slechts den beitel aan te leggen en het overbodige steen er af te slaan, en voor zijn oogen ontstond uit de starre massa de levend geworden gedachte van zijn kunstenaarsbrein.

Je hebt je iets voorgelogen! riep hij zichzelf toe. Het is niet de creatieve gedachte van den kunstenaar, die je aantrekt — de vrouw zelf is het geweest. Het wonder van die stille schoonheid. En je wilde je aan liefde arme hart aan dit wonder verkwikken. Laat af, dwaas! Bezie je zelf in den spiegel!

En hij plaatste zich met een half gesmoorden vloek voor het door zilver omlijste glas en grijnsde zijn spiegelbeeld toe: den driehoekigen kop met het breede voorhoofd, de kleurlooze oogen, de reuzenschouders, die op het lichaam drukten, de afgeplatte borst, de wanstaltige handen, die zich tot slagersvuisten balden, en in het gezicht den kapotgeslagen neus, herinnering aan den ruwen kameraad in Florence, den wilden Pietro Torrigiano, die hem bij een gevecht in de Brancaccikapel met de onbehouwenheid van een beulsknecht het neusbeen had verbrijzeld. De afgunst, de leelijke schaduwzijde van de kunstenaarsnatuur had de vuist doen neersuizen op het arme, reeds door de natuur getroffen gezicht van Buonarotti. En de zwakkelijke jongen had zich smadelijk met saamgebeten lippen en trillend hart in een hoek der kapel teruggetrokken en zijn tranen van schaamte ingeslikt. En toen hij zijn misvormden neus zag, krampten zijn vingers zich te zamen en wilde hij vreeselijke vergelding oefenen. Maar daarop herinnerde hij zich den wonderen bloesem zijner christelijke opvoeding, die zijn vader hem had laten geven, en zijn gemoed verwarmde zich eensklaps aan het woord van den Nazarener: Zalig zijn zij, die vervolgd worden om der gerechtigheid wille. De beitel werd hem het voer-

tuig voor zijn rusteloos werkende gedachten, de trooster in het leed. Een hypochondrische vrees voor de komende arbeidsuren bekroop hem. Nog in dezen nacht wilde hij schrijvende dit gevoel van zich afzetten. Hij wilde zijn hart voor zijn vader uitstorten. Als hij in gedachten naar Florence vloog, raakte hij gewoonlijk de ingebeelde zorgen kwijt. Maar de pen verzette zich vandaag tegen zijn eigen gedachten. Toen riep hij het zichzelf toornig, met lichte wanhoop toe: Een vrouw heeft je in verwarring gebracht! Zul je niet weer den goddelijken wil aanklagen, die je zoo erbarmelijk heeft geschapen? Ben je niet bij machte, de hoop te koesteren, dat je eenmaal den weerzin van een ander menschenkind jegens je leelijkheid zult overwinnen door de kracht van je genie? Neen, eeuwig zul je medelijden opwekken, liefde nooit! Ga daarom voort, bolwerken van menschenhaat rondom je op te werpen en worstel verder naar je doel, de natuur te overmeesteren door het scheppen van marmeren menschen van edele inborst.

Naast den zichzelf kwellenden kunstenaar verkeerde een ander verward gemoed in bange vrees.
Marcello Gaetani stond met kloppend hart in zijn kamer aan het venster. De storm was uitgeraasd. Wolken streden met sterren, en door golvende nevels werd in donkere vlekken het meer zichtbaar. Marcello zag zich weer door het Sabijnsche gebergte dwalen, vervolgd door de vreeselijke herinneringen aan zijn verwoest vaderhuis, hij zag de beulen van Cesare in de hutten loeren, en hij prees den nacht, die hem in bescherming had genomen. En hij zag zijn moeder door het Saccodal vluchten en haar nog altijd gouden haren in den stormwind als lichte vanen fladderen. Overal loerde verraad. Wie was voor Cesare Borgia veilig? De ongure adderkoning stak naar alle zijden. De ontelbare schrikbeelden, die zich aan de figuur van hertog Valentino hechtten — zoo noemde men hem naar zijn nieuw hertogdom —, deden hun helschen gloed schijnen tot in de door angst verteerde ziel van Marcello. De zoon van den paus, die inplaats van het kardinaalspurper den hertogelijken mantel had omgeworpen, om nu over lijken naar den troon te schrijden, dien hij zich tot doel had gesteld, hield als een onwezenlijke demon zijn zondenregister, met gloeiende letters geschreven, in de gebiedend gebalde vuist. Daarin stond de broedermoord op den hertog van Gandia opgeteekend, daarna de moord op den jongen dweper Serafino d'Aquila, wiens dichterlijke liefdeklachten voor Lucrezia Borgia mitsgaders zijn lichaam in de golven van het meer van Nemi waren begraven. En broeder en zuster van den schoonen dichter vielen in den donkeren afgrond van den dood, zonder dat zich een wrekende arm had verheven. En de vermoorde kamer-

dienaar van den paus, een nietig, klein lijk, grifte zijn naam Perotto in de tafel der zonden. En toen kwamen de verkrachte, bedrogen meisjes en vrouwen en griften hun schande in het misdadige wapenschild van den hertog, en de kardinalen en prelaten en officianten, die om des gewetens wille in den Engelenburcht zaten, krasten hun lot in de schuldtabel. En paus Alexander VI schreef zijn hoonend „In orde bevonden!" er onder.
En hoe zou Cesare den kringloop der snoodheden nu voortzetten? Met welke spitsvondigheden zou hij zijn zoogenaamd noodzakelijke schanddaden tot titanische misdadigheid opvoeren?
Maar toen viel midden in de bliksemschichten der gedachten een zacht schijnsel, dat den dwalenden vluchteling als de stille, schoone glans van een haardvuur voorkwam. Als een droombloesem was vandaag een engel voor zijn blikken verschenen. De half door de betoovering des doods aangeraakte zeldzame schoonheid straalde met levenwekkende kracht in zijn innerlijk.
En ook hij, hij liet zijn beeld door den spiegel weerkaatsen, gelijk zijn kamerbuurman Michelangelo Buonarotti. Maar jeugdig schoon en symmetrisch stond dit lichaam in het geslepen glas. Een vuur van geestdrift zou het gelaat hebben bezield, indien het tengevolge van de doorstane ellende geen teekenen van uitputting had gedragen, die echter toch de Apollinische schoonheid niet konden verjagen, welke de harten der meisjes van Sermoneta had verward. Notenbruine lokken vielen in den gebruinden nek, een zwart Aresoog, anders van heeten gloed vervuld, was nu door vermoeidheid omsluierd en slechts de dorstende lippen, door de winterkoude gebarsten, die zich het avontuur der liefde tegemoet spitsten, waren ook nu als een rijpe vrucht en brandden van ontroering.
Hij opende het venster. Koud greep de nacht naar zijn lichaam. Zwaar lag het duister onder een nauwelijks gesterden, bewolkten hemel en werd tot het beeld van Marcello's hopeloos hart. Maar zie — een wolk spleet plotseling — en met hemelsche klaarheid straalde de gordel van Orion uit den hooge neer. En hij werd voor den diep bewogen jongeling tot den schitterenden tooi van Aphrodite.

In een rijk met houtsnijwerk versierden, met vachten bedekten zetel zat Tiziana de' Calvi, het marmerbleeke gelaat in de kussens gedrukt. Achter haar liet de astroloog voorzichtig olieachtige druppels op een lepel vallen. Donna Rosaura was reeds ter ruste gegaan. Lorenzo had een enkelkwetsuur en een breuk van den bovenarm geconstateerd. Hij had verbanden aangelegd en de gebroken ledematen met spalken en kussens gezet. Toen de pijnen voorbij waren, wijdde de grijsaard de zieke in alle bijzonderheden van het slot in. Haar angstige hart-

kloppingen kwamen tot bedaren, toen zij hoorde, dat kardinaal Orsini op het oogenblik de heerlijkheidsrechten op Bracciano uitoefende. Zij kende hem niet, wist evenwel, dat heel Rome hem als mensch en priester hoogachtte. Tiziana's oog bleef nu zonder schrik op hem gevestigd, toen hij uit de omlijsting van de deur in het schijnsel der kaarsen trad. Hij vond geen woord van begroeting, Tiziana geen voor haar aandoening. Eindelijk bevrijdde Giambattista zich uit de benauwing van het oogenblik. „Voelt u zich wel, Donna Tiziana?" vroeg hij zacht.
„Waar vandaan kent u mij? Heeft mijn dienaar mij verraden?"
De kardinaal schudde het hoofd. „Fabio Orsini, die u bij vergissing gevangen nam, heeft u herkend, ondanks het wambuis, dat u zeer goed staat. Wij zullen u, zoodra u bent genezen, naar Donna Lucrezia terugzenden —"
Haar oogen gingen van schrik wijd open. „Neen — bij alle heiligen, kardinaal — doet u dat niet! Doet u dat, indien u zalig wilt worden, niet!"
De astroloog legde haar behoedzaam de handen op het verschrikte gelaat. „In het uur van uw gevangenneming zijn schoone aspecten zichtbaar geworden. Venus leidt den morgen in, Mars en Saturnus strijden met elkaar — u kunt gerust zijn."
De kardinaal had zich dieper tot haar neergebogen. „Wilt u mij een beetje vertrouwen?"
Ze knikte licht en wierp een vreesachtigen blik op den astroloog. Toen verzocht Giambattista hem uit de kamer te gaan.
Nauwelijks was de deur achter hem gesloten, of de wanhoop laaide uit Tiziana's borst: „Red mij, kardinaal!"
„Voor wien?"
„Begeerige armen grijpen naar mij — naar de eer van een onbeschermde vrouw —"
„Bent u uit Rome gevlucht?"
„Calvi en Orsini bestrijden elkaar, want ons geslacht staat aan den kant der Colonna's. U kunt mij als buit vasthouden, kardinaal, en dat zou het ergste niet zijn. Want als u mij uitlevert — o — de angst snoert mij de keel toe — mijn vader — u kent hem niet! Mijn moeder is jong gestorven. Een willoos werktuig in de handen van zijn tweede vrouw, vergeet mijn vader de liefde tot het kind uit het eerste huwelijk en wil mij volgens de verschrikkelijke wet van het huis, die ons tot gehoorzaamheid dwingt, ook als wij vrouwen zijn geworden, in de handen van een man werpen, aan wiens laaghartige gezindheid ik mijn vrouwelijke waardigheid zou moeten opofferen."
„Bent u — met Luigi Savelli — verloofd?" vroeg de kardinaal zacht.
Onder tranen deed zij de bittere bekentenis: „Den bastaard van Antonio Savelli — den door den duivel geteekende —"

„Wiens drie vrouwen zoo onverwachts en snel stierven, dat het volk hem als hun moordenaar bestempelde?"
„Dezelfde!"
„Die op één dag tien hengsten op de Navona heeft laten rennen, tot ze dood neervielen? De beruchte vriend van den dronkenlap Francesco Colonna? Met hem moet u —"
Als een stekende adder voegde de lichamelijke pijn zich bij de zielesmart der zieke. „O, kardinaal! Hadden de hoeven van mijn paard mij maar vertrapt!"
„God beproeft u zwaar", zei de kardinaal vol medelijden.
Tiziana trok huiverend den doek vaster om haar hals en biechtte: „Van ons eerste huis in Trevi heb ik mij gisteren op weg begeven, toen het donker werd —"
„Uw eerste echtgenoot —"
„Was Luca Brancaleone. Ik hield niet van hem en haatte hem evenmin. Het smartelijkste, wat een vrouwenhart kan overkomen. Toen hij stierf, was ik verheugd met de verkregen vrijheid van hart. Maar slechts voor een oogenblik. Om de wapenbroederschap met het geslacht der Savelli's te versterken, moest er een offer worden gebracht. Mijn vader koos een verschrikkelijken bruidegom. Zijn eerste liefdesgeschenk was een geschoten duifje, en het werd mij tot zinnebeeld van mijn eigen lot. Ook herkende ik met ontzetting mij zelf in het wapen der Savelli's, een arm vogeltje, door leeuwenklauwen bedreigd. De gaven werden afgewogen, de goudschat werd geteld, de sieraden werden bij Romano besteld, en van huis tot huis reden de gelukwenschende nobili — u kent ons huis met de getraliede vensters —"
„Bewonderend heb ik vaak in de zuilengalerij gestaan bij de twee leeuwen voor de trap aan de buitenzijde".
„Het paleis heeft twee ingangen. Met de hulp van mijn trouwen Tolomei" — zij schrok — „kardinaal — is hij dood?"
„De grimmige beer is in onze handen", stelde Giambattista haar glimlachend gerust „Hij heeft zich met enorme kracht te weer gesteld. U reed dus gisteravond —"
„Onder het voorwendsel, het apostelgraf in San Paolo te gaan bezoeken. Tolomei met twee knechten had ik vooruitgestuurd. Hij verwachtte mij bij San Lorenzo, vandaar ijlden wij naar het Noorden langs de Via Flaminia en verder door de duisternis".
„Zonder doel, in 't wilde weg, Donna Tiziana?" vroeg de ontstelde kardinaal.
„Ik wilde Nepi bereiken, waar ik een onderkomen kon vinden bij den meier der Borgia's. Daarna wilde ik over Viterbo naar Siena vluchten, waar de familie van mijn overleden moeder woont. Kort voor Cesano brak het noodweer los, wij verdwaalden en belandden in

de hoogten van Bracciano — ik kon mij amper meer in het zadel houden — toen achterhaalde ons het noodlot".
„Maakt u zelf uit, waar u heen wilt om veilig te zijn voor uw vijanden".
„Zijn ze niet ook de uwe?"
„Savelli en Colonna zijn de vijanden van mijn geslacht, niet de mijne. De geschiedenis der Orsini's druipt van haat, die tusschen hen en de Colonna's een kloof schiep, welke maar zelden werd gesloten. Over vernietigde menschenlichamen heen kweeken zij hun behagen in vijandschap en haat op. Wie dieper in de menschelijke ziel heeft geblikt en de verlossende daad van Golgotha tot op den bodem heeft gepeild, heeft verleerd, dergelijke eerzucht na te jagen". Hij liet het hoofd zinken, maar ging meteen op losseren toon verder: „Uw vlucht zal nu in Rome wel zijn ontdekt, de ruiters van Savelli zitten u misschien achterna, zij zullen de Colonna's te hulp roepen, en de drijfjacht begint. Zie — uw arm heeft verzorging noodig. De wegen zijn onveilig en slecht, de straten worden gevuld met pelgrims, die voor de jaarwisseling een bedevaart naar Rome maken. Wij moeten probeeren, u op een geschikte wijze van hier weg te krijgen. Het moet lijken, alsof wij u naar Rome hadden gebracht, in werkelijkheid echter —" Hij aarzelde.
Tiziana richtte in angstige spanning het bovenlichaam op. „U overlegt —"
„Laat iederen argwaan varen, Donna Tiziana", zei Giambattista met warme hartelijkheid. „Ik bied u gastvrijheid op Monterotondo aan".
Tiziana de' Calvi zag hem met haar groote donkere oogen verward aan.
„Onder de zorg van moederhanden zal uw gezondheid daar weer opbloeien. U verwisselt slechts den naam van uw geslacht voor dien der Malaspina's. Het geslacht is wijd vertakt en ik heb er veel vrienden onder".
„Kardinaal — wat — waagt u? — wat ik?" De weerschijn van het haardvuur bestraalde de heete bewogenheid van haar gelaat. Zij bevrijdde langzaam, plechtig haar door den angst neergedrukte leden. Zacht gleed de doek van haar schouders en nam een deel der prachtige haren mee, die nu verward over de schouders vielen. Toen sprak zij met bezwaard hart: „Kardinaal — ik vertrouw u. Neemt u dit woord in zijn volle zwaarte, want het beteekent veel in dezen tijd, die zijn geschiedenis met bloedige letters schrijft"
Hij stak haar licht bevend de hand toe, die zij snel greep. Een ademtocht lang lagen de handen als tot een verbond van trouw in elkander. Toen zei de kardinaal vrijer: „Nog één ding, Donna Tiziana. Ik moet voor de adventplechtigheden naar Rome en zal u bezwaarlijk naar Monterotondo kunnen vergezellen. Toch moet u veilig reizen. Er is hier een jonge ridder, die uw cavalier zal zijn en tegelijk mijn gast

op den burcht zooals u".
„Wie is die man?" vroeg Tiziana met licht gefronst voorhoofd.
„Een Siciliaan, Marcello Chiaversa uit Taormina, piepjong, nog zonder baard. Hij zal u gezelschap houden op den burcht, hij is zelf een verjaagde en daarom dubbel in staat om uw ongeluk te begrijpen".
Een lichte glimlach vloog voor de eerste maal over de schoone trekken. Het flakkeren der houtblokken had opgehouden. Zacht zoemden de windstooten in den schoorsteen.
„Slaap wel!" De kardinaal reikte haar de hand. Bij de deur wierp hij nog een blik achter zich. Hij ving haar blik in den spiegel op, door lichte ochtendrozen verhelderd.

Rome leeft in koortsachtige beweging. Door de Porta Flaminia stroomt de onafzienbare stoet der pelgrims naar het feest der eeuwwisseling. Heden zal paus Alexander VI, de ontzettende vicaris Gods, de gouden poort van Sint Pieter met dreunenden hamerslag openen, om den boetvaardigen zondaars, die uit alle mogelijke landen tezamenstroomen, den weg naar den erbarmenden hemel te toonen. Vandaag is het de dag van Kerstmis. De pelgrims begroeten op de knieën het stralende diadeem van de zon als de verschijning van een reuzenhostie, die Gods onzichtbare hand hen tegemoet houdt. „Misericordia!" schreeuwen de lugubere flagellanten, die nu als dronken Bacchusknechten de zon tegemoet wankelen, den romp ontbloot, waarop de striemen der geeseling gloeien, het haar verwilderd, het gezicht vertrokken van angst. En achter hen de scharen van buitenlandsche pelgrims, Franschen, Provençalen, Duitschers, Polen, Hongaren, Spanjaarden, Bohemers en wat nog meer is toegestroomd in heilige begeerte om het apostelgraf te zien en boete te doen voor de altaren der zeven hoofdkerken. Sedert maanden was de roepstem der Romeinsche Curie tot alle zondaars der christelijke wereld uitgegaan, alles luisterde, begeerig naar verlossing, naar de manende woorden der bedelmonniken, die den grooten aflaat verkondigden, alles gaapte de wonderlijke trekken der pelgrims aan, die door de dorpen der Alpen als reusachtige herfstzwermen van trekvogels naar het Zuiden stroomden.
Sedert weken wemelde het op de straatwegen van bonte menigten. Te midden van de onderlinge oorlogen der steden, van de strijdbenden der kleine tyrannen van Italië, klonk de vredesroep uit het Vaticaan en deed de harten der krijgers een oogenblik lang luisteren. Maar daarna werd de langdurige belegering van Forli voortgezet. Het moorden, plunderen, vreten, zuipen, hoereeren en spelen was tot een gewoonte geworden, en de roep der klokken tot boetedoening ging de ooren van Cesares wildemannen achteloos voorbij.

Voor de meesten was de paus nog het onaantastbare idool der geloofsheerlijkheid. Om zijn zegen te verkrijgen, den zoom van Veronica's zweetdoek te kussen, de spits der heilige lans te aanschouwen, liepen zij zich gaarne de voeten stuk en zongen zij zich de keel heesch in de ontroerende gezangen van het Stabat mater. Het gebed voor het apostelgraf moest hen van zonden bevrijden, de aanblik der reliquieën in Rome's zeven hoofdkerken hun genade brengen, want vijftien dagen lang zou ieder van hen in innig gebed voor de altaren en reliquiekasten liggen, om de absolutie te verkrijgen. De paleizen der kardinalen vormden het voorwerp van algemeene nieuwsgierigheid. Daar woonde de courtisane van den kardinaal van San Giorgio, hier die van den kardinaal van San Clemente, en het paleis van Fiammetta Pandolfi, de verstooten geliefde van Cesare Borgia, werd evenzeer bewonderd als de zuilen van Marcus Aurelius. Voor het paleis van Lucrezia hoopte de menigte zich op, alles wilde de pauselijke dochter zien en haar tweeden gemaal, den schoonen Alfonso, hertog van Bisceglia, die sedert een jaar inplaats van den door den paus verdreven Giovanni Sforza het twijfelachtige geluk had, de schoonzoon van den heer der Christenheid te zijn.
Het ging van mond tot mond: de paus heeft een dochter. Een hertogin. En mompelend gaf men vage geruchten door van een schoonen jongeling, die twee jaar geleden aan het hart van Lucrezia Borgia de liefde zou hebben bestudeerd, tot haar eigen broeder Cesare hem met een degenstoot van de duizelingwekkende hoogte der vorstenliefde zou hebben neergeworpen. En ze noemden den naam van Serafino d'Aquila. Op den bodem van het meer van Nemi lag zijn lenteschoon lichaam, door de nimfen van Diana bewaakt, onvernietigbaar en liefelijk als het marmeren beeld van een kunstenaarshand. En men fluisterde tot elkaar van een zoontje Rodrigo, dat de hertogin teeder beminde en welks vader een raadselachtig iets, half Satan, half heidensche god was. Een maand geleden was de knaap geboren, en Novemberkinderen, dat wist men immers, hadden steeds twee vaders, waarvan de eene bij de moeder verlokkende carnavalsliederen had gezongen.
En nu was het de beurt van den paus om te worden verguisd. Nu wist men het immers, waar de aflaatgelden heengingen. De vreemde pelgrims kregen plotseling oog en oor voor zeer wereldsche zaken. En ze luisterden naar de nieuwe verhalen over Cesare Borgia, den zoon van den paus. Een leerhandelaar goot zijn wetenschap in hun begeerige ooren. „Hij is voor Forli gelegerd en heeft het gemunt op Catharina Sforza, die haar burcht verdedigt. Kennen jullie Catharina niet? Tjonge! Ze heeft al eens haar slot verdedigd tegen de Orsi's, die haar kinderen hadden gevangen genomen. En toen men haar dreigde, de kinderen te vermoorden, als ze het slot niet overgaf, opende ze haar

schoonen schoot en riep: „Zie, God heeft mij het middel gegeven om andere kinderen te baren! En voor zooveel heldenmoed wierpen de Orsi's zich in het stof. Maar of Cesare Borgia ook voor haar door het stof zal kruipen? Hij heeft mooiere vrouwen gehad".

„Ja, ja", mengde zich een schoenlapper in het gesprek, „over de Etruskische Apennijnen is gisteren zijn courtisane in een glazen karos naar het leger gereden, om het Kerstfeest met hem te vieren".

„Wie is dat?"

„H'm — vandaag de zwartoogige Elisabeth, morgen de blauwoogige Rinalda, altijd een andere. Ze ontmoeten elkaar dikwijls op straat, de eene rijdt er heen, de andere terug. Vaak liggen de boeleersters dozijnsgewijs in kwartier, een mijl voor de legerplaats".

„Men spreekt van een vorstin, die hij heeft geslagen," siste een helleveeg uit Bologna, die naar Rome was gekomen, om haar echtbreuk met een apotheker voor het apostelgraf te berouwen.

„Ach, Sancia, de vorstin van Squillace! De vrouw van zijn broeder Don Jofré! Die heeft hij naar Napels gestuurd. Hij maakt anders kortere metten en stuurt dames, die hem lastig zijn geworden, naar het paleis van aarde, waar de wormen op den derden dag hun bezoek brengen".

De leerhandelaar trok snel het hoofd in achter de schouders der luisteraars. „Pst! — daarginds zie ik verdachte gezichten. Men mag zekere dingen niet te luid verkondigen, de knechten van den hertog van Valentino hooren kevers knagen".

Nu sloegen de pelgrims de verbaasde oogen naar de loggia op, waar vanavond de paus aan het volk zou verschijnen. En hoe gelukkig waren zij, die reeds nu door de bronzen deuren in het heiligdom konden dringen. Voor de grafteekens der pausen, het standbeeld van Petrus, de groep der Pietà verdrongen zich de profane vreemdelingen, waaronder vele Florentijnsche kunstenaars.

Een van deze schoonheidslievende menschen stond voor het praalgraf van Sixtus IV. Hij had een scherpzinnig, fijn besneden gezicht, en ondanks zijn dertig jaren droeg zijn gelaat nog de sporen van den vroegen jongelingstijd, maar er lag een kloosterachtige ernst in zijn trekken, zoodat zijn kop zeer wel had gepast in een fresco van den vromen Fra Angelico. Hij hoorde juist, hoe een naast hem staande priester op fanatieke wijze een groep met open mond luisterende vrouwen het wezen der Kerk verklaarde. „De Kerk is vergelijkenderwijs het firmament, lieve vrouwen, de paus de zon, de koning van Frankrijk de maan, de sterren zijn de bisschoppen en abten. Kan het firmament instorten, de zon tot niets vergaan? Nooit! Ze zijn eeuwig".

De jongeman keerde zich ontstemd af en maakte zich juist gereed om de schoone voluta's van Sixtus' paradebed in zijn geheugen te

griffen, toen er een hand op zijn schouder werd gelegd en een rustige stem hem uit zijn overpeinzingen wekte.
„Wees gegroet, Baccio de la Porta".
De peinzende kunstenaar zag den rustverstoorder in het gezicht.
„Michelangelo — u?" En hij drukte den beeldhouwer bewogen de hand. „Kom, breng me naar uw Pietà".
„Hoe gaat het mijn Florence? Hoe komt u hier?" vroeg Buonarrotti.
Baccio trok den landgenoot door de samengeperste menigte naar de Fransche kapel. Hij had in Florence met Michelangelo ijverig Masaccio bestudeerd, en vele van zijn karakteristieke beeltenissen tooiden een kerk. De strenge architectonische structuur van zijn scheppingen had den sculpturalen geest van Michelangelo aangetrokken en beiden hadden elkander voortgestuwd. En dan was er nog een zaak, die hen verbond. Dat waren de preeken van Savonarola.
Nu stonden beiden voor Michelangelo's verheven schepping. Baccio legde de hand op des beeldhouwers schouder. „Jong, schoon, een gewrocht van den geest, waarom ze in Florence het hoofd schudden, want de zoon lijkt ouder dan de moeder". Het klonk bijna als een voorzichtig verwijt.
„Zoo heb ik 't gewild", antwoordde Michelangelo met harden nadruk. „De Moeder Gods was de meest kuische aller vrouwen. Deze echter behouden lang hun jeugdigheid. Daarbij komt nog de genade Gods, die haar de wereld in onvergankelijke reinheid en maagdelijkheid heeft geschonken. Ten slotte eischt de ongeschreven wet der schoonheid, waaraan marmeren figuren zijn onderworpen, dat men verheft en verjongt, wat God waard heeft geacht, de menschheid voor eeuwig als voorbeeld te schenken".
„Waarom hebt u dan niet ook Christus verjongd?"
„Hij was in Gods naam mensch geworden. Als zoodanig heeft Hij al het leed der menschheid op Zich genomen. Bij zulke daden behooren rijpheid en geestelijke kracht, die de jeugd niet zijn gegeven. Men zou Hem tot het werk der verlossing niet in staat achten, wanneer Hij als Ganymedische jongeling werd voorgesteld. Waar schildert u nu?" vroeg hij, op een ander onderwerp overgaande, terwijl zij beiden den weg naar buiten zochten.
De la Porta was vuurrood geworden. „Mijn hand houdt rust. Ik heb mijn schilderijen — verbrand".
„Kerel!" riep Michelangelo uit. „Uit zelfkennis? Uit wanhoop?"
„Uit wanhoop om mijn menschelijke minderwaardigheid. Het is alles ijdel. De roem vooral. Zoo heeft Savonarola geleerd".
Michelangelo's voorhoofd was zwaar gerimpeld. „Zoo ver zou ik niet kunnen gaan".
Baccio's gelaat kreeg een bitteren trek „U weet, hoe ik Leonardo da

Vinci heb verafgood, tot ik mij zelf vond en mij zelf gaf. Maar ik werd de vriend van Savonarola. In dien onzaligen nacht van Palmzondag gebeurde het. 's Avonds preekte Savonarola nog en voorspelde alles, wat er zou gebeuren. De Arrabbiati drongen van den dom naar San Marco, waar de Piagonen zich om Savonarola hadden geschaard, waaronder de edelste namen van Florence. Te wapen! klonk overal de roep. En men begon de kloosterkerk te bestormen, wier deur gebarricadeerd, wier muren versterkt waren. Savonarola's trouwe monniken, het pantser over de pij, de haakbus in de hand, verdedigden het klooster met leeuwenmoed. Savonarola hield het kruis onder zijn vrienden en bezwoer hen, hem uit te leveren. De vleugels der deur brandden, de paleisgarde stormde naar binnen, schoten vielen, twee baardige kerels grepen Savonarola en sleurden hem mee met twee van zijn broeders".

„Ontzettend! Ontzettend!" jammerde Michelangelo.

„De garde beschermde hem voor de woede van het volk. Om de dwaze monniken bekommerde zich niemand meer. Maar mijn gedachten bruisten als een zee onder mijn schedel. Ik sleepte me naar de voeten van den Gekruisigde in den kloosterhof en zwoer daar, Savonarola's zaak voor te staan en de aardsche ijdelheid in mij te dooden. Zonder innerlijken angst wierp ik het linnen, waarop een groot Golgotha prijkte, in de laatste vlammenresten van de kloosterpoort".

Michelangelo greep met kracht den arm van den schilder. „Goede kerel — maar een dwaas bent u toch! De gave Gods weg te werpen in een gemoedsopwelling! Het berouw heeft u naar Rome gedreven, nietwaar?"

Baccio de la Porta schudde het hoofd. „In den dom van Sint Pieter heb ik vandaag de gelofte afgelegd, in het vredige klooster van San Marco mijn dagen te slijten".

Michelangelo ontstelde. „Verblinde, wil je nooit meer het penseel — ?"

Baccio greep krampachtig Michelangelo's hand. „Die gelofte heb ik nooit afgelegd. Het klooster moet voor de kunst geen belemmering, maar haar beschermer zijn. Onder de wijding van het kleed heeft Fra Angelico zijn beelden geschapen, een wereldsch leven had hem onzeker gemaakt en hem alle bekoring ontnomen".

„O, die waanzin van jullie geloften!" riep Michelangelo vertoornd uit.

„Wilt u als man Gods van de sterkste drijfveer van het kunstenaarshart afstand doen, van de afgunst?" Nu was het er uit.

„Met vreugde zal ik dat doen". Geestdrift laaide uit hem op.

„Dan bent u geen kunstnaar geweest". Met onverholen bitterheid stiet Michelangelo het uit. „De afgunst afzweren! Kan dat een scheppende? Zij is de zweep, die onze twijfelende kunde prikkelt tot de daad, als alles donker en troosteloos in ons wordt. De afgunst jaagt ons op tot

het heete willen, dat tot kunnen wordt. Hebt u nooit de begeerte gegevoeld, een ander in uw kunst te overvleugelen? Wie niet het bloed in zich voelt koken bij den aanblik van een vreemd werk, dat grooter is dan het zijne, is geen kunstenaar. Ghirlandajo heeft mij uit zijn atelier gejaagd, omdat hij voelde, dat mijn scheppingskracht hem gevaarlijk zou kunnen worden Dat was een echte kunstenaar. Ik zou niet anders hebben gedaan".
Zij stonden voor den dom. Reusachtig rees de façade op, de zuilen blonken in den zonneschijn.
Het werd Baccio warm te moede, de eerlijkheid brandde op zijn tong. „Voor dit heiligdom staande, mag geen leugen mijn hart bezwaren. Ja, ik heb hem gekend, den prikkel van de afgunst —"
„Ziet u!" triomfeerde Michelangelo. Nu, geloofde hij, zou de afgunst naar zijn Pietà grijpen.
Maar Baccio sprak: „In den dom te Orvieto."
Michelangelo kromp ineen. Geel was zijn gezicht. „In den dom te — ?"
„Toen voelde ik kramp in mijn borst, ja. Ik zag daar een grijsaard aan het werk, opgewekt het penseel voerend en vóór hem den wirwar van gigantische gestalten, die hemel en hel met onrust vervullen. Ik zag Luca Signorelli aan zijn jongste gericht werken."
Michelangelo's tanden knarsten zacht op elkander. „Signorelli?" Geen groote penseelvoering, maar de man teekent goed. Ik ken alleen zijn Mozesfiguur in de Sixtijnsche kapel."
„Bewegingloos, vergeleken met de wandschilderingen in Orvieto. O Signorelli! Hij, hij alleen, en Leonardo!"
Door Michelangelo's lichaam ging een pijn als van speersteken.
„Ja — Leonardo! Zijn knapheid ontneemt mij den slaap. Ik weet het, Florence verafgoodt hem."
De zon scheen heet, de massa's op het plein dropen van zweet, dat de lucht met stank vervulde. Michelangelo noodigde den landgenoot uit, met hem in het huis „In de Zon" te eten. „Vanavond kunt u mij naar het San Spirito-hospitaal vergezellen, waar ik in de lijkenkamer anatomische studies beoefen. U kunt daarvan leeren."
Schrille evviva-roepen hielden hen voor de deur der nieuwe herberg terug. Door de menschenmenigte reed in statige vaart een prachtige karos, door vier met goud getoomde schimmels getrokken. Naast den wagen reden landsknechten en schildknapen.
„Wie is dat?" vroeg Baccio nieuwsgierig.
„Dat is de schoonste vrouw van Rome —" Michelangelo aarzelde. Een haardos, zwart als de nacht, onderbrak eensklaps zijn loflied.
„Men noemt haar de schoonste vrouw van Rome," verbeterde hij snel.
„Het is de hertogin Lucrezia Borgia, de natuurlijke dochter van den paus. Men moet haar hebben gezien, anders is men niet in Rome

geweest. Dringt u naar voren."
Baccio gebruikte zijn ellebogen. Toen zag hij haar. De blonde, boeiende, neerslachtige Lucrezia. De wellustige leugens van Rome konden aan haar schoonheid niets afdoen. En naast haar zat haar gemaal, de Adonisachtige Alfonso van Bisceglia, met de twee kinderoogen vol zwaarmoedigheid, die naar den bewogen bijenkorf van Rome staarden. Juist deden de middagklokken hun klanken uitstroomen over het boetvaardige leger der pelgrims.

Donkere stoeten van geestelijken, monniken en broederschappen stroomden uit de straten van het Borgo naar het Pietersplein, waar de pauselijke banieren op hooge triomfzuilen wapperden. Alles verdrong zich naar de met goud versierde marmeren poort bij de kapel van de heilige Veronica in de Sint Pieter.
In de papegaaienkamer verzamelden zich de kardinalen, om de zware witte kaarsen te ontvangen, waarmee zij in het gevolg van den paus moesten schrijden, voor de plechtige opening van de poort. Toen het naar vijf uur liep, betrad de oude ceremoniemeester Burckhardt de derde kamer, welker deur naar de privévertrekken van Alexander leidde, opende deze en maakte een diepe buiging voor de grijze gestalte in den scharlaken stoel, die zich nu verhief en de koude, heldere oogen op den binnentredende richtte. „Uwe Heiligheid, het uur is gekomen."
Zonder een woord greep de paus naar den kleinen, sierlijken stok, waarop hij placht te steunen, en volgde Burckhardt naar de papegaaienkamer, waar de kardinalen voor hun heer stom en diep bogen, om vervolgens ieder afzonderlijk tot den handkus te worden toegelaten. De paus ontving de paramenten en de drievoudig gekroonde, van goud blinkende tiara. Alexander blikte slechts vluchtig langs de rij der kardinalen. Toen hij de figuur van den Spaanschen kardinaal Romelino da Ilerda, zijn lieveling, aanschouwde, glimlachte hij hem licht groetend toe. Toen trad hij op hem toe en vroeg zacht: „Van Riario nog steeds geen spoor?"
„Hij had een asyl bij kardinaal Orsini gevonden, is echter vervolgens naar Toscane gevlucht."
„Orsini?" De paus wenkte den kardinaal uit de bewegelijke rij.
Over zijn vet gezicht gleed een vroolijke glimlach. „Is Riario bij u geweest?" vroeg hij onschuldig.
Kardinaal Orsini vond snel zijn houding. „Drie dagen, allerheiligste Vader. Eerst op den laatsten dag biechtte hij mij zijn ongeluk, dat hij onder verdenking stond van medeplichtigheid aan de samenzwering der Sforza's. Daarop ried ik hem, zich berouwvol aan de voeten van Uwe Heiligheid te werpen, en gaf hem geleide naar Rome. Hij gaf er echter de voorkeur aan, naar Toscane te vluchten."

De paus kneep het linkeroog dicht en keek met het andere den kardinaal argwanend aan. „Ik zou u willen raden, uw gasten zeer scherp te ondervragen. Ik ben altijd een zeer genadig heer voor u geweest. De Orsini's liggen mij na aan 't hart." Hij loog als steeds.
De paus gaf den kardinalen, die nu met de kaarsen in de hand voortschreden, een wenk. In de sala regia werd hij onder een gouden baldakijn op den draagstoel geheven en de trap afgedragen. Het rumoer der ongeduldige menigte trof zijn oor. Een gevoel van grenzeloozen trots deed zijn kinderlijke, ijdele hart zwellen. Het urbi et orbi nam in zijn borst de beteekenis aan van een machtsspreuk, die eeuwigheden in haar ban bracht. Op de stoeptreden van den dom ontvingen hem de antiphona's van de seraphijnsche koorknapen, ten hemel juichende wisselzangen, die alle pelgrims op de knieën dwongen.
De fantasie van het volk omspon den paus met de betoovering der demonie, hoewel de vette gestalte met de onderkin en den licht gebogen neus in het als spek glanzende gezicht eerder den indruk van een gemoedelijken prelaat maakte. Maar de praal, die zich als een relief rondom hem verhief en hem boven zich zelf tot een sfeer van glorieuze bestraling deed oprijzen, de schitterende kleuren en theatrale beelden, het hemelsche klinken en bruisen der gezangen, het dreunen der klokken van alle torens der Eeuwige Stad, de wijding van deze unieke jubelstonde drukten hem den stempel der majesteit op, die de verbeeldingskracht der opgewonden gemoederen tot in het goddelijke verhevigde.
Nu zagen zij hem, Alexander Borgia! Geen door den ouderdom verzwakten grijsaard, geen spookachtige schaduw, reeds aangeraakt door de ijzige vingers van den dood, maar een flinke, adellijke, schoone, ietwat dikke Abrahamsfiguur, die het vooruitzicht had, al zondigende op aangename wijze een Methusalemsleeftijd te bereiken.
Nu rekten de halzen zich uit. Men wilde den paus zien, terwijl hij den zilveren hamer ophief ter verbreking van de gouden jubileumspoort. Het klokgelui zweeg — een beklemmende stilte legde zich over het ruime plein — aller adem stokte —
Drie lichte, korte slagen — en de marmeren poort — een goed voorbereide theaterdecoratie — viel knarsend uit elkaar. Op den drempel knielde de paus neer en bad het Miserere.
Nu schreed de Pontifex door de poort den heiligen dom binnen. Achter hem volgde de ontzaglijke stoet van geestelijken en edellieden. Het Te Deum Laudamus weerklonk. Een zee van licht deed haar gloed stroomen door de ruime zuilengalerijen en verguldde het apostelgraf en de gedenkteekenen der doode pausen. Met zinsverwarrende middelen hadden kunsten en ambacht gewerkt om de monumentale marmeren schoonheid van het inwendige der kerk aan te tasten en

met een mozaïek van decoraties, tapijten, festoenen en heiligenbeelden indruk te maken op het eenvoudige gemoed van den pelgrim. De Longobard moest zijn mond wijd openen van verbazing om de heerlijkheid van dit voorportaal van het paradijs in Rome, de oogen der Duitschers moesten overloopen van ontroering, als zij uit hun boschrijke vaderland waren overgekomen om de verrukkingen der Goddelijke nabijheid te voelen en te zien, hoe de paus den stralenden tempel der Christenheid met Sardanapalischen overvloed uitdoste ter meerdere eere Gods. En niemand bedacht in stillen eerbied, dat 1499 jaren geleden omstreeks dit uur een Gallileïsche vrouw in lompen gehuld in een stal een zoontje ter wereld had gebracht, om wiens wil de paus dezen overdadigen pronk ten toon spreidde.
Toen de vesper ten einde was, schreed de paus, in wierook gehuld, naar de loggia di benedizione en schonk de menigte den apostolischen zegen. Honderden fakkels wierpen hun donkerrooden gloed over de hoofden der knielenden.
In het inwendige van den dom echter rijden de boetvaardige pelgrims zich bij de biechtstoelen aaneen. Zonden, zonden vielen af, o wat voor zonden!
Toen de nacht zijn sterrenhemel over het Pietersplein uitspreidde, kroop de verleiding uit de holen der ondeugd van Rome en begon haar vernietigend werk. De door de bedevaart uitgehongerde mannen vielen in de omarmingen der donkere deernen, en de vrouwen, die uit verre landen waren gekomen, om de schuld des overspels voor de altaren van zich af te werpen, lieten zich, nauwelijks gezuiverd, opnieuw in de netten van den liefdesduivel verstrikken. Een leger van deernen verspreidde zich als vloeibaar gif door de menigte.
Rondom de Santa Maria del Popolo ging het heet toe. Voor de deur der kerk vlogen mannen en vrouwen elkander in de haren. Het ging om een vrouw. Vlak daarbij ging een zwartoogige vrouw tegen haar blonden geliefde te keer, die met haar uit Rieti was gekomen, om voor de met haar gepleegde echtbreuk absolutie te verkrijgen. Als gereinigd schaapje had hij zich in de armen van een andere boeleerster geworpen en werd daarbij door de bedrogene betrapt. De heksen om hen heen stonden de vrouw dapper bij, en midden door het vloekconcert heen schreeuwde een vrouw uit de Abruzzen, die een magister op de trap een kies trok. Uit de kerk klonk de klaagzang van een broederschap, wier gestalten nu paarsgewijs als Orcus-schaduwen uit de deuren schreden. De schuimbekkende vrouw stortte bij den aanblik der doodsche gedaanten op den grond. Toen rende iemand met een gebaar van waanzin uit den somberen stoet en omarmde plotseling deze wanhopige, bedrogen vrouw.
„Antonio!" schreeuwde zij.

Het was een weggeloopen monnik, die eens de minnaar der vrouw was geweest. Nu klitten mannen en vrouwen tot een woesten, ranselenden, bijtenden, stekenden, dierlijken hoop tezamen, tot de stadsknechten kwamen aangemarcheerd en althans eenige orde schiepen.
Een grijze vrouw kwam aangewankeld in afzakkend, verscheurd kleed. „Breng mij naar den paus!" weeklaagde haar sybillenstem.
„Wat wilt u van hem?" vroeg een vogelkoopman.
„Hem profeteeren."
„Wat wilt u hem profeteeren?"
„Zijn nabijen dood! Zeven apen zullen op zijn borst zitten en zijn geliefde hart kapotknagen. In vurige nachten heeft mijn oog het aanschouwd, het oog der zieneres van Arendal." De Noorsche sibylle hief bezwerend de armen ten hemel, en het scheen, dat er zwavelvlammen uit haar wijd geopenden mond sloegen. De menschen in haar nabijheid deinsden ontzet terug en maakten een doorgang voor haar. Achter haar rug maakten grappenmakers grimassen. Een schreeuwende barbier bespatte haar wit gewaad met zeepschuim. Ellende en humor vermengden zich hier tot lugubere spotternij.
In de kerk krompen de priesters huiverend ineen. Er werden hun zonden opgedischt, die het hart van een duivel zouden hebben doen sidderen. In een biechtstoel kromde zich een stadsgriffier in wroeging en smeekte den priester, hem toe te staan, met drie vrouwen samen te leven. In een zondaarsstoel biechtte een afvallige Celestijner monnik, dat hij met een weggeloopen bakkersvrouw was getrouwd en drie kinderen van haar had, doch na haar dood een nieuw huwelijk was aangegaan. Nog moeizamer perste een andere weggeloopen monnik zijn schuldbekentenis uit de keel. „Ik heb mijn jonge nicht als een stier aangevallen en den zoon, dien zij baarde, geworgd en in den stal begraven." Hij schreeuwde zoo luid, dat alle omstanders het hoorden. „Daarna heb ik twintig maal de mis gecelebreerd." Den biechtvader rezen de haren te berge, hij wierp hem kort en goed uit den biechtstoel. De offerblokken stonden in alle kerken. Reeds in den eersten nacht werden zij tot den rand gevuld. In de Sint Pieter schraapten twee geestelijken met schoffels de aalmoezen van de offertafel in witte gewijde zakken.
Tot ver na middernacht golfde de menigte om de groote kerken. De sterren schitterden in advents-helderheid boven de heilige stad, zacht was de lucht. Eerst toen de morgen schemerde, viel het meerendeel der pelgrims in slaap. En een zalig adventslied, door een dunne knapenstem gezongen, klonk slaperig uit een hoek van den dom over de slapende hoofden in de stille atmosfeer van het plein: Zij legt een knaapje op het stroo — uit haren schoot is het gegroeid — dat ons het eeuwig heil alzoo — uit de zoete Mariaroos is ontbloeid — dit

zongen de herders op hunne wacht — in den Bethlehemitischen wondernacht . . . . .

Geen Kerstnachthuiveringen liepen over het lichaam van paus Alexander. In de zaal der vrije kunsten, onder de schilderingen van Pinturicchio, liep hij heen en weer, de vette vingers in het brevier gelegd, de lippen trilden onrustig, hij mompelde achteloos gebeden, wier zin langs hem heengleed Aan het venster stond de vertrouweling van den paus, kardinaal Ferrari, gekromd door dezelfde schraapzucht en den ouderdom, de witte spaarzame haren glad over de slapen gestreken, den haviksneus en de kogelronde oogen over de lijst der boetelingen gebogen.
Plotseling liet de paus 't brevier vallen „Roept den bisschop van Sutri."
Ferrari opende de deur Onmiddellijk daarop stond de vergrijsde bisschop in het vertrek. In het volgende oogenblik wierp hij zich aan de voeten van den paus neer en kuste den purperen zijden schoen.
„Genade!"
„U hebt u zelf uitgeleverd. Wanneer bent u teruggekeerd en waarom?" vroeg Alexander genadeloos.
„Het heimwee dreef mij naar Rome!" biechtte stamelend de bisschop. „Ik kon Sint Pieter niet vergeten."
„Maar den verschuldigden eerbied voor den heer der Christenheid hebt u kunnen vergeten. U hebt in 't geheim verzet gepleegd. U hebt kardinaal Ascanio Sforza helpen vluchten, nadat mijn heilige toorn hem had vervolgd. U hebt hem tot bij kardinaal Colonna vergezeld. Op de Colonna's zal een verschrikkelijke bloedwraak worden geoefend. Waarheen is Ascanio gevlucht?"
„Naar zijn broeder in Milaan, den hertog."
„Milaan is in 's konings macht, alle steden hebben zich bij hem aangesloten of zijn door verraad en lafheid in Lodewijks handen gevallen. Ascanio ontloopt zijn noodlot niet. Napels, Colonna, Gaetani, alle vicarissen en tyrannen der kleine staten tegen mij! Zoo ziet het Kerstfeest bij Alexander er uit! En nu kronkelt de eerste adder in mijn hand. Bisschop, u hebt om genade gesmeekt, u zult haar hebben —"
„Allerheiligste Vader —" De bisschop omklemde snikkend de knieën van den boosaardigen paus.
„Kardinaal Ferrari, breng den bisschop naar den Engelenburcht, en wijs hem een van de beste kamers aan. Hij zal overvloedig te eten hebben en den Bijbel meekrijgen. Hebt u nog andere geleerde begeerten?"
De bisschop ijsde. Alle hoop in hem stortte jammerlijk ineen.
„Allerheiligste Vader — mijn berouw is oneindig —"
„U zult in den Engelenburcht tijd hebben om dit te bewijzen," zei de paus bijna opgeruimd.

De bisschop verhief zich en wankelde aan Ferrari's arm naar de deur, waar hij door een buiten wachtenden subdiaken in ontvangst werd genomen.
Alexander luchtte zijn gekoelde wraak in eenige hoorbare ademstooten. „Hij was nog een van de trouwsten, Ferrari, maar er moest een voorbeeld worden gesteld voor de andere kardinalen, Ascanio gevlucht, Riario, Sanseverino, de bisschop van Genua, hertog Alfonso—" de paus fronste eensklaps het voorhoofd. De naam van zijn hertogelijken schoonzoon was als een bliksemflits door zijn hoofd gegaan en had een gedachte gewekt. Hij verbreedde zijn borst. „De draagstoel! Ik wil naar hertogin Lucrezia Borgia."
Enkele oogenblikken later schreed de paus in witte pluviale door de drie zalen, die voor zijn geheime vertrekken lagen, naar de belvédèrehof beneden, waar de draagstoel wachtte.
De Kerstontvangsten van hertogin Lucrezia duurden voort tot in de avonduren. Uit de zalen klonk muziek, door de wijd geopende deur zag men den afgemeten dans van jonge hofdames en edellieden, in de met bloemen getooide hoeken leunden de oude Monsignori en zeiden den bedaagden dikken matrones van den adel goedkoope vleierijen. Van de muren hingen zware festons over de prachtige Arezzo-tapijten, in de intiemere kamers, waarin een sierlijke ornamenteering de heerschappij van den geest der Toscaansche architectuur verried, glansden marmeren copieën van Grieksche beelden en blonken zilveren en gouden serviezen uit de eerste Florentijnsche ateliers.
In de Danaïdenkamer — aldus genoemd naar een wandtapijt — zat het hertogelijke paar bij een zeshoekig elzenhouten tafeltje en luisterde naar het dunne getingel van een speeluurwerk. In de rondte stonden de zich vergapende edellieden en wiegden de hoofden op de maat der canzonette. De vrouwen der Orsini's en Colonna's en der overige adellijke geslachten van Rome hadden er langzamerhand genoeg van gekregen, overal slechts de schoonheid van Lucrezia Borgia te hooren uitbazuinen en hun afgunstige blikken hechtten zich nog slechts aan de kostbare kleedij der hertogin en taxeerden fluisterend de vorstelijke sieraden, die met spelden en hangers hoofd en borst dezer eerste Eva van Rome tooiden. Lucrezia ving deze blikken gelaten op. Zij wist, dat de schoone jongelingen der universiteit naar haar bekoorlijkheden smachtten, dat men zich aan haar de oogen verblindde, als zij door de straten reed, en haar genoegens dienden als model voor alle onderlinge vermaken.
Hertog Alfonso van Bisceglia zat in een nauwsluitend, met goud versierd lederen wambuis, de mantella achteloos om den schouder geworpen, op den verhoogden zetel naast zijn gemalin en zag over haar schouder heen naar de fijngevormde vingers, die het klinkende

speeltuig omklemd hielden. Op zijn borst schitterde in zwaar gouden montuur een robijn. De Napolitaansche bastaard van den overleden koning Alfonso II was van een bloeiende schoonheid, van zulk een schoonheid, dat men hem aan het vaderlijke hof had verboden, zich in den zonneschijn te begeven, opdat zijn huid niet donkerder zou worden. Als de vrouwen in de oogen van dezen Tituskop staarden, maakte zich een zacht medelijden van haar hart meester, want nooit hadden zij zulke droevige, afgrondelijk diepe oogen gezien. Ook had Alfonso een afkeer van het hoofsche gesprek en gaf hij de voorkeur aan een drukkend stilzwijgen. Men was er spoedig achter gekomen, dat Alfonso al te vroeg in de ketenen van een vorstelijk huwelijk was geklonken. Ten overvloede had hij van zijn burgerlijke moeder een behoorlijk erfdeel aan natuurlijke moraal meegekregen, want Antonetta was weliswaar Alfonso's minnares geweest, maar geen courtisane in den gebruikelijken zin. Uit waarachtige liefde had zij zich aan 's konings hart geworpen, zij was edel, vrijgevig en bescheiden en had gepoogd, den schoonen, jongen Alfonso in de deugden van Marcus Aurelius op te voeden.
Deze met geweld tezaamgesmede kindernaturen, slachtoffers der vaderlijke politiek, hadden nog niet de kracht, tegenover de wereld de hoofsche maskers der welbehaaglijkheid voor te doen. Men kon de vreugdeloosheid van hun jong huwelijk van hun gelaat lezen. De blonde en blinde opvoeder van den jongen hertog, de goedmoedige Raffaello Brandolino, had vergeefs getracht, zijn pupil de plichten van den voornamen vorstelijken stand bij te brengen, waarvan een der grootste was, opgewekt te schijnen. Alfonso bleef den raad zijner moeder trouw, die hem zeide, te schijnen wat men is. Lucrezia had reeds schokkende dingen beleefd, en dit gaf haar den moed, ook den strijd met haar gemaal te voeren. Maar ondanks alles leefde in Lucrezia een nog onbewust koortsachtig verlangen naar toenadering tot den jongensachtigen man, dien het nog nooit in den zin was gekomen, voor gebieder haars harten te spelen.
Lucrezia liet de paleisklok luiden. Dit was het teeken, dat de dames en heeren dienden te verdwijnen. Men was beleefd en schuw. Reeds enkele minuten later hoorden de schildknapen, die aan de vensters van den corridor stonden, het rollen der wegrijdende koetsen.
De hertogin beklom de trap naar haar slaapkamer, waar zij gewoonlijk tot diep in den nacht placht te lezen of te teekenen, terwijl haar gemaal vroeg naar bed ging.
Toen zij de door een lichten gloed van rozen bestraalde kamer binnentrad, wierp zij den eersten blik naar de wieg, waarin de kleine Rodrigo, verzorgd door een kamervrouw, sluimerde. Voorzichtig boog Lucrezia zich over den kleine en liet den slaapwarmen adem der kinderlippen

langs haar gelaat strijken. Toen zond zij de kamervrouw heen, zonk geluidloos in een stoel naast de wieg neer en greep naar de Latijnsche verzen, die een fijngevoelige sonnettenschrijver uit Ferrara, Pietro Bembo met name, haar had gestuurd. Deze had haar bij een kort verblijf te Rome eenige weken geleden bewonderd en zijn ziel was bij haar aanblik in zulk een beweging gekomen, dat zij zich nu in fijn geciseleerde verzen moest uiten.
Toen trof haar een smartelijke blik van Alfonso.
„Heel Rome was te gast bij ons," zei Lucrezia zacht. „Het was dus heel mooi."
„Als u er mee tevreden was, vind ik het goed," antwoordde de schoone gemaal met een vleug van bitterheid. Hij ging naar de wieg en zag zijn kind bedroefd aan. En weer hing de ondoordringbare mist van het wantrouwen tusschen de beide echtgenooten.
Nu weerklonk paardengetrappel door de stilte van den nacht. De hertog verbleekte en trad aan het venster. „Alleen maar stadsbewakers!" zei hij, verlicht ademhalend. „God weet, dat hoefslagen van paarden mij altijd in de ooren klinken als het gerammel van geraamten, sinds ik — in dien Julinacht — naar Genazzano vluchtte voor de intrigues van den paus —"
Lucrezia wierp de verzen van Bembo ter zijde. „U hebt destijds verkeerd gehandeld, toen u buiten den wil van den paus —"
„Ben ik zijn onderdanige stalknecht?" Hij keerde zich van het venster af. „Het was onwaardig van den paus, mij zijn ruiters achterna te zenden, alsof ik een misdadiger was —"
„In zijn oogen was u dat ook," zei Lucrezia met boos vertrokken mond. „U hadt samenkomsten met de Colonna's, en de paus vermoedt overal hinderlagen, waar die naam in 't spel is. Dat had u moeten weten."
„Wie had het mij moeten vertellen?" Alfonso zag zijn schoolmeesterende vrouw verwijtend aan. „U hebt toch nooit getracht, mij vriendschappelijke wenken te geven."
Vol ergernis staarde Lucrezia langs hem heen in de leegte. „Alsof u om mijn wenken iets zou hebben gegeven! Onze zielen vliegen als onverschillige kevers langs elkaar heen, en op onze lippen bevriest ieder warm woord. Ik herinner mij de dagen in het klooster van San Sisto, daar was ik geborgen voor elke pijn van deze wereld. De vrouwen hielpen mij mijn leed dragen."
„Wat was dat dan voor pijn?" vroeg hij met groote oogen. „Ik zou niet weten, wat een gescheiden vrouw van uw leeftijd, met uw beweglijkheid van geest en hart, met uw licht gemoed —"
„Smaal maar verder, Don Alfonso." Zij greep met de gebalde vuist naar haar borst, alsof zij den storm in haar hart tot bedaren wilde

brengen. „Toen de paus mij in San Sisto begroef, gebeurde dat niet om de scheiding van Giovanni Sforza te doen vergeten —" Zij aarzelde, en het schaamrood joeg vlammen naar haar gezicht.

„Laat uw hart niet door angst benauwen," zei Alfonso koel. „U moest daar tot kloosterlijke gehoorzaamheid worden opgevoed en grondig voorbereid op het aanstaande huwelijk met den bastaard van Napels. In werkelijkheid echter mislukten alle plannen door de wanhoop, die uw hart vanwege een bepaalde zaak had aangegrepen." Hij had de toespeling met onverholen scherpte geuit.

Lucrezia kromp ineen.

„Door een ongelukkige liefde was uw hart bijna gebroken. De schoone zanger heeft zelf den dood gezocht."

De hertogin spande haar geheele lichaam. Haar blik vlamde.

„De heele wereld werd bedrogen. Serafino d'Aquila werd in mijn armen vermoord."

„Vermoo —?" De hertogelijke jongeling deinsde ontsteld terug.

„Veroordeel mij dan in Godsnaam, omdat ik met mijn schande te koop heb geloopen, maar eenmaal moest die steen van mijn ziel worden gewenteld. Ja, ja, ja — ik heb dien schoonen minnaar liefgehad, met heel mijn ziel liefgehad. Hoort u het, Don Alfonso — liefgehad!! En omdat men mij den val van de hoogte van een hertogstroon in de armen van een armzaligen dichter niet kon vergeven, moest een van ons beiden uit den weg worden geruimd."

Alfonso's licht ontroerbaar hart voelde steken van smart. „Wie was — de moordenaar?"

Lucrezia vloog naar de deur en legde haar oor te luisteren. Toen snelde zij als een wezel terug en dook voor Alfonso in een stoel weg.

„Ik geef iets verschrikkelijks prijs. Duivels zouden huiveren, als ik het hun ijzerhard gemoed openbaarde."

Toen was het Alfonso, alsof de ijzingwekkende naam zijn leden reeds deed sidderen. „Ik vermoed alles," zei hij met verstikte stem.

„Niet de moordenaar zal u doen sidderen, want hij heeft reeds een grootere bloedschuld op zijn hart geladen. Maar wat hem tot dezen dolkstoot dreef, is met gloeiende letters in het geheime boek der misdaden geschreven."

„Het is Cesare Borgia!" klonk het als een angstkreet uit de knapenziel.

„Pst! De lucht staat in zijn dienst en wordt tot verrader. Blader de geschiedenis van alle tijden door, u moet tot de Atridische gruwelen teruggaan, om dit verschrikkelijke te ontdekken, dat de natuur in het reine gelaat spuwt. De broederliefde — verberg uw aangezicht! — verbrak de geheiligde banden en nam de verwrongen gedaante —"

De beschaamdheid der hertogin gloeide tot in haar sidderende handen.

Alfonso's hand streelde haar gouden hoofd. Het was de eerste harte-

lijke liefkoozing, sedert men hem had gedwongen, háár lot naar het uiterlijke aan het zijne te verbinden.

„Veracht mij niet te gauw," smeekte Lucrezia met een stem verstikt door tranen. „Ik ben onschuldig. Nog heeft geen daad Cesare's gedachten op gruwelijke wijze bekroond. Wie echter kan zeggen, wanneer het uur zal slaan, waarin Cesare schaamteloos de grenzen zal overschrijden, die de natuur tusschen ons heeft gesteld? Elken avond werp ik mij neer in vurig gebed, dat God den hertog stralende overwinningen moge schenken, hem moge vasthouden in de Romagna, Hij moge — God vergeve mij de zonde! — zijn weg door poelen van bloed laten gaan, maar zeeën, bergen en dalen moge Hij tusschen hem en mij plaatsen, opdat zijn bandelooze begeerte niet naar mijn lichaam grijpe. Ik heb schild en wapenen van een trouwen ridder en gemaal noodig —" Smartelijk brak zij af.

Iets als trots en heldhaftig verlangen doortrilde den zwakken knaap. Maar het natuurlijk eergevoel, dat deze bastaardzoon als geschenk in de wieg had meegekregen, verlangde toch vóór alles naar een nauwkeurige zifting van het verleden. „De reine vrouw alleen is waard te worden beschermd," zei hij daarom aarzelend. „Hebt u voor God geen enkele schuld te belijden? U hebt dien Serafino d'Aquila liefgehad?" Zijn blik ging tot diep in Lucrezia's ziel.

„Ja", fluisterde zij. „Onze liefde wordt bij dagen geteld. Ze was door schuld bezwaard, maar wij hebben geboet. Ik ben met verscheurd hart aan uw borst geworpen. Ik verzette mij tegen den koophandel, dien de paus met mijn gevoelens dreef, maar het was vergeefsch. Ik moest u bedriegen volgens den wil van mijn vader."

Bittere alsemdruppels vielen in den kelk van Alfonso's ontwakende liefde. Maanden waren zij langs elkaar heengegaan, hoewel zij naast elkaar hadden geleefd. Zij wierpen zich met de oneerlijkheid, die hun door anderen als plicht was voorgeschreven, in het huwelijksbed en moesten nu het leed om dezen handel in harten tezamen mee door het leven sleepen.

„Donna Lucrezia," zei hij met ongewone warmte, „ik dank u voor uw openhartigheid. Ik heb mij als een edel dier, dat men voor een wagen wil spannen, tegen dit huwelijk met u verzet. Ik ben door mijn moeder in strenge zeden opgevoed. En toch — ik kan u niet verachten om een schuld, die mijn moeder op dezelfde wijze op haar geweten heeft geladen, toen zij zich aan haar liefde voor een vorst overgaf. Maar zij heeft alles gedaan, om deze schuld af te betalen, want zij heeft mij in reine, ridderlijke deugd opgevoed, en ik leerde achting te hebben voor de waardigheid der vrouwen. Toen wierp men mij aan het hart van een — Lucrezia Borgia!"

De hertogin steunde zacht.

„Ik wist immers alleen maar, wat er zoo werd gezegd. De pauselijke dochter, het kind van den Heiligen Vader, driemaal verloofd, daarna in de kamer van Giovanni Sforza geworpen, die zich, walgend van de liefdelooze vrouw, uit de voeten maakte —"

„Leugens, afschuwelijke leugens!" Zij wrong vertwijfeld de handen.

„Moest ik ze niet voor waarheid houden, toen niemand uw eer verdedigde? Men fluisterde over wilde, onzedelijke dansen van naakte vrouwen in het paleis van den paus, van razende tooneelen van ontucht en spelen, waarbij de paus, Cesare en Lucrezia hun wild gelach uitstieten, en hoe bij klaren zonneschijn op den Damascushof, in de nabijheid van den heiligen dom, bronstige hengsten voor de oogen van Lucrezia op merries losgelaten —"

Toen drong het gesteun tot in het hart van den hertog: „Alfonso — dat alles — is — waar! Maar één ding niet! Mijn lachen is een leugen. Met geweld werd ik in den draagstoel gezet, ik beet mijn hofdames, toen zij mij de parelen omlegden voor die verschrikkelijke schouwspelen, en ik sloot mijn oogen om niet in zwijm te vallen van schaamte over de schennis van mijn vrouwelijke waardigheid. Maar de paus dreigde, mij te verbannen, als te midden van de afgrijselijke losbandigheden mijn zilveren lach niet klonk. En daarom lachte, lachte, lachte ik met gesloten oogen en koortsige ziel, tot eenmaal door het lachen het bloed naar mijn hart golfde en ik als dood neerviel, terwijl de naakte gestalten der deernen om rondgestrooide kastanjes vochten. Maar daarvoor moest ik altijd naderhand de heilige biecht afleggen, en mijn priester sprak mij van alle zonden vrij, die anderen aan mij hadden bedreven en de wierook om den tabernakel droeg mijn boetgebeden ten hemel, maar uit de absis meende ik de verdoemende stem Gods te hooren: onverhoord is je gebed, terug naar het vervloekte hart, waaruit je bent gekomen. En op een dag vond men mij als dood voor het Sinaïbeeld van Rosselli in de Sixtijnsche Kapel. Cesare zelf had mij na een woesten, met deernen doorgebrachten nacht, waarbij ik moest toeschouwen, in kardinaalsgewaad tot voor het altaar gesleept. Steenig en vervloek mij nu, als u kunt!"

Alfonso's handen echter streelden medelijdend door het losgeraakte, fladderende haar. Hij richtte den vijandigen blik op een beeltenis aan den wand, die den mensch voorstelde, wiens verderfelijke, demonische kracht de waardigheid van zijn vrouw zocht te vernietigen. Het beeld van Cesare blikte met de koude, hartelooze oogen neer. Rondom de slanke figuur had de schilder een bloedroode draperie aangebracht, den passenden achtergrond voor den tyran. Hertog Valentino had het werk in Venetië door een jongen schilder, Titiaan genaamd, laten maken. Hij wilde ook den schilder naar Rome lokken, maar Titiaan was niet te bewegen geweest, de van zon verzadigde

zeelucht en de schoone vrouwen van Venetië te verlaten. In het portret van Cesare had de kunstenaar de eerste uitingen van zijn kleurenhartstocht gelegd, in het gelaat van den opkomenden tyran den zinnelijken trek van Eros' lieveling en in den lichaamsbouw de spierkracht van den stier.
Een pelgrimsstoet, door fakkels omlaaid, trok buiten langs het paleis naar het middernachtsgebed voor de Sint Pieter. De vrome koorzang steeg tusschen de paleismuren naar den met sterren bezaaiden hemel op.
Alfonso was naar het venster getreden. De belevenis van dit uur had zijn natuurlijken vroegrijpen ernst sterk gestimuleerd. Hij bedacht nu, hoe de pelgrimeerende massa's op straat op Driekoningen voor den zegen van den paus op de knieën zouden zinken, van denzelfden paus, die zijn eigen dochter had meegesleurd naar de aanschouwing van wilde, schaamtelooze deernenorgiën.
Het jubeljaar 1500 begon. Alfonso schouwde bang in de toekomst.
Zou dit nieuwe jaar weer, bezwaard met onheil en vloek, een stuk van zijn leven afsnijden? Zijn door het vuur van een brandenden wil bezielde oogen zagen naar de hertogin, die in een halve sluimering bij de wieg van het kind was neergezonken. Hij wilde haar wekken, om naar bed te gaan.
Toen wekte haar een ander.
Op den drempel van het slaapvertrek stond Alexander.

In de huwelijksovereenkomst van Lucrezia kwam een ongeschreven paragraaf voor, die den paus veroorloofde, te allen tijde onaangemeld bij zijn dochter te verschijnen. De paus wist, dat Lucrezia vandaag na de Kerstbezoeken behoefte aan overpeinzing zou hebben en daardoor later zou opblijven. En hij voelde een eigenaardige prikkeling in zijn bloed, veroorzaakt door den lust tot spionneeren.
Alfonso wist echter, dat Alexander op dit uur geen vromen Kerstgroet kwam brengen.
De groet van den paus luidde daarentegen: „Heeft hij je geslagen, Lucrezia?"
De hertogin maakte een snelle beweging. „Hoe kunt u denken, allerheiligste Vader —"
„Ik kom, naar het schijnt, midden in een echtelijken redetwist. Kinderen, jullie vergiftigen elkaar het leven. Alfonso, ik zou u willen raden mijn vroom kind overeenkomstig haar waardigheid en schoonheid te behandelen. Heel Rome bewondert de blijde afspiegeling des hemels op haar gelaat, en hier betrekt het."
„Alerheiligste Vader, mijn hart was slechts van de gedachte aan

mijn kind vervuld —" Zij bloosde.
De paus zette zich behagelijk in een stoel. „Ik ben zoo laat gekomen, omdat in mijn vertrekken geruchten de ronde doen, dat Alfonso opnieuw er aan denkt, zonder mijn toestemming de paarden te laten zadelen en—"
„Wie waagt het —?" stoof de hertog vertoornd op. Maar zacht trilde de angst door zijn opwinding heen.
„Uw onstuimigheid schijnt de verdenking te bevestigen." De paus speelde met de bladen van Bembo's brief. „De heele wereld benijdt u om het kostbare vrouwenkleinood, en u acht het geringer dan een stuk glas."
„Dat doe ik niet," verdedigde zich Alfonso onbeholpen. „En het is niet in mij opgekomen, vrouw en kind te verlaten. Leugens van een booswicht!"
Alexander ontvouwde een brief. „De booswicht, die deze leugens heeft uitgedacht, ligt mij na aan 't hart. Het is Cesare zelf."
De jonge echtelieden schoten overeind.
„De brief is gebracht door een ijlbode uit het legerkamp bij Forli. Hij houdt in, dat ik mijn oogen goed den kost moet geven, omdat er teekenen zijn, dat de Colonna's tegen de Orsini's willen optrekken, en wij hebben alle redenen om de Orsini's als — voorloopige pijlers van onze macht te steunen. Nu heeft men u met Vespasiano Colonna op de valkenjacht zien uitrijden, uw draagstoel staat meer dan noodzakelijk voor het portaal van hun paleis op het Quirinaal, ja, men zou zelfs gemerkt hebben, dat in den toren der Conti's geheime bijeenkomsten plaatsv —"
„Dat is niet waar!" stoof de anders zoo stille jongeling op. „Met Vespasiano Colonna verbindt mij een onschuldige vriendschap, die nog uit den tijd stamt, toen hij met zijn vader in Napels te gast was. Maar nooit zijn er oproerige dingen tusschen ons besproken, nooit is het ons ingevallen, tegen het gezag van den paus samen te zweren. Hertog Valentino is slecht op de hoogte —"
„Wat men anders over 't algemeen niet durft te beweren," onderbrak hem de paus geprikkeld.
„Toch verstout ik mij, hem van overijling te betichten," zei Alfonso niet van zijn stuk gebracht.
„Ik verbied u, bij de Colonna's in en uit te gaan. Het is tijd, dat u uw droomerigheid afschudt en uw oogen opent voor de wereld om u heen." Zijn vette vingers vouwden Cesare's brief te zamen.
„Allerheiligste Vader," stotterde Alfonso, „men heeft mij reeds meer dan noodig gekortwiekt —"
„Omdat u anders uw vleugels te wijd zoudt kunnen uitslaan en ze gebruiken om u aan mijn invloed te onttrekken. Ik herinner u er aan,

dat u tweemaal Rome hebt verlaten, u bent naar Genua uitgeweken, omdat u de gevolgen van mijn bondgenootschap met Frankrijk vreesde, dat voor uw oom in Napels gevaarlijk had kunnen worden. Mijn ruiters zijn u achterna gegaan en brachten u gelukkig naar huis. Spoedig daarop bent u naar de Colonna's gevlucht en andermaal moesten mijn boden u terug halen. Ik waarschuw u dezen keer, eer het tot daden komt. Want mijn ruiters zijn er niet, om hun paarden voor een rebelschen schoonzoon af te jakkeren."

„En als ik u bezweer, allerheiligste Vader —"

„Men is er bij mij beter aan toe, als men zich in mijn besluiten schikt." Zijn toon werd nog warmer. „Ik zou u er voor willen waarschuwen, mij of hertog Valentino reden tot wantrouwen te geven. De onverzoenlijkheid van den hertog zou gevaarlijk kunnen worden."

„Aan die onverzoenlijkheid is mijn zuster Sancia al ten offer gevallen," zei Alfonso somber.

„Cesare heeft haar liefde van zich af geworpen, en wij hebben de edele dame naar Napels verbannen —"

„Allerheiligste Vader! Mijn zuster heeft zich stellig verlaagd, toen zij zich aan hertog Valentino vergooide, maar Cesare Borgia had nog altijd een zachteren vorm kunnen vinden, om zijn schoonzuster af te schudden, dan haar bij nacht uit haar paleis te halen en in een reiswagen over de Napolitaansche grens te zetten. Zoo behandelt men geen vorstin van Squillace."

De oude leden van den paus trilden opeens van woede. „Dat kunt u ter beoordeeling aan mijn zoon en mij overlaten," blafte hij heesch. „Wij zullen de wijze, waarop onreine vorstinnen moeten worden behandeld, niet van uw hertogelijke toestemming laten afhangen. Waarop laat u zich voorstaan, onrijpe knaap?"

„Maar een knaap, die rijp genoeg was om een Lucrezia Borgia als echtgenoot te dienen!" riep Alfonso met verbazingwekkende vermetelheid uit.

Deze ommekeer sloeg zelfs den paus met verwondering. Hij voelde, dat hij te ver was gegaan. „Genoeg daarvan", zei hij snuivend. „Wij hebben andere zaken in orde te brengen."

Lucrezia had het twistgesprek in de grootste opwinding gevolgd. Een angstige vreugde maakte zich van haar meester, toen zij Alfonso's hoog opgerichte gestalte zag, want het kwam haar voor, dat hij reeds onder haar invloed tot ridderlijkheid rijpte.

Alexander spreidde de dikke vingers uit elkander en klapte de handpalmen spelend tegen elkaar. Hij stond op en liep met zijn griezelige lompe schreden langzaam heen en weer. „Lucrezia, ik moet je een groote gunst vragen. Op den burcht in Subiaco groeit onder de handen van een zekeren Landini een bolwangige jongen op, die zich er op

kan beroemen, mijn spruit te zijn. Er is mij veel aan gelegen, dat de kleine een opvoeding krijgt, die hem in staat stelt, eenmaal vorstelijke rechten op te eischen. Het kind heet Juan en is thans drie jaar oud. Het juiste model kan hij pas onder de leiding van een vrouw krijgen, wier wezen zelf door natuurlijken adel en welopgevoedheid wordt gevormd. Het is begrijpelijk, dat mijn eerste gedachte naar jou uitging, mijn vroom kind."

De hertogin bloosde licht. Alfonso verbeet zijn opwellenden toorn. Zijn vrouw moest opvoedster van een ondergeschoven pauselijk kind worden!

„Je hebt hier groote bewegingsvrijheid in het paleis, kunt je hofdames naar believen voor den knaap gebruiken, ik verdubbel je toelagen, en de kleine Rodrigo zal een speelmakker krijgen. De kinderen zullen samen opgroeien, en ik denk er over om Sermoneta voor jou, lieve Lucrezia, aan te koopen als belooning voor de moeite, die je met den kleine zult hebben."

„Allerheiligste Vader —" trilde plotseling Lucrezia's ijdele vreugde.

„Ik zal Sermoneta tot hertogdom verheffen en het binnen een jaar aan je kleinen Rodrigo als leen geven. Ook wil ik Nepi den kleinen schreeuwer in Subiaco als leen schenken. Je gaat er dus mee accoord, Lucrezia?"

De paus staakte zijn bedaarde kamerwandeling. Toen hij Alfonso's onbewegelijk gelaat zag, ging er een gevoel van ergernis door zijn ziel, maar hij beheerschte zich wederom. „Ik zal maatregelen nemen," zei hij nu, „dat de kleine Juan heel gauw in je — hé, daar schiet me te binnen, dat je hem als oppasdame Donna Elvira zou kunnen geven of —" hij fronste het voorhoofd. „Hoe lang is het nu geleden, dat je hofdame Tiziana de' Calvi in het luchtledige is verdwenen?"

„Op den dag, toen Imola viel, werd zij vermist."

„Je was met de schoone vrouw, die ik helaas nooit heb gezien, zeer tevreden."

„Het waren gelukkige uren, die wij met elkaar hebben doorgebracht," zei Lucrezia op bijna somberen, peinzenden toon.

„Ik schatte haar hoog als de deugdzaamste vrouw, de zorgzaamste bewaakster van mijn huis. In het paleis van haar overleden echtgenoot Luca Brancaleone verkeerden de eerste kunstenaars van Toscane, van wie zij het diepe begrip voor al wat schoon is leerde. In Rome zat zij, zegt men, urenlang in de bibliotheek van kardinaal Grimani en bestudeerde de Grieksche strophen, kwam daarna bij mij, en onze hoofden brandden van ijver om de catalectische en hypercatalectische verzen te doorsnuffelen en volgens de regelen der kunst trimeters op te bouwen."

Er werd geklopt. De secretaris van Cesare Borgia verscheen op den

drempel. „Uwe Heiligheid, hertog Valentino is zoo juist van Forli aangekomen en vraagt Uwe Heiligheid om een genadige audiëntie."
Alle drie rezen overeind. De oogen van den paus schoten vuur.
„Cesare hier! De duizendkunstenaar! Weer bij nacht en ontij!"
„Hij is als steeds gemaskerd door de stad gereden. Hij wenscht, dat men gelooft, dat hij in het legerkamp bij Forli is."
De paus legde den mantel over den schouder. Lucrezia en Alfonso kusten hem de hand.
Nauwelijks was de deur achter hem gesloten, of Lucrezia fluisterde haar gemaal met verschrikte oogen toe: „Hij is er!"
„Hij is er!" klonk het als een huiverende echo terug.
In een oogwenk waren alle gedachten aan Tiziana de' Calvi verjaagd. Alfonso liep opgewonden heen en weer, zijn blikken doorspeurden de hoeken, als zocht hij de een of andere afleiding voor zijn kwellende ongerustheid. „Ik zal nogmaals mijn paarden moeten laten zadelen. En gij, Lucrezia — moet dezen keer mee."
Lucrezia klemde zich in angst en opwellende hoop op liefde aan hem vast. „U wilt mij — meenemen?"
„De echtgenoote behoort voortaan aan de zijde van haar gemaal," zei hij met trotsche vastberadenheid.
Toen vlogen haar blanke armen om zijn hals. En een zacht, gelukkig snikken zei hem dank voor het verlossende woord, dat het ijs had gebroken, waarmee hun harten zich uit wederkeerigen angst hadden gepantserd.
Maar plotseling rukte Lucrezia zich uit zijn omhelzing los. „Ik heb nog een geheim op het hart," zei zij neerslachtig. „Die vlucht van Tiziana —" Zij aarzelde.
„Wantrouw je mij?"
„Van dit uur af niet meer," antwoordde zij en wierp de laatste bedenkingen over boord. „Luister naar mij. Ik zelf heb de vlucht van die hofdame op touw gezet."
„Jij? Waarom?"
„Er dreigde haar gevaar van — hertog Valentino."
Alfonso wierp het bovenlichaam ontsteld achteruit. „Is de lucht dan vervuld van de ontzetting, die van zijn naam uitgaat?"
„Cesare zag Tiziana voor het eerst in Spoleto. Toen wij naar Rome terugkeerden — Tiziana was juist met haar garderobe naar mijn paleis verhuisd — kwam er een avond — als ik er aan denk, begint mijn hart nog luid te kloppen. Het was al nacht, u was bij de Anibaldi's genoodigd, daar wordt aan mijn deur geklopt — Tiziana ligt halfdood op mijn drempel, ik druk haar aan mijn borst en zij bekent mij, dat ze zooeven een verschrikkelijk oogenblik heeft beleefd. In de kamer, die zij had betrokken, stonden in een vaas prachtige rozen en leliën. Ze

dacht, dat het een geschenk van Savelli was. Plotseling vernam zij een licht geknetter, zooals wanneer kleine stukjes van een muur afbrokkelen. Een duistere vrees greep haar aan. Ze kon niets zien en toch bestormde haar een onverklaarbaar gevoel, alsof er iets vijandelijks in haar nabijheid was, dat nog geen vorm had aangenomen, maar haar toch reeds bedreigde. Zij wilde juist haar kleeren uitdoen, had haar haar reeds losgemaakt, de deur afgesloten, en alles was stil in het paleis — toen verstijfde haar hart van schrik. Het wandtapijt naast haar bed bewoog plotseling op een kleine vierhoekige plaats, alsof het van licht gaas was. En nu ontwaarde zij, dat een van de lichte tulpenkelken, die het patroon van het tapijt vormden, wonderlijk verkleurde en toen zij met de kaars bijlichtte, merkte ze, dat de kelk was uitgesneden en door het gat — een gloeiend oog haar aanstaarde. Van ontzetting liet zij den kandelaar vallen en stormde naar buiten. In de armen van een kamervrouw, die door haar hulpgeroep was opgeschrikt, kwam zij tot zichzelve en vloog toen naar mijn kamer, aan mijn borst. Ik vermoedde wat er zou gebeuren. Tiziana sliep dien nacht bij mij. Den volgenden morgen onderzochten wij de kamer. Een scherp verhoor van de bedienden bracht aan het licht, dat de aangrenzende kamer eenige dagen geleden in opdracht van hertog Valentino door zijn luitenant Michelotto, den lugubersten vertrouweling van zijn plannen, was betrokken, zoogenaamd om er opmetingen voor een alchimistisch laboratorium te doen. Nu brachten wij alles in het juiste verband. Het gevaar was te groot en te nabij. Ik zelf gaf Tiziana den raad te vluchten, want het was voor mij zekerheid geworden, dat de hertog het niet bij een mislukt avontuur zou laten. Is zij nu in Cesare's handen gevallen? Is haar een ongeluk overkomen? Heeft ze met de hulp der Madonna Toscane bereikt? De onzekerheid martelt mij. En nu is Cesare weer hier!" De gedachte deed haar opnieuw huiveren.

Alfonso zou zijn vrouw graag een teeken van den ommekeer zijner gezindheid jegens haar hebben gegeven, maar tegelijkertijd drukte hem het gevoel van zijn volkomen onmacht. Hyena's slopen geluidloos om het rijk van zijn hart, hij kwam zich als het zachte lam voor, dat weerloos aan de klauwen van de aartsvijanden is blootgesteld.

Alexander en Cesare, de tweeklank van deze huiveringwekkende namen, sidderde in zijn jonge hart en overstemde de neigingen van zijn zwakken wil. „Lucrezia, wat moeten wij doen?" vroeg hij hulpeloos. „Hoe zullen wij ons beschermen voor de machten, die ons beloeren? Waar is de reddende engel, die —" zijn gelaat brandde plotseling van vastberadenheid — „ik vlucht naar de Colonna's in Genazzano, van daar naar mijn vaderland, naar mijn hertogdom Bisceglia. U kent het niet, de zee blinkt tot in de duisternis der paleizen, de wijn

bloeit op de hellingen, en de luchten zijn licht met het zout der golven gedrenkt, en nooit overschrijdt Cesare den Liris." Onstuimig poogde hij het bevreesde hart van Lucrezia te beïnvloeden

Een warme huivering doorliep de hertogin. Zij dacht terug aan een tijd, toen zij ook naar het Napolitaansche land wilde vluchten met iemand, die haar trouw en dierbaar was geweest. De korte droom van haar eerste liefde nam weer vorm aan. Zij zag zich met Serafino d'Aquila in het jachthuis aan het meer van Nemi vereenigd, door de huiveringen der verrukking bespeeld, zij hoorde haar eigen stem klinken: „Kom mee naar den Liris!" En zij hoorde het meer zacht murmelen, en hoor — nu verscheurde haar eigen kreet van ontzetting: Cesare Borgia! haar oor. En toen viel de wolk der bewusteloosheid op haar neer — en haar ontwaken zag een dood lichaam aan haar voeten — aan haar hoofd een levend — en het woord San Sisto klonk in haar ziel . . . . .

Nu stond een ander op Serafino's plaats, iemand, die niet als een bruisende orkaan over haar ziel was gekomen, neen, eerst na een jaar brak zijn trots onder de aanstormende macht van het noodlot. Gemeenschappelijk gevaar had hun harten dichter tot elkaar gebracht.

„Als u vlucht, is uw lot ook het mijne," zei Lucrezia met opgezweepten moed.

„Lucrezia — we zullen vannacht wakker blijven — ik wil mijn pantserhemd aandoen —"

„U gelooft toch niet —"

„Cesare is er!" De waarschuwende kreet klonk zacht uit de bezwaarde borst. En Alfonso deed langzaam haar armen van zijn hals weg en haalde zijn geschubd pantser te voorschijn. Hij ging nooit zonder dit kleedingstuk uit.

Toen het hemd om zijn lichaam ratelde, zei hij bijna opgeruimd: „Ik laat mijn gemoed niet langer door dien angst kwellen. En als ik nu nog een middel wist, om jou en mij en het vaderland van deze vrees te bevrijden — voor goed —"

„Zeg het mij," drong Lucrezia aan.

„Vermoed je het niet, liefste?" Hij omklemde haar handen en het was, alsof hij zijn gedachten in haar wilde persen. „Het doeltreffendste wapen ter verdediging is de aanval."

Lucrezia maakte een gebaar van ontsteltenis. Haar katachtig lenige leden drukten zich aan zijn lichaam. „Dat kan je — je —" in verschrikking en nood vond het hart eindelijk het vertrouwelijke woord, „dat kan je — niet — nooit ofte nimmer — doen —"

„Het zal moeten worden gedaan!" Een vurige knapentrots roerde zich plotseling in hem. „Als Cesare nu te weten komt, dat de Colonna's mij hebben opgenomen en dat Tiziana de' Calvi met jouw hulp is

ontsnapt, zal hij alles in het werk stellen om ons in het verderf te storten. Ik heb trouwe harten onder mijn bedienden, er zijn Napolitanen onder, Barbieri is trouw als een hond, handig en brutaal, hij laat zich voor de daad slechts met mijn liefde betalen —"

„Onzalige! Met bloed je handen bezoedelen — met het bloed van mijn broeder — en met mijn medeweten — Alfonso — dood je gedachten, niet hem!" Zij trok hem, van angst en ellende doorwoeld, op den rand van haar bed en streelde zijn voorhoofd, waarachter de wildgeworden gedachten als brandende golven te keer gingen. En waarlijk, de onheilspellende vloed ebde weg, het onstuimige hart sloeg rustiger, het zachte jongelingsgemoed bevrijdde zich uit de omklemming van booze machten, en Alfonso vlijde zich teeder aan het kostbare, in trots en verblinding miskende lichaam van zijn vrouw en zoog met dorstige zinnen de schoonheid in, die hij zoo lang was voorbijgegaan. Met iedere beweging van zijn streelende handen ontsloot de gevoelige natuur van den hertog zich gewillig voor de betoovering van schoonheid en liefde, die zich wonderbaarlijk voor zijn oogen en in zijn hart vertoonden. Als verliefde jonge kinderen in de lente dronken zij sprakeloos de onder smart gekochte vreugden van een zalig bezit.

De donzige bloesems van de zuidelijke lente drongen rondom het slot Monterotondo uit het groen. En toch was het feest van Maria Lichtmis amper voorbij. Maar de natuur bewaarheidde het spreekwoord van den Romein: Candelora, inverno va fuora. De rozenroode bloesems der amandelboomen in de kardinaalstuinen balden zich als reusachtige tafelbouquetten en de eerste vlinders dartelden dronken van zon tusschen de nectarkelken. In Rome raasde nog het carnaval; hier boven echter, waar de ernstige majesteit van het bergslot zich uit stralende landouwen in de morgennevels verhief, wist men niets van het regentschap van den liederlijken prins, die als scepter den narrenstaf zwaaide en het leger van zijn amouretten naar alle hoeken der heilige stad zeer onheilig verstrooide. Het slot van Giambattista Orsini zag wel over de heuvels uit naar het Sodom van den paus, en de sombere torenwachter geloofde wel menigmaal als hij 's nachts op de tinne stond, als in den droom het koboldachtige gelach der carnavalsgeesten te hooren.

Toen de nevels opstegen en zilveren doorzichtigheid verkregen, blonken de berghellingen vriendelijker en lichter. Het landschap hief zijn groene borsten verlangend den eersten zonnestraal tegemoet, en de weiden en tufsteenheuvels strekten zich uit tot ver in de Tibervlakte, waar, nu nog door witte dampen verborgen, de oeroude, door de geschiedenis geheiligde stroom zijn kronkelend lint door het voorjaars-

tapijt weefde. Goud en rozen strooide de jonge Aurora over het welige groen der hellingen en op de bergtoppen, die zich oostwaarts uit den nevel losmaakten. In het Noorden echter verrees de Soracte met zijn schitterende sneeuwkroon boven de hoofden der bergvazallen rondom. Voor zijn troon lag als een witte schemel een wolk.
Naar deze wolk ging Tiziana's gedroom uit. De witte wolk had het verlangen van de vrijwillige gevangene op het slot doen ontbloeien. Zij en de naklank van de fluit, die Tiziana op het ivoren tafeltje had neergelegd.
Nu verging de wolk berustend Spoedig was zij geheel te niet, en in purperen blauwheid stond de bergwand te blinken. Meisjes trokken uit den burcht de helling af, waar de zwarte ploegstieren, door de zaaiende Campagnuolen geleid, in het zware juk over de donkere aarde stampten. De dag begon
Tiziana begroette hem nu met een paar slagen op de luit.
Daar klonk een dunne stem aan haar oor. „Droomerig kind! Ik heb driemaal den morgengroet gezegd. Maar snarenklank maakt doof."
„Hij maakt alleen droomerig, moeder Ginevra," zei Tiziana en kuste de oude mevrouw Orsini, de moeder van den kardinaal, de hand. Toen hielp zij haar in den met kussens bekleeden stoel.
„Er is al iemand geweest, die naar het zieke kind vroeg," zei Ginevra onder licht gekuch en schoof de voeten in de warme pantoffels.
Tiziana, met blozend gelaat, hoorde de mededeeling niet. Toen herhaalde de oude vrouw scherp, zooals hardhoorende menschen plegen te doen, haar woorden.
Tiziana nam den purperblauwen bergwand weer met de oogen in bezit en zei slechts losjes, „Zoo, zoo?"
Toen gleed een listige glimlach over het gezicht van de grijze vrouw.
„En er zal nog iemand anders uit Rome komen, om van het kind afscheid te nemen, dat zich nu naar Siena wil begeven.
„Komt de kardinaal terug?" vroeg Tiziana met een levendige wending.
„Hij heeft zijn knecht vooruitgestuurd. Zijn uw kleeren gepakt?"
„Alles. Morgen, zoo God wil, gaat het naar Viterbo, dan naar Siena."
Het klonk volstrekt niet opgewekt. Tiziana dekte nu de ontbijttafel. Elk van haar bewegingen was edel en bescheiden, maar zonder aanstellerij. Het schoone, Grieksch gevormde gelaat straalde in de warme tint van licht brons, ernst en lieftalligheid vereenigden zich daarin tot een zeldzame bekoring, een hoog voorhoofd bekroonde het en verhief het tot een sfeer van gevoelige scherpzinnigheid. Als zij met lichte achteloosheid voortschreed, de gevulde ledematen, die geen spoor van ziekte meer toonden, vrij bewegend, het ernstige en toch zoo zachtmoedige oog van den weerschijn eener deugdzame ziel vervuld, geleek zij op een statige Vestaalsche, die uit haar altaardienst

een priesterlijke afgemetenheid in haar dagelijksche verschijning had overgenomen.
Tiziana maakte nu zorgvuldig het ontbijt klaar. Melk en eieren en het nog warme, naar honing geurende tarwebrood, dat op het slot werd gebakken.
„Groet de oude vrouw Gasparia van mij, als u in Siena komt," zei Ginevra. „U zult een moeilijke reis hebben in de Toscaansche bergen, waar de sneeuw nog ligt Men voelt den kouden wind tot hier. Maar ik kan u niet vasthouden, Donna Tiziana."
„Mijn hart klopt hier niet vrij," zei Tiziana somber. „De gastvrijheid van den kardinaal bezwaart mij met een schuld, die ik nooit kan afbetalen. Mijn arm is genezen, de twee maanden op Monterotondo hebben mij gezond gemaakt. Nooit was een gevangene in zulke zachte ketenen geklonken. Maar nu drukt de innerlijke onrust mij de teugels van mijn paard in de hand. Marcello Chiaversa heeft naar mij gevraagd, zegt u?" Een zachtroode kleur trok over haar wangen.
Donna Ginevra slurpte behagelijk de warme melk. „Hij reed al vroeg om het slot en wenkte groetend naar het venster, wat zeker u gold, want hij glimlachte, alsof er een jong schepsel aan het venster zat."
„Hij moet nu immers ook gauw weg," zei Tiziana verward. „En hij weet immers nog niet, dat ik morgen vertrek. Op één dag zijn wij hier gekomen, misschien zullen wij op één dag —"
Buiten klonk een rumoer, alsof een wilde Scythe kwam aangestormd. Even later stond Marcello Gaetani in de kamer, den ruitermantel omgeworpen, den stormhelm en een ruiker bloemen in de handen. Hij boog eerbiedig en zag de schoone vrouw aan.
„Hebt u reeds de ronde gemaakt?" vroeg Tiziana vriendelijk.
Hij knikte. „Onze wachten aan den Tiber hebben een veerpont van de Colonna's ontdekt, dicht bepakt met wapens en schroot."
„Geen boot van de Savelli's?" vroeg Tiziana, verlicht ademend. „De Madonna zij dank!"
„Neen. Maar wij hebben van de bemanning nieuwe tijdingen gehoord. De hertog van Milaan is met zijn broeder, kardinaal Ascanio Sforza, uit de ballingschap teruggekomen en door de Milaneezen met gejuich ontvangen. Zij hebben de Fransche heeren verjaagd en zich in het bezit van de stad gesteld."
„Wat gaat ons Milaan aan?" zei Tiziana geringschattend.
„Toch wel iets, want de koning van Frankrijk, door de Milaneezen in het nauw gedreven, heeft Cesare Borgia de hulptroepen voor de verovering der Romagna moeten onttrekken, en hertog Valentino is nu gedoemd, van de overige steden af te zien. Cesare's lievelingsdroom is in rook vervlogen, en hij zal ook de veroverde steden moeten opgeven, denk ik. Catharina Sforza zal —"

„Uit den Engelenburcht worden vrijgelaten?" vroeg Tiziana verrast.
„Men mag het hopen."
„Dat zou de eerste genadige daad van een Cesare Borgia zijn."
Haar voorhoofd was donker geworden.
„Kunnen deze poovere bloemen uw gemoed niet opvroolijken?"
Marcello overhandigde haar den ruiker.
Tiziana nam dezen blozend aan. „Dank u, ridder Marcello." Zij legde de bloemen op de herdersgedichten van Ovidius, die de kardinaal haar had geschonken. „Hier hebben ze een poëtischen weidegrond. Kent u het boek?"
„In Sermoneta heb ik het met een vriend gelezen —" Hij zweeg verschrikt.
„Hoe komt u in Sermoneta?"
„Vrienden hebben mij dikwijls naar de Gaetani's gebracht," stotterde hij verlegen.
„Een arm, ongelukkig geslacht," zei Tiziana. „De hand der Borgia's drukt zwaar op hen."
Mercello zag snel een anderen kant uit, om zijn aandoening te verbergen. „De kardinaal komt vandaag uit Rome," zei hij haastig.
Donna Ginevra stond gehaast op. „En ik luister naar uw gepraat, inplaats van de kamers —"
„Ik zal er voor zorgen," zei Tiziana en drukte de oude vrouw weer in den zetel. „Ridder Marcello zal mij helpen, de boeken te ordenen, die de frater gisteren heeft gebracht. Is hij niet de archivaris van den kardinaal?"
Zij liep met Marcello naar de bibliotheekzaal, terwijl Donna Ginevra zich in Ovidius verdiepte.
In de bibliotheek stonden de handschriften, copieën en gedrukte boeken ordeloos door elkaar over de muurplanken verdeeld en men zag, dat een geleerde geest hier onvermoeid in de diepten der wijsheid afdaalde. De gezamenlijke wetenschap van dien tijd was hier vertegenwoordigd, alle vrije kunsten, kerkelijke geschriften, de volledige werken van Florentijnsche en Romeinsche geleerden in veelvuldige copieën, en in het midden van de Toscaansch-Gothische zaal, welker kruisgewelf zich steil naar boven verhief, lagen in groote vitrines de wonderlijkste cameeën, edelsteenen, munten en allerlei opgegraven vondsten uit de Latijnsche aarde. Hier stond ook de werktafel van den kardinaal, onaangeroerd, zooals haar heer haar enkele dagen geleden had verlaten.
Hier stonden Marcello en Tiziana stil.
„Welk een rust!" zei Tiziana wonderlijk ontroerd door de betoovering der stilte.
„Het is de rust van het graf," antwoordde de jongeling met de blin-

kende oogen. „Buiten lacht de zon. Laten wij snel werken, en dan zet ik u op 't paard, Donna Tiziana, en wij rijden naar de heuvels in het Oosten, midden in de zon."

„Dus op boekenwijsheid wilt u uw leven niet bouwen, ridder Marcello? Houdt u daar niet van?"

„O, ik had boeken in Sermoneta —" Weer zweeg hij verschrikt.

„U bent in den geest dikwijls in Sermoneta, alsof het een tweede vaderland voor u was."

„Dat is het ook," bekende Marcello. En een donkerroode gloed trok over zijn wangen.

„Wonderlijk!" Tiziana zette een paar boeken recht. Het was haar, alsof zij een geheim in het hart van den jongeling vermoedde. Maar zij ging snel op iets anders over. „Zegt u eens, hoe denkt u — over den kardinaal?"

Marcello's oog werd nòg eens zoo helder. „Kan het den leeuw iets schelen, als de muis hem voor een koning aanziet? Hij is een heilige man en toch zoo'n wonderlijke heiden."

„Die vermenging staat hem goed," zei Tiziana levendig getroffen. „Mij komt het altijd voor, alsof de kardinaal in ieder goed mensch een gedachte Gods aanvoelt."

„Daar zijn de boeken van San Agostino. We zullen die in de eerstkomende dagen in orde brengen."

„Dat zult u — van nu af — alleen moeten doen," verklaarde Tiziana.

„Wat — beteekent — dat?"

„Ik vertrek morgen voor goed."

„Nee?!" Hij gaf in een angstigen kreet lucht aan zijn schrik.

„U bent voortdurend een trouwe kameraad voor mij geweest," zei Tiziana zacht. „Onze gekwelde harten hebben door een toeval één en hetzelfde asyl gevonden. De hulpvaardige menschelijkheid van één man werd ons tot een haven, waarin wij eenigen tijd krachten mochten opdoen. Nu moeten wij de wereld in. U gaat, naar ik hoor, binnenkort ook naar de grensgewesten?"

„Naar Ancona," knikte hij, nog geheel bleek.

„Ik ga naar Siena, waar verwanten van mijn overleden moeder wonen. U — u zult het geheim niet verraden."

„Morgen dus!" zei Marcello toonloos. Hij nam als afwezig de boeken in de hand en plaatste ze zonder er naar te kijken in een rij.

„En wanneer — denkt u te vertrekken?" vroeg Tiziana eenigszins bedrukt.

„Op den dag — waarop u gaat — ga ik ook," antwoordde hij en sloeg de oogen naar haar op, waarin al het teedere gedweep van een knaap blonk.

„En bent u er zeker van, dat de kardinaal u zal laten gaan?"

„Ik was zijn — gast, niet zijn gevangene."
Na een pauze zei Tiziana verontrust: „Ik zou u willen verzoeken, niet morgen reeds te vertrekken. Het zou den kardinaal leed doen, zijn ziel is gevoelig, doet u hem dat niet aan."
„Waarom doet u het hem aan?" vroeg Marcello eenigs bitter.
Tiziana boog het hoofd. „Het kost hem teveel moeite, mijn aanwezigheid voor iedereen verborgen te houden. Hij behoedt mij als een betooverde maagd, verandert zich zelf in een draak —" zij glimlachte bedroefd — „opdat mij geen leed wordt berokkend. Ook leeft hij in voortdurende vrees, door de zijnen te worden verraden, zij het ook ongewild —"
„Hebben wij niet allen dien nacht in Bracciano uw geheim in onze borst begraven met een eed? Moest ik u niet voor den schijn naar Viterbo brengen, opdat men zou gelooven, dat u daarheen was gevlucht? Het zal hem, den kardinaal, gemakkelijk vallen, uw verblijfplaats ook verder verborgen te houden."
„Ik heb echter, volkomen genezen, geen recht op zijn gastvrijheid. Het is betamelijk, heen te gaan voordat deze wordt opgezegd."
Er heerschte een sfeer van ontstemming. Zij bracht een onbehagelijke stilte voort.
Marcello's bewogen hart verbrak deze eindelijk. „Als u werkelijk morgen wilt gaan, dan — moet ook mijn geheim worden onthuld."
Tiziana zag snel op. „Een geheim?"
„De naam Chiaversa dekt slechts het ongeluk van mijn geslacht. En als de naam Sermoneta dikwijls bij vergissing van mijn lippen kwam, dan werd deze uit mij geperst door — heimwee."
„Bent u —" Tiziana was geschrokken. „Bent u uit het geslacht der Gaetani's?"
„Marcello Gaetani." Hij trad dichter op haar toe en verhaalde haar van zijn ongeluk.
Huiverend hoorde zij de rampspoedige mededeelingen aan. Daar stond iemand voor haar, die als zij door een leger van spionnen was omsingeld en wien hetzelfde verblijf, hetzelfde ridderlijke hart tot schuilplaats was geworden.
„U zult mij niet verraden," zei Marcello innig. „Ik hoop in Ancona bij een trouwen vriend onderdak te vinden. Daar is mijn vader gestorven op een stormachtige zeereis. Daarheen wil ik ook mijn moeder laten overkomen. De Romeinsche grond brandt mij onder de voeten. De nacht, dien de geweldheerschappij der Borgia's over hem uitspreidt, verschrikt mijn gemoed. Ik verlang naar de straling van den dag, die over Ancona en zijn zee voor mij zal opgaan."
„Dezelfde nacht dringt ook mij een vrijeren morgen tegemoet. De nachtmerrie der Borgia's weegt ook op mijn borst. Heel Rome zucht

onder dien druk, maar ik" — zij liet het hoofd zinken — ,,ik heb alle reden om naar het eind van dien nacht te verlangen. Want de vijand, voor wien u vlucht, is ook mijn vijand."

,,Cesare Borgia?" De naam scheurde zich met geweld uit de borst van den jongeling los. Hij hijgde naar adem. Zijn oogen schitterden wild, zijn handen waren tot vuisten gekrampt.

,,Donna Tiziana — u vervolgd — door hem? Bij God — die hertog Valentino — o Donna Tiziana! die hertog zal onder mijn handen duizend dooden moeten sterven!" Schuimbekkend uitte hij zijn knapentoorn en blikte wild als een tyrannenmoordenaar.

Tiziana had haar zelfbeheersching teruggevonden. De wilde verontwaardiging van haar ridder, geboren uit het edele vuur der ontwakende liefde, bracht haar niet in verwarring. ,,U zult mij binnen de muren van dezen burcht tegen Savelli verdedigen, als de nood aan den man komt. Maar aan de woedende moordplannen van een overigens nog zoo dapperen knaap zou onze beschermer nooit zijn goedkeuring hechten. Daden, die uit de opwelling van een oogenblik voortkomen, zouden in staat kunnen zijn, mijn verhouding tot u in een verkeerd daglicht te plaatsen. Neen, ridder, zoo overijld wil ik mijn goeden naam niet verliezen, zoo lichtzinnig het schild van mijn vrouweneer niet laten bevlekken."

Marcello's trots stortte nu tot hulpeloosheid ineen, zijn bedroefdheid tot bitterheid. Zoo stond hij erbarmelijk voor de oogen der schoone vrouw, die hem nu met een snel besluit uit de perikelen van het oogenblik trachtte te bevrijden. ,,Komt u mee naar zuiverder gebieden, zie, daar liggen teekeningen — en daar is ook —" Zij bloosde licht.

Op een kunstzinnig met snijwerk en met arabesken van zilver versierden lezenaar lag een klein karton, waarop haar portret als Madonna was geteekend.

Een uitroep van verbazing sprong van Marcello's lippen. ,,Hoe mooi! Dat heeft die —"

,,Michelangelo Buonarotti heeft dat geschetst voor de groote groep in de slotkapel, die de kardinaal had willen laten plaatsen. Maar het is alles slechts een droom geweest, die door de eigenzinnigheid van den kunstenaar is verstoord."

,,Ik herinner me, dat hij na Kerstmis hier is geweest —"

,,Eén dag is hij gebleven, toen pakte hij zijn biezen. Hij vroeg schriftelijk om vergeving, een belachelijk iets verhinderde hem om die Madonna te maken —" Tiziana glimlachte pijnlijk — ,,zijn gebroken neus was daarvan de schuld — o lach niet, Michelangelo verdient dat niet — hij schaamde zich voor zijn leelijkheid, die zulke mooie gedachten voorbracht."

,,Ja, ja, zijn neus heeft twee ruggen."

„Het geschenk van een nijdas, die in een gevecht zijn neus heeft verpletterd. En met dat aandenken loopt de armen jongen met de fijne, groote ziel nu door de wereld. En allen, die hem zien, zeggen eerst: hoe leelijk! en daarna pas: maar hij heeft mooie gedachten. Hij heeft mij destijds zoo snel geteekend, alsof iemand met de zweep achter hem heen zat. En toen werd hij rood als een meisje en nog leelijker dan een kreeft en vluchtte, zonder een woord, zonder een groet, zonder eten, den nacht in. Ik geloof zelfs, dat hij zijn hoed vergat."
Zij hield het blad in de hand. Het was een roodkrijtteekening met scherpe karakteristieke streken. Een golvend ideaal-gewaad omhulde Tiziana's leden. Het schoone bovenlichaam rees in edele majesteit uit de heupen omhoog. In de schetsmatige teekening zag men reeds de monumentale opvatting der figuur. Met een troostend gebaar verhief zich de rechterhand, heel licht gebogen, in wonderbaarlijke ronding van het bovenlichaam af en bleef toch opgenomen in het rhythme van vorm en lijn.
Marcello baadde in de schoonheid als de vlinder in den dronkenmakenden geur der rozen. En hij dook in de afgrondelijke diepte van deze nachtelijke zwarte ster, waarachter geheimzinnige zieleroerselen schenen te zijn verborgen. Hij wist in 't geheel niet, hoe het was gekomen, dat hij nu aan haar voeten lag, knielend als een op zijn koningin verliefde page, het hoofd met de bruine lokken gebogen, de handen bezwerend op de borst gedrukt, moeilijk ademhalend en diep zuchtend.
„Madonna! Madonna!"
Toen legde Tiziana de hand op zijn hoofd. De teedere aanraking deed een huivering door hem heen loopen. En met plotse onstuimigheid greep hij haar hand en drukte er gloeiende kussen op. Tiziana bevrijdde haar hand uit zijn omklemming. „Kleine dwaas," zei zij met een bedwongen glimlach, „dat mag nooit, nooit meer gebeuren." En zich snel omwendend naar den hof zei zij plotseling: „De kardinaal komt! Zijn honden snellen naar de poort."
De jongeling sprong op. Met een lichte handbeweging streek hij zich de haren van het voorhoofd, alsof hij de verwarring wilde verjagen, want zijn knaapachtig zachte trekken waren verwrongen.
Daar klonk het geblaf der reuen.
Tiziana rukte het venster open. Uit den donkeren poortweg reed de kardinaal in den gouden zonneschijn van den zuilenhof. Zijn eerste blik trof het venster, welks vleugels zoo onstuimig werden geopend. Een glimlach, zonnig warm als de lentedag, die zijn gouden schijnsel over de baksteenen muren wierp, groette de schoone vrouwelijke verschijning.
In den schemer der zaal echter sidderde een knaap vol angst en ellende.

De kardinaal overzag met vreugde de vertrouwde zaal, waar zijn weetgierigheid dagelijks uit de bronnen van wijsheid en schoonheid dronk. En toen de hand van Tiziana zich hem tegemoet strekte, verzonk zijn warme blik diep in den haren.
„U brengt een lentegeur mee, kardinaal," zei Tiziana met helder klinkende stem.
Giambattista drukte Marcello de hand. „Knaap, u ziet er gehavend uit. Welke heidensche god is u verschenen?"
Marcello tooverde snel een glimlach op zijn ontdaan gezicht. De kardinaal kreeg vreemde vermoedens. Met een snelle wending trad hij op Tiziana toe, die een van zijn honden had gestreeld.
„Wees hartelijk gegroet, u bent in die paar dagen nog voller en schooner geworden. Het wonder der genezing straalt van uw trekken. De lente is een milde arts."
„Haar adem beroert de slapen als een zachte bloesemhand en alle booze gedachten vallen af," zei zij peinzend.
„Heeft Donna Tiziana ook booze gedachten?" vroeg Giambattista met opgewekt gelaat. „Dat zou de platonische harmonie verstoren. De gedachte vormt zich in verhouding tot de schoonheid der ziel. Hoe zou de deugd zich uit een booze gedachte kunnen ontwikkelen? Maar ik kom uit Rome en heb andere dingen ten beste te geven dan zedelessen." Hij schoof de stoelen naar de studeertafel. „U weet, Donna Tiziana, dat ik afscheid van u neem, want u vertrekt morgen. U hebt toch uw braven cavalier al ingelicht?"
Marcello knikte en zei neerslachtig: „Ook ik heb vandaag den laatsten sluier opgelicht, kardinaal. De ridder Chiaversa heeft het masker afgeworpen en den ongeluksnaam van zijn geslacht aangenomen."
„Dan breng ik u een goede tijding, Marcello. Uw moeder is behouden in Napels aangekomen."
„Ach!" De vreugde deed hem aan de voeten van den kardinaal neerzinken.
„De armen van Cesare strekken zich niet meer naar haar uit. Wel smacht Giacomo Gaetani nog in den Engelenburcht, Guglielmo is gelukkig naar Mantua ontkomen, maar het schijnt, dat de Borgia's vorstelijke genade willen laten gelden boven de puinhoopen van het huis Gaetani. Uw weg naar Ancona is vrij."
Marcello verhief zich met stralenden blik.
„Voor u echter naar Ancona vertrekt, moet ik u nog iets verzoeken." De stem van den kardinaal klonk zachter.
„Het is vervuld, nog voor u het hebt uitgesproken." Marcello greep in overvloeiende hartelijkheid de hand van zijn gastheer.
„Deze edele vrouw zal morgen op reis gaan naar Siena. Zij heeft een beschermer op den onveiligen weg noodig. De bergen zijn nu vol

troepen soldeniers, avonturiers, dieven en roovers. De bescherming van den trouwen Tolomei is niet toereikend. Wilt u Donna Tiziana met drie knechten begeleiden?"

Teugelloos en veelzeggend baanden zijn heete gevoelens zich een uitweg. ,,Uw wensch is de mijne."

,,Als u dien wandelrit naar Siena achter den rug hebt, kunt u over de Umbrische Apennijnen naar Ancona rijden."

Marcello's hart klopte heftig. ,,Zoo zijn dus de dagen der verborgenheid voorbij. Te midden van het geluk grijpt de smart mij aan. God beschermde mij door u voor Cesare's armen. Zacht hebt u mij de ketenen aangelegd, benoemde mij tot uw archivaris, vergunde mij de ernstige vreugde der vrije uren met u te deelen. Mij is het geluk ten deel gevallen, u een vader en een vriend te mogen noemen, en met beschaamdheid sta ik aan het eind van deze dagen voor u en weet niet, hoe ik de schuld moet aflossen, die uw goedheid in mijn borst heeft opgehoopt."

Zacht wees de kardinaal zijn uitgestoken hand af. ,,Ik wilde voor u de wegen tot een nieuw leven effenen. Als dank verwacht ik niets dan trouw, het zeldzaamste geschenk in dezen tijd."

,,Voor deze vrouw, die getuige was van onzen in stilte gesloten bond van trouw, zweer ik, het zwaard voor u te trekken in moeilijke dagen, vriendschap te koesteren en uw eer te verdedigen met vrijmoedigheid en kracht."

De kardinaal zag zijn beschermeling ernstig aan. ,,Heilig is het uur waarin het hart zich geestdriftig aan een vriend schenkt." Hij drukte de zachte knapenhand met van aandoening overvloeiend gemoed. ,,En God verhoede, dat je in de vreugde den vriend vergeet." Hij wierp een korten, maar warmen blik op Tiziana, langs wier oor de luide golven van vriendschap en wapenbroederschap bruisten, en die nu ook het innerlijk oor had geopend en ietwat bedrukt de wijding van dit uur onderging.

De blik van den kardinaal redde haar uit sombere gedachten.

,,Donna Tiziana, ik breng geen vroolijk geschenk voor u mee uit Rome," zei Giambattista nu met donker voorhoofd.

Een schrik doorvoer Tiziana. ,,Is men mij op het spoor?"

De kardinaal schudde ontkennend het hoofd. ,,Hertogin Lucrezia moet ongelukkig zijn, omdat uw spoor verloren is. Ik heb niets verraden."

,,De goede! Lieve! Zij was mij meer vriendin dan hertogin."

,,Ik heb meer van haar gehoord," zei de kardinaal neerslachtig. ,,Uw vader is ziek, zwaar ziek."

,,Mijn vader?" Tiziana verbleekte.

,,Hij heeft berouw, dat hij u in de armen van dien Savelli heeft gedreven."

„O, mijn vader!" Het beeld van den berouwvollen vader verdrong dat van den wreeden in haar hart. En indien hij nu stierf? O, over het lijk van haar vader heen zou Luigi Savelli's drijfjacht op haar opnieuw beginnen. De schaduwen van dezen angst versomberden haar blikken. Giambattista ried haar gedachten. „Op 't oogenblik volgen de Savelli's een verkeerd spoor. Luigi is naar Genua vertrokken."
„O, dat God hem verder in een labyrinth van sporen moge voeren!" bad Tiziana.
„Nog iets: men verwacht Cesare Borgia uit de Romagna terug."
Tiziana en Marcello bogen zich angstig naar hem toe.
„Heel Rome bereidt zich voor op een feestelijke ontvangst van hertog Valentino. Als hij terug is, zou hij er wel het eerst aan kunnen denken, zijn persoonlijke avonturen, die den schrik van alle moeders en echtgenooten vormen, voort te zetten."
„Laat mij hem het zwaard —," vlamde Marcello op en plantte zich als een beschermende Mars voor de ineengekrompen Tiziana.
Met verwondering zag de kardinaal de zeldzame verontwaardiging in het gelaat van den knaap opvlammen.
Toen kwam er een breuk in Marcello's wildheid. Zijn hartstocht was tot verrader geworden. Berouw overviel hem.
De kardinaal wierp zijn uiterlijke gelatenheid in de bewogenheid van het oogenblik. „Moordzuchtige held! U vormt u Herculische doeleinden. Maar ik raad u, liever stil naar Ancona te rijden en daar salade te planten, dan u in het wraakavontuur van Rome te storten. Door uw Catalinarischen ijver heb ik vergeten, Donna Tiziana verder in te lichten." Hij keerde zich somber tot de angstig afwachtende vrouw.
„Beheersch u, er is bericht uit — Siena gekomen."
„Van Gaspari?"
„Donna Bianca Gaspari —"
„Kardinaal — uw oogen zeggen — o, spreek, spreek —"
„De edele vrouw — is niet meer."
„Madonna!" Tiziana viel ontzet in den stoel terug. „Kardinaal — dat kan niet — o! o! Dat kan niet —" Zij trok de hand van den kardinaal naar zich toe. „Donna Bianca — dood?"
„Een week geleden is het edele lichaam in de aarde gelegd." De troostende hand van den kardinaal streek zacht over het glanzende hoofd van de in smart neergezonken vrouw.
Eerbied voor de heiligheid van deze smart deed Marcello zich iets verwijderen en hij naderde den lezenaar, waarop de beeltenis van Tiziana lag. Daar bleef hij in stomme, stille beschouwing staan.
Tiziana hief het hoofd op. „Nu is mijn bestaan doelloos." Het klonk als een afscheid van het leven.
„Zegt u dat niet, Donna Tiziana," onderbrak haar de kardinaal met

patriarchale zachtheid. „Het moeilijke oogenblik versombert het gemoed, en alle besluiten van het menschelijke hart zijn als uit een vreemd gemoed geboren."
„Wat heeft God over mij beschikt?" vroeg zij huiverend.
„De vraag is zoo diep menschelijk," zei de kardinaal, „dat wij God daarmee geen pijn doen. Begrijpen wij Hem dan ooit? Wat moet ons klein verstand met Zijn raadsbesluiten beginnen? Donna Bianca is dood. Daar in Siena is met deze vrouw ook een schoone toekomstdroom gestorven voor u. Of vergis ik mij?"
„Met haar dood zijn de bruggen afgebroken, die mijn leven met het huis Gaspari verbonden." Tiziana staarde verloren in den zonneschijn. Overal, waar haar gedachten ook tastten, lag de gesloten deur van het woord: onmogelijk. Rome, waar de vijanden loerden, Siena, het door den dood beroerde en voor haar vernietigde huis, de Latijnsche steden, waar geen tak van haar familie leefde — toen klaarden haar oogen plotseling op.
„Er zou een plaats kunnen zijn," zei zij als in den droom, „waar het ongeluk onder de zachte inwerkingen van den godsdienst zijn hardheid zou kunnen verliezen, waar de bronnen van Christus' woorden het benarde gemoed binnenvloeien, een asyl, voor welks geheiligde drempel ook de vervolgingswoede van den verschrikkelijken bruidegom zou moeten stilhouden." En zij teekende voor zich zelve dit toevluchtsoord met vriendelijke lijnen in het blauw van den hemel. Zij zag de muren onder de zachte straling van den avond gloeien, boven hen stak de kruistoren uit, wiens metalen stem tot de hora opriep, zij zag de witte gestalten der vrome vrouwen tusschen de wilde tuinheggen in diepe verzonkenheid wandelen, psalmboek, rozenkrans en het gouden kruisje in de handen, en zij hoorde het leedstillende gezang der zusters van het koor der kleine kerk galmen. Toen deed het verlangen haar de woorden uiten: „Kardinaal — ik wil tot de kloostervrouwen van Santa Chiara gaan en daar de groote gelofte afleggen."
Die wensch kwam voor Giambattista niet onverwacht. Maar zijn oogen werden donker. „De uitweg eert uw denken, Donna Tiziana," zei hij zacht, „maar overleg het wel, de schoone bewegelijkheid van uw geest, het doordringende verstand, dat zich zoo veelvuldig met de verschijnselen der wereld bezighoudt, van een wereld, die ten slotte toch ook een wereld van den Schepper is, uw zonnig gemoed, dat nu slechts door de wolken van het leed wordt overschaduwd, uw bloeiende jeugd, die in zich zelf de weerstanden der ontzegging smartelijk zal vinden — o, onderzoek dat alles, voor u handelt. Ik zou u een ander beeld kunnen schilderen, Donna Tiziana."
„En ik verzoek u, het te doen," zei zij eenigszins terneergeslagen.
„U de Mei ontzeggen, den bloeienden glimlach der vreugde? Alleen

te zijn met uw gemoed! Huiveringwekkend woord: alleen! Waarvoor de vreugde terugschrikt en het geluk zich angstig verbergt. O, de wereld zal u te eng worden in die gebieden van vreugde, de opgewekte geest zal zich in de gebeden der getijden niet vrijuit kunnen bewegen, en inplaats van den kloostervrede zal de grauwe somberheid van een kerker u omgeven."

„Kardinaal!" Tiziana kromp huiverend ineen.

„U was gewend, de weelden van het leven te aanschouwen, en nu zou de zwaarmoedigheid van een eeuwigen herfst de lentedagen van uw ziel omnevelen. Ja, het zou licht kunnen zijn, dat de hemelsche roepstem tot een weerroepende bazuin wordt, die door uw psalmen heenklinkt, dat doodsklokken de melodie van uw leven zingen. Geen meikransen, slechts bloemen, uit den kommer der innerlijke eenzaamheid gesproten, zullen voor u bloeien, mirten en rosmarijn zijn verdrongen door den somberen gloed der asters, de oogleden der lijdende zullen rood worden door de onweerhoudbare tranen, en in de uittering der ziel vervalt ook het lichaam, des levens schoone vorm, en vallen de bloesembladen, die u tot allerschoonste roos in den aardschen tuin Gods —"

De kardinaal hield ontsteld op. Hij was opgesprongen en liep nu snel naar het venster. Tiziana was neergezeten als een stil, door huiveringen overvallen biechtkind, dat zijn hart voor de waarschuwende stem van den edelsten priester opent.

Marcello echter had de schilderachtige gedachtenbeelden van den kardinaal met de instemmende vreugde van zijn jongelingshart gevolgd. Maar toen hij zag, hoe de welsprekendheid van den kardinaal op een lofzang van Tiziana's bekoorlijkheden uitliep, stroomde het bloed heet naar zijn hart.

Giambattista zag de verwarde vrouw vriendelijker aan en zei:

„Ik heb misschien al te levendig geschilderd, Donna Tiziana, schrapt u wat verf van het schilderij af."

Tiziana hief bedroefd het hoofd op. „Heb ik een anderen uitweg?"

De kardinaal knikte ernstig. Op zijn gelaat stond te lezen, welk een zware last zijn borst bedrukte. „De uitweg is die, dat u er geen meer zoekt. Dat u zoolang in uw schuilplaats hier vertrouwen stelt, tot vanzelf een uitweg opdaagt."

Tiziana zag hem met groote, angstige oogen aan. „Ik zou — hier — moeten — blijven?"

De kardinaal antwoordde bewogen: „Noemt u het gerust een soort gevangenschap. De keus wortelt immers in de vrije beschikking van uw hart."

Toen zette Tiziana opgewonden de gedachte van zich af. „Dat nooit. Zonder dwingende reden uw gastvrijheid misbruiken — "

„Noemt u het gevaar voor uw leven geen dwingende reden?"

„In uw huis liggen als een opdringerige bedelares —"
„Donna Tiziana!"
„Mij hier nestelen als een mot, u in de verdenking brengen, tegen mijn vijanden samen te zweren, tweedracht te zaaien in uw vreedzaam huis, de levende oorzaak te zijn van den opnieuw oplaaienden twist tusschen Orsini en Colonna!"
„In den nood moet men de waarheid zeggen." Hartstochtelijk drong de kardinaal het gevaar aan haar ziel op. „Luistert u dan, wat er in de wereld gebeurt. Knechten van Orsini hebben een Colonna neergeslagen. Giovanni Orsini en zijn zoon Renzo, Jacopo Santa Croce, de jonge d'Alviano hebben zich op Monte Giordano in het paleis van Orsini opgesloten. De jonge heethoofd Fabio Orsini heeft brand gesticht in het paleis van Colonna. Fabrizio Colonna is in aantocht van San Marino. In dit oogenblik kan de strijd zijn losgebarsten, indien de pauselijke troepen niet tusschenbeide komen. De Savelli's hebben zich aan de zijde der Colonna's geschaard, en hun ruiters trekken de Campagna door. Ik ben hier gekomen, opdat de heer op het slot is, als het tot uitersten mocht komen. Maar Monterotondo is altijd een Hesperidisch eiland geweest in de zee van twisten der geslachten. Zoo zeker ben ik van mijn zaak, dat ik de wachten zou kunnen intrekken en zonder pantserhemd, zonder degen een vroolijken rit langs de groene berghellingen zou ondernemen. Beteekent deze beveiliging niets voor u, Donna Tiziana?"
„Kardinaal, hoe lang zal zij duren? Zoolang, tot men weet, dat u het wild, waarop de Savelli's jagen, achter uw muren verbergt."
„Zoo vast is mijn geloof, dat ik het zou willen uitschreeuwen: „Ziet, hier is Tiziana de' Calvi! Mijn goed gesternte!" Hij zweeg verschrikt. Zijn gelaat werd gloeiend rood.
In den hoek, voor de beeltenis der zoo heftig verdedigde vrouw, viel uit Marcello's handen een dikke foliant op den vloer, de kroniek van Monterotondo. De doffe korte slag klonk, alsof een toornige hand het boek op den grond had geslingerd.
Tiziana zag den kardinaal verschrikt aan. Wat bedreigde haar zoo heet uit deze blikken, die anders van een Johanneïsche zachtmoedigheid waren? Wat gaf hem zulk een vlammende bezieling? Verkwistte hij zijn vurige welsprekendheid, om haar het afscheid moeilijk te maken? Of — dacht zij nog aan afscheid? O, als deze juichende afweer er maar niet was geweest, die zich om haar blijven daar vóór haar afspeelde! Nu was het zaak, het hoofd koel te houden, want het ging om haar vrouwelijke waardigheid. Tiziana strekte de hand naar den kardinaal uit: „Neemt u me niet kwalijk, maar — er zouden hier dingen kunnen gebeuren, die mij dwongen te berouwen, dat ik — hier ben gebleven." En nog vrijer voegde zij er aan toe: „Zoolang de omgeving in oproer

en alarm is, neem ik uw gastvrijheid in dank aan, kardinaal. Maar daarna wilt u zoo goed zijn, mij toe te staan de paarden te zadelen en mij ridder Marcello als begeleider te geven naar —" Zij haperde.
„Naar?" vroeg de kardinaal in gespannen aandacht.
„Naar Rome." Er klonk trots in het woord.
De kardinaal zag haar stom verbaasd aan. „Wilt u u zelf in het hol van den draak —"
„Luigi Savelli zal blij zijn met de gemakkelijke vangst," zei zij met gekunstelde lichtzinnigheid. „En misschien zal hij genadiger zijn dan mijn angst het zich voorstelt."
Giambattista voelde, dat dit een gedwongen overgave was, waarmee Tiziana zich het teeken der opoffering op het voorhoofd drukte.
„Ik kan u niet dwingen, Donna Tiziana," zei hij zacht. Toen wendde hij zich tot Marcello. „En u?"
„Heer — met uw verlof, laat mij blijven, tot —"
„Tot Donna Tiziana den burcht vaarwel zegt." De kardinaal glimlachte en had dezen glimlach zoo in zijn macht, dat men hem niet aanzag, dat hij met moeite een traan terugdrong. Hij drukte den gast de hand en zei warm: „Deze burcht is een zeldzame schuilplaats geworden. Eerst Riario, toen u en Donna Tiziana! Boven de burchtpoort schijnt het woord des Heeren te stralen: Komt tot mij, allen die vermoeid en belast zijt."
De dag was schoon, vroolijk klonken de stemmen van de ontwakende lente door het venster.
Een troep ruiters snelde den burchthof in. De kamerheer van den kardinaal, de oude Jacopo Landini, voerde hem aan.
„Op Monte Giordano is de strijd ontbrand tusschen Orsini en Colonna," meldde hij, verhit door den rit.
„Menschenmoord en vernietiging ter wille van den waan, de eerste in Rome te zijn!" riep de kardinaal bedroefd uit. „En de paus lacht in zijn vuistje, en over den zich zelf uitmoordenden adel maakt hij heimelijk het teeken des kruises en zegent den dag, waarop hij de overgebleven overwinnaars tegen den grond zal slaan."

De naam Cesare Borgia deed wonderen. Hij doorkruiste plotseling den strijdkreet: Orsini! Colonna! als de donderende, toornende galm van Aegis. Toen in het ochtendgrauwen door de straten van Rome de troepen soldeniers golfden en degens, lansen, zwaarden en schilden op elkander sloegen, toen uit het paleis der Colonna's op het Apostelplein de vlammen sloegen en hoog opgestapelde houten barricaden voor de huizen der Orsini's en Colonna's in brand raakten, weerklonken plotseling fanfares uit de richting van den Engelenburcht.
Door bereden lansdragers omringd, den helm met den geelrooden

vederbos in den nek gedrukt, de menigte streng monsterend, reed de pauselijke kapitein Rodrigo Borgia, een neef van den paus, naar de van oproer laaiende Orsini-wijk Monte Giordano. Hij verkondigde den moegestreden partijen den dreigenden wensch van den paus: „In naam van Zijne Heiligheid vrede en rust! Cesare Borgia is in aantocht!"
Zooals de vlam onder den sissenden aanval der watergolven knetterend wegkrimpt, zoo doofde plotseling de strijdwoede. Het was een list van den paus, want nog marcheerde de hertog niet op. Maar de nood van Rome en zijn eigen gevaar brachten Alexander op de gedachte, de tooverkracht van den verschrikkelijken naam Cesare Borgia te beproeven. De razende benden sprongen elkander voorbij, de branden uit de torens en barricaden veranderden in walmende rookzuilen, waar het schijnsel van het morgenrood doorheen speelde, en spoedig klonken nog slechts de dravende hoeven der pauselijke ruiters door de straten.

Maar reeds in den volgenden nacht hoorde men in de straten de canti carnascialeschi en de canzoni a ballo van Medici zingen, de verliefde Romeinsche knapen schoten met de zwartoogige meisjes door de nauwe steegjes der smerige ontuchtbuurten, door Bacchus vriendelijk gezegende groepjes bewogen zich luidruchtig langs de zwaar gegrendelde paleispoorten, en heel Rome verheugde zich op den komenden Jodenwedloop, waarbij Abrahams stuntelige zonen van het Campo di Fiore tot den Engelenburcht om den prijs van een rood zijden doek onder het spottende gelach der Romeinsche christenheid zich de longen uit het lijf moesten galoppeeren. De voornamere wereld verheugde zich op den wedren der berberhengsten, waarop tot slot nog de wedloop der zwarte buffels en ezels zou volgen.

Midden in het carnavalsrumoer zat in voorname gevangenschap de nog altijd schoone Catharina Sforza, die Cesare's krijgsgeluk ter aarde had geworpen. In angstige bedroefdheid bracht zij haar dagen door, bij elke bete sidderde zij, omdat het witte poeder der Borgia's er in kon zijn verborgen, dat langzaam de ingewanden verteerde.

Toen Cesare's secretaris den paus de aanstaande komst van zijn heer meldde, brak Alexander in tranen uit. Onmiddellijk liet hij alle pauselijke secretarissen, commissarissen, de beide ceremoniemeesters Burckhardt en Podio, de schilders en decorateurs bijeenkomen, om met hen over de feestelijke ontvangst te beraadslagen. Cesare moest als een Marathonsche overwinnaar worden begroet. Alle kardinalen werden van hun verblijf op het land naar Rome ontboden, de edelen vergaten hun twisten, dankten hun soldeniers af en bouwden hun vernielde paleizen weer op. Alexander overwoog, of de intocht van zijn zoon niet bij nacht moest plaatsvinden, om het feest een fantastischer aanzien te geven.

Ook Michelangelo Buonarotti werd voor den feeststoet om raad gevraagd. Maar hij liet zich ziek melden. En hij was ook ziek. In zijn eenvoudig ingerichte kamer lag hij peinzend over teekeningen en anatomische schetsen gebogen en hoorde niets dan den onrustigen golfslag van zijn hart. Hij had den spiegel uit zijn kamer verwijderd, want de caricatuurmensch grijnsde hem daaruit aan. Nooit was de zwaarte van dezen last hem meer bewust geworden dan op dien avond in Bracciano, toen hij het wonder van een menschelijk gelaat had aanschouwd, dat hem het verschil tusschen mensch en mensch had gepredikt.
Terwijl anderen hun jeugd doorbrachten, juichende om de vormen der schoonheid, ging de zijne ellendig voorbij onder den druk der gevoelige ziel, die overal schoonheid zocht en vond, alleen niet in zich zelf. En toch zag hij in, dat hij slechts met haar de liefde van de vrouw kon verwerven.
Nu ging zijn herinnering smartelijk borend tot den dag terug, toen zij, die eenig schoone vrouw, in de bekoorlijkheden der halve genezing voor hem stond en hij de teekenstift ter hand moest nemen, om haar schoonheid op het papier vast te leggen. Toen stortte het stevig gewaande gebouw van zijn ziel onder den greep van deze schoonheid ineen. En toen hij zich er toe wilde zetten, dezen idealen vorm in marmer te houwen, schrikte hij daarvoor in onbegrijpelijke schuwheid terug. Hij wist, dat hij de hoogste capaciteiten bezat. Niemand evenaarde hem — ja toch! Er leefde iemand in Florence, voor wien hij bevreesd was. Hij modelleerde niet, maar mengde wonderbaarlijke kleuren en schiep menschen op het linnen, die ziel hadden. En zijn „Avondmaal" in Milaan zou de plechtige ontkenning van alle overige creatieve daden der menschen zijn. Leonardo da Vinci! Bij dezen naam vergat men, dat in de Sint Pieter een Pietà stond.
Er werd op zijn deur geklopt. Galli trad binnen, mismoedig en ontstemd. „Met u is niets te beginnen, Buonarrotti," zei hij kortaf. „Ik had bestellingen voor u voor Brussel, Portugal, Frankrijk. Maar u hebt de zaak weer bedorven bij kardinaal Orsini, waar mijn voorspraak voor u slecht is beloond."
„Ik kon het niet aannemen. Ik wil den beitel trouwens in 't geheel niet meer ter hand nemen. Als ik in de toekomst mijn gedachten tot uitdrukking breng, zal het in verf zijn."
„U experimenteert me te veel," zei Galli onvriendelijk en met superieure zakelijke koelheid. „Ik moet ook voor mijn landhuis naar een ander omzien dan naar u."
„Doet u dat maar," zei Michelangelo geprikkeld. „Ik kan mij immers nauwelijks op mij zelf verlaten." Hij wierp een paar teekeningen door elkaar.
„Ik heb bij Pietro Perugino aangeklopt —"

„Dien stumper met zijn levenlooze mummies ? Hij heeft geen zin voor de handeling, voor de saamhoorigheid der figuren. Ja, ja, figuren. Allemaal levenlooze poppen, waarvan het gewaad het beste is. Louter staande en loopende beenen zonder afwisseling in vulgaire opdringerigheid." Michelangelo brieschte.

„Maar zijn koppen maken alles goed," zei Galli geërgerd. „Hij is bij de zestig en heeft er recht op, dat men voor zijn verworven meesterschap een buiging maakt. Ik geef toe, dat hij door de vele opdrachten slordig in de teekening wordt. Maar wat is geweest, moet toch ook in aanmerking worden genomen."

„Als datgene wat is geweest niet de grondslag voor de toekomst wordt, is dat wat geweest is — geweest. Ik zou mij schamen, mijn ontwikkeling naar beneden toe voort te zetten. Dan verroest ik liever meteen."

„U schijnt er aan toe te zijn," zei nu ook de gemoedelijke Maecenas eenigszins boos. „Het marmer ligt bij hoopen in uw werkplaats en u ligt in uw kamer en laat den dag maar voorbij gaan. Weet u eigenlijk, wat er in de wereld gebeurt ? Dat Cesare Borgia op komst is —"

„Laat hem zijn gang gaan. Men heeft mij om advies voor den feeststoet gevraagd. Maar aangezien ze den triomfstoet van Mantegna willen naäpen, bemoei ik me er niet mee."

„Dus Cesare interesseert u niet. Misschien zult u er dan meer belang in stellen, dat Bramante bij den paus is geroepen om een plan voor de San Pietro in Montorio te ontwerpen. Het moet een rond tempeltje met ontelbare zuiltjes worden, door eenvoudige nissen verlevendigd."

„Als het klaar is, zullen we er over spreken. Hebt u nog meer nieuws ?"

„Wat zou het u dan nog kunnen schelen, dat de schilderkunst een groot ongeluk heeft getroffen," antwoordde Galli aarzelend, want hij wist niet meer, waar en hoe hij Michelangelo moest aanpakken.

„En dat is ?"

„Het Avondmaal van Leonardo —"

„Wat is daarmee aan de hand ?" stoof de kunstenaar op.

„Het zal verrotten, wegsterven. Fra Mariano uit Milaan heeft de tijding gebracht. Een overstrooming heeft de muren van het klooster Santa Maria delle Grazie met vocht doordrenkt, de kleuren van het schilderij, een speciaal procédé van den meester, hebben vreeselijk geleden door het kwaadaardige vocht, er zijn scheuren en afschilferingen te zien. Men heeft Leonardo geroepen. Hij stond met ingehouden tranen voor zijn tot ondergang gedoemd werk."

„En hij zal een ander werk scheppen, daar kunt u zeker van zijn." Michelangelo's borst ging heftig op en neer. Een gevaarlijke mededinger was met den ondergang van dit meesterwerk uit den weg geruimd. God wilde dus hem, den jongen Florentijn, den weg naar den top lichter maken. De afgunst, de naargeestige vriendin van den

kunstenaar, had in zijn overigens zoo goedmoedig hart ernstige verwoestingen aangericht.
Galli stond op. De voorjaarszon lokte hem weg uit de sombere atmosfeer van de afgunst.
Toen hij weg was, wierp Michelangelo zich weer op zijn teekeningen. De stift ging gemakkelijker, vrijer, de gedachten schenen zich van een keten te hebben bevrijd, de ziel had een deel wangunst van zich afgestooten. Het afgodisch aangebeden „Cenacolo" van Leonardo was niet meer te vreezen. En toch — als hij iets anders schiep, iets nog beters, heiligers? Maar Leonardo was dicht bij de vijftig, had het zenith overschreden en was een langzame, bedachtzame werker. Maar misschien was het juist daarom, dat hij zijn krachten verzamelde, ze niet verspilde, zooals hij, Michelangelo, aan nietige opdrachten. Bovendien was hij schoon, oogen, die nu nog de zielen der vrouwen in verwarring brachten.
De vampier steeg weer uit den hoek van het hart en strekte de vangarmen naar den kunstenaar Michelangelo Buonarrotti uit.

Cesare kwam. Straat in, straat uit golfde de menigte der Romeinen. Eén gedachte dreef allen de straat op: hem zien, den verschrikkelijke, den groote, den lieveling der hel, en naar het scheen ook des hemels. Want genaderijk bestraalde zijn blauw het feestelijke gedrang, en een warme lentezon wierp haar lichtgolven over pleinen, torens, koepels, muren, tuinen en heuvels en schiep uit de schelle, opvlammende kleuren van draperieën en bloemen, waarmee alle straten waren overdekt, een telkens van kleuren wisselende hymne tot eigen lof, die zijn Maestoso in de triomfpoorten bereikte, welke aan de Porta del Popolo, op de Navona, bij den Engelenburcht, bij den ingang der zoojuist voltooide Via Alexandrina en voor het Vaticaan waren opgericht. De prachtige tapijten der kardinalen, brocaten kleeden, Brabantsche en Lombardijsche weefsels hingen langs de baksteenen muren der sombere paleizen in pronkende overdaad neer. Gigantische manden in fantastischen vorm stonden aan den voet der tribunes, daarnaast wonderschoone meisjes in bijna doorzichtige sluiergewaden, gereed, de zich in de manden bevindende ruikers van rozen en leliën, viooltjes en hyacinthen naar den feeststoet te werpen. De Olympus daalde met zijn goden naar de aarde af, en groepeerde zich tot zeldzame, dikwijls gewaagde tafereelen in de hoeken der Navona. Dionysus troostte de treurende Ariadne, Selene kuste Endymion wakker, Jupiter liefkoosde de verleidelijke Io, wier prachtig meisjeshoofd uit een sneeuwwitte koe oprees. Leda strekte verlangend de armen naar haar godenzwaan uit, onder een vlechtwerk van wilde rozen lagen Amor en Psyche op het bruidsbed, en op de puinhoopen der thermen voerden saters en

nimfen schalksche spelen uit. De grootste triomfboog, naar den boog van Constantijn nagemaakt, stond bij den ingang van de Via Alexandrina, door een in zinnelijken kleurengloed prijkende lijst bekroond. Aan beide zijden stonden in nissen van rozen wondermooie Albaansche meisjes in fantasiedracht, de verschillende deugden symboliseerend. Hier stelde ook de weelderige Sancia, vorstin van Squillace, schoonzuster en voormalige geliefde van Cesare Borgia, haar reeds half verwelkte schoonheid ten toon. Haar leden lagen, gehuld in een geurend matgroen sluiergewaad, waarop gouden spinnen waren gestikt, op een met vachten bedekt rustbed. Aan haar voeten lag, vermomd als Petrarca, de jonge baron Pandolfo Anibaldi, haar tegenwoordige minnaar, en las haar verzen voor, die hij, noch de vorstin begrepen.
Op een tribune in de nabijheid van het paleis van Orsini had een bakker een reuzenburcht uit marsepein opgebouwd, die op den veroverden burcht van Forli geleek. Kleine toestormende dragéefiguren waren rondom opgesteld. Tegenover deze kinderlijke speelschheid was de buitensporig groote buste van Roma geplaatst, door een kunstig net van gekleurde waterstralen overkoepeld, die als een fontein uit een door een Florentijnschen kunstenaar bedacht toestel in de hoogte schoten.
Daar ging beweging door de menigte. De minnares van den paus, Giulia Farnese, reed in een gesloten karos naar het Vaticaan. Door de ruiten blonk het tarweblond van haar haren.
En daar kwam aan het hoofd van een troep ruiters de vriendelijke vijfentwintigjarige kardinaal Giovanni de' Medici, omgeven door een staf van dichters en geleerden.
En daarna de gezanten van Florence, Venetië, Ferrara, Milaan, Mantua en Napels met hun secretarissen en dienaars. Vervolgens de zwaar gepantserde stoeten van Colonna en Orsini, met hun vrienden en vazallen, nog steeds van wantrouwen en vijandigheid jegens elkaar vervuld, trots en uitdagend langs elkaar heen rijdend, zoodat het er menigmaal den schijn van had, dat de met ijzer omhangen edelen den nauwelijks verstikten strijd opnieuw wilden doen ontvlammen.
Door het Borgo golfde plotseling een gezoem en gebruis. Alles verdrong zich naar het paleis van Lucrezia Borgia. Daar kwam een draagstoel aan.
De schoone hertogin liet haar onblijmoedigen glimlach over de menigte glijden en toonde den Romeinen haar haar van gouden zijde, waarin haar geliefde parelen blonken. En naast haar Alfonso van Bisceglia, wiens melancholieke oogen geheele netten van betoovering over de vrouwenwereld der heilige stad wierpen.
Nu begon het plechtige klokgelui van alle Romeinsche torens. En het ging door de tot het kookpunt verhitte gemoederen: Hij is er! Cesare

Borgia! En in het zonnegoud steeg kringelend de walm der pekfakkels bij de triomfbogen omhoog, alle kleuren raakten in beweging, sprongen bliksemend van plaats tot plaats, roode, gele, groene golven gingen op en neer, en het scheen, dat de huizenzee zelf zich in beweging wilde zetten, om den pronkerigen overwinnaar tegemoet te snellen.
Daar kwam de stoet der twaalf zegewagens. Victoria aan de spits, een geliefde van Cesare met fladderende ravenzwarte haren, waarin een gouden band met bliksemende robijnen lag, in de rechterhand het zwaard, in de omhooggehouden linkerhand den krans van den roem. Daarna de stoet der bereden kardinalen, en Cesare Borgia's lijfwacht onder de klanken van trompetten, klaroenen, trommels en tamboerijnen.
En nu op sneeuwwitten, met goud getoomden telganger hij zelf! De gespierde vechtersleden in het diepzwarte, sombere wambuis gehuld, op welks borstlap de gouden zegeketen fonkelde, de door veeren omwaaide baret op het hoofd, de bruingouden lokken tot op de schouders golvend, het streng besneden gelaat aan het volk prijsgevend, omstraald door een glans, dien de Zuidelijke fantasie tot een legendarischen, bloedrooden gloriekrans uitspon. Een gekunstelde glimlach speelde om zijn lippen, toen hij de schoone meisjes als sirenes verkleed bij de eerste triomfpoort aanschouwde, en zijn oog koos een der verleidelijke schoonen uit, die hem met liefelijk klinkende gezangen huldigend begroetten, terwijl uit breede offerschalen, die op zilveren candelabers stonden, welriekende dampen ten hemel stegen.
Plotseling stond de stoet stil. Op de Navona klonken fanfares. Lucrezia ontving haar broeder met glimlachenden groet. Maar achter haar glimlach ging peillooze angst schuil. De nabijheid ontdeed Cesare's verschijning van haar betoovering. Zijn voorhoofd droeg het schild van een vreeselijke ziekte. Etterende zweren zaten daar, die het haar niet kon dekken.
Nogmaals stokte de stoet. Deze keer liep er een gevoel van ontzetting door de menigte. Uit een zijstraat der Navona drong als een boorworm door de menigte de stoet van een broederschap, in de kleuren des doods gekleed. En midden uit den zwarten worm sprong eensklaps een vrouw naar voren en wierp zich door de pauselijke gelederen naar den blinkenden telganger van Cesare. „Vloek over u, Cesare Borgia!" gilde haar kreet. „Verleider die —"
Daverend tromgeroffel bedolf haar stemgeluid. De wachten grepen het meisje en sleepten haar naar de Torre di Nona. Het was Fiammetta Pandolfi, een der op Venus' altaar geofferde minnaressen van Cesare. De trompetstoot der vervloeking schalde langs het oor van hertog Valentino heen. Gelaten beschouwde hij de opgewonden menigte.
De hertog had met Alfonso van Bisceglia nauwelijks een woord ge-

wisseld. Hij wendde zich tot Lucrezia en zei met zijn koude stem: „Je bent voller geworden, zuster, en schooner. Naar ik hoor, is er strijd geweest tusschen Orsini en Colonna."
„Ze komen nooit tot rust," antwoordde de hertogin.
Gedurende het voortrijden vroeg Cesare: „Hoe leef je met je gemaal?"
Er kwam een heldere glans in Lucrezia's oog. „Goed, broeder, o, heel goed!"
Cesare's hand legde zich krampachtiger om de teugels van zijn ros. Maar de menigte toonde hij een onbevangen gelaat. O die menigte! Hoe gedwongen vierde zij zijn overwinning! Maar hij wist, dat men dit licht ontvlambare volk de zwaarte van den strijd moest voorspiegelen, om het voor werkelijk moeilijke veroveringen des te ontvankelijker te maken. O, Cesare Borgia kende zijn Rome. Rome is Italië! dacht nu zijn teugellooze geest, toen de Sint Pieter in zicht kwam. Binnen de muren van het Vaticaan zal door onzen wil het lot van Italië worden beslist.
Achter den hertog reed de opperbevelhebber van zijn troepen, de eerzuchtige, door het verlangen naar roem als door een ziekte aangetaste condottiere Vitellozzo Vitelli, gespierd als een Spaansche stierenvechter, met roofdierblikken, die de schrik van zijn soldeniers waren. Hij scheen met zijn paard tot een ijzeren eenheid vergroeid te zijn. Daarna volgde de goedmoedige, stoppelige grijskop Pagolo Orsini, die het leven in het legerkamp zat was, daar het nooit tot bakkeleien was gekomen, en die van zijn zooeven begroeten zoon Fabio de nieuwtjes van Rome in ontvangst nam. Soldeniers uit alle gouwen van Italië, Duitschland, Gascogne en Zwitserland volgden op moegereden paarden.
Pagolo Orsini keek zich vergeefs de oogen naar den kardinaal uit.
Fabio lachte. „Tja, wij hebben hem sedert dien noodlottigen avond op Bracciano niet weergezien. Hij heeft zich als een kluizenaar op Monterotondo teruggetrokken en leest, naar het schijnt, het brevier uit het oog van een schoone vrouw. Hij heeft een onzichtbare heg om zijn slot geplaatst, en wie wil binnentreden, moest eerst den ingang zoeken.
„O, die christelijke epicurist! Of is hij een stoïcijn? Ik ken het onderscheid niet zoo precies."
De klokken overstemden den spot. Voor het heiligdom der christenheid ontving de paus, omgeven door de Curie en den trotschen adel van Rome, zijn beminden zoon. In dit oogenblik zwegen de klokken, de volle aandacht moest op vader en zoon worden gericht. Alexander omhelsde zijn eenigen Cesare, den schoonen moordenaar van zijn oudsten zoon Juan, kuste hem onder tranen, zegende hem en kon hem niet genoeg teederheid en liefde betoonen. Voortdurend stroomden de tranen over zijn strakke, bijna door geen rimpeltje ontsierde wangen, maar zijn hart trilde van pijn, toen hij de etterbuilen op het voorhoofd

van zijn zoon ontdekte. O, hij kende die ziekte maar al te goed.
„Cesare, mijn lieveling!" jammerde de paus door zijn tranen heen.
De zoon knielde voor hem neer en kuste den zoom van zijn gewaad en de met robijnen bezette pantoffel. Toen stond hij op en dankte den vader in de Spaansche taal voor de ontvangst, en Alexander antwoordde en loofde het uur, waarin hem door het militaire talent van zijn zoon een deel der Romagna was geschonken.
Nu liep Cesare met gebogen hoofd naar de Pieterstrap, knielde neer en verrichtte een kort gebed voor de wijd geopende deuren, die den blik in het inwendige van den dom vrijlieten. Op den achtergrond blonk, door ontelbare kaarsen bestraald, de statige praal, die het apostelgraf bekroonde.
Achter den knielenden Borgia sloot de halve cirkel der bereden kardinalen de biddenden van de menigte af. En een woud van lansen was dreigend als een tweede halve cirkel rondom de groep getrokken. Ook tijdens het gebed moest men de Borgia's voor den haat der Romeinen beschermen.
Cesare's lauw gebed verstikte na een paar woorden. Zijn verbeelding verlustigde zich in eerzuchtige droomen. Niet Rome alleen, heel Italië moest aldus in eerbied of vrees voor zijn machtsvisioen verstarren. Een deel der Romagna lag aan zijn voeten, de rest moest binnenkort volgen, zoodra Frankrijks hulp weer daadwerkelijk zou worden. Alle kleine staten moesten in zijn klauwen vallen, en hun tyrannen zou hij onder den triomfboog van Titus voor zijn zegewagen uitjagen als eenmaal Marius den Numidischen koning Jugurtha. En in het volgende oogenblik reeds hoorde hij de stem van den paus aan zijn oor klinken:
„Ik benoem Cesare Borgia, den hertog van Valentino, tot baanderheer der Kerk."
Het klonk als een zacht preludeerend accoord van de groote muziek, die zijn leven met een geweldig Maestoso doorstroomde.

De paus had zijn kalmte teruggevonden. De overvloedige avondmaaltijd was ten einde. Men had het gehemelte met verschillende soorten visch, wildpasteien, kippen en gebak gestreeld, men had de wijnen van Sicilië en Spanje geslurpt en het spel der pauselijke musici zonder bijzondere aandacht genoten, en toen de dansen der verleidelijk gekleede meisjes uit Sora waren afgeloopen, gaf Alexander het teeken om op te breken, want hij wilde nog met zijn zoon alleen zijn.
In de torenkamer verspreidden de twee dikke kaarsen een zwoelen geur. Voor de met een rood kleed bedekte eiken tafel zat de paus en volgde met bijna angstige oplettendheid de geweldige schreden van zijn zoon.
„Lief kind, ik kan je plannen met Catharina Sforza niet goedkeuren,"

zei hij ietwat onbehagelijk.
„Zij zal in de Belvédère de middelen en wegen vinden, om zich met de haren in verbinding te stellen," lachte Cesare geprikkeld. „En dan hebben we de honden opnieuw op onzen hals."
„Als wij haar vasthouden of uit den weg ruimen, trekt Ludovico Sforza tegen ons op, want hij zal den smaad niet op zich laten zitten." De paus geloofde een politieke troef te hebben uitgespeeld.
Maar Cesare beet op de lippen. „Ludovico's hertogelijke troon is alweer aan 't wankelen. Hij steunt op de Zwitsers, maar ook die strijden daar, waar de soldij luider rammelt. Stuurt u Catharina Sforza dus gerust naar de andere wereld, anders zullen haar vergiftigde brieven opnieuw het Vaticaan worden binnengesmokkeld. U vergeet, wie zij is. In een sfeer van moord opgevoed, aan den aanblik van bloed gewend, zal zij door bloed verder waden. Haar vader Galeazzo is onder de handen van tyrannenmoordenaars gevallen, spoedig daarop haar echtgenoot onder de dolken van samenzweerders, haar broeder stierf door vergif, haar tweede echtgenoot is eveneens door samenzweerders omgebracht, waarna de dappere vrouw te paard sprong en naar de verblijfplaats der moordenaars snelde, waar zij mannen, vrouwen en kinderen liet afmaken. En zoo iemand wijst u de beste vertrekken in het Vaticaan aan, inplaats van haar in den Engelenburcht te laten versmachten. Zij heeft persoonlijke aanhangers. In 't bijzonder in Florence. De kanselier der republiek, een zekere Niccolo Macchiavelli, wilde haar gebied in de hand hebben als land om door te trekken. Ik moet dien sluwen kerel eens van meer nabij bekijken. Allerheiligste Vader, ik zou u dringend willen verzoeken, de zachte handstreeling tot uw heilig herdersambt te beperken, maar in de ruwere sferen der machtspolitiek van ons huis den klauw van den leeuw te toonen."
Alexander was al lang tot een pop geworden. Zijn zoon had hem in den loop van den tijd door de stoutmoedigheid van zijn gedachten willoos gemaakt in zoodanige mate, dat hij het niet meer aandurfde, tegen de eischen van zijn kind te velde te trekken. Ook Rome gehoorzaamde bevreesd den geest van geweld, die van den zoon uitging, de Romagna lag half bedwongen in Cesare's handen, de vazallen der Kerk, de Malatesta's, de Sforza's, de Varani's en de Manfredi's werden van hun leen vervallen verklaard. Zoo stelde zijn onvermoeibare eerzucht de toekomstige landen van zijn heerschappij op de wijze van een mozaïek te zamen.
„Colonna en Orsini zitten elkaar weer in het haar, naar ik hoor," zei Cesare. „Maar u hebt verkeerd gedaan hen weer met elkaar te verzoenen. Zegt u eens, zit de oude Giacomo Gaetani nog in den Engelenburcht?"
De paus knikte. „Hij protesteert tegen inbeslagneming der goederen."

„Dat mag hij doen. Ondertusschen maken wij de witte poeders voor hem klaar, die zijn protest van dag tot dag zwakker zullen maken. Anders verzoenen de partijen zich en richten hun wapens tegen ons.''
„Geloof je dat, Cesare?'' stoof de paus op.
De hertog haalde een briefje uit den zak. „Kijk, dat heeft men zoojuist voor uw deur gevonden.'' En hij las den paus een pamflet voor, dat de Orsini's en Colonna's opwekte, alle twisten bij te leggen en gemeenschappelijk tegen den Vaticaanschen stier op te trekken, die Ausonia had verwoest, en hem met zijn jongen in den Tiber te werpen.
„Men moest dergelijken scribenten de handen afhakken en voor de raven gooien,'' meende Cesare koelbloedig. „Dat zou een probaat middel zijn tegen de poëtische probeersels der lieve Romeinen. Kardinalen ophangen, edelen een kopje kleiner maken, dat zal afschrikken —''
„Heb ik niet mijn eigen neef, den kardinaal-legaat Juan Borgia in Urbino laten dooden —''
„Dat was een klein begin —''
„Cesare!'' De paus schrikte voor zijn zoon terug.
Onverbiddelijk ging de jonge gier voort: „Benoemt u nu nieuwe kardinalen uit uw huis. Vóór alles den jongen Ludovico en den jongen Juan Borgia. Het purper zal hun wel goed staan. Onder dien dekmantel zullen zij onfrissche schatten verzamelen, die u hun op de gewone wijze kunt afnemen.''
De grijsaard tastte met de handen in de lucht. Waar moest hij dezen zoon, van wien een bloedlucht uitging, aanpakken?
Cesare nam een slok van den donkeren wijn, die voor hem stond. „Er is een zorg, die mij naar u toe drijft, allerheiligste Vader. De zorg om — Lucrezia.''
De paus spitste de ooren. De naam Lucrezia werkte steeds als dauw op zijn hart. Hij gaf er zich geen rekenschap van, met welke gruwelijke zonde hij zijn ziel bezwaarde, als hij zijn gedachten in eenzame uren naar haar paleis liet zweven, zich haar schoonheid voor den geest haalde, haar langzaam van haar sieraden en haar kleeren beroofde, om haar vervolgens, zooals hij zich zelf wilde wijsmaken, met schildersoogen te beschouwen. En op een dag was hij werkelijk opgestaan en naar de deur gesneld, om Lucrezia te halen — toen hij door een bezwijming werd neergeworpen. De gruwelen van het Atridenhuis schemerden waarschuwend voor zijn oogen. En hij nam na het ontwaken een dunne zweep en geeselde zich daarmee rug en nek.
„Je spreekt van Lucrezia? Is ze niet schooner geworden?''
„Maar de parel der vrouwen is voor de zwijnen geworpen.''
De paus keek zijn zoon met half dichtgeknepen oogen aan. „Bedoel je, dat ze niet gelukkig is?''
„Zij is zoo ongelukkig, dat wij er nu een eind aan moeten maken.''

„Je vergist je," zei de paus. „Ze leven nu als tortelduifjes. Eén ding is zeker. Zoo gemakkelijk snel als bij Giovanni Sforza zullen wij het bij haar tweeden echtgenoot niet hebben. Lucrezia zal zich verzetten en de hertog ook."
Cesare zei berustend: „Hij heeft slechts de keus, vrijwillig afstand te doen of —" Hij krulde de lippen en zweeg.
Alexander begreep snel. Onbewegelijk lag hij in zijn scharlaken stoel alsof hij op kussens van bloed was gezet, die zijn zoon als eenig juiste omlijsting voor zijn figuur voor hem had gespreid.
Over den hof lag een heldere sterrennacht. Cesare opende het venster. Geen geluid weerklonk. Slechts van verre hoorde men den doffen tred van een wacht houdenden pauselijken soldaat.
De paus trachtte sidderend zijn zoon te overreden: „Hij is — zoo jong! Verschoon hem! Beloof me, dat je hem niet —" Het woord bleef hem in de keel steken.
Maar hij zag de gevoellooze oogen van Cesare op zich gericht.
„Goed," zei deze. „Dan zal Alfonso zoo goed moeten zijn, om het huwelijk te verbreken."
„Scheiden kunnen wij hen niet, dat kan slechts de dood."
„Dan zullen wij hem verzoeken, op een passend tijdstip te komen," zei hertog Valentino. Het woord sneed als een scherpe zeisslag door de lucht. Een huivering doorliep de borst van den paus. Het overvloedige eten met de wijnen had zijn bloed dik gemaakt.
„Nog maar één ding, allerheiligste Vader," zei Cesare eenigszins verlegen. „Mijn dochtertje Louise in Frankrijk zal spoedig de onontbeerlijke kleine waardigheid moeten hebben, die de dochter van een hertog der Romagna toekomt. Ik wilde u verzoeken, de toch reeds rijkelijk bedachte Lucrezia het hertogdom Sermoneta te ontnemen. Spoleto en Nepi zijn reeds een zware last voor zulke jonge schouders."
De paus zuchtte. Zijn hand maakte een gebaar van hulpelooze toestemming.
„Men zou mijn zuster immers door een nieuw hertogdom schadeloos kunnen stellen, en ik wilde alle moeite doen, om het uit te zoeken. Pracht en praal zal haar omringen, wij zullen haar met de schoonste vrouwen uitrusten, haar hofhouding moet die van een koningin evenaren. Onder haar begeleidsters moet Giulia Farnese —"
„O, laat haar mij!" smeekte de ongeneeslijke verliefdheid van den ouden paus.
„Giulia Farnese verdient een berisping, allerheiligste Vader," zei Cesare met een fijnen glimlach. „Door haar verblindende schoonheid is een andere verdreven. Het schijnt, dat Giulia Farnese in de hemelsch schoone Tiziana de' Calvi een mededingster vreesde en zoo onvoorzichtig is geweest, deze vrees door openlijke verklaringen te bekrach-

tigen. En aangezien Donna Tiziana voelde, dat de stralenkracht der zon Giulia haar eigen licht zou kunnen verduisteren, gaf zij er de voorkeur aan, bijtijds zelf uit te dooven. En daarom is ze verdwenen."

„Je schijnt in die hofdame behagen te hebben geschept."

„Ze was geheimzinnig als een in de schelp besloten parel. Brancaleone moet haar priesterlijk streng hebben ontzien, dat hij haar zoo ongerept in haar bloeiende reinheid aan de wereld kon nalaten, die nu niets meer van haar bezit dan de herinnering aan haar meteoorachtige verschijning."

„Ik heb haar in 't geheel niet gekend," zei de paus.

„Het was verrukkelijk, haar naast Lucrezia te bestudeeren," zei Cesare genotzuchtig. „Het gouden blond en het diepe zwart, bovendien de innerlijke verschillen, de eene vol vroolijke lieftalligheid en met een kinderlijk gemoed, de andere van een majestueuse afgemetenheid, de eene moeder, de andere dien zoeten zegen ontberend — o, het was geen kwade zet van u, allerheiligste Vader, het hof door twee zulke schoone vrouwen een schilderachtig aspect te geven. Ik geloof niet, dat Tiziana de' Calvi in Toscane is. De verstandige vrouw heeft haar vlucht met veel geluk in elkaar gezet en dat prikkelt me juist, om mijn inspanning te verdubbelen."

„Ik raad je aan, je oogmerk op Colonna of Savelli te vestigen," zei de geheel opgemonterde paus.

Cesare meesmuilde. „Het is opmerkelijk, dat haar spoor na — Bracciano verloren is gegaan. Ik zal mij dus aan de Orsini's houden."

„Geloof je, dat —"

„Giangiordano, de slotheer van Bracciano is weliswaar in Frankrijk. Maar er is er een onder de Orsini's, die tot dusverre een mysterie voor mij is gebleven, een man, die zich met den stralenkrans der onaantastbaarheid tooit, maar nog niet het bewijs heeft geleverd, dat hij zijn reputatie ook verdient."

De paus zette oogen en ooren wijd open. „Denk je aan —?"

„Aan kardinaal Giambattista Orsini."

„Die man is onaantastbaar, eerbiedwaardig en recht door zee. Een zonderling, toegegeven. Maar een, die den engel der onschuld tot verdediger heeft. Het vrouwelijke in het algemeen heeft, naar het schijnt, nog nooit toegang tot zijn geleerdensfeer gevonden. Zijn slot Monterotondo herbergt kunstenaars, geleerden en —"

„En een zekere Malaspina, gezelschapsdame van de oude Donna Orsini, een gast uit Bologna." Als een welberekende troef speelde hij zijn wetenschap uit. „Alle argumenten, die u voor de ascese van dien zonderling hebt aangevoerd, zijn voor mij een reden te meer, om hem te wantrouwen. Wie dertig jaar lang zijn kuischheidspantser intact heeft gehouden, wordt daardoor voor vrouwen zoo verlokkend, dat

het hem tenslotte moeite kost, voor haar verleidelijke aanslagen niet te bezwijken. Ook de wijze Socrates heeft ten slotte Xantippe mee naar huis genomen, en de onthouding wil des te overvloediger worden beloond, hoe langer zij op zich zelf is prat gegaan."

Door den nacht stiet de rauwe kreet van de wacht, die middernacht aankondigde. Cesare kuste den vader hand en voet.

Toen werd er snel geklopt. De dienstdoende officier van de Vaticaansche wacht stond op den drempel, bleek en ontdaan. „Allerheiligste Vader — Catharina Sforza — is ontvlucht!"

De Borgia's ontstelden. Cesare triomfeerde. „Heb ik het niet gezegd? De Belvédère als gevangenis van een Catharina!"

Het schuim kwam Alexander op de lippen. „Kerel! Alle duivels! De kop af van dien ellendigen romp!" blies hij den officier toe.

„Onze ruiters hebben haar nog bijtijds gepakt, toen zij den Tiber wilde oversteken," meldde de officier.

„Direct naar den Engelenburcht met haar!" raasde de paus. Moeizaam stutte hij zijn verschrikte leden op zijn stok. Toen de officier weg was, wierp hij zich aan Cesare's hals. „Ik moet je volgen, mijn prachtige zoon. Je gedachten dragen het heilige zegel van God."

Plotseling bleven zijn oogen aan de voorhoofdsteekenen van den wellust haken. Angst en medelijden doortrilden hem.

Cesare was de vragen van zijn vader voor. „De streken van een vrouw hebben me die builen in het gezicht geschilderd. Ik heb de schoone Pompea de Berla bemind, tot de appel mij te zoet ging smaken. Toen wierp ik hem weg. Maar wat doet mijn schoone Pompea? Uit wraak werpt zij zich in de armen van eenige Zwitsersche soldeniers, die zij heimelijk uit het hospitaal der Franciscanen in Bologna had laten komen. Zij waren allen met het Fransche gif besmet. Toen ze er zeker van was, dat ze ook de ziekte had opgedaan, wierp ze zich met schijnheilige liefde aan mijn borst, ik liet me door haar verleidsterskunsten meesleepen en dronk met haar kussen het gif der soldeniers. Zij bekende en heeft zelf wraak voor mij geoefend; zij is bij Imola van de brug in den Santerno gesprongen. Maar haar gif steekt me 's nachts met naalden en ik voel mijn gedachten als knagende wolven door mijn hersens heen en weer rennen."

„Mijn arm kind!" De tranen liepen hem over de wangen, en hij omarmde den geteekende.

Cesare zette de baret over de granaatroode builen. Toen liep hij de kamerdienaars tegemoet, die bij de wijdgeopende deur stonden, om hem naar de vertrekken boven in het Vaticaan te begeleiden. Daar liet hij zich door zijn secretaris het Cypersche koper overhandigen, dat hij zich, vermengd met het theriakel van Nero's lijfarts Andromachus, in de huid liet wrijven. Hij begon met de lezing der „Sforziade",

die de geschiedenis van den grooten veldheer Francesco Sforza behandelde. Daarnaast lagen de schetsen der nieuw uitgevonden oorlogswerktuigen van Leonardo da Vinci. Zijn zenuwen leken op gespannen scheepskabels: storm noch arbeid kon hun de baas worden.

Als in een droom dwaalden Tiziana's oogen langs de bloeiende hellingen der heuvels. Voor het venster van de torenkamer lag als een genadig geschenk van den hemel de Romeinsche Campagna uitgestrekt, daarboven de rozenroode sluiers van den avond.
Als Tiziana haar onrustige gedachten wilde verdrijven, zat zij altijd bij dit hooge venster, een der oude boeken in de handen. Het groen der berghellingen aan haar voeten, waar de met eiken begroeide velden zich tot den Tiber uitstrekten, stond in Oostersch overdadigen bloei. Zij zat daar 's morgens, als de bedauwde aarde dampte en de bliksemende lichtstralen den bergtop van de Soracte deden blinken; in de heete middaguren, als het diepe blauw van den hemel een weldadige vermoeidheid op haar leden deed neerdalen; des avonds, als de opalen glans van het firmament zich in rose tinten oploste en eindelijk Gods verrukkelijkste palet in het Westen zijn kleuren uitstalde; en zelfs de aanbrekende nacht lokte haar nog naar het venster, en zij luisterde naar het ruischen der oude eiken beneden en zag het maanlicht zijn bleeke betoovering om de toppen der boomen weven. En er kwamen dagen, waarop boven de verre zee een sombere hemel zich in beweging zette, om vervolgens wolkenmonsters van fantastischen vorm in de richting van den burcht der Orsini's uit te zenden. In dergelijke uren overviel haar de angst. En als de grijze regen op de heuvels viel, zijn sluiers het beeld van den Tiber bedekten en de perspectiefloosheid haar melancholie in het hart der schoone vrouw dreef, gaf zij lucht aan haar smart in den klank der luit.
Dan stonden er twee mannen in de stilte van hun kamers, de eene jong als de lente, de andere rijp als de zomer, en hielden met gekweld gemoed het hoofd naar het venster daarboven opgeheven, waar de klanken in den regen wegruischten. Beiden wisten nog niet, wat zij met de vrouw moesten beginnen, wier schoonheid hun hart in wilde beroering had gebracht.
Vandaag echter was er een besluit gevallen. De kardinaal was bij Tiziana gekomen en had haar de laatste berichten overgebracht. Luigi Savelli was uit Genua teruggekeerd en in de omgeving van Bracciano waren ruiters van Savelli gezien. Cesare Borgia was in Rome en droomde van Marathonsche overwinningen. Men wist niet, welke verschrikkingen het Vaticaan onder het regiem van Alexander nog zou uitbraken, men zag slechts lijken door de straten dragen, van wie niemand wist, wie ze waren, men hoorde van huiveringwekkende moorden, en

twee dagen geleden zagen de kardinalen Grimani en Caraffa, toen zij over de Engelenbrug reden, ter linker- en ter rechterzijde aan simpele galgen elk negen struikroovers en moordenaars bengelen. In dienzelfden tijd doodde Cesare Borgia onder het gejubel van het volk op het Pietersplein een stier, nadat hij eerst een gevangen prelaat in den Engelenburcht persoonlijk vergif had toegediend. Bij die opeenstapeling van lugubere berichten, zonk Tiziana de moed in de schoenen. En de kardinaal nam verlicht kennis van haar besluit, dat zij gedurende den zomer nog dacht te blijven. Toen was ook de jongeling binnengekomen, verward, bleek, het voorhoofd door rouw bewolkt. En juist in dat oogenblik had Tiziana het blijde klinkende woord van dank gevonden voor de verdere gastvrijheid. Toen dreven de wolken van 's jongelings voorhoofd weg.
Tiziana bleef! Half gedwongen door den nood des tijds, half vrijwillig. Dien dag vermeed zij het, de bibliotheek te betreden, waar de kardinaal werkte, en liet zich nergens in het slot zien. Nu daalde de zon, en de laatste schuine stralen bliksemden over de burchttinnen. In het dal vergaarden zich reeds de grauwe schaduwen van de schemering. Daar kringelden de rookzuilen der herdersvuren traag door het weefsel van den avond.
Toen kwam Marcello met zijn kleine cavalcade aangereden. Tiziana trok zich van het venster terug Hij moest niet in den waan worden gebracht, dat hij verwacht werd.
Tiziana lachte den ridderlijken knaap toe, die spoedig daarop, den ruiker bloemen in de hand, zijn fiere schoonheid voor haar plaatste.
„Komt u van Nepi?" vroeg Tiziana ietwat beschroomd.
Hij knikte. „Deze bloemen heb ik aan den voet van Scrofano geplukt. Daarna ben ik naar het Ciminische bergwoud gereden en heb den Soracte begroet. Men zegt, dat Lucrezia Borgia weldra in Nepi haar intrek zal nemen. Hertog Ludovico is door zijn eigen Zwitsers verraden. Hij is in handen van de Franschen gevallen. In Bracciano verwacht men Giangiordano uit Frankrijk terug." De naam Bracciano deed het donkere oog van Tiziana even opzien, en Marcello wist, wat er voor haar in dien naam meeklonk. „Heeft de burcht Bracciano een groote plaats in uw hart gekregen?"
„Het is mijn eerste haven geweest," zei zij op peinzenden toon. „Ik moet er met dankbaarheid aan terugdenken."
„En aan hem, die u naar de tweede haven heeft geleid," zei Marcello. Het was, alsof hij ieder woord met den helderen klank van zijn stem onderstreepte.
Tiziana zag hem gekrenkt aan, en donker vlamden de rozen op haar gebruinde wangen. „De daden van edele menschen griffen zich diep in onze ziel. Wat zou ik zonder den kardinaal zijn?"

Marcello sloeg beschaamd de oogen neer. „En wat zou ik zijn? Een ten doode toe opgejaagd stuk wild. Hij heeft me gered! De zegen des hemels op zijn hoofd!"

„Dikwijls is het mij, alsof in zijn nabijheid de hemel zelf mij aanraakt. Zelden vertroebelt toorn zijn standvastig gemoed, en als hij boos is, is hij het op zich zelf en klaagt zich aan, omdat hij onrechtvaardig is. Als hij 's morgens zijn burcht uitrijdt, heeft hij het uiterlijk van een krijgsman, als hij in de kapel de mis leest, straalt zijn gestalte priesterlijke hoogheid uit, als hij zijn dienaars tezamen roept, is hij geheel heer zonder de schaduw van een tyran. En als hij over zijn werk zit gebogen en in verre tijden is verdiept, om kostbare geestelijke schatten op te delven, lijkt hij op een Griekschen philosoof en verrukt hij door de kalmte en de zekerheid van zijn gedachten."

Marcello stond met sombere gelaatsuitdrukking voor haar. „Ik wil u goeden nacht zeggen — voor vandaag en morgen — en voor altijd."

Tiziana keerde zich snel om. „Gaat u weg?"

Hij antwoordde niet.

Buiten zonk langzaam de nacht over het bloeiende land. De lentegeur stroomde binnen door de vensters. In een stilte, vol van verwachting, vervulde een zoete vrede de wereld, wier dag was heengegaan. Maar in de torenkamer vermocht hij zijn troostende betoovering niet te verbreiden. Hier streden twee zielen met de in hun binnenste bewegende golven, die het hart dreigden te overstroomen. Marcello's blik viel op een schoone parel, die aan een gouden hanger begon te fonkelen, juist toen Tiziana de kaarsen ontstak De hanger lag op een fluweelen kussen onder velerlei sieraden, en Marcello herinnerde zich, hem nog enkele dagen geleden bij den kardinaal te hebben gezien. „Heeft de kardinaal u die parel gegeven?" ontviel hem.

Tiziana knikte zonder schroom. „Vandaag pas, eer hij uitreed Het is het eerste en het laatste geschenk, de dank voor mijn blijven."

„O, was het maar het laatste!" verzuchtte de jongeling in zijn smart.

„Marcello!" De vurige gloed in deze knapenborst begon den afweer aan te tasten, die zijn natuurlijke zelfzucht had opgeworpen.

„Gun mij mijn plaatsje van bidder voor het altaar van uw schoonheid, Donna Tiziana!"

„O Marcello!"

„Ik kan haar niet meer beteugelen, de wildheid, die mijn wezen verplettert als de onstuimige paardenhoeven het teedere leven, dat zich hun in den weg werpt."

„Sta op, Marcello!"

„Laat mij hier knielen, met bedelaarshanden althans uw kleed streelen, laat mij de zaligheid van dit oogenblik, dat geen gedachten wil kennen, met volle teugen drinken. En werp mij dan in de armen van mijn

dreigend noodlot." Hij vleide als een kind. En hij was niet meer dan een kind.
„Dat is de knaap niet meer, wiens teederheid mijn hart heeft verheugd," klaagde zij hem met bedroefde blikken aan.
„Ja, ik ben teeder geweest, en schuchter, en een knaap," stamelde hij, het hoofd gebogen naar het geurende weefsel. „Ik heb mij uit uw wezen een droombeeld geschapen, heb het tot idool verheven en er knielend voor gelegen. En dan begon de wereld om mij heen in bonte kleuren te bloeien en spiegelde zich in den weerschijn van mijn zelfgevormd godenbeeld. Mijn nachten waren blinkend van het licht, dat uw schoonheid afstraalde, zooals de kostbare edelsteen in Midas' kroon. Des dichters zoete vreugde vervulde mijn ziel, als ik u door de velden zag schrijden, gelijk een meisjesvoet bij 't luchtig dansen de aarde nauw beroert, o zoet taf'reel, kwam zij gezweefd in rijken tooi der kransen door 't rood en gouden bloeiende struweel! En met alle deugden heeft mijn geest u omsponnen, als een wolk van bloemen omgaven zij de heerlijke gestalte, beeld geworden alle en bij u behoorend als de Charites bij Aphrodite's goddelijke gestalte. O, spreek nu niet of laat uw oogen spreken, en deze slechts met den blik der liefde."
„Ach, vanwaar hebt u die fijne gave des woords?" Haar oog werd helderder, haar angst week, nu zijn natuurlijke teederheid weer de overhand kreeg. „Kom tot u zelf, goede jongen, ik acht u zoo hoog, maar raakt u niet aan de heiligheid van het vrouwenhart."
Haar vrouwelijke trots nam in zijn oogen nog schoonere vormen aan en gaf zijn aanzoek nog teederder kleuren. „Ik wil immers slechts een genadigen glimlach en een teederen handdruk ontvangen, ik wil mijn droomen om u spinnen en alleenheerscher zijn in die droomen."
De wolken trokken weg van het vertoornde voorhoofd, het oog werd tot spiegel van een vriendelijker ziel. „U bent zoo jong en schoon, Marcello. Laat uw bloesem niet verwelken, door hem vóór zijn tijd aan de heete zon van een gevoel bloot te stellen, dat hem verzengt. Leeft u eerst buiten in het gewoel der wereld, in den strijd der jeugd, dan zult u ondervinden, dat ik niet de eenige ben, die waard is, uw hart in beroering te brengen."
Marcello's smart vond nogmaals een weg naar zijn lippen. „Ik bemin Donna Tiziana!"
„Dat gelooft u nu," koelde zij zijn hitte af. „U wilt u zelf gelukkig zien, niet de vrouw, die u bemint. Ach, jongeling, wat speelt ge met uw gevoel!"
„Neen — noem het zoo niet!"
Het was stil geworden in den burcht. De lentenacht zond zijn loom makende betoovering door het venster. De kruinen der eiken op de berghelling ruischten zachtjes, en door de stilte klonk de hoefslag van

voorbijtrekkende ruiters. Over de heuvels had de zachte maneschijn zilveren sluiers gelegd, en hier en daar blonken op de hellingen sneeuwwitte muren, waaraan het stroomende licht zich had gehecht.
Marcello stond nog steeds, door de klanken der bijna moederlijke vermaning verdoofd, hulpeloos als een knaap in de kamer. En nu klonk het zacht aan zijn oor: „Marcello, nu zal het u lichter vallen, van hier te scheiden —"
„Ik blijf!" stiet hij uit. Het klonk als angst om zijn nauwelijks bezeten geluk.
Als een bliksem doorschoot de schrik Tiziana's leden. „U blijft?"
„Ik heb den kardinaal vandaag om respijt gevraagd."
„Onzalige! Wat zal hij van mij denken? En van u?"
Marcello sloeg de oogen neer. „Hij vermoedt, dat mijn ziel in nood verkeert."
„Vermoedt hij dat — en — zwijgt?" Onstuimig uitte zij de woorden. „En duldt hij, dat u blijft?" Haar wangen gloeiden. „Ik bezweer u, verlaat mij, terwille van mijn rust, verlaat mij en —"
„En hem!" Als een pijl schoot het woord uit zijn jaloersche ziel. En teugelloos raasde hij voort: „Achter het masker der berusting verbergt u een ander gezicht —"
„Zwijg, onzalige!"
„Iedere dag is een stuk van de ongenaakbaarheid en gelijkmoedigheid in zijn Numa-ziel afgebrokkeld! O, met welk een ijver zocht hij uw hulp bij zijn arbeid, hoe verrukt was hij, als zijn geleerde uitingen door uw glimlach werden gekruid, hoe diep ontroerd, als u hem vertelde van uw vorderende genezing, hoe hulpvaardig en galant, als u als zijn page 's avonds uitreedt, hoe spraakzaam was zijn anders zoo stomme mond, wanneer u hem vroeg, de geschiedenis der Orsini's te vertellen, en hoe volijverig zijn gemoed, als het gold, een wensch uit uw oogen te lezen —"
„Moet ik den kardinaal verzoeken, dat hij mij van de beleedigende jaloezie van een jongeling verlost?" Met diepe ergernis wierp zij zijn aandacht van zich af.
Toen legde hij zijn knapensmart aan haar voeten. „Madonna!" stamelde hij onder tranen.
„Zwijg! Zwijg!"
„De heilige man met de onheilige gedachten — hij bemint u! Zijn parel! Zijn ster!"
„Zwijg!" Als een bestraffende Cherub wees zij hem de deur.
De knaap wierp het hoofd in de heete handen en weende.
Tiziana wilde verdoemen, maar het medelijden was sterker dan haar voornemen. Zij snelde op hem toe en greep zijn sidderende handen. „Knaap, knaap, maak je niet ongelukkig, laat den worm van de

jaloezie niet aan je hart knagen. Is dat uw dank aan den kardinaal, omdat hij u heeft opgenomen?"
Toen brak er een storm los in het hart van den jongeling. Hij sloeg met de vuisten op zijn borst. „Brand mij het teeken van den smaad op het voorhoofd, want ik heb jegens den besten mensch de trouw gebroken." Snikken deden zijn arme lichaam schudden.
„Ziet u, ziet u! Liefdestranen zijn slechts de voorboden van de tranen van berouw. Neem de vergiffenis van uw aangebedene mee in een beteren droom."
„Uw vergiffenis zal mij de wegwijzer naar God zijn, dien ik heb beleedigd, toen ik den besten mensch beleedigde." Volkomen gebroken verhief hij zich.
Tiziana streelde zacht, moederlijk zijn verwarde haren, alsof zij zijn vrome voornemens zegende. Een goedige vrouwenblik gaf hem een zegenend geleide. Zijn gestalte verdween in de deur.
De nacht met zijn verwarde, spookachtige stemmen wekte Tiziana uit de diepte van haar overpeinzingen. Zij dacht na over den gloed van een jong, dwepend hart. In den geest zag zij den jaloerschen knaap nog steeds voor zich staan, en zij praatte hem een heelen berg van verstand in het schoone hoofd. Wees eerst vrij en laat de schoone Romeinsche meisjes als bonte vlinders om je heen dartelen en de ster Tiziana zal plotseling verbleeken in den nacht van je liefde. O, je bedriegt je zelf, als je de liefde tooit met den sluier, die aan den wellust is gewijd. Je verlangen vlucht in een zondige omarming en zinkt dan afgemat neer. Gevleugeld zijn de vreugden der jeugd en snel zweven zij weg, de beker is ras gevuld en snel uitgedronken, en waar de wijze behoedzaam geniet, zou jij Olympiaden tot één enkelen nacht willen versmelten.
Maar toen klonk er in haar hart een andere toon, die angstig galmde, als manend klokgelui. „De kardinaal bemint u, Donna Tiziana!" In haar bevreesd gemoed herleefden een paar uren, die haar den mensch Giambattista Orsini nader hadden gebracht. Zijn zorgzame aandacht dien eersten dag in Bracciano, toen het uur, waarin hij haar naar Monterotondo had begeleid, de oogenblikken van bezorgdheid, wanneer ruiters der Savelli's door de streek zwermden en de kardinaal zijn nachtelijke ronden om het slot maakte. En toen blonk dat eene late nachtelijke uur op, waarin hij haar Apulejus' sprookje van Amor en Psyche had verteld en er voor den eersten keer een ongewone bewogenheid door zijn ziel ging. De stomme handdruk destijds bij het afscheid. En toen zij reeds in haar kamer lag, hoorde zij hem nog de luit bespelen, een van die bekoorlijke dansliederen van Poliziano, dat de schoonheid der sterren bezong — —.
Het maanlichte, Romeinsche landschap lag voor haar, geheel inge-

sponnen in geur en nevel. In aangrijpende verhevenheid glansde boven de angstige vrouw het heilige zevental van den sterrenwagen, terwijl de andere oogen Gods in de schemerige hoogte doffer groetten Geluidloos wikkelde de schoone godin Selene de natuur in haar betoovering en wierp den glanzenden sluier van haar gewaad als dauw over de verlicht ademende velden.

Daar klonk paardengetrappel. Voor den burcht werd het plotseling levendig. Onduidelijk onderscheidde Tiziana in het struikgewas gestalten van ruiters, die op den burcht toesnelden. En daar — zij herkende de vale kleuren van den burchtoverste Spinozzi en het zwarte paard van haar trouwen Tolomei, die nu het oppertoezicht over de soldenierskamers had.

Haar eerste gedachte was: de Savelli's in zicht! Haar hart begon te sidderen. Zij rukte de deur open en ijlde de gang in.

Toen rende overste Spinozzi den hof op en sprong van zijn paard. En hij riep naar de groote loggia boven hem, die aan de kamer van den geneeskundigen burchtdiaken grensde: „Hola, Ziekenwacht! Verbandmiddelen!"

Aan de omheining van de loggia verscheen een soldenier.

„Linnen en draagbaar! De hoogwaardige kardinaal is gewond!"

Toen verstijfde het bloed in Tiziana's aderen. Maar in het volgende oogenblik ontsnapte de angst uit de gevangenis van haar hart.

„Spinozzi — wat is er gebeurd?" riep Tiziana naar beneden.

„Zijne Excellentie is door struikroovers overvallen —"

„Leeft hij?" Het leek op een schreeuw.

„Hij leeft en verzoekt uwe genade, zich niet bezorgd te maken. Wij brengen hem."

Dit klonk nog slechts als verwijderd windgeruisch aan haar oor. Hij leeft! Dat overstemde alles! En Tiziana bemerkte, hoe zalige vleugelslagen haar half verstarde leven weer op gang brachten. En iedere ademtocht was 'n dankgebed, iedere blik naar de sterren een juichend Salve Regina! In dezen nacht werd het haar duidelijk: zij beminde kardinaal Giambattista Orsini.

Schemergrauwe schaduwen omspinnen langzaam de torens van Rome. Op de koepels en daken ligt nog de laatste hitte van den dag, waaruit een walm opslaat, heet als woestijnzand. Van de torens vallen zware klanken, de galmende afscheidsgroeten van den uitdoovenden dag. Boven de Pieterskerk ligt een gouden naglans. De bronzen deuren zijn wijd geopend. Een fijne wierookgeur stroomt uit het inwendige der kerk in den beginnenden nacht. Een avondkoraal galmt onder de gewelven en dringt als gezang van geesten uit hemelsche sferen door de dommuren.

Kardinaal Orsini had bij den goudsmid Romano een fijnbewerkten hanger voor Tiziana besteld en tegen den avond nog den kunstzinnigen kardinaal Grimani bezocht. Giambattista hield er van, in Rome slechts in een simpel ridderwambuis te verschijnen, indien niet een kerkelijke ceremonie hem met den last van het kardinaalsgewaad bekleedde. Nu wilde hij morgen naar Monterotondo terugkeeren. Hij richtte zijn schreden naar het paleis van Orsini, waar hij zijn nachtkwartier had, zoo vaak hij in Rome was. Op den weg daarheen voelde hij echter aandrang, naar den grooten dom der christenheid te gaan.

De nacht grauwde langs de muren, toen Giambattista voor de deuren van het Filarete stond. Onwillekeurig kwam hem het gelijksoortige meesterwerk aan het Baptisterium te Florence in de gedachten, waar de weinige figuren van Ghiberti een zoo welsprekende taal vol kracht en pathos spraken.

Over het plein lag diepe duisternis Eentonig ruischte het water van de fontein aan zijn oor. Toen begon het boven het Borgo in het Oosten licht te schemeren. Een bleekzilveren, doorzichtige nevel legde zich over de daken der kardinaalspaleizen. De maan ging op.

De kardinaal stond plotseling stil. Uit de Via Alexandrina naderden schaduwen. Het waren misschien pelgrims, die voor een nachtelijk gebed naar den Sint Pieter trokken. Toen zag hij ook reeds de gedaanten van eenige ruiters een straat uit draven. Nu hielden zij stil en sprongen op den grond. Zij schaarden zich om een punt, dat Giambattista niet kon herkennen. En toen bleef de groep bewegingloos staan. Plotseling maakten zich twee gestalten uit haar los, die naar het Vaticaan snelden. De overgeblevenen drongen zich met hun paarden in de schaduw van den muur.

Orsini stond in de schaduw van een zuil, die den ingang van een paleis flankeerde, en een onbestemd gevoel dwong hem, niet van de plaats te wijken.

Plotseling ontstonden er beweging en klanken in den nacht. Vreemdsoortige stemmen, rochelend en klagend tegelijk, verscheurden de stilte, en uit den menschenklomp bij den ingang van het Borgo maakten zich twee schaduwen los en schoten als donkere kogels door den maneschijn, waarin zij een oogenblik helder blonken, als waren zij geharnaste ridders, om daarna terug te suizen in de saamgebalde menigte.

Juist toen een zwartgrauwe wolk met een witzijden rand boven den Sint Pieter kwam aangezweefd, werd het ook in den hoek bij het Vaticaan rumoerig. Daar reed in behagelijke rust een kleine cavalcade voor. Voor haar uit schreed een fijn gebouwde gestalte. Zij bewogen zich in de schaduwen der huizen en hadden het aanzien van onnatuurlijke gemodelleerde figuren, die als marionetten aan draadjes werden geleid.

Plotseling schoot de klomp van de afgestapte ruitergestalten uit het donker te voorschijn en vormde razend snel een kring, die de kleine cavalcade en den voetganger insloot. Gekletter, getier en geschreeuw verbrak de angstige stilte. Op hetzelfde moment werd de maan verduisterd. Het heele kluwen raakte in ijzingwekkende beweging, sprong nu eens naar deze, dan weer naar een andere zijde, kromp geheel in elkaar, zette weer uit en snelde toen, als door een geheimzinnige macht gedreven, de Via Alexandrina in, waar het verdween. Op de plaats, waar de massa zich in een wilden strijd had verward, lag nog slechts een donker lichaam op den grond. Een menschelijk lichaam.
Colonna en Orsini! ging het als een bliksemflits door den kardinaal. Hij sloot de oogen. Hij geloofde, dat zijn zinnen nu voor altijd verstard zouden zijn. Hij had voor het eerst een levend strijdtooneel uit den nacht van Rome gezien. De kardinaal wist niet, hoe lang hij daar zoo had gestaan Toen hij het bloed weer in zijn aderen voelde stroomen, opende hij de oogen De plaats, waar het lichaam had gelegen, was leeg. Uit de straten schoten nieuwsgierige gedaanten toe door het maanlicht. Stemmen klonken heen en weer. De nacht werd opnieuw levend.
De kardinaal huiverde. Hij wankelde langs de huizen naar het paleis van Orsini.
Toen de morgen schemerde, joegen dienders en pauselijke soldaten door de straten van Rome. En een kreet vervulde de lucht: De hertog van Bisceglia vermoord!
Het gerucht overdreef. De hertog was in den nacht aangevallen en had zich zwaar gewond naar hèt Vaticaan kunnen sleepen. Armen en dijen waren doorstoken.
Tegelijk liep de mare door de stad, dat er in Perugia een vreeselijke bloedbruiloft was gevierd. Astorre, uit het tyrannengeslacht der Baglioni's, was na de bruiloft met Lavinia Colonna eergisterennacht met verscheidene familieleden door de samenzweerders Griffone Baglione en Carlo Barciglio vermoord. Giampolo Baglione zwoer bloedige wraak.
In hetzelfde uur verspreidde zich uit den Engelsburcht het bericht, dat aldaar de edele pauselijke staatssecretaris Giacomo Gaetani door vergiftiging was gestorven.
Bloedige huiveringen doorliepen heel Rome. De menschen drukten zich tegen de huizen, om de pauselijke beulsknechten te ontwijken. die overal schuldigen vermoedden. Alfonso, zoo mompelde men, was door de Orsini's aangevallen.
Toen de gloeiende bol van de zon boven Santa Maria Maggiore verrees, reden de condottieri van hertog Valentino het Vaticaan uit: Vitellozzo Vitelli, Pagolo en Giulio Orsini en Ercole Bentivoglio. Achter hen een stralend gevolg in harnas en wapenen. Zij trokken de Romagna

in, om den schoonen jongen hertog Manfredi in zijn stad Faenza te belegeren en uit te rooken.
Enkele oogenblikken later zag men Cesare naar het Lateraan rijden. De hertog was gestoken in een zwart wambuis en droeg een violette baret, om den hals de gouden drakenketen.
Juist toen Cesare met vorstelijke praal door de straten trok, ging het van mond tot mond: hij heeft Alfonso laten neersteken!
Een volksgevoel, dat door het verstand nog niet kon worden bevestigd, richtte hertog Valentino.
Aan een venster van het Zeno-paleis stond met beschreide oogen een arme hertogin en zag, achter den brocaten voorhang verborgen, op den statigen berijder van het zwarte paard neer. De paus had Lucrezia niet tot den zwaargewonde toegelaten. Hij had rust noodig, liet hij haar zeggen. Ieder menschelijk gevoel moest zij in haar borst verstikken. Haar teedere, amper ontwaakte liefde tot Alfonso had van buiten den eersten stoot gekregen. Tot nu toe was er in haar hoofd nog geen plaats voor de vraag: wie heeft het gedaan? Slechts haar hart trilde van gruwelijk leed.
Achter de hertogin stond de van goud blinkende Giulia Farnese, de favoriete van den paus, de booze raadgeefster van Lucrezia. Haar liefelijk gezicht, waarachter men nauwelijks het boosaardige hart van een diplomatieke duivelin vermoedde, boog zich met een teeder gebaar van vertroosting over de ongelukkige Lucrezia.
„O mijn schoone, zoete vriendin," vleide zij zacht, „wees niet bang. De Madonna en de heiligen beschermen hem. Twaalf vrouwen ondernemen nog heden een bedevaart naar de wonderdadige Madonna van Genazzano om haar genade af te smeeken over het hoofd van den hertog van Bisceglia."
„Hij zal sterven," jammerde Lucrezia, wier fijngevoeligheid zich tegen den oppervlakkigen troost der valsche vriendin verzette.
„Hij zal leven!" verzekerde de courtisane met de houding van de onwankelbaarste overtuiging.
„Zijn prachtig lichaam doorstoken, zijn hoofd, zijn heerlijk voorhoofd! Is het hart van den moordenaar niet in stukken gesprongen, toen zijn ijzer het pantser van deze reinheid aanraakte? Verstarde hij niet bij den aanblik van den verkilden robijn van dat edele bloed? Leg mij het boetekleed aan, Giulia, ik wil zelf mijn lichaam met wonden overdekken en mij voor het altaar der Maagd neerwerpen."
„Neen, neen, je brandt immers over je heele lijf!" Giulia drukte de opgewonde hertogin in een met blinkende zijde bekleeden stoel. „Ieder oogenblik kun je aan het ziekbed van je gemaal worden geroepen. En de paus zou boos zijn —"
„De paus?!" Rauw stiet zij het woord uit. „Staat hij zijn hart zoo na

als mij? Is het gepast, dat de zieke hertog den eersten troost van de lippen van den paus ontvangt? Ik zie ze allen, de opdringerige gestalten in brocaat en goud, hoe ze naar de deur lonken, zij allen mogen hun gehuicheld leedwezen aan de voeten van mijn Alfonso leggen, alleen mij is het verboden, de tranen, die reeds zijn halve genezing zouden beteekenen, als dauw op zijn goede hand te laten druppelen. O, ik weet het, hij trilt van verlangen naar mij, door zijn koortsig hoofd stormen de droomen van zoete uren, door zijn hart gaan als een kramp de kussen van zijn Lucrezia. Laat mij bij hem!" Met een wilden ruk slingerde zij de haar omklemmende armen der vriendin van zich af en sprong op.

Toen grendelde Giulia Farnese de deur.

„Ben ik — niet — meesteres?" Lucrezia staarde haar ontzet aan.

„Neen!" zei met wreedaardige kilheid Giulia Farnese. „De Heilige Vader zal zijn redenen hebben, als hij eischt, dat je voorloopig je echtgenoot niet mag zien."

Toen flitste het als een zwaardslag door Lucrezia's brein. „Is hij — dood?" vroeg zij wankelend en sloeg de handen in de lucht.

„Hij leeft!" verzekerde Giulia met dezelfde gevoelloosheid. Toen liep zij naar den spiegel en bracht met haar gewone ijdelheid haar haren in orde. „Dat je zoo kinderachtig kunt zijn, Lucrezia," zei zij, terwijl zij zich opmaakte. „Je weet toch, dat een vrouw in jouw positie zekere égards moet in acht nemen —"

„En dat ik niet mensch mag zijn, als mijn echtgenoot doodbloedt!"

„Je overdrijft altijd."

„Waarom word ik dan niet bij hem gelaten? Vreest men, dat ik hem tot wraak zou kunnen aanzetten? Op wien moet hij zich wreken? Kent hij zijn moordenaars? Wien heeft Alfonso zooveel kwaad gedaan, dat hij geen anderen uitweg vond om zich te wreken dan door ontelbare dolkstooten? De Orsini's! schreeuwt men in de straten. Ik geloof het niet. Alfonso haatte alles, wat haat verwekt. En wie zou redenen hebben, zulk een engel van goedheid uit den weg te ruimen — wie zou redenen hebben, behalve —" Haar oogen gingen wijd open. De fanfares van Cesare Borgia overstemden haar woorden.

En Lucrezia's lichaam kromde zich als een kat, die zich op den sprong voorbereidt. Haar gezicht was schrikwekkend vertrokken, haar mond geopend, alsof het teruggedrongen gevoel een weg zocht, om in een aanklacht uit te barsten, en de uitgestrekte armen en de uiteengespreide vingers waren gereed, om zich tot een woedenden greep te sluiten.

„Wat heb je?" vroeg de loerende Giulia.

„Hoor je die trompetten?"

„Wat zou dat?"

„Ze verkondigen zijn triomf!"
„Van wien?"
„Van den man — die — mijn echtgenoot, — wilde vermoorden!"
Haar adem ging zwaar in de drukkende stilte. Haar oogen boorden zich in het hart van de wetende vriendin.
Deze zweeg. Genadeloos liet zij de gedachten der vriendin uitrazen. Geen troost, geen ontkenning ontsnapte den ernstigen mond. Eindelijk zei zij zonder eenige aandoening: „Hoe kom je op die ontzettende gedachte?"
„Omdat het ontzettende steeds daar is te vinden, waar de adem van mijn broeder waait. Wat heeft hij hem gedaan? Hij heeft mij liefgehad! Dat is de groote zonde van zijn kleine leven." Zij wierp zich op den lezenaar voor het beeld van de Maagd der smarten en goot den tranenstroom van haar leed in de kussens.
En Giulia Farnese, de vrouw met het berekenende hart en het zinnelijke bloed, benijdde de ongelukkige hertogin om den zoeten schat van een liefde, die de natuur haar belet had te koesteren.

Het land om Monterotondo gloeit. Strak glanzend ligt het gesteente, weerloos prijsgegeven aan de vurige omarming der zon. In de maisvelden blinkt het goud van de vrucht, de grasvlakten der Campagna vergaan in dorheid en stof, de hitte trilt boven de eerste stoppels in het Tiberdal. Hier en daar strekt een pijnboom of cypres het donkere lichaam in den gloed omhoog, en men meent, een vergeten schaduw in den Orcus te aanschouwen, die tot smartelijke verzenging is gedoemd.
In de bibliotheek is het stil en koel. Scharlaken gordijnen dempen het laaiende licht.
De kardinaal was een paar dagen geleden van het ziekbed opgestaan, waarop de overval der struikroovers hem had geworpen. Nu was hij zoo ver, dat hij zich weer aan den arbeid kon begeven.
In de nabijheid van de tafel zat Tiziana en oefende zich in het vertalen van Cicero.
„Genoeg gewerkt voor vandaag," zei Giambattista. „Ik dank u, Sorapisa, en zou u alleen willen verzoeken het dagprogramma voor morgen te noteeren. Het is de ontvangdag voor mijn burchtlieden. Maakt u voor den schranderen Guido Silvestro het gewenschte exemplaar van Epictetus in orde. Geeft u den jongen Riccardo Spinozzi een paard uit mijn stal, hij moet de eerste rijpogingen onder leiding van Tolomei doen. Zorgt u er verder voor, dat den schilder Andrea de slotkapel ter beschikking wordt gesteld. Morgen zal ook de weduwe van den overleden rijknecht Ranconi verschijnen, wijst u haar het het heele stuk land van den kinderloozen Leopardi toe, zij moet daarop

zoo goed als het gaat, maïs en olie verbouwen. Geeft u den burchtknechten van morgen af den wijn tot aan de tweede streep gevuld, we hebben een goeden oogst en ze hebben zich bij de laatste schermutseling met de struikroovers dapper gehouden. De bezwaren van den zadelmaker Capoldi aangaande de oneenigheid over een stuk grond tusschen hem en zijn buurman Timoteo wilt u wel nauwkeurig onderzoeken en mij daarvan verslag uitbrengen. Als Timoteo zich tot handtastelijkheden heeft laten verleiden, moet u ze hem teruggeven — of nee, maak hem beschaamd en laat hem zachtmoedigheid ervaren, waar hij grof was. Zorgt u er ook voor, dat het Madonnabeeld in den hoek van den hof behoorlijk wordt opgeschilderd. De oude Teresa, de moeder van den kok, bidt er iederen avond voor en verbeeldt zich, dat de vervelooze Madonna niet meer werkt."

De luisterende Tiziana werd het warm om het hart. Alles wat Giambattista deed, kwam uit een goedhartige, diep voelende borst. En nooit kwam het in den kardinaal op, dank te verlangen, nog minder met zijn zorgzaamheid te pronken. Alles gebeurde in stilte en achter den rug der requestranten.

Nu zond hij den secretaris heen. Tiziana overhandigde hem de vertaling.

„U bent gevorderd," zei hij verheugd. „Moeilijke wendingen baren u geen zorg meer. Maar u ziet er ernstig uit, de lof bereidt u geen vreugde — neen, neen, ik heb oog voor het oog van mijn medemenschen."

„Ik wil 't niet ontkennen," zei Tiziana verlegen. Toen ademde zij diep in. „Laten we over die misère niet spreken."

„Volstrekt niet," zei Giambattista ernstig. „Dat zou een mooie remedie zijn die verdooft inplaats van te genezen. Of is het forum, waarvoor u uw kommer kunt vertoonen, niet dit hart? Dan zal ik mijn moeder —"

„Neen, neen, neen," zei Tiziana snel en bloosde. „Er zijn dingen, waarmee zelfs de liefde van een moeder niet veel weet te beginnen. Maar wat mij tot nu toe de meeste verlichting heeft geschonken was de verzonkenheid in het gebed."

„Bidt u veel, Donna Tiziana?"

„Niet eens zoo erg veel. Alleen wanneer ik voel, dat ik nu, en alleen nu, God kan ontmoeten."

„Ook mijn gebed houdt zich niet angstvallig aan het gebed der Kerk," zei de kardinaal vrijmoedig. „Het is ook meestal woordeloos en wordt als 't ware in een oogwenk als een pijl door de naar den hemel smachtende ziel afgeschoten."

„Dan legt u zeker veel wenschen in uw gebed?" vroeg Tiziana met een ietwat kinderlijke nieuwsgierigheid.

„Daar ben ik onbescheiden genoeg voor," antwoordde Giambattista

glimlachend. „Kijk, hier hebt u er een: hier een hof te hebben, zooals de hertog van Mantua heeft. Een kweekplaats van edele kunst en wetenschap. En in het midden daarvan een verzorgster van den bloeienden tuin, wier geest de kiemen van het opkomende leven in het rond tot ontplooiing brengt. Zij zou voor haar dichters de bezielende muze worden, die de Hippocrene aan het spuiten brengt. Ja, zij zou een nieuwen Mantegna of Perugino uit den grond kunnen stampen. Maar dat zijn droomen, die in het hoofd van een kardinaal een kwalijke behuizing hebben. Hun verwerkelijking zou mij de reputatie van een slecht mensch bezorgen en de zon van mijn hof in den reuk van een courtisane brengen."
Tiziana boog het donkere hoofd. „Dan zal u niets anders overblijven dan van andere dingen te droomen."
Giambattista bouwde in het volgende oogenblik een nieuw luchtkasteel voor haar op. „Mijn tweede wensch gaat in de richting — o lach niet — de menschen te verbeteren."
„Hoe wilt u dat doen?" vroeg zij verwonderd, met groote kinderoogen.
„Hen door geestelijk inzicht tot het bewustzijn van hun waardigheid brengen."
„Doet de godsdienst dat dan niet?"
„Hij zou het kunnen doen, als hij maar godsdienst was," antwoordde de kardinaal met een droeven glimlach. „Maar wat paus en priesters de menigte door dogma's en ceremoniën voor oogen stellen, is slechts de caricatuur van een godsdienst, die wel kan verblinden, maar niet gelukkig maken. De schijnschoone tempel van den vorm zou moeten vallen, om voor den onzichtbaren van den geest plaats te maken. Men zou het volk tot de verheffende waarden moeten brengen, die eens een edel volk tot den inhoud van zijn leven heeft gemaakt, een volk, dat zijn goden anders aanbad dan wij onzen God, en toch zedelijker en vrijer was dan het onze."
„U bedoelt de Grieken," zei Tiziana met levendige bewogenheid.
De kardinaal knikte. „Geleerden en beeldhouwers, onderzoekers en schilders ontrukken het schijnbaar verlorene aan de modder van het graf van het verleden. Maar nog hebben de reuzen van het ruwe geweld en de arglistigheid en niet die van den geest de leiding in handen. Tyrannen vermoorden is de leus van den tijd, tyrannen tot menschelijke waardigheid brengen, is mijn devies. Hen naar de schoonheid ademende scheppingen der Grieksche kunst voeren, den zwaren arbeid van den landman, die voor hen wordt gedaan, tot heiligen godsdienst adelen, wiens ceremonieele voorwerpen niet uit goud en zijden gewaden bestaan, maar uit den ijzeren ploeg en het zweet van den ploeger."
„Kardinaal!" riep Tiziana hartstochtelijk uit. „Wie beweegt uw

hart tot zulke daden?"
„Vergeef mij, het was een Icarusvlucht. En wij leven in het Rome der triomfators Borgia. Des hemels zon straalt en toch bedekt nacht de heilige stad der christenheid. Ik weet het, reeds zijn de wilde mannen geboren, die hun dolken op de harten der tyrannen zullen richten; maar wordt het daardoor beter? Italië wemelt van tyrannen, al wat klein is, blaast zich tot grootheid op. Wat is het land, het volk waard? De stad is alles! Laten wij de kasteelen en de muren omverhalen en alle geesten tot den vrijen tempel Gods toelaten — ach, tot wien spreek ik?"
Tiziana had met ineenvouwen handen neergezeten en het was haar, alsof bruisende bergstroomen zich met geweld een weg naar het dal baanden. „Hoezeer verheugt mij het bewustzijn, in uw gedachten te zijn ingewijd. Ik ben een zwakke vrouw, maar een sterke wil brengt ook vrouwenkrachten tot het onvermoede. Het ligt in den aard der vrouwen, druk bezig te zijn, maar naast de bezige Martha van het evangelie straalt ook de nadenkende, peinzende Maria, die met den geest arbeidt."
„O Donna Tiziana, hoe gelukkig maakt u mij," zei de kardinaal met overvloeiende ontroering.
Toen tastte Tiziana met haar zachtmoedige nieuwsgierigheid ander maal in zijn hart. „En hebt u geen derden sprookjeswensch, kardinaal?"
Giambattista glimlachte. „Ik heb mij bijna de sleutels tot het hart der geheele menschheid gewenscht. Meer zou den aan God verschuldigden deemoed krenken. Genoeg daarvan. De stilte is zoo verlokkend voor uw avontuur der Odyssee. Wilt u het bonte tapijt van Homerus aan uw voeten zien uitgespreid?"
Toen dreunden er buiten schreden. „Dat is de berenstap van mijn neef!" riep de kardinaal verbaasd uit.
Daar stond de geweldige gestalte van den condottiere reeds in de omlijsting van de deur. Het goedmoedige bromberengezicht was in ontelbare rimpels getrokken, en de heele kop leek op een gloeiende kalebas. Slecht geluimd, alsof hij zoo juist van een verloren wedren was gekomen, begroette hij de schoone Tiziana en informeerde vluchtig naar haar welstand. Toen liet hij zich lawaaiig op een zetel neer.
„Ben je niet voor Faenza?" vroeg Giambattista verwonderd.
„Ik heb den hertog verlof gevraagd," zei Pagolo gemelijk. „Het werk daar wordt me te langdradig." Toen zag hij Tiziana weer van ter zijde aan.
Giambattista begreep dezen blik en voorkwam zijn vraag. „De edele vrouw moet nog van mijn gastvrijheid gebruik maken, omdat haar van alle kanten gevaren dreigen."

„Gevaren — ja, ja," zei Pagolo somber. „Kan ik je een oogenblik alleen spreken, Giambattista?"
Tiziana verhief zich snel. „Ik zal met Donna Ginevra de kippen inspecteeren." Vlug als een ree was zij verdwenen.
„De Augustushitte heeft mijn keel doen verdorren." Hij bevochtigde zijn slokdarm met den donkeren Sabijnschen wijn, toen sprak hij snuivend: „Wie weet, hoe lang wij ons de leden moeten stuk liggen voor Faenza. De jonge Astorre verweert zich zoodanig, dat men zou kunnen gelooven, dat het om de verdediging van Jeruzalem gaat. Vijfmaal hebben onze doorgewinterde Zwitsers de muren bestormd, vijfmaal zijn ze teruggeslagen. De Faenzers vergoddelijken hun knaap, die schoon is als Phoebus Apollo."
„Bent u gekomen, om u zelf de zorg om Faenza uit het hoofd te praten?"
„Het harde ijs om mijn hart is aan 't smelten," bekende de veldoverste. „Ik heb al veel beleefd voor de steden, maar nu is het mij overkomen, dat mijn aan stormen gewende hart voor iets is teruggeschrokken, wat anderen koud als marmer zou hebben gelaten. Ik heb het verbeten en ingeslikt, maar niet verteerd, het ligt als gistende vuilnis in mijn ziel. Zie Giambattista, ik ben een ruwe krijgsman geweest, een plunderaar, maar een — moordenaar nooit!" Hij keek voorzichtig om. „Maar nu heeft iemand mij voor slechter gehouden dan ik ben, en een beroep gedaan op het booze in mij, dat ik nooit heb weten te herbergen."
„Ik begrijp je niet, neef."
„Moet het een biechtstoel zijn waarin ik voor u kniel, om u alles, alles te bekennen? Ik kom tot den kardinaal, tot den priester, tot den mensch."
„Wat krijg ik te hooren?"
„Een maand geleden is de jonge hertog van Bisceglia op een nacht aangevallen en zwaar gewond."
„Heb ik die ontzettende daad niet zelf moeten zien?" riep de kardinaal uit. „En men fluistert over een verschrikkelijken dader."
Door den houwdegen ging een huivering. Toen stalde hij als 't ware zijn sinistere wetenschap op de tafel uit: „Cesare Borgia wilde mij omkoopen, om den hertog te vermoorden."
De kardinaal stoof op: „Pagolo!"
„Op mijn trouw rekenend, op mijn staalharde krijgsmansgeweten, mijn vergrijsden kop, mijn verliederlijkte huishouding, durfde hij het verschrikkelijke van mij te vergen."
„En je hebt neen gezegd!"
„Ik heb neen gezegd en me de ongenade van den hertog op den hals gehaald. Hij beperkt mijn recht van bevelvoering, krenkt mijn

eerzucht, en door verraad werd mij medegedeeld, dat Cesares zwarte lijst, waarop alle onwelgevallige persoonlijkheden staan, ook mijn naam bevat."

De kardinaal was van kleur verschoten. „Heb ik je dien nacht in Bracciano niet voor de kuiperijen van het pauselijk hof gewaarschuwd? Je lachte om mijn waarschuwing. Maak je los van den hertog"

„Voor ik mijn troepen uit het leger zou hebben teruggetrokken, was de uitgang mij door honderd hellebaarden versperd geweest. Bij God, die hertog Valentino maakt het een mensch moeilijk, mensch te blijven."

„Zijn er niet meer ontevredenen in zijn legerkamp?"

„Waartoe wil je me brengen, kardinaal?" vroeg Pagolo somber.

„Staar me niet aan. Het juk is al te zwaar geworden. Op het oogenblik, waarop Cesare ook tot hertog van de Romagna wordt benoemd, zal hij er aan denken, zich van zijn helpers te ontdoen. Oliveretto, Vitellozzo, de hertog van Gravina, Bentivoglio, zij zullen allen overbodig worden in het uur, waarin de hertog zijn voorloopig doel heeft bereikt."

„Bij, God, je schijnt gelijk te hebben. Je scheurt mijn ziel open, kardinaal! De vroomste der Orsini's —"

„ — kan een samenzweerder worden, wil je zeggen, als de deugd niet meer in staat is, met rechtvaardige middelen den strijd tegen de laaghartigheid uit te vechten."

Er klonk hoefgetrappel in den hof.

„Spinozzi komt uit Rome," zei de kardinaal. „Hij schijnt hard te hebben gereden."

Onmiddellijk daarop stond de burchtvoogd in de kamer. „Edele heer — in Rome is iets verschrikkelijks gebeurd — de hertog van Bisceglia —"

„Wat is er met hem?"

„— In zijn bed vermoord —"

„Hemel en hel!" schreeuwde de veldoverste. „En de moordenaar?"

„De dokter en een gebochelde nar, die hem te zamen met Lucrezia had verpleegd, zijn gearresteerd."

„O! o!" lachte Pagolo wild. „Ik vermoed, hoe het is gekomen."

„Er loopen vreeselijke geruchten. Donna Lucrezia en Donna Sancia verpleegden den gewonden hertog met alle toewijding en bereidden zelf zijn spijzen, omdat ze een vergiftiging vreesden. In den omtrek van Sint Pieter mocht niemand met een wagen loopen. Maar er kwam iemand, dien niemand kan bevelen, ook de paus niet — en die iemand — mag ik vrij spreken, kardinaal? — die iemand heeft den weg tot hem gevonden —"

„Cesare Borgia!" riep de kardinaal uit.

„Ongelukkige prins! Arm, jong leven!" zei de kardinaal vol medelijden. „Neergestoken als een wild zwijn en eindelijk doodgebloed!"
„Michelotto, de grimmige kapitein van den hertog, heeft hem in tegenwoordigheid van den hertog zelf vermoord, geworgd. Lucrezia Borgia is over het lijk in onmacht gevallen. Daarna heeft men den hertog zijn lievelingspaard zien bestijgen en op de valkenjacht uitrijden. Nog in den nacht werd Alfonso's lijk naar Sint Pieter gedragen. Cesare beweert, dat de jonge prins hem van het venster uit met pijlen had beschoten. Ach, er moest een voorwendsel worden gevonden."
„En het volk ontwaakt niet?" vroeg de kardinaal met bloedend hart.
„Het denkt er niet aan," antwoordde Spinozzi. „Er zijn drie dagen geleden twaalf kardinalen benoemd, en de Romeinen stonden er met open mond bij en feliciteerden de benoemden."
De kardinaal beefde. „Het is geen geheim meer, Pagolo. De nieuwe kardinalen hebben hun waardigheid moeten koopen, opdat het goud voor den veldtocht in de Romagna bijeen zou komen."
„Men spreekt van honderdtwintigduizend ducaten, die de verkoop der nieuwe waardigheden aan Cesare zou hebben opgebracht", vertelde Spinozzi. „Het is misschien maar een gerucht."
„Buidel open, Cesare!" hoonde de kardinaal. „De wereld is grappig, vind je niet, neef? Wat hebt u toch, Spinozzi?"
„De lijken van twee prelaten hangen aan de Engelsbrug, men kent hen niet, alleen de rompen zijn aanwezig."
„O, nacht over Rome!" ziep de kardinaal ontzet uit.
„Maar morgen is er een feestelijk stierengevecht op de Navona. Cesare Borgia zal zes stieren vellen.
„Evviva il toreador!" stoof Pagolo op. „Eerst menschenbloed, dan stierenbloed! Het is een aardige afwisseling!"
„Maar de paus moet met koorts te bed liggen," vertelde Spinozzi verder.
Duivel, haal hem! bad de kardinaal in stilte.
„En hertogin Lucrezia zou nog vannacht naar Nepi vertrekken."
„Hebt u geen berichten meer, Spinozzi? Dan is 't goed. Ik heb voor uw zoontje een paard uit mijn stal beschikbaar gesteld."
„Dank, Excellentie! Hij moet een dappere ruiter in dienst der Orsini's worden." De oogen van den burchtvoogd straalden. En hij ging heen, om zijn jongen de verblijdende mededeeling te doen.
Toen de beide Orsini's alleen waren, trad Pagolo met somber gelaat op den kardinaal toe. „Nog één ding, voor ik wegga." Hij scheen het moeilijk over de lippen te kunnen krijgen. „Wees op je hoede."
„Voor wien?"
„Voor de Savelli's."

Giambattista zag zijn neef ontsteld aan. „Je zet een gezicht als een November-hemel. Savelli? Gevaar? Misschien voor —?" Als een bliksem flitste het door zijn hart. „Gevaar voor Donna Tiziana?"
Pagolo zag hem verlegen aan. Eindelijk perste hij de woorden uit. „Mijn oude botten — o mijn oude eer! Hoe kan ik voor je verschijnen? Hoe de smaad verdragen, die mij — mijn eigen zoon —"
De kardinaal naderde hem met ontstelde blikken. „Pagolo!"
„O, dat we zoo aan de geringste toevallen zijn overgeleverd! Gebonden door een woord, de prooi van een seconde!"
„Raadsel op raadsel! Fabio, je zoon, Tiziana, Savelli — een warnet van menschen en namen —"
„Genade voor mijn zoon!" Diep bewogen wilde de oude ijzervreter de knie buigen.
De kardinaal richtte hem stomverbaasd op. „Ben je krankzinnig?"
„Hij brengt je in gevaar — door lichtzinnigheid, onbedachtzaamheid, overijldheid — neen, waartoe het te verbloemen? Mijn onzalige neiging om den wijn meer dan noodig aan te spreken"
„Pagolo!"
„Vier dagen geleden is het gebeurd. Hij ligt opeens aan mijn voeten en bekent alles. Hij was met mij in het leger voor Faenzo en ging toen naar Rome. En daar in een gezelschap van jonge vrienden in de Osteria van Davenzati — komt het tot een opgewekte woordenwisseling. De tongen waren los, men sprak van liefde en schoone vrouwen, de heerlijkste vrouwen werden tegen elkaar uitgespeeld — en in de kroeg zat terzijde ook een Savelli —"
„O, God, ik vermoed iets —"
„Fabio, verhit door den wijn, wist zijn tong niet meer in toom te houden — en in overvloeienden ijver, in kinderlijke pronkzucht gaf hij het geheim van je slot prijs — Donna Tiziana —"
„Bij Christi —" De kardinaal kromp huiverend ineen.
„De Savelli sprong op, er ontstond een gevecht — de Savelli werd omvergegooid —"
„Genoeg!" De kardinaal liep met zware stappen door de bibliotheek. Zijn gelaat was bleek, zijn hand trilde. „Fabio's tong werd door een demon beheerscht, niet zijn hart. Maar er kan onheil uit voortvloeien."
„De Savelli's maken zich gereed," zei Pagolo geheel verslagen.
„Wie zegt dat?" De kardinaal keerde zich snel om.
„Fabio zelf, die door wroeging wordt verteerd. Hij is verkleed de huizen der Savelli's binnengeslopen en is door omkooping van alles te weten gekomen. De Savelli heeft gekletst, hij is een neef van Luigi, de Colonna's worden opgewekt om den strijd te steunen, zij rusten hun ruiters uit, alles duidt op een komenden strijd —"

De kardinaal voelde plotseling een gloed naar zijn hart opstijgen. Was het mogelijk? Zouden zij zoo idioot zijn, om hun soldeniers in de waagschaal te stellen ter wille van die vrouw? En mocht hij zelf dezen strijd ontketenen? Was hij het dan niet, die de verzoening der geslachten in zijn vredesvaandel had geschreven?
De kardinaal drukte den neef zwijgend de hand.
„Vergeef mijn zoon, dat hij in zijn ontsteltenis niets anders verlangt dan de schande weer goed te maken. Hij heeft zich op den burcht Cervetri ingesloten met zijn jonge vrouw en bespreekt met haar, hoe hij den smaad kan uitwisschen. Overdag oefent hij zich in schermen en boogschieten, om zijn man te staan, als de Savelli's er ernst mee zouden maken, 's nachts is hij ten prooi aan verschrikkelijke gewetenswroeging en schreit tranen van berouw."
Giambattista legde den verslagen man de hand op den schouder.
„Arme vader, breng je zoon de vergiffenis over. En hij moet voortaan den wijn, den grooten leedverwekker, vermijden. Ik verwacht je voor de cena."
„En jij — de Savelli's — het gevaar?" zei Pagolo, van schrik ineenkrimpend.
„Dat ligt in de hand van den Allerhoogste," zei de kardinaal met groote kalmte.
„Laat me morgen vroeg bij jou de mis hooren, dan rijd ik naar Faenza terug." In het oog van den ouden houwdegen blonk een traan. De kardinaal omarmde hem en zag hem lang na.
De zon zweefde langzaam de zee tegemoet. Diep bewogen liep Giambattista op en neer. Een druppel wijn kon de oorzaak van een zee van bloed zijn, die in den levenden loop der geschiedenis haar plaats aangewezen kon krijgen. Maar ten slotte was toch niet die druppel de oorzaak van het mogelijke leed. Hij, de kardinaal, had bewust een geheim gekoesterd, zij het dan uit het diepste gevoel van ridderlijkheid en menschelijkheid. Dat was zijn heele schuld, die hij voor allen kon verantwoorden, alleen niet voor de wraakgierige Savelli's en hun aanhang. Geen zonneklaar recht beschutte hem en deze onbeschermde vrouw voor den aanbruisenden toorn der Savelli's. Ja, ja, hoe zeer hij het voor zich zelf wilde verbergen, het ging om deze vrouw, om deze schoone, vurig omstreden Tiziana de' Calvi.
En toen voelde hij weer het wonderlijke golven in zijn hart, als steeds, wanneer haar naam hem in de gedachten kwam. Verdedigde hij haar tegen deze Savelli's werkelijk slechts met het natuurlijke recht van den beschermer? Werd dit recht niet heimelijk ondersteund door een andere, diep in het hart wonende kracht? Was het

niet een teederder macht, die hem had gebracht tot de positie van schutsengel, waarvan hij zulk een verheven opvatting had?
Er werd nadrukkelijk geklopt.
In de deur stond de burchtvoogd. „Hoogwaardige kardinaal, een gezant van de Savelli's wenscht dringend te worden toegelaten."
De kardinaal haalde diep adem. Hij hoorde het noodlot aanstormen.
„Hij kan komen," zei hij gelaten.

Orazio Fioravanti, de schilddrager en legaat der Savelli's, maakte eerbiedig een buiging voor den kardinaal. De magere leden waren gehuld in een witgeruit, violet wambuis, de broek was van dezelfde kleur en op de borstlap blonk het wapen der Savelli's. Diepe ernst groefde het voorhoofd van den gezant.
„Excellentie, in naam van mijn meester Luigi Aristide uit het edele geslacht der Savelli's, heer van Aspra en Palombara, burchtheer van Monte Aventino, verzoek ik, Orazio Fioravanti, in verschuldigden eerbied voor uw waardigheid, om opheldering in het rechtsgeding van mijn meester, wien te vertegenwoordigen ik schrift en zegel heb. Luigi Savelli, door een verlovingsovereenkomst met den edelen Rinaldo de' Calvi aan diens dochter Tiziana, weduwe van Brancaleone, gebonden, is op de hoogte gekomen van het feit, dat Uwe Excellentie binnen de muren van Monterotondo de bruid van mijn meester Tiziana de' Calvi sedert maanden onderdak verleent. Wil Uwe Excellentie dit feit erkennen of loochenen?"
„Ik beken," zei de kardinaal in volmaakte uiterlijke kalmte.
„En zijt gij, Excellentie, bereid, Donna Tiziana de' Calvi in den loop van dezen dag van hier heen te zenden en mij in handen te geven, of wel ligt het in uw bedoeling, de edele vrouw nog langer op den burcht te houden?"
„Ik ben bereid den wil van de edele Donna Tiziana de' Calvi tot den mijnen te maken."
„En is het de vrije wil van Donna Tiziana de' Calvi, op den burcht Monterotondo onder uw beschermheerschap te verwijlen?" Er lag reeds nadruk in de woorden van den afgezant.
„Donna Tiziana de' Calvi moge zelf beslissen." De kardinaal opende de deur en riep een kamerdienaar de opdracht toe, de edele vrouw te verzoeken te komen. Toen wendde hij zich tot den gezant: „Veroorloof mij, dat ik uw geloofsbrieven doorzie." Hij nam het papier en onderzocht handteekening en zegel. „Heeft de heer Luigi Savelli vier jaar geleden aan de zijde van den paus tegen de Osini's gevochten?"
„Zijn dapperheid werd door wonden bezegeld," zei de schilddrager.
„Ik schat haar hoog. Maar de Savelli's hebben desondanks geen ge-

luk gehad. Toen Pius II hun zeven steden had ontnomen, begon hun ongeluk. Zij zochten een houvast aan de machtige Colonna's."
„En hebben het gevonden," vulde Fioravanti met eenige laatdunkendheid aan.
Toen betrad Tiziana de' Calvi het vertrek. Haar hart scheen te stokken, toen zij den gezant herkende.
„Wat wil men van mij?" vroeg zij schijnbaar bedaard.
„Luigi Savelli vraagt om uw beslissing. Wilt u zich vrijwillig aan de zijde van den bruidegom scharen?" vroeg Giambattista.
Tiziana verbleekte. Toen zei zij bijna toonloos: „Neen."
„Erkent u de overeenkomst van uw vader?"
„Neen."
„Bent u bereid, de gevolgen van deze weigering op u te nemen?"
„Kardinaal — wat wil men van mij?" schoot eensklaps de angst in haar op. „Wat wil deze man? Hij draagt de kleuren der Savelli's —"
„Er zal u geen leed geschieden," verzekerde de kardinaal.
„Wie staat mij daarvoor borg?"
„Kardinaal Giambattista Orsini."
Fioravanti stond op. „U gelieve te bedenken, dat de Savelli's zich gedwongen zouden zien, met alle middelen voor hun recht op te komen, dat op overeenkomsten is gebaseerd. Mijn heer, Luigi Savelli, denkt er niet aan, van het recht, Donna Tiziana als zijn bruid zijn huis binnen te leiden, afstand te doen; wel is hij bereid, de eer der wapenen in te roepen voor den strijd om het recht."
„Verneemt nu het bescheid. Kardinaal Orsini denkt er niet aan een onbeschermde vrouw, die vrijwillig voor de macht van den heer Luigi Savelli op zijn burcht een toevlucht heeft gezocht, aan den man uit te leveren, die zijn huwelijksrecht zonder toestemming van de belanghebbende Tiziana de' Calvi doet gelden. Kardinaal Giambattista is evenwel bereid, de eer der wapenen te hulp te roepen voor den strijd om het recht, de eer eener vrouw te verdedigen."
Tiziana de' Calvi rees op en stond met gloeiende wangen hoog opgericht aan de zijde van Giambattista.
Fioravanti boog diep.
„En zegt uw meester," ging de kardinaal voort, „dat hij in mijn plaats nauwelijks anders zou handelen, wanneer het leven en de vrouweneer van een benarde op het spel stonden; zoo niet dan zou ik hem den edelen naam van Romeinschen baron moeten ontzeggen."
„Dat beteekent dus — strijd?" Fioravanti loerde van onder zijn witte wenkbrauwen.
„Dien ik het waag voor God te verantwoorden."
„In het oogenblik, waarin mijn ruiters den burcht verlaten en hun roode vanen in de zon laten fladderen, zullen de Savelli's,

ondersteund door de Colonna's, tegen Monterotondo optrekken. Het zou kunnen gebeuren, dat deze nacht een rood gezicht krijgt."

„Ook wij zullen roode gezichten krijgen, maar van strijdlust," glimlachte de kardinaal. „En u zult zien, dat de geestelijke heer, die zijn knie voor de vredelievendheid der menschen buigt, ook de kunst verstaat, het zwaard te hanteeren." En hij vouwde de handen en sloeg den blik op naar den Gekruisigde aan den wand. „Heer, zoo ik dwaal, leid mij; tast ik, geef mij dan het juiste gevoel, wankel ik, doe mij dan niet vallen. Mijn stem en mijn hart zijn vast, de Heer leidt mij."

Reeds in het volgende oogenblik werd de deur gesloten achter den gezant.

Onmiddellijk daarop stortte Tiziana aan de voeten van den kardinaal neer. „Heer — goede heer —" Dankbaarheid, smart, vertwijfeling braken in tranen los.

Giambattista trok zonder te spreken, maar diep bewogen de knielende overeind en richtte haar schoonheid voor zich op.

„Dit moest worden gedaan. Zou kardinaal Orsini in het uur van den nood de vrouw uitleveren, die hij maandenlang bij zich te gast heeft gehad? Dat zou geen Campagnuole, geen ruwe soldenier hebben gedaan. Een Savelli trotseert men niet met Aristoteles, maar met het getrokken zwaard. Wees rustig, edele vrouw, onze eerste zorg geldt nu, u uit den burcht weg te krijgen."

„Nooit!" vlamde Tiziana op. „Ik deel alle gevaren met u, kardinaal."

Giambattista fronste het voorhoofd. „U weet niet wat u zegt. Er zullen kogels suizen en vlammen laaien —"

De deur werd opengerukt. Marcello Gaetani stormde binnen.

„Savelli's kleuren rijden de poort uit. Hun roode strijdvanen waaien in den zonneschijn. Wat is er aan de hand?"

„Strijd!" riep de kardinaal met een hart, gezwollen van moed. En in korte woorden drukte hij den jongeling het gewicht van het uur op het hart.

Marcello's oog zond bliksemstralen uit. „Het zwaard van den jongsten Gaetani zal voor de eer van een vrouw gapende wonden in de vijandelijke hersenpannen slaan.

Tiziana voelde de neiging, dit bloeiend schoone hoofd, waarin slechts de gedachte aan haar wilde fantasieën had opgewekt, tegen zich aan te drukken en hem den kus der wijding op het voorhoofd te drukken. Maar zij greep slechts hevig bewogen zijn hand en zei: „Dank, Marcello! Dank voor uw — trouw!"

De kardinaal wendde zich af. Hij wist al lang, welk een brand dit stormachtige jongelingshart had aangetast, maar hij wist ook, dat

de ongenaakbare kuischheid van Tiziana het pantser was, dat haar voor den storm van dit knapenhart beschutte. Maar hoe zag het er in haar boezem uit? Trok een gedachte haar heimelijk naar het hart van dezen opbruisenden Ganymedes? Deed de klank van zijn stem haar niet opschrikken uit haar wacht aan het venster? Luidde niet in dit oogenblik in haar gemoed een klok den klank der vrees voor hem en zijn leven?
Giambattista liet burchtoverste Spinozzi, luitenant Montfort, den burchtvicaris, den wapenmeester en ruiterhoofdman Capri roepen. Toen beval hij een kamerdienaar: „De stormklok laten luiden! Alle man in den hof! Poorten sluiten en kogelkettingen spannen!" En tot Tiziana gewend. „U wilt wel zoo goed zijn, mijn moeder gezelschap te houden en haar angst te sussen, in geval het nachtelijke rumoer haar mocht wekken. De zon zinkt. Wij kunnen omstreeks middernacht de eerste vijandelijke ruiters om den burcht zien zwermen. Capri, er is mij veel aan gelegen, mijn neven op de burchten te alarmeeren. Wilt u de waaghals zijn, die een nachtelijken rit naar Bracciano onderneemt en den slotheer Giangiordano er van verwittigt, dat ik in het nauw zit?"
De oogen van den jongen Florentijn fonkelden. „U maakt me gelukkig, kardinaal!"
„U steekt met drie ruiters bij het Madonnabeeld ten Noorden van onzen burcht den Tiber over, meldt u nog in den nacht onderweg bij den burchtvoogd van Scrofano en vraagt hem, of hij tot ontzet bereid zou zijn, zoodra van mijn toren de pekfakkel laait of de groene vlag wappert."
Daar begon het gegalm van de burchtklok door den plechtig zwijgenden avond. De stem van de metalen vermaanster klonk gejaagd, en ieder wist, dat er gevaar in aantocht was.
In de bibliotheek vereenigden zich de leiders der soldenierstroepen. De kardinaal wijdde hen met enkele woorden in het naderende gevaar in. Vervolgens gaf hij zijn bevelen, als was hij een geboren vrijbuiter. Luitenant Montfort, een Provençaal, kreeg de zware ruiters toegewezen, die de uitvallen der soldeniers moesten ondersteunen. Twee kamerheeren moesten het werk in den hof controleeren, twee Zwitsers de verdedigingswerken in de eerste linie leiden. De kostbaarheden der bibliotheek liet de kardinaal naar den kelder brengen, opdat instortende muurstukken geen schade konden aanrichten. Donna Ginevra Orsini werd naar het vertrek overgebracht, dat het meest was beveiligd voor schoten.
Toen de schaduwen van den avond over de muren lagen en de verstikkende nevel van de zonnehitte voor een koeler sfeer begon te wijken, stond het stramme voetknechtenvolk met het hoopje

zwarte ruiters van Orsini in het nauwe vierkant van den hof, en de kardinaal trad uit de zuilengalerij voor zijn getrouwen. Nog nooit hadden de menschen hun meester met het strenge gelaat des gevaars voor zich zien verschijnen, steeds had slechts een stem tot hen gesproken, wier klank, als persoonlijke benardheid een hart in nood had gebracht, alleen reeds verlichting schonk. En nu zagen zij een zwaar geharnasten krijgsman schrijden, de hooge gestalte door pantser, beenstukken en helm, waarop de beer met de roos in den klauw prijkte, tot een dreunenden Mars gestaald, het gelaat streng gegroefd, maar zonder bevreesdheid.
Daar stond het krijgsvolk, de saamgeraapte troepen Romeinen, Milaneezen, Gascogners, Provençalen, Zwitsers en Duitschers, die zich hier om de nog nooit ontplooide krijgsvaan van den kardinaal hadden geschaard. Het waren zeer avontuurlijke lieden, die bij het trekken van het zwaard niet naar beweegredenen, maar alleen naar soldij vroegen, oude invaliden, die weliswaar niet meer in staat waren te marcheeren, maar daarentegen de ervaring van ontelbare schermutselingen bezaten en de herinnering aan een vernietigd vrijbuitersleven met zich omdroegen. De vergrijsde koppen peinsden nu met een soort vroolijken weemoed over de vergane avonturierstijden, waaruit hen de fonkelende eereschilden van hun voormalige aanvoerders Colleoni, Piccinino, Gattamelata, Forteguerra en Francesco Sforza als verre kampvuren toeblonken. Zij hadden hier hun tijd zittend verdaan, terwijl het op de andere burchten van Orsini dikwijls tot strijdtooneelen was gekomen.
En nu stonden zij tot een massa saamgesmolten op den hof en zagen hun meester, den zachtmoedigen kardinaal, die de mis voor hen las en op hooge feestdagen de hostie uitreikte, gepantserd staan en hoorden den donderenden kreet: Orsini en de Kerk!
De kardinaal riep hun verleden aan.
„De beer van Orsini wordt getart. Wapent u, mannen op Monterotondo! De Savelli's en Colonna's zijn in aantocht. Wilt gij voor uw heer strijden?"
„Evviva Orsini! Orsini e la chiesa! Orsini en de kerk!" Zoo daverde de wil tot den strijd.
„Gedenkt de dagen van uw roem! Daarginds zie ik iemand met witte haren, den jichtigen Manotti, hij heeft Sforza, den boerenzoon, als hertog den dom van Milaan zien binnentrekken; en die daar met het gezicht vol litteekens, Gianandrea, heeft reeds eenmaal een kardinaal met den stormhelm gediend, Niccola Forteguerra. En velen onder u hebben tot de trouwe volgelingen van den dapperen Virginio Orsini, mijn oom, behoord. Denkt aan de dagen van Campo morto, deelt slagen uit als toen. Scherpt de berenklauwen en pakt

aan wat u wil aanpakken. Bewaart een mannelijke tucht, zoekt geen twist, bedrinkt u niet! Verdedigt mij als uw heer!"
Zwaar ratelden de gepantserde paarden der verkenners langs den poortweg den nacht in, naar Rome. Marcello voerde hen aan. Zijn banier droeg hij in het hart, de liefde tot Tiziana.
Op de torens vertoonden zich de eerste helmen der wachters. Alle oogen waren gespannen op het voorterrein gevestigd. Daar reed de kleine, bewegelijke luitenant Montfort op zijn slanke merrie van post tot post. In het oeverriet aan den Tiber legden de wachtposten zich neer en luisterden naar den golfslag, die misschien de nadering van vijandelijke booten verried.
De kardinaal daalde naar de grafkapel der Orsini's af en liet de met ijzer beslagen poort openen. Daar stond hij lang in gedachten verzonken. Hij knielde neer en bad zijn God om bescherming voor Tiziana's leven.
Met snelle schreden verliet hij vervolgens de kapel en ijlde de trappen op naar de bovenste vertrekken en afweergangen. Door een luik zag hij in den nacht uit, die zijn zilveren gewaad aanlegde. De bergklippen daalden ginds snel naar den Tiber af en waren nu door donkere schaduwen overdekt, terwijl de begroeide naburige helling in het schier witte licht verblindend als bij dag zich uitstrekte.
Toen werd hij bij zijn moeder geroepen. Vrouwe Ginevra zat met beschreide oogen in bed. Aan haar voeteneinde hurkte, het hoofd in de armen geworpen, Tiziana. De kardinaal snelde als een knaap aan het hart van zijn moeder. „Moeder, wees bedaard —"
„Die Savelli's! Die akelige Savelli's! Wat willen ze van je?" sidderde de grijze vrouw. Het levensmoede hoofd kon dit alles niet meer begrijpen.
„Ze hebben mij den strijd aangezegd," vertelde haar de kardinaal. En toen onthulde hij haar moeizaam het geheele geheim van Tiziana Malaspina.
„Eerbiedwaardige, dierbare zoon!" De moeder trok Giambattista aan de borst. Toen streelde zij de verwarde haren van de in haar smart verloren Tiziana en zonk vermoeid in de kussens terug. Tiziana legde haar muts recht en nam haar hand in de hare. Spoedig sluimerde de oude vrouw in. Het scheen, dat er een smartelijke droom in haar begon te bewegen, want haar zachte trekken kregen een pijnlijke uitdrukking.
De kardinaal legde zijn heete handen op haar voorhoofd. „Ik zal haar waarschijnlijk niet lang meer hebben," zei hij, terwijl hij de alkoofgordijnen neerliet en met Tiziana aan het venster trad. „Dan zal het nog eenzamer op den burcht worden."
„U bent immers al die jaren de eenzaamheid gewend geweest."

Ze zei het toonloos en onzeker. Geen blik trof hem. Toen roerde zich het ongeduld in haar hart. „Kardinaal — ik ga te gronde — onder deze schuld. Ik wil mij nog op het laatste oogenblik aan Savelli overgeven."
„Neen," zei de kardinaal vastberaden. „Dat is de taal van de wanhoop. Nu houd ik u aan uw wil gevangen."
Verschrikt blikten haar oogen hem aan. „Kardinaal! — o God, ik ben waarlijk de ongelukkigste Romeinsche."
„Dat doet mij leed, Donna Tiziana, maar mijn eer eischt nu, dat ik mijn plicht tot het laatste oogenblik vervul, de bescherming van uw leven."
„En wat is dat laatste oogenblik? U zwijgt? Het kan slechts uw dood zijn of de mijne. Sneuvelt Savelli echter, dan is —"
„Dan bent u van alle zorg bevrijd," zei de kardinaal snel, „en kunt van Monterotondo wegtrekken, de wereld ligt als een bloementuin voor u, en u kunt uit Italië's edelste geslachten den beschermer zoeken, die uw hart voor altijd tot het altaar van zijn aardsche gebeden zal maken."
Tiziana's oogen, vlammend van den gloed der ziel, zochten hulpeloos de zilveren sterrenwereld naar een puntje af, dat een straal van hoop kon uitzenden in den nacht van haar hart. Toen schoot in een opwelling van trots en vertwijfeling een reddende gedachte door haar brein. „Het hart, van Savelli's opdringerigheid bevrijd, zou misschien niet lang hoeven te zoeken, om hem te vinden, die haar waarachtige beschermer, held en gemaal zou kunnen zijn." Met angstige oogen, door duizend folteringen benard, gaf zij hem haar hersenschim prijs.
De kardinaal was zeer oplettend geworden. „Gelukkige vrouw, die zich met zulk een hoop door de moeilijke uren weet heen te slaan! En mag ik weten, wien u het benijdenswaardige geluk van eeuwige verbondenheid wilt gunnen?" Zijn bloed schoot, als door Erinnyen gezweept, door zijn aderen, en zijn oogen tastten koortsig langs de liefelijke gestalte, die zich in den maneschijn had verheven.
En Tiziana sprak met bevende stem, den nacht toegewend, alsof zij dezen tot helper in haar innerlijken nood wilde aanroepen. „Ik ken iemand, die geneigd zou zijn, zijn leven voor mij op het spel te zetten. Hij heeft alle bekoorlijke eigenschappen der jeugd, ja, hij is bijna nog een knaap. Het is zeker, dat hij mij bemint —"
„Marcello!" Als een pijl schoten de lippen van den kardinaal den naam af.
„Nog is zijn hart rein en eerbiedwaardig, maar het wordt iederen dag tegenover de verzoeking geplaatst. Zijn hooge fantasie wil mij wegvoeren naar een, zooals hij gelooft, betere wereld. Heel de bloe-

semweelde van een jonge eerste liefde strooit hij mij met verrukt hart voor de voeten en is wanhopig, omdat ik hem slechts zwakke hoop geef."

„Waarom — doet — u dat?" fluisterde de kardinaal, in angstige spanning.

„Omdat ik weet, dat zijn liefde zal vergaan, wanneer het leven hem van andere meisjes toelacht. Bemint hij dan meer van mij, dan mijn oogen, mijn haren, mijn handen, mijn ledematen? Als dat alles dof wordt, verbleekt en verschrompelt? Zal mijn ziel onvergankelijk voor hem zijn? U moest hem hooren, als hij Paphos' schoone godin van den Olympus in zijn liederen bant, als hij met juichende lippen den Amathusischen wijn schenkt of mij tot vurig begeerde Arethusa adelt. Kardinaal, men mag van een vrouw niet al te veel standvastigheid verwachten, als zij een vrij hart heeft. Zijn wonden der ziel zouden ten slotte het medelijden wakker kunnen roepen, de zuster der liefde."

„U — bemint dus — Marcello Gaetani?" vroeg de kardinaal met gesmoorde stem.

„Dat — weet — ik — niet." Haar stem ritselde als 't ware weg in den nacht.

Giambattista perste den ijzeren helm in zijn handen te zamen, alsof hij hem in stukken wilde breken. Ze bemint hem! Zoo vurig en beschaamd tegelijk verdedigt zich slechts de liefde! Wat kan de arme kardinaal van Monterotondo naast dien ontvlamden en beminden ephebe anders doen dan zijn wezen trouw blijven en zegenen, waar anderen zouden vervloeken? Wat kan ik, de rijpe man, naast dien gloeienden jongeling? Betreuren, dat ik niet eerder heb geleefd? Klagen, omdat de naderende herfst het uitzicht op een liefde beneemt, die niets anders zou zijn dan een vertwijfelde strijd tegen het eigen geweten, tegen aanvaarde heilige plichten en afgelegde geloften? Word wakker, Giambattista Orsini, bekroon het levenswerk, dat je tot nu toe hebt volbracht, door een waarachtige daad van zelfverloochening. Neem haar hand zonder hartepijn, zonder smartelijke bijgedachten, en leg haar in de hand van den jongeling, die je tot vriend is geworden en die je door zijn liefde niet tot vijand zal worden.

„Belooft u mij één ding. Als u het met u zelf eens bent en de vurige aanzoeken van Marcello wilt verhooren, laat mij het dan weten, opdat ik uw handen in de zijne legge. Ik billijk uw uitweg uit mijn kerker. Marcello Gaetani is goed en edel. Hij zal u gelukkig maken."

Toen ging er een beweging als het gebruis van den lentewind door het jonge vrouwenhart. Zij voelde, hoe deze ernstige man zich tegen den aandrang der liefde verzette. Door zijn offer woei de gloeiende

adem der jaloezie. Hij wilde trouw blijven aan zich zelf, beminde haar en ging in zijn liefde zoo ver — dat hij haar aan een ander wilde gunnen? Zou hij zijn deugd zoo ver kunnen doorzetten? Wilde hij zijn God tot getuige aanroepen voor de reinheid van zijn gevoelens? Zij zou zoo graag den mensch in hem hebben gezien, en hij toonde haar den heilige.

„Ik zal u om uw zegen vragen, kardinaal, wanneer de tijd is gekomen," zei zij met volmaakte kalmte. Zoo kwelden de beide harten elkaar en gingen langs elkaar heen.

Er klonk een geluid door den nacht, scherp en schril. Daarna zwaardgekletter en geratel van pantsers. De kardinaal snelde naar het venster.

„Ruiter- en paardenlichamen op elkander! Dat is Marcello! Vaarwel!"

„Wilt u naar buiten?"

„Donna Tiziana — strijd is tot plicht geworden!"

„En die plicht — strijdt — voor mij?" De hoogste angst dreef haar het woord uit de keel.

Een donderend toegeslagen deur gaf haar het antwoord: Zie je niet, hoe ik verbrand onder den gloed van mijn liefde?

Mannen! Onstuimige, verhitte mannen! jaagt uw harten stuk in de wildernis der jaloezie! O, kon ik u tot broeders maken, die een zuster beschermen! Maar neen — ik kan slechts één gelukkig maken, slechts één uit de bron der liefde laten drinken, en die eene wijst in dwaze jaloerschheid de aangeboden hand af — wilde, geliefde man! Je moet haar némen, deze hand — ik, ik kan je haar niet reiken!

Het geluk dwong Tiziana op de knieën. En zij snikte haar smartelijke vreugde uit in den nacht, waarin de strijd om haar zou ontbranden.

Op dezen avond lag in een hoek van het slaapvertrek, in een blauwzijden stoel gedoken, Lucrezia Borgia voor den paus. Achteloos omgeworpen Genueesche rouwsluiers bedekten de teedere pracht van haar leden.

De paus had een van zijn koortsaanvallen achter den rug en zag er bleek en mager uit. Ook de bloedige gebeurtenissen van de laatste dagen hadden zijn gezondheid geschokt. De moord op Alfonso, door hem gewenscht, zij het ook niet bevorderd, boorde nu zijn angel in zijn medeplichtig geweten.

De witzijden tabbaard van den paus ruischte op Lucrezia toe.

„Je mooie oogen, mijn vroom kind, zullen in Nepi weer droog worden. Je neemt, zooals ik je zeg, een gevolg van zeshonderd ruiters mee, wat een prachtige wacht voor het kasteel vormt."

Lucrezia zweeg.

De paus werd ongeduldig. „Spreek toch eindelijk, mijn vroom kind."

„Iedere struik in Nepi zal mij het leed om mijn verloren liefde zingen, als de wind er door speelt. In alle hoeken van het oude slot zal ik den geest van den geliefden doode aanschouwen."
„Ik heb er zorg voor gedragen, dat de heele inrichting wordt veranderd. Sangallo is aan 't werk, hij breidt de zalen uit, alles wordt vroolijker ingericht, hoorns van overvloed vol bloemen zullen in je vertrekken paradijselijke geuren verspreiden —"
„Om den geest van den doode te verdrijven!" hoonde Lucrezia bitter. De paus werd boos. „Ik heb geen ander middel, om je treurende zinnen te verstrooien, dan kleuren, muziek, spel, vermaken. Ik had je graag hier gehouden maar — ik ben — bang voor Cesare —". De bekentenis ging hem moeilijk af. „Hij heeft allerlei plannen met je", zei hij verward.
„Plannen! Plannen!" jammerde Lucrezia. Haar langharige reu vlijde zich tegen haar aan. „Ach, ik zou in de huid van dien hond willen kruipen, om veilig te zijn voor de plannen van mijn broeder."
Pages openden plotseling de deurvleugels. De gevreesde stond in de kamer.
Een kille adem voer de hertogin over de leden. Zij dacht aan het huis van Athamas, waar de muren zacht begonnen te trillen, als Tisiphone met het slangenhoofd binnentrad, zooals Ovidius het bezingt.
De hertog kuste den vader de hand en ontving diens voorhoofdkus. „Lucrezia zal haar reis weer moeten uitstellen," zei Cesare met somberen blik. „De straten zijn vol ruiters van de edelen. Colonna en Savelli trekken in dichte troepen naar Monterotondo op."
De paus rees ontsteld op. „Vliegen de geslachten elkaar weer eens in de haren?"
„God zij dank!" zei Cesare. „Maar daarover later. Eerst moet het lot van mijn doorluchtige zuster worden besproken. Lucrezia, je bent boos op me, en toch heb ik alle redenen om boos op jou te zijn. Want je gaat voort, de aangelegenheden van je hart boven de noodzaken van de staatkundige ontwikkeling te stellen." Cesare liet zich, als voor een diplomatieke onderhandeling, in een van de dik bekleede armstoelen neer, kruiste de gespierde beenen en stutte de gevouwen handen op de knie.
„Alfonso van Bisceglia moest omkomen. Hij was de bezitter van een naam, die in de geschiedenis der Borgia's slechts een steen des aanstoots moest vormen. Je zult zeggen, zuster, dat hij zwak was, onbelangrijk, teergevoelig, ongevaarlijk —"
„Niet ik, de heele wereld zegt het!" snikte Lucrezia in opnieuw ontwaakte smart.
„Ik geef toe, dat hij menschelijk was, maar die menschelijkheid

maakte hem ongeschikt om de dingen practisch aan te pakken. Ik heb bewijzen in handen, dat hij naar de Colonna's overhelde, omdat deze nauw met Napels zijn verbonden. Hij zou, als hij langer in leven was gebleven, onze geheimste plannen aan Napels hebben verraden. De Colonna's moesten eindelijk tot het inzicht worden gebracht, dat het Vaticaan is besloten, alle draden, die achter zijn rug om met Aragon worden gesponnen, te verbreken. De vruchten zijn reeds zichtbaar; bijna op denzelfden dag, waarop Alfonso sterft, gaan de Colonna's een verbond met de Savelli's aan, omdat zij voelen, dat hun een houvast is ontvallen. Zij trekken tegen het geslacht der Orsini's op, hoewel zij weten, dat deze voorloopig door ons worden beschermd. Zij willen hun zwakte door een aanvallende politiek bemantelen. Maar wij zullen hun toonen wie meester is. Daarmee geven wij ook Napels den eersten stoot, den tweeden geven Frankrijk en Spanje hem, die bereid zijn, Aragon te beoorlogen op grond van een zoojuist gesloten verdrag, volgens hetwelk Napels tusschen de beide mogendheden wordt verdeeld. Daardoor verliest tegelijkertijd het pauselijke hof zijn grimmigsten vijand en de Colonna's en Savelli's hun trouwsten beschermer. De Orsini's zijn dan het eenige machtige geslacht en — des te gemakkelijker uit den weg te ruimen."

„Cesare!" De paus verviel weer in krampen van bewondering.

„Geloof je, dat die duivelsche onderneming met den zegen van den hemel tot een goed einde kan worden gebracht?"

„Zeker met het geluk van onze wapenen!"

„Twee christelijke koningen werpen zich op den derden en deelen den buit —" De paus sloeg de handen in elkaar.

„En vliegen elkaar dan zelf in de haren. Nu komt echter de beroemde derde en wrijft zich in de handen. Want er zou iets niet pluis zijn, als de tafel niet ook voor ons was gedekt. Ik zelf zal den Napolitaanschen troon bestijgen, nadat ik eerst de Romagna heb onderworpen, waar we juist prachtig op dreef komen."

De groote plannen van zijn zoon verwekten een huivering in het gebeente van den paus. Beneden Napels, boven de Romagna, in het midden Latium! Dan lag immers bijna heel Italië vereenigd in de klauwen van den gier. „Engel en duivel ben je," riep Alexander uit.

Met zichtbaren trots ging Cesare verder, zijn plannen te ontvouwen. „Ons ontbreken dan nog slechts de parelen van Noord-Italië. We moeten onder alle omstandigheden eerst Ferrara verkrijgen, om een tegenwicht tegen het afgunstige Venetië te hebben, en het dan mèt Florence en Bologna te kunnen aanpakken.

De als door het geweld van orkanen verdoofde hertogin schrok op. „Wat heeft Bisceglia met uw verschrikkelijke streken te maken?"

„We willen, zei ik, Ferrara aan ons ketenen, maar — met de teerste banden, die ooit een diplomatiek brein heeft uitgedacht, we willen jou, doorluchtige zuster, aan het hart van den teedersten prins leggen, dien de wereld kent: Alfonso d'Este van Ferrara."
Lucrezia stoof op, alsof zij door een slang was gebeten. „Cesare — mij opnieuw ver —"
„Je zult eenmaal niet genoeg woorden van dank vinden voor de keus, die we voor jou, veelbeminde zuster, hebben gedaan."
De hertogin wankelde met de handen in de lucht. Toen wierp zij zich aan de voeten van vader en broeder neer. „Om 's hemels wil, sleur mij niet in een nieuw labyrinth van ellende! Heb eerbied voor mijn hart! Drijf het niet tot het uiterste! Mijn jong, van liefde bevend hart! Weer gekoppeld aan een vreemden man!"
„Alfonso Bisceglia was eenmaal ook een vreemde man voor je! En toch betreur je hem nu." Den paus ging de wanhoop zijner dochter aan het hart. „Je zult ook dien nieuwen jongeling leeren beminnen en onze macht helpen vergrooten, mijn vroom kind."
„Ik wil niet!" schreeuwde Lucrezia haar folteraars als een razende in het gezicht.
Maar met koude gevoelloosheid boorde Cesare den dolk van zijn welbespraaktheid in het ongelukkige hart der zuster. „Je wil te eerbiedigen, zou het beste middel zijn om onze staatsmanswijsheid aan de kaak te stellen. Vergeef mij, mijn teerbeminde Lucrezia, ik heb reeds door bemiddeling van Ferrara's gezant Beltrando Costabili de eerste onderhandelingen aangeknoopt. Je zult in dien tweeden Alfonso niet alleen den zoeten klank van een beminden naam begroeten, maar in zijn hart mettertijd ook meer dan een schadeloosstelling voor het verlies van den hertog van Bisceglia vinden. Alfonso van Ferrara is weduwnaar, dus eenzaam zooals jij, drie jaar ouder dan jij, een flink krijgsman, zijn vader, den regeerenden hertog Ercole, in liefde toegewijd, vol staatsmanswijsheid, spaarzaam, kunsten en wetenschappen genegen. Aan zijn hof, dat het vaderland van een Bojardo was, zul je de beste dichters en kunstenaars aantreffen. Een prachtige hofhouding zal je tot de eerste vorstin op Italiaanschen bodem verheffen, vrouwen, schitterend als sterren, zullen met de gebruikelijke jaloezie de zon van je schoonheid omringen, schilders zullen zich voor je behoorlijkheden uitsloven, de beide Strozzi's den hoorn des overvloeds van hun bloemrijke verzen over je uitschudden. Bovendien brengt deze verbintenis politieke voordeelen met zich mee. De jonge erfprins is met de dynastieën van Mantua en Urbino vermaagschapt en brengt zoo deze landstreken in onze belangensfeer. Wij hebben daardoor om de Romagna een beschermend pantser gelegd, en tenslotte zou een prachtige

alliantie tusschen het pauselijke hof, Frankrijk, Romagna, Ferrara, Mantua en Urbino aan je liefde haar ontstaan hebben te danken. Is dat niet een overweldigend machtsgevoel?"
,,Dat met het offer van mijn vrouwenhart wordt gekocht!" onderbrak Lucrezia het wijd ontvouwde plan van haar broeder.
Cesare ging luchtig over haar smart heen: ,,Ach, ik zie de jaloersche dames van Ferrara haar schoone toiletten al van woede verfrommelen omdat een pauselijke dochter hun oud-adellijke familie binnendringt. Maar de opwinding zal de schoone Isabella en de begaafde Elisabetta van Urbino zeer goed staan en je waarde nog verhoogen. Ja, ik houd er rekening mee, dat Alfonso zelf zich ons in het eerste oogenblik met verschrikte gebaren van het lijf zal houden, maar wij zullen de kunsten van onze overreding toepassen en het goud van onze kardinaalsbenoemingen laten blinken."
De paus wist al lang, in welke richting de stroomen van Cesare's eerzucht vloeiden, maar nu waren zij hoorbaar langs zijn ooren geruischt, door geen dammen meer bedwongen, gevoed door de bronnen van een berekenend, koen verstand. ,,Leid alles in de geschetste banen," zei hij met gekunstelde autoriteit, terwijl hij zich zwaar uit de kussens verhief. ,,Je grondig overwogen besluiten zal ik beloonen door je morgen tot hertog van de Romagna te benoemen."
Cesare's gelaat straalde van dankbaarheid. Hij mocht dus reeds den titel dragen, die tot verovering der nog ontbrekende steden en landstreken verplichtte. Hij liet zich op de knieën neer en kuste vol eerbied de hand van den paus.
Lucrezia zei moe en berustend: ,,Je staat me wel toe, dat ik je ook mijn waardigheden overdraag, om den glans van je naam te verhoogen. Wat moet een toekomstige hertogin van Ferrara met de hertogdommen Nepi, Spoleto en Sermoneta beginnen? Dat zijn geen wapens in een vrouwenhand."
,,We zullen die zaak nog overwegen," zei de paus met gefronst voorhoofd, want de zelfstandigheid van Lucrezia's besluit kwam hem niet van pas. De kinderen wilden over zijn hoofd heen reeds hertogdommen wegschenken, alsof het speelballen waren.
Cesare kuste de zuster op het voorhoofd. Een onnatuurlijke hitte overviel hem. Zijn lippen bleven langer dan gewoonlijk op de gouden krullen rusten, die uit den zwartzijden voorhoofdsband sprongen.

Cesare vergezelde den paus naar het Vaticaan. Het was het tijdstip van het geheime overleg tusschen hen. In de Torre di Borgia, in de Sala del Credo, midden onder profeten en fabelachtige wezens liet de paus zich in zijn armstoel neer. Het scharlaken pantser van den stoel omhulde zijn witte gestalte als een groote geronnen bloedvlek.

„Ik verwacht ieder oogenblik de nadering der ijlboden van Faenza," zei Cesare. „Zoodra Astorre Manfredi zich overgeeft, zal ik mijn troepen naar Pesaro laten oprukken, om mijn voormaligen heer zwager Sforza te verdrijven."
„Wat wil je met Astorre beginnen?"
„Mij eerst genadig betoonen, door hem vrijen aftocht te verleenen, want de Faenza's hangen zeer aan den jongen tyran. Zoodra hij echter in mijn handen is, zal de garde hem vorstelijk naar den Engelenburcht begeleiden."
De paus toonde met moeite een soort verontwaardiging. „Cesare, speel niet met de vorsten, de dag zou kunnen komen, waarop ze met jou. beginnen te spelen, en het zou dan een spel van honderd katten met één muis zijn. De Romagnolische tyrannen liggen onderling overhoop, dat is waar, maar allen aangevallen, zullen zij zich grimmig aaneensluiten —"
„Er zijn geen kortzichtiger menschen dan die tyrannen," glimlachte Cesare, niet onder den indruk. „Hun hoogmoed geeft hun den schijn van onoverwinnelijkheid. Zij moesten den stier in hun wapen dragen, niet wij. Vóór alles zou ik u willen verzoeken, mij bij het spel met de Colonna's de vrije hand te laten."
„Wat is daar aan de hand?" De paus nipte van zijn avondmelk.
„Een wonderlijk schouwspel. We beleven een kleinen Trojaanschen oorlog voor de muren van Rome. De inzet is niets anders dan een schoone Helena, die de heer van Monterotondo, kardinaal Giambattista Orsini, in een soort van vrijwillige gevangenschap schijnt te houden. Luigi Savelli, de halsstarrige, geweldadige, onridderlijke bruidegom van Tiziana de' Calvi, strijdt om zijn schoon duifje, dat op een nog onopgehelderde wijze in het bezit van dien onwereldschen stoïcijn in het purper is geraakt. Ik had dien Orsini nooit het talent toegeschreven, zulk een smaak te toonen."
„Die scharrelaar in oudheden is altijd een zonderling geweest, maar nooit een smakelooze," zei de paus. „Het verleidt mij haast er toe, dat geheimzinnige slot te bezoeken."
„Omdat zijn schoonste schat niet tot de antieke wereld, maar tot de onze behoort," lachte Cesare. „Maar ik geloof, dat hij zich tegenover ons evenzeer te weer zal stellen als tegen de Savelli's. Hij zal denken — want hij is schrander —, ik verdedig wel de Kerk, maar ik verzet me tegen den paus en diens helpers, die mij het genot van mijn verwarmd bed willen bederven. En het is zeer de vraag, of de overige Orsini's die opvatting niet deelen. Ik zou daarom, behoudens uw toestemming, het raderwerk anders in elkaar willen laten grijpen."
„Ik ben benieuwd."
„Ik heb opdracht gegeven, dat nog vannacht mijn soldeniers tegen

de Colonna-sloten Palestrina en Genazzano oprukken, die verlaten staan. Op dit oogenblik belegeren mijn boogschutters het paleis van Colonna in Trevi. Morgen geven alle andere burchten zich van zelf over, daarvan ben ik zeker. Zoo bevrijden wij de Orsini's van den druk, en deze, om onze hulp te beloonen, zullen nu niet anders doen dan onze eischen aannemen."
„En die zullen zijn?"
„Onbegrensde trouw aan de Kerk, betaling van een bevrijdingssom en ten derde —," hij aarzelde even en ging toen glimlachend voort: „Kardinaal Giambattista Orsini moge de goedheid hebben, de geurende roos van zijn hof uit te leveren — de schoone ster —"
„Donna Tiziana?" vroeg de paus met wellustige belangstelling. „Met welk recht?"
„Ze was hofdame van Lucrezia Borgia en is het hof ontvlucht. De andere Orsini's zullen den kardinaal isoleeren, indien hij de nar van een vrouw mocht worden. In het uiterste geval echter kunnen ons nog altijd list en geweld aan ons schijnbare recht helpen."
„Ongeëvenaard in zijn koene daden! zal eenmaal op je graftombe staan," zei Alexander, wiens lippen smakkende geluiden vormden. „En kan men die Tiziana de' Calvi eens te zien krijgen, als ze onder je hoede is?" De paus lonkte den zoon van ter zijde toe.
Cesare trok het avontuurlijke, niet het doelwit. Een verdeeling bezwaarde zijn geweten niet, zeker niet, wanneer hij daarvoor schadeloosstellingen kon krijgen, die hij den vader, indien noodig zou voorstellen. „Allerheiligste Vader, we zullen een ongeschreven overeenkomst uitwerken, volgens welke de schoone zwarte buit op rechtvaardige wijze zal worden verdeeld. Het zou mij lief zijn, als Giulia Farnese's invloed wat zou worden beknot —"
„Mijn gouden kind!" uitte de paus op dwependen toon zijn gevoelens. „O, o! Haar verlies zou slechts door een gelijkwaardige vervanging kunnen worden goedgemaakt."
„Allerheiligste Vader, de afwisseling zal u tot een vurigen jongeling maken. Giulia Farnese heeft behoefte aan rust, Tiziana de' Calvi zeker niet. En als het blinkend haar van Giulia als Salomonisch goud door uw vingers stroomde, zal het zwarte fluweel van Tiziana's hoofd u als de heerlijke vacht van een zwart panterwijfje aandoen. En het is ten slotte ook een verkwikking, na den eeuwig blauwen hemel van Giulia's schoone oog in den donkeren sterrennacht van een ander oog onder te duiken."
Den paus voer de oude Adam door de leden. De laatste rest van de koorts ontvluchtte zijn lichaam, verjaagd door de kracht van zijn zinnelijke natuur. Hij wierp listige blikken op de vrouwenkoppen aan het plafond en nam eindelijk een klein beeldje ter hand, dat een

Pasiphaë voorstelde, beschouwde het lang en drukte eindelijk een gloeienden kus op de gespannen borsten. Toen zei hij hijgend: „Laat Giulia Farnese halen!"
Het was diep in den nacht.
Daar klonken schreden op den corridor.
„Gianmatteo, wat breng je voor nieuws?" riep Cesare den luitenant der ruiters toe, die juist binnentrad.
„De hertog van Pesaro, Giovanni Sforza, heeft bij de nadering der Fransche hulptroepen in allerijl het kasteel en de stad Pesaro verlaten. Op dit oogenblik zijn onze troepen reeds binnengerukt."
„De hazen beginnen te loopen!" jubelde Cesare. „Laat meteen den kelder voor je openen. Pagolo blijft in Pesaro. Ik hoop, dat Malatesta van Rimini zich aan het voorbeeld van Pesaro zal spiegelen, als hij van de Franschen hoort. Brave koning, ik wil je helpende hand kussen!" Inwendig echter voegde hij er aan toe: om haar naderhand van mij af te stooten. Hij was consequent in zijn vijand en vriend vernietigende veroveringspolitiek. „Wat verder?" vroeg hij begeerig.
„Op weg hierheen moest ik me met moeite door de benden van Colonna en Savelli heen werken, die tegen Monterotondo optrekken."
„Laat je den wijn door de schoonste deern inschenken," zei Cesare.
De paus luisterde hulpeloos naar de als zweepslagen klinkende bevelen van zijn zoon, die zich nu als een bevrijde leeuw uitrekte.
„Orsini en Colonna! Ze zijn zoo dom als jonge honden. Beiden vereenigd zouden den dood van den paus beteekenen, zoo echter leven we van hun oneenigheid."
De deur vloog wijd open. Pages bogen op den drempel. „Donna Giulia Farnese!" meldde een van hen met gebogen hoofd.
De paus stond op. „Overwinning, Giulia, overwinning!" raaskalde hij.
De schitterende, verblindende zon der favoriete ging aan den drempel der Sala del Credo op.
En over Rome lag de nacht.

Teedere maneschijn vloeit langs de muren van den burcht neer. Tiziana ligt in de duisternis der kamer geknield. Het rumoer van den dood bruist om haar heen. Haar handen zijn krampachtig tezaamgevouwen, haar oogen beschreid, haar hart doorwoeld van leed en trots, smart en angst. Bloed heeft men aangeroepen als getuige tot de liefde voor haar. En daar begeeft zich nu een man in den strijd, die het niet van zich heeft verkregen, om harentwil het laatste van zich af te werpen, het heilige kleed van den Godsdienaar, die echter bereid is, wonden en dood voor haar te ontvangen. Opdat zij zou leven — en zooals de arme man geloofde — met een ander gelukkig zou leven, begaf hij zich in den strijd en poogde een vreemde

liefde te redden uit de worgende handen van Savelli. Daarom? Werkelijk daarom?

Zij geloofde het niet. Met geweld overviel haar het bewustzijn, dat het een andere drift was, die Giambattista naar de lansen der vijanden joeg. Hij zocht den dood, om het andere sterven in zijn hart te ontgaan. Zij had de jaloezie in hem opgewekt, en zij droeg er de schuld van, dat zijn hart zich in wilden twijfel verteerde, tot het geen anderen uitweg vond dan den dood. O, wat was het voor een wereld om haar heen? Daarbuiten vochten drie mannen om haar hart, en geen van hen wist het te bemachtigen. De eene beminde haar ruwweg ter wille van haar lichaam, de andere beminde haar, omdat hij zich zelf miskende, ter wille van haar schoonheid, en ook zijn liefde zou moeten vergaan, wanneer haar schoonheid verging en de derde beminde haar geheele menschzijn, ziel en lichaam tot een harmonie versmeltend, en was de eenige, die waard was, dat zij hem beide gaf.

Toen stortte zij haar benardheid in wilde gebeden uit. Heer in den hemel, weeg niet den adem van mijn gedachten! Beslis Gij! Wat zijn moet, werp mij dat als een genadig geschenk in het hart!

Zij voelt den kelk der liefde voorbijzweven, een witgloeiende lelie gelijk, wier zalige inhoud over den rand stroomt. En daar barst het plotseling los, uit de diepste diepten van het hart, en verbreekt het gebed met stamelenden klank: Bescherm Giambattista! Mijn Heer en God!

En reeds overrompelt het haar als een stormwind. Zij kan het niet meer uithouden binnen de drukkende muren van den burcht. Zij wil getuige zijn van de daden, die nu om harentwil geschieden, zij wil helpen, als de nood aan den man komt, of te gronde gaan, als een ander te gronde gaat.

Tiziana werpt de losgeraakte haren in den nek en bindt den witten, met parelen bestikten sluier, dien Giambattista haar heeft vereerd, over het hoofd. Het mannenwambuis, dat haar eenmaal op haar heimelijke vlucht heeft geholpen, legt zij over den schouder, en zoo ijlt zij de trap af naar den hof. Daar bestijgt zij het paard van een teruggekeerden verspieder. De poortwachters maken plaats voor de dappere vrouw. De vleugels gaan open. Tiziana vliegt op het paard weg, den groenzilveren glans van den zomernacht in.

Pantsergekletter en hoefgetrappel wijzen haar den weg. En daarginds doemt ook reeds een hevig bewogen kluwen van gestalten op. Daar worstelt men om haar hart. Als een wilde Amazone jaagt zij er op los. En in het volgende oogenblik staat haar sidderend ros stil voor het schrikbeeld van den strijd van man tegen man.

Zij herkent een rijzige gestalte in een ijzeren pantser, ziet den zil-

veren helm bliksemen, waarop de vederbos als een vlag van Lucifer wappert. Nu steigert het paard — daarginds komt het zwarte paard van den kardinaal aangejaagd — achter hem een handvol knechten van Orsini.
Tiziana's hartekreet gilt door den nacht. Voor haar oogen speelt zich het bloedige schouwspel af: gekruiste zwaarden, stampende rossen, bliksemende pantsers — de helm van Savelli valt — het paard zinkt op de knieën — het hoog opgeheven zwaard van den kardinaal suist neer met de kracht van het snoeimes des doods — een lichaam stort geluidloos van den paardenrug neer. Daar snelt een juichende kreet door den van bloedige tooneelen sidderenden nacht. De kardinaal wendt zijn paard en met een hart, doorstormd van smart en zaligheid, jaagt hij op de geliefde vrouw toe en heft haar van het ros.
Ruiters van Orsini werpen zich op het aanstormende troepje der aanhangers van Savelli en drijven het op de vlucht.
De kardinaal blikt als in den droom naar de vrouw naast hem, die door den schrik op de knieën is gedwongen. Hij ziet, hoe haar oogen zich verwijden, als wilden zij zich rekenschap geven van de gruwelijkheid van het gebeuren. En plotseling voelt hij, hoe twee handen langs zijn lichaam tasten. En hij hoorde de beminde stem fluisteren:
„Wat — is — er — gebeurd?"
„Uw vijand is niet meer."
„Hebt — u hem —?" Haar half verstikte keel kon de woorden nauwelijks uitbrengen.
„Savelli heeft de onvoorzichtigheid begaan, zich als eerste te dicht bij den burcht te wagen. Of is het vermetelheid geweest? Kon hij niet wachten, om zich met den heer van Monterotondo te meten? God heeft snel beslist, waar het recht ligt."
„Ik ben — bevrijd —?" Hoog gingen de sterke borsten.
„Tot dien prijs!" zei de kardinaal, en zijn rechterhand wees op een uitgestrekte gedaante, die in het verdorde gras lag als een marmeren beeld op een sarcophaag.
Tiziana tuimelde over het pantser heen, onder hetwelk een jongelingshart, waarop een ernstige God de hand had gelegd, zwak klopte.
„Is hij —?"
„Nog leeft hij," zei de kardinaal met schorre stem.
Toen zonk Tiziana's hoofd op haar borst. Levenloos als een grafbeeld hurkte zij naast Marcello's schoone lichaam.
„Roep den vicaris!" zei Giambattista tot een toesnellenden ruiter.
Met bewogen hart trad de kardinaal op het lijk van Savelli toe. Geen huivering doorliep hem meer. Hij spreidde zijn mantel

over den dooden waaghals.
Fijne nevels stegen van de aarde op in den maneschijn. Van verre hoorde men het gehinnik van paarden en den tred van marcheerende benden. Het moesten de naderende troepen van den vijand zijn.
Giambattista knielde naast Marcello neer, wiens borst moeizaam op en neer ging. Het pantserhemd was door een krachtigen slag gespleten en in den schedel gaapte een breede wonde. De kardinaal scheurde een stuk van zijn borstlap af en stelpte daarmee het bloed.
Marcello bewoog zich pijnlijk. De geestelijke ridder werd door heilig erbarmen bewogen en hij spande het net van zijn gevoelens over Tiziana, den doodsbleeken jongeling en zich zelf uit, en het was hem, alsof zij alle drie in deze mazen fladderden als arme, door het noodlot gevangen vogels, die zich zelf niet konden verlossen.
Uit het slot naderde de vicaris met mannen, die een draagbaar droegen. Onmiddellijk daarop schreed de kleine stoet zacht en door het maanlicht spookachtig beschenen naar de burchtpoort.
In den hof wachtte ongeduldig en strijdlustig het krijgsvolk van den heer van Monterotondo. Alles loerde den nacht in, die nog altijd niet in beweging wilde komen.
Den zwaargewonde liet hij naar diens kamer brengen, en Tiziana volgde hem als een doodenbaar. De vicaris begon meteen met het onderzoek.
De kardinaal besteeg de groote torentrap tot op de tinne, waar de wachters stonden. Ginds lag Rome in nachtelijk duister gehuld. Vandaar moesten de troepen komen, om den burcht te omsingelen. Wat zouden zij doen, als zij hoorden, dat hun aanvoerder was gesneuveld? Zouden zij van hun onzalige onderneming afzien? Zou de woede in de wrekers van den verslagene opnieuw ontbranden?
Nu daalde hij af en betrad den gang, waaraan Marcello's kamer lag. Toen hij de deur opende, aarzelde zijn voet. Bevreesd hield hij den adem in.
Op de baar lag de jongeling uitgestrekt, hij had de oogen geopend, om zijn lippen speelde een vage glimlach. Aan zijn hoofdeinde lag Tiziana met van smart verstarde oogen neergeknield. De burchtvicaris maakte bij de tafel een verband gereed.
Giambattista kwam zachtjes naderbij.
Tiziana rees op, wankelde en viel als een blok aan zijn voeten neer.

Het nevelige licht van de maan verbleekte en vale lichten begonnen in het Oosten te schemeren.
En nog altijd was er geen vijand te zien. In koortsige spanning wachtten allen op zekerheid.
Toen kwamen in den vroegen morgen de uitgezonden ruiters terug-

geijld. Luitenant Montfort reed met zijn zwaar paard dreunend den hof op en snelde naar de kamer van den kardinaal.
„Wat is er?" vroeg de als in een droom verloren gebieder, terwijl hij opsprong.
„Goede tijding!" juichte Montfort. „De Savelli's hebben de beenen genomen!"
„Ben je stapel?"
„We hebben een van hun luitenants gevangen genomen. Die vertelde het ongehoorde feit. Al het krijgsvolk der Colonna's uit de sloten van Genazzano en Palestrina was op de been tegen ons, en ze hadden den Aniene al overschreden, toen alles terugstroomde, want achter den rug der Colonna's is Cesare Borgia op hun burchten losgestormd."
„Neen!" Een door smart half gebroken juichkreet scheurde zich los uit de borst van den kardinaal. Toen omarmde hij den brenger der goede tijding en opende zijn kelder voor hem.
Maar toen begon het hem te kwellen, dat hij zijn redding moest danken aan den mensch, dien te danken de ergste marteling voor hem was. Zijn vijand werd hem tot helper, zonder dat hij het wilde. Waar dreef de hemel zijn scheepje heen?
Giambattista liet den burchtknechten spijzen en dranken opdienen en de vreugdevuren op de torens ontsteken.
Den heelen dag sloot de kardinaal zich in zijn kamer op. Ieder uur liet hij zich bericht geven over den toestand van Marcello, die wondkoorts had en aan wiens bed Tiziana, vervuld van smart iederen ademtocht der zieke borst bewaakte.
De knechten van Orsini zetten zure gezichten. De vreugde van den strijd was hun vergald. Als laffe hazen hadden de Colonna's en Savelli's zich teruggetrokken.
Dadelijk na het eerste ochtenduur was het lijk van Savelli naar Rome gebracht. Uitgezonden ruiters konden geen vijand melden.
Toen de avond daalde, lag moeder Ginevra met hartkrampen neer. De vicaris verzorgde haar, daar Tiziana en Giambattista aan het bed van Marcello waren geroepen. Nu beklom de kardinaal diep in gedachten de trap. Klagelijk zag hij de moeizaam verworven vertroostingen der boekenwijsheid ineenstorten. Deze eene dag had hem uit zijn priester- en geleerdendom geslingerd in een wereld, waarin hij opnieuw moest leeren. Voor de deur, waarachter de dood met geluidlooze vleugelslagen langs de liefde heenstreek, bleef hij stilstaan. Hij verheelde het zich niet: het erbarmen van den dood was voor hem, die nu zacht de klink in de hand nam, een stoot in het hart.
Tiziana liep den kardinaal met bedroefden glimlach tegemoet.

Marcello scheen te slapen. „Hij heeft met mij gesproken," zei Tiziana, als door een zacht geluk beschenen. „Hij was in-gelukkig, omdat hij mijn handen mocht drukken."

„Laat mij hier bij hem waken," zei de kardinaal met gesluierde stem. „En u moet ook blijven. Ik zal u het avondbrood hier laten brengen."

Tiziana weerde af. Haar oogen waren onafgebroken op het gelaat van den slapende gericht. Het was een gelaat, waarop heldendom, liefde en stervensbereidheid hun wonderbaarlijke teekenen hadden gezet. Wie het aanschouwde, kon niet zonder aanklacht het noodlot tegemoet treden, dat hier een harden slag had uitgedeeld. En de kardinaal zag met steeds levendiger wordende gedachten op het als Apollo schoone beeld neer.

„Is het niet, alsof zijn onstuimig heldenverlangen, dat voor u wonden ontving, door vriendelijker geesten is gerust gesteld en naar een vrediger gebied verwezen, waar niet de lauwer van den slag, maar de teedere mirt groent? Vormden zich achter dit edele voorhoofd niet schoonere gedachten, die zich voor het hart bogen, dat onder deze borst klopte?"

Toen verhief Tiziana den smartelijken blik. „Er was echter nog iets in hem, dat zijn ziel nog grooter maakte, de trouw."

De kardinaal kromp ineen. Toen zei hij diep neerslachtig: „Het is hem door den hemel licht gemaakt, zulk een vrouw trouw te blijven."

„U vergist u, kardinaal," zei Tiziana. „Hij is u trouw gebleven."

Giambattista zag haar verwonderd aan.

„Hij heeft iets gedaan, wat honderd anderen op zijn leeftijd niet zouden hebben gedaan. Had hij een van die wilde tyrannenharten gehad, die heel Italië door trouweloosheid te schande maken, dan zou hij niet voor Orsini hebben gestreden en niet den doodsvijand voor den burcht hebben opgezocht, maar het aan u hebben overgelaten, het met hem klaar te spelen. En had hij een van die wilde tyrannenharten gehad, dan zou hij zich op mij hebben geworpen met de vaart van een Jupiterarend en de liefde hebben beroofd, die ik hem niet kon schenken."

Giambattista staarde haar aan.

Tiziana ging heel fluisterend voort: „En hij zou zich met de dolken van zijn jaloezie op — u hebben geworpen en zich zelf volgens booze voorbeelden hebben geschandvlekt. Maar in dit stormachtige hart had zich een deugd ontwikkeld, die heden ten dage sprookjesachtig klinkt: de trouw. Hij weerde zich voor zijn liefde als een man. Toch bent u er na aan toe geweest zijn vijand te worden —"

„Donna Tiziana!"

„Een van liefde en genade en zelfverloochening overvloeiende vijand, maar toch zijn vijand. Hij hield u voor den mededinger van zijn liefde, vulde eerst de schaal van zijn jaloerschheid met toorn en verbittering en zegevierde ten slotte over zich zelf door de zuiverheid van zijn hart. Hij stelde de vriendentrouw boven de liefde. Zegt u eens, kan een vrouw dit zoo gauw vergeten?"
In de borst van den kardinaal dreunde het zacht, alsof er een ver onweer in aantocht was.
En Tiziana liet hem niet tot rust komen. „Deze jongeling is ook aan u gelijkwaardig wat zuiverheid van gevoel betreft. De strijd heeft hem tot man doen rijpen. Een ander zou zich met de hoop hebben gevleid, dat een satanische zwaardslag u in den strijd zou doen vallen, ja, een ander had u misschien gedood en zou dan voor de onbeschermde heiligheid der vrouwelijke kuischheid niet in diepe vroomheid op de knieën zijn gezonken. De eene broeder doodde in Rimini den anderen ter wille van een liefde. Marcello was geen broeder van u en heeft u niet gedood."
Haar hart klopte heftig. Zij bracht het tot bedaren door haar handen er op te leggen.
Voor de oogen van den kardinaal doemde een donker vrouwenraadsel op. Tiziana had in het afgunstige hart van Marcello geblikt. En zou haar verborgen zijn gebleven, wat de schoone medeminnaar met het sterke hart had ontdekt? Dat geloofde hij niet, dat kon hij niet gelooven. Zij wist hoezeer zijn eigen hart beefde. Wat echter voelde zij voor Marcello in werkelijkheid? En wat voor hem, Giambattista?
Midden in deze jacht van gedachten opende plotseling Marcello de oogen.
De kardinaal en Tiziana begaven zich naar zijn bed. De zieke strekte de handen naar Tiziana uit. Giambattista knipte zelfs niet met de oogen. Vriendelijk boog hij zich over den ontwaakte en streelde hem het voorhoofd.
„Uw hand is zacht," glimlachte de zieke.
„U moet rustig blijven liggen," zei Tiziana vermanend.
„Hoe kan men dat, als men door zooveel goedheid en liefde is omringd?" Toen strekte Marcello de hand naar den kardinaal uit. Vergeef mij —"
Giambattista verbeet zijn smart. „U hebt trouw voor mij gestreden."
„Moest ik het niet? U hebt mij een asyl en een vriendenhart gegeven."
„Denk daar niet aan," weerde de kardinaal af.
Marcello's lippen vertrokken zich smartelijk. „En ik — uit mijn

borst kroop een gifslang — ondank!" Hij wendde het hoofd naar het venster. „Is het nacht?"
„Diepe, klare nacht," zei Tiziana.
„Nacht!" zei de zieke als in den droom. „Nacht — in u heb ik de geheimen der liefde tot haar gevierd — den offerrook van mijn liederen —" Hij werd weer helder en zich bewust van de omgeving. „Is de vijand verjaagd?"
„Dat is hij," knikte de kardinaal.
„En — Luigi Savelli?"
„Is dood," zei Tiziana zonder huivering.
Een diepe bewogenheid ging door de borst van den zieke.
„De kardinaal heeft hem geveld, die u wilde vellen," zei Tiziana, in wie zich een zware zielestrijd afspeelde.
Marcello wierp een stralenden blik op den redder. „Heb dank!"
„Waarvoor?"
„Voor de weldaad — de dood is van mij op hem overgesprongen — door uw kracht. O kardinaal!" Plotseling richtte hij het oog op de verstarde Tiziana. „Doet u mij een genoegen en leest u mij Petrarca's hemelsche verzen voor — daar waar u bent gebleven, toen wij de laatste maal — toen ik nog frisch als de morgen in het leven stond en uw blikken mijn gloeiend hart — "
Tiziana nam met smartelijk bewogen ziel den band van den zanger uit Avignon ter hand en las met half verstikte stem een sonnet van de zegenende liefde. Als zoete, jonkvrouwelijke geheimen druppelde het zachtjes door den nacht, bevrijdend en verbindend tegelijk, druppels uit de oerzee der liefde.
Maar spoedig wenkte Marcello met de hand, alsof hij stilte verlangde. Toen wees hij op een met zilver beslagen cassette, die op den schoorsteenmantel stond, en verzocht den kardinaal, deze te openen. Giambattista deed het en haalde er een paar perkamenten uit, dicht beschreven en zorgvuldig tezaamgebonden.
„Het zijn mijn liederen aan de teedere dame van mijn hart," fluisterde Marcello. „Als het diep in den nacht is, leest u ze dan."
„Het is diep in den nacht", knikte Giambattista.
En de kardinaal las, terwijl de zieke zacht insluimerde. Hij las heete, verzengende woorden van smart en vreugde, vlammende teekens van een begeerend hart, maar ook teedere, streelende woorden, die de zoon van een goede moeder had gevonden, om de reine bewogenheid zijns harten uit te drukken. De diepte van den hartstocht verzoende met de onmatigheid der beelden en de verwardheid der gedachten. Dikwijls mengde zich in de verliefdheid een Marathonsche zwaardklank, die mannelijke kracht moest beduiden. Zijn hartstochtelijkheid ijlde met de onstuimigheid van een god van den blik

naar de begeerte, borst aan borst wilde hij zaligheden inademen, waarbij de verrukkingen des hemels in het niet moesten verzinken. De kardinaal zweeg en zag Tiziana ernstig aan. „Die jongeling bemint u zeer.”
„Zoozeer, dat ik moet vreezen, in zijn macht te vallen, als hij weer zal zijn genezen.”
Toen de kardinaal de lippen op elkander klemde en langs haar heen zag, opende Tiziana wijd de verschrikte oogen. „Kardinaal — u gelooft toch niet, dat —”
„We moeten op het ergste —”
Tiziana was opgesprongen. Ze trad op het bed van Marcello toe en staarde hem aan. Ze poogde het raadsel der komende uren op te lossen, maar de poort bleef grimmig gesloten. Toen vroeg zij met smartelijk vertrokken gelaat: „Kardinaal! Wilt u — dat deze jongeling sterft?”
„Donna Tiziana!” Als een kreet van schrik scheurde het zich los uit het overvolle gemoed.
Tiziana echter liet de handen slap zinken, haar hoofd boog zich langzaam en zwaar op haar borst. „Nu — zal — deze — jongeling — sterven,” zei zij toonloos.
„Waarom?” fluisterde vlak bij haar gelaat de stem van den kardinaal.
„Omdat ik — vanmorgen — op het oogenblik van de diepste wanhoop — God heb gesmeekt — om — uw leven — maar Gods bescherming over dit jonge hoofd — niet heb afgesmeekt —
„Tiziana!” De kardinaal greep vol gloed en smart haar handen.
„God richt zulke gedachten niet.” Toen vervolgde hij met verstikte stem. „Donna Tiziana — ik ben ten strijde gegaan — om niet terug te keeren. Ik wilde door het zwaard van Savelli worden getroffen.”
„Waarom?” fluisterde Tiziana doodsbleek.
„Uw liefde voor — dezen dreef me er toe.
Tiziana voelde haar polsen als lava gloeien. De tijd scheen stil te staan, en een stem riep aan haar oor: dit is de eeuwigheid. Eindelijk tastten haar handen langzaam opwaarts langs haar lichaam tot aan het hart, waar de vreeselijke smart brandde. „En — wat nu?”
De kardinaal liet zonder zich te bedenken gewicht na gewicht van zijn ziel vallen. „Het zwaard van Savelli trof niet. De hemel heeft neen gezegd.”
„Onzalige!”
„Toen is er iets anders uit mijn ziel losgebroken —”
„Spreek — zwijg —”
„Iets monsterachtigs — luister, Donna Tiziana — als deze jongeling herstelt — o, huiver niet — strijd ik met hem met het zwaard

om uw liefde!"
„Kardinaal!" Een jubelende, ongearticuleerde kreet klonk uit den hoek. Toen was het stil. Doodsangst bewoog de vlerken.
Giambattista meende door zijn eigen adem te worden verzengd. Boven de schoone schaal van den geest vlamde het vuur van het hart. In die warreling van gevoelens verzonk de poovere kracht van den denker. „Tiziana — weet u een anderen uitweg?" vroeg hij met vreemde stem.
Toen richtte Tiziana zich met de verhevenheid van een zieneres op. „God!" zei zij zacht, maar nadrukkelijk.
„Hoe bedoelt u dat?"
„Sterft Marcello Gaetani, dan is het Zijn wil geweest, leeft hij, dan is het ook Zijn wil. En dan —"
„Dan?"
„Beslis ik, niet u, wie de uitverkorene mijns harten zal zijn".
Zoo hield zij, een geheimzinnige rechter, het oordeel over twee harten in haar binnenste verborgen.
„Tiziana — dan zullen wij bidden voor het leven van dezen jongeling," zei de kardinaal vurig.
„Ja."
Vervuld van de diepste zekerheid, dat hij zou worden verhoord, wierp de kardinaal zich bij het venster naast Tiziana op de knieën en beider gebed legde Marcello's leven in handen van God. Sterrenschijn fonkelde boven hun hoofden, zilveren verten gingen open, als maakten zij den weg voor twee worstelende gebeden naar den troon van den Allerhoogste vrij.
Toen de vroege schemering met bleeken schijn langs de sterren streek en een lichte wind van den zeekant met zouten adem door de hitte blies, zette God een wijzer van het levensuurwerk van het schoone menschenkind op den laatsten slag.
Marcello opende de oogen. En hij zag Tiziana en den kardinaal, zij neergeworpen in de kussens van den zetel, hij daarnaast staande, kaarsrecht, een man uit één stuk.
Toen hoorde hij den metalen tred van den dood. Elke wil werd gebroken door den verschrikkelijken tegenstander van den wil. Snel suisde de zeis door de lucht. . . . .
Over het sterfbed van den jongen ridder heen, reikten kardinaal Giambattista Orsini en de schoone Tiziana de' Calvi elkander zwijgend de hand.
Grijswitte webben, vermengd met de bleeke maannevels, zweefden om de burchtvensters. Van de Tiberzijde steeg de adem van het water dik en taai omhoog. De natuur verleende deze stonde geen plechtigen ondergrond.

Giambattista drukte den dooden knaap de oogen toe, en Tiziana nam rozen uit een vaas en legde ze in de hand van den jongeling. Toen nam ze zijn zwaard en legde het aan zijn zijde. Tenslotte sloeg zij een boek op, dat naast den band van Petrarca lag, en drukte het hem in de verkilde hand. Het was de Uitvaart van Adonis van Theocritus. Zacht las zij de van smart overvloeiende woorden:

Klaag, o gezang, om Adonis, verwelkt is de schoone Adonis!
Wee ons, verwelkt is Adonis! Zoo klagen met ons de Eroten.
Niet op purpergewaad, o Cypria, sluim're gij verder;
Toont u zwart omhuld, ellendigste! Sla op de borst u
Heftig, en roep, roep allen: verwelkt is de schoone Adonis!

Met krimpend hart hoorde en zag de kardinaal de wonderlijke exequiae. Nu stond hij, de kardinaal, alleen als om haar liefde wervende man. Maar de doodsschaduw van dezen jongeling moest zich storend tusschen hem en haar plaatsen. Hem was het genadiglijk vergund, den doode te doen vergeten. Wat echter, indien Marcello en hij nog in de volle kracht van hun leven voor haar hadden gestaan! Wat zou je hebben besloten, Tiziana? De kardinaal gaf zich in jaloersche zelfkwelling het wanhopige antwoord. Nu kon hij den noodmast voor haar liefdescheepje vormen, mocht bescheidenlijk den man vervangen, die het heimelijke doel van haar wenschen was geweest. Steeds dieper dreef de twijfel zijn angel in dit hart.
Toen schrikte Tiziana uit haar klaagzang op. „De doode heeft zijn deel gekregen," zei zij zacht.
De kardinaal zweeg. Maar toen keerde hij zich om en schreed naar het sterfbed. „Zijn beeld ligt in mij besloten als de herinnering aan het beeld van Dionysos. Hij was een zeldzame vorm, die den Schepper prees."
„En er was ook een zeldzame ziel in."
De kardinaal zweeg.
Toen voelde zij een lichten trots in zich opstijgen, die haar gevoel andermaal tot liefdessmart verhevigde. „Zie toch, kardinaal, hoe op deze doode lippen nog een wild jongelingsvuur laait, dat de Romeinsche meisjes stellig zou hebben verbrand. En zijn voorhoofd is zoo schoon en opgewekt, als het bij zijn leven was."
Nu bevrijdde de kardinaal zich van zijn brandend leed en zei zacht: „Als hij nog leefde, zou hij uw echtgenoot zijn geworden."
Tiziana's hart opende zich voor de laatste bevrijding. Met luid kloppend hart verbrak zij het zegel van haar geheim voor den man, die nog steeds niet wilde gelooven, dat hij in den verborgen strijd der harten overwinnaar was geworden.

„Kardinaal! Verneemt het bij dit jongelingslijk: Zoo hij nog in leven was, zou ik hem niet hebben gekozen!"
„Tiziana!" Zoo klinkt de kreet van het hert in den herfstnacht.
En het hoofd der van smart bevrijde vrouw valt in haar handen, de zwarte golven der lokken raken los, een kam met een fonkelenden korund valt op den grond, en over schouders en nek stort de zwarte vloed zich uit.
Maar de innerlijke juichkreet van den kardinaal breekt plotseling af. Getroffen ziet Tiziana den veranderden man aan. „Kardinaal —?"
„Donna Tiziana — sla mijn twijfel in stukken," perst hij uit zijn gekwelde borst.
„Noemt u hem!"
„Of u niet nu zoo hebt gekozen, omdat er geen keus meer bleef —"
Een verkilling trekt over haar gelaat, door haar ziel. En haar handen vallen omlaag, haar knieën trillen, de beleedigde trots barst in hartbrekend snikken uit.
De kardinaal trekt haar overeind, slaat de armen om haar nek te zamen, en in die ijzeren omklemming ligt het zoete lichaam weerloos.
En de smartelijk beminde vrouw maakt zich langzaam los uit de armen van den even smartelijk beminden man. Dan keert zij tot het alledaagsche leven terug. „De morgenwind is koud."
De kardinaal richt zich op. „We zullen de doodenmis lezen," zegt hij met vreemde stem.
Zonder een woord te spreken dalen zij af naar de slotkapel. Hun harten bloeden.

Cesare Borgia had dezen keer geen geluk. Toen zijn verstrooide troepen de burchten der Colonna's naderden, kwam van zijn opperbevelhebber in de Romagna, den grimmigen Vitellozzo Vitelli, het dringende verzoek om versterking der troepen voor Faenza, daar een epidemie veel onheil in het leger had aangericht. En de hertog moest het bijkomstige doel, de vernietiging der Colonna's, ter wille van het hoofddoel opgeven. Hij riep de benden, die reeds dicht voor Genazzano, Palestrina en San Marino stonden, terug en liet hen nog denzelfden dag naar het Noorden trekken. Hij vervloekte zijn gesternte. Nu was immers het plan, de weerbarstige Colonna's uit te roeien, duidelijk aan den dag getreden.
De Colonna's echter waren stumpers geweest. Zij lieten zich intimideeren. De toevallige dood van twee edelen uit hun geslacht, die bij een gastmaal in Genazzano op één dag schijnbaar door vergiftiging om het leven kwamen, verwekte ontsteltenis in hun rijen. De twist met de Orsini's had alle bekoring voor hen verloren. Zij zegden

hun bondgenoot Savelli alle strijdbroederschap voor den eerstkomenden tijd op. En de Savelli's zelf zagen er van af Monterotondo te bestormen, daar hij, ter wille van wien zij zich hadden vereenigd, op het slagveld was blijven liggen. De edelen van het geslacht zagen niet in, dat zij zich ten gerieve van den ouden Rinaldo de' Calvi de beenderen moesten laten verbrijzelen. Deze echter beschouwde thans zijn zaak als verloren, daar de Orsini's als overwinnaars uit den strijd waren gekomen. Het weerspannige kind zou voor altijd uit hart en huis zijn verstooten

Cesare Borgia maakte zich gereed om de Romagna in te trekken. In het Vaticaan hoopten de berichten zich op. De voorkamer bij hertog Valentino was den heelen dag gevuld met ijlboden, afgezanten en legeraanvoerders.

Cesare's secretaris, Agapito, baadde in het zweet. Er was veel werk. Lucrezia Borgia moest morgen naar Napels vertrekken, begeleid door zeshonderd ruiters. Daarvoor moest hij schikkingen treffen.

De hertogin was volstrekt niet van zins, zich de gewenschte eenzaamheid van het sombere slot in de Campagna door allerlei hoffeesten, zooals de paus wilde, te laten verstoren. De rouw om den schoonen gemaal deed haar zich geheel op gedachten van wereldverzaking concentreeren. Zij verheugde zich op de grauwe verlatenheid van het Etruskische rotskasteel aan den Rio Falisco, dat Alexander zelf door zijn architect Sangallo voor zich had laten verbouwen. Daar kon zij in de verbrokkelde bergravijnen, bij het gebruis der wilde wateren of op de wijde velden van de hoogvlakte haar sombere gedachten koesteren en zich met krimpend hart op de bruiloft te Ferrara verheugen. Maar zij had ook haar kind geheel alleen, haar kleinen Rodrigo, die tot hertog van Sermoneta was benoemd.

Cesare wilde haar nog eenmaal bezoeken. Maar hij zat aan zijn zwarte elzenhouten tafel overladen met werk. De moord op zijn zwager bezwaarde zijn geweten niet meer. De eerzucht onderdrukte ieder berouw.

„Koning Lodewijk weigert ons zijn contingenten," klaagde hij tegen zijn secretaris. „Is Ortolani nog niet van Bologna terug?"

Agapito schudde het hoofd. „Misschien hebben de ruiters der onrustige baronnen hem opgevangen."

„De baronnen!" Dat was een vergeten kleinigheid. Maar zij deed nu zijn oog fonkelen. Hij dacht aan kardinaal Orsini. Die hield nu zijn liefje zeker vaster dan ooit in de armen. Hij voelde zinnelijken lust, rook het parfum van een schoone vrouw en zag bloote schouders. In het kader van de groote rooftochten der Romagna paste de kleinigheid van een Tiziana de' Calvi niet.

Een overste stond op den drempel, uitgeput van den rit en stoffig.

„Eindelijk, Ortolani, eindelijk! Je oogen hebben geen gloed, je trekken zijn door de hel geteekend. Je brengt slechte berichten uit Bologna."
De gebruinde krijgsman liet zich in een stoel vallen en kruiste de handen over den degen. „De Bentogli's mogen vervloekt zijn!" knarsetandde hij.
„Ze willen Bologna niet —?"
De overste schudde het hoofd. „Ze willen 't niet overgeven. En bovendien zijn ze achter onze samenzwering met de Marascotti's gekomen. Alles ging goed, de Bentivogli's stonden al op het punt, de hel te zien opengaan, maar de oude Giovanni krijgt er de lucht van, laat de poorten bezetten, het paleis der Marascotti's omsingelen, de hoofdlieden er uit sleepen en op dit oogenblik —"
„Zeg het!"
„Zou een tweede Salomé de hoofden der Marascotti's Herodes op een paar schotels kunnen presenteeren."
Cesare Borgia was bleek geworden. Maar in het volgende oogenblik liep hij over zijn eigen woede heen. „Het is goed zoo. Is Pesaro er nog niet tusschen uit?"
„Hij schijnt zich op tegenstand voor te bereiden."
„Goed, goed. En Bologna — hm —" Steeds weer moest hij zijn woede verstikken. „We zullen de Bentivogli's — tot vrienden maken en ons met hen op Florence werpen, dat nu zijn macht voor Pisa heeft geconcentreerd. Spring te paard, Ortolani —

„Uwe Heerlijkheid, mag ik niet eerst een dag uitrusten, ik ben —"
„Ik werk in den nacht," zei Cesare met wreede scherpte. „Willen mijn aanvoerders bij nacht slapen? Je vraag verdient een vuistslag. Laat je wijn geven en kom daarna terug. Maak voort." Hij stiet hem met de oogen de deur uit.
Onmiddellijk daarop schreef de hertog een brief aan zijn in Spanje verblijvende vrouw, koude, maar stilistisch fijn geciseleerde woorden, die eerst warmer werden, toen hij zijn kleine dochtertje Louise, dat hij nog nooit had gezien, een kushand stuurde. Midden in den brief corrigeerde hij een belegeringsplan van Vitellozzo Vitelli en teekende op een kaart van Florence lijnen ter insluiting van de stad.
„Hoe heet die fijne kunstenaar uit de school van Verrocchio?" vroeg hij toen onverhoeds.
„Lorenzo di Credi?" vorschte Agapito.
„Neen, anders. Die onder den hertog van Milaan heeft gewerkt, en nu in Florence is."
„Ach, Leonardo da Vinci."
„Hij moet schilder, beeldhouwer, technicus, militair, ingenieur,

bouwmeester en dichter zijn. Die man dwingt me respect af. Misschien kan Leonardo ons voor Faenza de stellingen helpen versterken."
Agapito noteerde den naam.
„Bij God, dit Italië is een sappige voedingsbodem voor groote talenten. En hoe zouden ze eerst gebruikt kunnen worden, als een vorst zijn hof tot verzamelpunt der geesten zou maken. Federigo van Urbino heeft het geprobeerd, de hertogen van Mantua en Ferrara wedijveren met hem, maar ze voeden hun kunstenaars tot onzelfstandigheid op. De jongeren moeten in mij gelooven."
Hij liet de afgezanten van zijn condottieri binnentreden. Achter hen wachtte reeds een deputatie van jonge Clarissen, welke hem kwamen bedanken voor een heiligenbeeld, dat hij hun klooster had geschonken als dank voor de nachtelijke omarming der bekoorlijkste zuster Bertalda. Het beeld moest een zoenoffer voor zijn en haar zonde wezen.
Juist toen de spreekster met geacteerden deemoed haar dank wilde stamelen, meldde een kamerdienaar, dat een jonge panter en een leeuwin in een dubbele kooi tot den strijd gereed waren.
Cesare had het schouwspel voor zich zelf besteld. Hij wilde zien of de beide monsters elkaar zouden verscheuren of dat zij zouden paren. En met een beminnelijk handgebaar noodigde hij de nonnen en de afgevaardigden der condottieri uit, hem als toeschouwers te volgen. Hij wierp den rood fluweelen mantel over de veerkrachtige leden en schreed voor de sidderende maagden der heilige Clara uit. De onverzadigbare wellusteling ontsluierde het menschelijk hart en had met het menschzijn nog slechts door het verstand contact; het hart dreef hem de huiveringwekkende zee der verdierlijking in. En de wereld om hem heen beefde reeds bij de gedachte aan de mogelijkheid, dat er geen God zou zijn, om hem te straffen.

Over de stad der zeven heuvelen raast de windbruid. Zij stort zich op de ten hemel rijzende zuilen en obelisken, schoorsteenen, pijnboomen, cypressen en eiken en huilt hun haar wilde lied in de ziel. In het onbewegelijke komt beweging. Alles kreunt onder het razen van den wildebras.
In de kerken en kloosters liggen de geloovigen op de knieën, tezamengeperst in biddende massa's. Als de storm de muren doet trillen, trilt ook het vormlooze leger der vertwijfelden.
Door Rome snelt het gerucht, dat een vrome oude non, die reeds lang in het Vaticaan in een kluis ingemetseld leeft, drie dagen geleden voor den dag van vandaag een verschrikkelijk ongeluk heeft voorspeld. De heilige stad zou sidderen onder de slagen Gods.

De paus laat zich, terwijl het noodweer raast, naar de zaal der pausen voeren en op den troonzetel geleiden, die door een blauwzijden, met goud bestikt baldakijn is overdekt. Daar verzinkt zijn geest in gebeden en sombere gedachten. De datarius Ferrari en de kamerheer Gaspari staan naast hem en bidden litanieën. Lorenzo Chigi, de broeder van den beroemden bankier Agosto, staat eerbiedig voor hem. Alexander heeft hem laten komen, om wisseltransacties met hem te bespreken. Midden tusschen de deelen van zijn gebed door schieten de gedachten van de hebzucht. Als Alexander een psalm heeft beëindigd, werpt hij zijn onrustige blikken op de rentetabel, die Lorenzo Chigi hem heeft overhandigd. Een krachtige windstoot doet hem midden in de berekening ineenkrimpen.
„Kamerheer Gaspari!" zegt de paus geschrokken. „Gaat u voort met de geschiedenis van paus Johannes XXI."
Gaspari neemt den foliant ter hand. Dan leest hij monotoon als het epistel bij de mis de passage: „De paus was de wetenschap zeer genegen. Zijn geleerdheid wekte zelfs het misnoegen van het volk, hetwelk den Heiligen Vader heimelijk magische krachten toeschreef en hem met de zwarte kunst in verband bracht. Eigenaardig was zijn dood. Hij werd in Viterbo door een neerstortend plafond verpletterd."
De paus verbleekte opnieuw. De zachtmoedige Johannes verpletterd door den toorn Gods! beefde het door zijn gemoed. Ben ik boos in Uw oogen, mijn Heer en God? Kan ik bestaan met de doeleinden, die mijn eerzucht zich heeft gesteld? „Hé, Gaspari — hoe was dat ook weer met het groote ongeluk onder paus Clemens VI?"
De kamerheer bladerde weer in den foliant. „Bij de kroningsprocessie schrikte het paard van den paus op den rit naar de Sint Jan van Lateranen, ten gevolge van een instortenden muur. Hij werd van het paard geworpen, de tiara rolde in het stof, haar fraaiste sieraad, een prachtige karbonkel, was spoorloos verdwenen. De ingevallen muur had twaalf edellieden van zijn gevolg gedood, waaronder den hertog van Bretagne."
De paus schoot overeind, door een zeldzame onrust gepijnigd.
„Genoeg van die geschiedenissen. Bidt de non voor me?"
„Onophoudelijk."
„Ze bidt niet!" beefde de angst uit 's pausen borst. „Niemand bidt voor me. Ze storten hun haat in hun gebeden uit. Wat heb ik hun gedaan? Ik heb over hun hoofd heen voor Rome's eerwaardige grootheid gezorgd. Ferrari, mijn lieve goede Ferrari, is het niet zoo?"
„Het is zoo," zei met trillende stem de leelijke, scheeve datarius. „Maar ze willen nog meer! Geef hun dan meer! Geef het volk wat

het wil, maar bidden moet het voor mij. Laat morgen de beste vogels schieten en geef ze aan het volk! Vul hun schotels met gebak, geef den armsten menschen bonnen voor vet en brood, geef hun kleeren, spelen, lastdieren, opdat ze minder hebben te dragen, bouw booten voor hen, opdat ze 's Zondags op den Tiber kunnen visschen, geef hun wat ze willen — maar bidden zullen ze voor mij." Met van angst vertrokken gezicht rukte hij aan zijn gewaad. En nu trok hij tegen Lorenzo Chigi van leer: ,,Plaatsvervanger van den Mammon, ik wil uw geld niet. Het zweet der edelsten kleeft er aan." Toen huppelde hij op zijn troon rond en grijnsde den kamerheer Gaspari toe: ,,Voortreffelijke geschiedenisverteller, hoe stierf Augustus? Applaudisseer als de comedie u is bevallen! Zullen de Romeinen applaudisseeren bij de finale van Alexander Borgia? Ik heb de comedie tot tevredenheid van mijn huis gespeeld, maar God en het volk —" Hij huiverde weer. ,,O, ik wil net als die Augustus God om een zachten dood smeeken — Gaspari, breng me toch een spiegel — ik wil zien, of het waar is, dat op mijn gezicht Satan zijn grimas heeft geteekend, zooals Pasquino beweert — een spie . . . . '
Dof gebruis als van een orkaan breekt zijn gejammer af. Het Vaticaan trilt in alle voegen. Gekraak — gesplinter — luid huilende storm — — — — —
Onmiddellijk daarop vliegt het door heel Rome: de paus is dood! Door een ingestorten schoorsteen verpletterd!
Het volk huilt en weent van vreugde. De paus dood! Om zijn zonden te verpletteren, moest een heele schoorsteen instorten! Monsterlijke geruchten snellen door de stad. Zeven duivels zou men in een zwavelvuur om de kamers van den paus hebben zien dansen. Ook in den vorm van leelijke apen en honden zou de hel om het Vaticaan razen. In het paleis van Giulia Farnese zou alles in purperen zijde zijn gehuld, en men zag er geen meubels en vensters meer door de rood zijden golven, die in voortdurende beweging waren als pappige lava. Zoo ontsproten aan de volksfantasie wonderlijke schrikbeelden.
In de duistere straten verzamelden zich troepen menschen. Pauselijke soldaten dreven de menschen in het Borgo uit elkander. Uit de schemerende poorten der kerken stroomden de pelgrims naar buiten in den nacht.
Daar kwam een boodschap uit het Vaticaan gevlogen, die alle gejubel verstikte.
De paus leeft!
Herauten snelden door de straten: de paus leeft!
De storm had een schoorsteen van het dak van het Vaticaan afgerukt, de vallende massa verbrijzelde de bovenste zoldering, viel door het

plafond van de zaal der pausen, en de neerstortende puinhoop begroef den paus, maar zonder hem te dooden. Daarentegen lag Lorenzo Chigi dood en stijf onder de steenmassa's. Ferrari en Gaspari hadden zich door een sprong naar het venster gered.
De hemel begenadigde Alexander wonderlijk, en de paus rekende het zich goddeloos als een verdienste aan.
Omtrent middernacht bedaarde het helsche rumoer. De nacht werd licht en helder en liet zijn vreedzame sterren uit den donkeren ondergrond opstralen. Bedaard ruischte de Tiber langs de sombere muren van den Engelenburcht. Daar zat de trotsche Catharina Sforza. Tijdens het woeden van den storm had zij op de knieën gelegen en gesmeekt om den dood van den paus, de hellevaart van Cesare Borgia. De hemel was meedoogenloos. Met ondoorgrondelijke wijsheid bedekte God de zonden van Zijn vreeselijken rijksbestuurder.

Op Monterotondo heerschten zelfkwelling en geestelijke eenzaamheid. Tiziana was vrij. Maar in haar verwelkten bloesems en kwam vreugdeloosheid op.
De twijfel lag als een niet uit te rukken anker in de ziel van den trotschen kardinaal. Om het weg te halen, los te maken, was haar eenvoudig „Ja, ik heb je lief!" niet meer sterk genoeg.
Dus moest zij wel hier vandaan. En het moest spoedig gebeuren. Achter den rug van den zachtmoedigen pijniger. Reeds ging het roode waas van den herfst door het land, de koude nachten waren voor een vlucht niet meer gunstig. De burchtmuren lagen reeds onder het zwakke schijnsel van een stervende zon, en in de eiken beneden trilde angstig het vermoeide loover.
De kardinaal liet op zulk een dag van bleeken maneschijn Tiziana verzoeken, in de bibliotheek te komen. Hij had de laatste dagen angstvallig vermeden, met de beminde vrouw alleen te zijn.
En nu stond zij voor hem. Ook haar uiterlijk droeg de sporen van haar geschokt gemoed. Bitter waren de schoone lippen gesloten, en over de oogen lagen grauwe, booze sluiers.
Giambattista was door stapels boeken en geschriften omringd, die eens zijn wereld hadden uitgemaakt. Maar sinds het levende boek van deze vrouw tot hem had gesproken, hadden zij al hun troostende kracht ingeboet.
Toen poogde de kardinaal den ban te breken. „Wilt u mij niet weer bij het werk helpen?" vroeg hij met angst in de stem.
„Als ik u niet krenk, zou ik u willen verzoeken, mij van de medewerking te ontslaan. Ik heb trouwens de bedoeling —" Zij aarzelde.
„Spreekt u gerust, ik kan alles verdragen."
„Er is zooveel met ons beiden gebeurd, kardinaal. Wij moeten

eindelijk den moed hebben, dit alles meester te worden. Marcello rust in den grafkelder van het slot. Ik kom juist van zijn graf. Van dezen smartelijken dood, voor mij geleden, gaat een koude adem naar mijn leven uit, die het nooit meer opgewekt zal maken."

„Dat begrijp ik. De lucht hier wordt u te drukkend door de herinnering aan hem," zei de kardinaal zacht. En voorzichtig gleden zijn blikken langs haar gestalte. O, welk een schoonheid was hier voor vrome, kunstzinnige oogen ontvouwd. De Charites schenen alle gaven van den Olympus over haar te hebben uitgestrooid. Het donkere, half eigenzinnige oog had vandaag een okerkleurigen glans en daarbij toch een diepe helderheid, haar gestalte was majestueus, haar bouw slank als een cypres, en haar leden van Grieksche allure en teeder gevormd. Hij dacht aan haar treffend oordeel in zaken van godsdienst, philosophie en kunst, aan haar fijnen smaak, aan haar scherpzinnige beschouwingen, aan haar bedachtzaamheid en goedheid, aan haar hulpvaardigheid, die alle harten in den omtrek van den burcht had gewonnen, en aan haar huiselijke zorgen.

„Na alles wat er is gebeurd, heb ik geen macht meer om u tegen te houden," zei de kardinaal met een gelatenheid, die niet vrij was van zelfkwelling.

„Ik ben u tot eeuwigen dank verplicht," antwoordde zij in dezelfde sombere houding.

Hij trok de wenkbrauwen op. „U schijnt uw bestaan niet op zeer hoogen prijs te stellen, dat u het lichtzinnig overlevert aan de machten, die u nog bedreigen."

Donkere wimpers sloten zich over donkere sterren. „Juist daarom — wil ik de veilige omgeving van het klooster opzoeken."

„Gelooft u dan, dat u achter kloostermuren veilig bent voor het geweld van Cesare Borgia?"

Zij knikte stom. Toen raapte ze al haar kracht bijeen en vroeg op innigen toon: „Nog slechts één ding. Geeft u op mijn besluit uw priesterlijken zegen."

De kardinaal legde de hand op haar hoofd en sprak diep bewogen. „Zegenen beteekent, de eigen krachten op een ander overdragen. Gelooft u, Donna Tiziana, dat er goede krachten in mij wonen?"

„Ja," fluisterde zij nauwelijks hoorbaar.

„Dan zegen ik u uit de diepte van mijn hart en smeek 's hemels heil over uw weg af." Toen verliet hem de zelfbeheersching. Hij wierp zich in een stoel en drukte het hoofd in de handen.

„Wat is er met u?" vroeg Tiziana, in wier ziel een storm opstak.

„De gelijkmatigheid van mijn dagen is verstoord, de rust van mijn werk voor eeuwig vervlogen." Hij sprong hartstochtelijk op en liep met groote passen door de kamer. „Ik zou zelf willen vluchten en

den kardinaal Giambattista zoeken, die zoo zeker was van zijn God en met zijn trotsche wijsheid, zijn ingebeelde levenskennis en zijn standvastigheid pronkte. Mijn bloed heeft een ander rhythme gekregen; eens stroomde het, door zachtmoedige gedachten bewogen, rustig door mijn aderen, nu ruischt het als een angstwekkende stroom door mijn lichaam, alsof het dijken zocht te doorbreken. Ik vrees voor mij zelf, vrees voor de stilte van den nacht, die eenmaal mij, zoekende, dwong, aan de geheimen van God te raken, ik vrees voor het licht van den dag en vrees — voor u, Tiziana. Ja, ja, het zal goed zijn, als u weggaat!" Het brandende leed sprong en druppelde uit zijn ziel.

„Kardinaal, u bent ziek," zei Tiziana met verschrikte oogen.

„En het ligt zoo in den loop der wereld, dat de zieken en ellendigen tegelijk de verlatensten zijn. Het gezonde ontvlucht hen. Ja, ziek ben ik, kleumend en brandend tegelijk, verrukt en wanhopig slingert mijn ziel heen en weer, stort van zaligheid in smart, en weet haar God niet meer te vinden. Op mijn hart ligt een grafsteen, zwaar als een Atlasgewicht, hij bedekt het graf van mijn liefde — o Donna Tiziana!" De losbrekende hartstocht wierp den priester des Heeren aan haar voeten neer.

Tiziana stond in brand en wanhoop. Haar prachtig lichaam bukte zich snel over den knielende, en haar reine liefde drukte den verlossenden kus op zijn hoofd. Toen sprong hij op en trok haar met sterke handen tegen zich aan. En in zijn armen sidderde de schoone vrouw en weerde zich niet meer tegen den gloed der kussen, die haar volle lippen uitzogen. Op den zachten stoel, die onder het beeld van een smachtende Alcyone op een prachtig, oud-Romeinsch wandtapijt stond, drukte hij haar zoete vrouwenlichaam tegen het zijne, en met het vuur van een minnenden jongeling kuste hij haar lippen, oogen, haren, nek en schouders, tot zijn kussen in een machteloos gestamel verloren gingen. Toen begon de hartstocht gloeiende woorden te vormen, en slechts langzaam kregen de gedachten macht over de opgewonden zinnen.

„Geliefde!" ruischte haar bloed door de zoete woorden heen.

„Je ziel is door doornen omgeven geweest, voortaan zullen rozen om je gloeien." Met gesloten oogen lag zijn gelaat in den zwarten vloed van haar hoofd, en het was hem, alsof windvlagen uit seraphijnsche hoogten door zijn zinnen stroomden. Langzaam slechts maakten de gevoelens zich in woorden vrij. „Welk een wonder komt over ons? O, hoe heb je je verzet, hoe heb ik mij gewapend tegen de pijlen van den goddelijken knaap en toch troffen ze en schiepen brandende wonden. Liefde, liefde, liefde! juicht het als het gezang van vogels in de lente van de uiteinden der wereld. Tiziana, wil je de mijne zijn?"

In schaamte en verwarring verliet de twijfel haar hart. „Hoe kan ik dat, geliefde? Het purper ligt tusschen mij en jou."
De kardinaal drukte haar handen tegen zijn borst. „En als ik het van mij af werp?"
„Dat nooit!" riep zij uit, opstuivend. „De Orsini's mogen nooit door een Calvi van den glans van een naam worden beroofd, die zijn stralen ver uitzendt en voor wiens kerkelijken roem alle vorsten zich buigen."
De kardinaal trok haar schoon hoofd met de pruilende lippen tegen zich aan. „De zaak, die mij het naast aan 't hart ligt, zal ik voor den paus en het concilie met den vurigsten ijver bepleiten, en menschelijkheid en zedelijkheid en het heilige woord des Heeren zelf tot getuigen en bondgenooten voor mij aanroepen in den strijd voor het priesterhuwelijk."
Tiziana's oog straalde van vreugde en begrip. „Zie je, allerliefste man, ik wilde me niet in één adem met die vrouwen hooren noemen, die haar eer door de omarming van een kerkvorst bezoedelen, ik zou het nooit en nooit willen beleven. dat ik je courtisane moest heeten —"
Hij kuste den zoeten rooden mond vol teederheid en doorkruiste haar gloeiende schaamte met een heilige belofte: „Voor God zweer ik, u te houden als mijn getrouwde vrouw en u voor iedereen als zoodanig te beschouwen, tot ook het concilie en de wereld u als mijn eigene beschouwen. U zult wonen op Monterotondo met het aanzien van een huisvrouw, en al het personeel zal zich voor mijn meesteres buigen in verschuldigden eerbied. U zult heerschen over kamers en voorraden, over linnen en kleeding en sieraden, over maagden en dienaars, en zult met mij te rade gaan in iedere zaak, die het wel en wee van dezen burcht betreft."
Sidderend van geluk leunde zij het hoofd aan zijn schouder. „Je bent de hoogste vervulling van al mijn wenschen," zei ze huiverend, „en bij het hoofd van mijn moeder zweer ik je, dat ook leven en dood van den armen Marcello, op wien je jaloezie zich heimelijk had gericht, mij niet van mijn weg hebben afgebracht. Hij was een brave, trouwe jongen, die voor zijn meesteres kon sterven, maar niet leven. Nooit heeft zijn kus mij beroerd, zijn hartstocht speelde slechts met zijn en mijn liefde. God heeft hem te rechter tijd tot Zich genomen, anders zouden schuld en onheil over dezen burcht zijn gekomen. Er is een God, Hij maakte den weg voor ons vrij, Hij openbaart zich zelf in de bitterheid van het sterven."
De brandende ziel van den kardinaal wierp zich op haar heete gevoelens. „En zulke rozenbloesems der ziel wilden achter kloostermuren verwelken?"
„Ik zal ze achter deze muren laten verwelken," glimlachte Tiziana gelukzalig.

„Neen, niet hier zullen je dagen heenspoeden, geliefde. Ik droom van een betere streek, waar 's levens wonden sneller genezen dan hier. Ik voel me met oppermachtig geweld naar Florence getrokken —"
„O mijn droom!" juichte Tiziana.
„Daar, waar uit de bloementuinen op de heuvels van Careggi en Fiesole de geuren van Cypersche velden stroomen, laat ons daar gelukkig zijn, Tiziana!" Hij sprak dwepend van de schitterende stad, waar nog de nagalm van Mediceïsche geestestournooien het oor trof en de gedachten op hoorgee vleugelslagen Plato's zalige wereld doorvlogen, waar naast het ernstige sonnet de vroolijke ballata van dichterslippen klonk, waar een bont carnaval door de straten golfde, door den geest bevleugeld, door gratie gedragen.
Toen bespraken zij als juichende kinderen het gedroomde geluk in het bosch te Careggi en legden alle zekerheid des geluks aan het oude moederhart van Ginevra Orsini. En zij trok de bevende, lang beminde vrouw aan 't hart en zegende deze wonderlijk ontbloeide liefde, om zich vervolgens van een stroom van vragen te bevrijden.
De kardinaal liet de fluit- en luitspelers van het slot komen en bestelde een serenata voor den avonddisch. En ruiters moesten morgen naar Rome snellen en een muildier vol bloemenmanden meebrengen, want Tiziana's kamer moest met Flora's liefelijke kinderen worden getooid.
De vicaris werd geroepen. In de stilte van de eenzame slotkapel moest dadelijk zonder getuigen en zonder kerkelijke ceremoniën, slechts voor Gods heilig gelaat door het in elkander leggen der minnende handen de huwelijksband worden gesloten, dien de Kerk haar wijding nog moest onthouden.
In de nachtelijke vreedzaamheid der kapel, voor de beeltenis van den zegenbrengenden Heiland, legde de kardinaal zijn vaste gelofte af, Tiziana hoog te schatten als zijn eigen vrouw. En zij beloofde hem eeuwige trouw.
Toen geleidde hij haar naar de torenkamer. Daar blikten zij beiden naar een nacht vol sterrenglans en helderheid. Fijne maannevels zweefden boven den Tiber en stegen als offerrook van Artemis' altaren naar de sferen op, waaruit heden goddelijke stralen beider harten hadden getroffen. De van bloemenvreugde beroofde velden voor hen veranderden onder den vloeienden glans in Hesperidische tuinen, en verheerlijkt door de gezichten der minnenden zweefden door de zilveren velden teedere liefdesgoden en wonden geurige kransen om hun hoofden.
De kardinaal verzonk met zijn blikken in haar geurende schoonheid. In een blinkend zijden gewaad stond zij voor hem, de met goud bestikte zoom schitterde zacht, en van den gordel, die het gewaad

om de heupen ophield, bliksemden de kostbaarste edelgesteenten op een prachtig geweven ondergrond van arabesken. Over de borsten blonk het fijn gesponnen hemd als een sluier van Arachne, meer gevormd schijnend uit een luchtigen ademtocht dan uit stof, waaronder de huid als melk schemerde.
Van hart tot hart, van zin tot zin ruischte het verlangende bloed. Met een verstikten jubelkreet onderwierp de zachtmoedige tyran het vrouwelijke in haar tot eeuwigen buit.

Het wild van de drijfjacht, die hertog Valentino in dezen wondermooien Romeinschen herfst op touw zette, waren de Romagnolische kleine tyrannen. De eerste haas, die alle reden had om de speer van Cesare Borgia te vreezen, was de jonge Giovanni Sforza, de voormalige echtgenoot van Lucrezia Borgia. Valentino rukte met zesduizend man voetvolk en negenhonderd ruiters naar Pesaro op, welks bevolking tegen haar heer werd opgeruid. Men juichte den nieuwen, nog miskenden tyran toe, die met pracht en praal Pesaro binnentrok. En Giovanni Sforza kwelde zich in Mantua, omdat nu in zijn blauwzijden praalbed te Pesaro zijn onverzoenlijke vijand het allerschoonste meisje van Pesaro met roofdierklauwen in de macht van zijn wellust nam.
Nauwelijks was Pesaro gevallen, of ook het kleine Rimini verjoeg zijn tyran Pandolfo Malatesta.
Met onverzadelijke begeerte, gepaard gaande met overleg, maakte de jonge zoon voor den ouden pauselijken vader den eenen edelsteen na den anderen buit. Het vruchtbare land der Romagna ontsloot zijn schatten voor het huis der Borgia's.
De winter trok met streelende zachtheid door het land. Zelfs de sneeuw der Apennijnen had haar witte sierlinten slechts spaarzaam over de bergkammen gevlijd, en in de Campagna en in Rome groenden in de vorstmaand laurier, olijf en eik. De rozen begonnen te bloeien, en toen het hoogfeest van Kerstmis in Rome werd gevierd, schoot de blauwe crocus uit het volle groen op, en de amandelboomen in de tuinen zwollen tot tooverachtig schoone, rooskleurige vlammen aan.
Fano en Cesano hadden zich overgegeven. Maar de stad van den knappen jongen Astorre Manfredi nog niet.
Eindelijk werd ook het noodlot van deze stad voltrokken, wier burgers hun schoonen heerscher met heldhaftige offervaardigheid hadden verdedigd. Faenza vierde een droevig Paaschfeest. En de sluwe hertog Valentino gaf zich den schijn van een genadigen overwinnaar en beloofde den dapperen jongeling Astorre vrijen aftocht. Maar nauwelijks had deze zich aan hem overgegeven, of hij liet den

ongelukkigen knaap met zijn broeder naar den Engelenburcht sleepen. Reeds was ook de stad Camerino den aldaar heerschenden tyran Varano openlijk betwist. De Florentijnsche parel stak Cesare eveneens als een doorn in het vleesch. De verdreven Medici's poogden zich van de republikeinsche macht meester te maken en sloten een bontgenootschap met Cesare, om voorloopig slechts Florence te bedreigen. Door allerlei hulptroepen versterkt, rukte Cesare het Florentijnsche gebied binnen. De signoria van Florence echter schatte haar belager op de juiste waarde. De hertog heeft geld noodig, overlegde zij, veel geld, en wij zijn rijk, onze bankiers spelen een wijze rol op alle wereldmarkten der aarde. Laten wij hem geld geven! Zooveel hij wil! En Cesare nam aan, meteen zesendertigduizend ducaten. En hij mocht als dank voor de gelukkige oplossing der Florentijnsche kwestie zelfs Piombino aanvallen. Met sterke strijdkrachten rukte hij nu over de Toscaansche bergen naar den zeekant op. Toen trad plotseling Frankrijk weer op in de rol van beschermer der benarde staten. Zijn argwaan vreesde, dat de groeiende macht van den paus in Midden-Italië een bedreiging voor zijn eigen Milaneesch gebied kon worden. En reeds rukte Frankrijks leger onder Aubigny van het Noorden naar Rome op. Toen moest ook Cesare zijn avontuurlijken tocht afbreken.

In Monterotondo hield werkelijk een goede God zijn hand boven een dubbel geluk.
De kardinaal spon zich nu als in een sprookjesslot in en strooide aan de voeten van zijn geliefde vrouw de schatten van een Croesus. De burcht verrees uit zijn omgeving in Urbinatische pracht en heerlijkheid. In de hoofdvertrekken der schoone Tiziana werden bloemrijke mozaïektegels gelegd, de muren kregen een onyxbedekking en glansden feëriek, prachtig met snijwerk versierde deuren verheugden den blik, wonderlijke arabesken van goud strekten zich als friezen in de hoogte uit en werden overkoepeld door zijden plafondweefsels.
Op de bleeke winteravonden vervielen de beide gelukskinderen tot een wonderlijk, droomerig gepeins, zoodat zij den gang der wereld buiten zagen noch hoorden. In innige bedeesdheid trokken zij zich voor de aanraking met den luiden dag terug, wiens polsslag van Rome uit bijwijlen hoorbaar was.
Tiziana was voor den kardinaal een trouwe helpster bij den moeizamen verzamelarbeid, dien zijn vlijt zich had opgelegd, de verstandige bestuurster van zijn huiselijk goed. Maar hij hief haar boven de bescheiden vrouwelijke waardigheid op tot de geestelijke sfeer van zijn wezen. Met weetgierige ziel doorzocht Giambattista den

grooten inhoud des levens. Hij schreef „Brieven aan de Orsini's" waarin hij hun hooge zedelijke en volksopvoedende taken stelde en hun de verzoening met de Colonna's als een waardig doel voor oogen hield.

En spoedig zond de lente haar zachte boden uit door het wintergrijs. Fijne klokken luidden in de voorjaarsnachten aan Tiziana's oor. Onder haar hart rijpte een kleine wereld, die door de zaligheid der liefde werd gedrenkt en behoed. En boven dit hart zwollen in vreugdige verwachting van moederschap haar borsten. Dagdroomen droegen haar op lichte vleugels naar een van zoete huiveringen vervuld land, waar de moederliefde haar wieken ontvouwde.

Deze zuidelijke lente, gedrenkt in licht en geur, deze dagen vol doorzichtige klaarheid, deze morgenluchten, die den adem der zee over de Etruskische heuvels aanvoerden, deze warme, zonnige, matte middaguren met den onbeschrijfelijken nevel over de zacht slapende gewassen, de rozenroode avonden, als de zon over wolktapijten in de gouden oneindigheid verzonk, en de nacht, vervuld van de huiveringen eener zalige geborgenheid, aan de borst van den geliefden man — o, hoe betooverend werkte dit alles op het gemoed der gezegende vrouw.

En nu was Pinksteren gekomen met pracht van bloemen en geschal van vogels.

Op den heiligen Zondag worstelde op Monterotondo een knaapje naar het licht, dat weinige dagen later in de slotkapel door den burchtvicaris met den naam Valerio Orsini werd gedoopt.

Tijdens de doopplechtigheid trokken juist de Fransche contingenten van Cività Castellana in de richting van Rome, om naar Napels te marcheeren. De kleine doopeling schreide lustig door het trompetgeschal heen, en de astroloog voorspelde, dat Valerio reeds op jeugdigen leeftijd krijgsrumoer te hooren zou krijgen, te meer daar het tijdstip der geboorte een militaire toekomst had aangekondigd.

Stralender dan ooit schreed Tiziana door de burchtruimten, de pittige jonge spruit op den arm. Of zij wandelde met de kamervrouw over de naburige heuvels, terwijl de zon zich van veld tot veld bewoog en het heele landschap den zwaren geur der naderende rijpheid ademde. Voller bloeide haar figuur nu op, vorstelijker dan ooit verscheen zij onder de slotbewoners, wanneer het gold, hun kleine klachten en wenschen in ontvangst te nemen. Haar zegenende handen legde zij op het armste hoofd, begaf zich menigmaal naar de kleine hutten en legde kleeren en geld uit de op het muildier geladen tasschen in de handen der boeren.

Weldra was het land verguld door den zegen van den oogst. In den gloed der zon verhieven zich de donkere obelisken der cypressen, en

in hun schaduw rustten de donkere gestalten der Campagnuolen. Toen kwam de tijding binnengevlogen, dat Capua was gevallen, de dappere Fabricio Colonna, die het had verdedigd, in Fransche gevangenschap geraakt. Giangiordano Orsini, de heer van Bracciano, had het veroverd, en Cesare had hem een groote som geboden voor den levenden of dooden Colonna. Maar Giangiordano toonde een grootmoedigheid, vreemd voor dien tijd. Hij liet Fabricio Colonna vrij. Cesare schuimbekte en boekte een debetpost op het conto der Orsini's.

Toen de kardinaal dit vernam, las hij zijn „Brieven aan de Orsini's" nog eens door. Zijn waarschuwingen kregen een hoogere beteekenis. Orsini, weest op uw hoede! Cesare vleit u, omdat hij u nog noodig heeft. Past op, wanneer eens het uur nadert, waarop hij u bij het waardelooze afval werpt. Gij zegt, dat hij van Giangiordano houdt, omdat hij aan Frankrijks zijde staat, en ik zeg u, dat hij niet van hem houdt. En hij houdt ook niet van jou, Pagolo, hoewel je hem de Romagna hebt helpen veroveren, en over u allen zal hij een verschrikkelijk gericht houden. O, dat gij, groote geslachten van Rome, u eindelijk kondt aaneensluiten, om den eene te verderven, die waard is in het verderf te worden gestort. Overmoedige bloesems aan den boom der menschheid! Oorlog en moord is uw remedie, eeuwige wraakzucht groeft haar teekenen in uw sombere voorhoofden, en toch zou het wapen des vredes u beter staan. O, stelt uw gedachten edele doeleinden, beteugelt uw avontuurlijke harten en scherpt uw blik voor den waren vijand. Hij zit in het Vaticaan op geheiligden zetel, dien uw arm blindelings verdedigt. Alexander slaapt niet, uit zijn mond walmt de adem van het vergif.

De kardinaal sloeg de bladen dicht. Een huivering overviel hem. Als deze bladen ooit in onbevoegde handen kwamen!

Nieuwe berichten kwamen binnen. Cesare had Capua laten plunderen. Veertig schoone meisjes uit de voornaamste huizen had hij mee laten sleepen. Een deel van de vrouwen van Capua had zich, om hetzelfde lot te ontgaan, in de stroomen van den Volturno geworpen.

De burchten en steden van Colonna werden verwoest. De ongelukkige koning Federigo van Napels vluchtte naar Ischia.

Als een gier stortte Alexander zich nu achter den rug van het voortmarcheerende Fransche leger op de burchten der Colonna's. De pauselijke soldeniers woedden in de met kunstschatten overladen paleizen der edelen. Ook de goederen der Savelli's werden kort en klein geslagen en in brand gestoken.

In dienzelfden tijd maakte de paus de christenheid gelukkig met een inval, die bij alle geloovigen de grootste verbittering verwekte.

Toen hij om de verwoeste burchten te bezichtigen, Rome verliet, plaatste hij zijn dochter Lucrezia als stedehoudster Gods op den pauselijken troon. Het was de tot waanzin verhevigde hersenschim van een grijsaard.
Toen de paus terugkeerde, verkondigde hij den verrasten Romeinen door commissarissen, dat Lucrezia Borgia binnenkort aan den erfprins Alfonso d'Este van Ferrara zou worden uitgehuwelijkt. Rome kreeg bevel te juichen. Op het terras van den Engelenburcht dreunden de vreugdeschoten. En een hertogin weende.
De goederen der Colonna's, Gaetani's en Savelli's werden nu tusschen de twee kleine kinderen der Borgia's verdeeld, Rodrigo, den zoon van Lucrezia, en Giovanni, de jongste spruit, die de paus had bij de onbekende vrouw, welke hij behalve zijn favoriete Farnese aan het hart had gedrukt.
De zomer liep ten einde. Het Fransche leger trok in groote groepen naar het Noorden terug, nadat het huis Aragon was verdreven. De wegen door de Romeinsche Campagna waren overvol met voertuigen en troepen.

Op een gloeienden Augustusmorgen reed een man op een muildier door het Tiberdal stroomopwaarts langs Monterotondo de berghellingen van het Sabijnsche land in. In de buurt van den burcht stond hij nog eens stil en zond er een stommen groet heen. Michelangelo keerde de boeleerster Rome walgend den rug toe, om naar zijn vaderland Florence te gaan. De Romeinsche lucht had hem de kleur uit de wangen gedreven, het merg uitgezogen, het gemoed vergald, het hart verlamd. Penseel en beitel hadden maandenlang gerust. Hij zag in Rome het christendom, dat hem door Savonarola dierbaar was geworden, door een verschrikkelijken paus bestuurd. Daarom verafschuwde hem de geloovige discipel van Savonarola, wien godsdienst een eerlijk alledaagsch kleed was, waarvoor hij zich niet schaamde.
Ook de zorg om zijn familie drukte Michelangelo zwaar. Zijn vader en zijn broeder leden in Florence gebrek.
Een paar dagen geleden was zijn jeugdvriend Granacci met een nieuwtje naar Rome gekomen. Het gilde der wolwevers in Florence was voornemens, een ouden marmeren kolos, waaruit jaren geleden een beeldhouwer een gigantisch kalf had gehouwen, opnieuw te laten bewerken en daarvan een jongen David te laten beitelen. Sanseverino had de opdracht van de hand gewezen, en nu moedigde Granacci den vriend aan, daarnaar te dingen. Een David! De bijbelsche koene jongeling verhief zich voor Michelangelo's geest met visionnaire kracht. Toen stond zijn besluit vast, het vaderland op te zoeken.

En nu schilderde Granacci ook nog het beeld van het verjongde Florence voor hem af, dat als 't ware op hem scheen te wachten. „En groeten moet ik overbrengen van Baccio de la Porta," zei hij, „die nu als Fra Bartolomeo een altaarbeeld voor de zaal van het consiglio grande bewerkt."
„Is hij monnik geworden, de onzalige?" schimpte Michelangelo.
„En hij voelt er zich wel bij," antwoordde Granacci.
Toen sprak hij dwepend van een wederopstandig der tuinen van de Medici, van het bewogen kunstenaarsleven binnen de kloostermuren van San Marco, van den vlijt der geleerden in de schrijfkamers en de goudsmidswerkplaatsen en -winkels op den Ponte Vecchio, en dra zwom Michelangelo in de weldadig bewogen golven der jeugdherinnering.
Nog dienzelfden avond begon hij met Granacci het weinige huisraad in te pakken. Den volgenden morgen bezocht hij den dom van Sint Pieter en nam afscheid van zijn Pietà. Hij streelde met de blikken het werk zijner ziel, die haar eigen zwaarmoedigheid met beitelslagen in het marmer had gehouwen. In het verpeste bestaan verhief zich deze Pietà als een reine offervlam, die een diep geloovig genie in den geschandvlekten tempel der christenheid had ontstoken.
En nu was hij op weg naar Florence. Op de eerste Sabijnsche heuvels liet hij zijn muildier stilstaan en staarde naar Monterotondo. Daar leefde de vrouw, die een jaar geleden als een zoete droom van geluk in de zinnelijke sfeer van zijn leven was getreden. Hij had het lot van deze vrouw gevolgd en zich niet willen bekennen, dat het zijn hart niet onberoerd had gelaten. Het was immers slechts de liefelijke macht der verschijning, der schoonheid geweest, die op zijn licht bewogen kunstenaarshart was toegestormd. Maar zij zette het zich trots verwerende hart in vlammen, en de brand gloeide lang na en liet tenslotte een hoopje asch achter, waaruit door een ontmoeting met de schoone verschijning nieuwe vlammen zouden zijn opgelaaid. Op den tufsteenen heuvel, te midden van zonnegloed en verdord gras, nam de kunstenaar uit de muildiertasch het heimelijk geteekende beeld van Tiziana, zooals de herinnering aan haar het schetsmatig had ontworpen. Hij bezag het lang en scheurde het toen met vaste hand in tweeën. Hij voelde het scheuren tot in zijn arm, in bitterheid zwelgend hart.
De afscheidsgroet van heuvel tot heuvel had zijn gemoed opnieuw doorwoeld. De Romeinsche lucht woei hem in het Sabijnsche bergland na, en zij was verzadigd van zwaren bloesemgeur en droeg den adem van een zoeten vrouwenmond tot in zijn onbemind hart.
Eerst op de heuvels in het Zuiden van den Arno, waar de avondwind in de pijnboomkruinen Florentijnsche liederen zong, kwam het

bewogen hart, dat zich zelf uit Rome had verdreven, tot rust. Boven het wonderbaarlijke bouwwerk van Brunelleschi en de torens der stad en de ver zich uitstrekkende tuinen hingen rose wolken in het donker wordende avondblauw. Het was, alsof het vaderland zich feestelijk met guirlanden had getooid, om den verloren zoon welkom te heeten.

De vrede- en vreugdelooze hertogin Lucrezia lag in zachte kussens, gevormd uit panter- en leeuwenvachten. Rooskleurige kaarsen verlichtten de zijden, van goud overvloeiende pracht van het vorstelijke vertrek, dat eenmaal Cesare voor haar had laten inrichten. Er waren marmergladde wanden, waaraan liefelijke beelden leunden, een met vachten bedekte vloer dempte iedere schrede, bloemenmanden met de bladerpracht van buitenlandsche gewassen bedekten de consoles, en in zilveren kooien beroerden verliefde papegaaien elkander met den snavel.

Maar de verwende hertogin zag boos en onvriendelijk voor zich uit. „De Colonna's verdreven? En de Savelli's?" vroeg zij den voor haar staanden kamerheer en secretaris Piccinino. „O, er komt veel onheil over Rome's trotsche geslachten." Ze sprong onrustig op. „Mijn hertogelijke broeder nog niet gemeld?"

Piccinino liet het hoofd zinken. „Hij vermaakt zich juist er mee, in den hof van zijn paleis tien veroordeelden met pijlschoten persoonlijk terecht te stellen."

Een huivering doorliep Lucrezia. „Hij heeft zonderlinge liefhebberijen, mijn heer broeder."

„Er is weer iets op til, doorluchtige hertogin," zei Piccinino met gemelijk gelaat. „Overste Michelotto heeft last gekregen, onder de vijfduizend ingeschreven prostituées van Rome, die hij in het Circus Maximus heeft laten bijeendrijven, de schoonste uit te zoeken. Er zullen kastanjes onder de meisjes worden geworpen, en de Allerheiligste Vader wil zich met Zijne Heerlijkheid den hertog in het plukharen en bakkeleien der naakte lijven verlustigen. Ook de anatomen, beeldhouwers en schilders zijn uitgenoodigd, opdat zij gelegenheid hebben, de bewegelijkheid en het spel der spieren van jonge vrouwenlichamen te bestudeeren."

„Wie heeft u bevolen, mij dat alles te melden?" vroeg de hertogin beschaamd.

„Zijne Heerlijkheid de hertog der Romagna."

Lucrezia's fijne neusvleugels trilden. „Heeft men ook iets eerbaars te berichten?"

„De paus heeft de hertogelijke waardigheid van den hertog van Ferrara bekrachtigd en de jaarlijksche schatting van vierduizend

ducaten tot honderd Florentijnsche guldens verminderd."
„Zijn de hofdames aangewezen, die mij zullen begeleiden —"
„Donna Imonez, Donna Porzia de Cantani, Donna Angela Borgia, Donna Mariana Durate."
„En een Donna Tiziana is er niet bij!" zuchtte de hertogin. „Men zegt, dat de wonderlijke vrouw van kardinaal Orsini zich geheel aan haar moederlijke vreugde heeft overgegeven."
„De pauselijke curie wil haar niet als zijn vrouw, maar slechts als zijn courtisane beschouwen. Het verzoek van den kardinaal om wettiging van zijn huwelijk is, zooals niet anders was te verwachten, onder gelach afgewezen."
„Die twee menschen hebben de grootheid getoond, om dat lachen van de curie te lachen." De hertogin vertrok spottend de schoone lippen. „Ik zal mij zelf er toe moeten brengen, mijn voormalige hofdame in haar retiro op te zoeken, indien ik mij weer aan den aanblik van een deugdzaam hart wil verkwikken. En wat voert die brave, standvastige kardinaal uit?"
„Hij sluit zich met zijn geliefde op —"
De hertogin bruiste op. „Geef haar den eerenaam vrouw."
Piccinino boog gehoorzaam. „Zooals u beveelt, doorluchtige meesteres. Mag ik nu messer Bembo —"
„Dien heb ik heelemaal vergeten." Ze nam verstrooid een paar teekeningen en speelde daarmee. Het waren enkele kleine, door haar met rood krijt achteloos neergeworpen landschapsschetsen, week van vorm en vaag van uitdrukking. „De heer kan binnenkomen."
De edelman Pietro Bembo trad direct daarop de marmeren kamer binnen.
De hertogin beschouwde den schoonen man met zichtbaar welgevallen. Hij was ruim dertig jaar oud, zeer goed gebouwd, van rijzige gestalte, had een bleek gelaat, door het gladde, zwarte haar op aantrekkelijke wijze overschaduwd, en oogen, die een bewegelijke en scherpzinnige ziel verrieden. Hij drukte op de wijze der hovelingen de zwarte baret met de golvende, witte reigerveer tegen de borst en boog diep.
De hertogin knikte met gepaste minzaamheid. „Komt u van Ferrara?"
„Ik heb opdracht, Uwe Heerlijkheid de groeten van erfprins Alfonso d'Este, uw bruidegom, over te brengen."
Lucrezia neeg weer licht het hoofd. Meteen viel zij op het terrein van haar nieuwsgierigheid aan. „Heerscht er een opgewekt leven in het hertogelijke paleis?" vroeg zij met gespannen, heldere oogen.
„Het is de zetel van bekoorlijke muzen en het asyl van stille denkers. Men vindt in Italië, het hertogelijke hof van Urbino uitge-

zonderd, geen plaats, waar kunst en wetenschap zoo vlijtig worden beoefend. Des te meer verheugt geheel Ferrara zich op de bekroning van dezen sterrenhemel door een zon, die uw tegenwoordigheid zal doen ontvlammen." Met sierlijke galanterie legde hij de vleiende uiting aan de voeten der hertogin.

Zij beschouwde den man met nieuwsgierige verbazing. En zij vond het begrijpelijk, dat de vrouwen van Messina, zooals men zeide, nog heden dweepten met hem en den tijd, toen Bembo daar Grieksch had geleerd. „Maakt u Latijnsche verzen?"

„Ik heb gepoogd, de taal van Quintilianus machtig te worden en tot rhytmisch leven te brengen," zei hij. „Ik heb mij hoogere doeleinden gesteld. Ook onze schoone taal is waard, om tot klinken te worden gebracht. In Ferrara leven eenige jonge geleerden, die zich tot taak hebben gesteld, Italië's schoone taal door wetten te steunen en met vormen te verrijken. Wij hebben ook dichters, die voortreffelijke Latinisten zijn."

„U bedoelt zeker de beide Strozzi?" zei Lucrezia, verheugd, van haar kennis blijk te kunnen geven.

Bembo knikte. „Titus en Ercole Strozzi. De erfenis van den goeden Bojardo echter schijnt een stormachtige, vurige jongeling over te nemen, Ludovico Ariosto. Hij is de lieveling van kardinaal Ippolito d'Este."

„En de kunstenaars?"

„Talenten van de eerste grootte. Vóór alles de edele Lorenzo Costa. Het paleis van hertog Ercole wordt ieder uur mooier. Men wandelt op zachte voorjaarsdagen tusschen marmeren zuilen, die door wijnloover zijn omrankt, onderhoudt zich in vergulde zalen bij het zachte geruisch van de Hydrafontein en verkwikt het oog aan de prachtige decoratieve schilderingen der Casino's. Uw toekomstige gemaal, de allerbeminnelijkste heer van het hof, koestert plannen om op een hoogte in het schaduwrijke park een belvédère met spuitende fonteinen te bouwen."

Het gelaat der hertogin toonde zichtbaar meer belangstelling.

„We hebben zooiets noodig, om de herinnering aan Rome te verjagen."

„En de erfprins zal zijn hartstocht, kanonnen te gieten, laten varen voor de kunst, u te verafgoden, een kunst, die hem gemakkelijk genoeg zal afgaan, edele hertogin."

„U zelf, geëerde Latinist, zult naar ik hoop ook er toe bijdragen, om mijn goed humeur te bewaren?" zei Lucrezia licht blozend.

„Plato heeft mij niet slechts tot een volgeling van den geest, maar ook van de schoonheid gemaakt," antwoordde hij zelfbewust.

„Rijdt u graag paard?" vroeg de hertogin eensklaps.

Bembo knikte levendig.
„Dan wilt u wel zoo vriendelijk zijn, mij op mijn ritten te vergezellen. In de straten van Ferrara hangt, naar ik hoor, sombere zwaarmoedigheid en in de tuinen weinig lucht."
„Onze schilders vangen het toch in treffende werken op," sprak Bembo tegen. „En het is ook schoon, door de golvende herfstnevels te rijden, als af en toe door het struikgewas de diamanten straal van de zon fonkelt."
Nu trad Piccinino binnen. „Zijne Hoogheid, de hertog van Vatentinois."
„Neemt u afscheid," zei Lucrezia. Zij reikte hem de hand ten kus. Pietro Bembo drukte haar met gratie en gevoel. Lucrezia had indruk op hem gemaakt. Hij nam het beeld van haar schoonheid mee op de reis naar Ferrara en verluchtte het met de fantasie van zijn dichtersgeest.
De hertogin blikte naar de deur. In haar hoofd bewoog een nieuwe wereld van gedachten, in haar hart een nieuwe wereld van gevoelens.
„Wie was de edelman, die zoo laat bij u weg is gegaan?" vroeg Cesare met gefronst voorhoofd. En hij wierp zich familiaar op het met vachten bedekte leger.
„Een afgezant van het hof van Ferrara," zei Lucrezia schuchter.
„Aha! dan was het Pietro Bembo. Neem je voor hem in acht, hij is een vrouwenjager. Schoone zuster, u zult daar spoedig meer bewonderaars van uw schoonheid vinden, dan uw trotsche deugdzaamheid lief is. En u zult hen vergeten, die hier uw bekoorlijkheden in wierookwolken hebben gehuld." Met opgewonden galanterie boog hij voor haar. In zijn oogen glom een levendig vuur, alsof hij licht had gedronken. Geen mensch zou hem hebben aangezien, dat hij juist van den bloedigen roes eener terechtstelling kwam. „Ik heb vanmorgen het programma van de huwelijksplechtigheden met den gezant van Ferrara besproken. Kardinaal Ippolito is aangewezen, om u af te halen en in de armen van zijn broeder te voeren."
„Wanneer zal het bruiloftsfeest plaats vinden?" vroeg Lucrezia onderdanig.
„Kort voor het Kerstfeest zal Ippolito zijn plechtigen intocht in Rome houden, op den 30sten December zal in het Vaticaan de overhandiging der ringen en geschenken plaats vinden. De volgende dagen worden gevuld met feesten in de pauselijke zalen en comedievoorstellingen in de kardinaalspaleizen, waaronder een moresca, daarna zullen stierengevechten op het Sint Pietersplein worden gehouden, en op het feest der heilige Drie Koningen vertrekt u naar Ferrara. Op dien dag zal Rome armer aan schoonheid worden."
„Die galantheid staat u goed," zei Lucrezia met een glimlach,

terwijl een kilte haar leden doorhuiverde.
„Ik zal u geleide geven tot voor de poorten van Rome en op dien dag heimelijk een soort zielemis voor een verloren dierbare vrouw en zuster laten lezen."
Lucrezia zag met lichten spot op. „Bent u het niet geweest, die mij naar Ferrara hebt verkocht? Men verkoopt gewoonlijk niet, wat men dierbaar acht."
De hertog beet zich op de lippen. „De overijldheid doet mij leed," zei hij schijnbaar gedrukt.
„Is dat alles, wat u te berouwen hebt?" vroeg Lucrezia koel.
„Ik zal middelen vinden, om u Rome in herinnering te brengen," zei de hertog ontwijkend. „Ik zal u ook bezoeken."
„Doet u dat niet," antwoordde de hertogin snel en angstig. „Want het zou licht kunnen gebeuren, dat ik mij gelukkig prijs, ver van Rome te zijn."
„Van Rome! Maar — van mij?" Zijn beleedigd hart poogde in het diepste van haar borst door te dringen. „Lucrezia, u doet me pijn."
„Is een vrouw daartoe ooit bij machte? Tot nu toe heeft hertog Valentino de vrouwen pijn gedaan. Het is laat, broeder. Mijn dames wachten."
„Wilt u ons niet het genoegen doen, het feest der meisjes te bezoeken?"
Lucrezia zette een boos gezicht. „Het zou mijn aanstaanden gemaal weinig vreugde bereiden, als hij hoorde, dat zijn bruid zich in de sfeer van een wellustig bacchanaal begeeft, dat niet meer wijding verkrijgt, doordat de paus en zijn hof er toe afdalen." Zij verhief zich en ruischte langs hem heen naar een hoek vol wolken van bloemen.
„Hertog Cesare, ik ben het moe, de walging langer te verdragen, waarmee men hier mijn hart heeft vervuld door al de jaren heen, dat mijn schoonheid zich tot anderer verderf heeft ontwikkeld. Zorgt er voor, dat het geheugen aan deze laatste weken in Rome tenminste een zuivere herinnering bewaart. O, die vrouwen! Wien zou ik vandaag aan de balustrade zien, voor wien de naakte lichamen der afschuwelijkste deernen van Rome zich wellustig kronkelen? De dames der voornaamste geslachten, de bijzitten der kardinalen, de danseressen der prelaten. Mijn ziel spuwt de walging eindelijk uit. Geen Romeinsche keizer zou de doortraptheid zoo ver hebben gedreven als u, Cesare Borgia! Bedek uw hoofd met asch en treed met boetvaardig hart voor het altaar Gods." Hevig bewogen liep zij naar de deur en trok aan de bel.
Maar geen der hofdames verscheen.
„Wat is dat?" vroeg Lucrezia ontsteld.
Cesare zat met voorover gebogen hoofd op het leger van vachten

en fluweel en vertrok geen spier. Buiten heerschte een doodsche, nachtelijke stilte, vervuld van een beangstigende zwoelheid, die bijna zoetelijk rook.

„Het antwoord op uw boos sermoen," zei Cesare, zonder het hoofd op te heffen. „Ik heb bevel gegeven, dat de dames zich ter ruste begeven. Er is niemand aanwezig om u te bedienen — dan ik."

Haar oogen verstarden. „Ik begrijp — u — niet —"

„Het berouw heeft mij overvallen. Niet nu, toen de toornige zweep van uw woorden mijn ziel kastijdde, gisteren reeds, toen ik uw leven en het mijne overdacht, toen ik mij het afscheid van u, den rit naar Ferrara in de kleuren der wanhoop afschilderde. Toen ik tot u kwam, schrapte ik het dolzinnige avondprogramma en laadde den toorn van den Heiligen Vader op mijn hoofd. In dit oogenblik zal hij razend door zijn zalen loopen en zijn zoon vervloeken, die hem van het schoone schouwspel heeft beroofd, Lucrezia!" Hij sprong op en schreed als een schuimbekkend everzwijn door het vertrek. „Ik — o, ik lijd verschrikkelijke kwellingen."

„Cesare!" riep Lucrezia uit.

„Dit cadaver is geen mensch meer, goddelijke Lucrezia, ik weet het! Het is door duizend duivels in den hoogsten nood gebracht en kromt zich nu onder hun klauwen. O, als u wist, wat ik lijd! Wat ik heb geleden al die jaren lang, toen uw schoonheid zusterlijk naast mij was ontbloeid met rozenpracht en geur en ik aller oogen op den tempel van uw kuischheid zag gericht. Toen staken schorpioenen naar mijn hart, hun beet deed mijn zinnen ontvlammen, en het gebeurde, dat een afgrijselijke hel in mij triomfeerde. Weet het, Lucrezia, er is een, dien ik aanklaag voor jou en God, dat hij mij tot een duivelschen gids in het labyrinth mijner gevoelens is geworden. Die eene slaapt nu of sleept zich met slappe leden door den nacht der zalen en steunt badend in het zweet om de verlossende omarming van een vrouw — en Lucrezia is haar naam!"

De hertogin viel bleek in de zijden kussens.

„Mijn vader, de Vicaris Gods, siddert van wilde gedachten die steenen zouden kunnen doen huiveren, om jouw zoete schoonheid. En hij heeft mij het opgewonden bloed, de vreeselijke erfenis van een vreeselijk mensch, met besmeurde, verdierlijkte, geschandvlekte ziel, nagelaten. Toen ik zag wat hij voor je voelt, schreeuwde mijn bloed tegen hem, toen joeg en laaide de jaloezie door mijn weerlooze polsen — ik — o, bedek oogen en ooren, opdat het afgrijzen je niet worgt — ik sloeg mijn vader, den paus, met deze mijn handen, ik sloeg hem! Liefde en jaloerschheid sloegen hem, den Heiligen Vader der Christenheid! Zoo opende ik den afgrond van mijn ziel, zoo spuwde ik de natuur in het gezicht."

Lucrezia lag als een neergelegd stuk wild in de vachten. De nacht kreeg roodgroene kringen, die een vreeselijken dans voor haar gesloten oogen uitvoerden.
Cesare bleef met uitgedroogde keel in zijn ellende wroeten. „En toen omhelsde hij mij — de vader den zoon — en met overslaande stem schonk hij mij krachtens zijn vaderlijk gezag je zoete heerlijkheid, den vloek wegnemend van mijn hoofd —"
„Je liegt, moordenaar!" jammerde het uit haar borst.
Maar hij sloeg daar geen acht op. „Voor je ontsteld bloed lig ik hier en beken berouwvol mijn en zijn zonde, jou te hebben begeerd. Kastijd mij met gloeiende staven, maar zegen daarna den martelaar, opdat ik opsta uit de verschrikkingen der verdoemenis."
Als ruischende beekjes liepen de huiveringen over haar lichaam. Geen opwelling van medelijden maakte zich los uit haar geschonden, vertrapte ziel. Geen blik hief zij op tot den verschrikkelijken gigant der zonde.
En verder ruischte de wilde bergstroom van zijn hart. „Slechts één genade begeer ik, Lucrezia. En zij zal mij van zonden bevrijden. Reinig mij naar de wijze der Grieken, jij reine, koel mijn bloed af door de reinheid van je wezen, doe het bruisen bedaren door je goddelijkheid voor mij te onthullen —"
„Cesare!" Het was als een stameling. Schaduwen van den Orcus bewogen spookachtig om haar heen.
En de hertog kroop op bevende knieën naar haar toe en streelde met de handen de lucht om haar lichaam, terwijl nieuwe gloed van zijn lippen drong. „Je bent immers een door kostbare sluiers verborgen godenbeeld, dat zijn reine betoovering slechts kan doen uitstralen, als de omhulsels vallen en je naakte schoonheid in glanszijden majesteit den Schepper een loflied zingt. Het menschelijke valt dan mede af en Gods schoonste gedachte ligt zegenend voor het menschelijke oog. Dan zal ik stil zijn in diepste devotie, alleen mijn blik zal de geopenbaarde genade Gods drinken. Laat mij je aanschouwen als de meest kuische parel der vrouwen van Rome, als de bovenaardsche vrouw, als het door Gods kunstenaarshanden gevormde zinnebeeld van geheiligde schoonheid. Hier is een dolk —" het wapen bliksemde in zijn handen — „stoot hem mij in den nek, indien mijn gloed je gewijde leden ontheiligt. Aldus laat ik gericht en oordeel aan jouw ziel over, en je zult hen gebruiken krachtens je kuischheid. En ik wil stom in gebed voor je liggen als Apelles voor de bekoorlijkheden van zijn lieveling en ik wil rozen strooien over je gouden haar en je met parelen behangen en je zoete huid met nardus besprenkelen. Alvorens de bronstige jubelkreet van den bruidsnacht door je hart klinkt, open je heiligdom voor mijn God prijzende gebeden!"

Zijn gloeiende adem streek langs haar lippen.
Zij zweeg als een marmeren beeld.
Maar Cesare wist wat dit zwijgen beteekende. Hij stond op. Met wankelende knieën ging hij van haar weg en rees op in het licht der kaarsen. Daar vond hij zijn vorstelijke houding terug.
Dien nacht ging door Lucrezia's droomen een gebruis als van bloedroode vlammenstroomen. Voortdurend zag zij den dolk in haar handen bliksemen.
Maar in den nacht vóór den intocht van kardinaal Ippolito d'Este, die met een cavalcade van vijftig ruiters kwam, om de schoonste bruid naar Ferrara te ontvoeren, vierde Cesare zijn wonderlijke, geraffineerde, vrome plechtigheid voor het godsbeeld Lucrezia.
Een stralende nacht vol heilige klaarheid lag over Rome.
Een zwoele tropische lucht verstikt de zeldzame heerlijkheid. Marmeren wanden, beelden, schilderijen, bloemen, kleuren en geur vormen te zamen de harmonie van het vertrek. Een bouwwerk van edelgesteenten, donker glanzend als turmalijn, verheft zich in het vertrek en wordt bekroond door een arabeskenfries, die zich in een safierblauw, zijden plafond voortzet, in welks midden een kleine lichtzee straalt, door fantastische kristallen luchters kleurig gebroken. In de hoeken prijken reusachtige bloemenmanden. Alle bloesems schieten als bonte vlammen uit den groenen ondergrond op En daarover heen blinkt het gevederte van tamme rose spreeuwen en tijgervinken, die vrij over de bloemenweelde fladderen. Onder het beeld van een enorme, starre, spiegelende sfinx van agaat met smaragden oogen, die geheimzinnig schitteren, ligt een kostbaar rustbed van fluweel en zijde uitgespreid, doorgeurd van den teederen adem der rozen. Een Genueesche schemel van zilver en ivoor staat daarnaast, omgeven door Babylonische golvende tapijten, die den geheelen vloer bedekken. Uit een van goud blinkenden drievoet stijgt blauwachtige rook naar het groenzijden baldakijn op, dat met sterren bezaaid daarboven schemert, en uit breede amphoren waaien rozenroode vlammen als heilige offervuren op Elysische altaren.
In de rozenkleurige kussens rust het lichaam van Lucrezia Borgia. Het is ter aanbidding voor Lucifers zendbode gereed. Het gelaat der hertogin is bleek als maanlicht in het vroege morgenuur. Het gouden, stroomende haar wordt door fonkelende edelsteenen bijeengehouden, waartusschen ivoren kammen blinken. Als sneeuw glanzende Brabantsche weefsels liggen in doorzichtige sluiers los geplooid om de gevulde ledematen. Om den linker, vrijen arm kronkelt zich een gouden, geschubde slang met robijnenoogen, en in de rechterhand blinkt Cesare's dolk.

De hertog knielt naast haar neer, zwijgend, aandachtig als voor het diepste offerfeest. En hij groet haar lippen met een kus, die den tijd gebiedt stil te staan.
Lucrezia opent het oog als half in den droom. Boven haar, aan de voeten van de starre sfinx, ligt op een als zilver blinkende rots een oud-Romeinsch muziekinstrument met gesprongen snaren, een heptáchord, alsof de Muzengod het zoojuist in rouw van zich af had geworpen. Het wordt tot zinnebeeld van haar verscheurd leven.
En Cesare verheft zich in den naar viooltjes geurenden damp, en zijn hand streelt de gloeiende huid der opgeofferde Aphrodite. De edelsteenen rinkelen — de spreeuwen fluiten — de lichtkroon verheft zich, duisternis nadert, verdwijnt weer, verdrongen door een rozenrooden, zwaren schemer, die uit een langzaam neerzwevende lamp zijn zinsverrukkende betoovering over alle pracht begint uit te spinnen.
Dan maakt Cesare de zijden weefsels om Lucrezia's lichaam los.
Arcadisch vrij begint de teederste vrouwenhuid in rose tinten te glanzen.
De wierook stroomt in dikke wolken uit de zilveren schalen.
Door Lucrezia's zinnen vaart een bliksemflits. Fantasieën, uit de gloeiende krochten der hel geboren, benevelen haar geest, storten zich door haar brein — haar afgrijzen grijpt vastberadener naar het gevest van den dolk — haar oogen vestigen zich op den gebogen nek — doodshuiveringen omwaaien haar — haar wimpers werpen nacht over haar oogen — de wereld om haar heen begint te razen.
Het laatste woord, dat haar zinnen bereikt, is: Cleopatra.
Rouwend buigt de natuur over een door haar gegeven, door een mensch verkrachte wet het hoofd. — — —
Den volgenden morgen trilden de handen der kamervrouw Sansobina, toen zij het haar der schoone hertogin uitkamden, want zij schrikte voor de bleekheid en starheid van het gelaat der bruid.
En in den nek van hertog Valentino bemerkte de kamerdienaar Grimaldi een kleine, kleine wonde, alsof een dolkpunt licht er op had gespeeld. Maar deze dolkpunt had den bruisenden stroom van het Atridische bloed geen uitweg verleend. En de zonnegod had zijn wagen niet doen omkeeren; met onaantastbare plechtigheid, slechts bloedrood, steeg hij uit de Sabijnsche wolken omhoog.

Uit de richting van Ponte Mollo kwam de stralende cavalcade van Ferrara aangedraafd. Kardinaal Ippolito d'Este leidde haar in het golvende purper met zijn broeders Ferrante en Sigismondo. Bisschoppen en edelen van Ferrara in brocaten gewaden, gouden ketenen om den hals, volgden met het geleide van dertien trompetters.

Tweeduizend soldeniers stonden voor de poorten van Rome. Toen draafden honderd edelen van hertog Valentino die van Ferrara tegemoet. Cesare zelf reed naast den Franschen gezant en begroette glimlachend kardinaal Ippolito. Negentien kardinalen stonden achter de Porta Flamina. Onder hoorngeschal en trompetgeschetter trok de afgevaardigde van Ercole de heilige stad in naar het Vaticaan, waar Alexander hem begroette.
Onder eindelooze declamaties en toespraken verging de dag. Eerst des avonds voerde Cesare den kardinaal van Ferrara naar de vertrekken van Lucrezia Borgia.
Het gelaat der hertogelijke bruid had een albasten glans. Haar leden waren bedekt met glanzend goud en wit, kostelijk brocaat en hermelijn, parelen en robijnen.
De kardinaal schreef nog dienzelfden avond aan zijn schoone zuster Isabella Gonzaga te Mantua over — het bruidsgewaad van Lucrezia Borgia.
Onder een eere-geleide van tweehonderd ruiters, zangers en muzikanten verliet Lucrezia Borgia, door een hofstaat van honderdtachtig personen omringd, op den Driekoningendag van het jaar 1502 Rome, tot in de ziel vergiftigd door den demon Borgia. Honderdvijftig muildieren en vele wagens voerden gouden en zijden lasten naar het Noorden. Het was de schat, dien de paus der christenheid, door aalmoezeniers en offerblokken had afgebedeld, om daarmee zijn beminde dochter te tooien.
De kleine Rodrigo moest achterblijven. In de Camera del Papagallo nam de hertogin afscheid van haar verschrikkelijken vader en van haar verschrikkelijken broeder. Zij reed op een witten telganger, scharlaken en hermelijn omhulden haar kostbaar lichaam.
Cesare begeleidde haar nog tot voor de Porta Flamina. Toen verdween het scharlaken en het hermelijn uit zijn oogen. De hertogin niet uit zijn hart.

Nog dienzelfden avond stond in Monterotondo Tiziana aan het torenvenster, den knaap Valerio op den arm. Zij staarde ingespannen naar Castelnuovo, dat vandaag als eerste nachtverblijf voor Lucrezia Borgia zou dienen. Opgewekt moederschapsgeluk deed haar donkere oogen als het goud van de lente stralen. En uit het reine vrouwenhart steeg een dankgebed tot God op. Zal Ferrara goedmaken, wat Rome aan je heeft misdreven? vroeg zij zich peinzend af, terwijl zij in de rozenroode verte staarde. Schoon slachtoffer van twee rustelooze zondaars, geschandvlekt, gebroken hart, heen en weer geworpen door de luimen van een wreeden vader, een wreeden broeder! Ik heb je geheimen niet gekend, maar ik voelde ze in je oogen branden en

zag je lijden onder den zweepslag van een noodlot, dat je geen kracht had te breken.
Zij keerde zich om. De kardinaal stond achter haar. „Hier is een afscheidsgroet van hertogin Lucrezia. Zij heeft me deze rozen voor je gegeven, Tiziana. En een traan blonk in haar oog."
En hij verzweeg haar, wat de hertogin hem heimelijk in het oor had gefluisterd. „Bewaakt Donna Tiziana, kardinaal! Er loert een vampier op haar hartebloed!"

Iederen dag bracht een ijlbode den paus een blad met het handschrift van Lucrezia. Een goude cassette bewaarde de liefelijke groeten.
De paus had hiermee verheugd kunnen zijn. Maar hij was het niet. De pauselijke auditeurs brachten berichten van het ontevreden volk der Romeinen. Men wist nu, waar het bloedgeld der belastingen, der kerkelijke aalmoezen en der bedelpenningen bleef.
De paus, licht huiverend, liet Cesare komen.
„God zegene je!" begroette hij hem met verroeste stem. „Zie, wat voor brieven men uit Duitschland aan het hoofd der christenheid durft schrijven." En Cesare las een stortvloed van scheldwoorden en een oproep aan alle landen, het juk af te schudden, dat armen geloovigen werd opgelegd. Het Vaticaan, luidde het, wemelt van koppelaars en deernen, de aflaat wordt verkocht, om de zakken van Alexander en zijn zoon te vullen, de dochter Lucrezia op te smukken en de steden der Romagna te beoorlogen. De eerlijke kardinalen zijn verdreven, en de overigen, omgekocht, wagen het niet zich te verzetten uit vrees voor de wraakzucht van den ouden apostelschender."
„Wie heeft u dat gegeven?" vroeg Cesare gelaten.
„De datarius kardinaal Ferrari, van wien in den brief ook sprake is.'
„Ja, ja, men verwijt hem, dat hij huwelijkssluitingen en -ontbindingen door steekpenningen heeft afgedwongen, ambten en waardigheden verkocht en dat hij — o allerheiligste Vader, die oude vos zal u nog in een kwaden reuk brengen, en hij schijnt zijn snoodheid daarmee te willen bemantelen, dat hij u de uwe zoo onder den neus wrijft. Ik raad u, dien gevaarlijken kerel op te ruimen."
De datarius had een warm plaatsje in het hart van den paus. Als een ongehoorzaam kind verzette hij zich tegen Cesares advies. „Ik heb andere zorgen dan onwelgevallige kardinalen onschadelijk te maken. De Romeinen willen de gouden muildieren van Lucrezia niet vergeten."
Cesare frontste het voorhoofd. „U zult goed doen, Civita Castellana te versterken, opdat wij ons bij een aanval kunnen terugtrekken. Maar nog beter: u verlaat Rome voor een poosje. Ik zal een klein

reisprogramma voor u ontwerpen, allerheiligste Vader. Scheept u met mij na afloop van het carnaval naar het veroverde Piombio in, we zullen daar een mooie haven bouwen en het versterken. Inmiddels hebben mijn troepen Camerino en Urbino genomen, en u kunt dan meteen de nieuwe steden bezichtigen."

„Dat is prachtig, dat zal mij goed doen, mij troosten. Ik heb zoo weinig troost, sinds Lucrezia weg is." Zijn oogen traanden

„Alfonso is uit zijn eenzelvigheid ontwaakt, sinds de schoone zusterlijke zon zijn ziel heeft bestraald. In vertrouwen, allerheiligste Vader, ik denk er over, die menschen niet lang in hun geluk te laten zwelgen. Als Alfonso's staatskunst naar Venetië zou lonken, moet ook de arme erfprins den weg gaan, dien de echtgenooten van Lucrezia plegen te gaan."

De paus schrok niet meer. Gebiedsuitbreiding, vergrooting der macht van dit huis, dit waren doeleinden geworden, tot welker bereiking ieder middel 's pausen sanctie ontving. Kalm zag Alexander zijn zoon in de oogen. „Inderdaad zal Ferrara òf een trouwe steun van den paus moeten worden òf —" Hij knikte zijn gevoelloos ja.

Cesare nam als bij toeval den brief weer ter hand. „Dat moord en brand schreeuwen brengt me op een gedachte. De wilde vermaner schrijft, dat de eerlijke kardinalen zijn verdwenen. Ik mis onder die eerlijke heeren nog iemand —"

„En dat is?"

„De zonderlinge Giambattista Orsini."

„We hebben het geslacht nog noodig," zei de aandachtige paus, terwijl hij de zachte fluweelen deken over de kille knieën trok.

„Maar een middel om hem aan te pakken heb ik altijd wel bij de hand, hij moet, naar ik hoor, zeer vreemde opvattingen onder de kardinalen verspreiden, hervormingen in het kerkelijke leven bepleiten —"

„Daar zijn mijn agenten ook achter gekomen," bevestigde Cesare.

„De goede kardinaal houdt zich niet slechts bezig met antiquiteiten, schilderkunst, dichtkunst en bestrijding der scholastiek, maar ook met — liefde. Hij houdt die Tiziana de' Calvi als een echtgenoote in zijn macht, en niemand dringt door tot de zorgvuldig bewaakte huiselijkheid. Maar wij zouden ons slechts den haat der Romeinsche baronnen op den hals halen, indien wij nu zouden toegrijpen, om aan dien misstand een einde te maken. Onder mijn condottierie is de hertog van Gravina een begaafde kop. Zoolang het gaat, zal ik de bekwaamheden der Orsini's gebruiken, daarna echter moge God hun genadig zijn."

In het midden van Februari scheepte Alexander zich met Cesare naar Piombino in. Een dans van schoone vrouwen in Eva's costuum, onderhield den paus in de veroverde stad op de aangenaamste wijze. Op de terugreis overviel hen een verschrikkelijke storm. Maar zij ontsnapten aan alle grijparmen der hel.
Met ongeduld verwachtte Cesare den zomer. In samenwerking met Perigia, Siena en de verbannen Medicis, wilde hij zich op Florence werpen. Toen riep het wantrouwige Frankrijk hem andermaal een halt toe. Cesare was razend. Zijn gemoed zocht naar een afleiding. In den Engelsburcht zat nog de schoone jongeling Astorre Manfredi, de gewezen heer van Faenza. Zijn eenzaamheid was door verschrikkelijke visioenen vervuld.
Op een morgen dreef in den Tiber het gebroken jonge lichaam van den schoonen Faenzer jongeling en dat van zijn broeder Octaviano-Rome zelf treurde om het afgeknotte leven, alsof hij de heerscher der stad was geweest. En men wist, wie de beul was.
Cesare vertrok dadelijk naar zijn troepen, die in de nabijheid van Cagli hun legerplaats hadden. Hij vond hen ongedisciplineerd en door lediggang verdorven. Hoe zou hij op die manier Urbino in zijn macht krijgen? Daarom haalde hij uit het arsenaal van zijn schanddaden een wapen te voorschijn, dat nooit miste: de valschheid. Hij zond boden naar den jongen hertog Guidobaldo van Urbino en stelde hem een bondgenootschap voor De goedgeloovige tyran sloeg met vreugde toe en zond Cesare hulptroepen naar het leger van Cagli. Nauwelijks waren deze aangekomen, of zij werden — ontwapend. Guidobaldo ontving het vreeselijke bericht, toen hij aan den avonddisch zat. Nog in den nacht vluchtte hij de wilde bergen van zijn land in en doolde dagenlang in pelgrimsgewaad door de streek uit vrees voor Cesares beulsknechten, tot het hem gelukte, naar Mantua te ontsnappen. Ook zijn jonge erfgenaam Francesco Maria della Rovere ontsnapte aan de klauwen van den naderenden gier. Einde Juni was de geheele staat Urbino door Cesares troepen bezet.
De hertog van Romagna sleepte een rijken buit in de wacht.
Het paleis, dat Federigo da Montefeltre nog had gebouwd, was een juweel van architectonische schoonheid. De zeldzame bibliotheek alleen had hertog Federigo destijds dertigduizend ducaten gekost. Veertig copiisten waren in de schoone zalen bezig, de klassieke schatten der Ouden af te schrijven. De dagen waren gevuld met disputen en wapenoefeningen. Het moest een aantrekkelijk schouwspel zijn geweest, Federigo onder den blauwen hemel aan zijn rijke tuintafel te zien smullen en drinken, terwijl zijn geleerden hem Ovidius en Strabo voorlazen, en niet ver daar vandaan op de bloemrijke weide de jeugd van het stadje zich in den wapenhandel en

gymnastische spelen oefende. Maar ook Federigo's zoon, Guidobaldo, had het slot met kunstschatten verrijkt, en zijn gemalin, de schoone Elisabetta Gonzaga, had een schare van kunstenaars om zich verzameld, die het hof wijd en zijd beroemd maakten. Elisabetta deelde nu getrouwelijk het lot van haar vluchtenden gemaal.
Cesare stond in het door de kunst gezegende heiligdom van Urbino en nam alle kostbaarheden in bezit. Het geluk was hem welgezind. Nog in Urbino kwam het bericht, dat ook de kleine tyrannenstad Camerino in handen der hertogelijke troepen was gevallen. Door gelijksoortig verraad nam Cesare den dynast der stad, Cesare Varano, met twee zonen gevangen.
De paus wist volstrekt niet meer, waar hij het geld vandaan moest halen, dat de feesten verslonden. Toen herinnerde hij zich de waarschuwing van zijn zoon. Hij dacht aan datarius Ferrari. De oude vrek, een gierennatuur van de ergste soort, slikte drie dagen na den val van Camerino in zijn landhuis op het Quirinaal een wit poeder, dat dokter Pinzone hem in naam van den paus had overhandigd. De paus kwam hierop zelf naar de sterfkamer van den ouden vriend en nam den inventaris op. De doode aasgier had in zijn schatkist dertigduizend dubbele ducaten en gouden en zilveren sieraden ter waarde van tienduizend ducaten liggen. Toen de paus de schatten zag, viel hij van vreugde flauw. En met waar leedvermaak las hij eenige dagen later de epigrammen, die spotzieke Romeinen aan de doodkist van den kardinaal hadden gehecht. Zelfs de doodkistenmaker wilde zich op den beruchten vrek wreken. Als jij je leven lang hebt geschraapt, dan wil ik het nu ook. En hij nam minder hout, zoodat de kist te klein werd. En toen het lijk van den kardinaal er niet in wilde, drukte hij hem ietwat onzacht, zoodat de gebochelde figuur er nog als een caricatuur van haar eigen misvormdheid uitzag. De paus echter liet zijn wagens voorrijden en goud en zilver van den vergiftigden kardinaal er op laden. Om de wagens slopen, vervuld van haat, de schooiers en bedelaars van Rome als loerende hyena's.
Aan een prachtig feestmaal ter eere van den val van Camerino liet de paus alle kardinalen en kamerheeren vereenigen. Zijn blik viel op kardinaal Orsini. Hij liet hem tot zich roepen. „Vergis ik mij niet, dan hebt u een kostbaar stuk op Monterotondo in bewaring." De kardinaal boog verlegen.
„Waarom hebt u haar niet meegebracht, de schoone vrouw?"
„Omdat de Kerk haar nog den eeretitel vrouw weigert," zei Giambattista kalm.
Alexander bewoog de lippen heen en weer, de onderkin glansde vet in het licht der kaarsen. „Dat spijt mij werkelijk, maar u zult

nauwelijks een verandering der wetten beleven. Het is niet verstandig, het licht onder de korenmaat te houden. Brengt u haar eens mee, opdat ik mijn oogen bescheiden te gast kan laten gaan." De kardinaal neigde stom en kon heengaan. En hij verzweeg de woorden van den paus voor zijn vrouw, om haar niet te verontrusten.

Geen schaduw verduisterde de huwelijkslente op Monterotondo. Te zamen sponnen Tiziana en Giambattista hun zelf geschapen geluk verder en sloten het van de aanraking met de door storm en noodweer geteisterde buitenwereld af. De kardinaal voelde, hoe zijn leven eerst door het geschenk van deze vrouw inhoud en vorm verkreeg en hoe Tiziana tal van in hem sluimerende krachten tot ontplooiing bracht.

Wat het onrustige menschenhart naar de zon doet verlangen en dat, wat het in duistere afgronden werpt, wat het in nood en jaloezie, in ziekte en ontbering stort, wat het naar roem doet haken en met den stempel van de misdaad teekent, het geluk van den arbeid, de verheffende macht der schoonheid, des meedoogens streelende hand, het hooge lied der liefde, het worstelen om ontraadseling van de Godsgedachte, heidensch godzoeken — alles doorvloog Orsini, zonder vleugellam te worden.

Daar trad plotseling de met stof bedekte Tolomei in de kamer. Verbaasd stond de kardinaal op, en Tiziana drukte den brombeer een tinnen beker met wijn in de vuist. „Wat is er met je, oude?" vroeg zij ontzet, terwijl zij naar de striemen op zijn wangen wees.

„Struikroovers hebben me overvallen," bromde de oude met halven glimlach. „Of waren het eerlijke soldeniers? Ik weet het niet."

„Kom je van neef Pagolo?" vorschte de kardinaal.

„Rechtstreeks uit het legerkamp van Perugia. Heer Pagolo heeft mij opgedragen, dezen brief slechts met mijn leven aan een ander te geven dan u. De laaghartige schurken, die me vannacht bij Palombara in het nauw hebben gedreven, hadden op een haar na leven en brief gekregen. Maar ik heb de schelmen twee neuzen armer gemaakt."

De kardinaal had den brief geopend. Tiziana zag hem nu verbleeken.

„Wat — is — er — gebeurd?" vroeg Giambattista met groote oogen.

„In dit oogenblik gehoorzamen de troepen van Cesare Borgia in de Romagna niet meer aan hem, maar aan Vitellozzo Vitelli. De hertog zelf is naar Milaan gereden, naar koning Lodewijk."

De oude raakte er van buiten adem.

„Er is onheil op komst," zei de kardinaal. En hij liet Tolomei

naar het zijvertrek gaan. Toen las hij haastig den brief van den neef voor.
„Eerwaardige kardinaal en neef! De hertog der Romagna is in Milaan. Daar wil hij bij koning Lodewijk probeeren, zich tot heer van heel Midden-Italië te maken. In Latium heeft hij reeds, gelijk je weet, de macht van alle edelen met uitzondering der Orsini's gebroken. Nu echter heeft het uur ook voor ons geslagen. Cesare kent geen dankbaarheid, geen erbarmen. Hij beschouwt ons als een rijpe vrucht. Gezien dezen toestand, hebben wij ons met de andere heeren tot een bondgenootschap aaneengesloten —"
„Een samenzwering, Giambattista!" onderbrak Tiziana met trillende stem.
De kardinaal knikte. „Het is niet anders." Toen las hij verder:
„Vereenigd hebben zich de heeren Carlo en Francesco Orsini, Vitelli, Oliveretto da Fermo, de hertog van Gravina, Giampolo Baglione, Pandolfo Petrucci, Giovanni Bentivoglio en mijn persoon. Een onderhandelaar is op weg naar Florence, om de republiek voor ons te winnen. Wij willen pogen, Cesare, weins kerntroepen bij Imola staan, in te sluiten. Is dit geschied, dan is het tijd voor de Orsini's, om in Rome toe te slaan. In deze zaak zullen wij zelfs onze aartsvijanden, de Colonna's, aan onze zijde hebben. We hebben onze voelhorens reeds naar hen uitgestoken. Verwittig hiervan de burchtheeren van Bracciano, Trevignano en Farfa. Den dag der Romeinsche wraak zullen wij u door ijlboden doen weten. God bescherme de Orsini's!"
„Ja — God bescherme hen!" zei de kardinaal somber.
Tiziana zag hem terneergeslagen aan. Toen wierp zij zich op het bankje voor het kruis. „Almachtige, laat Florence wijs zijn en voor de condottieri partij kiezen! Zegen hun verbond! Red de Orini's! Giambattista! Op de eerstvolgende dagen rust de zware hand van het noodlot. Laat mij met u, bij u staan en vallen!"
De kardinaal trok het sidderende lichaam tegen zich aan.
„Vrouw, wij moeten besluiten nemen. Ik stuur ijlboden naar de genoemde burchten, en ze moeten ook mijn „Brieven aan de Orsini's" meenemen. Die vormen een stuk van mijn leven, ze zijn de documenten van mijn vasten wil. Ik wil, dat de paus voor het vereenigde volk afdaalt van den met bloed bezoedelden, met smaad overdekten troon der christenheid en plaats maakt voor een waardigen mensch, wiens geest en hart het evangelie in onbevlekte majesteit en eerbied voor de heilige bron vertegenwoordigt."
„O, als ze je eens hoorden, man!"
„Die brieven kunnen verlossersnaturen opwekken, als hun inhoud in ontvankelijke harten valt. Denk eens aan Tiziana! De verderfelijke macht van den paus gebroken, de republieken van het rijk

vereenigd door gedachten en taal, landbouw, handel en nijverheid! En wetenschap en kunst tot één geheel vereenigd, dat in zich zelf de kracht om zich te handhaven vindt, geleid door de besten van het volk! O, deed die brief maar wonderen bij mijn geslacht. Help me, mijn vrouw, wees een trouwe copiïste voor me, we moeten nachten doorwerken, om de brieven af te schrijven, die binnen enkele dagen door Tolomei naar de burchten moeten worden gezonden."

Tiziana, vol ijver en zorg, nam het manuscript der brieven van Orsini in de hand. Het was op fijn perkament geschreven en zorgvuldig gebundeld. Terwijl de kardinaal den brief van Pagolo nauwkeurig ontleedde, las Tiziana het groote gedachtenwerk van den heer haars harten.

De volgende dagen en nachten wijdden beiden zich aan het moeizame afschrijven. Tot tegen den morgen brandde dikwijls het licht in de bibliotheek.

Toen bestelde de kardinaal Tolomei en legde hem de brieven in de hand. Hij moest van burcht tot burcht rijden, overal een afschrift van het perkamenten geheim den heer zelf overhandigen en den brief van Pagolo van hand tot hand doorgeven.

Cesare Borgia's zenuwen trilden ook dezen keer niet. De vermetele opstand der condottieri kwam hem ter oore, toen hij in de citadel van Cesena de vestingplannen van Leonardo da Vinci bestudeerde. Hij glimlachte nu bij zijn tafel naar de deur, waardoor juist de gezant van Florence, Niccolò Macchiavelli, was weggegaan. De kaars was tot op een stompje afgebrand, de nacht lag stil over de stad, die de hertog den tyran Malatesta had ontrukt. Koel tot in het hart, dacht Cesare over het gesprek na, dat hij zooeven met den Florentijnschen secretaris had gevoerd.

Idiote lummels, die condottieri! Op een kracht te pochen, die een paar ontevreden tyrannen hun hebben voorgespiegeld! Aha, mijn Orsini's aan de spits van het oproer! Ik zal hun wapenroos ontbladeren als een herfststorm. En dat Florence! Het heeft een fijnen kop voor zijn zetten op het schaakbord uitgezocht. Die heer Macchiavelli met zijn krommen Judasneus en even kromme blikken, met zijn leugenaarslippen en zijn superieuren glimlach, het hart volgezogen met sluwheid, hij is waarlijk te potsierlijk. En toch — zou die vent achter mijn misdaden grootheid vermoeden? Maar hij houdt me voor zoo dom, aan de vriendschap der signoria van Florence te gelooven, die mij nu haar diensten tegen de oproerige aanvoerders aanbiedt. Alsof ik niet wist, dat de signoria niet uit liefde tot mij, maar uit haat tegen de Orsini's, die de Medici's naar Florence willen terugbrengen, mijn partij heeft gekozen. Hm, mijn onnoozele

Florentijnen, ik ben toch gedwongen, u te wantrouwen. Aanvoerders! Cesare Borgia is niet de man om zich door een hoopje kwaadgezinden in 't nauw te laten drijven. U bent op het oogenblik de sterksten, nu zal ik u toonen, wie de slimste is. Eén enkele kop, vrij van alle jaloezietjes en particuliere belangetjes, broedt een Cyclopenonderneming uit. Hij is waarachtig bewonderenswaardig, die slijmerig-brijige zenuwklomp onder de hersenpan, niet grooter dan een volwassen krab, waaruit een handige bezitter een nieuw Woord over de wereld vermag te slingeren. Men moest de hersens van de wijste menschen na hun dood als studiemateriaal balsemen en aan het nageslacht in kostbare amphoren vermaken.
Hij slurpte zijn geliefden heeten honingwijn en liep toen met over de borst gekruiste armen op en neer.
Pagolo Orsini is eerzuchtig, ik zal hem dus de gelegenheid geven, om zijn roem te bevechten. Ik zal een oorlog met Florence voorspiegelen en hem daarin de voornaamste leidersrol toewijzen Dan de hertog van Gravina. Hij is ijdel en wil een schitterenden hofstaat en een harem hebben. Ik zal hem Cesena onder den neus houden, en hij zal voor den spiegel de houding van den kleinen tyran gaan instudeeren. De schoonen van Piombino zullen met karrevrachten tegelijk naar zijn hof worden gezonden. Dan Oliveretto da Fermo. Hij is zoo slecht over ducaten te spreken, omdat ze zoo gemakkelijk bij hem vandaan loopen. Ik zal drie nieuwe kardinalen laten benoemen en het investituur-geld in de zakken van Oliveretto laten vloeien. Nu Bentivoglio van Bologna. Hem zal ik beloven, zijn vijanden, de Marascotti's en Malvazzi's, binnen een maand te vernietigen, opdat hij in de toekomst niet hoeft te beven. Dat zal hem mij genegen maken. Tenslotte Vitellozzo Vitelli. Dat is de gevaarlijkste, omdat hij wantrouwig is. Maar hij is de doodsvijand van Florence. Ik zal hem het tyranschap van de stad aanbieden. Dat zal zijn eerzucht vleien. En wat de gezamenlijke beloften betreft, zal ik zorgen, dat ze niet worden gehouden. Voorshands moet ik de ontrouwe heeren weer in mijn legerkamp hebben. Godfried van Bouillon hieuw kameelkoppen af, ik zal het met ezelskoppen probeeren.
Hij wilde juist vroolijk met de vingers knippen, toen secretaris Agapito binnentrad, met ontsteld gelaat. „Doorluchtige hertog, uw trouwe veldoverste Moncada is door de samenzweerders bij Fossombrone verslagen, de condottieri dreigen Imola in te sluiten."
De hertog draaide zich rustig om. „De troepen terugtrekken uit Imola en uit Faenza laten marcheeren. We zullen tegen de tienduizend man hebben. Vooruit." Agapito snelde weg.
Ze handelen snel, maar zonder overleg, die grappige sukkels! Moncada heeft een kwade kans, want hij heeft weinig ruiterij.

Maar de wolken zullen langs mijn geluksster heentrekken.
Kletterend kwam een onderaanvoerder binnen. „Doorluchtige hertog, Guidobaldo is weer Urbino binnengetrokken, door de juichkreten van het volk begroet."
„Ik zal zorg dragen, dat hij onder de juichkreten van het volk er weer uittrekt. Vijf ruiters gereedmaken, die naar het Fransche hof in Milaan moeten ijlen. Roep Michelotto."
Cesare streelde bijna liefkoozend een handschrift van Lodewijk XII. „Nog heb ik je noodig, mijn koning," zei hij zacht. „Je prachtige ruiters zullen de kracht van mijn klein legertje verhoogen. Hola Michelotto!"
De bloedhond van Cesare stond in de kamer. De stekende zwarte oogen van den kapitein zochten in de blikken van den hertog nieuwen arbeid. Maar dezen keer deed de hertog een beroep op zijn diplomatieke talenten. „Je weet, hoe de zaken staan. Ik zal je schriftelijke instructies meegeven, waarmee je je naar het leger der afvallige veldoversten begeeft. De papieren zullen je zeggen, hoe je de eerzucht van ieder van hen moet bevredigen. Beloof hun gouden bergen, landerijen, kasteelen, vermaken, vrouwen en aflaat van hun zonden. Ze zijn in genade bij mij aangenomen —"
De kapitein deinsde ontzet terug. „In genade —? De verraders — ?"
De hertog glimlachte sluw. „Op grond van die genade wil je wel zoo goed zijn, voor touw en dolken te zorgen."
De van alle markten thuis zijnde Michelotto begreep. „Is het Uwe Heerlijkheid bekend, dat ook de jonge Gianmaria Varano naar Camerino is teruggekeerd?"
„Ik zal de vreugdevuren van zijn volk in doodenfakkels veranderen. Is zijn vader Cesare nog met zijn zonen in onze macht?"
„Zij zitten in den kerker te Pergola."
„Ga daar een dezer dagen heen en laat lijkmissen voor de Varano's lezen. Heeft niet Cesare Varano indertijd zijn broeder Rodolfo vermoord? Daarom moet hij voelen, dat de hemel zich ter voltrekking van zijn straf soms van zeer wonderlijke werktuigen bedient. En stuur mij nu de nieuwe plannen van de haven van Cesena, die Leonardo heeft ontworpen, voorts den luitspeler Ogliardo, den poëet Porfino, den stadhouder Don Ramiro di Lorqua."
„Men klaagt over de strengheid van den stadhouder," zei Michelotto als terloops. „Hij vult de gevangenissen en schept op wreede wijze een vreeselijke orde."
„Strengheid en wreedheid zijn deugden, zoolang ze juist worden beoefend. In het tegenovergestelde geval zou zelfs mijn brave stadhouder —" Hij slikte de rest van zijn meedoogende woorden in.

„Hebt u nog iets te bevelen, Hoogheid?"
„Den kapitein der Romagnolische garde. Ik wil hem het model voor een nieuwe uniform van zijn menschen geven. Voorts moet je dien Florentijn — hoe heet hij ook weer? — juist, Macchiavelli, nog eens laten komen. Ik zou met hem over het kleine en groote tyrannenprobleem willen praten, ook over de deugd en het recht op een niets ontziend optreden."
„Uwe Heerlijkheid —" waagde de kapitein bescheiden op te merken, „we beleven oogenblikken van het hoogste gevaar —"
„Door vreedzame gesprekken dwingt men het hart tot onverschrokkenheid," antwoordde de hertog met een hautainen glimlach. „Daarvan begrijp jij niets. Roep de lieden in de volgorde, die ik heb aangegeven."
De roofdierblikken van den kapitein verdwenen in het donker van de deuropening.
Nadat Cesare de ter audiëntie geroepen personen te middernacht had te woord gestaan, liet hij een schoone zigeunerin uit Fano komen. Maar midden in de verrukking overviel hem een zoete huivering van verlangen. Zijn zinnen voerden hem naar Rome terug — een herinnering laaide als een vlam op — hij dacht plotseling aan het witte leliënlichaam, waarover een kardinaal meester was geworden. Hart en lichaam stonden plotseling in vurigen gloed. Hij liet de zigeunerin met de zweep verjagen.

In de hoeken van de zaal der vrije kunsten heerschte schemering. De kaarsen op den metalen lezenaar van den paus wierpen hun flakkerend schijnsel slechts over de voorwerpen in de nabijheid. Zij verlichtten liefkozend den „Hermaphrodiet" van den avontuurlijken dichter Beccadelli. Alexander dook lachend in de vunsheden onder.
Zijn lievelingskardinaal Romelino da Ilerda trad binnen. „Allerheiligste Vader! Gered! Alles gered! Zegen op het hoofd van den hertog!"
„Wat is er gebeurd?" vroeg de paus trillend van vreugde.
„We zullen in de kerken het te Deum laudamus laten zingen. Ach, allerheiligste Vader, de condottieri hebben zich weer aan de zijde van den hertog geschaard, berouwvol en onderdanig, echte christenkinderen."
De paus zette olij verraste oogen op. Maar in de diepten van zijn borst kronkelde de oude slang. Hij kende de verborgen bedoelingen van Cesare. „O! o! Welk een genade Gods!" riep hij huichelachtig uit. „God zegene de verlichte harten! Hoe zouden zij ook anders dan berouwvol kunnen zijn? En bovendien hebben zij verstandig ge-

handeld, want eens zou het toch hun verderf zijn geworden, als zij zich voor goed van den hertog hadden losgemaakt. Hij is toch een kleine heksenmeester, die het onmogelijke mogelijk maakt." Innerlijk echter dacht hij: hij doet de menschen balanceeren op de vingertoppen van zijn wreed gemoed, werpt hen heen en weer, schept opzettelijk conflicten, balanceert daar weer mee en schept behagen in de verwarring, die hij schijnbaar aanricht en die zijn geest toch beheerscht. Hij is een meester in de kunst, krachten en menschen tegen elkaar uit te spelen en daaruit voordeelen te trekken.

De geheime kamerheer Gabagnas trad binnen. ,,Allerheiligste Vader, Cesare Varano —"

,,De gevangene van Pergola?"

,,De ten val gebrachte tyran van Camerino is met twee zonen in zijn kerker geworgd."

Het oog van den paus schitterde. ,,Aha! Cesare werkt grondig. Laat missen lezen in Santa Maria del Popolo. En nu zullen de condottieri mijn zoon helpen, dat kleine Urbino en Camerino ten val te brengen."

Marades, de geheimsecretaris van den paus, ijlde met kinderoogen binnen. Alexander steunde op zijn stok met gouden knop.

,,Goede berichten?" riep hij hem tegemoet.

Zonder een woord reikte Marades hem eenige papieren over. De paus wreef zich in de handen. ,,God helpt de rechtvaardigen!"

Hij wenkte de beide Monsignori heen te gaan.

Toen zij zich hadden verwijderd, scheurde hij ongeduldig den verkreukelden omslag der brieven open. ,,Waar komt dat van daan?" vroeg hij Marades.

De secretaris sprak hijgend. ,,Twee der landsknechten, die tusschen Cere en Bracciano patrouilleerden, vingen tusschen de heuvels bij Sanguinara een verdachten ruiter op, die zich als een in het nauw gedreven kat te weer stelde. Na een korte schermutseling sloegen ze hem van het paard. In zijn zakken vond men deze zes zware, omvangrijke geschriften, enkele door een vrouwenhand geschreven, alle dragende het opschrift. ,,Aan de Heeren der Orsini-burchten."

De vingers van den paus trilden. Toen las hij den titel van het manuscript. ,,Brieven aan de Orsini's, geschreven door Giambattista Orsini." Langzaam begon hij te lezen. Reeds na de eerste woorden sprak hij. ,,Er mag niemand worden binnengelaten. Berichten uit de Romagna moet Ilerda in ontvangst nemen."

En nu volgden zijn oogen gespannen de hartstochtelijk geschreven woorden van den kardinaal. Hola! dat was een schrijver bij Gods genade! Als deze woorden de uitwerking hadden, die zij beoogden, dan werd heel Rome ondermijnd door het gewroet der Orsini's. Verzoening met de Colonna's! Hé, vredelievende kardinaal! Dat roert

zich dus in den schoot van Monterotondo? Je eenzaamheid, die wij slechts door de geesten van onschuldige geleerdheid bewoond achten, doorflitsen stralen van onbezonnen toorn, en je wijsheid is juist deugdelijk genoeg, om daarmee de grondvesten van den Heiligen Stoel te doen wankelen? Eenheid van Italië? Een edel doel. Maar onder de heerschappij van het volk? Een Mediceïsche republiek misschien? Wat heeft dien Mediceër groot gemaakt? De kunst, het volk te beheerschen en het daarbij in den waan te doen verkeeren, dat het zich zelf beheerschte. Toen het er achter kwam, hoezeer het was bedrogen, stierf Lorenzo gelukkig, en daarop joeg het volk de erfgenamen van de Mediceïsche kruidenierswijsheid de poort uit.
Hoe dieper hij in het manuscript doordrong, des te meer huiverde hij. Vergeefs doe je een beroep, kardinaal, op het zelfbewustzijn van je baronnen, vergeefs verdoem je het zedelooze priesterdom, vergeefs verlang je een heroïschen dood van het pausdom. We zullen met de grootste gemoedsrust in leven blijven en dienaren weten te tuchtigen, die de vaan van het oproer hijschen. We zullen van nu af aan de mannen beter aankijken, die de mis in het purper lezen. Je opvlucht naar den Olympus, kardinaal, zal met den val van je zonnewagen eindigen!
Hij vouwde den brief te zamen. Toen nam hij de bladen nog eens op en streelde ze liefkozend. Het was een vrouwenhandschrift. Dat deed hem goed. Arme, schoone vingers, die zich met zulke zware gedachten hadden gefolterd. Zoete botjes, jullie verstaan het teedere gevlei toch beter dan het troostelooze pennen. Hier had de hand getrild — en hier blonken zeker traantjes en vielen op het papier. Het was een eigenaardige tyran, die deze hand tot zulk een wreede verrichting dwong. Was het niet Cesare zelf, die mij op deze lelie attent heeft gemaakt?
Hij dacht aan de schoone Giulia Farnese, de blonde heks. Maar het goud aan haar haren begon zijn straalkracht te verliezen, de teederheid vond reeds een door de gewoonte vermoeid lichaam. De paus dacht er ingespannen over na, hoe men de beleedigde roos des harten duidelijk moest maken, dat zij haar geur reeds had ingeboet. Door een hooge lijfrente zou het vertoornde gemoed misschien zijn te kalmeeren. Vol groeiende onrust doorwroetten Alexanders zinnen het beeld van de nieuwe lente.
Hij opende de deur naar de zaal der heiligenlevens. Toen bescheen hij met de opgeheven kaars het medaillon boven de deur. De hetaere Giulia Farnese, tot Madonna geadeld, glimlachte hem zacht toe. Hij wenkte haar met zijn welverzorgde oude vingers en had zelfs een traan in het oog. Het was een eerste afscheid van het levende bloemenlichaam, een zacht vallen van bladeren.

Reeds doemde in zijn bewogen gedachten het beeld van de nieuwe godheid op. Om bronzen, prachtig gebeeldbouwde leden golfde een vloed van ravenzwarte haren, waarin zijn zinnen zich verloren. De sybariet der liefde naderde met wijd ontplooide zwanenveeren het altaar zijnder Leda.

Een siddering voer den kardinaal door merg en been. Tolomei neergestoken! Zijn lijk hadden burchtleden van Cere in de tufsteenbedding der Sanguillera gevonden. Hij was beroofd. Het konden struikroovers zijn geweest, maar ook vijanden der Orsini's. De kardinaal kon het onheil niet meer voor Tiziana verbergen, toen men het lijk van den trouwen knecht het slot binnenbracht. Droefheid maakte zich meester van Tiziana.

Op een aschgrauwen wintermorgen kwam er een brief van Pagolo. De condottiere schilderde daarin zijn verrukking over de verzoening met den hertog. Hij gaf een beeld van de overstelpende beminnelijkheid van den vorst, die door zijn afgezant Michelotto zijn vredesgroet aan de opstandelingen had doen geworden, en hij verzocht den kardinaal, alles in het werk te stellen, om het wantrouwen der Orsini's tegen de Borgia's weg te nemen. Hij klaagde zich zelf aan, omdat hij er toe was overgegaan, een samenzwering op touw te zetten, en prees de genade van den hertog, die zelfs met klinkend goud en een veldheersbrevet een daad beloonde, welke ieder ander mensch met een verschrikkelijk strafgericht zou hebben vergolden. Nu echter zouden de condottieri den hertog in al zijn ondernemingen steunen en hem meteen helpen, den teruggekeerden hertog van Urbino te verdrijven en Comerino te nemen.

De brief trilde in de handen van den kardinaal. „Tiziana, nooit hebben de Orsini's zich schandelijker gedragen dan in dezen twist met den hertog. O, Cesare zal niet hebben verzuimd, den gemakkelijk te verleiden hoofdlieden de duurste spijzen op te dissen. Hun kortzichtigheid ziet de val niet, die de hertog voor hen zal klaarmaken. Zou hij in staat zijn, de vermetelheid van eenige vrijbuiters, die hem om 't leven trachten te brengen, uit zijn boeken te schrappen? Met de streelende linkerhand gaf hij hun de vetste brokken, met de vreeselijke rechterhand zal hij toeslaan, als zij er zich in hebben vastgebeten".

De kardinaal voelde zich in zijn burcht niet meer veilig. Ja, zoo dwaas het klonk, hij geloofde, werkelijke veiligheid slechts in Rome te kunnen vinden. Daar hadden de Orsini's hun eigen paleizen, neen, een geheele paleisbuurt, een vesting met sterke gekartelde muren, gewapend en bemand. Rondom het groote paleis lagen de huizen van het geslacht, elk zelf weer een kleine vesting met toren

en muren, schietgaten en getraliede vensters. Een leger van jonge soldeniers hield daar scherp de wacht, en als een der heeren Orsini door de straten reed, volgde hem een tros van zwaarbewapende ruiters.
Hier woonden trouwe vrienden van den kardinaal, Fabio Orsini met zijn jonge gemalin Girolama, de broeder van den kardinaal Giulio Orsini, Francesco, de graaf van Pitigliano, Camillo, een jonge krijgsman en vele andere heeren, die de roode roos met den gouden dwarsbalk in het wapen voerden.
Nog in den nacht gaf hij bevel om in te pakken.
Op een frisschen morgen, met rijp op velden en boomen, tegen het einde van den advent, trok de lange cavalcade langs den straatweg naar Rome. In Monterotondo bleef de trouwe burchtvoogd Spinozzi met een groot aantal knechten achter.
De verhuizing vond zonder eenige stoornis plaats. Welbehouden kwam de kardinaal met zijn moeder en Tiziana in het paleis der Orsini's aan, waar hij de kamers van den sedert lang overleden kardinaal Latino Orsini betrok.
Tiziana liet zich nog denzelfden avond in een dichten draagstoel naar de Orsini-kerk Santa Maria in grotta pina brengen, waar zij met haar kamervrouwen vurige smeekbeden tot den hemel op zond, terwijl de kardinaal met de heeren van zijn geslacht in een werkvertrek een ernstige bijeenkomst had. Het manuscript der Brieven aan de Orsini's vormde het onderwerp der besprekingen.

De zoete schemering van den Kerstnacht begon zich over de Latijnsche heuvels en bergen te verspreiden.
In de Romagna lag een fonkelende Kerstnachthemel over het parelsnoer der veroverde steden. In de legerkampen der soldeniers brandden de wachtvuren en zwegen de haakbussen. De advent was geen tijd om er op los te slaan. Men vergenoegde zich met gestolen buit en vrouwenlichamen.
Schril verscheurde een huiveringwekkende weeklacht de vredige adventslucht De strenge stadhouder van den hertog, de bloedige Don Ramiro di Lorqua, was juist voor het Kerstfeest terechtgesteld Op een grauwen, neveligen wintermorgen zagen de burgers van Cesena het lijk van den stadhouder gevierendeeld op het marktplein liggen. Het hoofd was op een lans gestoken. Het trouwe werktuig van Cesare, even wreed als hij, was door den hertog zelf zonder vorm van proces afgemaakt. Spoedig verspreidde zich ook het gerucht omtrent de oorzaak van de snelle rechtspleging. Het volk stelde alle bloedige daden van den stadhouder op Cesares rekening. Toen de hertog dit vernam, werd hij woedend. Ja, het was bijna

een soort jaloezie, die hem er toe aanzette, den hem geestelijk verwanten worger uit den weg te ruimen. Hij wilde het volk gerechtigheid voorspiegelen, en daarom verdelgde hij den man, die geloofde, hem door bloedige gestrengheid welgevallig te zijn. De hertog vergiste zich niet in de uitwerking van het vonnis. Het volk prees zijn rechtvaardigheid en vergaf hem alle overige gruweldaden. Hij had bewezen, dat hij zelfs zijn gunstelingen niet verschoonde, wanneer de gerechtigheid op het spel stond.
Onmiddellijk daarop trok hij naar Fano. Hier nam hij kwartier in het oude Gothische raadhuis. Te midden van zijn scharen had hij daar zijn eigen Kerstgedachten.
Hij verheugde zich vooral over zijn krijgsvolk. De hertog van Urbino en de tyran van Camerino waren er inderdaad weer vandoor gegaan. Cesare teisterde de schoone steden met moord, brand en plundering. En nu had de hofastroloog van den hertog geadviseerd, een belangrijke onderneming in elk geval tot den laatsten dag van het jaar uit te stellen, want die dag was gezegend door de groote geluksster van Cesare. De hertog teekende op de plattegronden van Cesena, Imola en Forli de plaatsen aan, waar kerken, scholen en bastions moesten worden opgericht, en zond groeten aan zijn teruggewonnen condottieri, die reeds voor Sinigaglia stonden.
Stad en burcht waren daar in handen van kapitein Andrea Doria. Hij had de vorstin van Sinigaglia, de edele Giovanna da Montefeltre, met den kleinen elfjarigen regent Francesco Maria della Rovere, in veiligheid naar Venetië gebracht. Hoe meer het jaar zijn einde naderde, des te hopeloozer scheen den kapitein den strijd ter bewaring van de stad. Hij scheepte zich tenslotte naar Florence in en liet de verdediging van den burcht aan zijn luitenant over, met de opdracht de sleutels slechts den hertog zelf te overhandigen. Vergeefs sommeerden de condottieri den kapitein, den burcht aan hen over te geven. Eindelijk wilden zij tot bestorming overgaan. Maar Cesare liet hun zeggen, dat zij moesten wachten, hij wilde persoonlijk de sleutels in ontvangst nemen.
Op een helderen maannacht gaf hertog Valentino in Fano het bevel, de tenten af te breken en naar Sinigaglia te marcheeren, waar de vrijscharen der condottieri Vitelli, Pagolo Orsini, Oliveretto da Fermo en van den hertog van Gravina gereed lagen, om den stormaanval op de stad te ondernemen, indien Cesare de sleutels niet mocht krijgen.
Door koude, vochtige nevels marcheerden de troepen langs de zeekust Zuidwaarts over ruw gesteente. De zee was somber door voortschuivende wolkenmassa's en nevelbanken. Cesares zwarte paard was door bereden hovelingen, potsenmakers, ingenieurs, geleerden

en kamerdienaars omgeven. Opgewekt als Apollo keuvelde hij met zijn vleiers en roemde het welverzorgde uiterlijk van zijn gardisten. De condottieri, die reeds den hertog van Sinigaglia verwachtten, schreden den verzoenden vorst tegemoet, die met een stralenden glimlach kwam aangereden en de handen naar hen uitgestoken hield.
Allen waren verrukt. Slechts Vitellozzo Vitelli toonde zijn wantrouwig gezicht. Hij had niet zonder innerlijk verzet in de verzoening toegestemd. „De hertog lacht te fraai, ik vrees, dat lachen", zei hij tot den naast hem rijdenden Pagolo.
„Dwaas!" antwoordde deze, en zijn verweerd gezicht straalde.
Cesare liet zijn scharen langs den straatweg opstellen. Toen sprong hij van het paard, trad op de aanvoerders toe, omarmde en kuste hen en zei ieder een paar vleiende woorden. Vervolgens begonnen zij den opmarsch tegen de vesting. De condottieri, elk door twee officieren van den hertog begeleid, beklommen met de vroolijkste gezichten de trappen van den burcht, die zich bij de nadering van den hertog had overgegeven. Een halfdonkere kamer ontving de krijgslieden. Nogmaals heette de hertog hen hartelijk welkom, en liet hen toen een zijvertrek betreden, dat helder was verlicht, hoewel het dag was.
„Vreemd!" zei Pagolo tot Vitelli.
„Ik vind dat alles niet vreemd," antwoordde deze, verbleekt van schrik.
„Wat heb je? Je wordt zoo bleek als —"
Nog eer Pagolo den zin kon beëindigen, voelde hij een greep aan zijn strot. Er begon een getuimel, gedruisch, geschreeuw, geworstel.
Gewapende mannen, die door een deur waren binnengedrongen, wierpen zich op de niets vermoedende condottieri, smakten hen ter aarde en knevelden hen.
„Honden!" schreeuwde de oude houwdegen Pagolo
„Cesares beulsknechten!" vloekte de hertog van Gravina.
„O Giambattista! Je hebt ons gewaarschuwd!" jammerde de Orsini onder de handen der laffe knechten.
Toen ging de deur open en Cesare trad binnen. „Mijne heeren! Zoo beloont men verraad en domheid!" Het klonk als een schrille bazuin. Buiten kwam de zware ruiterij van Frankrijk aangedaverd en wierp zich in een fellen aanval op de vrijscharen der condottieri, die, van hun aanvoerders beroofd, op de vlucht sloegen. Een vreeselijke slachting, wier huiveringwekkend geluid tot aan de vensters van de moordzaal opsteeg, begon voor de oogen van Cesare, die koelbloedig aan het venster stond. Onafgebroken klonken de verwenschingen der gekneveïde hoofdlieden. Toen verliet Cesare de zaal en riep Michelotto.
„Volbreng het, zooals ik je heb bevolen. Eerst die twee!"

De overste der beulen betrad de zaal, gevolgd door zijn knechten met stroppen en messen.
Hertog Valentino liet zich in de kamer daarnaast bij de rijk versierde schrijftafel neer en schreef, terwijl in de andere kamer de wanhoopskreten weerklonken, een briefje aan den paus. Naast hem stond bleek en bevend Niccolò Macchiavelli, de Florentijnsche gezant.
Het briefje aan den paus bevatte slechts enkele woorden: „De vrucht der Orsini's is rijp, pluk haar!" Door luitenant Marco Romano liet hij het naar Rome brengen. Toen wreef hij zich in de handen, keek op en zag Macchiavelli staan. „Ach ja, ik heb u besteld voor mijn gelag. Het is juist aan den gang." Hij sprak zeer opgeruimd, bijna grijnzend. „Ziet, dat alles is de daad van gerechtigheid en wijsheid. Men zal dit niet zoo gemakkelijk willen begrijpen. Kortzichtigen zullen mij voor een arglistigen moordenaar uitmaken, vooruitziende geesten een grooten hervormer in mij zien. Ja, ja, dat zeg ik. Ik heb niet vier menschen geworgd, maar een systeem gebroken. Die condottieri waren een uitwas aan het lichaam van Italië. Zij dienden om hun persoonlijke voordeelen vandaag dezen, morgen dien heer. Ze waren een schandvlek op het gelaat der menschheid. Hé daar —", riep hij daar tusschendoor in de moordenaarskamer, „laat die menschen niet zoo lang lijden!" Toen wendde hij zich weer zakelijk en rustig tot Macchiavelli! „Daar binnen hebt u vier eerzuchtige koppen, elk wilde heerschen naar zijn wijze, en een klein stuk land hebben ter bevrediging van zijn tyrannenaard. Men noemt mij een monster, maar beter één monster met groote doeleinden dan duizend monsters met kleingeestige, egoïstische oogmerken. De tyrannen der Romagna verdienden van de regentenlijst te worden geschrapt, ze hadden pygmeeëntalenten, waar we Titanen noodig hebben — of zeggen wij duidelijker één Titaan."
„En die eene," zei Macchiavelli met een eerlijke buiging, „staat juist op het punt zich zelf den verdienden lauwerkrans op het hoofd te drukken. Ik bewonder Uwe Heerlijkheid."
De hertog stond ongeroerd op en trad aan het venster. Beneden werden kooplieden van Sinigaglia door Fransche soldaten uitgeplunderd. Cesare rukte de deur open. „Hang alle Fransche plunderaars op!" Toen sprak hij weer gelaten tot den verbluften Florentijn: „Schrijft u aan uw signoria, dat ik met het vonnisen der Orsini's geheel Florence een dienst heb bewezen, want zij wilden de vijanden der republiek, de Medicis, herstellen. Ik verzoek u, er voor te zorgen, dat mijn secretarissen komen. Er moeten dansen en maskerades worden opgevoerd, mijn ruiterij moet de benarde burgers voor uitspattingen beschermen, het grijs verleden der stad en den economischen toestand bestudeeren, mijn dichters echter moeten vannacht de

uitbundigste hymnen op Italië zingen."
De deur van het lugubere bloedvertrek ging open. Michelotto trad er bezweet uit. „Heer Vitelli en Oliveretto zijn dood. Ze zijn als laffe muizen gestorven. De Orsini's —"
„Moeten nog een respijt hebben, eer zij aan de galg gaan. U kunt hen naar de Madonna van Perugino voeren, die in het klooster Santa Maria delle Grazie troont. Ze mogen daar boete doen en om verzachting van hun doodsangst bidden. Hoe is het met Pandolfo Petrucci van Siena?"
„Hij is ontsnapt."
„Verdomd!" riep Cesare geërgerd uit.
Hij stond op en trad aan het venster. Koud voer de winterlucht van den zeekant aan. Hij spande de borst in de stralen der ontwaakte zon en neuriede een herderslied, dat den advent bezong.

Een blauwzijden vredeshemel met een weerschijn van de straling der eeuwige sferen spande zich over het Vaticaan uit. Het was, alsof de slapende lente moest worden gewekt.
Luitenant Marco Romano schilderde den paus de terechtstelling der twee condottieri af. Op twee stoelen zittend, rug aan rug, waren zij geworgd, Vitelli had jammerend om de absolutie van den paus gesmeekt.
De paus liet den protonotarius de Sermoneta komen. „Stel een oorkonde op; de schoone stad Fermo, het laatste bezit van den zaligen Oliveretto, bevrijd van haar tyran, wordt den kleinen Rodrigo, Borgia, mijn kleinzoon, met allen grond tot tien mijlen in den omtrek der stad in persoonlijk eigendom gegeven."
Op den heiligen dag van Driekoningen liet Alexander zijn jongeren zoon Jofré komen, den onbelangrijksten en onbekwaamsten sukkel ter wereld. „Je trekt met vijfhonderd man, boogschutters en tuiters, tegen Monterotondo op en belegert het slot, als het niet vrijwillig zijn poorten opent. Ik zal zorg dragen, dat de andere burchten der Orsini's zich in het stof buigen."
„Het zal een zwaar werk zijn," waagde Jofre te antwoorden.
„Des te schitterender zal je naam stralen, jongen. En roep nu den bisschop van Corneto voor mij."
Deze wachtte reeds in het voorvertrek. Het was de rijke Adriano Castello, de schatmeester en vertrouwde secretaris van Alexander, een statige, rijzige, geestelijke van een in heel Rome bekende geleerdheid en diepen ernst. Zijn financieele talenten werden tot in Florence geprezen. Hij was de opvolger van den vergiftigden kardinaal Ferrari geworden. In het Borgo stond zijn wondermooi nieuw paleis. Alexander wist, welk een man hij tot zijn schatbewaarder had

gemaakt. Er zou eens een gelegenheid kunnen komen, om Adriano s rijkdom in verband te brengen met de half ledige schatkamers van den paus.
„Laat u zich een huis bouwen op de hellingen van den Monte Mario?"
„Ik heb daar al over gedacht, allerheiligste Vader. Het moet prachtig worden uitgedost. Vlaamsche tapijten zijn reeds besteld, mijn bibliotheek —"
„Ach ja, uw bibliotheek, die doet immers nauwelijks onder voor die van kardinaal Medici. Zegt men niet, dat ook Giambattista Orsini een groote bibliotheek bezit? Hij moet veel in het oude Rome rondsnuffelen —"
„Ik schat hem hoog als een belangrijken kenner der Romeinsche geschiedenis, als een bekwaam onderzoeker der Oudheid," zei Adriano.
„U zoudt mij een dienst bewijzen, indien u van Orsini een afschrift der familiebrieven van Cicero voor mij zoudt kunnen krijgen, ik bedoel slechts ter lezing. Ik houd van Cicero. De kardinaal bewoont sinds eenigen tijd het paleis op Monte Giordano. God weet, wat hem uit zijn eenzaam Monterotondo daarheen heeft gedreven! En bij die gelegenheid kunt u hem meteen den gelukkigen val van Sinigaglia melden." De paus zag naar den grond en scheen het patroon van het vloerkleed te bestudeeren. Toen zei hij zeer vertrouwelijk: „Ik ben voornemens binnenkort nieuwe kardinalen te benoemen. Het is zeker, dat ik u niet zal passeeren."
Adriano boog stralend van geluk.
Alexander ging een stap verder. „U kunt u verdienstelijk maken door een gemakkelijken wederdienst, die u gelegenheid geeft, uw aanhankelijkheid aan mijn persoon te bewijzen."
„Uwe Heiligheid —", stotterde de verwarde bisschop.
„U behoeft slechts den wensch te uiten, uw schoone bibliotheek te zien verrijkt met kostbare folianten, zooals bijvoorbeeld die Orsini bezit."
„Dien wensch zou ik zeker hebben. Maar ik zie niet in —"
„Hoe de kardinaal u die folianten zou kunnen afstaan?" De paus wreef zich langzaam, loerend in de handen. „Och, men zou hem geen gelegenheid meer moeten geven, er in te bladeren."
„Ik begrijp nog altijd niet, Uwe Heiligheid —"
„U bent een domkop, toekomstige kardinaal," zei de paus ietwat ongeduldig. Toen werden zijn pupillen rond en de iris schitterde groen. „U bent zeker van het purper, wanneer ik van kardinaal Orsini — zeker ben."
De mond van den bisschop bleef open staan.

Toen verhief de paus zich en plantte zijn welverzorgd lichaam voor den ontstelden prelaat. Met een ijzig scherpe stem, die echter zeer zacht klonk, onthulde hij de laaghartigheid van zijn bedoeling.
„Als morgen kardinaal Orsini mij de brieven van Cicero overhandigt, heeft uw geluksuur geslagen. U behoeft die gebeurtenis niet anders voor te bereiden, dan door er voor te zorgen, dat vijf gewapende soldeniers achter deze deur op mijn belsein wachten. Dan neemt u den kardinaal gevangen."
„Wat — heeft — hij — misdaan?" sidderde de ontzette bisschop.
„Hij heeft de onvoorzichtigheid begaan, met mijn pauselijk gezag ontevreden te zijn. In hetzelfde uur, waarin de vijf lansen zijn borst bedreigen, zullen alle Orsini's binnen de muren van Rome hetzelfde lot ondergaan. De Colonna's, Savelli's en Gaetani's zijn vernietigd. De beren zijn de eenigen, wier klauwen nog zijn te vreezen. Ze hebben het heele gebied ten Noorden van Rome, van de Tyrrheensche Zee tot het meer van Fucino in hun macht. Die macht beknot en bedreigt de mijne. Ik wil haar breken. Is dat geschied, dan hebt u de vreugde, uw bibliotheek met een enormen schat aan klassieke wijsheid te zien vermeerderd.
Adriano wist, dat elke aarzeling hem bij den paus verdacht kon maken. Met bleeke lippen en verschrikte oogen knikte hij zijn smartelijk ja.
„Kiest u meteen uit mijn stoeterij het mooiste paard uit. Het zal u een teeken van mijn waardeering zijn. En stuurt u nu om den Governatore."
De bisschop wankelde weg. Alexander zag hem met tezaamgebeten lippen na. Je rijkdom is nog geen macht, zei hij zacht voor zich heen. Hij is het pas in de handen van hem, die er gebruik van weet te maken. En dat zal ik wel moeten zijn. Met een sarcastischen glimlach sloeg hij de Vulgata op. Maar hij vond geen rust in de verheven zeggingskracht van het heilige Boek. Hij dacht aan oude geschiedenissen. Aan de wonderlijke genoegens van zijn lieve Romeinen. Eenmaal eerden zij het aandenken van hun besten senator, door zijn dood hoofd in een kostbare vaas te leggen en deze op een marmeren zuil op het Kapitool te plaatsen. Het was het hoofd van Brancaleone. En nu, peinsde hij, zal ik hun het hoofd van dien edelen Orsini eveneens tot eeuwig aandenken op het kapitool plaatsen.
Alexander en Cesare! Het was één stel hersens, de hersens der stieren van Rome, die de daden dezer beide duivels uitdachten.

In de wierooknevels van de heilige Driekoningenmis zat de paus op den faldistolium in de wit glanzende dalmatica, de manipula op den arm, op de borst de drie blinkende spelden van het

pallium, en volgde met aandacht de ceremoniën van den de mis celebreerenden kardinaal Giambattista Orsini.
Na den zegen zette de paus de kroon op en begaf zich naar het schip van Veronica, waar tweemaal de lans en driemaal de zweetdoek werd getoond. Daarna liet hij zich in den draagstoel naar de zaal der pausen brengen.
Toen werd kardinaal Orsini ter audiëntie aangemeld. De paus verschanste zich met gelatenheid achter zijn schrijftafel, waarvan hij de lade opende en het convoluut der Orsini-brieven vluchtig met de blikken streelde.
In het volgende oogenblik stond de kardinaal in de kamer.
„Ik heb u laten verzoeken, mij de copie der familiebrieven van Cicero te brengen," zei Alexander vriendelijk.
„Ik ben gelukkig, u te mogen dienen, allerheiligste Vader," zei de kardinaal, terwijl hij zich verhief.
Alexander beschouwde goedig den wonderlijken dweper. Zijn overgevoelige minnaarsnatuur snuffelde onwillekeurig de lucht in, waarin de geur van het allerschoonste vrouwenlichaam scheen te zweven.
Alexander nam de copie uit de handen van den kardinaal. „Een schoon heidensch document voorwaar," zei hij met onderzoekenden blik. „Ik acht den staatsman Cicero even hoog als den menschelijk ontwikkelden geest en zie daarom graag zijn ijdelheid over 't hoofd. Maar deze brieven zullen mij toch nader brengen tot den waren mensch. Hebt u ze vaak bestudeerd?"
De kardinaal knikte. „Cicero's stijl is mij bij de vorming van mijn eigen gedachten tot voorbeeld geweest."
„Gaat u toch zitten," zei de paus opgeruimd. „Wij zullen disputeeren over het schoone en goede."
Orsini liet zich in een rijk met houtsnijwerk versierden stoel neer. Een krachtig kleurengoed straalde van plafond, muren en lunetten en verwarde den geest.
„„Ik hoor, dat u zich op Monterotondo met veel smaak hebt ingericht. Des te verbaasder was ik, toen ik vernam, dat u in het paleis van Orsini bent getrokken. Wat heeft u tot dit snelle besluit bewogen?"
„De algemeene onveiligheid, allerheiligste Vader. Sinds ik met de Savelli's en Colonna's te maken heb gehad, voelde ik mij niet meer veilig in den burcht."
„Ach ja — dat was destijds —, en het heeft veel opzien gebaard in Rome. Als u het zich nog herinnert, dan waren het tenslotte Cesare Borgia's troepen, die u voor het ergste hebben bewaard."
„Ik heb die gunstige wending stellig aan de politieke machtsbe-

doelingen van den hertog der Romagna te danken, die mij, zonder het te willen, van mijn vijanden bevrijdde."
„Wie zegt u, dat dit niet zijn plan was?" vroeg de paus met loerenden blik.
De kardinaal aarzelde met het antwoord. „Het past niet zoozeer in het beeld, dat wij ons van den hertog hebben gevormd, als wij hem de kleine rol van beschermer der Orsini's willen toekennen."
„U acht hem dus slechts grootere taken waardig? Ja, ja, mijn zoon heeft die goede meening door daden bevestigd. De Romagna is in zijn handen. Rome viert vreugdefeesten. De val van Sinigaglia —"
„Waarvoor ik de eerbiedigste gelukwenschen aan de voeten van Uwe Heiligheid neerleg," onderbrak de kardinaal, die nog niets van Cesare's verraderlijke handelwijze vermoedde.
„Ik dank u, lieve kardinaal. Uw verwanten hebben er immers toe bijgedragen, het werk van den hertog te volbrengen. Pagolo Orsini en de hertog van Gravina hebben zich bij Cesare aangesloten, nadat zij eerst in onvergefelijke miskenning der feiten den hertog afvallig waren geworden." De paus had het voorhoofd gefronst, maar nu vloog een vroolijke glans over zijn vette trekken. „Wij kennen geen wrok, en een hater, eenmaal gewonnen, weegt tegen honderd vrienden op, zegt men."
„De rebellie der condottieri heeft zeker ondoordacht plaats gevonden," zei Orsini eenigszins gedrukt, maar in het bewustzijn, geen leugen te uiten.
Alexander maakte met de hand een achteloos gebaar. „Om op u neer te komen. U leeft geheel voor de kunst, gelukkig te zijn? Wilt u mij een deel van die wijsheid verraden?"
„Ik weet niet, of mijn vrijmoedigheid Uwe Heiligheid welkom kan zijn."
Toen schoof de paus met innige belangstelling zijn stoel naderbij. „Ik begin te walgen van de vleierijen van het slaafsche gespuis om mij heen. Ik brand van verlangen, een eerlijke meening te vernemen. Zegt u eens, hoe stelt ge u het beheer van den godsdienst voor?"
„Als een ambt zonder vuur en zwaard," zei Giambattista met den gelukkigen ijver van een mensch, dien het is vergund, voor de eerste maal vrij voor diengene te spreken, wiens leven ten deele een onderwerp van zijn gedachten vormde. „Het beheer van den godsdienst kan, dunkt mij, slechts een lichte taak zijn voor hem, die waarlijk godsdienstig is. En wie is godsdienstig? Hij, die rechtvaardig en goed is."
„Dat is Socratische wijsheid," glimlachte de paus. „Men merkt, dat u met de heidenen op goeden voet staat."

„Die heidenen waren godsdienstig, zoodra zij God op de vingers keken," zei Giambattista met eerlijke overtuiging. „Mij ontroert het heilige zoeken van Plato en Socrates evenzeer als de geloofsijver van een Paulus. Allerheiligste Vader, ik bedoel, wij hebben God slechts een nieuw gewaad gegeven, maar Hem zelf konden wij immers niet veranderen."
„Dat klinkt aardig kettersch," glimlachte de paus weer. „Maar ik ben geen Gregorius. Men moet toestaan, dat de scholastische kamers af en toe worden gelucht, en mijn geleerden zorgen daarvoor met overgave. Ook mijn geleerden in het purper. Overigens doet het licht, dat van buiten af in het dogmatische gebouw wordt geworpen, ook mij goed. Slechts dienen de behoeders der wijsheid er voor te waken, al te veel licht in de duisternissen van den godsdienst te laten schijnen. Hebben wij eenmaal een stralend verlichten weg tot God, dan zijn er geen priesters meer noodig. De diplomatieke aap sprong uit de mouw van den paus. Hij bedacht zich en legde weer het masker van den zedigen opperpriester aan. „Maar zoo ver zijn we nog niet, en het volk heeft de priesters noodig."
„Maar alleen goede, edele," durfde de kardinaal in het midden te brengen.
De paus knikte heftig. „Ik zou van harte wenschen, dat mijn kardinalen u navolgden. Het is een vreugde, u in geschrifte uit de bron der religie te zien putten." De paus loog. Hij had die geschriften nooit gelezen.
„Ik verdedig in mijn geschriften niet slechts den godsdienst, maar alles, wat het leven inhoud, vorm, kleur en geur verleent, dus verstand, wijsheid, deugd, liefde, kunst."
„Een mooi programma," knikte de paus. „En alle eer aan hem, die zich er aan wijdt."
„Eer aan hem, die mij er toe heeft gebracht," weerde Orsini bescheiden af. „Hij, die de vaste vormen der steenen schiep, zal weten, waarom Hij mij de kracht gaf inzicht te verkrijgen in den wonderbaren samenhang van Zijn werken, waarin openbaring op openbaring volgt. Vol beteekenis is de loop der raderen van Zijn uurwerk, vol beteekenis is de vereeniging en scheiding der krachten in ruimte en tijd, in het kostbare licht van God wandel ik overweldigd en zie Zijn engelen bewegen."
Als je engelen je nu maar niet verlaten! dacht Alexander. Maar nog bekoorde hem het uiterlijk van den goedmoedigen prater.
„En hoe ver wilt u in de majesteit Gods doordringen?" vroeg hij schijnbaar bezorgd.
„Zoover als mijn deemoed het veroorlooft. Voor het ontsloten geheim van mijn God zou ik dood ter aarde moeten vallen."

„Die eerbied wekt achting op. En — u hebt een hervorming van het altaar voorgesteld naar oud-christelijken trant, een vereenvoudiging der beeldenvereering. Beperking der liturgie, meer nadruk op de prediking, ja zelfs over het celibaat hebt u, naar ik hoor, uw eigen gedachten sedert u —" Hij haperde. Toen zei hij snel. „U hebt een vrouw genomen en wel op een andere wijze dan gewoonlijk mijn kardinalen plegen te doen."
Een lichte huivering doorvoer Giambattista's hart. Dat zijn lievelingsprobleem werd aangeroerd, was hem echter welkom. „Allerheiligste Vader," begon hij met warmte, „ik zegen het uur, waarin het mij is vergund, voor uw aanschijn het recht te verdedigen, dat ook den man in de soutane is aangeboren, het recht op liefde tot de vrouw. Het woord van den Heiland neemt de eer der vrouw in bescherming en heiligt haar liefde, en Paulus' woord, den Corinthiërs op het hart gebonden, is vol begrip voor het huwelijk en vol haat voor de zonde, die uit een slecht begrepen liefde wordt geboren. Van den tempel der ware liefde hebben onze priesters een winkel gemaakt, waarin zij zelf koopman en kooper zijn en met de waar pronken, die hun rijkdom heeft verworven. Ik huiver door de schending van een natuurlijk heiligdom, dat God met het menschenhuwelijk heeft bekroond. Allerheiligste Vader, als een concilie zich met de verwerping van het concubinaat bezighoudt, dan is er slechts half werk gedaan. Het heilige wezen der liefde moest den priester vergunnen, hem tot een zedelijk mensch te maken. O, legt u het gewicht van uw autoriteit in de weegschaal en drukt u den vereenigden kardinalen en bisschoppen op het hart, dat ze op zulk een verlossend concilie aandringen. Mijn tong is vermetel, maar de kracht, die tot vermetelheid drijft, is van zedelijken aard en stamt uit het hart, dat zich schaamt, den vrijen, door God gegeven drang te moeten verloochenen."
De groote piraat van het verhevenste gevoel zat glimlachend in zijn met zijde overdekten stoel. „We zullen 't overdenken," zei hij met geveinsde bezorgdheid. „Uw huis bergt in elk geval een schat, die zulk een verdediging wel waard is."
Het gelaat van Orsini bloosde van geluk en trots.
„Donna Tiziana d' Calvi, die een schaar van minnaars in beweging bracht, moet het goede gesternte van uw leven zijn." De linkerhand van den paus speelde onrustig met den bewerkten knop van de schrijftafellade.
„Dat is zij," sprak de gelukkige warm. „Uit den nood is zij naar mijn hart gevlucht. Aan de bron van mijn stille denken heeft zij haar eigen hoogen geest gesterkt en werd mij tot levensgezellin. Maar ik voel mij gedrongen, de verbintenis den stempel der wette-

lijkheid te geven, om mijn overheid niet ongehoorzaam te zijn.
„Hebt u voor die overheid respect?" De paus veranderde van toon.
„Me dunkt, u hebt dat niet altijd gehad."
„Ik begrijp niet —," zei Giambattista ontsteld.
De paus had zich licht als een jongeling verheven. Hij stond nu met strakke leden en hoog opgericht hoofd voor zijn slachtoffer.
„U zult me begrijpen, als ik u er aan herinner, dat u de majesteit van den paus in woord en geschrift gevaarlijk hebt genoemd —"
De kardinaal werd krijtwit.
Daar ritselde iets in 's pausen hand. Giambattista herkende zijn Orsini-manuscript. Een verschrikkelijk licht bliksemde door hem heen. Hij bewoog de rechterhand naar het hart, waar het bloed in wilde stooten raasde. „Allerheiligste Vader — dat is — een val."
„Om den gevaarlijken denker in handen te krijgen." Zelfs de paus trilde in de knieën.
„Gevaarlijk? Ik" De kardinaal zag zijn God. „Wat de hemel mij aan reine gedachten in de ziel heeft gelegd, heb ik in deze bladzijden vastgehouden."
„Ondiplomatieke kardinaal! Patriottische dweper!" zei de paus met vertrokken lippen. „U bent de grenzen van uw stille wetenschap te buiten gegaan en hebt te luid gedacht, u hebt met losse teugels in het rijk der politiek van uw geslacht rondgestormd. De epistels aan uw baronnen laaien van oproerige gedachten, uw priesterlijk ambt onwaardig. De Orsini slingert zijn weer ontwaakte haat tegen Alexander de wereld in. Wat verwijt u mij? Ontrouw? Alsof de Orsini's de hoeders der trouw zijn geweest! Hoe verlangt u een glimlach van den paus, dien u eenmaal met Frankrijks hulp hebt beoorloogd, van den paus, wiens broeder u uit de muren van Rome hebt verjaagd, van den paus, dien u bij Soriano op het hoofd hebt geslagen, wiens zoon gij gewond en wiens vijanden gij beschermd hebt. Gelooft ge, kardinaal, dat wij de handen niet konden herkennen, die beschermend een Marcello Gaetani, een Riario voor onzen toorn verborgen? O, hoe gering hebt u gedacht van de macht, die u bestreedt!"
„U dwaalt," beefde de kardinaal, „ik kende die macht —"
„Ja, deze brieven bevestigen het," triomfeerde Alexander. „En toch bent u zoo dwaas geweest, er niet aan te gelooven, anders waren deze brieven ongeschreven gebleven. Neen, ik heb waarachtig geen talent voor volksheilige, maar een des te grooter voor heerscher. Men houdt niet van mij, ik weet het, en mijn epitaphisten zullen helsche triomfzangen aanstemmen, als het grafdeksel zich over mij sluit. De Catalani zijn altijd anders voor u geweest, maar ook elke paus, zoodra hij niet van uw geslacht was, Orsini. U wilt

Italië vereenigd zien onder een scepter, dien het volk zwaait. Verjongt eerst dit volk, geeft het de kracht tot heerschen, dan zou daarover met u zijn te praten. Maar zoolang één stel hersens grootere daden uitbroedt dan duizend andere hersens, zoolang dient u het recht aan één man over te laten. Wij hebben de Colonna's, Savelli's en Gaetani's, de Varani's Manfredi's, Montefeltres en Sforza's gebroken, wij bekronen het werk met de vernietiging der gevaarlijkste vijanden van Rome!"
„Allerheiligste Vader!" De kardinaal wankelde.
„Ontevreden hoofden moeten bijtijds tot bezinning worden gebracht."
„Allerheiligste Vader, nooit heb ik het kerkelijke gezagsrecht van den paus aangetast, slechts de teugels der wereld moest de Vicaris Gods laten vallen."
„De sleutels van Petrus openen hemel en aarde!" riep de paus met pathetisch gebaar uit. „Wij zullen uw heldhaftige geleerdheid tot een burgerlijken omvang beperken, opdat zij den onschuldig denkenden hoofden geen schade berokkent. Met de kracht van een moker zal ik op uw baronnen neersuizen. En het zwaard is de beste helper tegen de uitwassen van oproerige geleerdheid."
„U wilt dus de gedachte der deugd kruisigen?" sidderde de kardinaal. Alexander vertrok zijn vet gezicht tot een grijns. „De stormloop op de laatste baronnen van Rome is begonnen. U moogt weer de resten van den burcht betrekken, die uw geslacht eens hebben behoord; de Torre di Nona opent voor u haar poorten." Het was de stadsgevangenis.
Giambattista deinsde ontzet terug. „Doe genade gelden!"
„Dat zal ik doen. De Engelsburcht heeft betere kamers."
„Allerheiligste Vader!"
„Kamers, waar de eenzaamheid, de stille vriendin van uw gedachten, behoedster van uw gevaarlijke hersenschimmen zal zijn. En hoort nu den meesterzet, die de bewondering van alle ware vrienden van Italië zal opwekken. Cesare heeft de verraderlijke condottieri overtroefd. Vitelli en Oliveretto zijn terechtgesteld, Pagolo Orsini en de hertog van Gravina zullen in dit oogenblik wel voor God staan.
„Hemel!"
„Hoort u de klokken luiden? Dat is het stormsein voor de Orsini's! Hun burchten en paleizen sidderen! De aartsbisschop van Florence, Rinaldo Orsini, de edele Jacopo Sante Croce en de abt Bernardino d'Alviano, de trouwste pleitbezorgers der Orsini's, worden op dit oogenblik gevangen genomen."
„Orsini!" riep de kardinaal vervuld van smart uit. Toen hief hij

de rechterhand ten hemel. „Paus Alexander, om uw sterfbed zal de stank onzer kerkers waaien, de geesten der gemartelden zullen u verschrikken, als u de handen tot gebed vouwt, en Hij, die de maat der wandaden van de Borgia's Zijn donderend Genoeg! zal toeroepen, zal u voor Zijn rechterstoel roepen!"
Alexander voegde er hoonlachend een amen aan toe, terwijl hij de bel luidde. De deur ging open. Bisschop Adriano di Castello met vijf pauselijke soldeniers trad binnen.
Giambattista liet den rooden hoed vallen en opende zijn gewaad. „Hier hebt u de borst, die God en het goede in het hart heeft gedragen!"
Maar geen der lansen stak toe. De paus wenkte den bisschop. Met bedroefden blik nam Adriano den edelen gevangene tusschen de blinkende lansen.
Toen kardinaal Giambattista in den door lansen omringden draagstoel door de Via Alexandrina werd vervoerd, zag hij zijn grijze moeder Ginevra met verwrongen gezicht, wapperende haren en in de lucht zwaaiende armen door de straat wankelen. Zij was waanzinnig geworden. Juist voor zijn draagstoel viel zij een met modder bespatten hellebaardier in de armen.

In een grauwen, schemerigen hoek van een smerig schildersatelier, waar verven, bevlekte doeken, glasscherven, borden en vuilnisresten ordeloos door elkander lagen, hurkte Tiziana met oogen wijd van schrik en betraande wimpers, den knaap Valerio in den arm.
De kamer behoorde aan den jongen Andrea Cornaro, een onbeteekenenden leerling van Mantega, die hier in de nabijheid der Oude Banken twee kamers bewoonde en eerst onlangs uit Florence was gekomen. Goedhartig, beminnelijk, met de noodige kunstzinnige luchthartigheid begiftigd en niet bepaald talentrijk, worstelde zijn jeugd zich door de bitterheid der eerste moeilijkheden heen.
Op straat, in het gewoel der opgeschrikte Romeinen, was hem vandaag de schoone vrouw met den knaap in de armen geloopen. Hij wist volstrekt niet te zeggen, hoe de hulpelooze plotseling in zijn nabijheid was gekomen en hoe hij haar mee naar zijn kamer had gesleept. Hij had ruiters hooren draven en alarm hooren luiden en de menigte naar Monte Giordano zien stroomen; maar wat het spektakel te beteekenen had, wist hij aanvankelijk niet. Doch toen gilde onophoudelijk de uitroep Orsini! in zijn ooren.
Nu stond hij radeloos, met zijn kinderoogen de ellende in fluweel en zijde beschouwend, voor de bijna krankzinnig voor zich uitziende vrouw. „Wie bent u?" vroeg hij eindelijk schuw.
Uit den hoek trilde de angst. „Een ongelukkige vrouw! O, verberg

me voor de pauselijke dienders!"
Toen vermoedde hij, dat zij een vervolgde was, één van hen, wier naam nu door de straten galmde.
„Red mij — kijk — hoe het staat — of het paleis brandt!"
„Welk paleis?"
„Op Monte Giordano!" koortste de vreeselijke angst. Tiziana's oogen verwijdden zich, alsof zij het einde der wereld zagen naderen.
De schilder zette haar wat lichten wijn voor. „Bent u uit het paleis gevlucht?"
Zij liet het hoofd zinken. „Ik zal u rijk beloonen, zie" — zij greep naar een rijk bestikten buidel in haar boezem — „en ik heb nog gouden sieraden bij mij — verraad mij niet!"
„Waar denkt u aan? Ik zal zien, hoe het beneden staat. Ik sluit de deur af en verzoek u, alles als het uwe te beschouwen."
Tiziana hoorde den sleutel knarsen. Moeizaam dacht haar geest aan de laatste oogenblikken. Zij hoorde gedurig de verschrikkelijke klokken in haar oor bonzen en zag de dreigende lansen, waar zij zich doorheen had geworsteld, om onder de opgewonden menigte te komen. Zij had de oude Ginevra vergeefs gezocht, om met haar te vluchten, toen de eerste berichten van de gevangenneming van den kardinaal kwamen. En toen de wachten van Orsini met hun zware wapenrusting door het paleis kletterden, poogde zij, opgejaagd door angst, met verwrongen trekken de poort te bereiken, waar zij eindelijk de wachters omkocht, die haar er uit lieten. In de menigte werd zij letterlijk meegesleurd en belandde zoo op de Oude Banken, waar zij den schilder half bezwijmd in de armen viel.
Toen nu de stilte der kamer haar netten om haar wierp en slechts de eentonige galm der klokken, door het venster gedempt, tot haar doordrong, bedaarde het huiveren en begon zij te denken. Als uit een verward kluwen maakte zich langzaam de eene gedachte na de andere los. De eerste brak meteen haar hart. Giambattista in handen van den paus!
Zal de paus zich met een verbanning tevreden stellen? En indien al — over hem heerschte Cesare Borgia! Indien nu deze woedende worger van het Noorden uit naar het oproerige Rome trok, was haar lot bezegeld.
Daar begon de kleine Valerio vroolijk als een vogeltje te piepen.
Zij boog zich over het beminde poezelige lichaampje en drukte het, nauwelijks haar aandoening meester, tegen haar borst. Midden in de smartelijke zaligheid overviel haar de gedachte aan de hebzucht der Borgia's. De hyena met de tiara op den kop

wachtte er nu op, zich de wangen te kunnen volproppen met de geroofde goederen.
Sleepende schreden naderden. Cornaro kwam binnen, opgewonden en hijgend. „Het gaat wild toe bij de paleizen van Orsini", snoof hij en wierp zijn bonten kiel af.
„O, spreek, spreek, ik verdraag alles —"
„Het paleis van Monte Giordano is geplunderd, heele wagens vol zilver en goud staan er voor. Alexanders troepen trekken naar de Tuskische burchten. Monterotondo moet de eerste zijn, die —"
„Monterotondo! Zijn burcht!" Een kreet van vertwijfeling scheurde zich los uit haar borst. De rose dagen van haar geluk kwamen haar in schrille heerlijkheid voor den geest, en het bloedige schijnsel van de toekomst wierp er zijn weerglans over.
„De jonge Don Jofré moet het nemen, tot Cesare Borgia komt," berichtte Cornaro.
Cesare Borgia! Het werd nacht voor Tiziana's oogen. Als hij kwam, zich haar herinnerde, als zij hem het rooven weer waard was, een gemakkelijke buit voor zijn wellustige zinnen — de nacht baarde spookverschijningen zonder menschelijke vormen.
Cornaro verscheurde haar met zijn mededeelingen. „Vele Orsini's zijn gevangen, vele hebben zich verdedigd en zijn neergeslagen. Kardinaal Orsini is in den Engelsburcht."
Tiziana verborg het hoofd. Hamerslagen vielen op haar ziel. En die daar voor haar stond, was hij een vijand, een verrader? Mocht zij hem zeggen, dat zij de vrouw van den ongelukkige was?
„Edele vrouw, ik vermoed, dat u uit het geslacht bent, dat nu ten val wordt gebracht. Kan ik u mijn hulp aanbieden? Benarden bij te staan is christenplicht. Laat mij uw Samaritaan zijn. U kunt in deze kamer blijven, zoolang u wilt. Hebt u vrienden, tot wie u kunt vluchten?"
„Wat vriend was, moet er nu op bedacht zijn, zich zelf te redden. Ja, ik behoor tot het geslacht" — een smeekende blik deed een beroep op zijn medelijden — „verraad mij niet, bij alle heiligen —" Zij kromp plots ineen. „Hebt u niets over de grijze moeder van den kardinaal gehoord?"
„Ja, ja, men heeft haar in een kerk gevonden, half waanzinnig, zij slingerde altaarkruisen naar het Mariabeeld —"
„O, die arme vrouw!" Tiziana drukte de handen tegen de gloeiende slapen. De knaap had honger. Cornaro drukte hem een stuk melkbrood in den kleinen mond. „Wat bent u goed," zei Tiziana dankbaar. „Kunt u iets te eten geven voor den jongen, alleen maar wat melk —"
„En voor u?"

„Niets, niets. En als u kunt, bezorgt u mij dan vóór den avond een onderdak. Hier hebt u geld.”

„Het is buiten te onveilig voor u,” zei de schilder haastig.

„Ik verzoek u, hier te blijven, ik maak het u niet lastig, op mijn eer! Ik zal ondertusschen bij mijn vriend Prospecco werken en slapen, ik neem de belangrijkste dingen mee. Maar om een behoorlijk bed zal ik bij Monna Riccardo voor u vragen, een kleine vriendin van me, die verstand heeft van linnengoed. Als u alleen maar een beetje toegeeflijk bent voor mijn onbeholpenheid.” Zijn goedige, heldere oogen spraken en vroegen met diep in haar hart gerichten blik.

Toen de schilder tegen den avond zijn gereedschappen naar zijn vriend had gebracht en de kamer zoo behagelijk mogelijk begon in te richten, klopte Tiziana's hart rustiger en haar gedachten poogden in de leegte van het vernietigde brein door te dringen. Zij blikte door het venster, juist in den uitdoovenden gloed. De bloedende, wijd opengescheurde wond van den avondhemel, die zich langzaam sloot en in den zachten nacht overging, werd haar tot symbool van haar eigen hart.

Bij het schijnsel der kaars zat zij toen alleen met het kind aan de gekorven tafel. Zij peinsde nu over haar schuldige ziel en verkeerde in vrees en beven, terwijl Giambattista leed.

Met de scherpte van een speer doorstiet een gedachte de nevels van haar bewustzijn. Zij wilde het monster met alle kracht van haar deugdzaamheid verjagen, maar het kwam steeds terug, als een opdringerige, gigantische vogel, die zijn klauwen naar haar wilde uitslaan. Zij vluchtte naar het kleine lichaam van het slapende kind en streelde het, alsof zij in de beroering met den zachten adem vermindering van haar eigen innerlijk lijden wilde zoeken.

Door de straten golfde tot diep in den nacht het rumoer en de onrust van den dag na. Om de huizen der Orsini's stonden de hellebaardcordons der pauselijke troepen. Van de muren en tinnen der geplunderde paleizen vloeide het koude licht der maan neer.

Uit de Romagna kwam de geruststellende tijding binnen, dat ook daar de gevaarlijke Orsini's op het altaar van de macht der Borgia's waren geofferd. Pagolo Orsini en de hertog van Gravina waren door Michelotto geworgd. Het wespennest der samenzwering was uitgerookt.

Het krijgsgeluk van zijn zoon bracht Alexander in een uitbundige geluksstemming. En een brief van Lucrezia maakte de vreugde van den paus volmaakt. De jonge vorstin schreef, dat Alfonso van Ferrara haar, zooals het een gemaal betaamde, 's nachts bezocht, maar overdag zijn genoegens ook elders najoeg. De paus schudde

het hoofd. Was Lucrezia werkelijk met deze handelwijze ingenomen? Maar hij kneep de oogen te zamen. Zij had toch een schare dichters en zangers om zich heen. De geleerde Calcagnini putte zich uit in teedere hymnen te harer eere, en Ercole Strozzi, de jonge, schoone Apollo, moest, naar zij schreef, zich het hart om haar stuk dwepen. En dan was daar de Venetiaansche fijnproever Pietro Bembo, die, zoo zei men, in zijn huldiging van haar bekoorlijkheden reeds de jaloezie van den erfprins zou hebben opgewekt.

Een deputatie der kardinalen kwam. De paus liet zich naar zijn werkkamer dragen.

„Wat willen de kardinalen?" vroeg hij ceremoniemeester Burckhardt.

„Eerbiedig een begenadiging van Giambattista Orsini bewerkstelligen," zei de bewegelijke geestelijke, niet zonder van angst te huiveren.

Alexander stoof op. „Durven ze dat? Ik zou lust hebben, die kardinalen te zien, om hun mijn verontwaardiging over hun vermetelheid in het gezicht te slingeren. Ze moeten oppassen. Zoolang de stad in oproer is, wil ik geen kardinaal en geen edelman in het Vaticaan zien. Wat voor nieuws is er over de Orsini's?"

„Giangiordano en de graaf van Pitigliano moeten naar Rome oprukken."

„Waanzinnigen! We zullen hen aan de hel leeren gelooven!"

„De Orsini's moeten op het punt staan, zich met de Colonna's te verzoenen, om hen samen —"

„Hahaha!" lachte de paus grimmig. „Cesare is in aantocht. Hij zal het met een handvol baronnen ook klaarspelen, als hij de Romagna heeft bedwongen."

„De vrouwen der Orsini's zijn met hun mannen naar hun burchten gevlucht. De moeder van kardinaal Orsini ligt in het San Girolamo-hospitaal, en men twijfelt aan haar herstel."

„Men moet missen voor haar laten lezen in de Spaansche kerk."

Toen vernam men buiten opgewonden stemmen. De paus zond Burckhardt naar het voorvertrek. Daar beletten hellebaardiers en kamerheeren een vrouw den toegang. „Wie is dat?" vroeg Alexander.

„Allerheiligste Vader — de courtisane van kardinaal Orsini —"

Een licht doorflitste het ontstemde gemoed van den paus. „Laat haar binnen!"

Onmiddellijk daarop stond Tiziana de' Calvi in de zaal der vrije kunsten. Half in onmacht leunde de schoone gestalte tegen den rijk versierden deurpost. De paus stond op en schreed veerkrachtig op haar toe. Zijn natuurlijke galantheid kon niet aanzien, dat een

zwakke vrouw voor hem neerstortte. Hij nam haar vol beminnelijkheid in zijn armen en voerde haar naar een met zeegroene zijde bekleeden stoel, waarin hij haar voorzichtig neerliet. Nu sloten de donkere wimpers zich over de van angst verstarde oogen. Haar hart klopte als van een lam, dat den snuivenden wolf heeft ontwaard. De onverzadelijke fijnproever der liefde stond met slorpende zinnen voor het onverwachte geschenk Gods. Zijn wraaktriomf versplinterde aan den muur van een zoete macht. Maar de harpijennatuur klampte zich toch in het eerste oogenblik aan een andere kostbaarheid, die dit godenlijf tooide, een parelsnoer van zeldzame zuiverheid en matten glans, en zijn gedachten grepen wellustig naar dien glans. Maar toen vernietigde de schoonheid der vrouw zelf alle donkere gedachten van hebzucht.
Dat is ze dus! peinsde Alexander, terwijl hij naar de van angst sidderende schoonheid staarde. De begeerige droomen van zijn wellustig gemoed verbleekten voor de macht der werkelijkheid. Verlustigden zijn oude zinnen zich gewoonlijk in het bloesemende wonder van meisjesachtige lieftalligheid, hier verzonken zij voor de rijpe vrucht eener vrouwelijke schoonheid in een onverhoopte aanbidding, die den onvermoeibaren zwelger voor Eros' altaren van verrukking naar verrukking joeg. Bij God, die kardinaal had zin voor de edele vrucht der liefde! peinsde de paus bij het gebroken, schoone beeld. Ik zou de handen slechts behoeven uit te strekken, om de allerschoonste roos te plukken. Zoolang ik adem, heb ik mijn liefde gekoesterd als een tuinman zijn teederste rozen en ben steeds omzichtig als een Daphnis geweest. En hij bestudeerde den edelen bouw van deze leden, die de innerlijke ineenstorting niet had aangetast, hij stelde zich een bundel heete stralen voor uit dit echt Romeinsche vlammenoog, dat de wimper nu vrijgaf, stal van den vurigen gloed dezer lippen een kus, die zijn vermolmde botten weer deed huiveren, en streelde met de oogen de marmerbleeke huid, die allen geur der zinnelijkheid voor hem uitwasemde. Ja, hij verheugde zich in stilte bij de gedachte, dat deze wonderschoone vrouw hem minnend zou dienen als de maagd Abisag den ouden David.
Met krampachtig gespannen leden stond hij aan zijn tafel. „Donna Tiziana, u vergist u zeer, indien u gelooft, dat ik boos op u ben. Uw ongeluk ontroert mij. Kan ik iets doen, om uw lot te verzachten, dan zult u in mij een bereidwillig mensch vinden."
„Deze hand gebood vorsten en koningen, hun triomftocht te staken, zij heeft den aardbol in twee helften gedeeld, zij zendt bliksems uit en doet balsem druppelen in kranke zielen, en zij zal ook den kerker van den ongelukkigsten man openen, om wiens hoofd de onschuld straalt." Nachtenlang had Tiziana den vleienden klank der woorden

ingestudeerd. Maar nu stroomde alles onbebouwen, ongeloofwaardig, onnatuurlijk van haar lippen.
De paus voelde de disharmonie tusschen hart en tong. „Uw minnend vrouwenhart ziet de onschuld, waar de wereldgeschiedenis zijn schuld zal richten."
„Zij niet, indien u niet richt, allerheiligste Vader. O, wat heeft hij gedaan?"
Alexander trok het voorhoofd in rimpels. „Hij is het hoofd van die Catilinarische bende Romeinsche baronnen, die het juk van den paus willen afschudden."
„Nooit!" stoof Tiziana op. „Het heil van Italië zag hij in het lichte rijk van zijn droomen als hoogste doel. Niet omverwerpen wilde hij de macht van den paus, haar slechts beperken tot de maat, die een woord van God hem als de juiste aanwees: Mijn rijk is niet van deze wereld. Ja, hij verweet u, dat u de menschen vernederde, inplaats van hen te veredelen, dat u hen dorst liet lijden, waar zij smachtten —"
„En dat is veel, bij den hemel! Ik eer uw vereering voor den geest, die zijn grenzen heeft overschreden, maar wat u een hooge vlucht dunkt, was in waarheid een val in een afgrondelijke diepte. Giambattista heeft zijn lot verdiend, maar u niet het uwe."
Tiziana voelde de valschheid van het woord scherp aan. Maar zij wachtte zich er voor, haar fijngevoeligheid te laten merken.
„Allerheiligste Vader, indien u het recht niet wilt erkennen, laat dan genade gelden."
De paus deed, alsof hij de smeekbede niet hoorde. „Staat u op voet van vijandschap met uw ouderlijk huis?"
„Omdat ik de ingeving van mijn hart heb gevolgd, heb ik mij den vloek der Calvi's, Savelli's en Colonna's op den hals gehaald."
„Die de liefde niet kon vernietigen, welke rein als een bloem in uw hart bloeide. Waarlijk, deze man was benijdenswaard."
„Hij is het nog," zei Tiziana met zachten trots, dien haar zwaar beproefd hart niet had verloren. „Heel Rome zal, als de slachting voorbij is, met eerbied bedevaarten maken naar den kerker, waarin een edelman voor de hoogheid zijner gedachten lijdt."
„U vergist u," zei de paus medelijdend. „Het volk is voor die gedachten nog niet rijp. Het zal den kerker mijden, omdat het niet graag kennis maakt met kerkers. Ja, ja",, voegde hij er op peinzenden toon aan toe, „u lijkt op hem, een deel van zijn vuur is op uw hart overgesprongen. Zegt u mij eens, waar woont u, waar bent u te gast?"
Tiziana boog het hoofd. „De armoede heeft de armoede een asyl gegeven. Een medelijdende jonge kunstenaar —"
„Dat mag nooit meer gebeuren," stoof de paus op. „Een

edelvrouw als u door de straten gejaagd — zonder onderdak —"
„De kerker is het onderdak van de edele gezindheid!" Haar fijne neusvleugels trilden van opwinding.
„Een edele gezindheid, die zich met heimelijke ophitsing tot rebellie heeft bevlekt, verliest haar hoogen glans, Donna Tiziana".
„Dat heeft Giambattista nooit ofte nimmer gedaan. Dat heeft uw wil uit zijn geschrift gelezen. O allerheiligste Vader, opent den kerker van mijn echtgenoot en laat mij bij hem —"
„Hij is uw echtgenoot niet," zei de paus met zachten nadruk.
„Al geeft de wet mij niet dien eeretitel, toch heb ik mijn leven als een echtgenoote voor het altaar aan het zijne verbonden."
„Alles ongeldig —"
„Laat dan de liefde gelden! Noemt mij de geliefde van den kardinaal, nooit is er een zuiverder geweest, en mijn smaad zal door mijn liefde worden bedekt."
„Hebt u een kind?"
„Een jongen, zijn evenbeeld."
„Luistert naar mij. De kardinaal zal in zijn kerker waardiger worden verzorgd, hij zal spijs en drank door u krijgen —"
„Mag ik hem zien — behouden?" De genade voer als een zachte dooiwind door haar hart.
„Zoover gaat mijn plan niet."
Toen haalde Tiziana het laatste wapen uit haar boezem. „Allerheiligste Vader — goud, parelen, blinkende sieraden, alle tooi van Monterotondo zal in uw kamers overgaan —"
„Dat zal hij in ieder geval. Jofré belegert het slot". Het rechter ooglid vertrok listig.
Tiziana kermde van smart. Toen merkte zij, dat de blik van den paus op haar parelsnoer rustte. In een oogwenk nam zij het mat schitterende juweel van het bruine fluweel harer huid af.
„Neemt u het laatste aandenken van mijn kardinaal!"
„Waarachtig — een kostbaar ding!" Alexander liet de glanzende blankheid door de welverzorgde vingers glijden. Als een alledaagsche winkelier, met borende, keurende oogen, licht trillende knieën en hebzuchtig hart woog hij het rinkelende kleinood spelende in de handen en liet het in het licht glinsteren. Toen wierp hij de laatste schaamte van zich af en trad het karige restje van zijn waardigheid met voeten. „Ik zal het graag nemen, dit juweel," zei hij, terwijl zijn wangen lichtrood werden, „het zal een kostbaar aandenken aan de schoonste en beklagenswaardigste vrouw van Rome zijn, een aandenken aan dit uur, dat mij een nieuwe openbaring van aardsche schoonheid heeft geschonken, de kardinaal zal een vorstelijk vertrek krijgen, zelfgekozen lectuur en smakelijken, overvloedigen kost."

Zooals een gewone handelaar geld en goederen ruilt, zoo deed hij den handel in menschen af. Toen werden zijn woorden levendiger. „Maar ik zou mij een onwaardige moeten noemen, indien ik u zoo liet gaan, nieuwe ellende en verlatenheid tegemoet. Sta mij toe, uw leven in vaste banen te leiden."
„Mijn leven regelt zich naar het leven van mijn gemaal. Lijdt hij, dan lijd ik, is hij verheugd, dan ben ik verheugd." Zij sprak het trots als een vorstin uit.
„O, gelooft u mij, het leven knaagt onze idealen stuk door zijn onverbiddelijke eischen. De armoede zou uw gemoed, uw schoonheid vergiftigen."
„Allerheiligste Vader! Giambattista lijdt!"
„Kan een edele schepping Gods zich zelf vernietigen?"
„Het staat in uw macht, mij niet te vernietigen! Laat ons vrij!"
„Orsini vrijlaten? Dat zou mijn dood beteekenen. Maar u, u zou ik de vrijheid kunnen geven. Het losgescheurde hart zal tot bezinning komen en een leven in vrijheid de voorkeur geven boven een smachten achter kerkermuren. Nog houdt het ongeluk u vast, maar verplaatst uw gedachten naar het volgende jaar. Verbleekt en verwelkt zal de herinnering zijn, dood het verleden, maar in schoonheid stralen zal uw lichaam, in schoonheid uw ziel. Bloesems van een nieuwe lente wenken u, de hemel stort een ongekenden overvloed van genade over uw leven uit. Indien u het Vaticaan nu verlaat, staat u op een kruispunt. De eene weg voert u naar namelooze ellende, de andere" — 's pausen gestalte richtte zich op — „voert u naar een rijk van oneindige genade en bekoring, waaraan eerst een einde komt bij het einde van uw leven. Pracht en praal zullen de wapenspreuken van het huis Calvi zijn, een schitterende hofstaat, waar vorstinnen u om zullen benijden, zal u omringen, wolkenloos strekt zich een hemel van aardsche vreugden over uw leven uit — zie, deze kleine bel, die nu in mijn hand rust, luid ik, en vijftig dienaren zijn gereed en twintig edele dames, om u naar het paleis der Borgia's te begeleiden, waar honderd kloeke handen zich onverwijld zullen roeren, om de kamers voor u te versieren, die Giulia Farnese heeft bewoond."
Als door een adder gebeten vloog Tiziana op. „Bestuurder van het Rijk Gods! Schaamtelooze kerel!" Hijgend stond zij voor hem, haar oogen slingerden bliksemstralen naar den pronkenden zondaar. „Vermoord mijn gemaal! Vermoord mij! En nog in den dood zullen wij te zamen het uur prijzen, waarin wij den pauselijken woekeraar den koopprijs van onze eer in het gezicht hebben geworpen! Roep uw beulen — hun dolken treffen geen onvoorbereid hart —

maar hoed u! Hoed u voor de brandende fakkels der Orsini's! Als men mij grijpt en bindt, brandt Rome aan alle hoeken en uiteinden!"
De paus was bleek geworden als de krijtrots onder het vale schijnsel van den bliksem. „Werpt die vrouw in den Engelsburcht!" riep hij den toesnellenden kamerheeren de Caza en Marmoglia toe.
„Aan je haat tegen de Orsini's, paus Alexander, zal het nieuwe vuur van onze liefde worden ontstoken!" Met een snellen ruk trok zij zich uit den arm van de Caza los en stak met een dolk naar den paus.
Met den angstigen uitroep: „Hel!" sprong Alexander ter zijde en slingerde een vaas naar den dreigenden arm, die krachteloos neerviel. In een volgend oogenblik haakten de handen der kamerheeren om het vrouwelijke fluweel der schoone huid. Heftig ademend, den laatsten blik der wanhoop op den verbleekten Heer der Christenheid gericht, wankelde Tiziana, omgeven door pauselijke soldenierslansen, de zaal der heiligenlevens uit.
Alexander scheen tien jaar ouder geworden. Hij ontwaarde eensklaps in dien zwarten demon der wrake degene, die was gekomen, om voor velen te betalen. Geen vrouw had ooit zijn teederen of stormachtigen aandrang versmaad, iederen weerstand had de hoogheid van zijn misbruikte waardigheid gebroken — en nu leed zijn beroemde ars amandi de eerste nederlaag. De smaad liep huiverend door zijn rugzenuwen en dreef het bloed naar zijn wangen. En hij dacht onwillekeurig aan zijn lieve spruit Cesare. Die zou anders hebben gehandeld. Die zou het wild hebben neergelegd met het wapen der jeugd, met den pijl van zijn persoonlijke kracht, met het geweld van den dwingeland. Maar hij, de verouderde god, had den smaad ondergaan, zijn ingebeelde krachten uitgelachen te zien door een vrouw. Er was een vrouw, die liever stierf, dan zich aan zijn omarming over te geven. Toen kroop uit de diepte van zijn verdorven karakter de haat tegen deze vrouw omhoog. En naar den trant van arglistige naturen putte hij uit zich zelf de wraak, welke hem de wreedste scheen. Hij wankelde naar de tafel en greep een blad papier. Toen wierp hij met zijn stekelige, bouwvallige letters den zoon Cesare den buit toe: „Heil u, Ceasars gelijke! Je vader heeft je het welkom bereid. Tiziana de' Calvi ligt in den Engelsburcht en wacht op je verlossing. Bijna hadden de Tisiphonische slangenarmen der Romeinsche mij gevangen. Maar ik laat jou het schoone voorrecht der jeugd. Alexander Sextus Servus Servorum Dei."
Toen bestelde hij een gepeperde kip en liet de pauselijke musici voor den middagdisch halen.
Daar klonken plotseling verre, doffe kanonschoten.

De paus vliegt overeind. De deur wordt opengerukt. De zaal der papegaaien is vol hellebaarden. Twee curialen stormen binnen.
„Allerheiligste Vader — de Orsini's — hebben de Nomentanische Poort bestormd — de wacht overrompeld en zijn in de stad gedrongen. Bijna drieduizend soldeniers rukken tegen Rome op."
„Lijfwachten hier!" steunt de ontzette paus. Zijn handen grijpen naar de stoelleuning. „Verschrikkelijke sybille! Heb je waarheid gesproken?"
De ontstelde Governatore van Rome, Pietro Isuagli, ijlde toe.
„Allerheiligste Vader — Muzius Colonna en Silvio Savelli hebben in vereeniging met de Orsini's Palombara genomen en trekken op Monterotondo aan, dat reeds in de macht van Don Jofré was."
„Colonna — verzoend — met — Orsini?" De paus opent de oogen wijd als een visionnaire ziener. „Dan jaagt Nero's vuurorgie over Rome!"
Een soldeniershoofdman komt op de knieën aangekropen, half waanzinnig van angst en schrik. Met bloedend gezicht, door sabelhouwen geschonden, dringt hij door tot de voeten van den sidderenden paus. „Genade — genade — op weg naar den Engelsburcht — de vrouw in den draagstoel —"
„Tiziana de' Calvi?! Wat is er —?!" De paus vaart ziedend overeind.
„De draagstoel is overvallen — Fabio Orsini deed het —"
„En? —"
„De gevangene is bevrijd!" Geworgd door angst wierp de soldeniershoofdman het van zich af.
„Bij Satan!" raast de paus, die de hel geopend ziet. Dan ontlaadt zijn woede zich over den soldenier. „En jij? Hond! Naar de Torre di Nona met jou!"
„Allerheiligste Vader!" smeekte de Caza voor den ongelukkige.
De paus verzamelde met een laatste rest van vastberadenheid zijn zelfbeheersching uit angst en ontzetting. „De Zwitsers hier! De paleiswacht! Kapitein Raimondo Borgia! Alle Spanjaarden verzamelen! Alles, wat het Vaticaan betreft, op wapens onderzoeken. In den Engelsburcht de kanonnen voorbereiden! Rome en de Orsini's neerslaan! Een halve wereld voor hem, die mij voor de Orsini's redt."
Een meedoogenlooze zon, door winternevels vuilrood omwaaid, deed den paus in alle vezelen verkillen. Half bezwijmd lag hij in het scharlaken fluweel. De artsen snelden toe. Maar de duivel ook. En hij hoedde het hem gewijde bloed met de zorg van een schutspatroon. Nog was de vervaldag niet gekomen. Nog was de zondenlast niet tot een Atlasberg opgehoopt. Nog was het niet

de tijd, om den schorpioen aan zijn eigen gif te laten vergaan.

De paus zorgde vol liefde voor den gevaarlijken kardinaal Orsini; hij gaf hem een gevangenis, welker inrichting met de hoogepriesterlijke waardigheid volkomen in overeenstemming was. De wereldgeschiedenis moest niet kunnen zeggen, dat hij een krenterige tyran was geweest. Rijk bestikte, kostbare wandtapijten, weeke vachten, een kunstig met snijwerk versierde tafel en stoel, een zilveren waschbekken, een bibliotheek van Romeinsche geschiedschrijvers en kerkvaders, tafereelen uit het martelaarsleven der heiligen — waarachtig, er had een sfeer van behagelijkheid in het vertrek kunnen heerschen, ware het niet de kerker van een trotschen gedachtenjager geweest, bewaakt door een drievoudige rij lansen, die den corridor versperde.

De overrompelde Orsini kon zijn natuur niet verloochenen. Ook nu nog speelden zijn gedachten met de mogelijkheid der vrijheid. Zoozeer bloeide het kinderlijke in zijn ziel, zoozeer leefde het geloof aan de zegepraal van het goede in zijn borst.

Bijwijlen deed de tred van de wacht, die werd afgelost, hem opschrikken uit de diepte van het denken. Dan luisterde hij, of niet een teeken van de buitenwereld hem verried, dat de dingen daarbuiten een gunstigen keer namen. Maar hij hoorde slechts dof rumoer van stemmen.

Hij zag de verdreven Orsini's vereenigd en verzoend met het groote geslacht der Colonna's en hoorde — als een sprookje klonk het hem in 't oor — hoe zij met trommels en fluiten naar Rome opmarcheerden en den paus van zijn bloedigen troon stieten. En op de geschonden burchten waaiden de vrijheidsbanieren. Het vuur van den strijd werd tot zegen van het huiselijk leven en het zwaard tot zinnebeeld van de gerechtigheid.

De gedachte aan den paus verwekte geen haat in hem. Zijn natuurlijke goedheid vergaf den geweldenaar het ontzettende onrecht, en hij vleide zich met de mogelijkheid, dat Alexander spoedig berouwvol de kerkerdeur voor hem zou openen.

Maar deze paus was niet de paus zijner wenschen. Met gemartelde ziel peinsde de kardinaal over het raadsbesluit van God, die zulk een misdadiger met het heilige goud der tiara had gekroond. Wanneer zal de man komen, die den geschonden tempel der christenheid in hoogepriesterlijke majesteit weer opricht?

Door alle gedachten heen kerfde het leed om Tiziana zijn diepe wonden. Hij wist niets van haar. Was Tiziana na zijn gevangen-

neming gevlucht? Waarheen? Of zat zij misschien nu binnen de zelfde afschuwelijke muren, misschien slechts enkele schreden van hem verwijderd, zonder dat zij het wist — en de kleine Valerio? Heel het ontwaken, bloeien, rijpen en vruchtdragen van deze liefde herleefde voor zijn terugschouwenden geest.

Het wordt avond. De kardinaal slaat den Bijbel op. Een dienaar ontsteekt twee kaarsen. Een wonder ligt plotseling in zijn granieten onaantastbaarheid voor hem: Sadrach, Mesach, Abednego in den gloeienden oven ongedeerd, en Nebukadnezar, de trotsche, zich buigend voor Gods reddende macht. O, indien deze macht zich aan hem openbaarde, niet door een wonder in de gewone beteekenis, maar door de natuurlijke vernietiging van den booze door het booze, opdat het goede behouden blijve. Hij wilde een eenvoudige afrekening.

Laat in den avond gaat de deur open, en een arts der curie verschijnt om hem te bezoeken. Het is de grijze Andrea Balbetti, een wijs man, in eere oud geworden.

„Wat is men met mij van plan?" vroeg Orsini met gerechtvaardigde nieuwsgierigheid.

„Ik weet het niet." Maar in zijn gezicht straalden de goedige, blauwe oogen.

„Weet u niets — van — mijn vrouw?" Trillend strekken de armen zich naar den grijsaard uit.

De sneeuwwitte man schudt het hoofd.

„Keert u zich af?" De kardinaal drukt de vuisten op de borst te zamen. „Is ze gevangen — in den Engelsburcht?!"

Balbetti legt hem de hand op den mond. Dan drukt hij den kardinaal in den zetel terug, voelt hem den pols, onderzoekt de longen en het hart. En als zijn lippen vlak bij het oor van den gevangene zijn, fluistert hij hem in: „Lees in mijn oogen —"

„Het ontzettende?"

„Het goede."

„Is ze vrij?"

„Verraad u niets — anders ben ik —"

„Zegt u slechts dit eene — vrij?"

„De muren hebben oogen, ooren, voelhorens —"

„Ik houd u met deze handen vast," fluistert de kardinaal in de hoogste opwinding. „Ik haak mij vast in uw lichaam, als u alarm slaat —"

„Arme kardinaal," glimlacht de grijsaard ontroerd. En hij buigt zich over de borst, als wilde hij deze onderzoeken, en fluisert:

„Donna Tiziana is op weg naar den Engelsburcht door Fabio Orisni bevrijd."

De kardinaal springt op, zijn stem slaat over: „Vrij?!" En hij valt, zijn zinnen nauwelijks meester, in de armen van den oude:

„Waar — is ze?"
„Op Monterotondo. De Orsini's hebben Jofré den burcht weer afgenomen, ze hebben het slot samen met de Colonna's bestormd!"
„Orsini en Colonna verzoend?! Droomen, droomen! Maakt u me iets wijs?" Hij sloot de oogen, huiverend.
„Maar Cesare Borgia is op weg naar Rome."
De kardinaal, dronken van vreugde, sloeg geen acht op de onheilstijding. „De haters verzoend! Dat is het ontwaken van de natie! Ze zullen de Spanjaarden verdrijven, het vreemde juk afschudden!"
Toen ging de deur van een kast open, die in een donkeren hoek stond. Een hoveling, in pikzwart wambuis, het masker voor het gezicht, den degen in de vuist, trad naar buiten en liep met vaste schreden op den arts toe. „Gelieve voortaan op uw tong te letten!" zij hij met snijdende stem en legde het koude metaal zacht op den schouder van den grijsaard. „Volg mij! Uw kamer is gereed."
De sneeuwwitte man zonk bezwijmd in de armen van den gerechtsdienaar.
Giambattista opende wijd de oogen. Toen sprong de toorn uit zijn borst: „Beulsknechten en spionnen: Het wit van het oog bewaakt door de creaturen van den Satan!"
„Op bevel van Zijne Heiligheid wordt voortaan niemand meer toegelaten," zei de hoveling onaangedaan. „Wachten!"
Vier hellebaardiers traden binnen en namen den bezwijmden arts in hun stalen armen. De geheimzinnige dienaar maakte een rondgang door de kamer, zonder den kardinaal met een blik te verwaardigen. De loerende oogen doorzochten elke kleine vouw in de tapijten. Toen verdween de demonische verschijning in de lugubere kast, wier deur zich geruischloos sloot. In de kamer heerschte een beklemmende stilte.
De kardinaal staarde ontzet naar het requisiet der pauselijke sluwheid. Maar hij had geen tijd om het te verwenschen. De deur knarste zacht. Een Minderbroeder der observantie trad binnen, een sluipende monnik met duifgrijze oogen in een pokdalig, vertrokken gelaat.
„De allerheiligste Vader laat u mededeelen, dat u morgen de heilige biecht afleggen en de hostie nemen moet, hoogwaardige kardinaal."
Giambattista zag den broeder wantrouwig aan. Het slag der monniken was bij den optimistischen denker gehaat. Een lichte huivering deed hem rillen. „De paus moge mij een kardinaal zenden, dan zal ik biechten. Ik verzoek om kardinaal Caraffa."
„Het is niet anders te doen," zei de Minderbroeder bewegingloos.
De schrikwekkende dingen, die zich in het verloop van enkele minuten rondom den kardinaal hadden afgespeeld, verontrusten hem. „Wie bent u?" vroeg hij argwanend.
„Een gehoorzame frater."

„Hebt u — opdrachten?"
„De genoemde."
„Verder niets?"
„Niets."
„Uw oog verbergt zich."
„Het is mij door God gegeven."
Of door Satan! dacht de kardinaal. „Wanneer komt u morgen?"
„Bij het schemeren van den dag." De monnik boog diep en ging sluipend als op rattenzolen weg.

Een huiveringwekkende wolk hing in het vertrek. De adem van den kardinaal was benard door een plotselinge verstikkende lucht, die zich bijna tastbaar op alle voorwerpen had gelegd. Hij voelde, hoe het denken hem moeilijk werd. Wat viel hem daar met onzichtbare wapenen aan? Ging van dien monnik niet een ijskoude adem uit, die zijn bloed doordrong? Zijn gedachten poogden, zich de gedaante weer voor te stellen.

Maar toen snelde zijn geest boven alle nevelen uit. Tiziana vrij! Op het eigen slot in veiligheid! En de Orsini's en Colonna's in opmarsch naar Rome!

Het moest dicht bij middernacht zijn. Giambattista greep naar de aanteekeningen, die hij op het papier had geworpen. Het waren bewogen gedachten over den godsvrede en over de platonische onsterfelijkheidsidee.

Maar steeds weer de roep: Tiziana gered.

En toch: wat moest zij nu beginnen? Gemarteld en verteerd door verlangen wachtte zij nu in de door strijdgewoel omlaaide burchtmuren op zijn terugkeer. Wie zou een einde aan den rouw maken? Hij liep onrustig heen en weer. Zoo vaak zijn schreden de deur naderden, woei hem een onbepaalde, onverklaarbare koude adem toe. Wie zal de volgende zijn, die door deze deur schrijdt? De bevrijder? Of —?

Toen liep er een ijzige koude door merg en been van den gevangene. De opgewonden zinnen speelden met een hersenschim. Het was den kardinaal, alsof de met ijzer beslagen deurvleugels opengingen en de paus zelf binnentrad in de blinkende dalmatica, de tiara op het hoofd, het masker van den listigen duivel op het gelaat. En achter hem de schenker en zijn dienaars, met de gedekte tafel, die de spijzen van het verzoeningsmaal droeg. En Alexander noodigde hem uit, verzoening met hem te drinken. En er fonkelde gouden Terraciner in twee gouden kelken, die de paus zelf vulde — en hij reikte hem den eenen, waarop de Irislegende was geciseleerd — en hij lachte den arglistigen glimlach der hel — want in de geesten van den wijn lag de vergiftige kracht van de streken der Borgia's.

De kardinaal wierp het gezicht in de handen. Voor de eerste maal kwam de gedachte in hem op, dat de apostolische worger het lugubere middel der geruischlooze vernietiging van een menschenleven ook op hem kon toepassen. IJzer, lood, strop en Tiberwater, de afgrijselijke instrumenten der pauselijke tyrannie, hadden hun huiveringwekkend karakter reeds verloren. En heel Rome wist, dat in den laatsten tijd een suikerzoet, wit poeder tot onhoorbaar vernietigingswapen in de hand van den paus was geworden. En opeens koortste het lichaam als onder den aanval der aria cattiva. De spieren verdorden, en de oogen kregen een matten glans, de ingewanden werden vernietigd en vielen uiteen. De worger was zacht en behoedzaam. De misdadigheid spiegelde de wereld het natuurlijke verval van het lichaam voor, dat door de kerkerlucht was gebroken.
Giambattista verbleekte bij de gedachte. Hij bezag, wit van ontsteltenis den kelk, die nog half geledigd voor hem stond. Er was niets opmerkelijks aan. Het restant van den wijn rook als gewoonlijk. Deze moordkunstenaar verstond het, den drank op onverdachte wijze te brouwen en te schenken.
Of wanneer de kaarsen, die de dienaar zoo juist had verwisseld en die een zoeten zwoelen geur verspreidden en nu met een rood kringelenden rook begonnen te walmen, de verdampende ziel van een sluipend vergif verborgen?
Met verschrikte oogen beschouwde hij de kronkelende, huiveringwekkende vlammetjes. Toen wierp hij zich vastberaden op de tafel en blies de kaarsen uit. Schemerige maneschijn deed alle voorwerpen duidelijk te voorschijn treden. In 't bijzonder het kruis op den lezenaar glansde in een zacht magisch licht onder het schijnsel van den helderen nacht. De kardinaal voelde zich gedrongen tot een gebed. Hij wist niet, hoe lang hij zoo had gelegen.
Maar opeens was de maneschemer lichter geworden, vale schimmen verdrongen het vertrouwde licht. De grauwe spoken van den morgen kwamen aangeslopen.
Toen de kardinaal zich omkeerde, aanschouwde hij den spookachtig bleeken Minderbroeder. Uitdrukkinglooze oogen zagen hem uit grauwe holten aan.
Een plotselinge schrik rukte den kardinaal uit de verzonkenheid van het gebed. Hij wist nu, wat hem stond te wachten. In de hand van den monnik blonk het zilver van een kleinen schotel, waarop de hostie lag. En deze hostie — de zekerheid deed den kardinaal huiveren — verborg de duivelsche misdadigheid van het Borgia-brein.
In het heiligste symbool der menschenliefde loerde het vergif van den Vader der Christenheid op zijn edelste slachtoffer.
De Tuskische sloten blonken van lansen en pantsers. Tienvoudig ver-

sterkte huurtroepen lagen binnen de muren. Het heele bergland ten Noorden van de heilige stad, waaruit de burchten van Orsini zich als trotsche rotseilanden uit een verstarde, golvende zee verhieven, wemelde van bonte ruitertroepen, die van slot tot slot draafden. Gespannen waren de blikken der rondtrekkende knechten op het Tiberdal in het Noorden gericht. Daar kon hij vandaan komen, de onverzoenlijke wreker Cesare Borgia, dien reeds monsterachtige geruchten vooruitgingen als stofwolken het onweer.

In Rome hadden de beren de overhand verkregen. Zij hielden al hun teruggewonnen paleizen bezet, hun troepen trokken met speren, die met wimpels waren getooid, straat in, straat uit, de Governatore was machteloos, de pauselijke soldeniers sidderden, en Alexander had zich in het van wapens berstende Vaticaan teruggetrokken en volgde bleek van ontzetting, de gebeurtenissen in zijn wankelmoedige stad. Het heele Borgo was door de vreeselijke benden der beren omsingeld.

Toen vloog Fortuna een andere richting uit. Als een wervelwind voor het onweer stoof op een klaren wintermorgen uit het Sabijnsche Tiberdal een sterke troep ruiters van Cesare Borgia te voorschijn. In Cività Castella overnachtte de verschrikkelijke troep. Van daar verspreidde zich de mare door het Tuskische gebied van Orsini: Cesare Borgia nadert!

Het woord verwekte ontzetting. De ruitertroepen verdwenen bliksemsnel achter de veilige ommuringen der burchten. In een oogwenk trokken de om het Borgo gelegerde troepen zich terug, de Engelsburcht werd vrijgegeven, alle Orsini-benden werden binnen de paleizen teruggedrongen en deze ter verdediging gereed gemaakt.

De paus haalde verlicht adem. En de eerste ruiterbode bracht de tijding, dat Cesare op weg naar Viterbo was. De paus luchtte zijn onderdrukten haat tegen de Orsini's in de woorden: „Ik wil dat heele huis uitroeien!"

Een gevoel van beklemming hield allen op Monterotondo in zijn vangarmen. Het naburige Palombara was door de Savelli's verlaten, en pauselijke benden hadden zich daar genesteld.

Hier had Jacopo Santa Croce, een bloedverwant van den kardinaal, het bevel over den burcht op zich genomen. Hij had eerst in Rome met twintigduizend ducaten zijn leven van den paus vrijgekocht en moest toen den pausenzoon Don Jofré naar het slot begeleiden, om het hem over te geven. Maar toen de baronnen door een drieste overrompeling Rome in hun macht hadden gekregen en door een meesterzet van Fabio Orsini de schoone kardinaalsvrouw midden in het Borgo den pauselijken wachten was ontrukt, trok Don Jofré ijlings van Monterotondo weg om nog bijtijds het vaderhart weer te vinden.

Den volgenden dag reeds bracht Fabio de bevende Tiziana in den burcht. Direct daarop haalden knechten van Orsini het schreiende knaapje uit het schildersatelier van Cornaro en legden het juichend in de armen van de gelukkige moeder. Fabio Orsini reed echter nog denzelfden dag naar zijn stamburcht Cervetri, om zijn bezetting te bewapenen.

Toen kwam het eerste angstige nieuws. De hertog der Romagna was in opmarsch tegen Rome. Zooals een bloedroode zon de gemoederen der menschen met angst vervult, zoo joeg deze tijding de snel opgeschrikte verbeeldingskracht der burchtbewoners op. Jacopo Santa Croce, de wankelmoedige, vreesachtige heer, liet den dapperen burchtoverste Spinozzi komen en besprak met hem in tegenwoordigheid der burchtvrouwe Tiziana de mogelijkheid van een overgave van den burcht aan Cesare Borgia. In dit oogenblik stoof Tiziana op en slingerde den voetschabel ver van zich af.

„De burcht behoort aan mijn heer Giambattista Orsini, hij heeft er over te beschikken."

„Hij is onmachtig," weersprak de kleine, angstige Santa Croce met het welgedane uiterlijk van een paapje.

„En indien op dit oogenblik de poort van den Engelsburcht voor hem opengaat?" zei Tiziana met schitterende oogen.

Santa Croce haalde echter met een jammerend gebaar andere onheilstijdingen uit zijn arsenaal te voorschijn. „In Rome wankelen de Orsini's, Donna Tiziana. De aartsbisschop van Nicosa is uit de stad gevlucht, aan Giulio Orsini in Cere heeft de paus laten zeggen, dat — o schrik niet — dat het hoofd van Giambattista verbeurd was, als Giulio het slot niet overgaf."

Een pijl doorschoot Tiziana's borst. Maar zij raapte haar krachten bijeen. „Dan zal de broeder niet den broeder laten sterven!"

„Wat nog niet zeker is. De eer der wapenen van de Orsini's staat op het spel.

Toen mengde burchtoverste Spinozzi zich in het gesprek. „Ik heb de eer, mijn heer tien jaar op Monterotondo te dienen. Ik ken de liefde van mijn heer voor zijn voorvaderlijk slot. Tot aan mijn dood zou ik mij zelf vervloeken, wanneer ik lichtvaardig en snel de sterkte zou overgeven."

Tiziana werd het warm om 't hart. „Geef mij uw hand, burchtvoogd." En zij drukte den reus sterk en lang de hand.

Toen nam de beleedigde edelman afscheid. Reeds een uur later reed hij met zijn gevolg de onbeminde muren uit, waaraan zijn hart nooit had gehangen. Hij zou ze slechts liefdeloos en daarom zonder succes hebben verdedigd.

Nauwelijks was Sante Croce weggereden, of ruiters brachten het be-

richt, dat alle Orsini's zich als dassen in hun versterkingen hadden teruggetrokken. Maar zij wilden ook toonen, dat zij als een egel stekels hadden. De burchten Bracciano en Cervetri waren op den sterksten tegenstand voorbereid. Men hoopte nog steeds op een gunstige wending, waarvoor Frankrijk kon zorgen, de schutspatroon der Orsini's.
In den avond kwamen de spiedende soldeniers met de tijding terug, dat langs den straatweg naar Bracciano de pauselijke artillerie oprukte. De paus waagde het dus, den machtigsten der Orsini's te belegeren. Toen sloeg ook voor Monterotondo het noodlotsuur.
De dom van den hemel brandt in rozenroode avondvlammen. Vurige wolktongen hangen reusachtig boven de viooldonkere omtrekken der Tuskische heuvels. Boven den burcht zweeft een eenzame witte wolk gelijk een marmeren reuzenkoepel door het donkere blauw.
Om Tiziana begint schemering te dalen. Het uiterlijk van den toren wordt kleurloos en de omtrekken vervagen, terwijl buiten de uitdoovende avond nog heuvels en velden verguldt. De zachte adem van de vroege lente vlaagt door het venster.
Stil ligt de burcht. Maar het is niet de vreedzame stilte van een bucolische natuur, doch één, waarin al wat leeft angstig den adem inhoudt als het landschap voor de nadering van den donderenden god. Ook hier komt een vreeselijk wezen aangesneld, dat zich godgelijk waant, dat zich in zondige zelfverheffing een macht aanmatigt, die andere gewetens zou verstikken, terwijl zij het zijne tot nieuwe wandaden verruimt. De wreker nadert! En zou dezen zegevierenden duivel een vrouw kunnen trotseeren, ingesloten door een ring van muren, omgeven door een handvol oude krijgslieden, zonder echtgenoot, hulpeloos aan haar eigen onmacht prijsgegeven en aan de verschrikkelijke eischen van den triomfeerenden vijand, die misschien vlak voor de laatste bestorming het huichelachtige masker van den vriend zal voordoen!
Door duizend gevoelens bestormd lag Tiziana op het met viooltjes getooide knielbankje. Het uur der bevrijding uit de handen van den paus, juist toen de nacht in den kerker zou aanbreken, straalde als een wonder van Jezus door haar innerlijke verscheurdheid heen. Toen de donkere schaduwen op haar waren toegetreden, was zij in het verborgene verheugd, want zij geloofde de nabijheid van haar gemaal te voelen, en als troostend psalmgezang zou haar de stilte van den nacht hebben geklonken, die in één kerker over beider zielen daalde. Toen — midden door haar fantasieën heen klonk de zwaardslag van den dapperen jongen Fabio Orsini. Als een neerschietende valk was hij met de zijnen toegesneld, en midden in het pauselijke Rome had hij, koen toegrijpend als een adelaar, den zekeren buit uit de vijan-

delijke klauwen gerukt, en omstormd door gevaar had hij de schoone verwante naar haar slot gevoerd. Van de burchten kwamen de gezanten der Orsini's aangereden, om de geredde Tiziana met bloemen en geschenken te huldigen. Maar Fabio Orsini schaamde zich. Want hij had deze schoone vrouw ten tweeden male in zijn macht gekregen — zonder dat hij het zelf wilde. Hij werd als in den moeilijken, veelbeteekenenden nacht op Bracciano haar redder, zonder te weten, wien hij bevrijdde. Het vischje, dat hij wilde vangen, heette Don Jofré, en inplaats daarvan spartelde nu Tiziana de' Calvi in het net. Hoe verbaasd was hij, toen hij den van de dragers bevrijden draagstoel opende en de half doode Tiziana daarin ontwaarde. Met ridderlijke galantheid geleidde hij zijn vangst naar Monterotondo.

Spinozzi's reusachtige gestalte rees voor Tiziana op. Zijn harde vuisten stiet hij dreigend naar het landschap, dat nu zijn duisternis rondom den voet van den burcht spon. „Zonder de artillerie van den paus, zal hij zijn tanden breken op onzen burcht! Ik ken Cesare Borgia! Hij waagt alles met list, niets met talent! Er is geen talentloozer veldheer dan hij, weliswaar ook geen gelukkiger. Als het geluk hem in dit uur verlaat, helpt zijn vernuft en zijn aanzien hem niet over het wansucces heen."

„Hoe is de stemming onder de burchtlieden?" vroeg Tiziana met gebogen hoofd.

„De vechtersbazen branden van verlangen, om den Romagnolischen gardesoldaten te toonen, wat Orsini-houwen zijn."

„De eer en het bezit van den meester staan op het spel. En — mijn eer."

„We zullen er aan denken, hooge vrouwe." De oude neigde eerbiedig het hoofd.

„Zijn de boeren uit het heele gebied binnen den burcht?"

„Met have en goed," knikte de burchtvoogd. „Er gaat een gezegde door het land: Als de scharen van den hertog komen, vloeit den boer de warme bron uit de oogen, de roode uit de vingernagels. De beulsknechten van Cesare jagen in de kamers der boerenvrouwen van bed tot bed en maken er bloedige bruidsbedden van."

„Wat zeggen mijn geleerden van het plan om den burcht te houden?"

Spinozzi schudde glimlachend het hoofd. „De astroloog zit gedurig bij zijn tabellen en peilt. Het schijnt, dat de planeten hem niet willen gehoorzamen. Giampolo dicht met het angstzweet op het voorhoofd Latijnsche hymnen op den gevangen kardinaal, Buonlonto vertaalt in volmaakte kalmte Strabo, een werk, dat de kardinaal hem nog heeft opgedragen en dat hij voltooien wil, eer Cesare er een punt voor hem achter zet."

„Wat zegt mijn raaf?" vroeg Tiziana. Zij had een potsierlijk exemplaar van het zwarte vogelsoort getemd. De burchtbewoners fluisterden, dat

er gevaar in aantocht was, als de raaf heftig met de vleugels sloeg.
„Hij is onrustig," berichtte de overste.
„Des te rustiger zullen wij zijn," zei Tiziana. Maar haar hart kromp toch ineen.
Spinozzi zag zijn meesteres bijna met verheerlijkte blikken aan.
„Nooit had ik kunnen droomen, edele vrouwe, dat uw teedere ziel het zwaard zou trekken —"
„Mijn kardinaal heeft voor mij naar het zwaard gegrepen, zou ik het nu niet voor hem trachten te doen? Wat een Catharina Sforza heeft doorstaan, kan een Tiziana de' Calvi ook doorstaan. Laat ons den burcht bezichtigen."
De burchtvoogd nam de lantaarn en begeleide met twee knechten de meesteres door de kamers en gangen. Zij bezichtigde de schietwapenen, die dreigend uit de muurgaten staken, onderzocht harnas en wapenrusting der op wacht staande knechten en spoorde hen tot opgewektheid aan, zij zag toe bij de kruitbereiding en blikte met ietwat huiverend gemoed in de kruitkamer, die in den Oostelijken toren lag. Zij hamerde zelf voor een halfblinden soldenier de verbogen kruitpan effen en bereidde het pek, dat aan de kook moest worden gebracht en van de tinnen op de vijanden moest worden gegoten.
Toen begaf zij zich voor de poort, waar men de zware kogelkettingen had gespannen. Daar stond zij lang en zag in den angstwekkend zwijgenden nacht uit, die zijn donker weefsel over het moede landschap had uitgespreid.
Daarna liet zij haar paard in den hof brengen, een telganger zoo wit als sneeuw. Zij onderzocht de toomen en den zadel, sprong er op en reed met Spinozzi naar de buitenste wachtposten in het land, die zij zeer waakzaam bevond. Na haar terugkeer verdeelde zij in den burchthof linnen ter verbinding van wonden, ordende de draagbaren, onderzocht de pekfakkels en de waterreservoirs.
Toen dit verzorgd was, klom zij de trappen op naar het eenzame vertrek, waar haar kind lag. Uit de vreedzame trekken van den jongen steeg het beeld van den vader op, wiens evenbeeld Valerio was. Fijn, maar vast geteekend was reeds het schoone profiel aangeduid, en als het kind speelde, had het reeds het bezielde, peinzende oog van den vader.
Nu kromp zij ineen. Het was haar, alsof zij hoefgetrappel had gehoord. Zij liet den knaap weer aan de zorg van de kamervrouw over en ging naar haar vertrek, waar men de berichten zou brengen. Zij opende het venster. Weer kwam een lauwe zeebries aangezweefd, vervuld van de onbeschrijfelijk zoete geuren der jonge lente. Maar de hitte werd drukkender, en in het Westen leek het, of de nacht zich tot Stygische duisternis verdichtte, waarin onweer schuilging.

Daar — alweer snel hoefgetrappel in het donkere land. In bange huivering doorleefde minuten. Een looper opent de deur. De burchtoverste treedt met gefronst voorhoofd binnen. „Hooge vrouwe — er is bericht van buiten —"
„Er rukken colonnes uit het Tiberdal op."
„Komen ze?" Haar hart joeg.
„Men weet nog niet, waarheen ze zullen afslaan; naar 't Westen, dan gaat het om Bracciano, anders echter —"
„Monterotondo!"
De overste zweeg. Door den nacht ging een onbepaalbare, doffe klank, die tot een langgerekten klaagtoon scheen aan te zwellen. Toen flitsten in de duisternis van den Tiber lichten op. Een zacht gedaver, als van rollende voertuigen, drong door de lucht. De burchtoverste snelde weg, daar er een melding moest binnenkomen.
Hevig bewogen wachtte Tiziana. De nacht scheen vorm te verkrijgen. Het flitsen der lichten werd menigvuldiger. De fonkelende oogen van het monster nacht werden grooter — duidelijk zag men de nadering —, en nu verdwenen eenige lichtpunten onder de vooruitstekende punt van den tufsteenheuvel, die bij den Tiber steil afdaalde. De stroom was overschreden.
Toen was het, alsof de vrees in het aarzelende hart opeens was gebroken, alsof het hart zelf dubbele speelruimte bood aan de heftiger golving van het bloed en alsof de borst zich zichtbaar opende voor een sterke, wijding verleenende kracht. Het geheele verleden scheen in een lichte kern tezamen te zijn geperst, die zijn stralen in Tiziana's hart liet glijden. Het gloeide en hijgde en bruiste in haar: Volhouden! Voor hem! Je heer en gebieder! In het huiveringwekkend schoone wachten op de komende ontzaglijke dingen vielen als machtige hamerslagen de ijlingsbinnen gebrachte tijdingen.
Luitenant Montfort trad zaar gelaarsd binnen. „Hooge vrouwe — er is gevaar in aantocht."
„Het zal ons gewapend vinden," klonk het helder van het venster. Spinozzi stormde toe. „De troepen zwenken naar het Oosten."
„Dan zullen wij naar het Westen vuren!" besliste de tot een juichkreet aanzwellende stem.
De burchtvoogd beet zich op de lippen. Het was hem, alsof iets zijn keel toeneep.
„Als het begint te dagen en wij den ring om den burcht zien, zullen we de eerste boogschutters aan 't werk zetten." Tiziana sprak ieder woord rustig en zorgvuldig uit.
Toen doken buiten, en nu heel dichtbij, de eerste windfakkels op; maar in het volgende oogenblik verdwenen zij weer.
„Er is storm op komst van den zeekant," zei Tiziana met bedwongen op-

winding. „De menschen dienen op den storm te letten, als zij mikken.
Montfort wees naar de schemerige diepte. „Ziet u eens ginds — een ruiter met een witte vlag — nu houdt hij stil bij de poort —"
„Laat hem binnen," beval Tiziana, met moeite ademhalend.
Montfort snelt naar beneden.
Spinozzi staat nog altijd bewegingloos. In zijn borst brandt de verschrikkelijkste pijn, zij verscheurt zijn verweerd soldatengezicht.
Daar treedt Monfort met een rijzigen krijgsman binnen.
Tiziana staart den afgezant aan. Hij staat daar trotsch als een eikestam. Nu neigt hij het schoone hoofd. „In naam van den hertog der Romagna Cesare Borgia, wiens zegel mijn zending bekrachtigt, vraag ik u, edele vrouwe, of u bereid bent, het slot Monterotondo, den stamburcht van den gewezen kardinaal Giambattista Orsini, aan den hertog over te geven. Deze belooft de bezetting vrijen aftocht en het slot volkomen ongedeerdheid. Het zal Zijne Heerlijkheid een groote eer zijn, u, edele vrouwe, eervol uit het slot te geleiden."
„Zooals Astorre Manfredi van Faenza!" hoonde Tiziana met schitterende oogen. „Hij heeft den knaap een eervol geleide tot in het water van den Tiber gegeven." Men meende het trillen van haar zenuwen te hooren. Tiziana's leden strekten zich, haar houding werd als brons, haar gestalte verhief zich tot in het vorstelijke, en met lichten toorn in de stem verkondigde zij haar wil: „Zegt uw hertog, dat dit slot niet van mij is."
De veldoverste aarzelde met zijn repliek: „Vergeeft U mij — wij dachten —".
„Eerst een vraag. Wie bent u?"
„Giovanni Montone, veldoverste van Zijne Heerlijkheid."
„Waar staat uw heer?"
„Hij legt de ijzeren klemmen om den burcht."
„We zullen die doen springen."
„Probeer het niet," waarschuwde Montone bijna bedroefd, geroerd door de schoonheid dezer getergde leeuwin.
„We zullen het probeeren," klonk het trots van het venster terug.
„En zeg uw heer, Tiziana de' Calvi is nooit ofte nimmer bereid, dezen burcht, het heilige goed van den man, met wien zij is gehuwd, aan den hertog over te geven. Senatoren, geleerden, kardinalen en krijgsoversten hebben onder de bescherming van dezen burcht hun geest en hun deugden ontwikkeld. De kostbaarste vrucht van den trotschen stam, mijn gemaal Giambattista Orsini, heeft hier zijn edel leven onder het beschermheerschap van even edele voorvaderlijke geesten tot een toppunt opgevoerd. Slechts met zijn toestemming kan ik dezen burcht overgeven."

„Dat zal — in elk geval — niet mogelijk zijn," zei Montone zichtbaar ontsteld.
„Misschien op dit oogenblik niet, maar wanneer het lot een keer neemt, zal ik u antwoord geven."
De afgezant trad bleek nader. „Edele vrouwe — de gewezen kardinaal —"
„Heeft de paus hem van zijn waardigheid beroofd?" stoof Tiziana op. „Hij handelt in waardigheden en ambten! De heerlijkheid van zijn geestelijke waardigheid kan Alexander hem nooit ontnemen."
„Verschooning, edele vrouwe — de kardinaal — is —"
„Vrouwe! Vrouwe!" Spinozzi wierp zich met een soort van wanhoopskreet aan Tiziana's voeten neer. Zijn lippen waren in hevige smart vertrokken. Het bloed golfde door zijn lichaam. Een vreeselijk geheim wierp zijn mannelijke gestalte in het stof.
Tiziana zag den ouden vriend met vragende, onzekere blikken aan. Toen bemerkte zij, dat ook Montone en Montfort het hoofd hadden gebogen. Haar oogen werden strak, haar keel was als met een vreemden gloed gevuld, door haar knieën ging een onverklaarbaar heet druppelen als van bloed. En toen brokkelde het ook zacht, zacht uit haar keel, alsof zich daar kleine levende deeltjes losmaakten: „U — u — u — zegt toch — wat — staat u zoo — verslagen — wat beteekenen — die gezichten — die —"
Plotseling scheurde een kreet de stilte.
Spinozzi nam het wankelende lichaam van zijn geliefde meesteres in de armen.
Toen zag hij, hoe een ijzige adem over het olijfdonkere gezicht van Tiziana joeg en al het bloed naar de hartkamer dreef. Langzaam, als een door onbarmhartige handen vernielde roos, verschrompelde haar schoon lichaam in zijn armen. Het zwakke leven loste zich op in een gevoellooze onmacht.
De bode van Cesare Borgia trad op den burchtvoogd toe. „Wist zij van niets?" vroeg hij getroffen.
„Enkele oogenblikken geleden hebben de ruiters het uit Rome overgebracht."
„Dat Giambattista Orsini —?"
De burchtvoogd sloeg een vreeselijken blik ten hemel op. „Wee hem, die Gods hand vóór is geweest!" En hij hief de gebalde vuisten op, als om te slaan. „Adderengebroed! Dood, dood, dood overal, waar de pestwalm der Borgia's waait! Mijn heer vergiftigd in den kerker te Rome — en hier, zijn geliefde roos, zijn ster, zijn alles, ontbladerd, uitgedoofd!" Zijn met bloed doorloopen oogen zwollen op en hij schreeuwde, dat het van den muur weerkaatste: „Hoed u, Borgia! Hoed u, Cesare, dien de schaduw van den Avernus op den voet volgt!

Dat sterfgeval in Rome zal op Monterotondo verschrikkelijk leven oproepen!" En hij streelde zacht als een bekommerde vader het voorhoofd der gebroken vrouw. Toen kwam haar bloed tot macht. En haar oogen openden zich.
„Vrouwe, vrouwe!" stamelde de burchtvoogd tandenknarsend.
In Tiziana's starre blikken lag een vreemde ziel.
Montone trad voor de hevigheid van de smart eerbiedig terug.
Zijn beweging gaf Tiziana een ruk in de richting van het leven. Haar vingers klauwden naar den zoom van zijn mantel. „Blijft!" De oogen zagen vreemd beurtelings alle mannen aan. „Hoe — is — het gebeurd?" klonk het hol en verloren.
Spinozzi naderde haar met tot hulp bereide armen. „We weten het niet — maar — hij stierf in den kerker der Borgia's. Vandaag na middernacht — is zijn lijk met eervol geleide naar San Salvatore gebracht."
„Ja, ja, — het gebeurt alles zeer eervol — bij de Borgia's."
Tiziana richtte zich als met bovenaardsche krachten tot visionnaire hoogte op, en in het volgende oogenblik gilde haar Cassandraroep door den vroegen stormachtigen dag: „Paus! Cesare Borgia! Het bloed van den doode over u!"
Montone doorliep een huivering. Hij zag, hoe de gestalte voor hem tot profetische verhevenheid uitgroeide, hoe in de koolzwarte oogen een onheilpsellend vuur opblonk en hoe de zenuwen van deze naar het demonische neigende vrouw zich tot een daad schenen te spannen. Hij geloofde, dat het geheele wezen vóór hem in het volgende oogenblik tot één enkele vlam zou worden, die door tooverkracht al het leven rondom haar moest verzengen.
In het volgende oogenblik scheurde Tiziana met ontbonden reuzenkracht den heiligen wil uit haar heldenziel te voorschijn:
„Zegt Cesare Borgia, den hertog der Romagna en vorst van den Orcus, dat Tiziana de' Calvi naar hem verlangt! Hij moge haar komen halen! Maar let wel: iedere steen van dezen burcht zal in een leeuwenklauw veranderen!"
De deur vloog open. Onder den wapperenden rooden gloed van eenige fakkels stond dicht opeengedrongen een troepje grijsbaardige burchtknechten. Daarachter vrouwen en meisjes in Tuskische dracht.
„Wat wilt u?" riep Spinozzi de van woede verwrongen gezichten toe.
Toen wierp zich één naar voren, met warrigen baard en hoekige schouders, die hulpeloos heen en weer schokten, een man met trouwe hondenoogen en verkrampte handen, die de muts verfrommelden.
„Het slot is in oproer — Cesare rukt op, en ze zeggen — het gaat van mond tot mond — dat onze edele, goede heer —"
„Maak het kort!" wierp zich een tweede aan zijn zijde, dien de toorn de keel nog niet zoo had toegesnoerd. „Zijne heerlijkheid de kardi-

naal — zou in Rome zijn vergiftigd?! Is dat waar, vrouwe?"
Tiziana drukte de handen tegen den hals, alsof zij vlammen daarin wilde verstikken. „Uw heer — is dood!" De aanklacht schoot als een donderende roep uit de hoogte naar de ooren der opgewonden knechten. Toen gingen de lichamen uit elkaar, de halzen strekten zich. Vuisten werden in de lucht gezwaaid, schouders gingen omlaag als voor een onverhoedschen aanval, en de woede ontrukte wilde klanken aan de borsten. „Honden en schurken in Rome! Orsini vermoord! De roos der kardinalen! De pest over Rome!"
En een ander baande zich als een stier met sterke ellebogen een weg door den troep en wierp zich als een klomp aan de voeten van de meesteres: „We zullen hun onze stekels toonen. Plaats mij buiten, allerschoonste vrouwe, daar waar hij zelf aankomt, die Cesare Borgia, en ik zal u zijn hersens en zijn bloed in mijn stormhelm brengen, gevuld tot den rand!"
„Menschen — hebt gij van uw heer gehouden?" snikte Tiziana, voor het woeste troepje staande.
Toen wierpen allen zich ter aarde en hieven bezwerend en zwijgend de handen op. Het was een zoo aangrijpende belijdenis van liefde, dat overste Montone zijn oogen vochtig voelde worden.
Tiziana wankelde in de armen van Spinozzi. „Helpt me — hoe kan ik die liefde beloonen?"
„Stelt ze op de proef!" riep de burchtvoogd, toen wendde hij zich tot de knechten, krachtig en bewogen, zoodat zijn sneeuwwitte baard begon te trillen: „Mannen van Monterotondo, de kardinaal is dood, zijn geest leeft, zijn oog ziet uit den hemel op u neer, en zijn oog luistert naar den klop van uw harten. Er is een vijand in aantocht, erger dan alle vijanden van den heer, één, die uw schoone, lieve, goede meesteres wil halen voor een verschrikkelijk tijdverdrijf —"
De saamgekrampte vingers werden tot uitgestoken klauwen.
Montone werd spierwit. Maar hij durfde zich niet bewegen.
„Satanshonden strijden aan zijn zijde, de hel hangt aan zijn hielen, alle monsterlijkheden der ontmenschelijkte natuur zijn zijn gevolg. U hebt niet met menschen, maar met duivels te strijden. Wilt gij dat?"
De heele gang loeide. Het klonk als vroolijk gelach, als wild, door woede aangedreven gejuich. En uit den troep maakten zich de vrouwen en meisjes los en wierpen zich voor Tiziana's voeten neer. „Lieve, zoete Donna, u bent in onze kamers gekomen, als wij ziek waren," weende een matrone met ruige haarpieken. „U hebt mijn jongens met den kleinen Valerio laten spelen," snikte een andere. „Onze kleinen gingen nooit slapen, zonder voor u te bidden." „Na de Madonna komt gij, heilige!" „O, gij schoone, schoone heilige!" „U hebt ons brood en wijn gegeven!" „We verlaten u niet!" Zoo wierpen zij

simpel en eerlijk en ontroerend hun liefde aan haar voeten.
Toen richtte Tiziana zich uit haar innerlijke verscheurdheid op. Zij stond te midden der knielende vrouwen en der strijdlustige burchtknechten. Langzaam schoof zij den haar steunenden arm van Spinozzl terzijde. Met gloeienden blik wierp zij het vuur van haar hart in de ziel van den heraut: „Meld uw heer, wat u hebt gezien. En voegt er aan toe: Hij moet mij komen halen. En wij zullen hem het werk niet licht maken, wij zullen bergen van dooden hoopen op zijn weg naar mijn bruidsvertrek."
„Edele vrouwe," huiverde Montone.
„En wij zullen dalen tusschen de doodenbergen maken, waardoor het bloed der worgers zal stroomen Ziet deze getrouwen, zij blijven mij trouw, nu zij hun trouw niet meer aan den doode kunnen betoonen. Gaat na, soldenier van Cesare, of de hertog in zijn rijen één zoo trouwen man den zijnen kan noemen, als deze hier aan mijn voeten. De geest der menschenliefde, dien de kardinaal op Monterotondo heeft gekweekt, heeft een geheel volk tot onvoorwaardelijke trouw gebracht. Hun moed laait van doodsdronkenheid. Cesare mag hem in stukken houwen, als hij er toe in staat is. Hun harten zieden van wraakdrift, want men heeft hun heer vermoord. Als Cesare van zijn soldeniers zeker wil zijn, moet hij goud en zilver onder hen werpen. Dezen heb ik mijn liefde in het hart geworpen, en daarvoor kleuren zij hun schilden rood, tooien met bloedige rozen de spitsen van hun lansen en vullen hun helmkannen met het bloed van Borgia. Hun leven is het mijne, het mijne is dat van mijn heer."
Zegevierend, een standbeeld gelijk, stond zij daar, drievoudig vergroot door de kracht der hartstochtelijke bewogenheid.
Toen sprong het reusachtige lichaam van Spinozzi op den gezant toe, die volkomen was verbluft, als een overrompelde knaap. „En zeg aan Cesare, dat hij den Cerberus Spinozzi zal leeren kennen, die zijn lichaam voor de deur zal plaatsen, waarachter zijn meesteres ademt. En wie haar schoon bruidsbed wil bestijgen, moet eerst mijn tanden stuk voor stuk uit mijn kaken scheuren. Zeg dat den heele moordenaarsbende, die zich onder zijn vlag heeft vereenigd als rattengebroed."
„En hoor mijn afscheidsgroet," juichte Tiziana, volkomen ontvlamd. „Eerder verandert de zon haar loop en spuwt de maan vurige dampen uit, dan dat Tiziana de' Calvi haar geheiligden moederschoot voor den spitsbroeder van Lucifer opent! Met touwen in zijn bed gesleurd, zal ik mijn bruidshemd met het bloed van den gruwelijken tyran kleuren." Haar ziel rookte als een vulkaan der wrake.
Toen sprong iemand, een schrale, met litteekens overdekte knecht, met loodgrijze kringen om de oogen en vreeselijk verwijde pupillen

voor de voeten van Montone. „En zeg nog, dat wij baard aan baard zullen vechten voor onze lieve meesteres en u allen de oogen uit de kassen rukken bij den wilden dans. En deze toren zal in de aarde groeien, ten onderste boven worden gekeerd, en uw graven zullen wij u met het zwaard delven."

„Sta op, Paolomaria," riep Tiziana den wildeman toe.

„Hij moet de deur achter zich sluiten, de helhond," morde de soldenier. „Ik sta niet in voor mijn geduld."

Tiziana gelastte den menschen zich in twee rijen op te stellen. Met ijskoud lichaam schreed de Romagnolische overste tusschen hen door.

„Alle man op zijn post!" riep Tiziana zonder afgrijzen en angst.

Met fluitend, joelend gehuil stormde de krijgsbende naar den hof. Daar ontving hen een schrille, disharmonische muziek van luiten, trommels, castagnetten en fluiten, een dans van inferne wildheid, die allen tot strijdwoede ophitste.

Tiziana luisterde naar den bruisenden stroom der geestdrift.

„Het is mij zoo licht te moede, Spinozzi, alsof alle aardsche sluiers van mij afvielen. En nu, hooge moed, je ijzer in mijn borst, en jij, dood, je ijzer in de zijne!" Zij stond door hemelsch licht gezuiverd in het vale schijnsel van den morgen.

De burchtklok zette haar galmenden stormroep in. Van de afweergangen suisden wilde liederen naar het door den wind gezweepte landschap.

Huiveringwekkende, zwavelgele wolken trokken in flarden van Corsica naar de Romeinsche aarde, die in angstige afwachting lag. Boven de zee begon het te dreunen en te woeden.

Zooals de zee om een eiland haar breede wateren legt, zoo sloot Cesare zijn levenden ijzeren gordel om het lichaam van den burcht. De morgen kwam op. Felle buien pakten zich samen boven de Thyrrheensche Zee en deden hun wolkenlichamen als gigantische zwarte stieren aanstuiven, die wilden meestrijden bij den aardschen dans der zondaars, meestrijden tegen hun vijand Cesare Borgia, den stieren- en menschendooder.

Maar het geweld van den morgenhemel verschrikte den verachter van goddelijke dreigingen niet. Cesare Borgia stond in de veldheerstent hoog opgericht met gespannen zenuwen en ledematen. Hij wachtte op den terugkeer van zijn onderhandelaar Montone. Het ijzer van het donkere harnas lag wreed en somber om de schoone geweldenaarsleden, het scheen een stalen bruiloftsgewaad, door Hephaistos gesmeed. De helm droeg den fantastischen draak als versiering, en als de drager zich bewoog schitterden de korunden als dreigende slangenoogen, die in de zon blinken. Maar het gelaat onder

dezen luguberen helm straalde van opgewektheid, iedere demonische trek scheen uitgewischt, de triomfbegeerte van een Caesar straalde uit de blauwe oogen. Het waren slechts kleine saamgeraapte troepen, die Cesare hier had vereenigd, want het grootste deel van het Romagnolische leger was ontbonden, en de resteerende groepen waren volgens de plannen naar de overige burchten der Orsini's uitgezonden. Montone toefde. Cesare werd ongeduldig. Hij zag in spanning naar de tinnen van den burcht, die als grijze reuzentanden in het vaalgele licht stonden. Nog werd daar geen vlag geheschen ten teeken van vrede. Trots begonnen de muren zich uit nacht en nevel te bevrijden, en spoedig lag de geheele kolos dreigend voor de vreeslooze oogen van hertog Valentino.

Zijn vijf aanvoerders meldden hem, dat de belegeringsring was gesloten. Duidelijk ontwaarde Cesare de linie der soldaten, die de loopgraven maakten.

Toen vielen ginds de kogelkettingen voor de poort. De vleugels sprongen open. Montone reed uit het donkere verwulf.

Toen de veldoverste kwam aangesneld, wierp Cesare een blik in het manuscript. Het was een van de Brieven aan de Orsini's van Giambattista, die de paus hem had gezonden. Achteloos nam hij het cahier ter hand en deed, alsof hij zich diepgaand met den inhoud had bezig-gehouden. Maar hij was een groote comediant. In werkelijkheid wachtte zijn hart vol koortsige spanning op de blijde tijding, dit hart, dat geregeerd werd door de teugellooze zinnelijkheid.

Cesare wierp zijn wildste soldateska op den burcht, om zich een vrouw te veroveren, die zijn onstuimig hengstenbloed begeerde. Hij haatte de Orsini's niet zooals zijn vader, maar zij waren hem lastig geworden in zijn groote politieke berekening. De veldoverste Pagolo en de hertog van Gravina waren geworgd, kardinaal Orsini vergiftigd, nu restte nog het hoofd van het huis Giangiordano Orsini in Bracciano onschadelijk te maken. Maar de taak trok Cesare persoonlijk minder aan dan de overweldiging van de trotsche kardinaalscourtisane, die zich met het gewaad der echtgenoote had getooid. Deze belegering moest een meesterstuk van tyrannengrilligheid worden, maar niet van wapenkunst, die hij trouwens nooit had beheerscht. En nu zou de wereld met van bewondering gapenden mond de spitsvondigheid van zijn brein vernemen, dat de gedachte van een nieuwen strijd om Helena had uitgebroed. Vrouwen, die zich aan zijn mannelijke kracht overgaven, had hij bij dozijnen in de armen gehouden. Maar hier weerstond hem een vrouw, om wie reeds eenmaal een kleine adellijke oorlog was ontbrand. En deze wonderlijke vrouw had, om haar bekoring te verhoogen, ook den dolk naar Cesares vader gestooten. Er stond hem dus een strijd met een Judithnatuur

te wachten.
Met gebogen hoofd stond de sierlijke veldoverste Montone voor zijn heer.
„Geeft ze zich over?" vroeg Cesare zonder nerveuse haast.
Montone schudde het hoofd. „U moet haar zelf komen halen." En nog huiverend van aandoening vertelde hij wat hij had aanschouwd, gehoord, beleefd.
Cesare bleef onbewogen. „Wonderlijke vrouw," zei hij. „Met een handvol afgematte grijsaards de overweldigingskracht van een Cesare Borgia aan 't wankelen te willen brengen! Het zal een korte dans worden!"
Terwijl de eerste regen neerkletterde, liet Cesare het bliksemlicht van zijn sluwheid opflitsen. „Montone, ik moet haar komen halen, zeg je? Van dien trots houd ik. Maar je wilt wel zoo goed zijn, mij te helpen, den bloeienden buit te bergen." Hij zag zijn aanvoerder met een betooverenden glimlach aan. „Je bent knap en jong en staalhard als ik."
Montone straalde van trots. „Hoogheid —"
„Je hebt mijn figuur en houding," vleide de listige hertog verder. „Zeg, zou je lust hebben, voor je heer een tweeden tocht naar het hol der leeuwin te wagen?"
Montone was geneigd, nog veel meer voor hem te doen. „U maakt mij tot den gelukkigsten der menschen."
„Je neemt mijn harnas en helm. Want zie je, ik houd van Jupiters list. Tiziana de' Calvi moet in Cesares gestalte, maar niet door hem zelf worden ingehaald, opdat het slanke muisje niet achteraf triomfeert en zeggen kan, dat de kater zich voor haar wil heeft gebogen."
„Dat idee is met geen goud te betalen," lachte Montone.
„Als de burcht is overweldigd, ga je in mijn pantser, met mijn draak op de borst, naar binnen en haalt mijn liefje naar het bruidsbed. Den Draagstoel neem je meteen mee, voert dan de schoone naar mijn tent, licht het vizier, en we vergasten ons aan de verschrikte duivenoogen. Heidaar, loopers!"
Rijk betreste knechten in roodgele wambuizen traden binnen.
„Versiert deze tent met de kostbaarste tapijten, strooit bloemen op het rustbed, brengt zachte leeuwenvachten, giet nardus uit en laat de fluitspelers komen." Toen keerde hij zich tot Montone en sloeg hem licht en vriendelijk op de wang. „Mijn goede, brave kerel. Je zult worden beloond voor je trouw. Zie je, als ik dit geluk zal hebben uitgeslurpt, dan —" hij liet de stem dalen en lonkte zijn vriend veelbeteekenend toe — „ik houd er niet van, rozen al te lang in mijn vaas te laten staan.Ook andere rozenvrienden moeten zich aan haar geur kunnen verkwikken. En tenslotte is ze een vrouw met moord-

dadige gedachten. Neem je pantser! Stukken opstellen.

Als dansende vlammen laait de geestdrift van hart tot hart. De burchtknechten loeren met de oogen en de dreigend gespannen handbogen door het vreeselijke noodweer, dat grijze sluiers van regen over den belegeringsring werpt. Beken storten zich van de burchthoogte af in het leger, als wilden zij de soldateska van den titaan verdrinken. En menigmaal kronkelen de regenstroomen zich tot een werveling ineen, die door den storm gezweept langs de muren suist als een schaduwbeeld van den Orcus.
Door de gangen snelt met jagende borst de tot heldin geworden vrouw. Ze ijlt van man tot man en stort hun moed in de harten. Haar roodzijden gewaad en de met parelen bezaaide mantel blinken reeds van verre in den nacht der gangen als een voortvliegende vlam.
Nu, nu moest Montone bij Cesare zijn teruggekeerd en hem het vreeselijke welkom voor de voeten hebben gelegd. Tiziana keek door een schietgat in de schemering van den grauwen morgen, waarin alle elementen waren ontbonden. Een oogenblik hield het noodweer den adem in. En nu kraakten de eerste schoten van daarginds. Orsini en Borgia beten zich in elkander vast als hond en egel.
Tiziana vloog naar de eerste verdedigingsgang, vanwaar zij het slagveld uit een uitstekende nis kon overzien. Daar stond een oude schutter, die zwijgend den eenen pijl na den anderen naar den dichter wordenden ring zond. Zij hoorde de bevelen der onderaanvoerders in het slot onduidelijk galmen, en haar geest wist niet, wat ze beteekenden. Maar haar gevoel fluisterde het haar in: alles voor jou! alles! Een keten van soldeniers liep den gang op naar het breede schietgat. Zij nam een boog en een pijlkoker en maakte zich gereed om te dooden. Zorgvuldig spande zij de pees met de zachte vingers en bad God om een vaste hand. Toen slingerde zij haar bitteren vrouwelijken groet in het juist naderende kluwen menschen. Ze zag iemand vallen, en door haar lichaam joeg eenige tellen lang de ontzetting. Weer spande zij den boog, om zich aan het moorden te gewennen. Zij trok krachtig aan de pees, en deze klonk, alsof het de snaar van een luit was. Het hartzeer verscheurde Tiziana. Zij wierp den boog weg. Toen nam er één in juichenden strijdlust zijn pantser af en legde dit als grap om het lichaam der meesteres. Haar oog fonkelde in de ijzeren omhulling en haar handen streelden het koude metaal, dat zich star om haar heftig ademende borst drukte. En een jonge knecht van Orsini zette haar een helm op de donkere lokken, en alles om haar heen schreeuwde van opwinding en geestdrift. Zij had een ijzeren bruidsgewaad aangelegd voor den wellustigen vrijer. Haar gemoed werd hard, over haar ziel legde zich de korst van den

haat en de wraakzucht. Uitgerust met het blinkende metaal, kletterend als een Nemesis, schreed zij nu door den duisteren gang naar de hoogste burchttinne.

In de luchten boven haar dansen de buien eindeloos hun donderende rondedansen. En aan haar voeten spuwt de aartsvijand zijn wilde vlammen en pijlen naar den burcht.

De muren sidderen en kraken. In den Zuidelijken toren barsten de baksteenen, en opstuivende metselstukken tuimelen in de diepte, in de kruinen der eiken, op de aanstormende duivels van Cesare Borgia. Vlak voor de burchtmuren ontbrandt de strijd.

Een verschrikkelijke minnaar nadert. Een bloedgeur gaat voor hem uit. Nu, nu begint de vijand storm te loopen. Lichamen rennen toe, snuiven en beuken tegen de muren, en Tiziana gelooft, dat zij het strijdzweet ruikt en de bloedige koppen ziet.

Dan komt Spinozzi naar de tinne gestormd. Zijn oogen zijn van glas, zijn haren druipen, zijn gezicht is in kramp vertrokken. „Vrouwe — het staat slecht —" De smart breekt als een snik uit zijn borst.

Tiziana rukt hem het zwaard uit de handen en heft het ten hemel. Als een levende triomfgodin staat zij daar. Haar fonkelende oogen staren naar Rome. Koepels, torens, daken zijn door de spookachtige nevels van het noodweer gesluierd. Maar zij wil den toren van San Salvatore herkennen, waar de schaduwen van het graf het geliefde lichaam voor de marteling van deze vernietigingsorgie behoeden. Maar wat eeuwig was aan Giambattista, moet zij in den hemel zoeken. En daarom richt zij den blik weer naar boven, waar de wolkenmonsters dansen.

„Onze ouden beneden zijn moegevochten of dood. De hof is een groot kerkhof. Wat zal er nu volgen, edele vrouwe ?"

„Het einde," waait het koud over Spinozzi heen. Zij dringt op den ontroerden burchtvoogd toe en klauwt met haar slanke vingers in zijn baard. „Breng hem mij, breng hem mij, o, breng hem mij, goede Spinozzi! Maar brengt u mij het heele vijandelijke leger, de mannenlichamen alle aan elkander gebonden als doode steuren, brengt u mij die allemaal en Cesare niet, dan zal de hel uw gebeente verteren. Ik wil hem hebben, hebben, hebben!" Zij staart in de leegte en ziet plotseling haar leven aan de zijde van Orsini door twee huiveringwekkende nachten begrensd. In een stormnacht kwam zij naar het hart van den kardinaal, stil en levenloos, den dood nabij; en in een stormnacht begint zij, een gruwelijk levende, van alles afscheid te nemen, wat haar nog aan den kardinaal bond.

Nu vloeien de regensluiers uit elkander — spokig grauw schemert

de veldheerstent op. De vlag der Borgia's wordt gezweept door den wind.
Dan staren de donkere, door den dood gewijde oogen naar den sinisteren magneet beneden. Zij meent het wellustige likkebaarden van den vampier door het stormgewoel te hooren. „Buig je je, monster, voor geen majesteit Gods?" roept zij naar beneden. Het vergaat in het gebruis van strijd en noodweer. „Cesare Borgia, het is de heilige smart der liefde, waarmee je spot, de heilige pijn van de trouw, die je belachelijk maakt! Zal een zwakke vrouw het werktuig Gods zijn, den gigant van den Booze vernietigen? O, hij is meer! Hij is de ontzettende demon van dezen tijd, haar zinnebeeld! Hij zet in zijn triomfantelijkheid zijn voet op den nek der menschheid en lacht om Gods barmhartigheid. Kom aan, Cesare! Je bent stervensrijp, dolzinnige Kaïn en Nero! Je fakkel doof ik uit!"
Haar oogen haken zich aan de tent — daar verheft zich iemand — schrijdt met koninklijke waardigheid — in zwart pantser en helm — het vizier over het helsche gelaat getrokken — met de donkere kleuren van den dood getooid, schrijdt het vrijersuur tegemoet? Vrijer, vrijer, ik zal je een Odysseeïsch vrijerswelkom bereiden!
Als begeerige, bloedzuigende spinnen kruipen zij tegen de hellingen omhoog. Alle lichamen in ijzer geslagen, waarover de storm zijn regensluiers jaagt. Daar dringen de vijandelijke benden op de veroverde poort toe — knetterend vliegen de vuurkogels — wijd gaapt over lijken de open poort — huilend rent de wilde moordenaarsbende in het donkere gat. IJzer, ploegen, zeisen, kogels, brandende pekkransen en roodgloeiende speren suizen de hertogelijke soldeniers uit den hof tegemoet.
Daar hebben de laatste ouden, louter gekerfde, door den strijd gebruinde en gelooide ijzervreters, achter heuvels van lijken zich verschanst. Midden onder hen staat op een vat in zwarten tabbaard de jonge burchtdiaken en zwaait nu het kruis over de toestormende benden. Als onder een visioen werpen de knechten van Cesare zich ter aarde. In het volgende oogenblik suist een pijlsalvo op hen los. Dan tiert de bedrogen stormtroep en werpt zich moordzuchtig op de Spartaansche grijsaards. De zee van bloed dreigt over te stroomen. Men herkent geen gezichten meer, slechts geslachte vleeschklompen, door pantsers, beenstukken en wapens overdekt.
Van de tinne staart de burchtoverste naar de woede-orgie. „Vrouwe — de getrouwen bloeden dood — het gaat niet meer —" Heesch wringt het zich uit de toegesnoerde keel.
Tiziana wankelt. De zwarte wimpers sluiten zich over de ziel, die

in deze oogen gloeit. Dan werpt zij het zwaard en den helm en het pantser weg en stormt heen, de trap af....
Spinozzi staat rechtop en laat storm en dood om zich razen. Geen witte vaan zal den overwinnaar begroeten.
In de torenkamer ligt Tiziana's zwart hoofd over het lachende kindergezicht van Valerio Orsini. Koortsachtig snel raast het laatste onheil langs haar verwarden geest. Giambattista dood! Een held en kind tegelijk! Zijn lichaam vergaat, en het mijne zou bloeien voor den bloedzuigenden lust van den poliep?
Dan drukt zij den knaap tegen zich aan en fluistert naar den hemel: Getrouwe.... ik kom! Trouwe! Trouwe! Het klinkt als een echo van de aarde naar den hemel terug. Had ik niet zoozeer bemind, dan had ik niet zoozeer gehaat. Aan de grootte van mijn liefde heb ik mijn haat gemeten, en zoo gebeurde het, dat uit de zachtheid van den rouw de verbittering van de wraak is gegroeid. O, dat het vat der ziel naast zooveel liefde zooveel haat moet bergen, dat zijn pijlen naar beide zijden zoo diep moeten wonden! Mijn leven weggestormd en wraak is zijn zwanenzang.
Zij neemt het kind op en snelt naar het venster. Achter een wal van pauselijke ijzeren muren schrijdt de verschrikkelijk gepantserde minnaar over den hof. Het is, alsof Satan zelf zijn bruid tegemoet trad. Op het zwarte borstharnas blinkt de gouden slang.
Cesare Borgia! Ik zal een vurig courtisanenbed voor je spreiden.
En Tiziana ijlt, den knaap in den arm, uit het vertrek. Schemering omringt haar in den vochtigen gang. Aan het einde smeult in een muurring een fakkel. Zij grijpt deze en zwaait haar juichend naar de vochtige zoldering. Hemel, indien uw geweld het werk niet wil voltooien, ruk ik u den bliksemstraal uit de heerschershand en jaag hem zelf door het gebeente van mijn worgers.
De hoorns van Borgia klinken. Nu betreedt de worger den toren, achter hem twee hoofdlieden in harnas. De hof wemelt van woeste, in een overwinningsroes tierende kerels.
Binnen tien ademteugen moet zij een beslissing nemen. De zachte kinderadem streelt haar wang. Zij daalt de wenteltrap af, voorbij dikke ronde muren met kleine kijkgaten. Voor een ijzeren poort houdt zij stil, drukt de klink neer.... Stygische duisternis gaapt haar uit een koele diepte tegemoet. Een wekster komt! Een, in wier ziel reeds de hemelsche klank van seraphijnsche koren golft. Een, wier psalmwoord luidt: Zalig allen, die om den dood smeeken, want zij hebben een liefelijk uitzicht op den tuin Gods.
Beneden, voor de poort van den toren, staat de zwarte ridder stil. Twee walmende zegefakkels omlijsten hem rechts en links. Dan loopt hij met langzame, door ijzer bezwaarde schreden naar de trap.

De wolken vliegen uiteen. Phoebus kus bevrijdt de wereld.
En midden in den gloeienden kus beeft de aarde. Een verschrikkelijke donderslag rolt over het Tuskische heuvelland. Een toren van Monterotondo stort ineen als door demonische handen omvergeworpen. Rookende vuurzuilen schieten in de lucht, dikke, bruine dampen verduisteren de jonge zon.
De ster van Orsini dooft.
Uit de verstikkende dampen, die vlammende puinhoopen omwolken, stijgt onzichtbaar een Phoenixziel naar de gouden verten op.
In de veldheerstent knielt de onoverwinnelijke tyran in gebed neer, hij, dien de listen der hel dienen en voor wien het goede huiverend de wapens neerlegt.
Boven menschelijke lichamen verbrandt in vlammende tongen de banier der Orsini's, een offervuur der liefde.

EINDE VAN HET TWEEDE BOEK

Derde Boek

DE NADAGEN DER BORGIA'S

VERZADIGD van gloed liggen de Maremmen onder het geweld van de zomerzon. Over de zee van Nettuno gloed, gloed, gloed. De wateren liggen olieachtig en traag, naar het Zuiden toe door melkachtige strepen omzoomd. Bewegingloos staan de visschersbarken in den glans, overkoepeld door een wolkenloozen, eenzamen hemel. Geen windvleug streelt de golven, geen meeuw bliksemt door de lucht, geen stem verbreekt de zwoele stilte.
Zwoelheid en stilte ook over het moeraswoud der Maremmen, dat zich diep in het land tot aan de hellingen der Volskerbergen uitstrekt. Zwoelheid en stilte ook over de huizenblokken van Nettuno. Roodgrijze kasteelmuren staan dicht bij de golven: de burcht der verdreven Colonna's, waar nu het pauselijke schrikbewind woedt. In de richting van den in het zonlicht schitterenden Anzio en tot aan den droomerig verrijzenden toren van Astura ziet het oog der visschers het tufstrand, maar de valkenoogen bespieden ook nog de donkere Saracenentorens verder Zuidwaarts, en indien zij met de blikken den heeten zonnedamp wilden doorboren, zouden zij ook nog de tooverkaap van Circe vinden met haar donkergroen boschkleed en de kleine, stille Ponza-eilanden, die als verloren resten van een wrak van aarde in de zee drijven.
En in het eikenbosch, dat landinwaarts op het Pontijnsche moeras geworteld staat, hangt een stilte, die opschrikt, wanneer een vogel met geknap van twijgen door de toppen jaagt. Daar uit het woud sluipen booze koortsgeesten het land in, zwerven tot in de heuvels der Campagna van Rome en loeren op menschenlongen. Maar de broedplaats van den dood wemelt van ander leven. Rustig legeren de beheerschers van het moeras onder de kruinen, de wilde buffels met de achterwaarts gekronde hoorns op den machtigen kop, de starre, arglistige oogen en de breede borst. En als de menschen aan den stadsmuur van Nettuno in de herfstnachten het oor te luisteren leggen, hooren zij het wilde zwijn steunen en het hert schreeuwen. Aan het strand, binnen een roepstem-afstand van den kasteelmuur, verheft zich langzaam iets uit het geelroode zand. Een meisjeshoofd.

De roode rok straalt als een reusachtige klaproos. Achteloos op den rug uitgestrekt, de beenen over elkaar geworpen, de haren ordeloos, den rok tot over de knie zorgeloos opgeschoven, zoo ligt daar het bruine zeekind. In de verte, ver van de plaats, vanuit een eenzame hofstede, een casale, klinkt de roep: „Carmela!"
Maar het meisje beweegt zich niet en drukt zich nog dieper in het spaarzame gras. Voor haar part mag de oude Gimani zich de keel heesch schreeuwen.
Carmela Accolti ziet naar de zee, met een oog, waarin de zwaarmoedigheid der Pontijnsche moerassen glanst. Loerend, glad, als een fonkelend monster ligt zij vóór haar. Slechts heel vooraan, bij de kleine tufsteenklip, werpt zij zich in kleine golven losjes aan land, de laatste ademtocht der wateren, die een schommelende galeas ver buiten de kust in beroering heeft gebracht. Het meisje richt de oogen op het vaartuig. De zeilen blinken als groote meeuwenvleugels. De galeas glijdt statig naar het Zuiden, op de verre Ponzaeilanden toe, en haar lange kielzogstrepen blinken als zilver. Carmela schuift voorzichtig, het lichaam vast aan den grond gedrukt, naar de vochtige tufsteenklip toe. Daar zet het meisje zich neer en laat de voeten in het lauwe water bengelen. Klop, klop, klop! spreekt de zee aan het strand. De groote oogen zien gespannen, de granaatdonkere lippen drukken zich opeen, de fijne neus snuift den vischachtigen reuk van het water op, waar de vroolijke makreelen voor haar oogen flitsen.
Carmela's blikken vingen nu een boot op, die langzaam van Astura het strand naderde. Zij kende het bruine, smal gebouwde houten lichaam en het gele zeil. En haar oogen werden donker. De man, die daar komt aangezeild, is iemand, dien men haar aan 't hart heeft geworpen voor God en de menschen. Het is Ercole Landi, haar verloofde. Maar de maagdelijke hartslag gaat koel als de golfslag van de zee. Ercoles verlovingskus twee jaar geleden had geen schrijnend zoete wond in haar leven geopend. Het was in den tijd geweest, toen zij voor het eerst lange rokken kreeg te dragen en de jongens, die de herberg van haar pleegouders bezochten, door haar van streek begonnen te raken. Toen vond pleegvader Gimani den tijd gekomen om de schoone Carmela voor iemand te bestemmen, die hem aanstond. Dat was Ercole Landi, geen sprookjesheld, maar een flinke visscher, die op zee thuis was, zijn boot wist te besturen en op het water zwierf, zijn zaakjes behoorlijk afhandelde, een knappe, door weer en wind gebruinde knaap, verbeten jegens alles, wat niet aan den kant van het oude heerschersgeslacht der Colonna's wilde blijven staan. Hij was zeer verliefd op het bruine visschersmeisje. Nog had geen jongen haar hart verontrust, zoodat zij niet het gevaar

liep, de verloving met Ercole Landi te betreuren, aan wien zij als een mooie kam was verhandeld. Dat was nu eenmaal zoo gebruik. Gelaten ziet zij nu de slanke zeilboot naderen. Drie man zitten er in. Twee dagen geleden was Ercole Landi alleen in den nacht opgebroken, en nu keerde hij met twee mannen huiswaarts. De zeilboot ligt stil bij den eenzamen molen daarginds, die zich plomp uit de vlakke omgeving verheft. Dat is het huis van Carmela. Daar woont zij bij haar pleegouders, den ouden, hinkenden Gimani en de dikke, logge matrone Nanna. Die bakken het tarwebrood en de kleine maïs, broodjes, schenken den Nettuners wijn en leveren visch aan het kasteel en aan Rome.
Nu stappen de drie mannen met naar zeemansaard gespreide beenen aan land. Zwaar strompelen zij naar de molendeur en verdwijnen in den casale.
Carmela hoort uit de verte het gekakel der hoenders. En nu ziet zij Ercole uit het huis treden. In het volgende oogenblik klinkt het schril aan haar oor: „Carmela!" Dan springt zij op en staat als een versteende vlam in het scherpe zand. „Diamine!" roept zij ten antwoord.
De jongeman springt als een jachthond over de zoutpannen, die aan het strand blinken. Zijn donkere kiel slingert om zijn pezige leden. Met een dollen sprong over de lange bootshouten, die in de nabijheid liggen, is hij bij haar, en zijn bruingeroosterde armen omvangen haar schoonheid. Berustend ontvangt zij het welkom. „Twee dagen ben je weg, en dan merk je nauwelijks den kus, dien je krijgt." Hij zegt het met een boozen blik.
Dat spijt haar. Met schuwe teederheid biedt zij hem voor de tweede maal de lippen. Maar hij wendt zich van haar af, gaat met slingerende armen naar de scheepsbouten en gooit zich daar met een gemompelden vloek neer. Zoo verbitteren zij voor elkaar het eerste oogenblik van het weerzien.
Maar Ercole houdt het niet lang uit. „Heb je me niets te zeggen, Carmela? Ik ben twee dagen weg geweest, en je bent zoo koud als een tonijn."
Zij legt den arm om zijn korten nek, want ze weet, dat haar aanraking den man nog altijd heeft vermurwd, die zich nu zoo boos voordoet.
Ercole hief het blonde hoofd op. „Heb ik je niet gezegd, dat ik met twee dagen zou komen?"
Zij knikte slechts achteloos.
„En toch heb je niet thuis op me gewacht, maar ligt hier en droomt."
„Ik was op den terugweg van de stad en ben door de hitte in slaap gevallen."

„Drie passen van huis?" vroeg hij ongeloovig. „Je hebt gewoon naar de zee gestaard, Carmela. Stel je niet zoo aan."
„Als jij 't toch weet!" antwoordde zij onverschillig.
Die toon riep weer boosheid in hem wakker. Hij greep haar pols en kneep dien zoo sterk, dat zij het bijna uitschreeuwde. Zij slofte naar de mand, die een paar schreden verder in het zand stond, vol met inkoopen. „Laten we gaan," zei ze verbitterd.
„Blijf!" beval hij barsch.
Ze zette de mand weer neer en keek schuw naar den driftigen man.
„Wat wil je dan? Het een noch het ander staat je aan. Aanstonds gaat de zon onder. Vader wacht, we gaan naar den Calamaio."
„Ik wil je alleen hebben," zei hij heftig. „Geen lief woord heb je voor me over. Als ik je liefkoos, spreek je over een zieke kip. Als ik je mijn caprina noem, mijn klein, klein geitje, word je kwaad."
Hij zag haar met begeerige oogen aan. En dacht aan den tijd, toen zij zonder veel plichtplegingen met hem was verloofd geworden. Het was echter lang geen geringe eer, indien de waard van den wolfsmolen Beppo Gimano hem zijn pleegdochter tot vrouw gaf, hem, den armen visscher en torenwachterszoon, die slechts zoo terloops ook moeraseenden ving en wilde zwijnen verstolen in de val lokte. Men noemde hem ook den kikkeruil, omdat hij de kunst verstond, de moeraskikvorschen met een stok scherp en trefzeker dood te slaan en uit hun achterbouten een smakelijk gerecht te bereiden. Hij had, toen hij nog in Civitavecchia werkte, menige vrouw en menig meisje zonder veel gewetenswroeging in zijn krachtige visschersvuisten genomen, maar bij Carmela moest hij zijn handen thuishouden, bij haar was geen sprake van vermetel toeslaan, want zij zou immers voor het altaar met hem worden verbonden, daarom mocht hij haar eerst geheel nemen, als zij met hem getrouwd was. Hierdoor voelde de jongen vaak het woelen van betere levenskrachten in zich, en hij paarde aan zijn wild verlangen naar haar lichaam ook een soort vereering voor haar zeldzaam wezen. Ze was zijn wilde zee, zijn stormvogel, zijn kleine krab, en hij gaf haar namen, vaak zonder eenige innigheid, meer uit schalkschheid en gekheid. En hoe meer zij den huwelijksdag naderden, die in den herfst zou plaats vinden, des te meer verheugde hij zich bij de gedachte, dat die fladderende roode rok eenmaal door hem zou worden uitgetrokken en dat hij in die haarvlechten eenmaal naar hartelust zou mogen woelen.
Hij was vooral door haar in volle jeugd bloeiende gestalte aangetrokken. Reeds nu had zij de meisjesachtige onbehouwenheid verloren, de ledematen waren strak, de lendenen zacht gerond, de borsten fraai gezwollen, de schouders vleezig en gevuld, de nek in prachtige

buiging gevormd. En het schoone hoofd deed den smachtenden Ercole duizelen, want het stond in Romeinschen adeldom, zeer fijn van profiel op den slanken, bruinen hals, bekroond door een open voorhoofd, waaronder de groote, dikwijls visionnair verwijde oogen met de glanzende pupillen als twee geheimzinnige vuren brandden. Het antieke ovaal van het gezicht werd van de slapen naar boven toe omlijst door het dicht gevlochten, ravenzwarte haar.
Ercole zag nu, hoe zij trots voorbij de bootshouten schreed, naar den oeverrand, waar zij haar blooten voet diep in het glinsterende, geribde zand drukte.
Ercole rende haar na en drukte haar trotsche slankheid tegen zich aan. Maar reeds na enkele tellen maakte zij zich zacht uit de visschersarmen los. „Ercole, wie heb je meegebracht? Die twee mannen, die met je mee zijn gekomen?"
„Och die! Heb je ze niet herkend?"
„De zon verblindt."
„Hm — ze zal voor jou immers toch 's avonds opkomen," zei hij duister. „En je bent zwijgzaam, zwaluw. Het zijn menschen van de Colonna's, die ik heb meegebracht."
„Van het kasteel?" vroeg zij zonder innerlijke beweging.
„Van de verdrevenen, ja."
„Wat willen die? Zich laten vangen?"
„Ze zijn veilig op den zolder van den molen. Het zijn dienaars van den ouden kardinaal Giovanni Colonna, die sinds zes jaar naar Sicilië is verbannen."
„Die mij heeft gevormd?"
De visscher knikte. „God houde de hand over hem en alle Colonna's," zei hij met bijna deemoedig gebogen hoofd. „En God vernietige den paus en Cesare Borgia, die hen hebben verbannen. Het waren goede tijden, toen wij voor de Colonna's werkten. Nu hebben wij geen rustig uur meer. Onze ruggen zijn gestriemd door de tuchtroeden van de Borgiabeulen. God vernietige den voogd van Nettuno, dien Aquasparta!"
„Dat is zeer waar, ja waarachtig, dat is waar. God vernietige al het gebroed van de Borgia's!"
„Laten we naar den molen gaan," zei Ercole. „Ik heb ook wijn van Terracina meegebracht."
„Ach, als mannen bij den wijn beraadslagen, heeft een meisje niets bij hen te zoeken," zei ze schuchter.
Toen werd de jongen weer wild. „Bij de Madonna, je speelt een leelijk spel met me." Hij dreigde haar met de handen, opdat zij het zou begrijpen. „Ik ben met je verloofd en heb rechten op je."
Toen zij de boos vertrokken lippen zag, bond zij wat in. „Ik ben

alleen maar moe en wil slapen, tot de zon ondergaat, want vannacht moet ik met vader op de Calamaio-vangst."

„Pas op, de zon gaat onder, en de koortsheks sluipt met de eerste ster uit het moeras."

Carmela wierp zich weer in het zand. Ercole streelde haar leden met verliefde blikken. Een gaapkramp overviel haar, en hij beschouwde dit als een afscheidsgroet. Hij reikte Carmela de hand, zij greep deze slaperig en drukte haar. Toen hoorde ze, hoe zijn schreden over de steenen gleden, zag nog zijn zwartbruinen nek donker boven het hemd en de hoekige bewegingen van zijn armen. Dan sloot zij vermoeid de oogen. Een droom vertelde haar waarheden: dat alle jongens van Nettuno naar haar keken. En zij ergerden zich over haar hoogmoed en meenden, dat als de zon tusschen haar voeten door zou rollen, zij niets van die eer zou weten. De toren van Babel was hoog, maar de trots van Carmela Accolti is nog hooger, hoonden anderen.

Toen zij ontwaakte, gleed de zon reeds weg. De vloed kwam aangerend en bedolf de oude marmeren brokstukken van de villatrap in een donkergroene diepte. Ver in het Oosten straalden de cyclopische muren van Norba tegen de violette helling der Volskerbergen als een diamanten hanger, en daarboven stond een azuur gespannen van ondoordringbare diepte. Uit het woudmoeras kwamen de monsterlijke zwarte buffels door den beginnenden avond gestapt, dikwijls tot de schouders in het moeras wadend, de plompe, zwaar gehoornde koppen opgeheven, de domme oogen op de vergulde stad gericht.

Carmela verdreef met uitgestrekte armen den slaap uit haar leden. Van haar strenge lippen klonk een oud lied, dat dof, als werd het door fluweelen hulsels gedempt, in den wegstervenden gloed verklonk.

„Ik ga des nachts door den manegloed,
Ik zoek den beminde in elke haven,
Toen heb ik den dood, den somb'ren ontmoet,
Hij sprak: Zoek niet, ik heb hem begraven."

Onwillekeurig speelde Carmela met het kleine amulet, dat zij op den boezem droeg, het was een stuk van een kaars, die het gelaat van een Bologneesche heks bij haar vuurdood jaren geleden had beschenen. Het ding had zij van haar pleegmoeder gekregen, die het weer eenmaal in booze dagen van Carmela's echte moeder had gekregen. Deze was al lang dood, zoo lang als het kind het aardsche licht met de oogen dronk, want ze was bij Carmela's geboorte gestorven. En er was nog zooveel geheimzinnigs aan dien dood, waarover de dikke petemoei, die toch de zuster der doode was, nooit ronduit wilde spreken. Carmela moest er mee tevreden zijn, dat zij door de waardin

van den molen in huis was genomen en nu moederlijk door haar werd opgevoed.
Weer zochten Carmela's oogen de zee af, die geleidelijk rood werd, haar echter niet wilde teruggeven, wat zij haar gisteren gaf.
Gisteren. Ja, gisteren had Carmela Accolti juist in het uur, waarin de dag verbloedde, een wonderlijke belevenis gehad. Zij had met haar vader in de boot gelegen ver buiten op zee, want de visschen sprongen, en men mocht op een goede vangst hopen. De oude Gimani staarde in de diepte en zij was op een bank in de boot ingeslapen. En toen zij ontwaakte, verkeerde haar hart als in een droom. Voor haar oogen zeilde een bark voorbij met een mast en een wit zeil. En tegen den mast leunde een schipper van zulk een schoonheid, dat de evangelist Johannes in de kerk van Nettuno daarbij verbleekte. Maar deze schipper aan den mast, omlaaid door de avondvlammen, was geen heilige, doch een mensch. Zij richtte haar oogen in spanning op den schipper, die in een eenvoudigen, groven linnen kiel was gehuld, het hemd wijd geopend, zoodat de zon op zijn Herculische borst brandde, de roode Nettunische muts op het hoofd. Maar nauwelijks aanschouwd, zeilde het beeld haar voorbij, vervaagde, verdween. Dat was alles. Het was geen van de mannen uit Nettuno, geen uit Anzio, dat wist zij. En vader Gimani wist ook niet te zeggen, waar de schipper thuis hoorde, en ook de bark zag hij voor het eerst. Dus was de vreemde zeker uit een andere plaats aan de zee van Nettuno hier terecht gekomen. Toen de bark in de richting van Terracina langzaam tot een klein puntje verschrompelde, deinde nog altijd in Carmela's gedachten de schoone vreemdeling op en neer. En de nacht was gekomen, en zij had haar vader onhandig en innerlijk afwezig bij den arbeid geholpen, zoodat hij haar moest uitschelden, als de haspel uit haar vingers gleed of zij de visch bij het losmaken van den angel niet goed hield. En toen vandaag de avond kwam, deze avond, die met zwaren, gouden gloed boven de zee hing, toen kwam immers ook het uur weer, waarin gisteren —
Ja, het uur kwam — het schip echter niet. Toen werden Carmela's oogen donker en haar hart klopte onstuimig. Want ze was juist in de jaren, waarin het bloed om den man roept. Boven de zee werden de roodgouden wonderen van den ondergang ontstoken. Uit het vuurgraf spreidde zich plotseling een breed tapijt van stralen over de zee uit, tot aan de voeten van het door het licht verblinde meisje, het scheen haar een plechtige uitnoodiging, om daarover heen te schrijden, recht op de vurige hemelpoort toe.
De Maremmen schemerden weg in vale schaduwen, waaruit, zooals Landi zei, de koortsheks zou aansluipen. Maar Carmela behoefde

slechts olijvenhars aan te steken, om de heks te verjagen. haar gezond, bloeiend lichaam trotseerde de aria cattiva. Hoe dikwijls lag zij in warme nachten voor den molen, een dikke wollen doek om het lichaam gewikkeld, en liet de maan in den vloed dansen, terwijl haar vriendin, Annunziata Forse, de dochter van den oliekoopman, haar fonkelende, leugenachtige liefdesverhalen zat uit te kramen.

Daar steeg zij op, de bleeke gezellin der minnaars, juist boven den top der Semprevisa. Geluidloos als een kat sloop zij haar machtig rijk binnen.

Nu stond Carmela op. Zij moest nog een belangrijke boodschap doen. Iederen nacht, als de maan vol was, moest haar tweede amulet, een koralen hoorntje van rosen glans, nieuwe tooverkracht en wijding ontvangen, indien het voor ongelukkige liefde en allerlei rampen wilde bewaren. Daartoe moest Carmela ten tijde van de opkomst der maan het koralen hoorntje op een boomstam aan den boschrand leggen, de oppervlakte van het hout moest met provatura, buffelkaas, worden ingewreven, en in het binnenste van den vermolmden boom moesten drie kogeltjes, van fijngewreven bladeren eener euphorbie en de melk eener buffelkoe gedraaid, aan een spijker hangen, die afkomstig was van een gestrand schip. De tooverkrachtige ingrediënten had Carmela zich al jaren geleden verschaft, dit alles hing nu in een hollen boom, waarheen zij zich begaf. Een verst'kkende lucht woei haar uit het donkere eikenbosch tegemoet, de walm van het vergif dampte uit den grond op, en in de moerasgaten kreten zachtjes de slaperige vogels en padden. Voorzichtig legde zij den talisman op het rotte hout en sprak een zelfbedachten manezegen over het hoorntje.

De vader wachtte, en de Calamaio ook. De heele kust maakte zich om dezen tijd voor de nachtelijke vangst gereed.

Juist toen het meisje huiswaarts wilde keeren, klonk er een dof gegorgel en gesnuif in het moeras. Toen zwol het aan tot een dreunenden strijdgroep, maar het joeg haar geen angst aan.

„Pojo, Pojo!" ziep zij herhaaldelijk. Toen plaste en spatte het in de schemering onder de eiken. En direct daarop stapte een logge buffel uit de schaduw te voorschijn en stond zwaar als een beladen schip voor Carmela stil. De buffel was tam en had zin voor gunstbewijzen. Carmela's ernst verging, als zij hem zag, en zij gaf zich aan plagerijen en grappen met hem over. Zij trok hem bij den staart en bootste zijn gegrom na, zijn onbehouwen, lompe bewegingen, vlocht eikenloof om zijn hoorns en beschilderde zijn oogbeenderen met allerlei kleuren.

Nu plaatste zij zich met gespreide beenen vóór hem en lokte hem

met loover naar zich toe. Hij kwam gewillig als een hondje naar de goede handen gewaggeld, boog zijn zwaar gehoornden, borsteligen kop met de druipende oogen, en zij krauwde de zwarte haren van zijn voorhoofd en gaf hem toen een goedbedoelden slag op den snuit. Uit den natten, zeeverenden muil werd haar de heete adem toegeblazen. Nu beet haar de moeraslucht in de oogen, en de buffelgeur prikkelde haar neus. Zij sprong behendig op den rug van den reus, liet haar beenen schrijlings langs de vette zijden bengelen en wierp het bovenlichaam op den nek van den stier, pakte kwajongensachtig de hoorns en leidde nu den geduldigen sukkel naar huis.
Door de diepe stilte stapte de buffel met zijn lichte berijdster naar de zee. Zoo begon de rit door den opkomende maneschijn. Bij de bootshouten sloeg zij linksaf in de richting van den molen. Het strand was hier zandig, de zee ondiep, het trok Carmela aan, met het dier door het zwarte water te draven. Maar de buffel stak den kop omlaag. Zij strekte haar bovenlichaam naar achteren en trok uit alle macht de hoorns van den weerspannigen makker terug.
Toen schrok zij.

Voor haar oogen gleed enkele schreden van den oever de bark met den schoonen schipper voorbij, zij herkende het schip meteen aan het witte, scheef hangende zeil. Tegen den mast geleund stond de vreemde man bewegingloos, een standbeeld. En plotseling lag de bark stil. En het meisje vernam een stem, die klonk als uit de zee opkomende, gedempt en fluisterend, alsof de zee zelf sprak: „De Heilige Maagd heeft me waarachtig hierheen gebracht, dat ik jou zie, lief kind. De heele wereld slaapt, alleen jij bent wakker en ik."
Toen zweeg de stem en Carmela zag, hoe het scheepje naar den oever werd gestuurd. Nu werd zij door een grenzeloozen schrik aangegrepen en zij spoorde den buffel tot een woedenden draf aan. Ademloos stond het dier op ongeveer vijftig schreden van den molen stil. Carmela draaide zich om, over het geheele lichaam sidderend. En zij zag de boot heel ver in den maneschijn op de schaduw van het kasteel der Colonna's toezeilen. Toen geloofde zij, dat zij alles droomde.
Het was niet goed, dat Carmela Accolti in dezen wonderschoonen nacht op haar vetten buffel reed. Zij zag er uit als Europa op den stier. Het was beter geweest, als zij den buffel in de moerassen der Selva Nettuna had laten slapen.

In het muizennest — zoo noemde vader Gimani de oude rommelkamer op den zolder van den wolfsmolen, die tegelijk kroeg was

— moest, indien het volgens den zin der Colonna's toeging, in dit uur het lot van Rome worden voorbereid. Achter de versperde kijkgaten, waardoor nauwelijks een straal van de ondergaande zon flitste, zaten bij het schijnsel van twee aan een balk hangende olielampen op een omgeworpen vat twee stoppelbaardige mannen, dezelfden, die Ercole Landi vandaag met de boot uit Terracina had gehaald. Om hen heen lagen een paar Nettuner burgers, visschers en knechten op den vloer, de vurige koppen, die in hevige opwinding schenen te verkeeren, op de handen gesteund, de gloeiende oogen in spanning op de beide dienaars van Colonna gericht. In het muizennest hing een verstikkende lucht, bezwangerd met den zwoelen geur van uien, visch, kattendrek, sinaasappelschillen, verbrande haren en olie. Op allerlei rommel lagen de mannen daar, den beker met den barnsteengelen Nettuner wijn voor zich, welke door den waard Gimani, op zijn jichtigen voet rondstrompelend, van tijd tot tijd werd bijgevuld. Het oude, gegroefde, gespleten en gekerfde gezicht van den wolfsmolenaar Gimani, dat er als een leege honingraat uitzag, vlamde van wijn en geestdrift. Ercole Landi, de belhamel der ontevreden mannen, zat aan de voeten van zijn twee vrienden uit Terracina en onderstreepte elk van hun vurige woorden met een grootscheepsch gebaar van bevestiging, zoodat het dikwijls den schijn had, alsof hij zich de armen uit het lid wilde zwaaien.
De beide mannen op het vat waren in havelooze bedelaarslompen gehuld. Het waren vader en zoon, beiden trouwe knechten der Colonna's. De oude Zoratti, vijftig jaar in dienst van het beroemde geslacht en sedert dertig jaar kamerdienaar van den verbannen kardinaal Giovanni Colonna, zat als een gerimpelde sileen op het vat, het gebruinde gezicht met de witte haarpieken over het voorhoofd op de linkerhand gesteund, met de rechter ieder woord van zijn vlammende rede met zuidelijke uitbundigheid begeleidend. Den jongen Andrea Zoratti, twee jaar geleden nog torenwachter op het kasteel in Nettuno, nu ook door de Borgia's naar Sicilië verdreven, laaiden de vlammen van woede uit de groote, blauwgroene oogen. Jong was hij slechts in vergelijking met zijn sneeuwwitten vader, want Andrea was de leerjaren des levens reeds lang ontgroeid en onderrichtte thuis reeds een zeventienjarigen zoon in de kunst, hoe men voor de eer van Colonna, het oude Ghibellijnengeslacht, de wapens voert.
„De maat is vol," besloot vader Zoratti zijn aanklacht tegen paus Alexander VI. „De hemel zal de strafroede zwaaien, maar wij zijn het, die hem daarbij moeten helpen." Zijn fonkelend oog wenkte den zoon toe, opdat deze zou spreken.
Onder de luisterende mannen van Nettuno ontstond beweging.

De oude had woorden gezegd, die hun uit het hart waren gegrepen, hij had het lijden van zijn heer geschilderd, die sinds zes jaar was verbannen. En nu scheen de tijd rijp te zijn, want uit Sicilië zwermden in de laatste weken de geheime zendboden der Colonna's vermomd in de Latijnsche landstreken rond, speurden en tastten naar de stemming van het onderdrukte volk en poogden den brand van het oproer in de harten te doen ontvlammen. Maar de Borgia's waren waakzaam.
Toen richtte een der toehoorders het bovenlichaam snel als een visch op. „Zien wij het niet met onze oogen, het schrikbowind van Alexander Borgia?"
En Ercole balde de vuisten. „Hebben ze mijn broeder in Bagliano niet gevangen genomen, omdat hij er van werd verdacht, een brief van Colonna naar de Conti's te hebben gebracht? En hebben ze hem niet gefolterd, tot hij bekende wat in 't geheel niet waar was?"
En een jonge visscher, wiens tanden blonken, kroop naar het vat en spuwde zijn gal over het Catalanische huishouden, zooals men het heele bedrijf der Borgia's noemde. „Bloedhonden zijn het! De bloedbelastingen worden van dag tot dag hooger, en nu hebben ze bij ons in Nettuno de citadel gebouwd, waar de voogd van den paus, de razende Aquasparta, onze duimen martelt. Zestien onderaardsche gevangenissen, half met zeewater gevuld, wachten daar op de rampzaligste slachtoffers uit de rijen van Colonna. En nu zal de maat overloopen, want men verwacht Cesare Borgia, den verschrikkelijken zoon van den paus, in Nettuno. God en de Heilige Maagd mogen ons dan genadig zijn."
De deur ging zacht open. Een lichtstraal van de roode zon streek vluchtig over het verhitte gezicht van den ijzerhandelaar Balbo, die het muizennest binnensprong en de deur achter zich toewierp. „Cesare Borgia" komt naar Nettuno! Met moordenaarshanden, waaraan het bloed van zijn slachtoffer nog kleeft!"
„Wat is er gebeurd?" stoven de ziedende koppen op. En de oude Gimani greep met zijn staakdunne, naakte armen naar de schouders van den handelaar.
„Wie is er vermoord?"
„De secretaris van den paus, bisschop Lazzaro Troccio!"
Balbo liet de ontzetting niet uitwoeden en wierp nieuwe brandstof in de opgewonden gemoederen. „Troccio zou geheime onderhandelingen tusschen den paus en Spanje aan Frankrijk hebben verraden. Cesare komt er achter, wil hem laten arresteeren. Troccio krijgt er de lucht van, scheept zich in, wordt door pijlsnelle galeassen bij Corsica ingehaald, hij weert zich als een wanhopige, zijn schip wordt in den grond geboord, hij zelf door de beulen van Cesare zonder

vorm van proces vermoord. De paus laat het gerucht verspreiden, dat Troccio zich zelf heeft doorstoken, gekrenkt door het feit, dat hij niet op de lijst van nieuwe kardinalen stond.''
Een daverend hoongelach deed het muizennest trillen.
Een van de visschers met een echt furbazzogezicht, waarmee de Romein gewiekste schelmen aanduidt, balde de door touwen gegroefde en gekloofde vuist. ,,De bisschop had een gevulde geldkist, en daarom moest hij er aan gelooven als kardinaal Michele, dien ze twee maanden geleden hebben vergiftigd, waarop honderdvijftigduizend ducaten in den grooten moordzak van den paus gleden. Zoo is het kardinaal Orsini vergaan, Ferrari, Santa Croce en vele anderen.''
,,En let nu eens op, hoe de laatste Colonna's, die nog in Nettuno huizen, de beenen zullen nemen, als Cesare Borgia nadert,'' zei een naar teer en uien ruikende bejaarde man.
Balbo had zich inmiddels met de twee Zoratti's op het vat geworpen. ,,Probeer nog vandaag de open zee te bereiken, als uw leven u lief is,'' waarschuwde hij.
,,Neen, neen, we hebben onze opdracht,'' zei de oude Zoratti. ,,En wie zijn heer dient, rust niet, eer de laatste appel van den stam is gevallen.''
Balbo trok de hoofden der naast hem zittenden tegen zich aan.
,,Zie, de geleerden van Rome moeten ontdekt hebben, dat in overoude tijden onder den gloed van den Etna een booze demon heeft gehuisd, Typhoon noemen de geleerden hem, die heeft met de slang Echidna monsterachtige menschen verwekt, de verschrikkelijkste der nakomelingen echter is Cesare Borgia. Hij is schoon als de marmeren god, dien ze onlangs bij Ostia hebben gevonden, en de vrouwen, die in zijn armen liggen, komen van zijn liefde niet los, want zij heeft basiliskengloed.''
De menschen zaten met gespannen zenuwen. ,,Vertel ons nog van den paus, Balbo,'' vroeg Gimani en schonk den ijzerhandelaar een overvollen beker in, zoodat de gele wijn geurend op den grond drupte. Een visscher met een zwart behaarde, bronsbruine borst, die het hemd deed scheuren, greep Balbo's ruwe handen. ,,Je weet het, je komt iedere maand in Rome en je zoon is bij kardinaal Rovere in dienst geweest, die nu naar Frankrijk is verbannen.''
,,Ja, als we dien weer hadden, kardinaal Rovere!'' knikte de ijzerhandelaar mismoedig. ,,Dan zou de tiara op het hoofd van den paus wankelen. Rovere is de grootste vijand van de Borgia's geweest.''
De smalle, gerimpelde hals van den ouden Gimani strekte zich als de hals van een flamingo. ,,Vertel ons van Borgia,'' vroegen zijn bloedelooze lippen. ,,Is het waar, dat de paus naar Nettuno komt?''
Balbo knikte. ,,Hij wil het weder opgebouwde kasteel bezichtigen

en met Sint Jan de mis bijwonen, die kardinaal Ilerda zal celebreeren. En Cesare zou op dien dag een vuistgevecht met den sterksten man van Nettuno, den smid Tignosi, aangaan, en alle meisjes en vrouwen zijn op het slot genoodigd voor een grooten maaltijd —"
De Zoratti's, die door de overvloedige nieuwtjes van den handelaar tot onvrijwillig zwijgen waren veroordeeld, sprongen nu op.
„De oude helsche voorspiegelingen!" riep de oude vazal der Colonna's uit. „Het feestmaal zal de vischvijver voor Cesare zijn, waarin hij zijn schoone karpers vangt. Zie deze grijze haren, ze hebben veel beleefd, menigen strijd met de Orsini's, Conti's en Santa Croces, maar ze zijn pas grijs geworden door de schande van mijn eigen dochter, die tien jaar geleden in de armen van een kardinaal Borgia is gevallen. Nu komt de beurt aan u. Voor de lusten van den pauselijken zoon hebt ge uw dochters grootgebracht. Nettuners, in één enkelen nacht zal de schande over uw hoofd worden uitgestort. Wilt ge dat beleven?" Het oude lichaam had zich hoog opgericht, het oog schitterde van verontwaardiging, de lippen waren vertrokken en de handen dreigend ten hemel opgeheven.
Er werd driemaal op de deur geklopt. Onmiddellijk daarop riep buiten een dunne stem: „Chi dorme non piglia pesci! Wie slaapt, vangt geen visch!"
Alle gelaten vertrokken van angst. Alleen de Zoratti's, die het verlossende woord hadden herkend, spitsten verheugd de ooren, en de jonge Andrea sprong naar de deur, rukte haar open en viel voor een mannelijke gedaante neer, die nu in de schemering van het deurgat stond, gehuld in een herdersmantel, een grijzen slappen hoed op het hoofd, de beenen in kousen van geitenwol en door bruine linten omsnoerd, de voeten in de spitse, van gaten voorziene schoenen van ezelsleer gestoken, een hemd van grof, vuil linnen om het bovenlichaam. Het jonge gezicht was door vulkanisch stof, dat het zweet op de huid had doen koeken, volkomen onherkenbaar. Nu trad de vreemdeling, door den verrukten Andrea geleid, in den bescheiden lichtkring der lampen, wierp den hoed af en wischte zich met een slip van den mantel stof en zweet van het gelaat. Toen wierpen de verblufte mannen zich plotseling met uitroepen van vreugde op de knieën.
‚Heer! Heer! Heer!" stotterde de vreugde onhandig en teeder tegelijk uit de borsten. En de handen vatten den mantel en streelden dien, alsof hij een heilige reliquie was. De oude Zoratti bood met bevende hand den vreemdeling een plaats op het vat aan, terwijl Gimani de trap afstrompelde, om een stoel voor den eerwaardigen gast te halen en het vrouwvolk uit alle hoeken van den molen te voorschijn te jagen, opdat het op zijn hoede zou zijn en niemand

meer toelaten in de wolfstaveerne, want er was het huis een groot geluk wedervaren, dat echter tevens gevaar beteekende, als een onbevoegde er achter kwam, wie binnen deze armzalige muren vertoefde. En in volmaakte gelukzaligheid mompelde hij, terwijl hij den stoel bracht: „O, deze eer, deze onverdiende eer! Vespasiano Colonna laat zich in met den hond van den wolfsmole! Vespasiano Colonna!" Hij had den naam van den Heiland niet eerbiediger kunnen uitspreken.

De jonge heer uit het oude geslacht stond nog altijd ontroerd onder den aandrang van een overvloeiende vereering zijner voormalige dienaars.

„Leg meer planken voor de kijkgaten, opdat men ons licht niet ziet," zei de jonge Colonna met zijn stem, die helder was als klokkenklank.

Een visscher plaatste duigen van een vat voor de kieren der vensterplanken. En nu zagen allen naar de kunstig veranderde fijne adellijke trekken van den jongen man, die nog twee jaar geleden met zijn oom Prospero, den beroemden krijgsman, eigenaar van het kasteel van Nettuno was geweest. Ja, dat waren nog dagen zonder knechting geweest, want de Colonna's waren in alle landstreken ten Zuiden van Rome zeer vriendelijke heeren, en de boeren werkten zonder sterken druk voor hun kasteelen, van den wijn werd gaarne een cijns betaald, en als de soldateske gestalte van den ouden Prospero eenmaal in het jaar van plaats tot plaats reed, om den stand van den oogst te bezichtigen en den wijnoogst bij te wonen, dan waren het feestdagen voor de boeren van Colonna. Zij waren geen overmoedige heeren en kenden slechts één hartstocht: als afstammelingen van de oude keizerlijke partij der Ghibellijnen den paus en zijn Orsini's te beoorlogen. In het heele Zuidelijke Latium zaten hun burchtvoogden, en hun kasteelen verhieven zich van de Sabijnsche bergen tot in het dal van den Sacco. De edelste jongelieden uit de kleinere geslachten van Rome dienden hen, en al het zwakke en door den paus vervolgde volk verbond zich met hen tot heimelijken weerstand. Spanje had aan hen een trouwen steun en het huis Aragon in Napels was lange jaren met hen verbonden. Toen achterhaalde hen het noodlot. Het gelukte den diplomatieken kunsten van Alexander Borgia en zijn zoon, hen eerst tot zich te trekken, om hen daarna des te dieper in het verderf te storten. Met de hulp der Orsini's werd de invloed der Colonna's het eerst verzwakt, en op een dag liepen de pauselijke troepen storm tegen alle burchten van Colonna. De bergvestingen werden tusschen twee kleine kinderen der Borgia's verdeeld, Nettuno het zeeslot der Collonna's, kreeg de kleine Rodrigo, den zoon van 's pausen dochter

Lucrezia Borgia.
Het kasteel Nettuno had eenmaal paus Martinus V, de eenige paus uit het huis der Colonna's, tegelijk met Astura van de Frangipani's door aankoop verworven, en sindsdien had het daar in de onvreedzame wisseling der tijden onbestreden gestaan.
Op het vaderlijke slot, welks muren door een vaal licht werden omsponnen, richtten zich nu de smachtende blikken van Vespasiano, die met moegeloopen voeten, stoffig en vuil, naar het oude wolfshol was geslopen. Uit Napels had hij zich als schaapherder verkleed tot in het Patrimonium er door geslagen, was reeds tot Rome gekomen, had den grond daar al te warm onder de voeten gevonden, was vele soldeniers van Borgia tegengekomen, en had tenslotte, langs den rand der Pontijnsche moerassen schrijdend, Nettuno aanschouwd. Toen het begon te schemeren, was hij den beruchten wolfsmolen, waaruit de trouwste soldeniers van Colonna stamden, binnengeslopen, om vader Gimani te begroeten en daar het zaad van zijn wil uit te werpen.
Nu groetten hem door de ronding van een kijkgat de doffe muren van zijn vaderlijken burcht. Zijn vader zelf was al lang dood, de moeder onder de bescherming van trouwe vrienden in Taormina.
Met gebogen hoofd, als een in gebed verzonkene, liet hij de herinneringen, die hem van de muren van den burcht toewaaiden, zijn hart doorhuiveren. Als hij den blik scherpte, zag hij de kleine, afgebrokkelde tinnen, waar hij zijn kinderpijlen had afgeschoten, en de kleine zijpoort, waardoor hij met andere knapen naar het strand was gestormd, om zeeslagen te spelen en de van zand gevormde Saracenentorens te vernietigen. Ook op de boot had hij meisjesschouders gekust en menige teere bloem geknakt.
„Dat wij u weer hier hebben!" jammerde de oude Gimani knielend, terwijl hij den heer de hand kuste. Men wist niet, of hij weende, want zijn oogen waren altijd betraand, alsof zij met zeewater waren volgezogen. „Bleek bent u geworden, edele heer, alsof u onze koorts in de beenderen hebt."
„Het leven ver van het vaderland maakt bleek, oude," zei Colonna met somber gelaat. „Hoe gaat het u, menschen? De kardinaal laat u groeten."
„Jij bent Balbo, de ijzerhandelaar, nietwaar?" wendde Colonna zich tot den levendigen Nettuner.
„Ik heb immers de hoepels voor u gesmeed," lachte Balbo, „en menig gebroken stuk speelgoed weer heel gemaakt. Gelooft ons, heer, sedert de Colonna's zijn verjaagd, willen onze muilezels niet goed meer vreten, over den wijn komt de wijnstokluis, de ratten vermeerderen zich, de schepen vergaan, omdat het vuurtorenlicht

van Anzio dikwijls uitdooft en nog nooit dreven er zooveel doode visschen in zee als nu. Komt u van Rome, edele heer?"
Vespasiana nam een diepen teug uit de groene steenen kruik, die de wolfsmolenaar hem had gereikt. „Rome is er erg aan toe. Ik heb Cesare Borgia gezien, en u zult hem met Sint Jan ook zien."
„Als Cesare door de straten gaat," vertelde Vespasiano verder, „heeft hij een drievoudigen ring van lijfwachten om zich heen, want ook hij heeft reden om voor heel Rome bang te zijn."
„Hoe ziet hij er uit?" vroeg Ercole Landi nieuwsgierig.
„Schoon als een aartsengel van Perugino en sterk als Simson. Acht dagen geleden heeft maar de helft van een prelaat op de Engelsbrug gehangen, en Cesare Borgia reed voorbij en bekruiste zich glimlachend. De sloten van Orsini zijn gevallen, aan de muren bengelen nog de lijken der voogden, en u hebt zeker ook van de dappere Tiziana de' Calvi gehoord, die haar burcht in de lucht liet vliegen, om Cesares giftigen kus te ontgaan. Bloed en rook zijn de kenteekenen der Borgia's. Cesare houdt het heft in handen, hij is hertog der Romagna geworden en wil spoedig koning van de wereld zijn of paus bij des duivels genade. Alle goddelijke en menschelijke rechten heeft hij gebroken en hij heeft het wankele scheepje van Petrus, waarop de machtelooze stuurman Alexander zit, in den storm gedreven, opdat het geen veilige haven meer vindt. Hij is onaantastbaar als een egel, onuitroeibaar als een rattenkoning, en indien men niet onder zijn bloedige grootheid had te lijden, zou men haar moeten bewonderen."
Balbo werd rood van nieuwsgierigheid. „En hoe is het met Parisana?"
„Cesare zal, als het hem in den zin komt, de courtisane misschien tot hertogin verheffen. Maar vrienden, ik ben niet als een dief in den nacht gekomen, om u over de liefhebberijen van onzen doodsvijand te vertellen, maar om u te vragen: Hoe lang nog zal uw lankmoedigheid duren?" Weer wierp hij door een spleet bezorgde blikken in den nacht.
„Hebt geen angst, edele heer," stelde Gimani hem gerust. „De honden slaan bijtijds aan, en bij de deur staat mijn Nanna, die heeft wolfsoogen en ziet tot in het oogwit van den torenwachter op den burcht. Heer, als het aan ons lag, zouden we liever vandaag dan morgen tegen den burcht optrekken en Aquasparta op de hoogste tinne vastspietsen."
„Ja, ik weet het, de bloedhond stort de schaal van Borgia's toorn over alle dienaars van Colonna uit, maar hij is evenmin als Cesare met gewone wapens te verslaan. En bovendien — waar zijn de

helden, die zich in zijn nabijheid waagden? Van Rome is geen heil meer te verwachten, want het bestaat uit zwermen van prelatenknechten, sycophanten, pharizeeërs, bullenschrijvers en in lediggang geschoolde en door de pauselijke euveldaden besmette dagdieven. Maar zie, hier aan zee woont nog ongebroken kracht, — o, komt heel dicht bij me, vrienden, zie, gij zijt op het woord van den braven Ercole Landi bijeengekomen, om den nood van uw landslieden in uw handen te nemen. De besten en trouwsten van Nettuno heeft hij uit hun nooddruftige holen weggelokt, om met hen over den weg ter bevrijding te beraadslagen. Nu ben ik onder U en vraag u, of gij mij uw lot wilt toevertrouwen."
De bezwerende, met eelt bedekte handen grepen naar zijn herdersvacht.
„Edele heer, jaag ons naar het slot, en wij dooden Aquasparta," riep een visscher uit.
„Kalm, kalm, Rome is niet in één dag gebouwd, en men zegt, dat de visch bij den kop stinkt. Wat zou het u baten, als u Aquasparta uit den weg ruimde? Als u Aquasparta wilt treffen, moet u Cesare treffen. En treft u Cesare, dan treft u ook den paus en daarmee valt het heele duivelsche bewind in puin."
De op wraak belusten knarsetandden, alsof zij graniet wilden stukbijten. „Laten we dan Cesare Borgia treffen!" barstte de opgezweepte woede van Ercole Landi uit.
Alle gezichten waren koortsachtig van opwinding. De demon der wraak in Vespasiano's hart had gemakkelijk spel. Maar hij, de ontwikkelde, superieure kop arbeidde subtieler dan de al te licht bewogen harten van zijn partijgangers. „Ge wilt dus de hellebaardmuren der Spanjaarden doorbreken, gij, de arme Lazarussen, de wapenlooze knechten? Wees slim als de slang en eenvoudig als de duif. Men zegt, dat Cesare in den slag een diamanten helm draagt, en wie dien in handen krijgt en hem met boksbloed zacht maakt, zou den hertog kunnen neerstooten. Zie het leven van ieder van u is zoo kostbaar, dat men het niet nutteloos zou mogen opofferen." Met sluwe berekening vleide hij de menschelijke waarde van deze armoedzaaiers, en dankbaar blikten hem een paar oogen aan. Het was immers gemakkelijk, hun harten in beweging te brengen. De paus zwelgde in tafelgeneugten, en zij leefden in steenen holen en slikten kalebassoep en brood.
Vespasiano deed, alsof hij een gedachte overwoog. Toen zag hij het dozijn mannen met bedachtzaam gelaat aan. E was geen onder hen, dien hij een offer kon toevertrouwen. Ook Ercole Landi niet, want indien hij nog was verloofd als twee jaar geleden, dan — er flitste een straal door Vespasiano's gedachten. Had Ercole niet het schoonste

meisje van Nettuno tot bruid? Hoe heette ze ook weer? En nu sloeg hij den in samenzweerdersgedachten verdiepten visscher op den schouder, zoodat deze opschrikte. „Luister eens, Ercole, je houdt toch van je meisje, de schoone, — ach ja, de schoone Carmela Accolti?"
De jongen werd gloeiend heet. „Wie aan Carmela komt, wordt tot vischvoer gemalen," zei hij snoevend.
De honden knorden. Gimani sprong toe en hield hun den bek toe. In het volgende oogenblik klonk door den beginnenden maannacht iets, dat op een spookachtigen roep leek, die langzaam aanzwol, vervaagde, zich weer verhief en nader kwam.
De visschers rukten zich los uit den ban der oproerstemming en allen drongen naar het kijkgat, waar men de planken wegtrok. Een gebochelde, scheeve gestalte met een donkerrood dronkemansgezicht fluisterde: „De sibylle! De sibylle!"
Vespasiano kende de sinistere vrouw, die in den reuk van een half heidensche, half heilige macht stond en zich in de tufsteenen aan het zeestrand had ingegraven, om Gods wijsheid te doorgronden en in ernstige tijden het geweten der kustbewoners wakker te porren. Reeds onder paus Innocentius VIII zat ze grauw als een spin en verdroogd in de tufsteengrot, die met de resten van een half in zee verzonken peristyle was opgevuld, en dreef handel in wijsheid, welke zij, toen ze nog kon lezen, uit een kostbaren Bijbel en uit andere geheimzinnige handschriften te voorschijn haalde. Men zei, dat ze uit een edel huis stamde en ten tijde der Avignonsche pausen in een donkere liefdesgeschiedenis verwikkeld was, waarbij ook politiek verraad en allerlei spokerijen in het spel zouden zijn geweest. Haar weten was diep, en van de Elysische geheimen, zei men, wist zij ook meer dan een eerlijk christenmensch betaamde. Toen de zonderlinge geleerden uit Griekenland naar het oude villastrand kwamen, om opgravingen te verrichten, onderhielden zij zich dikwijls met de wonderlijke oude vrouw. Vespasiano herinnerde zich de tijden, toen hij zelf menigmaal haar zegen had gevraagd, eer hij op een gevecht met de Orsini's was uitgetrokken; ja, menigen minnehandel had hij van haar profetie afhankelijk gemaakt, die zij met behulp van een geheimzinnige rookpan boven een ijzeren stellage uitsprak.
Nu hoorde men de weeklacht der oude vrouw naderkomen, en Vespasiano aanschouwde in het bleeke maanlicht de door twee dwergachtige mannetjes begeleide gestalte der sibylle, die als een grauwe schaduw uit den Orcus voortstrompelde.
„Brengt haar hier," beval Vespasiano.
Toen snelden twee jonge kerels naar beneden, en spoedig daarop

sleepten zij de oude kraai met de twee potsierlijke dwergen in het muizennest.
Op den drempel der kamer stond de voet der half blinde vrouw stil. Gimani wilde haar op een oude kist neerdrukken, maar de sibylle sloeg met verbazingwekkende kracht met haar stok op het vermolmde ding, zoodat de omstanders ter zijde sprongen. Toen nam zij de dwergen bij de handen, drukte hun vierkant, rimpelige waterhoofden tegen haar lendenen en stapte met hen langzaam over den betegelden, rooden vloer naar het kijkgat.
Men wist niet, of zij de dwergen leidde of dat zij door hen werd geleid. Zij strompelden als jichtige zieken, steunden eveneens op arbutusstokken en hadden slimme gezichten, door een perkamenten huid omspannen.
De sibylle stond nu bij het kijkgat. Het scheen, dat haar bovenaardsche blik in het schemerige licht van den nacht onderdook. Het grauwe, togaächtige linnen, door een geeseltouw om de heupen samengehouden, hing in ontelbare vouwen om haar botten en verhoogde het spookachtige van haar verschijning. Om den hals sloot het gewaad met een vuurrood plooikraagje, zoodat het leek, alsof daar het breede litteeken van een worging glansde. De spitse, krijtwitte, dunne neus zat als een vreemd lichaam in het omberbruine, skeletachtige gezicht, en het glanslooze, half gedoofde oogenpaar gaf dit slechts de uitdrukking van een doodenmasker. Zoo stond zij als een wezen, vreemd aan de aarde, door den adem van een onsterfelijke wereld beroerd, voor de samenzweerders.
Vespasiano naderde haar als een kostbaar tabernakel. „Wat drijft je, sibylle, weeklagend door den nacht?" vroeg hij zacht, als vreesde hij, haar vermolmd wezen met den klank van zijn stem te breken.
Een herhaald jammeren, als de gerekte klank van een windharp in den herfstnacht klinkend, antwoordde hem. En de dwergen loerden verstolen, alsof zij den vrager tot op den grond van zijn nieuwsgierige ziel wilden schouwen. Toen legden zij de dorre handen in elkander en de eene met het verwilderde, baardige gezicht knorde in slecht Italiaansch: „Alleen vragen, wat noodzakelijk is."
„Is u een ongeluk overkomen?"
„Men heeft ons uit het hol gejaagd," klaagde de tweede dwerg, wiens stem denzelfden knarsenden klank had, alsof hij de tweelingbroeder van het andere schepsel was.
„Wie heeft u verjaagd?"
„Spaansche knechten met spiesen, antwoordde de eerste weer, en zoo wisselden zij elkaar regelmatig in het antwoorden als afgerichte slaven af.

„Wat hebben de knechten jullie gedaan?"
„Een gebod van den paus heeft ons verjaagd."
„Waarom?"
„Omdat onze Heilige Maagd de dood van den paus heeft verkondigd."
„Waarom heeft ze dat gedaan?"
„Ze kon alleen zeggen, wat ze zag."
„Wat heeft ze gezien?"
„Zwarte vogels vlogen over het Vaticaan — wee!"
„En de dood in de gedaante van een zwarte kat aarzelde met den sprong naar de borst van den paus; maar zij sprong toch!"
„En in den nacht, toen ze dit zag, gloeide het blad van den Bijbel, waarin staat geschreven het woord van Zacharias: En zie, er zaleen man komen, wiens naam is Zemach, onder dien zal gebouwd worden de tempel des Heeren, en hij zal zitten en heerschen op den troon."
„En de paus hoede zich voor één van de twee-en-veertig Egyptische onheilsdagen!"
Toen vormde zich uit het gejammer een verstaanbaar woord.
„Wie — zijn — die mannen?"
„Het zijn goede vrienden van je," zei Vespasiano, „die met hen, die je willen verdrijven, niets gemeen hebben. Waar wil je nu heen, sibylle?"
„Naar den tuin Gods, man," antwoordde de dunne, glasachtige stem.
„Je hebt nog te leven, we zullen voor je zorgen, de wolfsmolenaar zal je in zijn huis houden als een splinter van het heilige kruis."
De heer des huizes verzekerde met een hondsch-kruiperig gebaar, dat hij bereid was, dit te doen. De sibylle tastte met de hand naar den jongen spreker. „Dat is — dit is — de hand van een mensch, die iets groots in den zin heeft. Je bent uit het geslacht van hen, die daar waren."
Colonna hoorde zijn bloed onstuimig stroomen bij den speurzin der oude vrouw. „Het is zooals je zegt, sibylle. Verkondig mij, of mijn wil wordt gezegend."
Toen liep iets als een golvende kramp door het lichaam der oude, zij kromde zich in pijnen, haar vingers verbogen zich, en de blauwe aderstrengen op de handen zwollen op en schenen op het punt te barsten. De spookachtige kop verhief zich als een kalkoen uit den vuurrooden halskraag, de witte, dunne haarvlokken stonden als kleine spiesen naar alle zijden uit, de glanslooze oogen kregen een lichten gloed, alsof pupillen en iris tot een geleiachtig bolletje versmolten, en de lippen verkondden op zeldzaam vreemden toon het visioen der ziel: „De tijd is tegen morgen voleindigd — over vader

en zoon laait een vlammenschrift — onleesbaar — en Cesare Borgia —" Alsof zij huiverde voor het visioen hield zij op, en op haar mond kwam wat schuim.
„Wat is er met Cesare Borgia?" Vespasiano greep getig als een gier de hand der sibylle.
„Een werktuig — der goddelijke wraak — zie ik rijden — op een stier — een vrouw met zwart haar — en in Nettuno — gaat op het zaaisel — van het vergif af — wee mij! Heil u! Europa rijdt op den stier — ik zie zijn bloed — stik, wijsheid van Amalthea! Stik!" De laatste woorden stierven reeds in gestamel, dat geen verklaring meer toeliet. Krachteloos vielen de armen omlaag, en als een door booze betoovering verwelkte bloem hing zij op den stoel en scheen te vergaan. De dwergen, die zulke aanvallen gewend schenen te zijn, stonden bewegingloos als twee versteende schildwachten naast het uitgeputte spook.
De Zoratti's streken met natte doeken over haar voorhoofd. Men legde de vrouw op den steenen vloer. Ercole bracht verbanden en azijn.
Plotseling klonk schril van beneden een vrouwelijke stem, het was een gekrijsch als na een schrik. Vespasiano keerde zich naar het kijkgat, dat een stuk van het maanlichte landschap cirkelvormig uitsneed.
Toen ontwaarde hij een zeldzaam beeld, dat hem met een zachte huivering vervulde en hem deed verbleeken Door den groenachtigzilveren nacht reed op den rug van een buffel een meisje met zwart haar. Europa op den stier. Het woord der sibylle scheen vleesch en bloed te worden.
Nader en nader reed het meisje op den molen toe. Vespasiano herkende nu gestalte en gelaat. Dat was zij, de schoone Carmela Accolti. Voor de deur beneden ging het vrouwengekrijsch in gelach over. Maar Vespasiano lachte niet. Hij trok Landi naar het kijkgat toe.
„Die zottin!" lachte de visscher eenigszins geërgerd.
„Die redster!" meende Vespasiano op veelbeteekenenden toon.
En Ercole deed de oogen wijd open. „Die?" vroeg hij onnoozel. „Neemt u me niet kwalijk, maar u bent ziek, edele heer."
Maar Vespasiano was niet ziek. Zijn gezond verstand schoot pijlen naar het beeld van deze donkere amazone in den maannacht.

De zon wierp haar gouden vuur over de kleine stad. Zee en hemel verdronken in blauw. Uit de nauwe, kromme straatjes met de afgebrokkelde, gebarsten gelaten der huizen drongen de menschen naar het plein voor het kasteel, waar de kleine palazzi der oude vazallen van Colonna stonden en een paar schamele huizen, waartusschen

de tinnen van een wachttoren verrezen. De meeste daken daalden in de richting van den hof af, zoodat de afsluiting tegen den stralenden hemel aan de straatzijde een kroonlijst of een tinne vormde.
Op het ongeplaveide plein, waar het platgetrapte gras in roestbruine pollen onder de zonnepijlen verwelkte, hadden de menschen zich vereenigd, en van mond tot mond ging het angstige woord: De Borgia's komen. Maar nog een andere tijding verspreidde zich onder de menigte van het marktvolk, dat hier snaterend zijn zaken afwikkelde en de nieuwsgierigheid den vrijen teugel liet. Het Sint Jansfeest stond voor de deur, en de paus zou het hier zelf vieren.
Daar stonden de schel gekleede vrouwen van Nettuno, met vurige oogen of met zwaarmoedigen blik, borst en hoofd met ijdele sieraden behangen, het zwarte haar gekroond met den goud- of zilvergestreepten hoofddoek, die boven het trotsche voorhoofd blonk, en de jonge meisjes in roode jakjes en met goud geborduurden rooden, viooltjesblauwen of geelgroenen rok, gesticuleerend en kletsend. Zij praatten juist honderd uit over het gebod, dat vanmorgen met trommelslag op het plein door Spaansche ruiters was verkondigd, en rekten de halzen naar de rijk versierde muilezels, die, van Rome komende, allerlei gereedschappen naar het kasteel der Borgia's brachten, naar de gegalonneerde dienaars en knechten, die groepsgewijze de stad binnentrokken. De visschers drongen met hun manden tot de praatzieke vrouwen door en dikwijls sloeg een hagel van vloeken door den gloed, als man en vrouw op elkander stieten. Bruine herders met schapenpelsen, door de zon verbrande gestalten uit de Volskerbergen, die hun inkoopen deden, wandelden, begeleid door hun witte honden, met vadsige schreden door de menigte en wierpen minzieke blikken naar de stadsmeisjes, die hun bruine lichamen lenig als angorakatten in de zon wiegden en met haar ravenhaar, waarin helgele bloesems waren gestoken, de bergbewoners coquet tartten.
De kooplui brachten nieuwe geruchten uit Rome over. Er was één, dien de angstige Nettuners formeel belegerde. Dat was de lange Simone met de zakmessen. „Wacht maar, ze zullen jullie laatsten buffel wegvoeren, die van Rome, zooals ze het met die van Sermoneta hebben gedaan."
„O, mijn goede, zwarte buffelstier!" stamelde een Nettuner kramer.
„Waarom ben je bang?" blafte hem een ander aan. „Met jammeren zijn we niet geholpen. Jullie bent allemaal slaapmutsen, door de zon verdord of door de koorts verslapt."
„En ik zeg, dat men alles in het rond moet dooden, opdat Cesare Borgia een woestijn vindt," ried een andere wijze man.
Een dwergje zei: „Cesare's dienders trekken van plaats tot

plaats, om de mooiste meisjes van Latium te zoeken."
„Ik stel voor, dat we, om den hertog verzoeningsgezind te stemmen, hem alle Madonnabeelden door maagden in plechtige processie tegemoet laten dragen," meende een looze vos.
„Dan neemt hij beelden en maagden en stuurt alleen de beelden ongedeerd terug," lachte door de hilariteit der anderen heen de lange Simone.
„Spot niet met den hertog," mengde zich een soldenier in het gesprek, die onder hem had gediend. „Hij heeft een strenge tucht onder zijn mannen, hij kletst niet zooveel als jullie, maar hij handelt. In het legerkamp voor Faenza lag hij eens in 't gras. Toen kwam er een gifslang aangekropen, alles sprong overeind, alleen hij bleef liggen en bezwoer de slang met zijn blik. Een soldenier wilde haar tenslotte dooden. Toen zei Cesare: „Wil je dooden, wat ik heb begenadigd!" En hij gaf hem een kaakslag, dat hij onderstboven viel."
„Ja, ja, die vent herbergt den duivel zelf," bevestigde een kuiper.
„Spreek niet oneerbiedig over den hertog," bracht een deftige burger in het midden.
Het was de edele en aanzienlijke raadsheer Agniolo Martinese, die met zijn knappen zoon Lorenzo plotseling midden tusschen de pratende burgermenschen stond. „Waarom laten jullie je goed humeur bederven door leugens over Cesare Borgia?" voegde hij bijna grimmig den naast hem staanden toe.
Een paar handen grepen onderdanig en kruiperig naar de fijne stof van zijn wambuis, om het te kussen.
„Jullie zijn toch allemaal bange hazen," zei Agniolo kwaad „Jullie wilt in vuil en verdorvenheid vergaan. Hier, zie eens naar mijn zoon" — hij plaatste den slanken jongeling als een monster, dat moest worden gekeurd, voor de gapende gezichten —, „ziet hij er uit, alsof hij afgeranseld is? En hij heeft toch haast zeven maanden onder Cesare Borgia daarginds in de Romagna gezeten. Is hij niet keurig van voorkomen en optreden?"
Een paar menschen vielen hem liefdoenerig bij. „O, o! de zegen van de Madonna en alle heiligen op uw hoofd!" riep een matrone met vuur uit en streek haar vuilen neus langs zijn mouw.
„Nu, luister dan, hij is in Forli, Imola, Cesena en Urbino geweest en moet het opmetingswerk voor de nieuwe scholen verrichten, die de hertog nu in alle steden van de Romagna begint te bouwen."
„Wie Cesare Borgia niet in het nieuwe land heeft gezien, kan ook geen woord over hem spreken," zei nu Lorenzo Martinese met zijn innemende stem. „Bij God, of zoo u wilt, bij den duivel, Cesare is groot en onbevreesd, onbuigzaam en rechtvaardig, dapper en wijs, hij veracht ieder gevaar en schikt zich niet in het onvermijdelijke,

maar strijdt er wakker tegen. Ook ik haatte hem, menschen, toen ik nog den Romein Cesare Borgia kende, dat kunt u gerust gelooven, maar den Romagnool Cesare Borgia moest ik liefkrijgen. Uit mijn Saulus is een Paulus geworden. En weet u waardoor? Door de rechtvaardigheid, waarmee de hertog zijn zware taak verricht."

„Is dat mogelijk?" verwonderde zich de stoppelbaardige man met den vischbek.

„U zult hem immers hier ook gauw te zien krijgen. De heele Romagna leed onder de kwelling der ongerechtigheid, onder de willekeur der kleine tyrannen. En vraag nu eens, of ook maar iemand onder de Romagnolen een reden tot klagen heeft, of niet ieder zijn leven voor den hertog zou willen geven. En zijn troepen! U moest de discipline eens zien, het respect, de orde —"

„Haha, daar heb je 't!" mengde zich de soldenier in het gesprek, die reeds eerder den hertog had verdedigd.

„Ik heb zijn legerkamp gezien. Daar wordt geen kip geslacht, zonder dat de aanvoerders er van weten, geen diefstal en geen plundering, geen moord en geen losbandigheid."

„En heeft hij niet zijn eigen stadhouder, den tyrannieken bloedzuiger Ramiro di Lorqua laten vierendeelen, omdat hij onrechtvaardige doodvonnissen velde?" riep de soldenier weer er tusschen door.

De oude Martinese legde den jongen welwillend de hand op den schouder. „Braaf, mijn zoon. Heb je den hertog gediend?"

„Twee jaar, heer, en ik heb gezien, hoe hij ieder schepsel naar zijn verdiensten behandelt. Wat is er gebeurd — luister, menschen — halverwege tusschen Faenza en Forli? Ach, dat brengt ons allemaal de tranen in de oogen — luister maar! Het paard van den hertog wordt schichtig en tolt met hem rond op een brug, die over den Ronco voert. Precies in het midden van de brug werpt het paard hem af, en de hertog vliegt in 't water. Iemand springt hem na en trekt hem, zelf met het water worstelend, poedelnat er uit. Wie was dat? Iemand, dien hij daags te voren vijftig stokslagen had laten geven, omdat hij bij een arme weduwe had ingebroken."

De toehoorders gesticuleerden en gaven luidruchtig hun bijval te kennen.

En Lorenzo ging voort: „En hoe dankbaar zijn hem de Romagnolen, dat hij de heerschappij der condottieri over de kling heeft gejaagd."

„Maar, heer, heeft hij hen niet bij Sinigaglia vermoord?" vroeg een argwanende kramer.

„Zeker. Wat moest hij doen? Ze hebben immers tegen zijn leven samengezworen. Mag een onderveldheer, een overste dat doen?"

„Ach, hou op met de condottieri!" zei de oude Martinese. „Ze wilden zelf kleine hertogen zijn en hem aanvallen. Nu heeft hij de Romagnolen zelf onder zich genomen, en die beschermen nu land en hertog met een trouw, die werkelijk alleen jegens den rechtvaardige en sterke wordt gehandhaafd."
„Dat moet men toegeven," hielp de zoon den oude, „beter één groote, rechtvaardige tyran dan tien kleine, onrechtvaardige."
De bouwmeester streek zich zelfvoldaan over het haar. „Hij heeft de voortreffelijkste vestingbouwers van Italië naar de Romagna gehaald, om alle steden te versterken en het land van kanalen te voorzien. En wat heeft hij den steden niet al gegeven! Ze mogen zich zelf besturen, mogen zelf hun priors en signoriën kiezen, hun eigen belastingen innen en hun garnizoen houden. Kijk, zijn vroegere wreedheid is slechts middel tot het doel gebleken, hij kon niet anders dan wreed zijn, omdat de vroegere onderdrukkers van het volk ook wreed waren. Moest hij hen met zachtmoedigheid straffen?"
De menschen sperden mond en oogen open.
„En u moest de mannen van uw slag daarginds hooren vertellen, hoe minzaam de hertog hen behandelt. Daar gaat de hertog zonder pantser en zonder lijfwacht uit, want hij weet, dat de Romagnolen evenveel van hem houden als de Romeinen hem haten, die alleen zijn weg naar de macht, maar hem niet in zijn macht zelf hebben gezien.
„Maar een duivel is hij toch!" riep een hardnekkige Colonnese er tusschen.
„Hij is en blijft een tyran, maar de grootste!" beet een bekeerde Nettuner hem toe. „Maar jij bent en blijft een domkop!"
„Maar de grootste!" voegde een spotvogel er hoonend aan toe.
Toen kwam het tot een worsteling, die de beide Martineses lachend den rug toekeerden.
Lorenzo dweepte echter nog een eind weegs over Cesare Borgia, dien Colonna in het molenhuis zoo vreeselijk had uitgemaakt.
Zij drongen door het gewoel naar het raadhuis.
In een hoek van de markt waggelde moeder Gimani tusschen het opgewonden volk, dat zich om de groote kippenmand van vrouw Felice verdrong. De wolfsmolenaarsvrouw, nog geheel vervuld van de gebeurtenissen, die zich gisteren in den wolfsmolen hadden afgespeeld, trachtte behalve haar kooplust ook haar nieuwsgierigheid te bevredigen. De molenaarster klepperde op haar leeren sandalen van vrouw tot vrouw en ontlokte haar handig allerlei nieuwigheden, die voor den molen van belang konden zijn. Haar uiterlijk leed niet aan overdreven zindelijkheid, slordig hing het gescheurde kleed om

de breede heupen, en onder den rokzoom kwam bruin het vuile roest van haar bloote voeten te voorschijn, het ronde buikje wiegelde bij elke schrede en in een schoon rhythme zwaaiden de vette borsten mee. Men zou haar nooit hebben aangezien, dat zij een schoone jongere zuster had gehad, de moeder van Carmela Accolti. Het was zeventien jaar geleden, dat Monna Lia, die den wakkeren kastelein Accolti in Civitavecchia had getrouwd, was overleden. En het geheim van haar dood hoedde de zuster Gimani met zeldzame standvastigheid.

Ze begaf zich naar een vrouw, die in allerlei rommel handelde, bij wier uitstalling een dozijn opgeschoten jongens en kinderen zich om een gevangen raaf verdrongen. Bij Amelia Ruzatti kon men alle nieuwtjes heet van de naald in ontvangst nemen, want zij was de vrouw van een stadswacht. Midden in het geschreeuw der kinderen gaf vrouw Ruzatti haar kostbaarheden prijs. „U moet weten, vrouw Gimani, het zal een Sint Jansfeest worden, zooals de zee nog nooit heeft beleefd. Alleen geloof ik, dat de heilige Johannes zoo groen als zijn sprinkhanen zal worden, als hij ziet, wat z hem in Rome hebben toegedacht."

„Wat hebben ze hem dan toegedacht?" vroeg de wolfsmolenaarsvrouw gretig.

„De paus zal de zee zegenen, maar hoe!"

„Hoe zal hij het dan doen?"

„Met de duivelskarwats. Weet u, wat de paus heeft uitgedacht?"

„Wat heeft hij dan uitgedacht?"

„Bij Santa Maria in Fiore, bent u er dan niet bij geweest, toen de Spaansche ruiters het hebben uitgeroepen?"

„Ik heb 't verzuimd, doordat vrouw Santa me juist m'n likdoorns sneed. Nu, wat hebben de Spaansche ruiters aangezegd?"

„Het gebruik met de visch heeft hij afgeschaft, de paus. Heeft op Sint Jan na de hoogmis niet de oudste visscher van Nettuno den schoonsten zeebarbeel op een zilveren schotel aan den celebreerenden kardinaal overhandigd?"

„Dat heeft hij gedaan, zoo waarachtig als God!" bezwoer moeder Gimani gewichtig, alsof het heil der wereld op het spel stond. „En ik zie nog altijd den ouden Barbasetti met den gordel van biezen om het lijf, de plokken gras op het hoofd en de schelpen in de ooren druipend uit de zee stijgen en over het zand voortstrompelen naar de mistent."

„Ja, de oude Barbasetti doet 't niet meer, die vangt de visch in het Petrusmeer boven. Maar er is iets belangrijks gebeurd, waarvan het gouden oor der bazuinblazende engelen zal scheuren, als ze het hooren."

„Bij de Madonna van Aquila! Wat voor belangrijks is er gebeurd?" De vette tante zette oogen op, alsof in het volgende oogenblik een heilige uit den hemel langs haar heen zou trekken.
„Geen enkele visscher zal de visch meer overhandigen."
„Nee?"
‚Ja, zoo wil de paus het. Hij heeft geen behoefte aan het dorre geraamte van een ouden Nettuner met schelpen in de ooren —"
„Is dat bij God de zuivere waarheid?" Vrouw Gimani plantte de armen in de zijden, zoodat zij er uitzag als een dikbuikige Etruskische vaas.
„Het is de waarheid, zooals het de waarheid is, dat voortaan inplaats van den visscher het mooiste meisje van Nettuno de visch zal overhandigen."
„Nee?"
„Ja!" brulde de oude Ruzatti de vrouw van den molenaar toe.
„Dan blijft de zon stilstaan." Vrouw Gimani stond er volkomen hulpeloos bij. En de koopvrouw kneedde uit een stuk deeg een heilige Maria. Ja, zoo hadden de Spaansche ruiters van den paus het werkelijk verkondigd. Daar na den dood van Barbasetti de stadsoversten het niet er over eens konden worden, wie in zijn plaats de visch moest overhandigen, stelde men de heele aangelegenheid in handen van de pauselijke kamer, die de zaak aan het Hoofd der Christenheid zelf voorlegde. Alexander besliste even snel als eigenaardig. Hij wees op den heidenschen aard van het gebruik, want de visscher stelde immers niemand anders voor dan den ouden zeevader Nereus of god Neptunus, die nu den christelijken heerscher de verschuldigde schatting in den vorm van een visch moest overhandigen. Indien nu de zeevader was gestorven, kon in zijn plaats de schoonste der Nereïden de ceremonie verrichten, en het zou er zeker aardiger uitzien, indien uit den vloed, Venus gelijk, een bloeiende vrouw opsteeg, dan wanneer de stokmagere Barbasetti met de tranende oogen en de uitstekende ribben uit het water strompelde.
„En dat alles kan gebeuren, zonder dat de hemel instort?" vroeg vrouw Gimani verontwaardigd.
Reeds stond een nieuwe kletskous naast haar, vrouw Maliana, de echtgenoote van den doodkistenmaker. „De hemel stort niet in, vrouw Nanna, als een mooi meisje uit het bad komt, waarom zou hij dan instorten, als de paus daarbij toeziet? Die heeft toch al meer meisjes uit het bad zien klimmen in zijn lange zondaarsleven." Ze liet haar lichtblauwe eendenoogen rollen, waarin altijd een paar tranen blonken, hoewel de oude morsebel bewegelijke lachspieren had. Ook de stadspijper Chismondi kwam er bij, een ietwat scheelgegroeide kerel met een neus vol wratten en ronde vogeloogen,

waarin een schalksche glimlach blonk.
„Zonde, zonde! de paus wil ons onteeren!" jammerde vrouw Gimani.
„Ben jullie door een vreemde vloo gebeten, vrouwen?" kwam de stadspijper er tusschen. „Op jullie naakte corpus is de paus niet gesteld, dat kun je op mijn woord gelooven."
Toen belaagden zij hem met haar vuisten, tot hij van eenige jongens hulp kreeg. Spoedig was het heele vechtende troepje onder algemeen gelach bij de uitstalling van de koopvrouw beland.
Men bemerkte beweging voor de groote poort. De menschen stroomden naar één punt te zamen. En plotseling vloog een naam door de lucht: Carmela Accolti!
En de menschen zwermden als bijen over de markt. Van lip tot lip sprong het: Carmela Accolti is gekozen! Carmela Accolti is tot visschersmeisje gekozen.
Vlak bij de koopvrouw viel een log vrouwspersoon in de armen van den scheefgegroeiden stadspijper. Deze zei niets anders dan: „De jonge zou mij liever zijn." Maar hij aaide de half bezwijmde Nanna Gimani over de vette wangen en zei: „Nu ja, zoo groot is het ongeluk niet, de allerschoonste dochter te hebben, moeder Gimani. Al is het ook niet uw eigen!"
De wolfsmolenaarster was spoedig omringd. Men feliciteerde en spotte tegelijk. Slechts met moeite kwam de vrouw tot zich zelve. „Die eer! Die eer!" jammerde ze hulpeloos en wist niet, of ze zich ermee moest verheugen of dat ze van schande moest vergaan. Toen sleepten twee stadsknechten haar met onbeholpen galanterie naar het stadhuis, waar men haar het besluit der priors van Nettuno mededeelde, volgens hetwelk Carmela Accolti op Sint Jan den paus de visch zou overhandigen. Nauwkeuriger instructies zouden worden verstrekt door den pauselijken paleisoverste Rodrigo Borgia, die de regeling der plechtigheid te zamen met ceremoniemeester Burckhardt op zich had genomen.
Toen moeder Gimani door de middaghitte naar huis strompelde, was haar heele hoofd als leeggekrabd en hol. O, wat moest dat worden! Haar pleegdochter, het schoonste meisje van Nettuno, uit de zee stijgend, spiernaakt, voor den paus — — het beeld brandde in roode vlammen voor haar geest, zij merkte, hoe wierookwolken om haar Carmela opstegen en aller oogen op de schoonheid van dit visschersmeisje waren gevestigd. Neen, nu mocht de hemel niet invallen, nu moest hij stralend blauw zijn, om het feest te verfraaien, waarop het meisje Accolti triomfen zou vieren.
Nu waggelde moeder Gimani langs het strand naar huis.
Hijgend en bezweet kwam de matrone aan. Voor het huis stond een oude, op een sarcophaag gelijkende trog, dien de oude Gimani

uit een der ruïnes van de antieke Romeinsche strandvilla's had gesleept en die nu als waschtobbe diende. Daarop ging vrouw Gimani zitten, geheel uitgeput door de belevenissen. Om haar heen stond het dorre, spaarzame groen, smachtend strekten de halmen zich naar de schaduw uit, die van de boonenstaken kwam.
Daar renden vrouwen met stralende gezichten het huis uit; zij wisten reeds alles, want een muilezeldrijver had het hun verteld, die vlugger ter been was dan de vette Gimani. Waggelend als een eend kwam de kleine Niora aanzetten, de vrouwelijke huisknecht, en vrouw Severa, en de vriendin van Carmela, de welbespraakte, ruimhartige en kleinvoetige Annunziata Forse met het allerliefste engelengezicht, waarachter een kleine duivel zat. Als wilde wespen vielen zij op de matrone aan, sleepten haar in huis, en Annunziata roerde haar mondje: „Carmela weet reeds alles, en ze weent zich de oogen uit, de zottin, omdat ze alles voor zonde houdt. U moet haar slaan, opdat ze haar geluk leert begrijpen. O, Madonna, Madonna! Wat zou ik er niet voor geven, met zooveel eer voor den paus te staan! En Cesare Borgia zal er ook bij zijn, zegt u? Nou, dat is me toch wat! O! o! o! en dat uilskuiken grient, zoodat je haast mee zou huilen van ergernis." Tusschen haar radde rozenlippen glipte het tongetje heen en weer, alsof ze een echt adderwijfje was.
De oude Niora huilde uit sympathie mee. Ze was nu dertig jaar in den molen en in den dienst vergrijsd, en ze was onnoozel en hardhoorend.
Nu kwam ook vader Gimani er bij en wist niet, welke houding hij tegenover het geval moest aannemen. Het was te veel voor zijn eenvoudig visschersgemoed. Zijn pleegdochter moest moedernaakt voor den paus wandelen, juist voor den mensch, dien hij zoo grimmig haatte en tegen wien hij nu met anderen samenzwoer. Hoe moest hij zijn haat met de eer verzoenen? „Carmela, hoor je het, Nanna — Carmela! Op Sint Jan! Carmela! O! O! O! Ach, het is om er een kind van te krijgen."
„Wat zegt Ercole Landi er van?" vroeg de moeder druipend van zweet.
„Alsof die iets had te zeggen," zei de vader verontwaardigd.
„Hebben wij de kinderen niet bijeengebracht? Zoo gebeurt, wat wij willen. Ercole weet nog van niets, hij is ginds in Anzio. Maar Carmela, het kind —"
„Ze zal er tusschen uit gaan, dat weet ik," klaagde de moeder.
Onmiddellijk daarop lag het bruine, gelukkige ongelukskind aan haar hals. „Neen, voor alles in de wereld doe ik het niet! Ik zou wel eens willen zien, wie me daartoe kan dwingen."
„Wie je kan dwingen?" pikte als een opgewonden hen de moeder

op het weenende meisje in. „De paus met de tiara kan je er toe dwingen. Doe je 't niet, dan krijgen we den baarlijken Satan op ons dak."
„Wee je gebeente!" barsste de vader uit. Zijn angst dacht aan den op den hooizolder verborgen jongen Colonna. Dat ontbrak er nog maar aan, dat ze bij die gelegenheid het hoofd van de samenzwering vonden! Hij trok het meisje naar zich toe en siste: „Je houdt je koest, hoor, Carmela! Beschouw het maar als een eer, waarom de andere meisjes je zullen benijden."
Toen mengde Annunziata, de vriendin, zich met haar wijsheid er in. „Ik wil je wel vertellen, dat in het Sabijnsche gebergte twee dorpers om de eer hebben gevochten, het mooiste meisje voor één nacht in de armen van kardinaal Farnese te leggen. Ze hebben elkaar met steenen half kapot gegooid, als je dat maar weet. En jij wilt — hahahaha! Je weet bij God je lichaam niet op prijs te stellen. Ik zou het wel anders aanpakken, als de heeren priors mij hadden genomen. En met haar blinkende tanden zag zij de snikkende vriendin lachend aan en draaide toen, de armen uitdagend in de heupen geplaatst, als een tol rond.
„Overigens, hebben we niet de sibylle in huis?" triomfeerde de oude Gimani. „Voor wij haar naar Astura zenden, zullen wij haar in dit geval raadplegen."
Dat was den vrouwen naar den zin. „Of nog beter, we raadplegen onzen edelen gast," zei moeder Gimani met een knipoogje. „Die kent de wereld en weet van zede en gebruik en wat daarbij noodig is. Je moet het hem voorleggen, Beppo."
Carmela wierp zich met het hoofd op de tafel, die naar visch rook en door olie en allerlei spijzen bruin was gevlekt.
Annunziata kroop als een listig slangetje naar haar toe en knipperde met de grijsgroene oogen, waarachter Eva's erfzonde school. Toen fluisterde zij in het pikzwarte haar der vriendin: „Kleine dwaas, vanavond zul je nog dansen, dat je rokken wapperen. Haha, en als je de eer mocht hebben, den allerschoonsten en sterksten man, Cesare Borgia, ook maar eenmaal —"
„Zwijg, kat," stoof Carmela op. En haar oogen bliksemden van woede. „Geloof je, dat ik mijn lichaam door den eerste den beste laat misbruiken?"
„Door den eerste den beste! Hahaha! Al mijn tien vingers zou ik aflikken, als ik — ach, wat begrijp jij van gloed en geluk!"
„Als je arme doode moeder dit eens had beleefd!" riep moeder Gimani plotseling bedroefd uit. „Je vader in Civitavecchia bekommert zich niet om je, die laat de eer de eer, maar je moeder, o, die zou een mis hebben laten lezen voor den Sint Jansdag!"

De vader was naar boven in het muizennest gekropen, om met den verstopten Vespasiano te onderhandelen. De moeder was, nadat zij haastig haar kalebassoep had geslikt, met de oude Niora en vrouw Severa naar een van de molenkamers geslopen, waar zij de sibylle met de dwergen had verborgen. Zij had dien nacht een fraaie inkwartiering gekregen en was vol angst. Louter verjaagde menschen bevonden zich nu in den molen, nauwelijks een steenworp van de vijanden verwijderd.
Inmiddels poogde beneden in de beroete kamer, die tegelijk keuken was, de overredingskunst van Annunziata Forse een triomf te behalen. Zij sprak als op een zieke in en schilderde haar de zaak in gouden en blauwe kleuren af. „Kom nou, als je bovendien voor al je moeite en vriendelijkheid een belooning krijgt, een geborduurd zijden lint in je haar of een parel aan een gouden halsketting — ja, ja, zulke dingen schenkt Cesare Borgia aan schoone vrouwen."
„Ach, wat weet jij daarvan, geit!" wierp Carmela snikkend tegen.
„Bij God, het is toch zoo! Overigens, wie beweert, dat je niet ook een schelpengordel om je lendenen krijgt zooals de oude Barbasetti? Hè? Maar we zullen je wel fijner uitdossen dan dien ouden stinkbok, dat zeg ik je. Bij God, als ik zoo was als jij, zou ik m'n jongens wel uitzoeken. Alle Nettuner visschers zijn immers vogelverschrikkers, allemaal door den zeewind verdroogd, geen sprinkhaan nadert hen zonder dat ze omvallen van angst, domme ganzen en uilskuikens, dat zijn ze, zoo waarachtig als God!" Nadat ze zoo haar hart behoorlijk had gelucht, zei ze rustiger: „Ik zal je wat zeggen, kleine mug. Zou je geen zin hebben, je mooi op te poetsen voor den grooten dag en alle kardinalen en monsignori gek te maken? Smeer je in met een bepaalde zalf en vlieg bij nacht naar den Monte Paterno bij Bologna, als het volle maan is. Ook den noteboom van Benevento kan ik je aanraden."
Carmela hief het hoofd op en zette een boos gezicht.
„Je moet eerst een maaltijd gebruiken, zonder zout en brood. De vader van den stadspijper Chismondi heeft het mijn moeder jaren geleden verteld, hoe men de groote hekserij leert. Daarna heeft hij weliswaar niet veel meer van heksen willen weten, want hij heeft zich eens laten overhalen, onder den noteboom van Benevento de heksen van Napels op te roepen en den volgenden morgen zat hij slaapdronken in den dorren boom, en inplaats van de fluit hield hij den staart van een doode kat in den mond. Maar op de wijnranken om hem heen lag de heksenboter, die de heksen in den nacht hadden uitgespuwd. Als je wilt, dan help ik je, Carmela, want je hebt het nog gemakkelijker dan wij."
„Hoe bedoel je dat?" vroeg Carmela verbaasd.

„Ach, kijk toch niet zoo dom, je begrijpt me wel.”
Carmela zag de hulpvaardige vriendin ontsteld aan. Maar toen sprong zij op en gaf de zelfverzekerde vriendin een klinkenden kaakslag. „Zoo, nu weet je het,” zei ze spottend tegen de verblufte vriendin. „Dat is voor je onzalig geklets. Je tong is dertienmaal opgezwollen.”
De zwarthoofdige Annunziata hield haar wang vast en knarsetandde. Dat was nog nooit vertoond. „Doe, wat je wilt,” siste zij. „Ik behoor niet tot hen, die in elke wolk een heksenbok zien, maar ik heb een neus voor menschen, voor wie men zich moet bekruisen.”
Carmela scheen haar met de oogen te vernietigen. „Wat beteekent dat?”
„Dat jij wel de laatste bent, die het recht heeft, je ooren te sluiten, als er over Monte Paterno wordt gesproken.”
Met één sprong was Carmela aan haar zijde en richtte haar gestrekte gestalte voor haar op. „Wat beteekent dat?” vroeg zij opnieuw op snijdenden toon.
„Dat beteekent, dat de appel niet ver van den stam valt en dat de kinderen van katten weer muizen vangen.”
„Slaat dat op mijn moeder? Wacht, ik zal je bek openscheuren en je wang tot een kalebas maken!” En zij hief de gebalde vuist op om toe te slaan.
Maar de gedienstige vriendin was vlugger en vloog naar de deur.
Toen wierp zij een emmer tusschen haar en het razende meisje en rende weg, nadat zij aan den buitenkant de deur had afgesloten. Door het venster echter krijschte zij in de kamer: „Ik heb in het lichaam van mijn moeder een eerlijke herberg gehad, maar aan de jouwe hing geen eerlijk uithangbord. Een kat baart geen muis en een heks geen heilige.”
De roode rok woei vlammend als een dwaallicht door de zon naar het strand.
Carmela zag de vriendin na. Hulpeloos, tot in de ziel gewond, zei ze zacht voor zich heen: „Nu heeft ze mijn moeder beschimpt.” En ze dacht er over na, wat haar eenmaal donker door de ziel was geloopen, toen zij van haar pleegmoeder allerlei vage uitingen over haar doode moeder had gehoord. Nu schoot het haar opgewonden gemoed te binnen: je moeder was niet heelemaal zuiver in het geloof van Christus en de Madonna. Er moet iets zondigs aan haar zijn geweest.
Toen ontsloot vrouw Gimani de deur aan de buitenzijde en trad binnen, en haar lippen smakten nog nagenietend van de olie.
„Wie heeft je opgesloten?”
„Annunziata”, zei Carmela somber.
„Die geit!” Zij legde haar hand om den fraaien nek en streelde haar

de wang. „De sibylle slaapt, dus we kunnen nog niet hooren, hoe ze over je geval denkt. Zet niet zulke oogen op als een uil bij nacht, kind —"

„Mijn moeder is een heks geweest," zei Carmela toonloos, alsof haar ziel was gebroken.

De matrone schrok. „Om Jezus' wil, wie heeft je dat —?" Ze hapte opgewonden naar lucht. „Aha, Annunziata! O, dat loeder! Men zou uit haar zeven duivels kunnen uitdrijven, en dan bleven er nog altijd zeven achter. Als ze nog eens ons huis betreedt, krijgt ze den pekemmer naar het hoofd. Ach, die vuilpoets liegt als een pauselijke auditeur. Weet je, dat twee minnaars om haar hebben gevochten? En wat doet ze, die meid? Ze verhoort beiden, ieder op zijn tijd, belooft beiden de bruiloft en geeft zich ondertusschen met een derden af, dien ze tenslotte zal trouwen. En zoo'n stuk tuig wil jou uitschelden! O,de pest zal ze krijgen! Jij, het kind van een heks! Hahaha!"

„Bij God!" De tranen schoten Carmela in de oogen. „Moeder Gimani, zeg me alles, zeg me de waarheid." En zij legde het hoofd op de zware borst van de ontstelde molenaarsvrouw. „Was mijn moeder slecht?"

De vrouw had van hulpeloosheid ronde oogen gekregen, en haar vette wangen begonnen te trillen. „Wat zal ik je zeggen, kind? Ik weet immers niet veel van haar af. Haar huwelijk met den kastelein Accolti in Civitavecchia was niet al te best, dat is waar. Men heeft veel bij elkaar gekletst over mijn zuster, maar wie kan zeggen, wat daarvan waar is?"

„Neen, neen, uw oogen ontwijken me," zei Carmela ongeduldig. „U bent dikwijls in Civitavecchia bij haar geweest toen ik nog niet op de wereld was, dus moet u weten, hoe het bij haar toeging. Direct na mijn geboorte is moeder gestorven, nietwaar? En u hebt me meegenomen naar Nettuno? Waarom bleef ik niet bij mijn vader?"

„Hij kon je immers niet opvoeden, bij zijn vermoeiende zaak, geheel alleen, een man — en dan het havenvolk om je heen, o! o! wat was er dan van je terecht gekomen?"

„De waarheid, of ik loop het huis uit." Er brandde reeds een fel verzet in haar oogen.

De oude greep met de handen naar haar haren. „Is dat christelijk gehandeld? Moet ik je hart met dingen bezwaren, die het graf al heeft bedekt? Met mijn geld heb ik je opgevoed, want je moeder heeft geen cent nagelaten. O, dat ik daarover moet spreken, maar je wilt me immers de oogen uit het hoofd krabben!"

Speeksel schuimde om haar mondhoeken, en haar oogen schoten vuur. Carmela liep met beschreide oogen naar de deur. Toen riep de moeder haar meewarig terug. „Kom, tenslotte is het toch beter, dat je de

waarheid uit mijn mond hoort, dan leugens uit een vreemden." Zij stroopte de mouwen tot de oksels op en woelde nu in een hoop waschgoed in een mand.
Carmela hielp haar, maar deed haar werk slechts met halve aandacht. Haar ziel dacht vol spanning aan het geheimzinnige beeld van haar moeder.
„Ze was mooi, mijn zuster Lia, maar vol nukken en domheden. Ja, ja, het is niet goed, als de mensch te veel grillen in het hoofd heeft. Een van haar grillen was, dat ze den dikbuikigen kastelein Accolti heeft getrouwd, die bij haar schoonheid paste als een olifantspoot bij een viooltje. Hoewel ze vijf jaar met hem was getrouwd, schonk ze hem geen kinderen. Ze zou hen liever aan iedereen hebben geschonken dan juist aan Accolti. Daarin lag ook al de kiem van het latere kwaad. Want toen, toen de groote gebeurtenis kwam — ja, toen vielen ze allemaal op haar aan en bliezen haar zonde tot iets monsterachtigs op."
„Wat was dat voor een groote gebeurtenis?" vroeg Carmela vuurrood. Vrouw Gimani zette zich dicht bij de mand neer en monsterde half in gedachten hemden en beddegoed, terwijl zij met ingehouden stem vertelde: „Er kwam toen in een boozen tijd een geleerde man naar Civitavecchia, die geheime wetenschap had bedreven. Hij woonde op de bovenste verdieping van Accolti's herberg. Daar moet het wel zijn geweest, dat Lia voor het eerst haar zonderlinge ervaringen opdeed. Toen kwam er een tijd, waarin zij de mis verzuimde, en op een dag merkte men, dat zij het huiskruis verkeerd in de kamer had opgehangen. Het kan natuurlijk een vergissing zijn geweest, maar het werd verder verteld. Eens zag men haar met een man — het was niet de geleerde, want die was al oud — in een boot door den vroegen morgen zeilen, ver de zee in, toen de kroeg was gesloten. Accolti was er toen juist niet, en nadat hij terugkwam, vertelden goede vrienden het hem. Toen sloeg hij er op los, maar merkwaardig: Lia's gezicht bleef ongedeerd, hoewel hij haar met borden en scherven had bekogeld, en den volgenden dag waren er op het gezicht van den man purperen vlekken te zien zoo groot als een stuiter. Toen vertelde men al, dat Lia haar man had — behekst. Wie de vreemde man was, wist niemand te zeggen, het verluidde slechts, dat hij van het pauselijke hof was, misschien een kamerdienaar, maar iemand geloofde, dat hij veel meer was, en men durfde het niet te zeggen. Destijds was paus Sixtus in een oorlog met vele vijanden verwikkeld en er was een onrustige tijd aangebroken, veel soldatenbenden trokken door de stad, varensgasten kwamen en gingen, en er was in Civitavecchia veel vreemd volk te zien. Wie kon dus zeggen, wie in dien bepaalden nacht met Lia buiten op zee

was geweest. Maar Lia was als veranderd, en haar lichaam zwol mettertijd op. Toen wist men het. En Accolti ranselde zijn vrouw naar hartelust, steeds echter kreeg hij de wonden en zij bleef ongedeerd. Toen werd het steeds luider verteld: zij had verstand van het booze oog en allerlei verborgen dingen, en men wist wel, wie de vreemde was geweest. Allengs werden de tongen scherper en er werd verteld, dat men in dien nacht een vurige streep achter de boot had gezien. Toen kwam eindelijk de tijd van de weeën. En op een nacht stond plotseling voor het huis van Accolti de boot in lichtelaaie, dezelfde waarmee Lia was uitgevaren. Toen men er heen snelde, om te blusschen, schreeuwde je moeder luidkeels en kronkelde van pijn, en terwijl de vlammen hoog oplaaiden, kwam jij ter wereld. En toen deed het al door de heele haven de ronde: een vlammenkind, een vlammenkind! En men sprak er van, dat het in 't geheel niet op menschelijke wijze was gebaard. En toch lag je schoon en welgeschapen in het linnen, en er was geen fout aan je te ontdekken."

„Moeder, arme moeder!" snikte Carmela. Zij verborg haar van tranen blinkende oogen achter haar schort.

„Van dat oogenblik af had zij haar spraak verloren, en de oude kletskousen beweerden, dat dat altijd zoo was bij barende heksen, en wat daar ontstond —" Zij hield medelijdend op, drukte het hoofd van het schreidende meisje tegen zich aan en liet haar eigen dikke tranen op de zwarte haren parelen. „Neen, neen, neen, dat was immers allemaal boos gepraat en oudewijvengeklets. Je bent als een engeltje opgegroeid, slank en gebruind en met zwarte kolenoogen, en je ziel is rein gebleven, en ook de ziel van je moeder was zeker rein."

„Mijn arme moeder —," jammerde het gedurig van Carmela's lippen.

„Huil niet, kind," troostte vrouw Gimani de ongelukkige. „Toen was immers alles voorbij. Je moeder is drie dagen daarna gestorven."

„Heeft ze een moeilijken dood gehad?"

„In den nacht van haar dood, zeiden de havenmenschen, moet het om de herberg niet pluis zijn geweest. Er was niemand binnen dan Accolti, en die zat verloren en vergeten in een hoek. En hij zou voortdurend gesnurk en gesnuif hebben gehoord aan den buitenmuur van het huis. En toen hij eenmaal in dien nacht naar boven, naar zijn doode vrouw wilde gaan, was de deur van zelf opengegaan, en een zwarte kat was er onhoorbaar uit geslopen, de trap af, een kat, die men nog nooit in het huis had gezien."

Het was heel stil geworden, zoodat men het zacht spreken der mannen boven in het muizennest kon hooren. Carmela's hart was van rouw en droefenis vervuld, en een gevoel van angst voor haar eigen lot doorliep haar heet.

Daar sloften de schreden van den wolfsmolenaar tot aan de deur.

„Heidaar, Carmela!" riep hij op den drempel. „Gezegend ben je en vol van genade." Hij sprak het zeer pathetisch en berekenend uit. Het scheen, dat hij had gedronken, en toch had hij geen druppel genipt.
Zijn Nanna blikte hem vol nieuwsgierigheid aan, doch hij bekommerde zich daar niet om, maar sprak: „Wat je ook mag hooren, ik sla je de botten stuk, als je kletst, want het gaat om ons aller leven."
De molenaarsvrouw meende van schrik te bezwijken. Haar rood vollemaansgezicht gloeide. Zij kende haar man als iemand, die woord hield, wanneer het op slaan aankwam. Hij wendde nu zijn glanzend gelaat naar het meisje en zei, terwijl hij Carmela bij de hand nam: „Ben je niet altijd mijn kleine kat geweest?"
Daarvan wist zij echter niets te vertellen.
Maar de wolfsmolenaar ging ongestoord voort: „En heeft mijn kleine kat niet graag de broek van haar pleegvader geborsteld, toen ze nog zoo groot was?" Aan de tafelpoot mat hij haar kinderlengte af. „En wie bracht me altijd de pillen, als ik buikpijn had, wie maakte op feestdagen mijn kleeren mooi schoon? Wie verstelde, als het noodig was, mijn hemd en ander linnengoed? En wie was —?"
Carmela onderbrak den vloed van zijn teederheden, die even zeldzaam waren als onweer in den winter. „Wat wilt u van me?" Ze keek wantrouwig in de meer dan vriendelijke oogen van den oude. „U hebt niet altijd zoo gesproken, vader Gimani."
„Bij God en de Heilige Maagd, dat je de —?" Hij bedacht zich bijtijds en streelde teeder de hand van zijn pleegdochtertje. „Je hebt altijd een verstandig kopje gehad, Carmela, je was mijn oogappel, nietwaar, Nanna?" Hij stiet zijn wederhelft met den vinger tamelijk onzacht in den buik. „Ach, Carmela, wat een gelukskind ben je toch! Allen meisjes van Nettuno zul je de oogen uitsteken en met je schoonheid zul je defileeren voor de hoogste heeren. O, met het geel van de jaloezie, dat op dezen dag te voorschijn komt, zal men heel Rome kunnen verven."
„Wat moet ik doen, vader Gimani?" vroeg Carmela onrustig en verward.
„Daar boven in het muizennest zit iemand, wiens wijsheid in deze zaak alle grenzen te buiten gaat, die heeft wat in zijn mars, dat verzeker ik je. Hij wenscht je te spreken, het is een fijn, schoon heertje. Maar ik verzoek je bij alle heiligen, te zwijgen, het graf zij een ratel in vergelijking met je tong. Je weet niet, welke eer je te beurt valt en welke stralenkrans om je hoofd zal schitteren."
Carmela hield in stomme verbazing de handen over de borst gekruist en verroerde zich niet.
Gimani zag haar in de bevreesde oogen. „Als het donker wordt,

maak je dan klaar, kleed je keurig aan, want het is een edele heer, die op je wacht, en wat hij je zal zeggen is beslissend voor ons aller leven en toekomst."

Carmela schrok heftig. Waarom rukte men haar uit haar stillen vrede, uit haar eenzaamheid los? „Laat mij alleen," smeekte zij met gesluierde blikken. „Ik beloof u, te gehoorzamen, maar laat me nu alleen met mijn zee. Ik wil de visschen zien zwemmen en de meeuwen hooren krijschen, anders niets."

„Alles, mijn vogeltje, alles wat je wilt," vleide de oude. „Laat haar, moeder, ze zal vanavond des te vriendelijker zijn." En hij voerde Carmela zelf teeder als een bruidsjonker naar de deur en naar buiten in den vollen glans van de zon en liet haar daar aan haar zelve over.

Ze vloog naar het strand met een snelheid als de kippen, wanneer het bliksemt. Ze werd daarheen gedreven, waar ze gisteren met droomende zinnen had gelegen. En daar wierp ze haar gloeiend, bloesemend lichaam in het heete zand en staarde over de zee.

Als blauw fluweel golfde het voor haar oogen op en neer. Groote, flitsende vakken vol zilver schiep het spel der zon, springende spiegels, die braken en opnieuw ontstonden. Gele en bruine zeilschepen, die zij alle kende, wiegelden op het water en verbraken de dansende lichtflitsen.

Carmela richtte de oogen op de blauwe oneindigheid. De boot naast haar knarste in het zand, schommelde en leefde, en zacht kabbelden de golven tegen het boord. Een tweede boot lag in de nabijheid met de kiel naar boven, om gekalefaterd te worden, vormloos als het lichaam van een reusachtigen meikever lag zij daar. Carmela kroop er heen en drukte zich tegen het heete hout. De zon brandde haar huid stuk, maar zij merkte het niet. Alles in haar was in een golvende, onrustige beweging. Haar grootsche missie op den Sint Jansdag, het hekseneinde van haar moeder, de vreemdeling in het muizennest — alles verzonk in een zacht golvenden chaos. Slechts iets teekende zich tegen het golven af, toen zij nu naar de blauwe, door zilveren lichten gebroken watervlakte staarde. Ze zag een boot met een schipper aan den mast — slechts een oogenblik lang —, toen verslond de gloeiende zon het beeld, en slechts de onmetelijkheid van de zeediepte wierp haar betoovering in haar verward gemoed.

Het was haar, alsof zij plotseling deze van blauw en goud vervulde oneindigheid begon binnen te drijven, steeds verder, steeds verder..... en alsof zij plotseling geheel alleen op deze zeewereld was, geheel alleen, slechts door den adem Gods behoed. Zij en de zee. Maar geen mensch . . . . . geen enkele . . . . . of misschien één — —.

Avond aan zee. De zon verzinkt. Spoedig giet de maneschijn zich over den vloed en sprankelt daar als bewegelijk zilver. Boven de eikenbosschen ligt het licht gesloten, en in de diepe schaduwen onder de kruinen spinnen de geesten van het moeras hun weefsels. De muren van den molen, waaromheen wilde kruiden en bruin, armetierig gras woekeren, dampen nog de gloeiende hitte van den dag uit.
De visschers luieren voor de nachtelijke uitvaart aan het strand voor de molenherberg en gieten den zachten wijn in hun keelgat. Ze zitten bij ruw getimmerde, in den grond bevestigde, door den wind scheefgetrokken tafeltjes, die gapende scheuren toonen, waaruit roestige spijkers als ontbloote gewrichten te voorschijn komen. Zij drinken allen graag, als Balbo te midden van hen zit en daarbij de maat aangeeft. Hij houdt den aarzelenden altijd zijn spreekwoord voor: Wie drinkt, slaapt goed, wie goed slaapt, zondigt niet, wie niet zondigt, komt in den hemel, ergo: wie drinkt, komt in den hemel.
Maar de wolfswaard hield het vandaag niet onder zijn paar gasten uit. Hij bewoog zijn leden snel als krabbenpootjes, want het ongeduld zat hem op het lijf. Hij was altijd een duivelsche kerel geweest, vader Gimani, toen hij nog jonger was, en een grappenmaker, die de verveling wist te verdrijven. Hij kon zijn duimen verdraaien, zoodat het leek of ze waren gebroken, hij kon het mes zoo werpen, dat het met de kling steeds in den grond bleef steken, hij kon honderdmaal op één been ronddraaien, zonder duizelig te worden, hij lag in den roes op zijn buik, zonder op te rispen, een dag en een nacht, sprong dan plotseling op en zei: Buon giorno!, alsof er niets was gebeurd, en was de bruikbaarste man in de Maremmen. En dat alles had hem bij de menschen bemind gemaakt.
Maar vandaag verdween hij spoedig, en zijn vrouw moest den scepter over de gasten zwaaien. De molenaar had in het muizennest iets te doen en bracht nu Carmela naar de kamer daarboven. Gimani was bijna feestelijk gekleed, het gelapte hemd was gewasschen en had een wapen op de borstzijde, dat moeilijk herkenbaar was, want Gimani had het hemd eens bij een schipbreuk in de handen gekregen en droeg het als een soort talisman op bijzondere geluksdagen.
Carmela wist niet, wat men met haar van plan was. Maar de eenzame uren op het strand hadden haar bewogen hart doen bedaren, haar toekomstig lot, dat met het Sint Jansfeest scheen verbonden, in een vriendelijker licht doen verschijnen. De vader had er op gestaan, dat zij zich zorgvuldig kleedde, en zoo vlamde zij in rooden rok en keurslijf, met gouden zoomen bestikt, het sneeuwwitte hemd met pofmouwen sierlijk geplooid, een witte doek met zilveren strepen op het hoofd, het prachtige zwarte haar met een roode roos getooid.

Toen Gimani de deur opende, viel Carmela's eerste blik op haar verloofde. Ook hij had die plechtige, gespannen gelaatsuitdrukking, die haar bij den vader had getroffen, alleen was zijn voorhoofd nog gerimpeld. Toen leidde de vader haar tusschen de groote als tafels dienende vaten naar een tafel, waarop een crucifix stond. Zij schrok. Wat wilde men van haar? Alles gebeurde met een vreesaanjagende plechtigheid en afgemetenheid, alsof zij in een kerk was.
Toen ontwaarde Carmela in een donkeren hoek, dien het schuin afloopende dak met den vloer vormde, een neergehurkte mannelijke gestalte, die zich nu verhief en in het licht trad. Carmela kromp ineen, want zij had op slag Vespasiano Colonna herkend.
„Hooge heer," fluisterde zij met gebogen hoofd als een deemoedige maagd. Zij had eens den knappen jongen Vespasiano, die de schoonste van de burchtedelen was, met welgevallen gevolgd, als hij op zijn rijk uitgedost muildier naar Albano reed, en haar hart had gelachen, als hij haar aan 't strand genadiglijk aansprak.
Colonna reikte haar met ongedwongen hartelijkheid de hand.
„De Madonna zij met u, jonkvrouw," zei hij met gedempte stem. „U bent verwonderd mij terug te zien. Ik ben verdreven, maar het heimwee naar het vaderland en naar betere tijden liet me niet met rust. Je bent mooi geworden, meisje."
De visscher Ercole hief het sombere voorhoofd op en een glans trok eensklaps over zijn gezicht. „Edele heer, ik zal een vrouw aan haar hebben, die zich mag vertoonen.
De jonge Colonna trok een stoel bij de tafel en ging zitten.
Uit een tweeden hoek slopen nu onhoorbaar als marters de beide Zoratti's toe. Het meisje schrok wederom, en het kwam haar voor, dat er in de donkere plooien en gaten van dit muizennest nog vele gestalten waren verborgen, die voor de een of andere geheime zaak hier bijeen waren gekomen. En zij zat nu als eenige vrouw te midden van deze mannen en wist niet, wat zij er van moest denken.
„Wees niet bang, meisje," zei Vespasiano vriendelijk. „Er zal je een groote eer te beurt vallen, naar ik hoor. Je moet den paus den Sint Jansvisch overhandigen."
Carmela boog beschaamd het hoofd.
„Hoe laat is het nu?" wendde Vespasiano zich tot den ouden Zoratti, die met zijn zoon zwijgend neerzat, vele papieren voor zich op de knieën.
„De maan gaat op," antwoordde de oude.
„Geef de aspecten." Hij nam van Zoratti een blad papier en las daarvan zacht iets op. Toen zei hij luid: „Venus staat in het teeken van den kreeft, en Jupiter volgt haar. Carmela, er is een gewichtig uur voor je aangebroken."

„Heer — edele heer —," beefde zij in haar hulpeloosheid.
„Weet je, dat de Romeinsche wereld er gruwelijk aan toe is?"
„O heer, ik weet het."
„Dat huivering en ontzetting de voetsporen der Borgia's volgen, en dat aan de Colonna's het noodlot is voltrokken —"
„O, heer, ik weet het."
„De wijn verdort, de visch trekt niet meer zooals vroeger naar het strand, en er gebeuren allerlei teekenen, die ondergang beduiden. Alle pelgrims, die Rome bezoeken, zijn vol van ontzetting; wat ze zien, nemen ze mee naar huis, het is een hoorn des overvloeds van misdaad en verderf. Wat doen, Carmela, de boeren, om een goeden oogst te krijgen? Ze dompelen het zaad, vóór ze het in de aarde laten zinken, driemaal in het water van den Jordaan, dat een vrome kluizenaar uit het Heilige Land naar Rome heeft gebracht. En de visschers bestrijken hun boot met de handen, die het stroo hebben aangeraakt, waarop de wachters van den heiligen Petrus in den kerker hebben geslapen, de nood wordt niet in zegen veranderd door de onnoozelheid, maar door de koene daad van den mensch."
Vespasiano boog het bovenlichaam voorover, en zijn stem werd zachter. „Luister, kind, het uur der Borgia's is gekomen. Ze kunnen niet door woorden en gebaren worden geveld, maar alleen door daden. Er is een Savonarola opgestaan, die den ondergang van den paus heeft verkondigd als eenmaal de profeet Daniël. Maar de paus is tot dusver niet naar de hel gevaren, zijn zonden gaan de misdaden van Nebudkadnezar te boven, hij breidt zijn macht uit met de hulp van zijn verschrikkelijken zoon Cesare Borgia, voor wiens geweldige grootheid Italië huivert."
Gimani knikte en vulde de tinnen bekers. „Hoor je, hoe het er voor staat?" fluisterde hij de pleegdochter in 't oor.
Carmela bleef onbewogen als een steenen beeld.
„Nu heeft de hemel zijn teekens gezonden in de sterrenbeelden," ging Vespasiano voort, „en wij hebben ons opgemaakt, hen te duiden. De Spanjaarden onder Gonsalvo dringen naar Napels op, Frankrijks leger trekt zich op Gaeta terug, daarmee zijn de beschermers der Borgia's en deze zelf in het grootste gevaar, wij hebben de vrije hand, als wij een bondgenootschap met de Orisini's aangaan. Nu is het zaak, den kop van de slang te treffen, en dat is niet de paus, maar de hertog der Romagna, Cesare Borgia". Vespasiano's oogen gloeiden van haat.
Ercole Landi, aangevuurd door den gloed van Colonna's haat, pakte Carmela bij den arm. Zijn blik was als een wespensteek.
„Zet nu je ooren open, Carmela," hijgde hij.

Vespasiano wendde haar nu ook zijn gelaat toe. „Heb je van hem gehoord, Carmela Accolti?"
„Van wien, edele heer?" trilde zij als een espenblad.
„Van hem, Cesare Borgia!"
„De meisjes vertellen van hem, den schoonen duivel —," zei ze aarzelend.
„Zie je, door dien vijand van ons volk zal je schoonheid te gruizel worden geslagen. Ze zullen je zeggen, dat je een heilig doel dient. Zijne Heiligheid de paus zelf, voor wiens oogen je leden van schaamte zullen gloeien, zal je in het hart laten griffen, dat je de schoone, aan de zee ontstegen liefdesgodin voorstelt, en je zult hem, den onheiligen paus, de gave der zee op een zilveren schotel overhandigen, en voor de oogen der kardinalen zul je deemoedig en gehoorzaam je leden wiegen in rhythmischen gang, en Cesare Borgia, de vorst van den wellust, zal je met de blikken van zijn genade tot zich trekken en je in het oor fluisteren: Kom vannacht!"
„Neen!" Als een kreet van wanhoop rukte het zich los uit Carmela's borst. Ze zat daar met wijd geopende oogen, de handen als afwerend uitgestoken, alsof de huivering van een satanische aanraking over haar heen was geloopen.
„Je zult komen, schoone Carmela!" hamerde Vespasiano op haar verwarde ziel in.
„Ik zal niet komen!" jammerde zij hulpeloos.
„Je zult komen," triomfeerde Vespasiano, „want door te komen zul je het lot van een geheel rijk in handen nemen."
En Gimani sloeg haar geruststellend met de vereelte handen op den nek en zei vaderlijk zachtmoedig: „Caprina, caprina! Luister naar den braven, goeden heer Colonna."
Carmela joeg haar heeten adem den edelman in 't gezicht. „Geef mij — vrede — laat mij —"
„Opdat wij vrede hebben, zul je je aan den wil van Cesare Borgia onderwerpen!" zei Colonna. „Er zal je ook geen keus blijven, Carmela, want men zal je van het begin van het feest af in een zoeten kerker opsluiten, waarom menige vrouw je zou benijden. Je zult op zachte tapijten rusten, en zoete wijn zal je tong bevochtigen, en als Cesare's uur is gekomen, zal hij je laten halen, en nu zal hij je bevelen, je lichaam te zalven voor —"
„Heer — wat heb ik u — gedaan — — dat u mij zoo — beschimpt?"
Onder heftig gesnik, dat haar schouders deed schokken, brak de pijn uit haar murwgeslagen ziel los.
Vespasiano boog zich over haar heen. „Carmela, houd je me voor zoo wreed, dat ik je verminking goedsmoeds zou kunnen aanzien? Neen, Carmela, de zaadkorrel moet vergaan, opdat hij vrucht kan

dragen, de wondervogel Phoenix moet verbranden, om uit de asch te herrijzen, de mensch moet leed ondergaan, om voor de vreugde te worden geheiligd."
Carmela sperde de oogen open en schreeuwde met haar wild geworden hart Ercole toe: „Mijn lichaam laat je schenden? Zul je het geschonden, misbruikte lichaam weer willen hebben? Zeg me dat!"
Ercole omvatte haar hals. „Kind .... kind .... de Madonna heeft je voor ons geschapen ..... o, ik zal je nog duizendmaal meer liefhebben .... na het offer!"
Toen trad Vespasiano heel dicht op haar toe. „Weet je wat Delila deed, om voor haar landslieden het hoofd van hun vijand te krijgen? Ze gaf haar lichaam aan den sterken Simson, en toen ze hem weerloos in haar armen hield, vielen de Philistijnen op hem aan en bonden hem. Zoo moet jij met Cesare Borgia doen —"
„Heer — heer — heer —"
„De daad van Judith is in je handen gelegd. Om haar volk te redden, legde ze zich in het wellustbed van Holofernes, en toen hij moe van zingenot sliep, hieuw ze hem het hoofd af." En met overrompelende kalmte prentte hij haar het verlangen der samenzweerders in de ziel: „Breng ons het hoofd van Cesare Borgia."
Alle gemoederen werden als door een moker door het woord getroffen. Carmela was wit als krijt geworden. Gelijk een monument, de verlamde handen om de dijen geklemd, het hoofd in een onzichtbare schroeftang, zat ze daar.
Vespasiano poogde haar uit haar versteening op te wekken. „We willen uit jouw mond de blijde boodschap: de hertog is dood! Onze gebeden voor jou zullen tot levende engelen worden, die om je bed van smarten heen zullen staan, en ieder haar op je hoofd zal geteld zijn. Carmela, de liefde van het bevrijde volk zal je hoog verheffen!"
Maar geen donkere bevrijdingsdrang kwelde haar, en zij wist niets van menschelijke boosheid en wereldpolitiek. Zij, wier eenige pekelzonde de vrouwelijke ijdelheid was geweest, moest nu opeens een moordenares worden? Ze zag de mannen beurtelings met groote oogen aan en vroeg: „Wat wilt ge, mannen, eigenlijk van mij?"
Ercole, die geloofde, dat hij haar innerlijk het naast stond, voegde haar ongeduldig toe: „Dat je Cesare Borgia doodt. De eer van de wereld ligt op je schouders. Bevrijd ons!"
„Als je die eer zoo hoogschat, Ercole, waarom doe je het dan niet zelf?"
„Omdat ik niet bij hem kan komen."
Vespasiano ondersteunde den visscher. „Cesare heeft een levend pantser van ijzeren lichamen om zich heen, niemand komt in zijn nabijheid, alleen — een vrouw."

„Zijn er niet andere vrouwen genoeg om u heen, die hem den Judaskus kunnen geven?" vroeg Carmela met groeiende onbevreesdheid.
„En wie zegt je, dat je wordt geschandvlekt?" vroeg Ercole.
„Zeg het haar, edele heer, dat ze zich als een getergde wolvin te weer moet stellen en de adder vermoorden, eer ze bijt."
„Bij de Madonna van Trastevere, ik doorzie jullie allemaal!" stoof Carmela met bruisend bloed op. „Lafaards zijn jullie!"
De mannen deinsden terug. Maar Vespasiano stelde haar gerust.
„Dat moet je niet zeggen, kind. Als het moment is gekomen, zullen we onzen man staan. Je oordeel is niet rijp en kan het niet zijn."
„En toch eischt u van een onrijpe vrouw een moord. Wie zal hem verantwoorden voor God?"
Uit de schemering van een hoek, waar visschersnetten lagen, trad de gestalte van een monnik in het bleeke licht. De bruine pij met het witte koord om de lendenen verried hem als Franciscaan.
Carmela schrok, alsof de dood op haar toetrad. De monnik kwam naderbij en raakte het hoofd der verstarde vrouw licht met den vinger aan. Heesch klonk zijn stem, alsof zij was verroest door het zwijgen in de cel. „Ik zuiver je handen van bloed, dat door jou zal worden vergoten ter verlossing van heel Rome en de christenheid. Zweer, dat je bereid bent, het offer voor je volk te brengen."
Het was Carmela, alsof zij in dit oogenblik een zoeten bloedgeur rook. Het hart klopte haar tot in de keel, haar bovenlijf leunde krachteloos in de gespannen armen van Ercole.
„Eerwaarde vader — ik — kan niet — lucht — lucht!" De woorden welden haar over de lippen, alsof zij stervende was.
„Carmela, mijn kleine caprina," prevelde de pleegvader door haar angst heen, „we zullen allen rijk worden, de Colonna's zorgen voor ons, we krijgen ons mooie huis en veel gouden ducaten, hier staat het beschreven, door den edelen heer Vespasiano onderteekend. De molen wordt verbouwd, jij zelf wordt rijk uitgerust voor je huwelijk."
Vespasiano boog zich tot haar en fluisterde de onmachtige in het oor: „Luister, hoe je het aanlegt. Wanneer je als een bruid gezalfd en getooid in zijn vertrek aantreedt, laat je je onschuldig door hem liefkoozen en vraagt om een dronk, dien hij je niet zal weigeren. Eer je hem het offer van je lichaam brengt, zwelg je met hem bij het maal en zorgt, dat hij je den wijn inschenkt. Je neemt spelenderwijs zijn glas in de hand, vestigt zijn aandacht op een voorwerp en terwijl hij zich omdraait, gooi je dit witte korreltje in zijn wijn. Cesare drinkt niets vermoedend den wijn en drinkt daarmee zijn dood."
„Doe het, doe het!" drong de oude Gimani hijgend aan. „We krijgen goud, goud!"

„En als ik het niet doe?" bracht zij wanhopig uit.
De vader onderdrukte een vloek, Ercole beet zich op de lippen. Vespasiano echter sprak met angstwekkende kalmte: „Dan, schoone Carmela, zouden we voor je leven niet langer kunnen instaan. Een wetend hart beteekent een gevaar voor ons. Je gangen worden van dit oogenblik af bewaakt tot aan den dag, waarop het zal gebeuren."
„O mijn God!" jammerde Carmela.
Nu trad de Franciscaan op haar toe. „Je roept Hem aan, Die je zal vergeven. In Gods naam bezweer ik je, de wereld van den duivel der duivels te bevrijden.
„In Gods naam?" Carmela sperde de oogen open. „Kunt u dat verantwoorden?" O, wat wist zij eigenlijk van God? Zij had den gewonen God van kind af meegekregen op haar weg. Hij was voor haar een alwetend wezen, had een driehoekig oog, dat vlammen sproeide, woonde met zalig geworden menschen in het paradijs, en de Almachtige zag er zachtmoedig en goedig uit, maar ook vreeswekkend en streng, als het noodig was, en Hij leidde zon, maan en sterren aan onzichtbare draden. Ze had een schuwen eerbied voor het priestergewaad en het kruis op de borst van den monnik.
Toen hoorde Carmela plotseling een zacht gejammer. Het kwam uit de molengang, die door een deur was afgesloten. De mannen spitsten de ooren.
„Breng hen hier," zei Vespasiano tot Landi. Deze schoof de knarsende houten grendel bij de deur terug en opende. Daar stond de sibylle met de dwergen tusschen de deurstijlen. De knokige handen op den stok geleund, wankelde zij over den drempel. Het perkamenten gezicht was vaalgeel, haar handen speelden als die van een stervende onrustig met den knop van den stok.
„Godgezegende, wat zie je?" vroeg Vespasiano met ingehouden adem.
„Een menschenkind, teer als een sneeuwvlok en zoet als een paradijsengel. Rome wacht op een daad. Zij zal geschieden door het kind, dat op den rug van den stier heeft gezeten. Laat mij het menschenkind zoeken met de handen."
De mannen maakten den weg van de tastende sibylle naar Carmela vrij. En Carmela, bleek van ontzetting, voelde, hoe de uitgemergelde handen zich op haar hoofd legden, langzaam en licht, als waren het doodenhanden uit het rijk der schaduwen. „Driemaal gezegend zijt gij, maagd!" De handen werden weggenomen, de grauwe kleuren donkerder, het lichaam der sibylle werd tot een onvatbare schaduw, en slechts het zachte steunen klonk nog uit de richting der deur, alsof het uit spookachtige diepten kwam. Toen verduidelijkte het zich tot de Angeluswoorden: „Ecce ancilla Domini, fiat mihi secun-

dum verbum tuum". De twee misvormde menschelijke padden naast de sibylle scharrelden met hun klompvormige handen langs het uitgeteerde lichaam en trokken het in de diepte van de molengang terug. Carmela stond daar van koorts doorvlamd. Het mengelmoes van spokerij en werkelijkheid warrelde door haar hoofd.

„Heb je 't gehoord?" fluisterde haar vader.

„Heb je 't gehoord?" werd links en rechts van haar gelispeld.

Het woord der sibylle was koren op den molen van Vespasiano geworden. En de oude Gimani danste als een harlekijn om zijn pleegdochter heen. „Het is de geest van je overleden moeder, die in je is gevaren. Uit een heks is een heilige geworden!"

Het woord brandde Carmela als een steekvlam in het hart. Haha! Nu komen ze er mee voor den dag, met de heks en de heilige! Zooals het in hun kraam te pas komt! Er moet iets in me zijn, dat ik nooit zal begrijpen, dat mijn moeder me heeft meegegeven in het lichaam en dat ik nooit kan afschudden. En het was haar, alsof ze plotseling vrijer ademhaalde, alsof de adem van de sibylle krachten in haar had opgewekt, waarvan zij zich nog nooit rekenschap had kunnen geven. Zij bevrijdde zich langzaam uit haar verstarring en stak den priester haar bevende hand toe.

„Hier — mijn hand!" Zij hield den adem in, die haar schoone borst deed zwellen.

Alle mannen jubelden.

„Maar let wel, mannen van Nettuno. Ik dood den hertog, omdat hij mij schande aandoet. Niet om uwentwil, maar ter wille van mijn eer valt Cesare Borgia!" Zij merkte, hoe uit haar zwakheid zich geleidelijk een vastberadenheid ontwikkelde, die de woorden steeds luider deed klinken. Zij steeg boven haar landelijken eenvoud uit naar een sfeer van wonderlijke gewijdheid. Een boosaardig noodlot rukte haar weg uit haar deugdzaamheid en reinheid, want als zoodanig voelde zij het, hoezeer deze mannen poogden, het als een hemelsche zending voor te stellen.

„U zegt, dat hij slechts door list kan worden overwonnen?" vroeg zij Colonna.

Vespasiano knikte. „List of een wonder moet hem dooden."

„Ik wil bidden, dat een wonder te hulp komt," zei Carmela met jagenden adem. „Wanneer zal ik in zijn zondaarsarmen liggen?" Haar wangen gloeiden.

„Dat weet alleen de hertog zelf."

„Ik heb hooren zeggen, dat hij al een geliefde heeft."

„Parisina Mattei, heel juist."

„Het spijt me voor de vrouw," zei Carmela meewarig.

„Je kent haar niet, ze is trotsch en hooghartig."

„Ben ik nu vrij?"
„Je bent vrij — maar door je eed gebonden."
Carmela stond op. Het was haar, alsof er folterschroeven van haar afvielen. De pleegvader omarmde en kuste haar, zijn oogen schitterden als hagedissenoogjes. Ercole drukte haar aan 't hart, en zijn trots op haar deed zijn oogen blinken. De Franciscaan trad met Vespasiano en de Zoratti's ter zijde. „Geef haar het gif eerst, als ze den beslissenden stap gaat doen," zei de monnik.
„Het is een gevaarlijk ding in de onervaren handen van een vrouw."
De maan stond reeds hoog, toen Carmela alleen de trap afdaalde. Door een kijkgat viel het licht wit als sneeuw op de steenen. Zij sprong over het gras en de nog van zonlicht nagloeiende steenen door den lichten Juninacht. De visschersleute was al lang verstomd, er zat nog slechts een oude kat op een verborgen bank voor den molen. In het Westen boven de donkere omtrekken der huizen van Nettuno lag nog het naschemerende licht van den dag, terwijl van het Oosten de bleeke maneschijn over het water begon uit te stroomen. Machteloos pinkten de sterren in den overvloed van glans. Carmela liet haar door smart en huivering geschokt lichaam op een van de met wier bedekte klipsteenen neervallen. Zij was moe, alsof zij een voettocht van mijlen door zandwoestijnen had gedaan.
Toen hoorde zij het zand knarsen. Ercole kwam met groote passen aangesneld. Hij wierp zich voor haar knieën neer. „Kind... kind! Nu zullen we leven, zoo dat de duivel gal spuwt! Bij de Madonna, dat heb je flink gedaan. Je hart zal versteenen van woede om den schoonen roover. Hahaha! Heel Italië zal naar het huis der Accolti's en van den visscher Landi bedevaarten ondernemen. Moeder Gimani moet op den hoogtijdag kalebassoep voor vijfduizend personen koken. En alle vrienden nood ik op een danspartij."
„Zul je dat te mijner eere doen, Ercole?" glimlachte Carmela droevig.
„Aha, je hebt me dus wel zeer lief, mijn jongen?"
„Dat je dat kunt vragen!" Hij greep hartstochtelijk haar hand.
„Laat dat, laat dat," weerde ze af. „Nu zal het feest gauw komen. Over drie dagen is het zoo ver. Dan zal je Carmela naakt in de zon zien loopen. En jij laat het toe en hebt je Carmela zeer lief."
„Wat moet ik doen, als het toch [illegible] verlossing beteekent! En als al je schande naderhand met d[illegible]ge eer wordt beloond."
„Inderdaad, wat kan men er dan aan doen," spotte zij. „We zullen dus zien, wat de Madonna besluit."
Daar verscheen spookachtig iets in de verte der zee, een wit zeil, scheefhangend, boven de donkere streep van een boot. Het kwam uit de richting van Nettuno. Carmela kende deze boot, dit zeil. Onrust greep haar aan. Nu naderde voor de derde maal de geheimzinnige

zeiler. Zij kon niets meer ontdekken dan den mast en de vage omtrekken van de gestalte daar tegen aan. Maar zij meende met haar geest de zwaarmoedig starende oogen te zien.
„Wat is dat voor een zeilbark?" vroeg Ercole. „Het moet iemand van ginds heel ver zijn."
„Weet ik het?" zei Carmela onrustig. En haar blik hield de vreemde boot vast.
„De Satan over alle vreemde lichten!" vloekte Ercole. „Het kan ook een der spionnen van Aquasparta zijn. Ze doorsnuffelen sinds drie dagen alle hoeken en gaten van Nettuno. Heer Vespasiano wil te middernacht weg naar San Marino. Ik moet hem waarschuwen. Let op den zeiler. Als hij landt, snel dan naar ons toe. Hij ijlde naar den casale.
Carmela volgde met den blik de voorttrekkende boot. Deze voer langs haar heen, hield een oogenblik in de nabijheid van den molen stil en dreef toen weer als een geheimzinnige donkere zwaan naar de verte, zeewaarts. Daar vervaagde de verschijning allengs en loste zich als een geest in niets op.
Ercole bleef lang weg. Toen hoorde Carmela de molendeur gaan en zag Vespasiano met de twee Zoratti's en Ercole naar buiten treden.
Ze keken allen naar de zee. Toen wendden ze hun schreden landwaarts naar het boschmoeras, welks donkere muur zich ver naar het Oosten uitstrekte. Ercole gaf den mannen waarschijnlijk geleide. Nu schreed zij schande en zonde tegemoet. Wie zal den voorhang weven, die haar zonde bedekt?
Zij dacht nu aan Ercole. Over twee maanden zal zij hem toebehooren. Vrees overviel haar. Als een donkere zieneres zat zij neer, tot moeder Gimani haar van het huis uit riep.
Zij betrad het voorhuis. De oude zwarte kat lag haar plotseling in den weg. Met een boozen schop joeg zij haar den nacht in. En in dezen nacht zwierf iemand vol onrust over de zee van Nettuno op een pijldunne zeilboot met gedachten, die leven en bestaan vervloekten. Vervolgd door de verwenschingen van Romeinsche moeders en de tranen der door hem tienvoudig gekruisigde liefde, trok hij voort in den eenzamen nacht. Het was een visscher in verscheurd gewaad, waaronder een vorstelijk hart klopte. Het masker der nederigheid was onontbeerlijk. Had hij zijn hertogelijke waardigheid onbewimpeld ten toon gespreid, niet omgeven door den muur van hellebaarden der getrouwe Spanjaarden, de handen der samenzweerders zouden gemakkelijk spel hebben gehad.
De sibylle zag veel, maar zij zag niet, dat hij in de nabijheid was, wiens ondergang zij had gewenscht. Ook sibyllen

hebben nu en dan hun inzinkingen.
Over het dak van den slapenden molen schoot de schaduw van een vleermuis. Carmela sliep onrustig op haar grooten bladerzak. Spoedig echter onthulde zich uit een droom een wonderlijk visioen. Zij zag onder een bloesemenden granaatboom de zilverwitte majesteit van God zitten, en in het rond waren vele koks, die heele zeeën van uiensoep kookten. En God de Vader zwaaide in de eene hand de zon en in de andere de maan en bladerde met de voeten in den Bijbel en toen viel zijn blik uit het driehoekige oog op Nettuno, en hij goot de uiensoep uit alle ketels over de stad, en daaruit ontstond een bloedregen, zoodat de menschen luid schreeuwend wegkropen. Carmela zelf echter wandelde met gouden hoofd door den purperen gloed van den stadsbrand en achter haar de buffel met de hoorns, waarop zilveren kaarsen brandden. En zij schreed door vlammende nevels voor den buffel uit en predikte den verbranden lijken van de liefde. Langzaam verging de nacht, en in het Oosten vormden zich met gloed bezwangerde wolken.

In de met vakwerk uitgedoste ontvangzaal op den burcht van Nettuno zat Alexander VI in een roodzijden leuningstoel en bezag zijn gelaat in den Venetiaanschen reuzenspiegel aan den wand. Alexander was gisteren uit Rome gekomen. Daardoor zag hij er zwak uit, want de reis had hem vermoeid. Het ovale kale hoofd met het weeke gezicht glansde als een kwal, de anders zoo heldere oogen blonken mat, de wangen waren slap als verwelkte herfstrozen, de trotsche Spaansche schoonheid was door ouderdom en zondenlast vernietigd, maar de ijdelheid zat hem nog in den nek.
Hij streek zich met de welverzorgde hand het dunne hoofdhaar glad. Om den paus stonden zijn neef Rodrigo Borgia, de kapitein van de lijfgarde, de trotsche kardinaal van Cosenza Francesco Borgia, wiens oogen laaiden van zinnelijkheid, vervolgens 's pausen lieveling Romelino da Ilerda met het fladderende Johanneshaar, de kardinalen Sprata en Serra en de ceremoniemeester Burckhardt met den voogd Aquasparta, den tyran van Nettuno.
Romelino trad nu naar voren en legde den paus eenige schriftrollen voor. „Don Gonsalvo de Cordova heeft met zijn Spanjaarden Napels bezet, de Franschen houden nog slechts in Gaeta stand en uiten vertwijfelde hulpkreten, die wij voorloopig nog onverhoord zullen laten wegsterven volgens den wil van den hertog der Romagna. Lodewijk XII schijnt dus evenals zijn voorganger geen gelukkig gesternte te hebben."
De paus toonde weinig belangstelling voor koning Lodewijk.
„Waar is mijn goede hertog?" vroeg hij met doffe oogen.

„Hij slingert aan het zeestrand steenen als een cycloop over het water. Daarbij ontvangt hij den Spaanschen onderhandelaar," meldde kardinaal Francesco Borgia.
„Tegelijk met den Franschen?" verwonderde zich Alexander.
„Zijne Hoogheid de hertog heeft grootere wonderen verricht dan twee vijandelijke gezanten tegelijk te ontvangen," glimlachte kapitein Rodrigo.
„Frankrijk wil vrijen doortocht door den Kerkelijken Staat en door Toscane hebben," zei Romelino. „En hertog Valentino moet zijn krijgsvolk onder Fransch bevel plaatsen, maar Zijne Hoogheid de hertog zal ja noch neen zeggen."
Den paus scheen ook dit te vervelen. „Burckhardt!" riep hij, om zich te verstrooien.
De drukke, kleine, grijze ceremoniemeester kwam aangetrippeld.
„Zullen we morgen zonneschijn bij het feest hebben?" vroeg de paus.
„We zullen zonneschijn hebben," meldde de kroniekschrijver deemoedig.
„Er moeten prachtige mannen en vrouwen in Nettuno zijn?"
De hovelingen knikten. „Er zijn hondenzielen in dit zeenest," zei in tegenstelling daarmee de burchtvoogd Aquasparta. Hij had een galgeel gezicht, maar zijn lichaam rees statig uit boven de kardinalen.
„De hertog is beschermd, als ik beschermd ben."
De paus nipte van de melk en kauwde een dennebroodje, terwijl zijn gedachten weer op het komende feest vooruitliepen.
„Burckhardt, ik wil, dat tusschen de overhandiging van de visch en het „Ite missa est" het zangerskoor wordt ingelascht en een gebed. Ja, hm — nog iets — versterk de lijfwacht om den hertog. Beste Romelino, u hebt met den hertog in Pisa gestudeerd, is hij niet een voortreffelijke man?"
„Uwe Heiligheid, Cesare Borgia is een model van rechtvaardigheid, maar ook van gestrengheid. De ordelievende zal nooit zijn vuist behoeven te vreezen."
„Daar heb je 't, daar heb je 't!" zei de paus stralend van vreugde tot de omstanders.
De kardinalen glimlachten kruiperig.
De hand streelde de hand van zijn lieveling Romelino en zei: „Vertel me iets nieuws uit de slaapkamers van mijn kardinalen. Men mompelt iets van een vroolijke geschiedenis van kardinaal Farnese."
Romelino kende zijn plicht. Hij meesmuilde, toen hij vertelde: „Uwe Heiligheid, men zou daarmee den Decamerone met een mooi hoofdstuk kunnen verrijken. De kardinaal bezoekt bij nacht een schoone vrouw, wier gemaal op reis is. Ongelukkigerwijze komt de gewaarschuwde gemaal terug, maar hij maakt geen gerucht en trekt

geen dolk, doch begeeft zich met dienaars naar het paleis van den kardinaal en laat zich daar het miskleed van den kardinaal aantrekken. Toen de kardinaal den volgenden morgen uit het huis van zijn geliefde in zijn paleis terugkeerde, zag hij in zijn kapel den wereldlijken heer in vol priesterornaat staan. „Bent u krankzinnig!" brult hij den vermetele toe. „Mijn heilig gewaad aan uw ongewijd lichaam?" „Neem me niet kwalijk," antwoordt de bedrogen gemaal met volmaakte kalmte. „U hebt in mijn huis mijn plaats waargenomen, ik wilde zoo juist probeeren, uw plaats in te nemen. Het gewaad, dat u in mijn huis — niet droeg, past u evenzeer als mij dit hier, dat ik echter van plan ben te dragen." Nadat hij dit had gezegd, verliet hij het paleis met het kostbare gewaad. En de verblufte Farnese dacht er niet aan, zijn kleed terug te halen."

Paus en kardinalen gichelden. „Er zijn nog goedmoedige echtgenooten," zei Francesco Borgia.

De paus knikte lachend en informeerde toen, hoe de Nettuners de geschiedenis met de vischoverhandiging hadden opgenomen.

„Uiterlijk zeer deemoedig", meldde kapitein Rodrigo. „Beveelt Uwe Heiligheid, dat het meisje, dat de oude visschersruïne moet vervangen in een licht schelpengewaad verschijnt?"

„Cesare Borgia is van meening, dat het meisje een natuurkracht personifieert, de zee. De Grieken zouden in zoo'n geval alleen de stralende naaktheid hebben geduld. Nooit zou hun schoonheidszin een Nereïde in bonte prullen hebben voorgesteld. Marmeren blankheid schijnt me de natuurlijkste voorstelling te zijn. Een zeegroene sluier om de lendenen is al een groote concessie."

De kardinalen knikten instemmend en lachten in hun baard.

De schildknapen voor het vertrek openden plotseling geluidloos de vleugeldeuren. Op de gang ontstond beweging, welke zich in het vertrek voortplantte. Men hoordde de schreden der Romagnolische gardisten op de steenen klinken. De kardinalen traden ter zijde, want zij wisten, wie het was, die onaangemeld mocht binnentreden. In het volgende oogenblik schreed hij veerkrachtig over den drempel: Cesare Borgia, de hertog der Romagna.

De paus verhief zich stralend van vreugde en begroette den zoon van zijn oude courtisane Vanozza. „Geliefde hertog — o, verlaat mij, kardinalen! Wij zien elkaar aan tafel." Hij zond allen met een genadigen blik heen.

Cesare trad in het zonlicht. Hij kuste de hand van den vader. In het scherp geteekende, regelmatig besneden gelaat woonde koude naast slecht verborgen leed, de gewoonlijk zoo sterrenklare oogen, het erfstuk van den vader, de vrees der massa's, de vreugde der vrouwen, hadden een moeden glans.

„Nu, hoe is je reis door de landstreken der Colonna's uitgevallen?" vroeg de paus nieuwsgierig.
„Ik heb het niet lang in San Marino kunnen uithouden. Ik ben sedert vier dagen — in Nettuno."
De paus zag verwonderd op. „In Nettuno? Had je redenen, om je aanwezigheid te verbergen?"
„Ik had er de lucht van gekregen, dat er hier iets aan de hand is. Kardinaal Giovanni Colonna moet, naar mijn spionnen mij zeggen, uit Sicilië menschen hebben gestuurd, die de stad aan verleden tijden moeten herinneren. Ik heb me onder de visschers gemengd, om de stemming te peilen. Er sluipen stellig spionnen van Colonna rond, waarvan wij geen vermoeden hebben. Ze landen 's nachts met hun vaartuigen aan de Maremmen en springen van daar als vlooien het land in."
„Is er anders niets, dat je bezwaart?" vroeg de paus kalm. „Me dunkt, je onrustige blik heeft andere oorzaken."
„Frankrijks ster is aan het dalen," zei Cesare met somber gelaat. „De beroemde hommes d'armes zijn door Gonsalvo verslagen en Gaeta heeft geen eeuwige muren. De Fransche onderhandelaar heeft mij te verstaan gegeven, dat Cesare's troepen niet te verachten zouden zijn, als Lodewijks nieuwe hulpleger door Toscane optrekt om den klap goed te maken. Ik zou met mijn troepen Toscane willen overvallen, als de Franschen in Napels nieuwe slagen incasseeren. Daarom heb ik enkele oogenblikken geleden den Spaanschen onderhandelaar belangrijke toezeggingen gedaan, ik heb hem toegestaan, soldeniers in Rome aan te werven."
„Wil je den trouwen vriend Frankrijk in den steek laten?" De paus zette angstige oogen op.
„Nog is het niet gebeurd. Maar ik heb bruggen naar de Spanjaarden geslagen. In wezen is alleen de sterkste onze vriend. Sterk echter is niet wie rijk aan grondgebied is, maar wie zijn grondgebied weet te gebruiken Niet de staten voeren politiek, maar de hoven. Het politieke leven van die hoven is een jaarmarkt, alles is in beweging, vecht, steelt rechts en links, kaapt den anderen voordeelen af, koopt en verkoopt zich, en er komen weinig fatsoenlijke menschen, maar des te meer schelmen bijeen. Ik ben van zins, op die markt de beste handelaar te zijn. Tot nu toe is het niet de slechtste waar geweest, die ik u heb thuisgebracht. Urbino en Piombino zijn weer van mij, Ferrara is door den gemaal van onze Lucrezia aan ons gebonden, Florence, Siena en Pisa zijn er na aan toe, in mijn netten te glippen, Venetië heb ik door fraaie beloften warm gehouden, en in Napels werken Spanjaarden en Franschen voor ons, door met elkaar om den schoonen buit te vechten. Geef mij geld voor een nieuwe onderneming."

„Onverzadigbare! In welke zakken moet ik nog voor je tasten?" jammerde de paus. „Tachtig nieuwe curiaal-ambten heb ik geschapen, elk heb ik voor zevenhonderdzestig ducaten verkocht, de nieuwe kardinaalsbenoemingen hebben me honderddertigduizend ducaten opgebracht, maar nu zijn de bronnen uitgeput."
„De jonge kardinalen zijn onschadelijk gemaakt, maakt u nu ook — de oude onschadelijk!" zei Cesare.
De paus bewoog niet. „Michele, Troccio, Ferrari, Orsini, Giovanni — ach, de rij wordt eindeloos."
„Allerheiligste Vader, wat wij berouwen, wordt niet ongedaan gemaakt, maar dat, waarvoor we terugschrikken, wordt nooit gedaan. Snuffelt u de kardinaalslijst eens door, zoek naar bepaalde ondeugden, die als misdaden kunnen worden bestempeld. Dat is de buigzaamheid van moreele waarden, die alleen van het standpunt van den beoordeelaar afhangt. Ik heb van kardinaal Casanova het programma der feestelijkheden ontvangen. Men moet zeggen, dat Burckhardt zijn best heeft gedaan. Aurelio Brandolini zal de feestpreek houden."
„Als het schouwspel met de maagd niet een zekere bekoring biedt, zal Brandolini's preek het feest niet bepaald luister bijzetten, want hij spreekt zeer slaapwekkend. Ik heb last gegeven, den vader van het schoone kind drie ducaten uit te betalen."
„Men zal ook voor een eenvoudig halssnoer voor het meisje moeten zorgen," zei Cesare, half afwezig.
De paus verdroeg de melk niet. Hij liet chineëllawijn brengen.
„De Satan hale den Jood Bonet de Lattes, die mij de melk heeft aangeprezen, de andere Hebreeër Pintor is een voorzichtige kerel, hij heeft me den wijn voorgeschreven. Kom hier, mijn zoon, drink wat, hij zal ook jou goeddoen. Ach, beken het maar, die Parisina — hm — die Parisina bemint de liefde tot onverzadiglijkheid toe."
De hertog stoof op. „Ik verlang zeer naar haar, ik zou de rozen van Parisina weer willen ruiken. Daar in het glazen huis aan den Tiber."
„Die vrouw," zei de paus ernstig, „is gevaarlijk."
Cesare glimlachte. „Parisina is mooi, nukkig, uitdagend, onverzadigbaar en daarom als geschapen voor gebiedster. Ik weet niet, of Parisina zich met zulke gedachten vleit, maar — er zijn mindere dames koninginnen geworden. Maar er is een groote hinderpaal. Ik geloof, dat Parisina een statige gebiedster zal worden, maar een klein mensch zal blijven."
„Je koestert toch geen verlangen naar een —"
„— naar een mensch! zei Cesare met bedwongen smart.
„Je hebt er toch voldoende leeren kennen, om dat verlangen af te leeren," zei de paus geërgerd. „Ik heb nog geen mensch leeren kennen, daarom verlang ik er naar," klonk het in hulpelooze smart uit

Cesare's borst.
„En wie zegt je, zoon, dat je er één zult leeren kennen?"
„Dat is het juist, allerheiligste Vader! Wat om mij heen kruipt, zijn oogendienaars, vrees en soldij binden hen aan mijn ziel. Laat mij de proef nemen, en niemand zal hard blijven in het vuur. Laat mij armzalig worden, en niemand zal van smart vergaan. Ik mag geen eenzame nachten meer hebben zooals nu in Nettuno, geheel alleen op zee, tusschen hemel en water, alleen met den almachtigen God, onzichtbaar naast mij het boek der onschuld opengeslagen. Ach, allerheiligste Vader, laat uw zoon bij nacht niet meer alleen, want hij heeft geen grooteren vijand dan zich zelf." Hij verbeet het woord tusschen zijn tanden en werd rood van schaamte.
De paus was diep bewogen. In dezen zondaar had zich op vreeselijke wijze verjongd, wat in zijn booze zondigheid oud was geworden. Terwijl hem zelf eerst de ouderdom aan het kruis des berouws had genageld, bond dezen door hem zelf opgevoeden verdorvene reeds de jeugd aan den martelpaal der zelfverdoeming. Maar meer nog vreesde de paus voor de successen, die plotseling aan het wankelen worden gebracht, indien deze zoon door een belevenis van God zou worden getroffen. Dan zou de wereld een boeteling rijker zijn, maar het huis Borgia een steunpilaar armer. Hij trok het hoofd van den zoon tegen zich aan en sprak troostend over de bruine lokken heen:
„Cesare, je darmen bakken je een leelijke poets. Het komt allemaal uit den buik en vormt de kiem voor wansuccessen. Hahaha, je deinst terug vanwege een paar nachten op zee! We gaan morgen in de eikenbosschen op de wilde-zwijnenjacht."
„Precies, allerheiligste Vader, ik wil het laaiende leven weer om me heen hebben, en de spoken zullen verbleeken. En Parisina moet op het feest komen. Heidaar! Looper!" Hij rukte de deur open. „Marco Romano, hier!"
Het oog van den paus straalde. „Je moet jagen, spelen, feestvieren, met de paarden rennen, stieren dooden, en het werk zal je weer in zijn klauwen nemen, die heerlijke regelaar van het gemoed. We zullen de burchten der Colonna's bezoeken en het herbouwde Monterotondo, waar de vrouw je trotseerde —"
Cesare onderbrak den vader met een heftig gebaar. „Laat die vrouw in eere rusten, allerheiligste Vader. Zij heeft Cesare Borgia overwonnen op haar wijze. Sedert dien dag van Monterotondo heeft mijn eer een gevoelige snaar gekregen."
Marco Romano, Cesare's overste, stond in de deur.
„Je rijdt, dat de steenen vonken spatten, naar Rome, en haalt mij voor den nacht Parisina hierheen. Neem voor jou mijn zwart paard en voor haar Triton uit den stal, voorts een geleide van zes ruiters.

Maak voort." Romano snelde weg.
„Sancia belaagt je weer, naar ik hoor," zei de paus opgeruimd.
Cesare, beter geluimd, haalde de schouders op. „Ja, de vrouw van mijn broeder is niet meer van haar liefde voor mij te genezen. Het zou goed zijn haar weer te verbannen. Kardinaal Ippolito d'Este heeft zich in haar bed gewenteld, en nu moet ik weer noodhulp zijn. Neen, neen, de ketel is te zeer gehavend, men kan er geen bedelaarssoepje in koken. Zegt u eens, heeft Lucrezia u geschreven, allerheiligste Vader?"
„Ach ja, mijn vroom kind!" Hij overhandigde den zoon een brief.
„Zij heeft Rome vergeten, bezoekt kerken, bouwt lustsloten, danst, zingt en speelt comedie. Alfonso heeft zijn eigen geliefde, maar hij is ook jaloersch op Lucrezia. Die tinnegieter, die draaier! Haha! Pietro Bembo, de geleerde, maakt veel werk van onze Lucrezia, en Bembo is dom genoeg om met zijn liefde te pronken."
„Ik ken Bembo en begrijp Lucrezia's dweperij. De poëtische neiging verheft den man boven tien van zijns gelijken. Maar Bembo moet op zijn hoede zijn. De kanonnengieter Alfonso zou wel eens een voorkeur voor dolken kunnen krijgen. Men mag toch niet zoo lichtzinnig met de gieterij van een erfprins spelen."
De paus glimlachte voor zich heen. Hij bedacht, dat Lucrezia in Rome het cilicium, het boetehemd der Franciscanen onder het gewaad droeg, wat haar niet verhinderde, daaronder nog een wereldsch hemd te dragen, dat in uren van minnekoozerij — hij sneed zijn gedachten tactvol af en zei: „Ik hoop, dat Lucrezia en Bembo hun zonden op welvoegelijke wijze zullen bedrijven."
Cesare ging op iets anders over. „De Fransche en Spaansche gezant verzoeken om een audiëntie, allerheiligste Vader."
De paus knikte, Cesare riep den ceremoniemeester. Schildknapen en Romagnolische gardisten, allen schitterend van goud en brocaat, stelden zich in twee gelederen voor den hertog op.

Alvorens het groote uur van Carmela sloeg, molk zij nog de geit. De vale morgen stond nog boven den stal, toen Carmela, op een steen zittend, den glanzenden, vollen uier der geit bewerkte. Langzaam droop de melk in den pot.
Toen werd het levendig in den molen. Weldra zou de wagen uit de stad komen, om Carmela te halen. Moeder Gimani waggelde als een welgemeste, vroolijke eend over den hof. „Binnen ligt je schoone goed, kind. Ik en Niora zullen je haar vlechten. Je komt weliswaar onder de handen van den pauselijken haarkunstenaar, zooals de opperprior Ser Spinetti me heeft gezegd, maar ze moeten zien, dat wij niet met ons laten spotten. En in de kamer kookt al het water,

daar zullen we je lichaam schoonpoetsen. Naar den duivel met de geit! Het wordt tijd."

Toen de zon met een sleep van bloedroode rolken boven de moerassen verrees, hield de wagen uit de stad met twee muildieren voor de wolfsherberg stil. Carmela, vergezeld door vader en moeder, die feestelijk waren gekleed, hupte met de fraai geschoeide voeten als een antilope over den wand van den wagen, zoodat haar rok opvloog. Op den wagen zat reeds Ercole Landi, elke zenuw van opwinding gespannen. Stralend van geluk bezag hij zijn opgesierd liefje, dat haar leden in den scharlakenrooden Zondagstooi der Nettuner meisjes had gehuld. De last der haren, met een zilveren pijl doorboord, torende hoog op het bruine hoofd, alsof zij het wilden neerdrukken. Rozen, geschenken van Landi, tooiden haar, het lijfje zwol op als een vlam, en het met goud versierde keurslijf was los om den romp gesnoerd. De voeten, door zwarte kousen omspannen, staken in roode schoenen. Zoo begon zij den rit door den Sint Jansmorgen, in het hart een leegte, die het lot misschien zou vullen, op de borst in een zakje genaaid de witte doodsparel voor Cesare Borgia.

Op den korten weg naar het stadhuis gaapten slechts een paar vroeg uit bed gekomenen de simpele carozzina aan.

Daar rolden zij door de poort de stad in.

Aan de vergulde straatmuren straalde een zee van groen eikenloof, gesprenkeld door de neerhangende purperen guirlandes der rozen en de witte golven van ontelbare mirtenfestoenen. Voor de poorten der paleizen, waar de kardinalen woonden, stonden de pages in de kleuren van hun meester en zagen verveeld naar de menigte, die rumoerig door de straten golfde. Een geschreeuw van saturnalische heftigheid vervulde het plein voor het kasteel. Onder woest getier kwam een vrouwenschaar aangetrokken, die de Madonna del mare, een beeld van heidenschen oorsprong, op een met bloemen versierde ijzeren stellage droeg. De Madonna had ingezette glazen oogen, en haar gewaad was over het heele lichaam samengesnoerd als bij een bakerkind.

In het gedrang stond de ijzerhandelaar Balbo met den smid Tignosi, die vanmiddag met Cesare Borgia een worstelpartij zou aangaan. Tignosi was een vormlooze kolos, de sterkste man van Nettuno. De smid voelde zich de held van den dag.

Balbo wenschte, dat het den smid gelukte, den hertog in den maagkuil te trappen, dan was Nettuno gered en de heele samenzwerig overbodig. O smid, wat ligt er in je handen! Het lot van Rome, van de wereld! Je leven moet je weliswaar opofferen, want als de maag van den hertog barst, zullen de Romagnolische vuisten je tot moes slaan. Maar wat is er aan jou gelegen, smid? Men zal een nieuwen smid

weten te vinden, maar een nieuwen hertog God zij dank niet. Het rumoer groeide aan met het stijgen van de zon. De vrouwen snaterden, de vijgenhandelaar van Cori, de oliemannen uit Genazzano, de kramers uit Rome riepen hun waren uit, de visschers en herders stoeiden met de meisjes, de muilezels brulden, de kinderen gilden, en de trompetten der optrekkende wachten schrilden door den heksenketel heen.

Direct achter het kasteel lag de zee, dronken van licht, doorflitst van zilver. Over de wateren lag glans en nevel en trillende lucht, over het moeras in het Oosten een bruine walm, onbewegelijk en dicht, door giften bezwangerd.

Op het zeestrand was de als kapel dienende tent opgeslagen. Een met gouden sieraden overladen altaar onder een blauwzijden baldakijn wierp een stralenbundel van goud in de lucht. De Madonna en een paar van schrik vertrokken heiligen stonden als wachtposten in een halven cirkel om het altaar.

Galmende, zeewaarts verklinkende klokkentonen begonnen het feest in te luiden. De metalen zusters van Anzio vielen jubelend in.

Uit de met rozen behangen poort schrijdt de stoet: schildknapen in geel en rood, kruis en zwaard dragend, lakeien in de scharlaken zimarra, twaalf onbereden, met goud getoomde paarden, door knechten in brocaten wambuizen geleid, domheeren in kanten koorhemden, kamerheeren, protonotariussen en auditeurs in violette zijde, zestien kardinalen in purper met de cappa magna, paarsgewijs schrijdend, achter hen hun secretarissen in lilazijden mantels en hun schilddragers, dan de lijfwacht van den paus, strak van metaal, een stoet van geestelijken, vervolgens het allerheiligste sacrament, door wierook omwolkt, de mispriesters — en nu — de menigte houdt den adem in — de koppen gloeien — onder het met hermelijn bekleede, lichtblauwe damasten baldakijn de draagstoel van den vreeselijken paus, door den glorieuzen schijn der zon verguld, omneveld door de wolken van het zacht geurende hars, geflankeerd door de witte diakenen — en op den zetel hij, hij, hij! Alexander VI, gedragen en opgeheven door de wijding van het oogenblik en door de eigen ijdelheid, de bejaarde leden gehuld in een witzijden, met goud bestikt feestornaat, met de witte pluviale en den schouderdoek, de stola en de drievoudige tiara. De klokjes klingelden om het baldakijn, het biddend gemompel der plechtig voortschrijdende mispriesters dringt gedempt in de van eerbied huiverende menigte, en over de pronkende processie vallen, door jonge meisjeshanden gestrooid, purperen rozen als enorme bloeddruppelen.

En achter den paus een troep van de met ijzer gepantserde lijfwacht, daarna Cesare Borgia in een wit atlaswambuis met splitmou-

wen, de baret in de handen, omgeven door den ring der getrouwe garde. Daarna volgden de enkele baronnen, die de Kerk trouw waren, met hun secretarissen en kamerheeren, de stadsprefect en de priors van Nettuno, de burchtvoogd Aquasparta, de in sombere kleuren prijkende sleep der scriptoren, curiaalbeambten, secretarissen, notarissen en vele andere pauselijke hovelingen.

Bij het altaar schaarden de kardinalen zich in afgemeten grandezza om den celebreerenden kardinaal Romelino da Ilerda. Nu kwam de paus, gedragen door de roodzijden pages. Hij zette zich in den vouwstoel.

Cesare Borgia was onder de groote, witte tent getreden, die men voor 's pausen gevolg ter zijde van de kapel had opgeslagen. Zijn blikken zochten de tweede tent af, die eenigszins opzij stond. Daar bloeide en schitterde de bloem der Romeinsche vrouwen. In de voorste rij zaten de vrouwen der gezanten naast de courtisanes der kardinalen. Daar bleef de blik van den hertog haken aan een schoone, in zijde en brocaat gehulde vrouwengestalte, die hem uit vurige oogen een glimlachenden blik toezond, terwijl twee knielende pages haar koelte toewaaierden. Het was Parisina Mattei. In haar streng besneden trekken lag een trotsche schoonheid, die het schild van energie en een sterken wil was. Liefelijkheid was door trots verdrongen waardigheid voor bekoorlijkheid in de plaats getreden.

De mis begon. Romelino sprak met heldere stem het „Oremus te, Domine", en het zilverklare koor der knapenstemmen begon den Introitus.

De gloed zwol aan. Maar zacht woei een zeewind over de kerkelijke plechtigheid heen, zweepte licht de rookpluimen der in de verblindende zon smeulende pekfakkels en deed de ondevote bidders vrijer ademhalen.

Nu weerklonk zacht en sterk tegelijk de Johanneshymne van Paulus Diaconus.

Cesare Borgia stond in diep gepeins verloren. Hij sloeg geen acht op den gloed van het Phaëtonsche licht en stond buiten de schaduw van de tent met ontbloot hoofd. Ook toen Brandolini in een wonderlijke preek Maria als koningin der zee prees, bleef Cesare onbewogen. Slechts eenmaal gleed zijn blik vluchtig over de zee, als zocht hij iets.

De preek was ten einde, de paus verhief zich en zegende de zee, terwijl hij den hem overhandigden monstrans zwaaide.

De diepe bewogenheid der gemoederen opende de borsten, waaraan flarden van gebeden en uitroepen van aanbidding ontsnapten. Madona del mare! Grazie! Ajuto! Vele honderden handen grepen als bruine fakkels in de lucht en strekten zich naar den van goud stralenden

monstrans. Romelino trad voor het altaar en verkondigde den aflaat. De paus trad op den hertog toe en sprak zacht tot hem: „De overhandiging van de visch zal voor uw voeten plaats vinden, hertog, neem het geschenk van de zee in mijn plaats in ontvangst, want het is een wereldsche handeling."
Daar klonk een bazuinstoot van de kasteeltinne over de stralende zee. De voorhangen van een kleine tent in het water werden door onzichtbare handen ter zijde getrokken.
En nu bestraalt de meedoogenlooze zon een zeldzaam schouwspel. Uit de tentgordijnen treedt een meisje, tot de borst in het water. In de hoog opgeheven handen houdt zij een groote schelp, waarop een versche zeebarbeel ligt. Langzaam met haar naakte lichaam den vloed doorsnijdend, schrijdt zij over den licht stijgenden bodem naar het strand. Het water liefkoost haar bruine huid, waarop de zon robijnenflitsen te voorschijn toovert. Met een natuurlijke lieftalligheid, zonder schaamte, zonder aarzeling, zonder trots, draagt zij haar schoonheid aan land. Iedere schrede, is een bevrijding van het haar naaktheid bedekkende water, dat als zilveren parelen van borsten en lendenen neerdruppelt, om welke laatste een met steenen bezaaide groene gordel zichtbaar wordt. Nu komt de schoone schoot vrij, de knieën, en het meisje wordt tot een wandelend beeld, door des Scheppers edele kunstenaarshand gevormd.
De hovelingen fluisteren elkaar opgewonden woorden in het oor. „Venus Anadyomene! Het zeeschuim parelt van haar af! Zie die schouderronding! Zij straalt als brons! Welk een volmaakte buste!"
Ja, deze borst is schoon! Zij is iets lichter dan het lichaam en verloopt tot aan de kleine bloesemknoppen in barnsteendonkere tinten. Op haar huid lag een waas van vocht, en dit verpuurde het geheele lichaam, alsof het een in licht gedrenkt kristal was. Met Vestaalschen tred betrad haar naakte zool sterk en pijnloos het marmeren voetstuk van een vervallen Romeinsche zuil, die zich een voet hoog uit het water verhief. Het was, alsof zij nu met haar stralend lichaam de zon begroette, die haar schoonheid zegende. Haar haar, onder den vollen glans der zon blauwzwart stralend, was kunstig in vlechten en windingen gelegd en door een donkerroode roos doorgloeid. Over de wangen vlamde de schaamte, hoe meer zij de wachtende gelederen der hovelingen naderde. De voorste kamerheeren stieten hun blikken als dolken in haar gestalte.
Achter de eerste soldeniersrij stond iemand, die sidderde en wiens hart heftig klopte. Ercole Landi richtte den gespannen blik der liefde op haar lichaam. En hij schrok voor haar schoonheid. Dus dit was het, wat hem weldra zou toebehooren! Hem alleen!
Neen — eerst dien duivel in fluweel en zijde. Hij verbeet

zich de lippen van woede.
De gelederen treden dichter op elkaar toe, kleuren gloeien voor Carmela's gezicht, priesterornaten, door wierooknevels omsponnen — — de tent schemert —
Een kamerheer treedt op haar toe en wijst haar voet naar de tent van den hertog. „Daar meisje, Zijne Hoogheid verwacht je geschenk."
Zij spant de spieren, de handen laten de schelp met de visch zinken, haar door kleuren verblind oog zoekt het doel, dat aan smaad en schande een einde maakt —
Dan slaat een golf van bloed naar haar hart. Zij voelt een schok door al haar gewrichten en pezen. Haar voet verstijft. Haar oog echter blikt wijd opengesperd den hertog aan. En haar hart begint eensklaps te trillen als onder brandende slagen, en de schelp in haar hand trilt mee.
En Carmela buigt het hoofd, zoodat Cesare Borgia nog slechts den samengebonden, bedwongen vloed der blauwzwarte haren en den bronzen nek ziet. En haar handen laten plotseling de schelp vallen — Carmela zinkt in de knieën — werpt het hoofd in de handen en — Cesare is met één sprong bij haar en verjaagt de hovelingen, die hulpvaardig zijn toegesneld. Hij tilt haar alleen op. „Ik dank je, schoon kind," zegt hij warm. „God zegene de zee en — jou!" voegt hij er zacht aan toe. En zijn oogen drinken met één enkelen blik haar schoonheid. „Geef me een mantel!" beveelt hij ruw een der van goud glanzende priesters. Deze geeft het woord angstig door. En zij rukken Brandolini den prediker, de violette toga van het lijf en bedekken daarmee den jammerenden angst van het meisje.
Cesare Borgia wendt zich, bleek en opgewonden, tot een kamerdienaar. „De lijfarts van Zijne Heiligheid!"
Een Jood met vaalgroen gezicht en scheeve schouders, gehuld in een roode toga, loopt gebogen naar de tent toe. Hij onderzoekt den hartklop van het meisje. Cesare staat er bij. Hij staart naar de heftig op en neer gaande borst. De lijfarts glimlacht. „Het is niets dan opwinding."
De menigte stroomt en golft. Het gemompel zwelt aan en bruist plotseling als een vertoornde zee.
„Draag haar naar den burcht en breng haar de kleeren na," beveelt de hertog.
Nanna Gimani waggelt op haar beenen heen en weer als een galei bij wind en wischt zich het zweet van het voorhoofd. „O, mijn hartekind! Mijn goudvogeltje! Ik verga, goede God, ik verga! Zie je het dan niet, Beppo?" Maar zij verging niet, doch schreeuwde uit allemacht, tot de omstanders haar met de vuisten bewerkten.
Landi drukte de hand van zijn aanstaanden schoonvader en hijgde hem zacht in het oor: „Daar dragen ze haar kleeren — en in die

kleeren is de dood genaaid. Bij het zwaard van Petrus! ik had haar hem toch niet moeten geven."
De menigte begon te kolken, kluwens vormden zich, handen werden dreigend opgeheven.
„Breng hen tot zwijgen!" riep Cesare door het tumult heen. En luitenent Torani wierp zich met zijn Romagnolische boerenreuzen in de menigte, die ontzet uit elkaar stoof. De paus wierp uit zijn buidel goud onder de menschen. In een ommezien was de verontwaardiging in gejubel overgegaan. „Evviva il papa!" schalde het als een schreeuwende hymne door de ruimte. De paus had Nettuno gewonnen, hij die zelf de grootste harpij was.
Fanfares stieten door het rumoer heen. Andalusische danseressen reden op een met bloemen versierden wagen de stadspoort uit en begonnen voor de tent der Romeinsche vrouwen haar rhythmische dansen. Klokken en muziek, gejuich en geschreeuw, een bewogen, golvende chaos, fonkelend van schrille kleuren.
Cesare Borgia trad op Parisina Mattei toe en begroette haar. De oogen der schoone courtisane schitterden trots. Maar zij bespeurde met haar fijn instinct, dat 's hertogs ziel uit het evenwicht was geraakt. Zijn blikken gleden naar de stadspoort, waar juist het bezwijmde visschersmeisje naar den burcht werd gedragen.
„Mag ik u vannacht een roeitocht op zee aanbieden?" vroeg de hertog plotseling tot zich zelf komend met koele wellevendheid. „We zullen de boot met lampen versieren, bonte vuurraderen zullen den nacht verlichten, en mijn fluitspelers zullen hun beste beentje voorzetten."
Parisina boog dankend, en haar waaierende pages bewogen zacht den waaier over den gouden vloed van haar haren.
De zon wierp inmiddels onmeedoogend haar stralen over het bewustelooze kind op de baar. Secretaris Agapito scheed naast haar. De violette mantel bedekte het lichaam van Carmela slechts ten halve. Een van de jeugdig teedere lendenen kwam rose-bruin onder de omhulling te voorschijn. De groote wimpers waren vast gesloten. Als deze oogen opengaan, peinsde Agapito, terwijl hij naar het lijdende meisje zag, zullen ze een andere wereld zien.

In een met rozenrooden gloed overdekte bark roeiden Cesare Borgia en Parisina Mattei den bleek besterden nacht in. Boven de moeraswouden verhief zich uit zilveren hemelweiden Artemis' trouw gesternte.
Geen visschersboot mocht in dezen nacht de zee op. In een reusachtige ellips dreven de wachtbooten van den hertog op de zee en weerhielden ieder vaartuig van een nadering der bark.
Toen het donker werd, zat Carmela in een fraaie kamer van het

kasteel aan het venster. Naast haar stond een dienster, een roodwangige matrone van aangenaam gezet postuur, en voor de deur liepen pages op en neer.

,,Wanneer mag ik weg?" vroeg Carmela de dienster na een eindeloos zwijgen.

,,Dat weet niemand dan Zijne Heerlijkheid de hertog," antwoordde de matrone met vette stem en zette zich breed als een kikvorsch aan het venster.

Carmela zag booten als donkere punten daarbuiten drijven, en nu koos van het verlichte strand een door rosen gloed overstraalde bark de ruimte van de schemerende zee. ,,Wat is dat?" vroeg zij met verwonderde oogen.

,,Dat is de boot van Zijne Heerlijkheid den hertog," antwoordde weer de dienster met stijve afgemetenheid.

Carmela voelde een slag op het hart. En haar gedachten bewogen het woord heen en weer: de boot van Zijne Heerlijkheid den hertog. Er woog nog een drukkende nieuwsgierigheid op haar ziel. ,,Vaart de hertog — altijd — als — hertog?" vroeg zij heel zacht en schuw.

,,Niemand heeft inzicht in de handelingen van Zijne Heerlijkheid den hertog."

Toen was Carmela even ver als zij vroeger was. In haar borst bruiste het als een opgezweepte zee. Het was haar, alsof er een boot was, onder den gloed van den avond, die langs den molen heenvoer — en aan den mast leunde een havelooze visscher. — Toen schudde zij haar half losgeraakte haren, en tusschen haar tanden verbeet zij een vloek. Vervolgens vroeg zij met onvermoeibare nieuwsgierigheid: ,,Gaat de hertog nu alleen de zee op?"

De dienster antwoordde op koelen toon: ,,Zijne Heerlijkheid de hertog vaart met Parisina Mattei uit."

Parisina Mattei? Zij vroeg het slechts met de oogen, waarin een booze gloed leefde. Toen weer: ,,Is zij schoon?"

De dienster stond op. ,,Ik zal het bed in orde maken," was het antwoord. En zij ging zich met het witte bed in den hoek bezighouden. Er lagen zachte kussens op en het was met een karmijnroode sprei bedekt. Carmela doorliepen lichte huiveringen. Zij dacht aan haar bladerzak met den vuilrooden beddedoek daarover en aan de kale muren thuis. ,,Moet ik gaan slapen?" vroeg zij verward.

,,U moet niet," zei de vetgemeste vrouw met donker gelaat. ,,Roep mij, als u iets noodig hebt. Mijn kamer ligt aan den overkant, en ik heet Teresa." Zij wiegelde als een reuzenkwal naar buiten. Carmela echter bleef aan het venster en staarde naar het steeds kleiner wordende rose licht op zee. — — —

Cesare Borgia en Parisina Mattei dreven op de glanzende zee. Het strand maakte zich van tijd tot tijd met stralende vuurbundels uit de duisternis los

De hertog liet op het lichtbewogen water de riemen zinken. Een stille droefheid legde zich om Parisina's voorhoofd, dat het gouden baldakijn van prachtig gevlochten lokken droeg. Dit haar, oorspronkelijk van een donker kastanjebruin, had de schoone vrouw uit het huis der Matteis met hagedissenolie, saffraan en berkensap naar Venetiaanschen trant verguld, en het moest wekelijks urenlang aan de zon worden blootgesteld, wat nu geschiedde op het dak van haar buitenhuis aan den Tiber, dat Cesare Borgia haar had geschonken. Om haar heen verzamelden zich, daar Lucrezia Borgia's ster thans in andere zones schitterde, dichters, kunstenaars en geleerden, voorts hovelingen en prelaten, en haar opgewektheid, haar bekoorlijkheid en haar voornaamheid, ook echter haar bevallig getooide ondeugd vormden de verrukking der stad.

Parisina was er reeds in haar prilste jeugd met een Franciscaan vandoor gegaan, die haar vervolgens boetvaardig aan het strand van het Albaansche meer als een treurende Ariadne had afgezet. Zij werd toen weer in genade in het ouderlijk huis aangenomen, huwde met den rijken handelsman Grimaldi in Venetië, die zich wegens haar ontrouw vergiftigde. Daarna nam zij een schoonen, maar talentloozen Milaneeschen schilder tot man, die moest vluchten, toen de Franschen Milaan binnenrukten. Parisina werd de gevangene van den kapitein der hommes d'armes. Dezen vermoordde zij op een nacht, beroofde hem en vluchtte op zijn paard in de armen van haar verborgen echtgenoot, dien zij het geroofde geld als betaling voor haar smaad in de handen wierp. De gelukkige schilder kuste haar halfdood, hetgeen Parisina niet verhinderde, hem spoedig daarop met een Genueeschen lakenkoopman te bedriegen. Schilder en lakenkoopman stierven toen binnen een maand, men meende door vergif. Parisina had den schoonen kardinaal Cesare van moord tot moord, van zege tot zege zien ijlen, zij zag hem, nadat hij het purper had afgeworpen, hertog der Romagna worden. Zij wist, dat Fiammetta Pandolfi, daarna de vorstin en schoonzuster Sancia van Squillace en tenslotte Lucrezia Borgia in zijn armen gelukkig en ongelukkig waren geworden, dat Cesare vergeefs de schoonheid van Tiziana de' Calvi had gepoogd te veroveren, dat hij met een schoone Jodin Lea Turina een maand lang vermomd als Sabijnsche herder in het gebergte had geleefd, en zij wist ook, dat er nu in zijn zinnenleven een eb was ingetreden. Bij een moresca in het paleis van kardinaal Caraffa zag Cesare de schoone vrouw als godin Flora. Toen liet hij zich door haar uitnoodigen en zei haar niets dan: „Een briefje

van u zou mij heiliger zijn dan de lanspunt van den heiligen Andreas."
Van dit oogenblik af had haar leven een vastere basis gekregen. Zij vormde haar voorkomen en haar innerlijk wezen naar den wil van den hertog, speelde na een gehuichelden innerlijken strijd de rol van het in het net gevangen vogeltje, gaf zich toen over aan zijn overstroomende liefde en zag, dat Cesare inderdaad zijn hart aan haar had verloren. De hertog had toch eindelijk een hertogin noodig, en deze kon zich, zoodra de paus Bologna in zijn macht had, misschien tot koningin verheffen. Het huwelijk van Cesare kon gemakkelijk worden ontbonden, want het hing voor de helft in Spaansche landen, ook had de hertog voor Charlotte d'Albret en zijn dochtertje niets meer over.
Zoo zat nu haar schoonheid tegenover den mensch, die zich er op beroemde, zoovele vrouwen bezeten, maar nog geen enkele bemind te hebben. Parisina voelde zeer wel, dat ook zij geen wonderen in zijn hart zou kunnen bewerkstelligen. Hij scheen bevreesd te zijn voor de liefhebbende overgave van een vrouw, het was, alsof hij den edelsteen, die vrouw heette, niet vertrouwde, alsof hij elke voor valsch en egoïstisch hield. Daarom moest Parisina zich er voor wachten, hem in deze meening nog te sterken. Zij moest alles in het werk stellen, om hem met den schat van haar uiterlijk althans zoo lang te boeien, tot de verwachte hertogskroon op haar hoofd straalde. Zij vermoedde niet, dat juist hij, de zinnelijke zwelger, de verachter van ieder gevoel, de oververzadigde genieter, spoedig op dien top moest staan, vanwaar zich geen uitzicht op een hoogeren post opende en die slechts den terugblik op een ontzaglijke leegte verleende. De wrekende machten, de dienaressen van berouw, walging en afschuw, stonden reeds klaar, om hun gruwelijke vlerken over het hart van den overprikkelden wellusteling uit te slaan, opdat hij zou ineenstorten onder den angst voor de namelooze dorheid van zijn innerlijk leven.
Parisina's lippen trilden dikwijls van boosheid en vertrokken zich naar de mondhoeken. Krachtig gewelfde wenkbrauwen verhoogden de schittering van haar blauwe, groote oogen, die in uren van genot laaiden van gretige verliefdheid. Vaak was een korte, loerende blik van deze prachtige oogen voldoende, om Cesare in vlam te zetten.
Zulk een blik wierp zij ook nu op hem. „Wilt u niet aan mijn zijde zitten?" tartte zij den koelen man.
„Men verwisselt niet graag van bank in open zee," zei Cesare ontwijkend.
„Men verwisselt liever van gedachten, zie ik. Het doet mij pijn, hertog, u niet gevangen te kunnen nemen. U bent ook in de liefde nog steeds de groote veldheer, die den vijand zijn wil dicteert. Hoe-

wel het gemakkelijk is, te overwinnen, als de vijand zulke zwakke wapens heeft als ik." Zij fronste het voorhoofd.

Cesare zag naar de vale, schemerige zee, die boven de spits van Anzio, waar de lichtvuren als groote heidensche offervlammen laaiden, nog het licht van den zomeravond met haar golven scheen in te ademen. En in zoete pracht goot zich, als in een schoonen droom, van uit het Oosten de maneschijn over den kabbelenden vloed. Steeds verder verdween het kasteel, en om hen heen was nog slechts de zacht bewogen, huiveringwekkende vlakte, waarop de bootlichten der wachtposten als mat blinkende parelen in de schemering lagen.

„Isabella d'Este vraagt mij, haar Orfino te zenden," zei Cesare onverhoeds, om uit de zinnelijke sfeer te geraken."

„Het zou jammer zijn, hem te laten gaan," zei Parisina met lichte hartkloppingen.

„Ik weet het, hij verheldert menig donker uur voor u en heeft zin voor bekoorlijkheid en voordracht. Maar ik ben de markgravin zeer verplicht door het geschenk van honderd maskers."

„Dus u schat den dichter niet hooger dan honderd maskers?"

„Als man van de daad bemin ik de feitelijkheden meer dan de bloesemdroomen van dichterlijke geesten. Dichters vormen hun eigen menschen, ik moet de gegevene vervormen, dat is moeilijker. De dichter ziet de wereld door de sluiers van zijn gevoel, ik door de helderheid van mijn verstand. Het is dus niet onverklaarbaar, dat wij elkaar zoo slecht begrijpen. Maar — Orfino dient u op galante wijze, en daardoor dient hij ook mij. Isabella kan dus wachten."

Parisina dankte met een vurigen blik. Aan haar hals hing een pikzwarte orthiet aan een rood lint, dien zij als een talisman behoedde.

„Zult u nooit ophouden aan zulk soort beschermengelen te gelooven?" vroeg de hertog, terwijl hij met den steen speelde.

„Zooals u nooit zult ophouden, mij met uw liefde gelukkig te maken," antwoordde zij vleiend.

„En als ik toch eens ophield?" speelde hij met haar.

„Dan zal deze zee mijn koude rustplaats zijn," was het antwoord.

„O hoe pathetisch!" riep de hertog lachend uit. Hij kende den levenslust van zijn Parisina. Hij wist, dat haar liefde aan de grens van den wellust ophield, dat de razernij van haar bloed den heelen inhoud van haar zoogenaamde liefde vormde. Nu stapte hij op iets anders over. „Ik ga over eenige dagen te paard naar de Romagna. Wilt u mij de vermoeienissen van het krijgsbedrijf verlichten?"

„Zeker," knikte Parisina, „vooral daar ik niet de grootmoedigheid van een Isabella van Mantua bezit, die haar gemaal, als hij te velde trekt, een schoone, gezonde Mantuaansche bezorgt, die hem in het leger moet vergezellen."

„Hoe zorgzaam," glimlachte Cesare.
„Men kan niet zeggen, dat Isabella overdreven jaloersch is."
„Daarom bent u het des te meer," zei Cesare en kuste snel en vurig haar hand.
De nacht loste zich van lieverlede in vloeibaar zilver op. Cesare doofde de rose lampen uit. De boot dreef stuurloos als een spookachtig vaartuig in den maneschijn.
Cesare beschouwde den bloeienden nek der courtisane. „Waar denkt u aan?" vroeg hij.
„Dat de eenige gebieder mijns harten heeft verleerd, galantheden te zeggen en er na aan toe is, zich aan de zijde van zijn Parisina te vervelen. Moet ik de muzen aanroepen of de lyra laten klinken? Lach toch, hertog, en laat ons Elysische feesten vieren onder den sterrenhemel van Latium."
De gedrukte stemming verging. „Lieveling!" fluisterde Cesare aan haar oor. „Ik weet, liefelijke Melpomene, dat je niet naar den Delphischen lauwerkrans smacht, maar naar de mirten en rozen der liefde. En ik zal ze je geven. Ik zal je alles geven. Moet ik de tempels doen herrijzen, die eens langs dit strand aan Neptunus waren gewijd, en de villa's der keizers, waarin godsgedachten orgiën vierden met de liefde? Alles, alles, alles — slechts één ding zou je me moeten geven, je moest me verlossen van —" Hij zweeg plotseling, want hij deinsde terug voor de bekentenis van innerlijke verscheurdheid. Hij wilde gelukkig en machtig schijnen, en niemand, niemand, ook Parisina niet, mocht ontwaren, dat hij door de vreeselijke kenmerken van het berouw reeds was geteekend.
„Waarvan moet ik u verlossen?" vroeg zij tastend.
„Niets, niets," weerde de hertog af. Hij wierp met onvorstelijke ruwheid zijn arm om den lelieblanken nek, alsof hij een der zwarte deernen van Albano omhelsde. Zij liet het toe en was verheugd, dat de vlam der zinnelijkheid de gevaarlijke neerslachtigheid verteerde. Cesare omvatte in een paar blikken van boven naar beneden de geheele schoonheid, als een vlaag Zuidenwind stroomde het van haar in zijn opbruisend bloed, haar lenige armen, mat glanzend als marmer onder maneschijn, trokken hem naar zich toe en, zijn zinnen tot bedwelmens toe uitputtend, drukte zij haar lippen op de zijne.
„Circe! Circe!" juichte hij. En slingerde den reeds half gevallen, zilveren gordel van haar lendenen, zoodat de daarin gedreven beeltenissen der Romeinsche keizers tegen het boord sloegen.
Parisina rukte haar kleed open — voor Cesare,s blikken werd het donker — —
Plotseling sprong de hertog op, greep met de handen naar haar en strekte haar bovenlichaam als een vijand, dien hij ter aarde wilde

duwen, langzaam en zwaar op den bodem van het vaartuig neer.
„Vraag niet, waarom ik Venus' offer vandaag versmaad," zei hij met wonderlijk trillende stem. Toen zachter: „U bent mooi, mooi, zooals Agamemnons geliefde Chryseis mooi moet zijn geweest, en ik zou lust hebben, met uw schoonheid voor mijn geheele hof te pronken, maar —," hij stokte en zei toen met onverbiddelijken ernst: „Ik bid op dezen Sint Jansdag voor geen altaar, dat aan de liefde is gewijd."
Parisina richtte haar bovenlichaam met een heftigen zwaai van den bodem op. „Dat — verdraagt — geen vrouw."
Cesare greep na een oogenblik bedaard haar hand, die zoo zacht was als een pantervel en naar nardus geurde: „Vergeef mij, maar ik ben bang, me aan jou zat te beminnen. Zie, ik bemin te veel. O lach niet, lach niet. Wie al te stormachtig bemint, heeft weldra rust in zijn hart noodig. Goddank, dat ik kracht heb, mijn zinnen te remmen."
„Dat is een nieuwe zijde van uw Proteusfiguur, Hoogheid," zei Parisina met een stem, waarin de beleedigde trots sidderde.
Cesare deed moeite, het niet te hooren. Hij wist niet, waarom hij ontroerd zijn gelaat naar den burcht wendde, wiens spookachtige bleeke muur, door de half uitgedoofde kaarsenguirlandes luguber verlicht, aan het verre strand zichtbaar was. „We roeien naar huis," ging hij mat voort en greep de riemen. Het water spatte luid, messcherp doorsneed de kiel den glinsterenden vloed, het was alsof een hert naar de donkere schaduwen van zijn boschverblijf terugvluchtte.
Parisina zat met booze oogen op de schommelende bank. „Ik vermoed, hertog, wat er in u omgaat," zei ze na een drukkend zwijgen. „De dag brandt u in het hart."
„Hij was mooi." Hij zei het met verlicht gemoed.
„Hij en zijn schouwspelen. Andalusische danseressen — een naakt visschersmeisje — de Nettuners hebben werkelijk een fijn gevoel voor den smaak van Uwe Hoogheid."
„U geeft den Nettuners te veel eer, de voorstelling heeft op initiatief van mijn vader plaats gevonden. Het Grieksche schouwspel is erbarmelijk afgeloopen. Het speet me van het kind."
„Dat meisje zal u nog zoo lang spijten, tot het werkelijk in uw armen ligt." Parisina legde drogen spot in het woord.
Cesare trok heftig aan de riemen, maar hij antwoordde niets.
Toen begon zij hem opnieuw te tarten. „Het zal goed zijn, als ik voor de lankmoedigheid van Isabella van Mantuna eens wat geestdrift ga voelen. Ik zal er dus voor zorgen, dat Uwe Hoogheid in het veldleger der Romagna het schoone lichaam van dat visschersmeisje ter beschikking heeft."
De hertog beet zich in een toornige opwelling op de lippen. „Uw vurige inspanning zou mij goed doen, als zij het teeken van een

strijd om mijn hart was, maar zij schijnt slechts aan afgunst te ontspringen —"
„Wat voor afgunst?" stoof Parisina op.
„Dat er behalve Parisina's prachtig lichaam ook nog andere lichamen bestaan, die de verrukking van den hertog opwekken."
Parisina lachte schril als een specht. Maar toen verstomde zij plotseling. „Hoogheid," zei ze na een oogenblik, „dat heb ik niet verdiend." Haar ijdelheid voelde het als een kaakslag, dat de hertog het bruine lichaam van dat visschersmeisje met het witte marmer van haar lichaam kon vergelijken. Het was immers niets dan een éèndagstriomf van een visschersdeerne, die geen ergernis waard was, een van die tusschenspelen, die haar liefde reeds dikwijls hadden onderbroken, zonder dat zij daardoor wanhopig was geworden, een vluchtig opbruisen der begeerten —
Parisina maakte zich plotseling lachend uit haar jaloezie los en sloeg den hertog met den waaier op de roeiende hand. „Roei, roei snel, ik wil u zelf naar de geheime deur voeren en u met een buiging aan uw schoone opwinding overlaten."
Nu had hij plotseling medelijden met haar. „Parisina, wij zullen nog een feest op den Tiber vieren, eer ik vertrek. Ik wil de jaloezieharpen van de schoone vrouwen om je heen hooren klinken, mijn dichters zullen wedijveren, om je te bezingen, en jij zelf moet zingen als in die moresca — Parisina, ook nu moet je naar de luit grijpen. De maan wordt donker, je stem moet haar vriendelijk stemmen."
Parisina greep naar de luit. Zij voelde, hoe haar schoonheid weer macht over hem kreeg. Zij zong een door opgewektheid gedragen Napolitaansch lied van de maan in den nacht, waarin kussen bloeiden, harten braken en onschuld verging. Cesare's hoofd zonk op haar knieën. Parisina maakte haar haar los en wierp den gouden mantel over zijn hoofd. „Zeg me, dat je me liefhebt, je ree, je Chryseis, je Phryne —" Haar lippen lagen gloeiend tegen de zijne.
„Ja, ik heb je lief, ik heb je lief! En ieder uur van onthouding betaal ik met tranen."
„Geliefde!"
Haar haar met den reuk van corinthischen balsem lag als een net over zijn hoofd. De kleine wolk voor de maan vervaagde volkomen. De vloed droop van licht. De hertog verzonk in de golven van een razende, bruisende zinnenzee ....
Maar toen verkilde hem een gevoel, alsof hij lippen was genaderd, die den dood brachten. Zijn vredelooze geest wierp zich op de Spreuken van Salomo, en urenlang stond vlammend het woord voor hem: Want de lippen der vreemde vrouw druppen honigzeem, en haar gehemelte is gladder dan olie, maar het laatste van haar is bitter

als alsem, scherp als een tweesnijdend zwaard. Met slappe armen roeide de hertog landwaarts. Het was een stomme vaart, alsof de Acherontische boot hun doode liefde naar het donkere strand droeg. De lichten waren gedoofd, de vreugdevlammen uitgelaaid. Hoffelijk geleidde Cesare Parisina naar het slot, naar haar slaapvertrek. Toen nam hij vol wellevendheid afscheid van haar.
Het was een droefgeestige nacht. Twee pages van den hertog moesten heimelijk voor de deur van Parisina de wacht houden, want Cesare wilde voor de listen van deze jaloersche mevrouw Potiphar veilig zijn.
Om het kasteel sloop in den nacht Landi met schuim op den mond. Trillend telde hij minuut na minuut van den in slakkengang voortkruipenden tijd af, en hij boorde zijn gekromde vingers in het tufsteen, alsof dit het zondige lichaam van den hertog was, dat hij in stukken wilde scheuren. Maar midden in zijn schuimenden toorn hoorde hij een witten kogel in den wijn vallen. En toen schoot hij in een sinisteren lach.

Cesare Borgia stond, toen de nacht en de morgen elkaar geluidloos begroetten, voor de deur van Carmela Accolti. Het was hem, alsof hij Parisina op stel en sprong uit het slot, uit Nettuno, uit Rome, uit zijn hart moest jagen. Hij had de brieven van den Spaanschen en Franschen gezant doorgebladerd, hij had zich in de militaire situatie voor Napels verdiept, waar Spanjaarden en Franschen elkaar op leven en dood bestreden.
Het was stil geworden, slechts de garde was over de gangen verdeeld en behoedde het leven der Borgia's.
Een hevige onrust dreef den hertog naar het meisje, dat vandaag den indruk van een Grieksch beeld op hem had gemaakt. Hij kon niet zeggen, wat zijn hart daarbij zoo had ontroerd. Maar het was niet de demon van platvloersche begeerte. Als het beeld van Parisina hem verontrustte, dook onmiddellijk naast haar als een welkome schaduw in den zonnegloed de gestalte van het visschersmeisje op, waarvan hij niets wist, dan dat de priors van Nettuno haar waardig hadden bevonden, haar naakte schoonheid voor het pauselijke hof te vertoonen.
En nu stond hij in de zwak verlichte gang voor haar deur. Op een wenk van zijn ouden dienaar Jacobus werden alle Romagnolen uit de gang verwijderd.
Indien zij nu ontwaakte en in al haar liefelijkheid ontstelde?
Cesare betrapte zich op een ongekende gevoeligheid. Hoeveel menschen had hij in zijn leven al niet zien ontstellen, en zijn hart had niet gebeefd. Waarom trilde het nu voor den angst van een vreemd

meisje, dat misschien niet eens bevreesd was, maar naar zijn omarming hunkerde? Voorzichtig als een dief opende hij de deur.
Bij een tafel zat slaapdronken de matrone. Zij sprong verward op en verliet, als was zij dit reeds zoo gewend, zonder bevel de kamer. Cesare schreed naar het bed, waar Carmela in diepen slaap lag. Het schoone hoofd vormde een donkere plek te midden van het wit der kussens en lakens. Haar trekken, misschien door een droom licht gekweld, waren in de diepe overgave van den slaap nog ernstiger en strakker. Cesare bewonderde den evenwichtigen snit van dit ongewone gelaat. Liefelijk sloot de hals met de teeder gespannen spieren bij het prachtige ovaal aan en ging dan met volmaakte ronding in de schouders over, die ten deele ontbloot, ten deele door het bol staande hemd waren bedekt.
De hertog wist niet, wat hij nu moest doen. Hij had eenmaal met brutaal geweld zulk een slaap gestoord, toen hij de schoone, vrome Daniela Narni aan zich wilde onderwerpen. Maar de blik van haar ontzette oogen drong nu opnieuw in zijn ziel, en een onbegrijpelijke vrees weerhield hem er van, thans een spookachtige afbeelding van die oogen, die reeds lang waren gedoofd, te aanschouwen. Wel voelde hij zich naar de vast gesloten lippen getrokken, die als het zegel van een kostbaren schat waren, maar het gebeurde toch met een zachte innerlijke ontroering.
En zoo verloren zich zijn oogen slechts in de bruine, teedere fluweelen huid van dit gezicht. En den zwoelen, kruidigen geur van het haar zoog hij begeerig in. Daarmee vergeleken scheen de gekunstelde geur van Parisina's gouden hoofd bokkenstank.
Ook de adem van de slapende was als zoete, pijnstillende lentelucht, die de borst van een zieke verkwikt. Terwijl de hertog met de betooverende bekoorlijkheden van dit donkere Madonnagezicht speelde, frommelden zijn vingers onwillekeurig aan het roode lijfje, dat naast het bed op een stoel lag, en zonder iets te vermoeden grepen zij den gifkorrel, die in een plooi was genaaid. Weerhield een booze engel hem van de ontdekking? Gedurig beschouwde hij het zoete gelaat, en het was hem, alsof hij den droom door haar geest zag bewegen, die den boozen smaad van den afgeloopen dag tot inhoud had. Hij zat lang en onbewegelijk aan haar bed. De kaars ging eindelijk uit, en de maneschijn weefde zijn groenbleeke sluiers over den vloer. De zee lag nog geëffend tot een zwartgrijzen spiegel en door het reusachtige gewelf daarboven blies het onveranderlijke blauw in het Oosten een zwak gele tint. Het zachte voorspel van een kleurige morgenhymne begon.
Nog eenmaal trad Cesare aan 't bed. Nog steeds werd zijn hart door een wonderlijk erbarmen beheerscht. Daarmee nam hij afscheid van haar.

Maar toen hij de gang betrad, brak hij den lauwerkrans van zijn overwinning. Hij wendde zich tot de in een nis gehurkte matrone: „Het meisje blijft nog een nacht hier. Zij moet de beste bediening hebben!" —

De dag kwam en verging. Carmela bracht de uren zittend bij het venster door. De vloed der wild bewogen gedachten was weggeëbd. Sedert zij uit den slaap was ontwaakt, bezwaarde een wonderlijke rust haar geest. Klonken er schreden, dan wierp zij het hoofd terug en luisterde. Als een groote golf spoelde het dikwijls over haar heen: die man, die groote, schoone, sterke man, was hij het werkelijk, die mij driemaal voorbij is gezeild? Maar kon de hertog dan die visscher zijn of de visscher een hertog? Wat begon zich daar om haar hart heen te spinnen? Was alles niet gegaan, zooals de Colonna's het wenschten? Was zij niet in handen van den hertog gevallen en hij in de hare? Nu lag het in haar hand, den loop van zijn uren te beeindigen. In haar hand? Alleen immers in die van den hertog. Als hij haar vandaag van zich afstiet, was de hoop der Colonna's vervlogen. Als hij niet kwam — o, wat had hem er tot dusver van weerhouden te komen? Nog één nacht moest zij hier doorbrengen, naar de matrone haar zeide. Dan zou deze nacht die van haar noodlot zijn. Er was geen vrees in haar, slechts ongeduld, een haken naar een groote gebeurtenis, waaraan zij geen naam kon geven. Zij verluierde den dag, at gretig van de fijne dingen en wierp zich weer in het net van haar gedachten.
Toen in den avond het uur van de vischvangst kwam, werd zij zeer nerveus. Zij zag nu ver beneden aan het strand de visschen opspringen, en zij was het liefst naar den molen gerend, waar de visschers zich nu voor de nachtelijke vaart gereed maakten. Zij spoorde immers altijd de verschillende vischsoorten in hun gebieden op, ja, zij verstond zeer wel de kunst van het dooden der visschen met den steenslinger, en als de treklijn over haar vingers rolde, die nauwkeurig voelden, of de visch beet, gleden als 't ware haar oogen mee de diepte in, en zij haspelde de vangst naar boven.
De matrone stond op den drempel. Zij bracht het eten, een fijne kip. „U moogt niet meteen gaan slapen, want Zijne Heerlijkheid de hertog komt aanstonds."
Haar bloed begon heftig te stroomen. Hoe had zij ook het ontzettende kunnen vergeten? Zij stiet het bord van zich af, maar haar blikken verloren zich in den rooden wijn, die donker in een hoog glas flonkerde. Haar hart bonsde achter het roode keurslijf.
De oude ging naar buiten, een arglistig lachje speelde om haar lippen. Carmela legde zich op het bed. Het was haar, alsof de koorts haar

plotseling bekroop. Toen greep zij het lijfje en nam het doodelijke witte kogeltje er uit, dat zij onder een punt van het tafellaken verstopte, om het dadelijk bij de hand te hebben. Zij trok aan haar lijfje, streek haar rok glad, duwde de speld in haar haar recht — of zou zij haar haar losmaken? Een gevoel van meerderheid overviel haar, maar het stortte in het volgende oogenblik ineen, want de deur werd wijd opengerukt — —

De hertog trad met de kracht van een tijger binnen. Buiten verwijderden zich ritselende, haastige schreden. En in de kamer werd het stil, zoodat men de harten kon hooren kloppen.

Carmela wankelde, tastte naar de tafel en viel toen in den stoel, alsof haar zenuwen en spieren eensklaps waren doorgesneden.

Cesare Borgia boog zich vol teederheid over haar angst heen.

„Meisje, wees niet bang — hoe heet je?"

De nog steeds door haar heen razende schrik belette haar te spreken. Elk geluid bleef in haar keel steken. Geen blik durfde zij op het gelaat te werpen, dat over haar heen hing. Plotseling merkte zij, dat zijn adem wegwoei, en zij hoorde de schreden van den hertog, die krachtig waren en bijna galmend. Toen hief zij het hoofd op. De hertog stond bij het venster, dat hij opende.

Die beweging deed haar tot bezinning komen. Zij schoof haar trillende voeten langzaam naar het venster, waarvoor de schemering geleidelijk grijze sluiers begon te spinnen. Toen wierp zij zich voor de hooge gestalte van den hertog op de knieën.

„Hooge heer," brak het stamelend uit haar borst. En haar zwart hoofd viel zwaar op haar keurslijf, zoodat de zachte ronding van haar bruinen nek zich weer aan den vorst vertoonde.

„Je hoeft niet bang voor me te zijn, meisje," zei Cesare weer op ietwat beschroomden toon.

Maar de angstige Carmela verhief zich niet. Toen pakte Cesare haar lachend beet en tilde haar op, zoodat haar rug op den eenen arm, haar knieholten op den anderen rustten, droeg haar naar het bed en legde haar daar zacht neer, alsof hij een gummipop in de handen had.

„Meisje, waarom ben je zoo bang, je weet immers niet, wat voor een macht je over —," hij zweeg verschrikt. Toen sprong hij op en ontstak twee kaarsen, die in zilveren luchters stonden.

Carmela sidderde. Maar toen het zachte schijnsel der kaarsen de kamer verlichtte, zag zij ook het wezen van den hertog in een zachter licht, en zij waagde het, hem even aan te zien. Hij zat bij haar bed, heel stil, en zij kon zijn gezicht, dat in de schaduw lag, slechts onduidelijk zien. In het kleine meisjeshoofd was elke gedachte voor een oogenblik uitgeschakeld, zij vernam slechts in haar aderen een zacht geruisch. Zoo lag zij daar bewegingloos, geheel verloren

in het labyrinth van haar gevoelens.
Om zijn eigen opwinding af te leiden, ging Cesare nu opzettelijk naar een gemakkelijk gebied over en vroeg: „Hoe heet je, kind?"
Toen zei zij nauwelijks hoorbaar: „Carmela Accolti."
Het was, alsof hij haar naam met de lippen proefde: „Carmela Accolti. En je ouders?"
„Die heb ik niet. Mijn pleegvader is de wolfsmolenaar Gimani voor den stadsmuur. Iedereen kent hem." Zij wist zelf niet, hoe gemakkelijk zij dit uitsprak.
„En wat doe je den heelen dag, meisje?"
„Ik ben op zee bij de visschers, of thuis in de huishouding, en bij de geiten en kippen."
„Heb je je werk graag gedaan? Ik bedoel dat op Sint Jan?" De hertog wierp de beenen over elkander, alsof hij het zich gemakkelijk wilde maken.
Carmela keerde rood van schaamte haar hoofd naar den wand en antwoordde niets.
„Heb je geweten, wie ik ben?"
„Neen," zei ze met geremde gedachten.
„Dat je den visch aan den hertog der Romagna moest brengen?"
„Dat, ja."
„En heeft de eer je geen pleizier gedaan?"
„Ik weet het niet." Zij merkte, hoe door zijn goedige vragen de golfslag in haar bloed zachter en zachter werd.
Cesare draaide haar hoofd langzaam naar zich toe en zag haar nu strak in de donkere oogen. Hoe schoon waren ze! En welk een gerijpte, bijna fatalistische ernst lag op dit jonge voorhoofd! „Weet je, dat je heel mooi bent, Carmela?" vroeg Cesare, en streelde haar hand.
Haar borst ging heftig op en neer.
„En toen je als een Nereïde — ach, dat begrijp je immers niet — toen je zoo op mij kwam toegeschreden, was er een oprechte vreugde in mijn borst om je schoonheid. Er zijn zeker niet veel van zulke meisjes in Nettuno." Hij zag hoe een onschuldige zelfvoldaanheid op haar gelaat begon te stralen.
Carmela zoog begeerig den zoeten wijn van zijn woorden in haar hart. Zoo sprak haar Ercole toch niet. En voor de eerste keer waagde zij het, het oog vrijer naar hem op te slaan. Ach, hij was schoon, schooner dan de engel op het hoogaltaar van de Colonnakerk. Schooner dan alle heiligen. En schooner dan alle visschers van Nettuno.
De hertog nam een roode roos van zijn baret en stak de bloem in haar keurslijf. Zij sidderde, toen zij zijn hand op haar hevig kloppende borst voelde. En zij bedacht, hoe deze hand reeds dikwijls had gedood,

menschenlevens en menschenreinheid, en toch sidderde zij nu niet van vrees voor deze moordenaarshand. Het was haar, alsof zij plotseling een teederheid in haar onzeker gevoel ontdekte, alsof er een nieuwe stroom door haar leden liep, golven van vuur, die haar bloed in brand zetten. Zij had eensklaps geen angst meer voor haar brandend lichaam, want zij voelde, dat op de heele aarde geen andere man haar heer kon worden, dan deze, die nu naast haar zat.

En Cesare Borgia, de sybariet der liefde, wilde dezen tabernakel der maagdelijkheid slechts dan schenden, indien de wil van het meisje hem dezen schonk. Hij wilde niet rooven, maar een geschenk ontvangen. Deze vast gesloten mond scheen hem de zoetste vrucht der aarde te zijn, over haar huid woei een adem van reinheid, haar oogen schenen nooit van begeerte naar een man te hebben gestraald, en daarom wilde hij zich eenmaal, ach slechts eenmaal in zijn leven, gezond en zuiver aan een lichaam verkwikken, dat nog niet door zondige gedachten was bevlekt.

Hij dacht weer even aan Parisina. Maar hij wachtte zich er wel voor, haar schoonheid met de bekoring van dit visschersmeisje te vergelijken. Parisina was reeds in Rome, op den uitdrukkelijken wensch van den hertog. Zij was niet boos op hem, daar hij immers spoedig uit dit avontuur tot haar zou terugkeeren. Zoo zeker was zij van haar betooverende macht. Het ruwe, bruine lichaam kon hem niet lang boeien.

Carmela lag nu voor hem, sidderend in haar onschuld, angstig als een hondje, dat slaag verwacht. „Carmela, wees niet bang," sprak hij weer troostend tot haar. „Het is waar, men vertelt veel van mij —" Hij beet de lippen op elkaar.

„Hooge heer — men vervloekt u vaak," zei zij, en was toen geheel van streek om haar woord.

„Ook jij, kind?" Met gespannen blikken wachtte hij trillend op haar antwoord.

Maar zij gaf hem er geen. Er kwam plotseling iets anders in haar op. En zij vroeg kinderlijk verlegen: „Hooge heer, bent u — altijd — een hertog geweest?"

„Hoe bedoel je dat?" glimlachte Cesare.

„Hebt u altijd deze mooie kleeren gehad?"

„O, ik heb nog veel meer wambuizen. Als je ze wil zien, moet je in Rome komen." Hij had veel schik.

„Neen, neen, neen," zei ze snel. „Ik zou er maar één willen zien. U hebt een visscherspak."

De hertog deinsde terug. „Neen."

„O, ik heb u er in zien varen — op zee —"

Cesare was verward. „Ik heb jou niet gezien."

„O ja, u hebt me gezien hooge heer. Driemaal bent u 's avonds langs den molen gevaren. Ik had me als een hond in het zand ondergewoeld, en dan één keer op een buffel."
„Ben jij dat dus geweest?" zei de hertog langzaam, terwijl hij haar nauwkeurig bekeek. „Nu ja, ik ben die schipper geweest. Dat je me hebt herkend!"
„Ik heb zeeoogen, ik zie tot in de diepte van de zee, alles zie ik. En u bent zoo makkelijk te herkennen. Niemand is zoo groot, zoo sterk zoo —" Zij werd pioenrood en verborg het hoofd in de kussens.
Toen greep hij begeerig naar de omhulsels, trok ze weg en nam haar donker hoofd in zijn handen.
Maar zij ontrukte zich aan hem en beefde: „Doet u me niets, hooge heer, doet u me niets, ik wil u waarachtig ook niets doen." Zij kroop in razenden angst, zich te hebben verraden, in elkaar als een egel.
De hertog lachte. Haar natuurlijkheid beviel hem te goed, dan dat hij boos op haar zou zijn. „Wat wil je me dan doen?" vroeg hij vroolijk.
„Kwaad, kwaad," zei ze in de kussens, zonder hem aan te zien.
„Kun jij dan kwaad doen met je kinderoogen?"
„Neen, maar met mijn kinderhanden. Bent u niet bang, hooge heer, dat ik u zou kunnen worgen?" Zij sprak het met zulk een ernst uit, dat Cesare hartelijk moest lachen.
„Zou je daar reden toe hebben? Ik heb je toch niets gedaan," zei hij.
„Maar u zult me iets kwaads doen, dat ik niet ongewroken kan laten". En zij zag hem met starre sphinxoogen aan.
„Schoone, bruine Carmela," zei hij, haar hand streelend. „Ik zal — maar alleen met je goedvinden — je schoonen mond kussen. Dat is niets oneerbaars. Hij zei het zoo ernstig, als stond hij met tot den eed opgestoken vingers voor Gods altaar.
Toen blonken haar oogen als een bergbron, waarin de zon fonkelt.
„Mijn mond mag u kussen, hooge heer — maar anders niets." Zij ademde heet en begeerig.
Toen boog hij vol hartelijke opgewektheid zijn mond naar haar toe. Maar Carmela deinsde bevreesd terug en zei bedroefd: „Ik — ben — immers — niet — mooi."
De hand van den hertog schoot uit naar haar hals. Het dier in hem trok aan zijn ketting. Zij jammerde weer in angst: „Hooge heer — hooge heer — doet u mij niets."
Maar hij boog met teugelloos genietenden hartstocht haar hoofd ver achterover, zoodat haar gezicht vol onder zijn oogen lag. Ach, in dit gezicht was de geheele inhoud van haar maagdelijke ziel opgetast, schaamte, vreugde, angst, begeerte en verwachting. Er lag een geurig waas over deze gebruinde wangen, en de gesloten wimpers teekenden daarboven twee fijngebogen, donkere guirlanden,

bekroond door de prachtige, zwarte wenkbrauwen. De hertog bracht zijn mond bij de volle, half geopende, vochtige lippen, en teeder als een knaap, dien de eerste huiveringen der zonde over den rug loopen, kuste hij deze trillende rozen. Het was hem, alsof hij met gelouterde ziel een Godgevallige daad bedreef.
Het bloed brandde in haar. Haar lippen zogen de heete stroomen der zinnelijkheid in, de borsten golfden als een door den storm opgezweepte zee. Zij opende eindelijk haar oogen, en haar groote pupillen staarden in een leegte. Toen schudde zij de vrees af.
Uit haar haar viel de zilveren speld, en een paar strengen gingen los. Dit was voor den hertog weer een kleine schok. Hij woelde met de vingers snel door het zwarte, dichte bosch en wierp alles door elkaar.
„Zoo ben je nog mooier," jubelde hij en trok haar op zijn knieën. „Weet je, hoe je het mooiste bent? Zooals gisteren, toen je me den visch overhandigde."
Scharlaken vlammen sloegen naar haar gelaat. „Ach neen!" En haar hoofd zonk weg in de kussens.
„Ik vermoed, dat je prachtig kunt dansen."
„Ik dans, hooge heer."
„Doe het dan!"
„Nu?"
„Nu."
„Moet ik werkelijk?"
„Maar niet zoo als je nu bent. De dans is gezang der ledematen. Je hebt je schoonheid voor een heele menigte ten toon gespreid, dus je zult hem, voor wien je je omhulsels hebt weggeworpen, niet, krenken door hem die gunst een tweeden keer te weigeren. Carmela wees goed en lief, ik houd zooveel van je. Carmela, meisje, er kan niemand in Nettuno zijn, die zooveel van je houdt." Hij geloofde op dit oogenblik werkelijk aan de oprechtheid van zijn gevoel.
Door Carmela's lichaam voer een golving. Zij dacht aan Ercole en huiverde. En zij zag het stralende gezicht van den hertog, en haar vreugde klom tot den hoogsten top. „Heer — hooge heer," zei ze geheel verward, „u zult me bespotten."
Toen wierp hij zich weer op haar lippen.
Het ruischte door haar lichaam. En zijn blikken schenen haar hart uit te zuigen. Zij boog zich ver achterover en dronk, dronk, dronk zijn kussen. En een fluistering ging over haar heen: „Hier in 't bedje trek je je kleeren uit, en ik wacht op je bij het venster. En als je klaar bent, schrijd je plechtig als toen, mijn roos in de hand, naar het maanlicht en danst."
„Ja, hooge heer." Er lag gloed in haar stem.
Toen doofde hij de kaarsen. Carmela huiverde. Hulpeloos stond zij

daar, terwijl de hertog naar het venster schreed. Nu echter raapte zij haar moed te zamen en sloop op de teenen naar den hoek, waar het bed stond, en met een voortvarendheid, alsof de geheime angst, het oogenblik te verzuimen, haar in den nek zat, gedreven door het verlangen, blijk te geven van haar schoonheid, wierp zij haar kleeren van zich af. Het vuurroode corpetto viel op den grond, de rok gleed over de voeten, de sandalen sloegen dof op het tapijt en nu zat nog slechts het zwanendons om het schoone lichaam — onmiddellijk daarop stond het naakte, bruine lijf als uit brons gegoten in den hoek. Haar oogen richtten zich in spanning op den hertog, die bij het venster stond. Daar verzamelde zich het groenachtig-witte licht in een gerekt vierkant op het tapijt.

De hertog keerde zich om. Daar stond zij voor hem, geheel natuur en oerschoonheid, door de zachte maneschemering omsponnen, nog niet gerijpt in de leden, maar de borsten met de twee purperen bloesems hard gespannen en als twee heilige rozen in den liefdeshof der Cypersche godin gloeiend. De teedere zuilenschachten van haar beenen droegen het harmonische gebouw van den romp als een schoone Moorsche hal, en het hoofd was de volmaaktste bekroning der liefelijke schepping Gods. Cesare haalde langzaam uit zijn borstzak een parelsnoer te voorschijn, dat hij nu om den schoonen hals van het meisje legde. Carmela huiverde van geluk en schaamte tegelijk.

„Wat moet — ik — daarmee?" vroeg zij.

„Het is van jou."

„Neen?!" De eerlijke ongeloovigheid trilde in haar gelaat. Zij zag onophoudelijk naar de maanbleeke parelen, die als verkoelend ijs op haar brandende huid lagen, een smaragd hing aan de keten, die als van zelf in het warme dal tusschen de borsten gleed.

„Dat zal ik thuis allemaal verbergen," zei zij, geheel overstroomd door zaligheid.

„Je mag het dragen als herinnering aan dezen schoonen dag," moedigde de hertog haar aan.

„Neen, neen," volhardde zij. „Het is te mooi. En ze zouden me er om kunnen benijden, de anderen. En nu zal ik dansen." Haar donkere oogen zagen den hertog aan als de verre fluweelen nacht aan den horizont.

Carmela begon te dansen, zooals zij het gewoon was van de stranddansen op feestdagen. Zij danste, door een vreemde macht gedreven, vol hartstocht en toch gelijkmatig en rhythmisch, terwijl haar lippen zacht een Romeinsch lied neurieden. Alle pezen en spieren speelden, als hadden zij zoo juist het geluk van te leven ontdekt, zooals een jonge vlinder zijn vleugels laat schitteren, wanneer de warme lente-

zon hem omgeeft. Soms wierp zij bacchantisch haar bovenlijf terug, en haar gezicht kreeg een verheugden trek, dan weer wisselden smart en schalkschheid elkander af, en het was, alsof haar leden een onuitputtelijken rijkdom aan uitdrukkingsmiddelen hadden voor de bewogenheid van haar ziel. Daarbij speelden schaduwen en lichtplekken wonderlijk met elkander, de lijnen van het lichaam verschoven zich, spieren strekten zich, fijne curven ontstonden en van moment tot moment veranderde haar lenig lichaam, steeds nieuwe bekoringen toonend. Wonderbaarlijke kleuren, geen enkele geheel helder, maar door de schemering der maan gedempt, verlevendigden de vormen. Dikwijls strekte zij de hand naar hem uit, en het was dan, als concentreerde de huivering van haar lichaam zich in de vingertoppen, om van daar uit in des hertogs groetende hand over te springen. Dan gleed een roerende, lijdende glimlach over haar half geopende lippen, waarachter de parelen der tanden blonken. Vaak ook schenen haar bewegingen aan te duiden, dat ze zijn kussen wilde ontvluchten, maar in het volgende oogenblik strekten zich weer de sidderende lippen naar den mond van den lieveling en schoten hem als een roode vleermuis voorbij.

Toen hield Cesare eensklaps haar dans met de armen tegen. De geur van haar lichaam was als frissche, door dauw gedrenkte voorjaarsgrond.

„Carmela, Carmela, je hebt me van mijn verstand beroofd," fluisterde hij het onbeteugelde meisje in. En hij overdekte haar haren met zijn kussen. Maar het waren toch andere kussen dan die, welke hij anders aan deernen verkwistte. In zijn zinnelijkheid lag een vleug van devotie. De geliefden hadden hem tot nu toe allen genoegen bezorgd, deze echter bereidde hem vreugde, en hij had reeds nu het gevoel, dat hij haar in gedachte en droom zou volgen, wanneer zij weg was. Zij was immers geen deerne en geen eerwaardige courtisane. Met de natuurlijke magie van haar maagdelijke bekoorlijkheden had zij hem gevangen.

„Heb je nog nooit bemind?" vroeg hij in een soort jaloersche nieuwsgierigheid en staarde haar in de oogen, die spiegels van een reine ziel. „Neen, neen, zoo kust slechts een vrouw, die nog nooit heeft bemind."

„Zoo waarachtig als God, ik heb nog nooit bemind," zwoer zij, dronken van vreugde.

„Ben je een rein meisje, Carmela?" trilde weer zijn angst.

„Zoo waar mij en jou God altijd en altijd moge helpen, ik ben rein, al heb ik dan ook geen bruiloftskleed aan." Haar gestalte boog zich als een door den wind gezweepte berk onder zijn kussen. Het geheim van haar schoone, bruine leden had zij hem immers al lang onthuld,

wat kon hij nog meer van haar verlangen, dat zij niet bereid was, te geven. Had zij hem in dit oogenblik niet lief tot waanzinnig wordens toe? Nu, nu, nu beminde zij hem.
Stom stonden zij in vreugdig genieten borst aan borst in den maneschijn. De zee buiten fluisterde, als wist zij den klippen groote geheimen te vertellen. Sterren glipten met hun nieuwsgierige stralen naar binnen.
„Als je wilt — o, als je wilt — ik neem je en pluk je, als je wilt — zoo, alleen zoo neem ik je!" stamelde hij vertwijfeld.
Zij weende van geluk. Zou er dan na hem iets schooners, sterkers, heerlijkers kunnen komen? Met haar naaktheid gaf zij immers ook haar ziel prijs, zij had wel in de eerste plaats dezen man in verwarring gebracht.
„Mijn zeekind, mijn bruin, zoet —," zoo streelde hij met al de teederheid van een jongen minnaar haar hart.
„Hooge heer!"
„Noem mij geliefde!"
„Geliefde!" herhaalde zij als een gehoorzaam kind. En weer zwollen hem als bloedkoralen de lippen tegemoet.
O, dat hij zoo teeder kon zijn, voelde hij als een onverdiende genade Gods. Hij beluisterde aan haar hart het wilde rhythme van haar minnend bloed. Maar nog steeds durfde hij het niet aan, haar alles te ontrooven. „Als wij moeten scheiden —," steunde hij bang door haar jagenden adem heen, om haar naar de zoete pijn toe te dringen.
Zij schoot overeind. „Moet het zoo zijn. Wil je me niet meer zien?"
„Ik zou je altijd weer willen zien, elken nacht, elken nacht. Maar er is zulk een verschrikkelijk leven om mij heen, dat mij in zijn macht heeft. O, wat weet jij daarvan!" Voorhoofd en stem werden donker.
„Je was voor mij een blik in het paradijs, dat zich nu voor mijn oogen sluit. Ik heb nu geen paradijs meer."
Toen wierp zij hem uit den gloeienden haard van haar zinnen toe:
„Neem mij!" En haar adem waaide als een typhoon langs zijn lippen.
„Neen, dan breek ik je!" riep hij hulpeloos uit.
„Breek me dan!" Zij bleef stil, heel stil. „Ben ik niet mooi genoeg voor je? Niet mooier dan Parisina Mattei?"
„Spreek dien naam niet uit! Heiligen wil ik je, niet breken! Heiligen met mijn — eeuwige liefde!!" En hij voelde, hoe deze gelofte zich wereldzwaar op zijn zinnen legde. Toen droeg hij haar hijgend naar het rustbed.
En zij strekte als voor een offerdienst haar lichaam tot de schoonste volmaaktheid en hief hem haar armen tegemoet. Zijn oogen streelden haar nog eenmaal vol bewondering. Geen wil raasde meer in haar, geen weerstand maakte haar bevreesd, geen huivering van

zondigheid overviel haar. Het dierlijke in haar was tot hoogste natuurlijkheid geadeld, de wellust tot vervoering opgeheven. Haar oog, vochtig glanzend van tranen, blikte hem aan. En plotseling merkte zij, hoe de leden van den hertog ijzeren klemmen werden. Haar bruine lijf verging, brak in stukken, loste zich in zingende huiveringen op, alsof rondom haar werelden werden geboren uit den ondergang van werelden.

De nacht laaide om de pracht der leden. Een ambrosische, van liefde dronken nacht. Op zee zongen visschers. Het klonk als de vervlogen klank der Lesbische liederen van liefde en lust.

„Heb je me lief, hertog van Rome?" stamelde zij door zijn wild slurpende kussen heen.

„Jou, jou alleen!"

„Zul je me weer willen hebben?" Zij beet hem speelsch in den wijsvinger, als wilde zij een merkteeken in hem achterlaten. De hertog kuste de kleine wond.

„Altijd en altijd weer zal mijn hunkering naar jou uitgaan. Al was je ver op den bodem der zee in een schelp opgesloten, en brachten de duikers je naar boven met vele andere, ik zou onder duizenden je zoeten geur ruiken, en door de schaal heen zou ik je herkennen."

Cesare tilde haar op, zoodat zij op zijn armen lag als een schoon marmeren schild, hoog boven zijn hoofd hing zij, en haar klein, in liefde gedompeld hart sidderde van vreugde om zijn kracht.

Toen hij haar weer in de kussens had gelegd, zei zij bang: „Hertog van Rome, je mag je niet voor mij schamen. God zegene jou en alles wat je doet,"

Alles wat ik doe! klonk het als een doffe echo in 's hertogs sombere ziel na. En het was hem, alsof de vervloekingen der menschheid den zegen van dezen engel overdonderden. Hij wierp zijn hoofd op haar handen en kuste de grove aderen, als waren het de geheiligde handen der Moeder Gods.

„Laat dat, laat dat, geliefde. Weet je, ik wil je geliefde en je kind tegelijk zijn, je meesteres en je dienstmaagd, en ook je koningin, alles ineen." Plotseling kwam er een vroolijke opwelling in haar boven. „Een schip zou ik willen hebben met goud en zilver beladen en — uien moesten er op zijn. Ja, ja, die zouden aan een gouden snoer moeten hangen. En Ercole Landi — dat is mijn bruidegom, weet je — die moet onze slaapkamerdeur in orde maken, zoodat ze niet knarst, en hij moet jouw ondergoed wasschen en de kamer vegen — hè, dat zal grappig zijn, als die sukkel onderdanig en angstig om ons heen strompelt! En als hij niet volgzaam is, looi ik hem de huid en haal hem een ring door den neus. Zeg, onzen meisjes vertel ik niet van ons geheim, maar ze zullen het wel in mijn oogen lezen.

Dan kijk ik hen echter met den nek aan, de vriendinnen, die allen zoo prat gaan op hun kleine liefdesgeschiedenissen. O, wat ben ik een gelukskind!"

Zij was geheel duizelig geworden van het wandelen op de ongewone hoogte van dit geluk. Plotseling sprong zij op. „Het is tijd om te gaan. Wie zou anders de geiten melken en de buffelkoe?"

„Je hebt nog tijd, het is diep in den nacht. Ik laat je morgen vroeg op een muildier naar den wolfsmolen brengen."

„Ach ja," verheugde zij zich als een kind.

Zwaar hing het licht van den middernacht over de met zilver besprenkelde zee.

„Zeg, hertog van Rome, ik heb gisteren hier op dit bed een benauwden droom gehad," zei zij op eens. „Uit mijn oogen zijn roode steenen op de aarde gevallen, en overal waar zij vielen lag een dood mensch. Die was door jou om mijnentwil vermoord."

„Men doodt zulke droomen!" zei de hertog opstuivend. Toen voegde hij er zachter aan toe: „Ik zal alles wat achter mij ligt dooden."

Toen werd ook zij rustiger en vond spoedig weer een opgewekten toon. „Je moet me ontvoeren, zoodat de Nettuner meisjes zich vergapen. Dan ga ik op glazen pantoffels wandelen, en de meisjes moeten buigingen voor me maken en rondspringen als hongerige vlooien."

Zij schudde van het lachen, zoodat het hemdje, dat zij had omgeworpen, fladderde. En de hertog werd door haar uitgelatenheid meegesleurd.

„Een ding beloof je me, hertog," lachte zij vroolijk. „Je geeft me geen visch te eten, bij het heil van je moeder! Mijn maag voelt al aan als een zoutmeer. En den heiligen Jacobus van Nettuno geef je een nieuwe kap, in de oude wil niemand hem eigenlijk meer vereeren. En een vette geit voor mijn stal beloof je me ook, niet?"

Cesare was dolgelukkig, in deze kinderlijke natuurlijkheid te kunnen opgaan. En als hij zijn liefkoozingen even staakte, vroeg zij reeds trillend van angst: „Heb je al genoeg van me?" En de vrees overviel haar, dat zij met haar geschenk te snel was geweest, dat hij misschien inwendig den spot dreef met haar overstroomende liefde. En er parelden tranen op haar wangen, en zij stamelde: „Ik zie je misschien nooit terug."

Toen drukte hij zich weer tegen haar leden aan en zei, wat hij nog geen enkele vrouw uit zulk een innige diepte had gezegd: „Ik heb je lief." Hij veinsde niet en overdreef niet. En plotseling sprong hij op. „Weet je, liefje, om onze liefde te bezweren, eten we volgens oud gebruik een duivenhart. En dan drinken we er landwijn bij."

Nu werden haar oogen star. De wil tot den moord was reeds lang in haar verstikt. Met het ontwaken der liefde stierf de ge-

dachte aan haar zending. „Geen wijn!" jammerde zij. „Geen wijn!"
„Wat heb je, meisje?"
Zij stamelde zachte, onbegrijpelijke woorden.
„Je zult me den wijn met de lieftalligheid van een Hebe schenken. Houd je niet van wijn? Een meisje uit Nettuno?"
„Ja, ja," beefde zij. „Maar een anderen keer."
„En ik heb me er zoo op verheugd het verbond met jou met het heilige vuur van Nettuno te bezegelen."
„Breng dan maar den wijn," zei zij met trillende stem. En koude stroomen liepen haar door merg en been.
De hertog trad op de gang, waar hij met de half slapende matrone sprak. Inmiddels dwaalden de oogen van Carmela hulpeloos rond. In haar geest begon het vergetene te herleven. Zij moest —? Hem vermoorden, dien zij door de goedheid der Madonna in haar hart had gesloten? Wat had hij haar gedaan? Hij had haar met zijn onstuimige liefde overrompeld, hij had haar uit de doffe sfeer der liefdeloosheid naar het stralende rijk van een liefde opgeheven, waarvan zij slechts een vaag vermoeden had gehad en die nu als een storm over haar heen was gekomen. En daarvoor moest zij nu onmetelijke schuld op zich laden? Maar de sibylle! Vespasiano Colonna!
Het heilige profetenwoord der sibylle dreunde nu in haar. Maar was een eed heilig, die den moord op een mensch verlangde? De gedachten bestormden haar als jachthonden en verwarden haar.
Cesare had de kaarsen weer aangestoken. Hij wierp nu een parelgrijzen mantel om haar lichaam en speelsch hulde hij haar daar volkomen in, zoodat zij weer licht moest glimlachen.
„Ik wensch je heel veel ongeluk," zei zij trouwhartig.
„Waarom, kind?" vroeg hij lachend.
„Omdat je, als je gelukkig bent, me toch zult verlaten."
„En zou je niet willen, dat ik je verliet?"
„Dat jij me verliet, neen," zei ze vol innigheid en verkreukelde den mantel om haar knieën.
„Ik zal je ook niet verlaten," zei hij op vasten toon, en hij begon eerlijk aan de standvastigheid van dezen wil te gelooven.
En Carmela dacht nu slechts aan dit eene: kon ik hem maar goed maken! Kon mijn liefde maar zoo sterk zijn, dat zij hem dwong, goed te zijn! Dan zou al het verledene van hem af zijn gewischt. En zou iemand, dien ik mijn liefde heb geschonken, dan slecht kunnen zijn? O, dat kan de Madonna toch niet toelaten. Zij voelde hoe zij als door een wijding werd doorhuiverd.
„Ach, zeg eens, je hebt immers nog geen meisje liefgehad?" vroeg zij met trouwhartige oogen.
„Neen," antwoordde hij eerlijk en beklemd tegelijk. „Nu pas zie ik,

dat ik werkelijk nog niemand heb liefgehad. Ik was een tweeslachtig wezen tusschen mensch en dier. Zou men den tijger verstand hebben gegeven, dan zou hij gelijkenis met Cesare Borgia hebben verkregen." Hij zei het niet zonder zelfingenomenheid. „O, Carmela, als jij eens de kracht had, mij tot menschelijkheid te bevrijden!" Hij schaamde zich plots voor zijn opwelling en wierp het hoofd in haar handen.
Toen liep er eensklaps een ijzige stroom over Carmela's rug. Haar vingers hadden onwillekeurig het verborgen gifkogeltje onder het tafellaken aangeraakt. God, God! sidderde zij inwendig. Mijn eed! Misschien neemt God den last van mij af. Misschien laat hij nu een groot ongeluk over Cesare Borgia komen! Misschien beeft de aarde en verslindt hem en mij!
Nog goot de maan haar zilver over de zee uit. Maar in het Oosten lag een feestelijke opalen glans. Er werd aan de deur geklopt, Cesare nam, terwijl Carmela in bed glipte, een groote schaal van een dienaar aan, waarop het duivenhart lag en de donkere wijn in twee groote glazen flonkerde. Cesare wierp zich weer aan het hart der half verstopte geliefde. En Carmela stamelde onder het beddegoed: „Doe den wijn weg, geliefde."
Maar hij reikte haar het glas en schrok tegelijk van haar ontstelde oogen, toen zij nu het hoofd uit de kussens verhief. En zij schoof als een loerende lynx naar hem toe en fluisterde in zijn oor: „Kom, kom, je moet aan mijn voeten liggen en mij danken — danken —"
„Kleine, zoete zottin, die je bent!" zei hij lachend.
„Als je 't niet doet, moet je sterven, hertog van Rome." En zij staarde hem aan, alsof haar blikken tot dolken werden.
„Mijn, mijn Carmela!" zei hij haastig en strekte zijn armen naar haar. Zij ontweek hem en riep, terwijl zij opsprong: „Ik dood je niet!" En zij greep met razende snelheid den kleinen gifkorrel. Toen spitste zij het oor. „Is dat niet de klagende stem van de sibylle? Neen — het is niets —" Zij zette zich snel aan de tafel en speelde, zonder dat de hertog het merkte, met de doodelijke pil. Met kloppend hart drukte zij zich plotseling tegen hem aan. „Pas op, Cesare, men zit je achterna —"
„Wat zeg je?"
„Pas op voor de liefde, die op je toesluipt. Daarachter loert de dood."
Toen opende hij wijd de oogen. „Meisje — Carmela!"
„Ik ben je zeekind, je Carmela, je honingbijtje, o, ik zou voor jou willen sterven — maar jij, jij mag niet sterven! Ik wil geen koningin zijn, ik wil geen burcht hebben — ach, dat was straks allemaal onnoozelheid van me, ik wil naar mijn wolfsnest terug en op mijn buffels rijden, maar jij mag niemand anders liefhebben dan mij, want vreemde liefde geeft je zeker den dood!"

De hertog keek met betrokken gelaat in haar wonderlijk angstige oogen. „Merkwaardig —," zei hij zacht voor zich heen. Toen flitste er plotseling iets door zijn geest. „Carmela — vreemde liefde? Jij — jij wilde me vermoorden?" Hij pakte haar met een haviksgreep bij den pols. „Wilde jij me vermoorden?" Een vreeselijk vermoeden steeg in hem op.

Zij schreeuwde luid. Toen kronkelde zij zich voor hem op de knieën. „Ik moest het doen en ik doe het niet. Zoozeer heb ik je lief! Ik had de anderen kunnen wreken, die een stuk speelgoed in je handen waren —"

„Zwijg!" knarste hij tusschen de tanden. „Wie heeft je gehuurd?" Toen rukte zij zich door een behendigen greep van hem los en sprong naar het venster. „Als je me nog meer vraagt, gooi ik me naar beneden."

„Je moet in ieder geval sterven," zei hij vol laaiende woede.

„Goed — dood me dan!" Ze zonk voor hem op de knie.

Toen had hij medelijden met haar, en hij hief haar zacht op.

En zij bracht het snikkend uit: „Zie je, ik wist niet, dat ik van je zou houden. Ik wist alleen, dat ik door den aanvoerder der duivels zou worden onteerd, zooals ze mij zeiden, en toen wilde ik jou en mij vermoorden. Nu is uit de haat liefde voortgekomen." Zij drukte zich tegen zijn borst. Zij wilde geen verraadster zijn en nam daarom de schuld op zich. En toch waren haar de menschen, die haar tot de daad hadden aangezet, even onverschillig als de beweeggronden tot de daad zelf. Maar een natuurlijk schaamtegevoel weerhield haar van verraad.

Voor de oogen van den hertog ging een nieuwe afgrond open. Hij mocht geen vrouw meer vertrouwen, die hij in de armen hield. Peinzend, met booze oogen, hield hij den gifkorrel in de hand, dien hij haar had ontfutseld. „Zoo ben je dus gekomen — met de gedachte om mij te vergiftigen!"

„Neen," bekende zij eerlijk. „Toen je voor me stond — in de tent — toen herkende ik den schoonen schipper in je — en toen — viel mijn voornemen in duigen."

„Toen hield je dus al van me?" vorschte hij gretig.

„Toen hield ik al van je," knikte zij hoogrood.

„En als je niet van me had gehouden, zou je me dan hebben vergiftigd?"

„Zooals jij anderen vermoord, vergiftigd hebt, hooge heer."

„Ja, dat heb ik gedaan," zei hij met huiveringwekkende kalmte.

„Moet ik voor den troon van je hart de reuzenplannen van mijn staatspolitiek ontvouwen? Wat begrijpt jouw muggenverstand van de wereldomvattende gedachten van den arend? Maar ik kan je

begrijpen, en ik zal voortaan op mijn hoede zijn, ook voor de liefde, die door mijn macht wordt afgedwongen, want zij hangt het zwaard van Damocles boven mijn hoofd." Hij trok in fellen hartstocht haar handen naar zich toe en trok haar hoofd tot tegen zijn kin, zoodat de purperen lippen voor zijn oogen lagen. „Carmela! Heb ik jouw liefde ook afgedwongen? Heb ik je naar mijn bed gedreven met het geweld van mijn vuisten, met de dwingende kracht van mijn tyrannenwil?"

„Neen!" juichte zij luid. „Ik wilde, dat je de arme visscher was, die aan den mast stond, dan eerst zou ik je kunnen bewijzen, hoezeer ik je liefheb. Maar geloof me, ach, geloof me, hertog van Rome, dat ik je liefheb! Waarachtig als God, niemand kan je zoo liefhebben als ik! En ik weet, dat — jij ook van mij houdt —"

„Weet je dat?" Als de schrille, splinterende klank van brekend glas maakte de vraag zich van zijn lippen los. O, hoe vertrouwde zij hem, dien niemand vertrouwde! En dit eenvoudige meisje, dat hem een nacht lang kende, vertrouwde hem reeds, ofschoon zij niet anders van hem had ondervonden dan de schending van haar lichaam, van haar eer. Had hij werkelijk iets goeds in zich, dat nog een menschenhart kon bedwingen, nadat allen, allen in hem den grooten duivel hadden herkend? Wat had hij tot dusver in zijn armen gehouden? Het uitschot der menschheid, eerzuchtige verdorven vrouwen, liederlijke deernen, walgelijk gebroed, van Parisina omlaag tot de miserabele zigeunerin, die zijn overprikkelde zinnen op witte rozenbedden hadden laten binden — geen, geen enkele, die werkelijk hunkerde naar zijn liefde, naar het menschelijke in hem! En hier lag nu het eerste meisje voor hem, dat zich aanmatigde, van hem te houden, de eerste, die den mensch in hem wilde beminnen, die immers in 't geheel niet bestond — dus de caricatuur van een mensch. Hij huiverde van zich zelf. En hij vertrouwde haar niet meer, omdat hij zijn geheele onmenschelijkheid had ingezien. Zij was plotseling ook één van de velen, zij loog en huichelde, om hem achteraf te bedriegen en te vermoorden.

In een heftige opwelling stiet hij haar van zich af. „Ga, ja, je bent precies als de anderen. Je hebt alleen een nieuw kunstje ontdekt, om me te naderen, ga, ga, je bedriegt je zelf, als je gelooft, dat je van Cesare Borgia kunt houden, ook jij houdt van zijn macht, van zijn geweld en hunkert naar het kralensnoer, dat een nacht van liefde je opbrengt. Ga, ga, ik haat je, ik veracht je — kleed je aan! Je bent me te min, om je gifpil anders dan met verachting te betalen. Ik laat je loopen, mild, hooghartig en edelmoedig, hoewel ik de macht zou hebben, je te laten opknoopen aan den burchtmuur. Daar heb je je hemd, je lijfje, wat aarzel je? Ik zal je helpen, je uit

de voeten te maken, en neem je loon, de parelen, ze zijn niet erg veel waard, maar je zou een onding zijn, als je zonder die prullen van Cesare Borgia wegging." En hij wierp haar de parelen voor de voeten, slingerde het duivenhart het venster uit en goot den wijn langs den muur, zoodat het leek, of er stroomen van donker bloed vloeiden.
Toen zakte zij geluidloos in elkaar. Zij lag op den vloer, het hoofd op de bruine, trillende armen gedrukt.
Hij hield alles voor aanstellerij en bedrog. De vrouw als geslachtsbegrip had in hem het geloof aan de vrouw gedood. Die zich in zijn armen begaven, waren valsch, egoïstisch en kruiperig, en die hij wilde dwingen, hem te dienen, zonder dat zij daartoe bereid waren, benamen zich voor zijn oogen het leven. Zoo was eens de jonge non Daniela voor hem naar het hiernamaals gevlucht, zoo had Tiziana de' Calvi, de schoone kardinaalsvrouw, zich in de lucht laten vliegen. De reinen, prachtigen, zochten liever zelf den dood, dan zich in den gruwel van zijn omarming te storten. Daarom moest deze, die nu voor hem lag, even slecht zijn als de anderen, die zich gewillig in zijn net begaven. Van haar kon hij geen verlossing verlangen.
Hij wischte met zijn gewone zelfbeheersching het duister uit zijn leven en schreed, den mantel over den schouder geworpen, de gang op. Daar gaf hij den dienaren bevelen omtrent het wegzenden van het meisje. Het schemerige licht van den corridor hielp hem, om de pil te bezien, die hij bij zich had gestoken. Ellendig maakwerk! lachte hij grimmig. We hebben het in de werkplaats van Ladinus beter gedaan. Toen schreed hij naar zijn kamer en wierp zich kort daarna in een heet bad, om het vuil af te spoelen, waarmee hij zich door de aanraking van deze deerne had verontreinigd.
Carmela lag op den grond, tot de morgen grauwde. Bloedrood hingen de wolken boven den toren van Astura, en boven de moeraswouden gloeide de geheele horizont. Haar leden waren gebroken, geschonden, geteekend. Smaad en schande kwamen nu over haar — en misschien nog ergere dingen. Misschien de dood. De vrees voor de ontdekking van haar verraad stak door haar leden. Met de harde knuppelslagen van zijn toorn zou de vader zich op haar werpen — en Ercole — moeder — en allen zouden met den vinger naar haar wijzen: dat is zij, die in Cesare Borgia's armen heeft gelegen, zonder hem te vermoorden. Zij heeft haar eed gebroken! De dood over haar! Het heksenkind was tot volwassenheid gekomen: nu kon het aan de hel worden overgeleverd.
Zij wankelde op looden voeten door het licht. De zee beneden golfde, de schuimkammen flitsten op, en de barken schommelden. Carmela's gedachten stormden door zee en hemel heen. Schande! Schande! Terug naar mijn visschen in de zee? En geen schipper trekt meer

langs het strand. De schoone, sterke, geweldige is dood. Ze mogen met me doen, wat ze willen, ik zal hun leugens opdisschen, waarop de duivel trotsch zou kunnen zijn. Madonna, leg mij heel groote leugens in 't hart. O, hart, hart, van moord vervuld ben je hier gekomen, met liefde en verraad ga je weg, met een liefde, die je zal dooden, Carmela. En hij heeft toch de macht gehad, mij te dooden voor mijn moordgedachten. Waarom heeft hij het niet gedaan? Houdt hij toch een beetje van me? Al zegt hij ook, dat hij me veracht? Ik wil probeeren, dat alles te vergeten. Maar één ding zal ik nooit ofte nimmer kunnen vergeten: dat ik hem van ganscher harte heb liefgehad — liefgehad — — liefgehad!

Zij wierp haar kleed over haar geschandvlekte leden. De parelen rukte zij af en smeet ze op de tafel.

De matrone trad binnen. ,,U kunt gaan," zei ze hoonend en sloeg de deur weer achter zich dicht.

Carmela wierp een vertwijfelden blik naar den hoek, waar haar lichaam was gebroken. Toen wankelde zij naar de deur.

Als een dievegge sloop Carmela den burcht uit. Vele oogen staarden haar na en staken naar haar als gloeiende dolken.

Alleen! Zij wierp zich ver buiten voor de poort in den zonnegloed in het zand. Achter haar dampten, gloeiden, rookten de steenen muren der kleine stad. Een tranenlooze ellende rukte aan haar kleine hart, zij kon haar geen naam geven. Slaap en afgematheid brandden in haar oogleden, een trekking langs den rug, een lamheid in de heupen, alsof zij uren lang door moerassig land had geloopen. Toen de zeewind warme golven naar haar borst stuwde, verzamelde zij haar krachten en ging naar den molen.

Als hongerige wolven op een slede, zoo sprongen haar menschen op haar toe.

Ercole Landi wierp zich met zijn ijzeren vuisten om haar hals en staarde in haar oogen. ,,Heeft hij je gehad, Carmela?" klonk het als een vloek uit zijn gloeiende borst.

Neerslachtig schokte zij met de schouders en zweeg.

,,Heb je je aan hem moeten geven?" viel Gimani op haar aan. En de moeder had oogen vol angstige verwachting en hebzucht. De nieuwsgierige eksters wilde zij afschudden. Ercole echter trok haar mee naar het muizennest, en de oude Gimani kwam er hijgend achteraan en grendelde de deur.

Help mij liegen, Madonna! smeekte Carmela stil.

Ercole wierp haar in een stoel, die in de voegen kraakte. Dit alles moest zij zich van de menschen laten welgevallen, nadat zij in de sterke armen van den beminde had gelegen. De vuile werkhanden

van haar verloofde grepen gretig naar haar schouders. „Heb je hem de pil —?"
Haar gezicht stond in gloed, haar knieën knikten. Zij schudde het hoofd.
Toen deinsden de mannen als opgeschrikte panters terug. Gimani's witte oogappel werd doorschoten van grimmig bloed. „Tien ducaten! Tien ducaten! En je hebt niet —?"
„Heeft hij je onteerd?" Ercole kon niets anders bedenken dan dit. Toen zei Carmela doodsbleek: „Hij heeft me onteerd en ik heb hem niet vergiftigd."
Ercole's vuist klauwde zich in haar borst, zoodat zij luid schreeuwde. Met bloedig doorloopen oogen staarde hij haar aan.
„Waarom heb je het niet gedaan?"
„Hij heeft me geen wijn gegeven, daardoor kon ik 't niet doen," loog zij. En er trilde geen spier in haar.
„Alle duivels!" vloekte Ercole. Heftig ademend zaten de opgewonden mannen in de schemerige ruimte.
„Tien ducaten moeten we teruggeven!" jammerde de ongelukkige vader. De onteerde dochter was hem geen duit meer waard. Zijn koppelaarsloon was naar de maan.
„Hoe is 't gebeurd?" knarsetandde de bruidegom, ziedend van woede.
„Hij heeft me den tweeden nacht in het kasteel bezocht."
„Hij heeft je —?" De toorn siste tusschen zijn tanden door.
„Jullie hebben het immers allemaal zoo gewild," zei zij weerspannig en zat neer als een kat met getrokken klauw.
„Dat je hem doodde, dat hebben we gewild!" schuimbekte Gimani.
„En als er nu geen wijn was!"
„Dan had je hem de pil in den mond moeten duwen! Heeft hij je werkelijk geen wijn gegeven?"
„Hij heeft me geen wijn gegeven." Het verheugde haar, dat de ossen zoo handig ondervroegen.
„Heeft hij je niets te eten gegeven?"
„Hij heeft me niets te eten gegeven."
„En heeft je toch —?" Ercole stond met gebalde vuisten voor haar, zijn kaken vermaalden de woorden.
„Hij heeft me genomen, ja."
„En je hebt niet om je heen gebeten?"
„Cesare Borgia, zeggen jullie, dwingt stieren op de knieën. Ik ben geen stier." Zij haalde verlicht adem, omdat er geen slag op haar neersuisde. „Waarom jammeren jullie beiden dan? Jullie hebben het immers zoo gewild. Dat er maar een deel is gelukt, is mijn schuld niet. En de boom valt ook niet bij den eersten slag. Wie zegt jullie, dat bij een tweeden keer de Madonna niet behulpzamer zal zijn?"

„Zal hij je weer laten roepen?"
„Nou! Ik heb hem verliefd gemaakt als een jongen haan. Naar Rome moet ik komen, want hij hunkert zich het hart uit het lijf naar mij, mannen. En dan zullen er wijn en pillen zijn."
Zij verbaasde zich over de gemakkelijkheid van haar leugen, en dat het hartzeer niet haar borst deed springen. Zoo moest zij zich dus aanstellen, om zichzelf en hem te redden, hem, die haar als een verdroogde maïskolf had weggeworpen.
Toen zweepte Ercole haar zijn woedenden lach in het gezicht. „Hahaha! Die heeft heusch wel betere waar dan jij, jij ezelin!"
„Die geschiedenis is afgeloopen," grijnsde Gimani. „Heb je de pil meegebracht?"
„Ik heb haar in den strijd met hem verloren," loog zij brutaal.
Ercole hief de vuist op. „O! o! Dat ik je niet in je strot grijp en in zee —"
De oude sloeg de vuist van den visscher weg. „Laat die idiote met rust!"
Carmela stond op. O, hoe graag had zij dien bruten kerel den vervlogen roes van haar zaligheid in het gezicht geschreeuwd, om hem nog galzuchtiger en woedender te maken. Zij slingerde met de armen achteloos langs hem heen, als wilde zij hem haar verachting toonen.
„Wat jullie voor gezichten zetten!"
„Dan ben je een deerne!" siste Ercole.
„Dat ben ik!" lachte zij en toonde hem haar schoon, sneeuwwit gebit.
„Laat iemand het me nadoen, den hertog van Rome zoo verliefd te maken! Laat iemand het me maar nadoen, mannen!"
Toen sloeg Ercole's hoofd aan haar borst vol jammer en smart.
„Dat — heeft hij me afgenomen! Cesare Borgia! Vloek over hem!"
„Vervloek je zelf, je hebt het hem gemakkelijk genoeg gegeven!" zei ze halsstarrig.
Toen bruiste de oude Gimani op: „Afschuwelijke leugenaarster! Wie wil met zoo'n laaghartige leugenaarster nog iets te doen hebben? Mijn bloed zou zwart worden van schaamte en schande, als je mijn eigen bloed was. Ik heb mij indertijd over de vreemde zonde erbarmd, en dit is de dank er voor!" Zijn woede verliep in onmachtig gesteun.
Carmela stond rechtop en hield haar hoofd vast. Het water schoot haar in de oogen. Zoo sprak de mensch tot haar, die haar had verkocht.
En toen kreunde Ercole plotseling als een schoothondje voor zich heen: „Haar schoonheid heeft me verscheurd! Carmelina! Carmelina! Mijn schaapje! Mijn klein, klein schaapje! O! o!" Het klonk als een onmelodische waterval. En aldoor tastten zijn handen in weeë teederheid langs haar borsten, en zij liet het zich welgevallen, alsof dit alles haar niet meer aanging, sedert hij, hij het had bezeten. Dan

moest in Godsnaam ook Ercole het maar hebben. Hij en de anderen, indien ze er pleizier in zouden hebben. De heksenvloek van haar geboorte wilde het immers niet anders. Zoo ongeveer zou haar moeder het ook wel hebben gedaan.
,,Willen jullie nog wat?" vroeg zij met hangende lip bij de deur.
Gimani haalde de schouders op. ,,Je moet stilletjes naar San Marino gaan, naar Vespasiano Colonna," zei hij tegen Ercole Landi. ,,We moeten nieuw vergif hebben, in geval de duivel haar toch weer zou roepen naar Rome. De sibylle zal vreemde oogen opzetten, als ze de ellende hoort, die haar heele wetenschap logenstraft."
Carmela luisterde maar half. Zij bleef koud tot in de kleinste vezel van haar hart.
Gimani schoof haar van de deur weg en stapte naar beneden.
Ercole evenwel trok Carmela met een ruk weer in de kamer terug. Zij zag hem aan met trotsche, moede blikken. De hitte van de kamer had haar het zweet op het voorhoofd gebracht, zij maakte het hemd om de schouders los.
De visscher schoot op haar toe. ,,Schande en smaad! Nu zullen ze met den vinger naar mij en jou wijzen. Hahaha, dat is een paar, waar de musschen om lachen."
,,Je hoeft me immers niet te nemen," zei Carmela geringschattend.
,,Hoef ik dat niet?" schreeuwde hij woedend. Door zijn gebeente ruischte de stroom van zijn wilde begeerte. ,,Maar ik wil je hebben, zooals hij je heeft gehad."
,,Dat wil jij, maar ik niet."
,,Roept hij je niet naar Rome, dan is alles uit, dan ben je niet meer mijn bruid, maar mijn deerne."
Toen gaf zij hem een slag in 't gezicht. ,,Ik ben nog niet je deerne, Ercole," zei zij met grooten trots. ,,De hertog zal me roepen,".
Zijn oog dreigde als een pijl op de pees. Hij hijgde. Het liefst had hij nu haar lichaam over de puntige steenen naar het water gesleept. Maar hij bedwong zich toch bij den aanblik van haar getergdheid. Hij lachte hoonend. ,,Bah! Heel Nettuno heeft je toch naakt gezien. Mooi was je, bij de Madonna!"
,,Als iedere vrouw dat eens kon zeggen!" gaf ze boos ten antwoord. ,,Ze zullen met steenen naar me gooien, en daarbij loopen hun de gal en de jaloezie de keel uit. O die! Ga nu heen en raak me niet aan, zeg ik je." Ze schreed hem trots voorbij, alsof de omarming van den hertog haar werkelijk had geadeld. De deur knarste onder haar greep. Ercole vloekte haar na, en zijn woedende woorden struikelden over elkaar en werden tot een toornig geblaf — —
's Avonds vernam Carmela het: de hertog was dien morgen naar Rome gereden. En de heele stad kwebbelde over haar, dat zij in de

armen van den hertog had gelegen. De nieuwsgierigheid en geilheid van het wijventuig kenden geen grenzen. Zij snuffelden bij dozijnen in den molen rond, tot Gimani hen de een na de ander er uit joeg. Carmela Accolti had zich in haar kamer opgesloten.
Eerst toen de maan weer helderder scheen en de nacht weer in huiveringwekkende zwoelheid in het moeras lag, kroop Carmela uit haar gevangenis. Toen sloop zij barrevoets door een zijdeur naar het strand, waar zij zich in het verkoelende zand wierp en luisterde, hoe de zee tot haar wanhopige ziel fluisterde. Wit gezoomde wolken voeren uit het Westen aan en de lichtseinen van Anzio laaiden droefgeestig. Slechts enkele sterren blonken. Uit de kroeg klonken dikwijls woeste kreten, want in de verhitte koppen gistte de wijn.
Nu is hij in het gouden paleis in Rome, dacht zij, overstelpt van tranen, en koestert Parisina. Het liefst zou zij nu door de moerassen en de Campagna zijn gesneld, om te zien, wat hij met haar deed, die schooner en weelderiger was dan zij. En mij heeft hij verlaten, zuchtte zij, en in mij gloeien de zonden van één nacht mijn leven lang na. Ik heb hem alles geschonken, en hij heeft mij ook alles ontnomen, en er is niets van mij overgebleven dan zonde en schande. En nu vermoordt hij langzaam mijn ziel. Waarom heeft hij mij op den grond geworpen met wilde woorden, ach, zulke wilde woorden! Valsch was ik, zei hij dat niet? En misschien is het werkelijk zoo. Ik ben immers eerst met andere gedachten naar hem toe geslopen, maar die zijn later gebroken als dor hout in den herfstwind.
Aan haar voeten krabbelden zachtjes kleine kreeftenscharen. Zij sloeg er geen acht op en staarde slechts in de verte, alsof zij de zeilboot met den schipper zocht. Als zij hem nu met gerechtvaardigden haat kon besluipen, om hem te dooden? Dezen keer kon de Madonna waarachtig met haar zijn. Maar dit waren inblazingen van den duivel. Zij hield den hertog zelf voor een toovenaar, die met hecateïsche kruiden haar zinnen had beïnvloed. Hoe kon zij hem nu ontmoeten? Als zij eens naar de sibylle ging? Naar den toren van Astura? Juist in maannachten, zei men, had de sibylle haar duidelijkste gezichten. Ja, zij moest er heen.
Nu snelde zij langs den maanlichten oever als door furiën gezweept. Haar bloote voeten scheurde zij bloedig open aan de scherpe tufsteenen. Dikwijls verduisterde ook een wolk de maan, en als zij langs een vreemd gevormden tufsteen kwam, geloofde zij den meerman te aanschouwen, den dollen, goddeloozen visscher, die door het water aan het strand was geworpen, en om wiens geraamte het zeegras was vastgeplakt. Velen hadden hem reeds gezien en zich bekruist, als zij hem huiverend voorbij liepen.
Toen de toren van Astura zich uit het spookachtig bleeke licht ver-

hief, aarzelde haar voet. En daar zag zij ook reeds het in puin gevallen portaal van een oud Romeinsch huis in de nabijheid van den toren. Hier moest zij wonen, de sibylle. De plaats was immers reeds de behuizing van een kluizenaarster geweest. Carmela sloop op de teenen naderbij. Ja, ja, daar hoorde zij reeds de heesche, schorre kraaienstem van de oude, en daar bij het schijnsel van een vuur vlogen de dwergen heen en weer.

Carmela overwon haar angst en trad op het grauwe spook toe, dat in een hoek van het vervallen marmeren bouwsel op een steen hurkte, gehuld in het wijdgeplooide gewaad. Boven het vuur kookte iets in een pot, een walgelijke reuk, als van verbrande haren, ging er van uit. Als jonge angstige ratten in een val staarden de dwergen naar de indringster. Ze fluisterden de sibylle onverstaanbare woorden in. Deze kromp ineen en tastte met de handen naar het hoofd der bezoekster.

Toen kraakte het heesch: „Jij bent — ja, jij — o, ik zie en aanschouw je —"

Carmela's knieën sloegen tegen elkaar. Haar hart scheen door haar keel te willen ontsnappen. „Help me, help me, moeder sibylle!" jammerde zij nauwelijks hoorbaar.

„Je — hebt het — niet gedaan, vrouw!" sidderde de sibylle.

Carmela verging van angst.

„Je geluk vliegt in den Avernus," zei de mummie op hoogen, deinenden toon en wierp rijshout in het vuur.

Carmela hoorde de oude mompelen en eindelijk zeggen: „Ga, ga, ga! Isaïas is bij me en Jerusalem weent. Maar zijn koning zal komen. In den Tiber slaapt het vurige monster, Rome's heil echter komt van Ostia."

Carmela klonk dit alles in de ooren als een ruischen zonder zin.

Langs het koude marmer tastte zij naar den uitgang. De dwergen sisten als adders achter haar aan en volgden met booze oogen nog langen tijd haar voeten, die naar het strand wankelden.

Zij liep door angst en wanhoop gedreven door de spookachtige schemering naar huis.

De storm joeg om haar hoofd, haar kleeren verwarden zich om haar beenen, zij viel dikwijls neer, het zand sloeg haar in de oogen, en haar adem hijgde tegen den storm in.

Het was ver na middernacht, toen de molen voor haar opdoemde. Door het nauwe venstergat klom zij behendig als een marter in de kamer. Direct daarop sloegen de warme regendroppels tegen den muur en de losse planken bij den geitenstal steunden. — —

Nu kwamen er dagen van troostelooze dorheid. Carmela wandelde als in den droom. Vader en moeder Gimani keken naar haar met schele oogen.

Vespasiano zwierf nog altijd verkleed door de Colonnesische landstreken, om een heimelijken stoot tegen Cesare Borgia te beramen. Het land werd ongemerkt opgeruid. Maar spoedig trok Cesare de Romagna binnen, en toen staakte Vespasiano zijn ondergrondschen arbeid. Hij scheepte zich naar Sicilië in.

Warme, koortsig heete dagen komen over het land. Rose gloeien de morgens en branden de avonden over de wateren. De Maremmen baden in kleuren, waar door heen het goud van de zon flitst. En in de nachten blinken aan het strand en langs het moeras de toortsvuren, die de herders en visschers ontsteken.

De wangen van Ercole werden hol. Carmela merkte het wel, maar zij verheugde er zich niet over. Alles was haar onverschillig geworden. Zijn verbeten woorden en hoonende grimassen raakten haar niet meer, hoewel zij wist, dat hij haar met booze gevoelens omringde. Steeds rustiger klopte haar hart, toen de droom van den hertog geheel was te niet gegaan. Zij ging dikwijls naar de mis, om bevrijding van haar zonden te verwerven. Maar als de geestelijke den kelk ophief, dacht zij er aan, dat Jezus bij het Avondmaal met Zijn woorden het verraad had gebrandmerkt. En verraden had zij immers ook haar menschen. En op den thuisweg liep dan de Heiland voor haar uit, en Zijn schreden lieten bloedige sporen in het zand achter. Zij zag niet meer de zee, niet meer de booten, niet de gloeiende vuren aan den moerasrand, niet de buffels, die te voorschijn waggelden, als de avondbrand in de eiken gloeide, zij had slechts aandacht voor haar doode liefde, die niet ontwaken en toch niet geheel dood kon zijn.

Er kwam een gloeiende Julimaand. Zij wierp in de vroegte bleeke schemeringen over het moeras en rose ochtenden over de zee. Er kwamen goudblauwe dagen vol doorzichtigheid, middagen, waarop de tijd scheen te sluimeren, avonden, waarop het Westen zijn roode zonnevanen tot in de zee liet hangen en purperen tapijten over den vloed tot aan het strand spreidde. En zwoele nachten hingen over de Maremmen, dikwijls van Endymionische droomerigheid en klaarheid, dikwijls zwaar van rouw, als van Stygische schaduwen vervuld, sterrenloos, zoodat de zee in huiveringwekkende duisternis verzonk.

Carmela werd bleek en mager. Als giftige wilde kersen blonken vaak de oogen van het meisje, waaromheen zich blauwgrijze schaduwen vormden. Haar leven was een droefgeestige stroom, uit kommervolle nachten en grauwe dagen gevormd.

Eenmaal daalde een donkere, diepe nacht over de door de zon verzengde Maremmen. Slechts groote, nieuwsgierige sterren gloeiden in den blauwzwarten fluweelen koepel, die op de zee scheen te drukken.

Achter den zetel van Parisina stond een schoone Albaansche met een zijden waaier, dien zij losjes boven het gouden haar bewoog, dat in zachte golven over de schouders hing. Zij wierp kruiden in een schaal van chrysophaas, zoodat een wolk van geuren zich door de kamer verspreidde, alsof Assyrië's reukwerken waren uitgestrooid.
„Zou deze liefelijke Albaansche niet buiten de wacht kunnen houden?" vroeg Cesare zeer opgeruimd.
Glimlachend zond Parisina de kleine weg. „Zoo, Hoogheid, en nu mag ik u wel een kus geven als dank voor dit schoone geschenk?"
En Cesare ontving den teedersten kus van de steeds minzieke lippen. Toen nipte hij van den rooden Falerner en streelde het zijden keeshondje, dat in een brocaten manteltje kwam aangetrippeld. „Heeft Coletta goed geslapen?" vroeg hij de meesteres boosaardig.
Parisina nam het hondje op den schoot. „Zij heeft in den droom geknord, wat altijd een goed teeken is," zei zij en drukte het zachte vel van de teef tegen haar wang. Toen stond zij op en ruischte langs een sneeuwwit beeld naar de bonte mozaïekschittering van de zon, waarin haar robijnen op den voorhoofdsband vurig vlamden.
„Hebt u de mis vandaag al gehoord?" vroeg Cesare, alleen om over de leegte van zijn gemoed heen te komen. Hij zag naar de rustende wolken in het azuur voor het venster, zij blonken mat als parelen.
Parisina zette ernstige oogen op. „Ik hoor de mis elken dag, want ik ben een goede christin." Zij had inderdaad den gebruikelijken eerbied voor de Madonna en den goeden Zoon Jezus. Indien zij de een of andere zonde had bedreven, gaf haar een met vrome gedachten gekust heiligenbeeld het vertrouwen in de genade Gods steeds terug.
„Wie heeft u vergezeld?" vroeg Cesare.
„Orfino, zooals gewoonlijk. Hij heeft me een liefdessonnet uit de Amaryllis gebracht."
„De dichter bemint u, dat is niet te betwijfelen."
„En zou u dat koud laten, Hoogheid?"
„Waarom zou ik den goeden jongen niet den triomf gunnen, te aanbidden, wat Cesare bezit? Want boven den gloed van schoone, vloeiende verzen komt een Orfino toch niet uit. De knaap is schuchter. En zelfs indien niet, een Parisina zal nooit de kunst verstaan, na een leeuw een muis te beminnen."
„Ik dank eerbiedig voor de waardeering." Zij neeg glimlachend het hoofd.
Cesare stond op. „Hebt u nog een wensch? Zijne Heiligheid verwacht me bij de tooneelspelers uit Ferrara."
„Stuur mij de tooneelspelers uit Ferrara."
„Zij zullen vanavond uw verveling verdrijven."
„Komt u niet bij mij?" Haar schoone oog werd donker.

„Ik verwacht Bembo van Ferrara, die mij groeten van Lucrezia moet overbrengen."
Parisina zweeg. Zij wist, dat de hertog van de Romagna zijn schoone zuster had bezocht. Nu trilden waarschijnlijk de vroolijke dagen zacht in zijn hart na. O, deze man was moeilijk te temmen en te bewaken. „De schoone hertogelijke zuster zal de macht van haar naam op u hebben losgelaten," zei zij met een lichten faunachtigen klank.
„Hoe bedoelt u dat?"
„Haar naam is samengesteld uit lux en retia; zij zal licht en net over u hebben uitgeworpen."
„Die woordspeling hebt u van den verliefden Titus Strozzi afgeluisterd," zei Cesare met vertrokken lippen.
Zij knikte beschaamd.
„Ach, zij is een Hera van hoogheid, een Pallas Athene van geest, maar een Venus van schoonheid is slechts Parisina." Hij glimlachte bijna arglistig, en Parisina begreep, dat hij met deze lichtspottend geuite hulde afscheid wilde nemen.
Hij schreed naar den tuin, die zich tot den Tiber uitstrekte. Achter hem sloten zich de gelederen der Romagnolische wachtposten. Toen de draagstoel uit Parisina's oogen was verdwenen, opende zij de deur naar de papegaaienkamer.
De dichter Orfino trad er uit. Jong, schoon, met knaapachtige weeke trekken en een Tituskop van het edelste profiel. In zijn handen lag de luit.
Zij drukte den vriend, wiens platonische liefde zij in stille uren welbehagelijk inzoog, in een leuningstoel. Zooals alle Romeinsche courtisanes wilde zij door galanterieën zijn omringd, daarom had Cesare haar den zanger gegeven. Aan de vermetelheid van een amoureuze ontsporing dacht de hertog niet.
„Staat u al sinds vijf uur vanmorgen aan den tuinvijver bij de zwanen te wachten?" zei Parisina met meesmuilende mondhoeken. „Het spijt me, dat u zich zoo lang aan de morgenlucht hebt blootgesteld. Maar zwanen zijn een poëtisch tijdverdrijf. Ik verwachtte den hertog."
„Ik heb hem zien komen en gaan," zei Orfino neerslachtig.
Parisina nam zijn luit. „Zullen wij het uur met Virgilius of Horatius beginnen?"
„Ik zou mij gelukkig prijzen, indien u Horatius koos. Laten wij ons aan de landelijke hymnen houden." En hij zong haar een paar liederen voor, tot Parisina moe werd en Coletta op den schoot nam.
„Ik wil, dat u zelf onder de laurierboomen van Apollo wandelt," zei de courtisane. „En het moeten mijn oogen zijn, die u bezingt."
Orfino viel de rol niet moeilijk. Hij schreef immers, een echte dichter

en hoveling van zijn tijd, heidensche en christelijke verzen op één dag, vermaningen om de vrouwen te genieten en tegelijk den heiligen Antonius eer te bewijzen. Zijn dichtervrienden overlaadden hem met spotverzen. Zijn tegenstander Flamino had in Rome verspreid, dat de ezels op een bijeenkomst hadden besloten, hun eerlijken naam af te leggen, sedert Orfino door het hoongelach der Romeinsche dichters in hun gezelschap was gekomen. Maar Orfino bleef koel en voornaam. Zijn hart kende andere smarten.
Nu was hij geheel huiverende zaligheid. „Ik zal niet moede worden, mijn lijfeigenschap in uw hart te schilderen, terwijl ik de eigenschappen van uw lichaam schilder," zei hij galant.
„U bent waarlijk hoffelijk." Zij greep een paar luitaccoorden.
„Zeg eens, gaat u vandaag naar het feest van kardinaal Farnese?"
„Ik zou liever alleen zijn," zei Orfino met dwepende oogen.
„Houdt u niet van de menschen?"
„O, ze kunnen verrukkelijk zijn, in 't bijzonder de vrouwen. Als zij in gewaden van Phrygische pracht door de kardinaalstuinen wandelen, de vrouwen met blond, bruin en zwart haar, als het rozenkleurige vleesch van de schouders straalt, de bloemen in het haar verdoovende heerlijkheden uitademen en de waaiers der pages geheele wolken van geur over de pracht van den tuin jagen, als de oogen fonkelen, de lippen licht zijn geopend en de gelaten met Florentijnsche lieftalligheid hun bloesemende ziel ten toon spreiden: dan prijs ik God, dat Hij zoo wijs was, schoone menschen te scheppen."
Parisina's oogen begonnen te stralen. „Hoe bekoorlijk ziet u de wereld van het hof!"
„En zij is toch een heksenketel. Maar wie in Rome liefheeft en leeft, moet zich er in werpen, indien hij geest en een weinig ondeugd bezit."
„Schelm!" zei zij opgewekt.
„Het pauselijke hof is het middelpunt des levens. Men moet met schranderheid en veinzerij zijn levensscheepje besturen, wierook en lauweren altijd gereed houden, en het is een kunst, deugdzaam te blijven, want de ergste spotters en booze menschen triomfeeren. Maar men kan niet tusschen het eenvoudige en het booze staan, men moet zich voor één partij verklaren."
„En dus hebt u de — eenvoudigen gekozen," zei Parisina met schelmsche oogen.
„Neen — de boozen. Ja, ja, ik ben niet goed, ondanks mijn vroolijke verzen, want ik ben een vleier, en u moogt geen van mijn woorden gelooven."
„Des te meer geloof ik uw blikken," zei zij snel en steunde de halfnaakte armen in bevallige ronding op de stoelleuningen.
„Dat moogt u, waarachtig, dat moogt u," zei Orfino blozend.

„Ik mag niet in woorden openhartig zijn, want ik zou anders in vele vallen loopen.”
„Aha — u denkt aan den hertog.”
Orfino zweeg.
Parisina fluisterde zacht en heet: „U moogt ook in woorden openhartig zijn. Ik verraad u niet.”
De dichter huiverde koortsig. „Een dame aan het pauselijke hof heeft de magie der liefde op mij beoefend. Ik zou die dame hartelijke woorden willen schrijven, indien het niet zoo gevaarlijk was, woorden te schrijven.”
„En kunt u de dame de woorden niet zeggen?” fluisterde de courtisane met loerenden blik.
Des dichters zinnen werden beneveld door den geur van het nabije lichaam. „Zij staat te hoog, en haar hart is gebonden. O, indien haar lieftalligheid zich tot mij zou neerbuigen, dan stond het Empyreum voor mij open. Nu echter is mijn hart gekrenkt, want het humeur der schoone dame is bitter als aloë.”
„Geloof dat niet, de dame is u genegen, maar verspieders bewaken haar schreden, afgunstigen spitsen de ooren en sperren hun oogen open.”
„Dank, Donna Parisina!” zei hij gloeiend.
De schoone mevrouw Potiphar wist haar houding te bewaren. Haar wangen brandden. „U bent mij nog het lied op mijn oogen verschuldigd,” zei zij glimlachend.
„De marmeren Cupido in uw kamer is door den blik van uw oogen versteend. Dat is het geheele lied, dat ik u kan zeggen.”
„Zing mij dan een lied over de liefde.”
„Het is het lied over de oogen. Maar dit moet u weten: liefde is oppermachtig. Aan haar hart vlijen zich godsdienst, deugd, heldenmoed, kunst en wijsheid. Wie in de geheimzinnige diepten der liefde afdaalt, voor dien worden alle geheimen der Godheid ontraadseld.”
„Giovanni! Giovanni! Daal dan af, zij opent haar diepten voor u.”
Zij greep plotseling met de hand in zijn dichte, zwarte lokken.
„Parisina!” riep hij, stormachtig bewogen.
Toen rukte zij zich van hem los. „In Tivoli zien wij elkaar — alleen. Onder den zachten adem van de maan zullen wij daar de lichte gestalten der Oudheid aanschouwen en oproepen. En ik zal uw lier met bloesems bekransen, zoodat zij den klank der sferen krijgt. Ik — o zwijg, zwijg! — ik bemin u —”
„Parisina!”
„Zwijg!” Zij trok zijn hoofd aan haar borst, het fijne hoofd, Grieksch

gebeiteld als een Hermes. „Horatius zegt, dat schilders en dichters alles mogen zeggen en wagen. Waag het ook."
Zijn oogen zochten haar brandenden mond.
Maar zij trok haar hoofd terug. „Uw hart fladdert als een vogeltje. Maar nog kan ik u niet alles toestaan. Eerst als mijn voeten den troon van een koningin —"
„Koningin?" Orfino deinsde terug. Hij staarde de wellustige Circe aan.
„Ja, ja, dan zul je mijn lieveling zijn. Ben ik niet openhartg? Het leven wil geleefd zijn, en hoe gevaarlijker het is, des te meer is het waard te worden geleefd. Cavalcades, tochten, maskerades, dierengevechten, tooneelstukken, intrigues, mannengeschiedenissen — ach, het zijn schoone tooiselen van het leven, waar zonder het niet zou kunnen bestaan." Zij glimlachte hem toe met haar verleidelijken Sirenenglimlach. „En jij zult dat ook allemaal hebben, schoone jongeling. Ik weet immers, wat jullie dichters wenschen: een knap vrouwengezicht, goed eten, een opgewekt dispuut met jullie gelijken, een mooie woning en beeldhouwwerken. Dat alles moet jullie aan een zekeren roem bij het nageslacht helpen, indien jullie verzen daartoe niet in staat zijn. Ga nu!"
Maar hij plukte nog eenmaal de rozen van haar lippen, en zij voelde zijn vlasbaard als heet fluweel branden. „En maak een mooie octaaf op Cesare Borgia en gedraag u in gezelschap niet verliefd. Hier, neem die roos, ze was bij de Romeinen het symbool der zwijgzaamheid, daarom hebben wij haar voor den biechtstoel overgenomen."
Alles schitterde om Orfino van marmer en goud, want de zon straalde in volle kracht naar binnen.
Hij liep dronken van zaligheid den tuin in.
De courtisane zag hem lachend na. Schoone, maar domme knaap! Maar waartoe zou een koningin veel verstand noodig hebben in heete nachten? De krater van Cesare's hart zal weldra zijn uitgedoofd, daarom is het zaak, voorzorgsmaatregelen te treffen.
De steenen in haar haar wierpen roode en groene flitsen in het licht. De Albaansche bracht de meesteres het lievelingsaapje, dat zulke droeve oogen had. Met dit aapje begaf zij zich in het marmeren bad, dat door een prachtigen koepel was bekroond. Uit de keel van steenen zeemonsters sproeide het heete water op haar lichaam, dat zich in een Venetiaansch glas spiegelde. In een nis strekte zich het marmeren lichaam van een krijgsman haar lachend tegemoet.

De hertog der Romagna beklom tusschen twee gelederen van bevende soldeniers de trap. Hij liep door de zaal der heiligenlevens, waar hij een warmen blik op de beeltenis van Lucrezia Borgia wierp, die hier als heilige Catharina haar theologisch-

philosophischen strijd met vijftig wijze mannen uitvocht.
De paus zat in zijn wit huisgewaad, het roode kapje op het eivormige hoofd, in zijn scharlaken lievelingszetel, die door een ronde leuning was omsloten. Hij schoof een paar schrifturen van zich af. „Cesare, mijn handen en oogen sidderen. De Fransche gezant is bij me geweest."
„Allerheiligste Vader, zoodra het leger van La Trémouille Toscane door is en zich op Gaeta werpt, zal blijken, of Spanje sterk genoeg is, om Frankrijk te overwinnen. Wij sluiten een bondgenootschap met den sterkste."
„Het is merkwaardig, hoe de natuur ons op dezelfde wegen voert," zei de paus, wiens gelaat opklaarde. „Ik had geen betere gedachte kunnen hebben. We zullen dus nog maar wat tijd nemen. Het ongeduld heeft de Franschen al geel van nijd gemaakt. Maar jij komt, Cesare, om met mij over — Parisina te spreken?"
De hertog trok den neus op, alsof hij iets verdachts rook. „Neen," zei hij kortaf.
„Dus — Bologna?"
„Ja, allerheiligste Vader. Daar raakt mijn geduld uitgeput. De oude Bentivoglio heeft van mij geleerd. Bovendien is het geslacht dapper en taai. Men moet het uitroeien als dat van Ezzelino, dien men met zijn zeven zonen en twee dochters in den dood heeft gesleept. Toen was er rust. Allerheiligste Vader, stelt u mij het geld van het Genueesche bankiershuis Ricasole ter beschikking, opdat ik in Bologna orde kan scheppen."
Er trok een schaduw over het gezicht van den paus. „Ben ik onuitputtelijk, zoon? Je verbruikt in de Romagna dagelijks bijna achttienduizend ducaten en nu —"
„Ik zal als koning der Romagna en der grensgewesten tweemaal zooveel noodig hebben."
„Ja, maar niet omdat je koning wilt worden, maar omdat je je vrouwen — De bronnen zijn uitgeput."
„Nog niet," zei Cesare toonloos. „In dit oogenblik is er een nieuwe opengegaan. Houdt uw verstand bij elkaar, allerheiligste Vader, Giovanni Borgia, uw neef, de kardinaal van Monreale —"
„Hij is —?" De paus vertrok ontsteld de lippen.
De hertog trad heel dicht op hem toe. „De kardinaal is twee dagen geleden — U weet, dat hij dik was en voor ziekten van het bloed zeer vatbaar, en het vijftigste jaar is voor zulke vetzakken zeer gevaarlijk. Het heeft ook hem om het leven gebracht."
„Dan helpe hem de genadige God!" zei de paus ontdaan en hij verschrompelde in zijn zetel. „Hij heeft zich zwaar jegens ons misdragen, toen hij de Napolitaansche partij koos."
„En hij heeft honderdduizend ducaten nagelaten," voegde

Cesare er koud en cynisch aan toe.
De heilige Vader had geen traan in het oog. „Zoon, zoon, wanneer zal de bloedige rij eindigen? Kerel, weet je, dat ik je zou moeten haten, als ik je niet zoo noodig had? Mijn gedachten, amper geboren, gisten in jouw hoofd voort en verhelderen zich tot sterken wijn, en datgene, waarvoor mijn ziel beeft, wordt jou tot een vast doel, dat je onbevreesd najaagt. Vermeerderaar van mijn huis! Je hakt de onbruikbare takken van mijn stam af, om de kracht van den boom te vergrooten. Die Giovanni Borgia was rijp voor den val. Hoe is het in zijn werk gegaan?"
„Hij hield te veel van wijnlijsters, en men heeft er voor gezorgd, dat hij zich overat en binnen twee dagen aan zijn onmatigheid stierf."
„Aan zijn onmatigheid!" zuchtte de paus en wisselde een blik vol beteekenis met zijn zoon. Toen vroeg hij snel en zacht: „Wie heeft het gif bereid?"
„Zooals steeds Ladinus. Hij heeft een verfijning uitgedacht. Na het genot der spijzen treedt geen onpasselijkheid meer op en men is gezond en praat veel, alleen in de miltstreek ontstaan lichte pijnen. Den tweeden dag echter zet een plotseling verval in."
De paus was toch grauw en vaal geworden.
Cesare had geen medelijden met hem. Met namelooze verachting zag hij nu naar het verval van dit menschelijke gebouw. En de huivering voor zich zelf overviel hem weer. „Allerheiligste Vader, ik zal moeten stilhouden op de groote renbaan van mijn donkere daden. Mijn laagheden zijn met den dood van dezen kardinaal uitgeput. Ik ben van zins, niet meer in de opslagplaats der gemeenheden rond te snuffelen."
„Je hebt gelijk, groot gelijk," zei Alexander verbleekend. „Het huis Borgia moge dan vervallen."
„Dat wil ik niet. Maar ik wil de macht niet met bloed vestigen, maar met de kracht van onze deugdzaamheid."
De paus leunde ver terug en zag zijn zoon als een hemelsche verschijning. „Cesare — waar heb je die neigingen vandaan?"
„Uit de ellende van mijn nachten," zei Cesare met smartelijk vertrokken onderlip. „Het is van een heldhaftige grootheid, als een Alexander voor den slag van Arbela rustig slapen kan, maar het is ontzettend, als Cesare Borgia voor den moord op zijn broeder kon lachen en philosofeeren. En dat heb ik gedaan, toen Don Juan in den Tiber zonk, ik heb 't gedaan, toen ik Serafino d'Aquila doorstak, en ik sliep rustig voor de overige bloedige daden van mijn leven, als de slang, die met aangeboren natuurlijkheid haar kikvorsch verdelgt. Maar, allerheiligste Vader, de jeugd heeft afscheid van mij genomen en mijn bruutheid met zich meegevoerd. Ik heb me

zat gevreten en zat gedronken aan het bloed van de vermoorden, en ik heb me zat bemind aan de lichamen van mijn geliefden. De walging komt me de keel uit, het dier is aan de menschelijkheid te pletter geloopen, in de verzadiging van den wellust is mijn hart gestikt, het geloof aan het goede in den mensch is gedood, ik haat alles, heb geen vriend en zie slechts sidderende menschen om mij heen. Ik geloof aan de mogelijkheid van een wedergeboorte der ziel. En ook Saulus is tot Paulus geworden."

„Zoon, je dwingt mij achting af," zei de paus met gebogen hoofd. „Je berouw eert je, maar ik geloof, dat het door een ander berouw zal worden vervangen."

„Gunt u mij dan dezen eenen dag van levende boetvaardigheid, misschien herhaalt hij zich gelijk de doorbrekende zon te midden van wekenlang hangende wolken en kondigt hij de nadering van betere dagen aan. Ja, als mijn vijanden wisten, hoe onmachtig het geweten van den grooten tyran is, zouden zij zich als horzels op mij werpen."

„En wil je het daarop laten aankomen?" viel de paus angstig uit. „Ach, lieveling van mijn ziel, je gedachten worden zwak, en ik mis hun consequentheid. Nog enkele oogenblikken geleden dacht je over de Bentivogli's in Bologna niet zoo zachtmoedig en evangelisch. Als de grillen van een verliefd meisje springen je gedachten over op zonde en berouw. Ze haten, maar ze vreezen je. En wil je nu in een gevoel van onmacht berouwvol worden?"

„Allerheiligste Vader! Bij uw priesterlijke hoogheid bezweer ik u, geef mij een zuiverder geweten, zet het zegel van uw verantwoording op mijn daden, neem den last der zonden op u, op uw vaderhart —"

Toen vloeiden de laatste resten van booze kracht in het bloed van den oude naar het hart te zamen, en hij stond op en blafte heesch: „Vóór mijn huis vervalt, neem ik ze op mij. Moet al mijn ontzettend werken tevergeefsch zijn geweest? Zoon, kinderachtige zoon, er beginnen lentedagen voor de Borgia's te bloeien, Rome en de Kerkelijke Staat sidderen voor ons, de macht der edelen is gebroken, wij hebben de vrije hand tegenover Spanje en Frankrijk, wij hebben de tyrannen aan de grenzen neergeslagen, het kardinaalscollege is in mijn handen, een nieuw rijk, de Romagna en de grensgewesten, is in wording, weldra ligt geheel Midden-Italië aan je voeten, en je wilt je door de stem van een hypochondrische huismusch laten overwinnen. Het verleden berouwen beteekent de schoonste uren van het leven verspillen en successen verspillen. Het kan zijn, dat je je aan Parisina oververzadigd hebt, ze heeft je erg toegetakeld, maar daarvoor bestaan andere middelen dan berusting en verzaking. Ik zal je mijn Jood Pintor zenden, en hij moet zijn voortreffelijke mengsels op je toepassen, hij heeft kruidenbaden en middeltjes, die

stervenden den adem hergeven. Ga op reis, vaar de zee op, zonder vrouwen —"
„Alleen van mijn verschrikkelijke gedachten vergezeld!" viel Cesare smartelijk uit. „Ach, die drie nachten van Nettuno —!" Hij werd eensklaps stil en verlegen.
„Waar denk je aan, Cesare?" vroeg de paus aandachtig.
„Allerheiligste Vader, ik ben waarachtig ziek, door de wormen van mijn inbeelding doorknaagd, door den druk van mijn berouw gekweld, o, wie jaagt mij uit dit labyrinth naar de sfeer van mijn eigen natuur?" Hij wierp wanhopig het hoofd in de handen van zijn vader. Alexander voelde reeds, dat de ontnuchtering niet lang op zich zou laten wachten. Hij schoof het hoofd van den wanhopige van zijn knieën en greep naar het groene tapijt aan zijn voeten, dat hij opzij duwde. Uit een holte in den vloer haalde hij zijn zware cassette te voorschijn en opende deze.
Bij den aanblik van het goud kreeg de kracht van Cesare's berouw den eersten stoot. Hij dacht aan de completeering van zijn leger. Ach, zijn leger! De Romagnolische soldeniers marcheerden voor zijn oogen door de heete, zonnige vlakte daarginds en omsingelden Bologna. De legerplaats werd gebouwd, de vlaggen wapperden, de stukken brulden. Het geluk lachte, de Kerk triomfeerde over steden en landen. En Cesare zelf de beschermende koning van die Kerk. Ja meer! Wat dikwijls slechts als een droombeeld zijn zinnen had bewogen, nam nu weer tastbaren vorm in hem aan. Indien hij de Kerk zelf kon beheerschen, inplaats van haar als beschermend vorst te dienen? Beheerschen als haar opperst Hoofd met de macht van Petrus in de handen? Zooals hij eens de kardinaalswaardigheid had afgelegd, zoo kon hij haar nu weer aannemen, als hij daarop in grootsche vermetelheid zijn toekomst wilde bouwen: het pausdom in zijn met bloed bevlekte handen! Had hij niet een groot aantal kardinalen aan zijn zijde? In de eerste plaats de Spanjaarden. Wat zouden de getrouwen al niet doen, om den Spaanschen naam Borgia tot de hoogste hiërarchische macht te verheffen. „Allerheiligste Vader, bezorg mij het leger, en mijn vaandels vliegen en mijn kwellingen gaan te niet in het laaien van den krijgsstorm."
„Geld!" Het klonk als het krijschen van een harpij, de oogen van den paus werden rood, de aderen zwollen op, de handen trilden. „Het is goed, dat Giovanni Borgia is gestorven. Maar — het zou niettemin beter zijn, als andere kardinalen — Er zijn onbruikbare menschen onder, zooals die Adriano da Corneto. Zijn paleis, dat die Bramante bouwt, wil het mijne overtreffen. Hij is een philosoof en richt den steven van zijn wijsheidsscheepje tegen de Kerk. Hij is een slemper en houdt van zoetigheden en wijn. Waarom lach je?"

„Ik herinner me alleen, dat keizer Claudius van gestoofde paddenstoelen hield en aan dat gerecht stierf.”
„Dat legt een gevaarlijk verband tusschen Claudius en den kardinaal,” zei de paus met gefronst voorhoofd. „Ik geloof, dat de paddenstoelen van den keizer waren vergiftigd.”
„Door de schoone Agrippina,” knikte Cesare, zonder den vader aan te zien. „Het is in elk geval jammer, dat de kardinaal geen Agrippina bezit.”
„En dat paddenstoelen niet zijn lievelingsgerecht is. Hoe licht verdwaalt er een giftige tusschen — hm — hoe jammer, dat de kardinaal alleen van suikerwerk en zoeten wijn houdt.”
„Suikerwerk en zoeten wijn,” fluisterde Cesare heel dicht bij het oor van den paus. „Wat zou u er van zeggen, als men hem een geschenk deed toekomen? Met zoeten wijn en suikerwerk?”
„Heel juist,” zei de paus even zacht. Hij hield de kardinaalslijst in de handen, las een paar rood aangestreepte namen af: „Fiesco, Sprata, Casanova, Valentini, Adriano, Soderini.”
Cesare telde de namen met de vingers mee. Dat waren immers juist de onbetrouwbaarste Italianen, die zich tegen zijn pausgedachten het heftigst zouden verzetten, over dezen mocht men tot geen prijs struikelen. „Er zijn vette brokken onder. Ieder heeft zijn paleis, en daar zullen niet alleen heilige boeken in staan. Een voorwendsel zou gemakkelijk zijn gevonden.”
De paus streek zich over de verwelkte wangen in de richting van de lippen. „Ze krijgen toch altijd weer ruzie met elkaar. Als men hun eens gelegenheid gaf, zich in een gemeenschappelijk graf behoorlijk met elkaar te verdragen?” De snoode gedachte viel als een zware steen neer.
De grijze paus, door de klauwen van zijn demon gegrepen, stormde als een Titan dorstend naar vernietiging op zijn doel af. „We zijn in de koorstmaand. Augustus heeft reeds menigen Romein uit den weg geruimd, die er in Juli nog bloeiend uitzag. Men zou de koorts zeer welkom kunnen heeten. Hoe zegt Terentius ook weer? „Als juist de worp, dien men het meest behoeft, niet valt, dan moet een kunstgreep zulk een toeval corrigeeren.” Mijn astroloog moet mij het aspect voor de gunstigste dagen van Augustus zeggen.”
„Allerheiligste Vader — ik bewonder u!” zei de broedermoordenaar, inwendig door een lichte huivering bewogen.
„Kardinaal Adriano da Corneto heeft mij reeds lang bij zich te eten gevraagd. Wij zullen beiden van zijn beminnelijkheid gebruik maken. Wij verzoeken hem, ook zekere kardinalen uit te noodigen, en sturen onzen kok mee, die zooals gewoonlijk op de bereiding der spijzen toezicht houdt. Wij laten door hem ons suikerwerk opdragen, dat

speciaal is toebereid —" de paus liet de stem dalen — „en laten het met dat van Adriano vermengen. Wij zelf nemen slechts het suikerwerk van groene kleur, want dit zal onschuldig zijn."
„Bent u zeker van Ladinus?" vroeg Cesare met halve stem.
„Hij schijnt alle geheimen van het verschrikkelijke gif van Tisiphone te hebben bestudeerd, die Athamas en zijn gezellin bezocht. Matteo smokkelt de zoetigheid de villa van Adriano binnen. En nu vaarwel, mijn zoon, Ilerda en Caraffa verwachten mij bij het kaartspel!"
In dezen nacht begon Ladinus, de geslepen gifmenger van den paus, aan het roode suikergoed voor de kardinalen te werken. En de paus bad tegelijkertijd in de Sixtijnsche kapel, Cesare echter bestudeerde den Peleponnesischen oorlog van Thucydides. Deze gaf hem een ruggesteun voor zijn verdere plannen. Italië onder zijn heerschappij! Dan zou wel de dood, die zijn hand op de schouders van zijn ouden vader moest leggen, de gedienstige wegbereider voor zijn grootheid zijn. Alexanders erfgenaam wilde zich het koninklijke scharlaken omwerpen en er voor zorgen, dat de nieuwe paus hem eerst in den zadel hielp, om vervolgens door zijn eigen beschermheer te worden overweldigd. Cesare als paus! Over deze onvergelijkelijke groteske zou Satan in zijn vuistje hebben gelachen.

De kardinaal-philosoof Adriano Castellesi da Corneto trad bleek op de eerste twee gasten toe, die juist de met rood vakwerk versierde voorkamer van zijn villa bewonderden, waar prachtige groteskser aan de friezen prijkten, waaronder schitterende spiegels blonken. Beide kardinalen, Niccolò Fiesco en Francesco Iloris, legden den degen af, welken in het blauw gekleede dienaars in ontvangst namen. De eerste was Genuees, rijzig en slank als een berkenstam, de ander Spanjaard en een ver familielid van den paus, ietwat vet en asthmatisch.
„Zijne Heiligheid nog niet gemeld?" vroeg Iloris.
„We zullen hem laat begroeten, want de tooneelspelers uit Ferrara treden nog bij hem op. Hij en de hertog hebben het zeer druk." Hij glimlachte vreemd, hetgeen de gasten niet wisten te verklaren. De philosoof Adriano was een groote, forsche man, wiens gelaat eerder aan een goeden grondbezitter dan aan een denker herinnerde. En toch hield hij zich juist met de gedachten bezig, die hij in zijn nieuwe boek „Over de ware philosophie" aan de wereld openbaarde. De scherpe blik van deze zwarte oogen, die van een sterken geest getuigde, was in Rome zeer gevreësd, want hij doordrong het wezen van alle prelaten en boorde zich tot in hun zondige zielen. Adriano was sedert drie jaar kamerheer in algemeenen dienst en gold als

een zeer eerwaardig man.
„Hebt u vandaag een masker voor?" vroeg Fiesco vroolijk.
„Waarom?"
„Omdat u zoo bleek bent als een betrapte samenzweerder."
„Niet alleen de betrapte samenzweerders verbleeken," glimlachte Adriano weer raadselachtig. „Aha, daar komt onze luchthartige Castellar." Hij liep den vriend tegemoet en klopte hem op den schouder. „Is het waar, dat de paus u naar Mantuna wil sturen, om de schoone, opgewekte Isabella d'Este te halen?"
Castellar, een fatterig gekleede heer met kort geschoren hoofd, liet zich behagelijk in een stoel neer. „Zeker, want de hertog der Romagna staat er op, dat een galante ridder haar naar de schouwspelen van het pauselijke hof begeleidt." Hij bekeek zijn verschijning met groote ijdelheid in een Venetiaanschen wandspiegel.
„Ik wensch u geluk bij die zending," zei Iloris. „Waar zijn de overige kardinalen?"
„Zij houden zich nog met het balspel in den tuin onledig."
De kardinaal voerde zijn gasten in een tweede kamer, waar Castellar en Fiesco zich tot het dominospel neerzetten, waarbij de zwijgzame Iloris toekeek.
Nu traden de kardinalen Sprata en Casanova binnen.
„Krijgen we muziek?" vroeg Sprata, de corpulente.
„Twee fluitspelers en twee violisten heeft de paus toegestaan," zei Adriano. „Maar de vroolijkheid zal niet volmaakt zijn, want er zijn geen vrouwen." En hij wierp een tartenden blik op Casanova.
„Wonderlijk, dat vergeet Zijne Heiligheid anders zelden," zei de slanke kardinaal, die met zijn gelukkige jeugd gaarne in de geheimen van schoone vrouwenoogen rondsnuffelde. „Het was toch verrukkelijk, toen onlangs bij kardinaal Farnese iedere gast, zelfs de paus in eigen persoon, den schoen van zijn buurvrouw met een roode roos moest tooien. De buurvrouwtjes werden rood als de rozen, en de huid der kardinalen werd heet als woestijnzand, speciaal toen de kardinalen door den paus werden veroordeeld, om de rozen met den mond te ontbladeren, waarbij bijna alle tanden een weinig boven den schoen verdwaalden."
„Van zulke galantheden zullen wij moeten afzien," zei Adriano. „Ze zouden overigens wel eens even luguber kunnen afloopen als die maskerade bij den hertog van Milaan. Weet u dat niet? Toen alles in de opgewekte stemming was en menig kamerheerlijk hoofd op den boezem van een lieve vrouw rustte, liet Ludovico Sforza plotseling de kaarsen dooven en een Franciscaner monnik binnentreden, die uit een verlichten doodskop een vreeselijke jeremiade over de toenemende onzedelijkheid der wereld ten beste gaf. Alles

zat te bibberen. Plotseling klapte de hertog in de handen, de monnik liet zijn kleed vallen, en de hofnar van den hertog stond in zijn bellenpak voor de gefopte gasten."
Allen lachten. „Dan hebt u, naar ik hoop, andere vermaken voor den paus in petto," zei Sprata.
De philosoof knikte. „Een aromatisch kruidenbad, door zeven maagden bereid, wacht op den paus, als hij zich daarvan na het eten wil bedienen."
„Dat moet niet zeer gezond zijn," meende Fiesco.
Adriano glimlachte weer geheimzinnig en voerde de nieuw aangekomen kardinalen Cepis, Valentini en Soderini naar de dominokamer, waar rozenslingers langs de muren hingen en kostbare schilderijen in de lunetten prijkten. Daar onderhield Fiesco de kardinalen met een papier, dat zijn kamerdienaar aan het hoofd van Pasquino had gevonden. Het bevatte de bijtende woorden op de dochter van den paus: „Haar naam is Lucrezia, haar wezen een Phryne, in werkelijkheid is zij dochter, echtgenoote en schoondochter van den paus." Een grimmig gelach verwarde zich in de rozenguirlanden.
„Kardinaal Grimani heeft afgezegd," meldde een dienaar.
„Ik weet het," meesmuilde de heer des huizes, en toen allen nieuwsgierig op een verklaring aandrongen, antwoordde hij: „Grimani heeft zich met een merkwaardige motiveering aan de uitnoodiging onttrokken. Hij stuurde mij de fabel van Aesopus: Toen de leeuw den vos, die zijn hol naderde, vroeg, waarom hij niet dichterbij kwam, antwoordde deze: „Ik zie wel de sporen van velen, die naar binnen gingen bij u, mijn koning, maar niet de sporen van hen, die er uit kwamen." Hoe bevalt u dat, kardinalen?"
„Het is zeer wonderlijk," glimlachte Castellar. En de anderen glimlachten met even weinig begrip.
Adriano redde zich echter snel uit de klem. „Grimani zal wel bedoelen, dat als Adriano een maaltijd geeft, men daar niet zoo gauw van terugkeert, want zijn wijn is goed."
Er ontstond buiten beweging. De voorrijder van den paus verscheen in de met rozen omrankte poort. Toen droegen de geelroode pages den draagstoel van den paus aan, daarachter dien van den hertog der Romagna, beschermd door een troep Romagnolische gardesoldaten.
Weldra schreed Alexander, begeleid door zijn zoon, met een vroolijken glimlach van den een naar den ander en liet zich den handkus geven. Hartelijk omarmde de paus iederen kardinaal. Toen voerde Adriano de gasten de eetzaal binnen.
Door de met festoenen behangen getraliede nisvensters viel het

avondrood uit een blauwzijden hemel op de rijk gedecoreerde tafel, die omringd was door eikenhouten stoelen. Tegen den eenen muur in de lengte was een altaarschildering met zijvleugels aangebracht, zoodat de ruimte op een refectorium leek. In een hoek prijkte een marmeren schoorsteenmantel, op welks console de beeldengroep van een centaurenstrijd stond. Tegen den tweeden lengtewand waren open kasten met massieve gouden voorwerpen en allerlei sieraden, beeldjes, medailles en zeldzame vondsten in de diepte gemetseld.
Buiten verzamelde de avond met zachte rozenhanden het overschot van de zonnepracht. De benauwende midzomerlucht drong door de vensters naar binnen. De lichten aan de wanden en in de glazen kroon werden aangestoken. In stralende witheid prijkte het tafellaken, waarop zilveren en gouden eetgerei lag. Tusschen de borden stonden de vruchtenschalen met de sappige sneden meloen uit Sulmona, voorts de uit suiker gevormde wapens der steden van de Romagna, voor iederen kardinaal stond een klein bord met de lazarusklep, een moeilijk te vangen purperen mossel, daarnaast een pasteitje van landschildpadden en een gebak van kaviaar. De bedienden kwamen en droegen de wilde-zwijnenbouten op, en de Falerner flonkerde in de glazen.
Adriano legde den paus een nieuw recept van een smakelijke saus voor zijn keuken voor. „Ik heb het uit de met de hand geschreven nalatenschap van den Griekschen geleerde Angyropulos," zei hij glimlachend. „En men ziet, dat de groote wijzen voor gastronomische vreugden niet onontvankelijk waren. Denkt u eens aan, allerheiligste Vader, gezuiverde Falerner met olijfolie en het zoute sap van den tonijn vermengd, op gesneden latuw, salie en peterselie gegoten, met saffraan gekruid en nu langzaam laten koken. Begiet daarmee kippen en wild, en u zult uw gehemelte een feest bereiden."
Cesare onderhield zich met Valentini over schoone vrouwen. Iloris echter vertelde met slepend eentonige stem een spookgeschiedenis van den beroemden geleerde Marsilio Ficino, die met zijn vriend Michele Marcato had afgesproken, dat wie het eerst zou sterven, den ander op de een of andere wijze het voortbestaan van de menschelijke ziel na den dood zou bewijzen. Toen Marcato op een morgen in Rome was opgestaan, hoorde hij paardengetrappel en zag, hoe de in Florence wonende Ficino op een schimmel kwam aangerend en hem toeriep: „O Michele, vera sunt illa." Mercato zag hem meteen weer verdwijnen en schreef nu naar Florence; toen ontving hij de verschrikkelijke tijding, dat Marsilio juist op den dag en op het uur was gestorven, toen hij hem in Rome te paard had aanschouwd. „Is dat niet zeldzaam?" vroeg Iloris, door zijn eigen verhaal zeer bewogen.

De paus trok den neus op en proefde achteloos van den zwijnsragout. „Marsilio Ficino was een deugniet, en het hoofd van zijn vriend zal ook niet met de kroon der deugdzaamheid getooid zijn geweest. Maar het is ondraaglijk heet, lieve kardinaal, als onder de Afrikaansche zon, en de maand Augustus is een gevaarlijke maand, het zijn de dagen, waarvan de Prediker zegt, dat zij ons niet bevallen. In Augustus stierven Sixtus IV, Pius II en Calixtus III, mijn geliefde voorgangers. Zij zijn allen door de koorts weggemaaid. Maar ik hoop op God, dat Zijn genade ons moge behoeden."
De bloedige glans van den avond was uitgedoofd, maar nog zuchtte alles onder de nagloeiing der hitte, onder den verstikkenden walm van den Augustusdag.
Cesare was zwijgzaam geworden. Hij wilde, dat de koningskwestie werd aangesneden, en de paus was daartoe nog steeds niet bereid. Zonder de toestemming der kardinalen kon de beslissende stap niet worden gedaan.
„Bent u Genuees, lieve Fiesco?" vroeg de paus juist aan den jongen kardinaal. „Men ziet het u niet aan. Uw landgehoot Rovero ziet er anders uit. Hij draagt den hoogmoed van Genua op het voorhoofd. U kent toch het gezegde, dat in Genua de hoogmoed thuis is, in Florence de gierigheid, in Venetië de wellust, in Bologna de toorn, in Milaan vraatzucht en zwelgerij, in Napels de luiheid, in Rome echter —"
„Alles te zamen!" onderbrak Castellar.
De paus en de monsignori lachten mee, en Alexander wilde de redder van de eer der heilige stad zijn en kende haar slechts de ondeugd van de afgunst toe. „Ach, wat een hitte, wat een ondraaglijke hitte! Ook heb ik gisteren mijn maag overladen.
„Eten en wijn zijn voortreffelijk," prees Alexander zijn gastheer. „Ik heb zelden zoo'n uitstekenden Etnawijn gedronken. Nu zou ik zin hebben, om mijn nieuwe snoeperijen te probeeren, die mijn trouwe Bernardino heeft bereid. Ik hoop, Adriano, dat uw gastvrijheid zich daardoor niet gekwetst voelt. U moet er allemaal van proeven, kardinalen, het is uit den fijnsten honing, koriander en pistaches samengesteld en smaakt, alsof men op munt en kruidnagelen bijt. Heidaar, Matteo!"
De oude keukenmeester van den paus verscheen en droeg een zilveren blad, waarop schelpen met radijsvormig suikerwerk stonden. De paus en Cesare grepen eerst naar de schelpen, waarop groene suikerbrokken lagen, terwijl de vele schelpen met roode suikerradijsjes voor de kardinalen bleven.
Adriano zat bleek naast den paus, die behagelijk een stuk zoetigheid in zijn mond liet smelten. „Lieve Cesare, je hebt een uitstekenden smaak," zei Alexander. „U moet weten, kardinalen, dat de hertog

deze snoeperij voor het eerst in Foligno heeft gegeten, waar een meesterbakker woont. Smaakt het niet heerlijk?"
„Het is, alsof ambrozijn op de tong smelt," dweepte Fiesco. „En de wijn daarbij zet het heele lichaam in gloed. Ik ben werkelijk heet."
„Zet uw kraag open," zei de paus. „Overigens ben ook ik zeer heet — waarachtig — zeer heet." En hij bracht de hand naar het voorhoofd, om zich het zweet af te wisschen. Zijn hoofd wiegelde als een pagode heen en weer.
„Om Godswil, wat is er met u, allerheiligste Vader," riep Castellar eensklaps uit en snelde met Fiesco en Casanova toe, om den paus bij te staan, wiens hoofd tegen de stoelleuning zonk.
„Sluit de vensters! De koortslucht!" riep Adriano, die eveneens met de andere kardinalen was opgesprongen. Alles omringde den paus. Alleen Cesare zat stijf en bleek neer, alsof dit alles hem niet aanging. Zijn tong echter worstelde naar een woord, dat hij niet kon uitspreken, want zijn strottenhoofd scheen verlamd. Eindelijk schreeuwde hij het uit: „Lucht!"
„Ik voel me heel, heel naar!" fluisterde de paus.
De kardinalen maakten gewaad en wambuis van den paus en van zijn zoon los. Dienaars en loopers snelden toe, zoodat de kaarsen flakkerden.
Adriano riep den sneeuwwitten keukenmeester van den paus, die met het leege zilveren blad in een hoek stond, bleek als een door een bliksemschicht verlichte krijtrots. „Zeg eens, wat was dat voor zoetigheid?" riep hij den sidderenden Matteo toe.
„Zijne Heiligheid heeft het mij zelf in zakken overhandigd," stamelde de oude.
„Kerel! Hond!" jammerde de paus schuimbekkend. „Het is suikerwerk uit Foligno — het had toch — twee kleuren — rood en groen —"
„Rood en groen," sidderde de keukenmeester. En hij viel als dood in een stoel.
„Ah — ah!" Het brak uit Cesare's keel als kreten van een gewond dier. „Mijn draagstoel!"
De loopers renden weg. De paus kronkelde zich in verschrikkelijke krampen. De dienaars sloegen de vensters dicht, het was donker buiten, alleen de vreedzame glans van de sterren lag over de pracht van den tuin, waaruit een tropische walm opsteeg. Een sinister rumoer en stemmengewirwar begon op den corridor en plantte zich tot in den luid geworden nacht voort. De Romagnolische ruiters stegen op en joegen om den hoek naar het portaal, waar de ontstelde kamerdienaars naar buiten vlogen, die met den roep: „De paus sterft!" naar de tuinpoort ijlden. Bereden soldaten suisden

naar het Vaticaan, om de lijfartsen te halen. De paus rochelde, maar hij kwam bij, terwijl Cesare Borgia aan hevige krampen ten prooi was. Hij sloeg met de vuisten om zich heen en hakkelde: „Mijn ingewanden — ik sta in brand — vergif! Vergif! Verdoemde kardinalen! Vergif!" En hij kronkelde zich in de richting van den bezwijmden keukenmeester.
„Hond! Hond!" siste hij tusschen de tanden.
Adriano trok kardinaal Fiesco ter zijde, terwijl de anderen zich om de wanhopige Borgia's schaarden. „Er is iets vreeselijks gebeurd," fluisterde hij den jongen vriend in. „Maar er zou nog iets vreeselijkers zijn gebeurd, als ik mijn oogen niet open had gehad."
„Ik begrijp niet —"
„De paus en zijn zoon zijn vergiftigd —"
Fiesco werd bleek en verstikte een kreet.
„Ze zijn in den val geloopen, die ze ons hadden gezet."
„Neen —?" klonk het ontzet.
„Zwijg, zwijg, nu zijn alle duivels uit de hel losgebroken —"
„Wat hebt u aangedurfd?"
„Stil — ik zal u later — de lijfarts komt."
De kamer werd belegerd door nieuwsgierige bedienden, en de kardinalen drongen deze nu naar buiten. De paus verviel weer in krampen, terwijl Cesare snel tot bedaren kwam. Hij riep om zijn trouwen overste Michelotto. De donkere helper verscheen als uit het niet.
„Ik ben vergiftigd! Alle troepen verzamelen! Den Engelenburcht en het Vaticaan bezetten. Lucht!"
De lijfarts hield den bewusteloozen paus in de armen. Ook de Joodsche arts Pintor baande zich een weg door den muur der kardinalen. Hij liet in ezelinnenmelk opgelost zevenblad met kamfer vermengen en goot de tinctuur in het keelgat van den paus. Cesare sidderde over al zijn leden, maar het was meer de woede over zijn onmacht, dan het vergif, dat hem deed beven.
„De draagstoelen!" beval de lijfarts.
Weldra stommelden de dragers met hun lasten de zaal uit en den van sterren fonkelenden nacht in. De beschermende ruiters omringden vader en zoon.
De ontstelde, trillende kardinalen schoolden te zamen. „Waar zijn Adriano en Fiesco?" „De paus vergiftigd?" „Cesare ook?" „Als het eens waar was!" „Dat kan niet waar zijn!" Zoo klonk het door elkaar.
„Snel naar het Vaticaan!" gaf Castellar de oplossing. Zij riepen om hun dienaars, lieten zich den mantel omwerpen en snelden naar hun draagstoelen.
In een zijvertrek hield Adriano da Corneto zijn lieveling Fiesco met

zijn geheim gevangen. De jonge kardinaal lag met gekrampte vuist in een leuningstoel. Zijn oogen staarden den philosoof aan, die hem bleek, maar volkomen beheerscht belangrijke dingen op het hart bond.
„U moet den keukenmeester Matteo naar Genua sturen. De oude, die zijn afkeer van de door den paus bevolen daad niet meer meester kon worden, verscheen twee dagen geleden midden in den nacht in deze kamer en biechtte mij voor dit crucifix, dat vandaag alle bij den maaltijd aanwezige kardinalen door rood suikergoed zouden worden vergiftigd. Ik kocht hem om met tienduizend ducaten en — zal God mij den moord ooit vergeven? — hij verwisselde de kleuren van de zoetigheid. Zoo aten de Borgia's de voor ons bestemde stukken. Zij sterven als de schorpioenen aan hun eigen vergif. Men kon die duivels slechts met hun eigen wapens bestrijden. Help mij den keukenmeester naar Genua over te brengen.
Fiesco kwam slechts langzaam de huiveringen te boven, die door zijn gebeente liepen. „Laat Matteo naar mijn paleis brengen. Is hij in open zee, dan is hij geborgen. Maar de Tibermonding mag niet eerder voor ons zijn versperd."
„Dat is het juist, wat ik vrees. Orsini en Colonna zullen nog vannacht probeeren den Engelenburcht te bestormen."
„God, wat komen er voor dagen!"
„Rampzalige! Maar uit den dood ontbloeit nieuw leven! Als alles mij niet bedriegt, heeft dit uur Italië en de christelijke wereld van een groot gevaar gered —"
„Het gevaar?"
„Dat Cesare zich door de macht van ons geld van den pauselijken troon meester had gemaakt."
Fiesco deinsde lijkbleek terug. „Kardinaal!" riep hij ademloos uit. „Zou hij in zijn dolzinnigheid zoo ver zijn gegaan?"
Adriano rukte het venster open, de warme nachtlucht golfde naar binnen, men hoorde het ruischen van den Tiber. Onduidelijke stemmen galmden door den nacht — kwamen dichterbij — „De paus vergiftigd!"
Fiesco snelde weg. In een draagstoel liet hij den bewusteloozen keukenmeester Matteo naar zijn paleis overbrengen.
Adriano betrad de eetzaal, waar de ontstelde dienaars heen en weer liepen. Hij wierp nog een blik op de tafel. Daar blonken nog somber de twee schalen met het vergiftigde snoepgoed. Hij pakte den arglistigen dood in suikergedaante en verzamelde hem op een schelp. „Gooi dat dadelijk in den Tiber," beval hij zijn dienaar. „Visschen en ratten mogen vandaag een goeden dag hebben. De draagstoel!"

In den Zuidelijken muur van het Vaticaan was een oude non inge-

metseld, die onophoudelijk voor het zieleheil van den paus moest bidden. Tot haar ging in dezen nacht ceremoniemeester Burckhardt en bestelde een zeer innig gebed. De non huiverde, toen zij van 's pausen vergiftiging hoorde, en toen zond zij haar klinkende woorden gevoelloos ten hemel op.

Alle deuren van het Vaticaan waren gesloten en door de wachten van Michelotto bezet. Het geheele Borgo vulde zich in den helderen nacht met menschen.

Bij het morgengrauwen marcheerden van alle kanten de krijgsbenden van Cesare Borgia aan. De kerken werden geopend, het volk zond gebeden op, dat God den paus mocht laten verrekken. Aan Cesare dachten slechts enkelen. De schuld van den ouden misdadiger groeide boven de zonden van den zoon uit. Heel Rome wist reeds, dat Alexander in de villa van kardinaal Adriano da Corneta was vergiftigd. Cesare was hersteld, zei men. Nu, dan zou hij koning worden! Of paus! Of misschien wel allebei.

Maar in de paleizen der edelen werd een verschrikkelijk signaal geblazen: te wapen! Op Monte Giordano scheurden kreten van vreugde den nacht: de paus vergiftigd! De edelen alarmeerden hun volk, om ieder oogenblik de macht tot zich te kunnen trekken. In het paleis der Colonna's echter spitste de burchtvoogd het oor, wiens hart naar den verbannen heer Prospero Colonna uitging. Zou hij nu komen? Michelotto reed met zijn dapperste houwdegens door de straten en riep het krijgsvolk van Cesare op straffe van de galg te wapen. Tegen den morgen verdrongen de karossen en draagstoelen der kardinalen zich in de richting van het Vaticaan. Tegelijkertijd strooiden ruiters het gerucht uit, dat de paus slechts een lichte beroerte had gehad. Het volk vloekte, vrouwen wierpen zich op de knieën en baden: Heer, dood hem, dood hem!

Uit het paleis op het Brancaplein in de Arenula klonken klagende uitroepen. Daar sidderde een bejaarde vrouw, Vanozza Catanei, de voormalige favoriete van den paus en de moeder van Cesare en Lucrezia. Zal de paus, zal de zoon naar haar vragen? Tot den morgen kwam er geen roep tot haar uit het Vaticaan. Toen schreide de oude tooneelspeelster echte tranen. Haar ijdel cocottendom, dat drie mannen tot speelbal had gemaakt, werd beloond. Zij was nu werkelijk verlaten. De stervende geliefde en zijn kinderen dachten niet meer aan haar. Haar jongste zoon Jofré was niet in Rome, alleen zijn gemalin, de weelderige, overspelige Sancia, de voormalige geliefde van Cesare, ontfermde zich naar het uiterlijk over haar smart.

Kamerheeren reden het Vaticaan uit. Cesare Borgia leeft! riepen zij. Maar de roep vond geen weerklank in de harten der Romeinen. En de paus? Leeft ook! Teleurgesteld deinsden de hoofden terug. Maar

men fluisterde het elkander in: zeven kleine duivels draven op de bovenste verdieping van het Vaticaan rond in de gedaante van zwarte honden, want de antichrist ligt op sterven, in zijn oog spiegelt zich het slangenbrein, zijn plechtige priesterlijke waardigheid was het masker van den Satan.
Het gerucht liep, dat de Colonna's zich met hun erfvijanden, de Orsini's hadden verzoend en nu oprukten.
In de Sala del Credo in den Borgia-toren lag de paus in zijn zachte kussens. Boven zijn hoofd in een lunette stond donker de gestalte van een profeet. In zijn koortsfantasie hield hij haar voor Pluto, den hellevorst. Om zijn bed zaten de heelkundige bisschoppen van San Giusto en Venosa en de kardinalen Romelino, Caraffa en Casanova. De paus ontwaakte uit de koorts en glimlachte. Toen verzocht hij den kardinalen met hem kaart te spelen. De paus loerde naar de blikken der kardinalen, hij wist, dat hij geen enkelen vriend in het college had, en toch trok hij nu voor het sterven de harten naar zich toe, om hen te winnen voor een voorbede bij God. Terwijl de kardinalen de kaarten verdeelden, zei de paus plotseling: ,,U houdt niet van mij."
De monsignori deinsden ontzet terug. ,,Allerheiligste Vader — u moet niet spreken," zei de zachtmoedigste van hen, Romelino da Ilerda.
De paus gaf hem een verachtelijk teeken met de hand. Hij trok de beenen onder het dek op, want hij kreeg weer krampen. Het dek gleed ter zijde en Casanova zag den met wonden bedekten voet van den paus, het waren de kenteekenen van de Venusziekte. Het gezicht van den gemartelden paus was opgeblazen en zoo rood als een kreeft.
De bisschop van Venosa deed den paus een aderlating.
Buiten galmden de Zondagsklokken, loodzwaar drukte de lucht in de ziekenzaal, welker ornamenten in helder licht straalden.
,,Wat zeggen de Romeinen van mijn ziekte?" vroeg de paus met listig glanzende oogen.
,,Ze bidden voor het zieleheil van Uwe Heiligheid en smeeken des hemels bescherming over uw hoofd af," loog Romelino rood van schaamte.
,,En de vloek der hel!" jammerde Alexander. ,,Ik ken ze allemaal, ze hebben panem et circenses! geschreeuwd, en ik heb het hun gegeven. God vervloeke hen om hun ontrouw. O, die Romeinen!" Toen zei hij, terwijl zijn adem begon te fluiten: ,,Zeggen mijn kardinalen het volk niet, dat ik na den dood van Innocentius VIII een pact met den duivel heb gesloten, waarbij hij mij twaalf jaren heerschappij gerandeerde? Die tijd is nog niet om, domooren, die jullie zijn!" Hij poogde te glimlachen, maar de angst snoerde hem de keel toe. Toen overviel hem weer een heimelijke woede over den mislukten

aanslag op het leven der kardinalen. Maar vreemd: met geen woord repte hij van zijn anders zoo beminden zoon. Ook Donna Vanozza vergat hij volkomen. Alleen vroeg hij eenmaal naar zijn Lucrezia. Ten slotte verviel hij in een diepen slaap, die door geen kramp meer werd onderbroken.
Toen de wereld aschgrauw in den avond verzonk, werd het rumoer op het Pietersplein zwakker. Men was het wachten moe geworden. Het gevaar van onlusten scheen te zijn bezworen.
Tegen den avond steeg de koorts van den paus. Hij kreeg een donker mulattengezicht, de pijnen namen toe, en hij werd rijkelijk adergelaten. De nacht verliep rustig. Den volgenden dag herhaalden zich de koortsaanvallen. De huidkleur ging van wasachtig geel in donker omberbruin over.
Inmiddels had op de tweede verdieping Cesare Borgia den strijd met het gif aangebonden. Hij leed verschrikkelijk, en ook hij vroeg niet naar zijn vader. Bij zijn bed zat de Joodsche arts Pintor, op hem stelde Cesare de meeste hoop.
Het bed nam het midden van een gevelmuur in, het stond op een verhooging en werd door een op vier zuilen rustend baldakijn overwelfd. Aan het hoofdeinde verrezen drie Hermeszuilen. De sprei was van rood satijn en hing nu als bekleedsel over een geldkist. Het hoofd van den hertog rustte op vier met goud bestikte breede kussens.
De arts was ondanks zijn patriarchalen ouderdom van een groote bewegelijkheid, en zijn donkere oogen schitterden van innerlijke jeugdigheid.
„Zijn mijn Spaansche burchtvoogden nog trouw?" vroeg Cesare ongerust.
„Ze zullen u zeker trouw blijven, edele heer."
Cesare's oog kreeg een smartelijken glans. „Dan hebt u wel een hoogen dunk van de menschelijke ziel. Heb ik hun niet het voorbeeld van de ontrouw gegeven? Heb ik mij niet nu eens met de Colonna's, dan weer met de Orsini's, een andere keer met den Florentijnen of met de Franschen verbonden? Heb ik niet den eenen dag mijn verdragen met de kleine tyrannen gesloten, om ze den volgenden dag te breken? Hoe staat het met de troepen? Ze hebben altijd van me gehouden, en nu gaat hun hertog te gronde, omdat de aasgier —" Hij zweeg verschrikt. Toen blikte hij met bloedig doorloopen oogen om zich heen. „Ik zeg u, Pintor, laat geen vrouwen binnen, ze zouden met hun geur de vergiftigde sfeer om mij heen nog meer vergiftigen. Ook Parisina niet — u kent haar toch, Jood?"
„Overste Michelotto heeft haar niet toegelaten, hoewel zij schuimbekte.
„Wikkel mij in den muilezel, Jood," vroeg de hertog jammerend, want de pijnen kwamen terug.

Het was een paardenmiddel. De arts liet beneden in den hof der papegaaien een muildier slachten, de hertog, werd naar beneden gedragen en in de nog dampende ingewanden gestopt. Vervolgens werd de zieke in een ijskoud bad gedompeld. Maar tegen den avond kwam de koorts terug.

De Hebreeër zat aan het bed van den hertog over de geschriften van den beroemden arts Hermogenes gebogen en ging alle zalven, oliën en kuren na, die Galenus en Heraclides tegen vergiftigingen hadden voorgeschreven. Hij dacht aan de witte tinbloem en het Cypersche koper, aan de triakel en de mandragora, aan den braakwortel, de ipecacuanha, en trachtte alle geneeskrachten van deze stoffen te combineeren. Toen schoot hem opeens een zeldzame kuur van Hermogenes te binnen. De oude Griek had het leven van een mensch gered, door het bloed van een geliefde vrouw in de aderen van den zieke te laten inspuiten en hem bovendien dit gezonde levenssap met wijn vermengd te drinken te geven. En had men niet gepoogd, paus Innocentius VIII door het bloed van drie knapen te redden? Wat bij den grijsaard niet gelukte, kon bij den krachtigen kerel gelukken. In het knapenbloed stelde de oude Hebreeër geen vertrouwen, maar de Grieksche kuur met het bloed van een geliefde vrouw stond hem beter aan.

Hij schreef de nauwkeurige aanwijzingen over en riep toen den buiten wachtenden secretaris Agapito binnen. „Uw heer is verloren," zei hij met sombere stem, „indien er geen vrouw is te vinden, die haar bloed voor den hertog offert."

„Hoe bedoelt u dat?"

„Het behoeft niet haar dood te zijn, maar het is toch mogelijk. In het liefdesgevoel liggen zeer wonderlijke, geheimzinnig werkende krachten verborgen, die nog niet zijn doorgrond, doch wel beproefd, onweegbare, onmeetbare, de bloedlichaampjes veranderende krachten, die een verdringing der giftige substantie kunnen bewerkstelligen."

„Als ik u goed begrijp, moet de liefde van de vrouw evenzeer aanwezig zijn als die van den man. De hertog heeft nooit bemind, alleen maar genoten. Misschien berouwt hij, dat hij nooit heeft bemind. Is er werkelijk geen ander middel?"

De arts haalde de vergroeide schouders op. „Een eenzijdig gevoel van liefde zal ook wel volstaan, geloof ik, maar dan moet het van den kant der vrouw komen. Haar gezond bloed moet het zieke van den hertog versterken, het tegenovergestelde zou verkeerd zijn."

De secretaris fronste het voorhoofd. „Dan is onze arme hertog verloren."

„Gelooft u —?"

„Ik zou geen vrouw weten, die hem werkelijk heeft liefgehad. Zij

dorstten allemaal naar het twijfelachtige geluk van zijn omarming of naar zijn geld. De vloek der Romeinsche vrouwen, moeders en bruiden, zal op dit oogenblik een vernietigende werking op het vergiftigde lichaam van den hertog oefenen."

„Dan is menschelijke wijsheid uitgeput, en kan slechts God helpen."

Er ontstond een pauze. De geleerde Jood bladerde aandachtig in zijn geschriften. „Daar hebt u een tweede geval van transfusie. Vier ons bloed zijn genoeg. Het was het bloed van den eigen man, dat zijn echtgenoote heeft gered." Hij schoof verlegen zijn bril heen en weer en wierp toen een blik op den slapenden hertog. „H'm — wat ik wilde vragen — heeft Donna Parisina Mattei al naar hem laten vragen?"

Agapito fronste weer het voorhoofd. „Ze is in Tivoli, op wensch van den hertog. Ook geloof ik niet, dat ze tot het offer der transfusie bereid zou zijn, als ze hoort, dat haar leven in gevaar is. Ze is jong schoon, eerzuchtig en smacht naar een koningstroon. Stil — Zijne Hoogheid steunt —"

„Slacht het tweede muildier," zei Pintor.

Er scheen geen einde aan de noodlottige gebeurtissen te komen. Het Fransche leger stond bij Sutri, dertig mijl van Rome verwijderd. Het kon weldra het stadsgebied bereiken. De Spanjaarden hadden den Liris bereikt en konden toestormen, om voor de poorten van Rome den strijd met de Franschen aan te binden. En de loerende baronnen zouden zich bij de overwinnende partij aansluiten. Orsini en Colonna verzamelden steeds meer geharnaste mannen. Heel Latium wemelde van wapenknechten. De Spaansche kardinalen beefden voor hun leven, want hun liefde voor de Borgia's wekte den haat op in de harten der Romeinsche edelen. De Spanjaarden verschansten zich in het Vaticaan achter den hertog der Romagna.

Op den vijfden dag na de vergiftiging liet de paus vele kardinalen aan zijn bed komen. Hij zag er verschrikkelijk uit, het gezicht en het onderlijf waren opgezwollen, de huid zwart en schilferig, de oogen puilden uit, de vingers, die aan het dek trokken, geheel gekromd. Hij vroeg naar bisschop Gamboa da Carignola, aan wien hij biechtte. Van hem ontving hij het laatste oliesel en het sacrament der eucharistie. De bisschop stond na de biecht bleek en verslagen op, want hij had ontzettende dingen vernomen.

Tegen den avond liet Alexander de kardinalen Serra, Casanova, Iloris en Francesco Borgia komen. Hij wilde hen aan den tand voelen, of zij schuldig waren aan zijn vergiftiging. Maar zij troffen den heer reeds met rochelenden adem aan. De kardinalen moesten zich afwenden, want zij huiverden voor het misvormde gezicht van den zieke.

Plotseling verhief de paus het bovenlichaam en bekeek zijn spiegelbeeld in een glas. „De Satan!" riep hij uit en viel terug. In zijn ziel haakte de klauw van het afgrijzen. De adem floot uit de doodelijk benauwde borst.
Een kamerdienaar in den hoek kromp huiverend ineen. „Ziet u niets — daar — op het lichaam van den paus?" vroeg hij den naast hem staanden arts.
„Wat hebt u?"
„Er zit een baviaan op zijn borst en trekt hem den adem met horten en stooten uit zijn lijf."
„Zwijg, u bent een dwaas.!"
Voor de deur van de sterfkamer wachtte troosteloos zijn voormalige geliefde, de verwelkte, afgeleefde Vanozza Catanei. Niemand riep haar aan de sponde van hem, die eens haar trots was geweest en dien zij drie beeldschoone kinderen had geschonken. „Ik wil hem zien," jammerde zij.
„Laat dat, hij is werkelijk niet bezienswaardig," zei Francesco Borgia met een sarcastischen glimlach.
De vesperklok luidde. Haar slagen begeleidden het vliedende leven van den verschrikkelijken Vader der Christenheid.
Toen gingen de vleugels van de paleispoort open. Drie in het zwart gekleede ruiters trokken plechtig als gezanten der hel naar buiten. Alle klokken van Rome stemmen in met het geluid van Sint Pieter. En de menigte valt op de knieën en huilt: De paus is dood! De paus is dood! De paus is dood! Daverend plant zich de haat der Romeinen voort en verheft zich als een dankoffer tot de Godheid.
De paus is dood! Hongerige bedelaars werpen zich op de treden van Sint Pieter, zwaaien de handen in de lucht en roepen hoonend: „Leve de doode paus". Het volk spuwt gif en spot naar zijn dooden heer. De menschen omarmen elkaar en schreien tranen van vreugde.
In het Vaticaan wordt alles levend, want de paus is dood. Loopers en dienaars rennen trap op, trap af, stooten de kamerheeren omver en ijlen naar den toren der Borgia's. Als hyena's loeren zij daar naar juweelen en goud. In het heele Vaticaan heerscht Babylonische verwarring.
De kardinalen liggen op de knieën. Zij danken God. Iedere dag was voor hen een dies irae, want zij leefden in angst voor hun leven.
Het is laat in den avond. Door het wijd geopende venster zwerven vliegen binnen, aasgierige vliegen. Zij dansen om den opgeblazen, bruinzwarten mulattenkop.

Toen men Cesare Borgia de tijding van den dood zijns vaders bracht, ontwaakte hij juist uit een koortsdroom. Als een somber lied van

monnikslippen klonk het aan zijn oor: „De allerheiligste Vader is dood."
Geen vloek kwam over de lippen van den zoon. Moge het graf ook het verleden bedekken! dacht hij huiverend. Maar ik vrees, dat de geesten der vervloeking er uit zullen opstijgen en op mij loeren. Ik heb hem nagejaagd en zijn ontzettende erfenis met verschrikkelijke behendigheid beheerd. Nu zal de hel, zijn hel, mij den scepter ontrukken.
En hij zag de schanddaden van den vader als bloedroode vuurteekenen voor zich opgloeien. Met den kardinaalstijd was de kringloop begonnen, die zich door het heele pausdom heen voortzette tot dit uur van de groote afrekening. Hij had zich in wellustige vrouwenarmen geworpen, toen de kardinaalshoed zijn jongelingshoofd tooide, en kon toen niet meer uit Eros' gloeiende omarming worden bevrijd. Hij had een liederlijk priesterleven geleid en de kardinalen bij zijn verkiezingen met heele ladingen goud omgekocht. Hij had twee echtgenooten van zijn geliefde Vanozza uit den weg geruimd, om teugelloos haar liefde te genieten. Hij had zijn kinderen en nepoten schitterend verzorgd op kosten der edelen en van alle talenten, hij had het moeizaam bijeengebedelde geld der Christenheid voor zijn kinderen en de pracht van zijn hofhouding verkwist, hij had het hart van zijn lievelingskind Lucrezia driemaal versjacherd en was er zelfs toe overgegaan, er zelf bezit van te nemen. Hij had vorsten en koningen bedrogen, kardinalen verbannen en vergiftigd, prelaten zonder vorm van proces opgehangen, onschuldigen in den kerker geworpen, het goud der vermoorden tot zich getrokken, zijn heilige waardigheid geschandvlekt en verraden en verraderlijkheid en wreedheid tot leidsterren van zijn handelingen gemaakt. Hij had geheele geslachten uitgeroeid en zich met hun burchten en landerijen verrijkt, om zijn huis groot te maken. Hij had Italië aan vreemde naties uitgeleverd en schaamteloos steekpenningen geïnd. Hij had zijn eigen zoon Juan door Cesare ongestraft laten vermoorden en zijn schoonzoon Alfonso door denzelfden Cesare laten neersteken. Hij had schaamteloos orgiën met de gemeenste deernen van Rome gevierd en al wat adel was door het slijk gesleurd. Zijn wapenspreuken waren simonie, weelderigheid, wreedheid, veinzerij, hebzucht, verraad, leugen, schaamteloosheid en dierlijke zinnelijkheid. Tot in de kleinste kerkhoeken, in het slaapvertrek van den eenvoudigen burger, in de torens der baronnen, in de paleizen der kardinalen, in de diplomatenkamer, in het struikgewas van den landweg drongen het gif van zijn arglistigheid, de macht van zijn goud, het geweld van zijn tyrannie en het vampirisme van zijn zinnelijkheid. Hij haalde verschrikkelijke werktuigen ter vernietiging uit zijn brein te voorschijn. In zijn laboratorium werd met

vergiftigde naalden, vorken, brieven, rozen en zelfs met vergiftigde hostiën gewerkt. Het afgrijzen trilde dag en nacht in de lucht der eeuwige stad. Rome en de Kerkelijke Staat verzonken in vuilnis, bloed, asch en knechtschap. Alexander had den sombersten mijlpaal van het pausdom opgericht. De maat der schuld kon niet meer worden overtroffen, de zonden waren tot leviathanachtige grootte uitgedijd, elk der Tien Geboden Gods was door hem te schande gemaakt.
In het aangezicht van den dood schokten de afgrijselijke beelden zelfs het koude gemoed van Cesare Borgia. Het was hem, alsof hij de steenen der pauselijke tiara als toegangslichten der hel zag glanzen, en de wierook om de gestalte van den paus veranderde op zijn baar in de gloeiende dampen van Lucifer. Hij zag Christus op den paus toetreden en hoorde Zijn verdoemenden uitroep: „Rijksbestuurder Gods, je leek op Petrus in zijn slechtste uur, toen hij het woord sprak: „Ik ken dien mensch niet." Slechts tot één heb je gesproken: „Jou ken ik!" En die eene was ik! Cesare Borgia! En deze zoon van je verlaat je nu op het sterfbed en wendt zich van je af."
Agapito meldde kardinaal Sanseverino. De lijfarts trad in de zijkamer, de kardinaal werd toegelaten.
Een rijzige, forsch gebouwde man van rijpen leeftijd trad binnen. Hij was de eenige onder de kardinalen, die Cesare nog welgezind was. Zijn gezicht had den edelen vorm der Grieken, het voorhoofd was hoog en trotsch, het bruine haar sterk gedund. Hij maakte zwijgend een buiging voor den hertog. Toen vertelde hij hem op wensch van den zieke de toedracht van Alexanders overlijden.
„Hoe gedraagt Rome zich?" vroeg de hertog.
„Rome barst van wapens. De pauskeus zou wel eens tot ergernis van de Kerk onder wapengeweld kunnen plaats vinden."
„Men moet verhinderen, dat de verbannen kardinalen Rome betreden," zei Cesare opgewonden.
„De Spaansche kardinalen hebben immers nog altijd een aanzienlijke macht. Uw voetvolk, edele heer, heeft een ring om het Vaticaan getrokken."
„Zoo is het goed. Maar, lieve Sanseverino, het gaat mij bar slecht. Ik zal mijn vader moeten volgen."
„O, uw bloed zal het met de onzalige stof wel klaarspelen, want u bent jong. En Pintor heeft een middel gevonden —"
„Ik weet het, ik weet het," steunde Cesare smartelijk. „Het bloed van een liefhebbend meisje. Wereld, stort je niet in? De zoete vingers van alle geliefden krommen zich tot klauwen, die naar mijn hart grijpen. Het liefdesbloed wordt vergif, dat de pest in mijn lichaam nog heviger maakt. O, o! welke waanwijsheid heeft dat hoonende

beeld van een liefhebbend meisje uitgevonden? Cesare Borgia en de liefde van een meisje! Ik vertrouw op mijn natuur en niet op de waanwsijheid van een Jood. O, Sanseverino, ik wil mijn macht niet opofferen, met deze zieke vuisten van mij wil ik Rome er onder houden — ik wil de Franschen aan mij binden — —"
„Het staat er heel slecht voor met de Franschen" bracht Sanseverino voorzichtig in het midden.
„Dan moeten de Spanjaarden mijn troon steunen," vloekte de hertog. „Als een onweersbui wil ik aan den horizont van den Kerkelijken Staat verschijnen, mijn beulsknechten moeten de bliksems zijn, die ik op het sidderende Rome zal afsturen. Ik wil bijtende slangen op het volk loslaten, zooals de Heer, toen men tegen Hem en Mozes wrokte. Hoe staat het met de schatten van mijn vader?"
„De dienaars hebben het paleis gedeeltelijk geplunderd —"
„Walgelijke hyena's!"
„Maar den eigenlijken goudschat hebben ze niet gevonden."
Cesare lachte. Hij had dus nog groote reserves voor het eerste oogenblik. „O, Sanseverino, voor alles, alles had ik mijn voorbereidingen getroffen, wanneer mijn vader zou sterven, maar dat ik jammerlijk in mijn bed zou liggen, daaraan heb ik niet gedacht. Moet ik nu roemloos ondergaan, nadat de majesteit van mijn vader is uitgewischt? Moet mijn huis Atridisch instorten? Heeft het zijn zending vervuld? Neen, neen! De Spanjaarden moeten mij het paleis volgens mijn wil bezorgen. Roeren Colonna en Orsini zich?"
Sanseverino werd ernstig. „Hun ruiters trekken reeds van de burchten naar Rome."
„Dan zal ik hun mijn quos ego! toeroepen! Onderhandel met hen."
„Ik zal 't probeeren."
„U zet een bedenkelijk gezicht. Is er gevaar in aantocht?"
Sanseverino krulde de lippen. „Eerlijk gezegd — ja."
„O, dan wil ik nog eenmaal hemel en hel in beweging brengen, om het te ontgaan. Ik moet naar het Fransche leger!"
„Stil, stil, wind u niet op." De kardinaal drukte den zwaar ademenden zieke in de kussens terug en haalde den lijfarts. „Kijk nu, kijk, zijn oogen krijgen een gevaarlijken glans."
Pintor boog zich over des hertogs borst. „Het staat er slecht voor. Als we het meisje hadden — de transfusie —"
„Hebt u niet alles geprobeerd?"
„De dienaars zwermen al twee dagen door Rome, om een meisje te zoeken. Maar men hoont ze en drijft den spot met hen. We hebben geen hoop meer."
„Parisina?" vroeg de kardinaal.
De Jood haalde wrevelig de schouders op. „Ach, die verstaat alleen

de kunst voor hem te leven, maar niet voor hem te sterven."
De hertog rochelde zacht in den slaap. Sanseverino sloop naar buiten en liet zich in den draagstoel naar de Spaansche kerk Sante Giacoma brengen, waar de Spaansche kardinalen op de knieën lagen. In de sacristie wilde hij hen voor de verdere stappen winnen.
Toen de krijtwitte ochtendmaan boven de oude bedaking van het Vaticaan zweefde, kropen de eerste schooiers uit de sloppen naar het pauselijke paleis, om het lijk van den grooten zondaar Alexander Borgia te aanschouwen en te bezoedelen.

Een bleeke zon ging over Rome op. Maar zij werd guldener en helderder.
Dicht bij Albano, op een stoffigen, grijsgroenen tufsteenheuvel, sliep een meisje. Als een donker dek lagen de zwarte haren over het bruine gezicht, de lange wimpers sloten het licht van de droomende ziel af, de armen lagen verstrengeld onder het hoofd, en over de wangen fladderde een kapel, die haar nu met een streelenden vleugelslag wekte.
Carmela blikte slaapdronken om zich heen. Rome schemerde in de verte in de gouden lucht, en aan den horizont verhief zich de bergkegel van den Soracte uit de nevelsluiers der Tuskische Campagna. Traag rolden de buffelkarren door het tufgruis, en de olijfdonkere gezichten der zwartbaardige Ciociaren staken als Moorenkoppen tegen de wagenladingen af, waarop de voerlieden lagen uitgestrekt.
Carmela lag in het stoffige gras. Zij had achttien Romeinsche mijlen afgelegd, was door het moerasland van Campo morto gewandeld, in een nacht, dien slechts de glans der Augustussterren verlichtte, en had zich nu voor een korte rust ter aarde geworpen. Het grijsgroene gras sloot zich over haar vlammenden rok, alsof het het vuur in haar wilde verstikken.
Het was haar, alsof zij haar hart, gescheiden van haar lichaam, voor haar oogen zag kloppen. Dit arme, gefolterde, van liefdesmart vervulde hart! Zij deed wat dit hart van haar verlangde. Zij moest naar Rome. Zij moest nog eenmaal in de nabijheid zijn van den mensch, die den inhoud van haar korten liefdedroom had gevormd, zij moest hem zien, zij het ook slechts als dood, verstijfd lichaam, waaruit de geweldige ziel was ontvlucht, waarvoor heel Rome had gebeefd. Zij had den jubelkreet in Nettuno vernomen: Paus en Cesare Borgia vergiftigd! Zij had de vreugdevuren aan het Colonnesische strand zien laaien, zij had de vlucht van den beruchten voogd Aquasparta medebeleefd, zij had den hoon verdragen, dien allen over haar uitspuwden, en was toen, door haar eigen harteklop voortgejaagd, in het holst van den nacht opgebroken om naar Rome te loopen — voor

de eerste maal naar Rome.
Omtrent het middaguur bereikte Carmela den Appischen straatweg. De oude, in puin gevallen bogen der aquaducten staken als verstarde monsters op uit den roestbruinen grond der Campagna, ruïnes van huizen stonden in het verwilderde land en schenen schuilhoeken van lichtschuwe bandieten te zijn, kogelvormige herdershutten, waar omheen runderkudden legerden, lagen weggehurkt in het zacht heuvelende landschap, en in de rondte lag een verstarde graszee, welker golven zich in weeke lijnen onafzienbaar naar het Westen uitstrekten.
En nu zag zij het voor zich: tegen den goudblauwen achtergrond rees het beeld der apostelstad, vol torens en koepels, op. De muur van Aurelius trok zijn somberen ring om de heilige heuvels. Carmela had nog een behoorlijken weg voor zich, en zij moest nog door de doode marmerwereld der grafteekens heen en over gruis en modder van het verleden schrijden.
Weer sleepte zij haar lichaam de oprijzende, aangroeiende stad tegemoet. Een zalige begeerte naar zijn laatsten kus drong door haar smart heen. Maar toen doorkliefde het haar als een bliksemflits: hij leeft! Het gif der Colonna's — want dezen moesten het volgens haar hebben gedaan! — deed zijn werking op het jonge lichaam niet! O die Colonna's! Ja, zij hadden hem vergiftigd! Maar hij leeft! En bijna verpletterend overviel haar de gedachte, dat zij hem zou zien. Dit besef deed haar lichaam trillen, en zij rende met brandende zolen over de lavaplateaux, de Casa Rotonda voorbij, langs het grafteeken van Caecilia Metella, langs vergruizelde urnen en gedenkzuilen, en eerst bij de kapel Domine quo vadis liet zij zich neervallen tot een moe gebed.
Toen schreed zij door de Sebastiaanpoort het heilige Rome binnen. Zij liep door de puinhoopen van het Circus Maximus en stond opeens bij een oud paleis, door welks poort zij in den zuilenhof kon kijken. Nieuwsgierig verslond haar oog den schitterenden pauw, die zich deftig, met wiegenden gang naar het fonteinbekken begaf, terwijl boven zijn kop het water werd uitgesproeid. Een paar lakeienoogen, die wellustig naar haar flitsten, verjoegen haar. De honger snoerde haar ingewanden te zamen.
Een bijtende vischgeur stak haar in den neus. Zij hoorde tieren en schreeuwen. Het Jodenvolk van het nabuige Ghetto verkocht op de vloersteenen van oude Romeinsche huizen de Tibervisschen, en de touwslagers, die in het oude Circus Flaminius woonden, prezen hun waren aan. Toen vatte zij moed en vroeg een knap Joodsch meisje: „Waar ben ik hier?"
De Jodin herkende een meisje van het land in haar. „Wel, op de vischmarkt, meisje. En dat hier is het paleis van Mattei."

De naam trof Carmela's hart als een adderbeet. „Parisina?" ontviel haar.
„Ja, die is ook van daar. Zeg, koop wat visch van me."
„Ik heb geen geld."
„Zoo, maar u hebt wel een zilveren speld in uw haar. Kijk eens, Mozes, die zilveren speld!" Zij riep een ouden Jood er bij.
Deze kwam schuw aangeslopen en monsterde het zilver. „Vijf Florentijnen," zei hij kortaf.
Carmela smachtte naar geld. Zij wierp hem de speld als een afgeknaagd been toe. Het geld gaf haar moed en houding. Nu behoefde zij voorloopig niet bezorgd te zijn. En zij kocht meteen van de Jodin een paar makreelen, die juist op heet vuur werden gebakken. „Is Parisina Mattei in het paleis?" vroeg zij nieuwsgierig.
„O die, die? Die zal wel bij den hertog der Romagna zijn, die vergiftigd is."
Carmela werd bleek en trilde in de knieën. Het Jodenmeisje trok haar zeker met de oogen het geheim uit de ziel.
Scharen ruiters draafden langs de vischmarkt. Carmela schrok.
„Wat is dat nu weer?" vroeg zij.
„Ach, dat gaat zoo al den heelen dag door. De Orsini's en Colonna's zijn er. De paus is dood, nu begint hun oogst te bloeien. Jehova, zij steken ons nog heel Rome in brand. Vannacht heeft het al geknald op Monte Giordano. Blijft u uit die buurt, raad ik u, daar gaat het warm toe."
Carmela had vertrouwen in het Jodenmeisje gekregen. „Zeg mij eens, waar ligt de paus opgebaard?"
„In de Santa Maria della Febbre bij de Sint Pieter. Wilt u hem zien? Zijn mond schuimt als een ketel boven het vuur, hij ziet er als een neger uit en is opgeblazen als een volgezogen wandluis. Ik weet het van mijn broer, die bediende van den lijfarts is. De geestelijken hebben met de pauselijke soldaten bij het lijk om de fakkels gevochten, zoodat de priesters in de sacristie moesten vluchten, de paus bleef alleen en het volk spuwde op zijn lijk. Wie weet, wie er nu na hem zal komen! Misschien zet Cesare Borgia zich zelf op den pausentroon."
„Leeft hij?!" viel haar hunkering uit.
„Maar hij moet er erg aan toen zijn. Hebt u het niet gehoord? Wat ze in de straten rondschreeuwen? O, rechtvaardige God! Mozes, ze heeft 't niet gehoord, en toch is heel Rome er vol van. Maar meisje, dat je dat niet — dus je weet niet, dat Cesare Borgia kan worden gered door het bloed van een meisje, dat hem werkelijk liefheeft?"
Carmela voelde haar bloed stollen. Haar mond bleef verstijfd openstaan.
„Nou, dan kan hij lang wachten!" ging het Jodenmeisje voort.

„Ik word eerder een non, dan dat hij — haha! Hij heeft ze immers allemaal belogen en bedrogen! En Parisina? Hahaha! Laat die maar loopen! Heidaar, schoone vrouw, koop barbeelen, makreelen, zoo van 't vuur, zoo van 't vuur!" Zij bekommerde zich niet meer om het plattelandsmeisje.
Carmela bevrijdde zich van haar merkwaardige betoovering en strekte haar leden. Het bloed van een meisje, dat —! O, hoe was het ook weer! Van een meisje, dat hem liefheeft. Of dat hij liefheeft? Ach, geen van allen had liefde van hem gekregen, geen enkele, geen enkele — ook zij niet, Carmela! Maar als een meisje, dat hem liefhad — ?!
Of het de dood van de vrouw zou zijn als zij haar bloed voor hem gaf? Als hij nu in zijn doodsuur liefde ontmoette, zou hij dan aan liefde gelooven? En zou en kon hij zelf liefhebben? Een chaos van verschrikte en blijde gedachten wentelde door haar hoofd. Ja, hij had haar verlaten zooals alle anderen, maar zij wilde een andere zijn dan de anderen. Zij wilde hem het vlammende schild van haar liefde voorhouden, zoodat hij er voor schrikte en berouwvol zijn schuld bekende.
Zij stond in den verzengenden zonneschijn, gloeiend van de heiligheid harer zending. Zij wilde zich op de heete steenen neerwerpen en de Madonna danken, die zij nu in den blauwen hemel meende te aanschouwen. Een siddering van vreugde doorliep haar. Zij snelde nog eenmaal naar het Jodenmeisje.
„Zeg eens, waar ligt Cesare Borgia?"
„In het Vaticaan."
De Jodin wees haar met de hand den weg, en Carmela rende, overstelpt door haar innerlijke vreugde, door de straten, langs het paleis der Gaetani's, voorbij de kerk van San Andrea della Valle tot aan de Engelenbrug. Daar vond zij den weg door troepen versperd. Zij rende als een opgejaagd stuk wild stroomopwaarts, tot zij de aan de Ripetta verlaten oeverstruiken bereikte. Daar bond zij haar rokken op, zoodat de beenen vrij kwamen en rolde een balk, die aan den oever lag, in den stroom, zette er zich schrijlings op en voer nu met behulp van een zwaren tak dwars door de rivier naar den overkant. Haar hart klopte heftig, maar zij was het roeien gewend, en de stroom was gering. Midden op de rivier duizelde zij een weinig, maar met krachtige hand stuurde zij over het gevaarlijke midden heen en kwam in het rustige deel van den stroom, waar het struikgewas aan den oeverkant wenkte. Drijfnat tot aan de heupen landde zij en trok den balk op het droge, want zij kon hem weer gebruiken. Zij schudde zich als een natte poedel, legde zich in het gras en liet zich door de zon drogen. Ineengedrongen als een kat voor een muizengat lag zij

daar. Haar oogen verslonden de vestingachtige ronding van den Engelenburcht. Het was haar, alsof zij uit deze richting het zieke hart van Cesare Borgia hoorde kloppen. Magnetisch trok ook haar eigen hart haar daarheen. Een oude man wees haar het Vaticaan en het Borgo. En zij wist volstrekt niet, hoe zij opeens op het Pietersplein stond.

Een dicht cordon van Spaansche gardesoldaten en Romagnolische troepen stond voor haar oogen. Zij schreed recht op de roodgele schittering der wambuizen toe en zag, hoe bliksemende speren tegen haar werden geveld. „Terug!" riep een officier. „Wie ben je?"

„De geliefde van den hertog der Romagna."

De officier schoot in een luid gelach en kneep haar in de wangen. „Te deksel, je doet het voornaam," zei hij.

Zij sloeg zijn brutale hand weg. De soldeniers lachten ruw en schor. Toen nam zij een aanloop en doorbrak de gelederen op een zwakke plek. „Sla haar neer!" schreeuwde de officier.

De slag van een hellebaard trof haar op den schouder. Zij viel, bloed bevlekte haar hemd. „Doe mij niets," jammerde zij krimpend van pijn. „Ik — wil — naar den hertog —"

Onverstaanbare vloeken flitsten om haar hoofd. Daar werd de draagstoel van kardinaal Romelino voorbijgedragen. De kardinaal zag het kluwen menschen om de liggende gestalte. Hij liet stilhouden. „Wat is er gebeurd?"

De mannen gingen uiteen. De zon scheen fel op het steunende meisje, wier eene schouder nog steeds door een soldeniersvuist werd vastgehouden.

„Ik wil — mijn bloed — voor — Cesare Borgia —" Schaamte, zwakheid, angst snoerden haar de keel toe.

De kardinaal was uitgestapt. Onderzoekend rustte zijn oog op haar gestalte. Toen kwam hem plotseling de zonnige Sint Jansdag van Nettuno voor den geest — hij droeg de mis op — en dit meisje overhandigde destijds — ja, ja, dat was ze — de prachtige kop met de zwarte vlechten — de gloeiende oogen — „Laat haar los!" beval de kardinaal en sprak zacht met den officier. Toen drukte hij zelf zijn doek tegen haar schouderwond. „Het is niet erg, sta op, meisje. Je bent uit Nettuno, nietwaar?"

Zij knikte met een dankbaren blik.

„Heb jij indertijd den visch — ?"

„Je, edele heer."

„Wat wil je hier?"

„De hertog der Romagna — zoekt het bloed van een meisje —"

„Geef de straat vrij, soldaten — ik ben kardinaal Romelino da Ilerda." Toen wendde hij zich tot zijn twee loopers. „Breng het meisje naar

een poortweg van het paleis. Verwek geen opzien en haal secretaris Agapito en den lijfarts van Zijne Hoogheid den hertog — jullie weten wel, den Jood —"
De kardinaal liet zich naar het Vaticaan brengen. Carmela sleepte zich, door de twee loopers ondersteund, achter den draagstoel aan. Toen zij in de koele schaduw van de paleispoort aankwam, viel zij bewusteloos neer. De ontzaglijke intensiteit van het beleefde brak haar kracht.

Parisina lag op dit oogenblik in tranen badend voor het bed van Cesare Borgia.
De hertog had zich juist weer aan de koorts ontworsteld. Als een laaiend vuur sloeg hem het haar van de geliefde in het gezicht. In een hoek wreef de lijfarts in een majolicaschaal het groenroode zaad van een geneeskrachtige plant fijn.
„Wij zullen geen vroolijke Horatiaansche gastmalen meer houden," zei de hertog bedroefd, „wij zullen niet meer het klimop om het voorhoofd winden in Socratische uitgelatenheid. Weet je nog, hoe we gierig waren op ieder uur, dat ons vreugde bereidde, omdat wij vreesden, dat de Horen ons hoofd vroegtijdig met zilver konden tooien? God weet, dat ik nu naar geen lyra smacht, ik hoor een anderen klank aan mijn oor, ik hoor de zachte, laatste schrede van den vermaner. Maar jij, schoon kind, zult nu je blikken naar andere hoofden laten zweven. Haha, beter een levende hond dan een doode leeuw."
Parisina loerde vol angst naar den lijfarts. „Help toch, help!" „Helpt u!" fluisterde deze terug. En zijn blik onder de sneeuwwitte welvingen van zijn wenkbrauwen vulde zich met aanklagenden haat jegens deze vrouw. Maar hij verborg dezen blik in de schaal, waarin de stamper knarste.
Cesare greep Parisina's hand. „Ik ben een grimmige vijand van de liefde geweest, hoezeer ik haar vriend scheen. Een jammerlijke epigoon was ik, ik heb me als Nero, Tiberius, Caligula en Caracalla oververzadigd en ben toch maar een slap aftreksel van deze vorsten van den wellust geweest."
De Jood sloop op een wenk van den hertog naar buiten. Hij hoopte niets meer.
„Als ik dood ben," zei Cesare zacht, „snel dan naar Ferrara en groet Lucrezia van mij. Zij moet op haar hoede zijn voor haar echtgenoot, zij moet goed letten op haar blikken en haar gouden lokken!" Hij doelde daarmee op de haarlok, die de jonge Bembo van haar had gekregen. „En ook jij, schoone Parisina, geef niet tegelijkertijd al te veel lokken weg. Ik weet, dat één er van, hier links van het oor weggesneden, door Orfino op het hart wordt gedragen."

Zij sch oot met een lichten kreet overeind. „Wie heeft dat —?"
„Verraden? Och, de schoone jongen zelf. Ik heb hem gisteren laten arresteeren —"
„Ar —?" Parisina verstijfde.
„Toen hij met jou van Tivoli kwam," zei Cesare met een blik, die als een dolk in haar courtisanenhart stiet.
In Parisina's hoofd scheen alles in een kolk van vuur te draaien.
„Wat is er — met — Orfino?" vroeg zij sidderend.
„De kamers van Tivoli hebben glazen muren en de ooren van mijn spionnen dringen door marmer heen. Je hebt je zeer verrekend, toen je je gisteren, terwijl Cesare tusschen leven en dood zweefde, veilig waande voor hem. Het heeft mij beliefd, je te laten begaan en je daarna te ontmaskeren. Orfino had gisteren een violet wambuis aan, Parisina een blauw satijnen kleed met brocaten arabesken en een met een robijn versierde lens op het voorhoofd. Haar fluweelen huid was met een poeder van lichte okerkleur getint, omdat Orfino daar zooveel van houdt. En je lag van de opkomst der maan af tot aan het verbleeken der sterren in zijn armen, terwijl de watervallen ruischten en Cesare Borgia in doodelijke koortsen lag. Ach, ik ben niet boos op je. Ik heb dien brutalen jongen alleen maar de tong laten uitrukken —"
„Cesare!"
„— opdat zijn verzen voor jou voortaan wat onbegrijpelijker klinken."
De courtisane was opgesprongen. „En als ik je daarvoor nu in je bed worg?"
„Dan zouden uit de kamer hiernaast drie Romagnolische boerenkerels als stieren toespringen, die opdracht hebben, jou, schoone hyena, voor mijn oogen aan stukken te scheuren. Wees niet bang — we zullen de vier deelen van je schoone lichaam nog bijeen laten. Och, je hebt je dierlijkheid als ik tot den bodem toe uitgeput, je hebt gepronkt, met wat kennis en gevoelens gehuicheld, je was van een sterke verbeeldingskracht, maar van zeer geringe deugdzaamheid. O, je was de afdruk van mij zelf, wat alleen reeds voldoende was geweest, om je tot de ongeschiktste figuur op een koningstroon te maken. Uit mij had een vrouw den misdadiger met haar hartebloed moeten uitzuigen, en wat er dan als schraal restant van deugdzaamheid was overgebleven, zou zij met haar liefde hebben aangevuld, geadeld en tot volle menschelijkheid opgekweekt!" Hij zweeg vermoeid, en het was, alsof zijn oogen zich naar binnen richtten en hij visioenen had vol afgrijzen en bloed.
Parisina vond geen moed om zich te verdedigen. „Mag ik nu gaan?" vroeg zij aarzelend, en haar oogen dwaalden naar de met een kleed bedekte deur, waarachter haar angst den beul vermoedde.

De hertog knikte smartelijk. En Parisina ging met de rozen in de hand, die zij voor hem had meegebracht, naar de deur.
Toen riep hij haar terug. Er lag een trekking om zijn mond. En met den koortsadem kwam het moeilijk uit zijn borst: „Je weigert me je bloed — je hebt nooit van me gehouden. Ik zou het toch versmaden, je bloed, — maar reeds je wil zou heilige kracht zijn geweest, genezende kracht. Ga, ga — ik walg —" En hij wierp haar met de verzwakte kracht van zijn armen van zich af.
„Cesare!" Zij viel over een knielbankje. „Ik wil — ik wil", zij tastte weer naar zijn bed — „mijn bloed wil ik offeren —"
„Je wilt —?"
„— ik wil offeren, als je me onder getuigen belooft —"
De hertog lachte in bange verwachting.
„— mij tot koningin der Romagna te maken —"
Toen schuimbekte de zieke. „Deerne! Ga, ga! Of ik laat je door mijn Romagnolen vierendeelen."
Parisina's toornig verbeten lippen trilden. Zij sprong op.
Daar klonken stemmen in de voorkamer, gedempt en onrustig.
En in de deur stond de hooge gestalte van Romelino da Ilerda.
„Kardinaal!" bruiste Cesare op. „Jaag die vrouw de straat op, waar zij thuishoort — haar adem is de dood —"
„Ik breng u leven, Hoogheid!" sprak de kardinaal snel.
„Leven? Waanzinnige kardinaal!"
„Er is een wonder gebeurd — het meisje — wij hebben haar —"
De hertog sperde de oogen open.
„Een jong schepsel geeft zijn bloed voor u zonder loon of dank —"
„Stort de hel in?" riep de hertog uit, en zijn bovenlijf richtte zich op.
Uit de zijkamer kwam de lijfarts. Parisina bleef bij de deur staan.
Cesare greep koortsig naar de hand van den kardinaal. „Breng het meisje —"
„U mag haar nog niet zien — en ze moet zonder belooning weggaan —"
„Wie is zij?"
„Een zekere Carmela Accolti —"
„Hemel en aarde!"
„Een visschersmeisje uit Nettuno —"
„Wereld! Sta stil —"
„Indien Uwe Hoogheid zich nog herinnert — dat meisje —"
„Zwijg, zwijg!" De hertog begroef zijn vertrokken gezicht in de kussens.
De kardinaal haalde een stuk papier te voorschijn, waarvan hij oplas: „Geboren in het jaar 1486 te Civitavecchia, als dochter van een kastelein aldaar, van kind af bij haar pleegouders te Nettuno

opgevoed in den wolfsmolen van Beppo Gimani. Dat is alles wat wij uit haar konden loskrijgen."
Als een warme lentewind stroomde dit alles op het verstarde hart van den zondaar toe. Het was hem, als klonk het heilige lied der trouw uit verre sferen aan zijn oor, een lied, welks zin hij nog niet begreep, maar welks genezende kracht hij begon te vermoeden. Het geluk der hoop deed hem licht sidderen en onophoudelijk streelde hij den arm van den goeden boodschapper. En dezen was het, alsof er een hemelsche verrukking over het gelaat van den zieke liep.
Pintor kwam met gebogen bovenlichaam aangekropen. „Wij hebben geen tijd te verliezen — laten wij het meisje naar het laboratorium brengen."
Het lichaam van den hertog richtte zich uit de kussens op. „Halt, Jood. Moet hertog Cesare Borgia zich door de liefde van een meisje laten beschamen? Men legge het meisje onder het mes en zegge haar, dat het haar dood is, en als zij dan geen spier vertrekt en de eerste druppel bloed in de schaal parelt, houdt dan op en breng mij de kostbaarste parel ter wereld, ik wil haar onder den robijn van mijn ring bewaren, en men moet mij dien ring, als ik sterf, in het graf meegeven. Als ik echter blijf leven, wil ik dit meisje tot koningin verheffen —," hij zweeg verward, toen ging hij met hartstochtelijke overgave voort: „Neen, ik wil tot den troon van haar liefde afdalen en een bedelaar worden en met haar hongerend door de wereld trekken en mijn door de liefde gereinigd lichaam, op steenen gebed, zal haar hoofd tot kussen dienen." In de trillende handen van Romelino snikte hij zijn berouw en schaamte uit.
Toen ontwaarde hij Parisina bij de deur. „Jaag die vrouw uit Rome!" schreeuwde hij.
Parisina gleed als een geslagen hond de kamer uit. Nog op den schemerigen corridor haakten haar gulzige, eerzuchtige zinnen zich aan een andere toekomst vast, wier held de Fransche koning moest zijn, de zwakke, leelijke Lodewijk XII, die met zijn Anna van Bretagne even ongelukkig was als met zijn eerste misvormde Johanna van Valois. Hier lokte een werkelijke koning, hier openden zich nieuwe wegen, die haar intrigeerende natuur met diplomatieke list kon betreden, hier lag een terrein van avonturen voor haar, dat zij handig kon exploiteeren.
Zij snelde de trap af. In de groote hal van het paleis stond haar voet stil. Zij zag het roerlooze lichaam van Carmela Accolti op doeken uitgestrekt in een nis liggen, door twee lakeien bewaakt. Dat is ze dus! Die van hem hield! Een met lompen bedekt, vervuild visschersmeisje! Met een blik van verachting schreed zij het uitgeputte lichaam der deerne voorbij.

In den draagstoel eerst dacht zij aan den ongelukkigen Orfino. Arme jongen! Je liefde voor mij is slecht beloond. En je verminkte tong zal je niet tot een Adonis maken. Maar ik wil je, eer ik naar Frankrijk ga, nog den troost op het schoone voorhoofd kussen, dat je Parisina ook aan de Seine aan je zal denken, als zij in de armen van den christelijken koning ligt. — —

De hertog was aan een diepe uitputting ten prooi. In zijn oogleden brandde de slaap. Maar over zijn voorhoofd schenen rose droomwolken te zweven. Werd reeds de gewaarwording van een nieuw geluk in zijn geest geweven? Riep hem slechts de hamerslag der eeuwigheid tot berouw? O, als het zwaard Gods zoo zichtbaar boven het hoofd van den zondaar hangt, is hij gaarne bereid, aan wonderen te gelooven.

Een kwartier na de vlucht van Parisina overhandigde men den hertog een druppel bloed van Carmela Accolti op een kleine, zilveren schaal. En Cesare liet de schaal als een heiligen graal aan zijn hoofdeinde op den nek van den gebogen Hermes, die het hek van zijn bed versierde, plaatsen.

's Avonds, toen de eerste schaduwen over het Genueesche fluweel van den lezenaar in den hoek gleden, waar kardinaal Sanseverino in gebed lag, opende de hertog gesterkt door den slaap de oogen. Hij voelde, dat zijn oogleden vochtig en koel waren, zijn handen waren niet meer droog, de kwellende dorst was verdwenen, een weldadig zweet stond hem op het voorhoofd, de kramp in de ingewanden was niet teruggekomen, ofschoon de arts het in dit uur wel had verwacht. Het gif scheen zijn vernietigende kracht te hebben verloren. De jonge stierennatuur van den hertog had de kracht van het onheil gebroken.

En hij sloeg de oogen op naar de zilveren schaal. Toen liet hij zich deze overhandigen en staarde lang naar den bloeddroppel, met vochtig oog. Eindelijk vroeg hij: „Waar is de engel, die mij dit heil heeft gebracht?"

„Het meisje ligt nog in onmacht. Zij is door den weg van Nettuno hierheen en door de opwinding volkomen uitgeput."

„Breng haar hier."

„Als Uwe Hoogheid zijn aandoening meester kan worden —"

„Ik wil haar zien!" beval de hertog hard. En hij verhief zich plotseling en stapte uit het bed. Zijn forsche gestalte wies, van het dek bevrijd, tot in het reusachtige. Niets bezwaarde zijn leden, de spieren waren gespannen, de huid fluweelachtig en van het stralendste bruin, de blik frisch en helder, en de trotsche, ironische trek om de lippen had plaats gemaakt voor een gemoedelijke opgewektheid. „Wie zegt, dat ik ziek was?" Cesare pakte den leze-

naar en hief hem met de rechterhand hoog op, zoodat het crucifix door den rooden straal der avondzon werd getroffen.
„Zie, de Heer lacht mij toe — genadig, met stervend hoofd, mij, den ellendigen kerel. En Hij verlengt mijn leven tot de grijsheid van den ouderdom. Deuren open — deuren open! Ik loop — zie maar — ik loop in oude kracht — Agapito, open de deur —ik hoor haar komen — het lichaam van een koningin komt binnen!"
De deur hadden de pages van de buitenzijde geopend. Op een draagbaar met zachte, witte kussens droegen zij de nog steeds slapende Carmela Accolti binnen en zetten haar naast de tafel neer.
De hertog blikte in innige verrukking, gesteund op de armen van Sanseverino, naar het bleeke meisjeshoofd, welks gelaat door de doorstane smarten was geteekend. Doodelijke bleekheid lag op de wangen, die waren ingevallen, en om dit marmerbleeke eiland vloeide de stroom van het losgemaakte zwarte haar. De hertog liet zich als voor een heilige handeling op de knieën neer en kuste de gesloten wimpers. Toen boog hij zijn hoofd aan haar hart en bleef daar lang, lang liggen. En hij voelde, hoe uit dit verstarde leven onder zijn mond de zegenende adem der liefde in zijn lichaam stroomde, en hoe de wil tot het offer reeds voldoende was voor den Heer, Die eenmaal Abrahams offer als volbracht beschouwde, omdat de eerlijke wil aanwezig was, en Die Job reinigde, omdat hij in deemoed zijn zondenlast berouwde.
Zoo voelde hij nu uit de opofferende gezindheid van dit meisje den adem der genezing en verlossing stroomen. En Carmela was hem, den zwaren zondaar, tot middelaarster tusschen zijn schuld en den hemel geworden. En hij bedacht glimlachend, dat dit meisje voor de eerste maal was gekomen, om gif in zijn lichaam te gieten, en nu maakte zij het gif in zijn lichaam krachteloos en vergoedde door liefde, wat zij in gedachten eenmaal had misdreven.
Sanseverino ontstak de kaarsen in de arabeskenvormige wandluchters. En de hertog stond sidderend op en zei met geheel veranderde stem: „Draag haar weg — het overmant me — en let op: de eerste wensch, die van haar lippen komt, moet worden vervuld. Wee hem, die anders handelt."
Haar lichaam zweefde als dat van een doode langs hem heen. De deur sloot zich achter haar.
En de hertog kwam tot zich zelven. „Waar ligt mijn vader?"
„In de Santa Maria della Febbre," zei Sanseverino. En hij verzweeg hem het walgelijke schouwspel: de timmermeester had de kist te nauw en te kort gemaakt, waarop de lijkdragers het lichaam van den paus in een oud tapijt hulden en hem, zonder de komst der priesters af te wachten, in de kist persten, waarbij ze hun vulgaire

grappen maakten.
„Ik leef als in een droom," zei de hertog. „Wat zegt het leven om mij heen? Ik weet niet, wat er is voorgevallen."
„Vanmorgen vroeg hebben zestien kardinalen zich in de Santa Maria sopra Minerva vereenigd en den aartsbisschop van Ragusa als gouverneur van Rome aangewezen. Tweeduizend pauselijke soldaten werden onder zijn bevelen geplaatst. Kardinaal Vera heeft het ambt van kamerheer gekregen, kardinaal Casanova heeft den datarius den visschersring overhandigd, de kardinalen Pallavicini en Francesco Borgia hebben den inventaris opgemaakt — men heeft twee tiara's en de pauselijke kroon gevonden, alle ringen, het schenkgerei, veel zilveren vaatwerk, schrifturen, de eedsaflegging der kardinalen —"
„Dus men heeft niets voor ons gered? O red, wat er te redden is," bezwoer Cesare den kardinaal.
„Direct na den dood van den paus heeft een soldaat van de wacht Casanova met een mes bedreigd, opdat hij hem voor u het geld van den paus uitleverde. Twee kistjes met honderdduizend ducaten en bijna al het goud en zilver van Zijne Heiligheid zijn in onze handen, maar de dienaars hebben de garderobe van den paus geplunderd. Burckhardt heeft het lijk reeds opgebaard, de heele clerus was vanmorgen vroeg in het Vaticaan bijeen —"
„Houden mijn troepen tegen het gepeupel stand?" onderbrak hem Cesare.
„Ze staan in volmaakte orde voor het Vaticaan en op den Monte Mario, maar ik vrees, dat we morgen vroeg, als de kardinalen opnieuw bijeenkomen, een harden dobber zullen hebben. De Spaansche zijn voor ons, maar de Romeinsche? Het zal heet toegaan. De Orsini's willen uit Tuskië oprukken."
Toen viel de hertog op den lezenaar neer. „God, geef mij de kracht van legioenen, opdat ik op mijn vijanden lostrek. Ik ben gezond, gezond, gezond!" En hij stond op en strekte de leden, en de blauwe slaapmantel fladderde als een profetengewaad om hem heen. „Aut Caesar aut nihil!" Het devies brandde in vlammend schrift voor zijn oogen.
De arts stond er op, dat de hertog weer naar bed ging. Spoedig viel hij in een diepen slaap.
Toen een loodgrauwe, naargeestige morgen aanbrak, was Cesare's eerste gedachte: Carmela Accolti. Hij zag Agapito naderen, wiens gelaat een ernstige uitdrukking droeg. „Hoe heeft het meisje geslapen? Is ze wakker?"
De secretaris zweeg. „Hoogheid — wij hebben volgens Uw bevel gehandeld."

Het hart van den hertog klopte heftig. „Wat verzwijg je voor me? Creatuur — wat ver —"
„U hebt bevolen, den eersten wensch van het meisje meteen te vervullen."
„Toen ze ontwaakte — wenschte ze —?"
„Vrij te zijn en dadelijk naar huis te mogen gaan."
„En u — u hebt haar —?" Zijn adem blies den secretaris in 't gezicht, hij balde de vuisten.
Maar onverschrokken stond Agapito voor zijn heer. „Ik ben gewend, de bevelen van Uwe Hoogheid ernstig op te vatten."
Toen beheerschte Cesare zich. „En het meisje kon wenschen —? Hoe kon ze het? Zoover dreef zij haar schaamte en haar deugdzaamheid? Zonder mij te zien rent ze weg? Is dat nog liefde? Liet zich een aderlating welgevallen en rent —?" In bijtende smart stiet hij onverstaanbare woorden uit.
„Wij hebben haar alles verteld, en over haar gezicht trok blijdschap, maar toen vroeg ze, alleen en ongehinderd weg te mogen gaan. Wij wilden haar reisgeld geven, ze nam slechts een ducaat aan. Nog in den morgenschemer begeleidden vijf landsknechten haar tot de Engelenbrug, waar zij haar vrijlieten."
„Onzalige dienaar van je heer! Ieder onheil, dat die heilige ziel treft, kome op jouw hoofd!"
„Hoogheid —!"
„Je hebt tot dusver de gedachten van je heer naar hun beteekenis en niet naar de letter afgewogen. Hoe kom je zoo dom te doen? Jachthonden gereed! De beste ruiters van Michelotto! Ze moeten naar Nettuno ijlen —"
„Hoogheid," sidderde de secretaris, „de bruggen zijn sedert twee uren door de Orsini's bezet —"
„Duizend duivels!" vloekte de hertog. Hij zag in den hof, waar de wachttroepen golfden. „Rome schijnt in oproer te zijn?" Hij blikte den secretaris veelvermoedend aan.
„Rome is in oproer," zei deze op vasten toon. „Het lijk van Alexander is beschimpt en bezoedeld, men heeft het in een houten kist naar de Santa Maria in Monserato gebracht, waar men het onbegraven heeft laten staan —"
„Satansvolk!"
„De Orsini's hebben de Jodenwijk geplunderd. Prospero Colonna is naar San Marino teruggekeerd, het volk juicht hem toe —"
„Bliksem, sla in!"
„Indien niet alle teekenen bedriegen, maken Colonna en Orsini gemeene zaak. Giangiordano Orsini rukt op Rome aan."
Cesare kromp ineen. „Ben ik gered, om te vervallen? Schenkt de Heer

mij het heil in één beker, om mij in den anderen den dood te schenken? Moet ik eerst leeren, in het geluk het ongeluk te verdragen? Reeds loert de worm der jaloezie, die het geluk wil verteren. Maar tegen wormen bestaan wapenen. Vaar uit, mijn scheepje, ook jij draagt Caesar en zijn geluk!" Hij liet zich wambuis en plooikraag reiken. „Michelotte hier! Met drieduizend man den doorgang over de bruggen forceeren en de Orsinibuurt bestormen! Wij zullen den beren de kracht der stieren toonen. De rest van de ruiters — waar zijn de kardinalen?"

„Zij vergaderen in de Santa Maria sopra Minerva."

„Michelotto moet de vergadering uiteenjagen, anders kiezen zij een mij vijandig gezinden paus! Luister — wat is dat?" Het stormsignaal van mijn Romagnolen — de hemel boven de stad wordt rood — een bloedig morgenrood —"

Michelotto snelde hijgend binnen. „Hoogheid, geluk met uw genezing! De adelaar ziet u uit het oog. Ik heb inmiddels gehandeld, zooals uw verre gedachten het mij ingaven. Ik heb het paleis der Orsini's in brand gestoken en de bruggen bestormd."

„O, voortreffelijk werktuig van mijn gedachten!" Hij omarmde den getrouwen, bloedigen dienaar. „Wie heeft je die schrammen bezorgd?"

„Fabio Orsini."

„Ik zal ze je met goud en vurigen wijn beloonen."

„Doet u het niet te vroeg, Hoogheid —" Hij liet plotseling het hoofd zinken. „De voogd van den Engelenburcht heeft van de kardinalen bevel ontvangen, de sleutels niet aan Uwe Hoogheid uit te leveren. De kardinalen —"

„Vergif in hun aderen!"

„Ze maken met het volk gemeene zaak. Het volk bewapent zich, het wil de bruggen achter onzen rug in de lucht laten vliegen. — Hoogheid, ik bezweer u —"

Cesare was verbleekt. Toen brieschte hij: „Wie voert het volk aan?"

„De bisschop van Salerno."

„Moet ik met mijn ruiters voor het smoelwerk van den bisschop blijven staan?"

„Het gevaar is groot, het volk zeer sterk —"

„Trek alle ruiters terug op den Monte Mario —"

„Het voetvolk?"

„Bezet daarmee San Onofrio. Met die hoogten hebben we het heele Vaticaan in onze macht. Laat de bruggen door een drievoudigen muur van Romagnolische gardisten bezetten."

„De hel zal er pleizier in hebben, Hoogheid!" Michelotto snelde weg.

„Agapito, uitgeslapen kop! Als we den Engelenburcht niet in handen krijgen, wat dan?" vroeg Cesare door angst bezwaard.

„Dan — ja, dan zijn we aan de kardinalen overgeleverd."

Cesare liet het hoofd zakken. Hij verbeet met de tanden woorden van machtelooze woede.

Men hoorde de klokken dreunen, de vuurschijn aan den Oostelijken hemel werd lichter, de brandlucht drong door het venster binnen, schoten knalden uit de richting van den Tiber, de lucht was vol verstikkenden rook.

Het gevaar voor Cesare nam zienderoogen toe. De opgekropte haat van het volk verbond zich met de woede der Italiaansche kardinalen over de nog steeds niet gebroken macht van den Borgia-stier. Heel Rome was op de been. Men hielp de brandende huizen van Orsini blusschen. En toen het avond was, was het grootste onheil voor Rome verhoed. Slechts zwarte kleine rookzuilen verhieven zich boven Monte Giordano in de lucht en getuigden van het bezworen onheil.

Boven den Monte Mario echter ging een bloedroode zon onder. Daar laaiden de legervuren van de hertogelijke ruiterij in den avondbrand op. In een donkeren hoek van het verbrokkelde tempeloverschot op het Forum van Augustus hurkte in de schemering Carmela Accolti als een verjaagde bedelares, vermagerd, bleek, onuitsprekelijk uitgeput. Zij hoorde het ave-gelui uit het naburige Annunziata-klooster, dat tusschen de ruïnes was gebouwd en zag den toren der Conti's boven de muren als een zwarten reuzenvinger uitsteken, en zij luisterde naar de oproerige geluiden uit de buurt van het paleis der Colonna's.

Twee dagen reeds zwierf Carmela in Rome rond. Zij begroef zich overdag in de puinhoopen van het Forum, en 's nachts sloop zij als een kat te voorschijn en gleed door de donkere straten. Zij was niet bang voor moord en roof, die in Rome woedden, wel echter bang, door de soldaten van Cesare te worden gegrepen, indien men haar herkende. Zij wilde tot geen prijs meer terug, zij verging haast van schaamte, als zij bedacht, wat zij had gedurfd.

Met vruchten, die zij had gekocht, voedde zij zich ternauwernood. De opwinding liet de honger niet tot haar bewustzijn doordringen. Haar gedachten waren er alleen op gericht, hoe zij het gevaar van te worden ontdekt kon ontgaan. Met opzet vermeed zij de Tiberwijken en hield zich meer Oostelijk op, waar zij door de heuvels zwierf. Den eersten nacht had zij in de Ripetta-buurt verdacht vrouwvolk bemerkt, dat met brutale oogen door de straten zwermde. Dat waren de publieke deernen, die onder bescherming van de Egyptische Maria stonden, welke in een tempel van Fortuna virilis werd vereerd.

Nu overviel haar het berouw, dat zij niet in het Vaticaan was gebleven. Zij herinnerde zich nauwelijks, dat men haar bloed van den linkerschouder in een schaal had laten vloeien. Zij zag daar wel een wond, maar hield deze voor een schaafwond, door een struik veroorzaakt, hoewel de wond half was genezen en met een bloedige

korst bedekt. En één gedachte kwelde haar het meest: was hij genezen? Dood? Zij leed onder den hartverscheurenden twijfel. Indien haar heele avontuur eens vergeefsch was geweest?
Vandaag lag zij hongerend in de puinhoopen van het Forum. Toen kroop zij Oostwaarts de opkomende maan tegemoet. Voor haar blikken verrees de afgebrokkelde reuzenkrater van het Colosseum. In het midden verhief zich het kruis, zij wilde er heen sluipen — toen hoorde zij gemompel van stemmen. Uit een der poorten boorde zich als een worm een zwarte stoet van gestalten, die fakkels in de handen droegen. Het waren de boetelingen der broederschap der Gonfalone, die zich hier voor het kruis paarsgewijs geeselden. Carmela vluchtte ontsteld uit den maneschijn naar de boogschaduwen en hurkte daar neer, stopte zich de ooren toe, om het vreeselijke miserere niet te hooren. Zoo lag zij lang, tot de ruimte weer leeg was en de maan doodsbleek de stille arena bescheen. Toen huiverde zij weer voor de van licht vervulde eenzaamheid, liep door de straten der Pigna terug, belandde eensklaps op de vischmarkt bij de porticus der Octavia, hier legde zij zich doodmoe neer en sliep tot in den morgen, toen de adem van den ochtend den reuk van het Tiberwater aandroeg. En toen kwam hetzelfde meisje weer aangehuppeld, met wie zij indertijd had gesproken.
„Kent u me nog?" vroeg Carmela, op de Jodin toetredend, die haar mand van de schouders had genomen.
„Zou ik u niet kennen? U bent het, die ons de haarspeld heeft verkocht. Ik dacht, dat u al lang weer uit Rome weg was."
„Geef me weer visch, als ze gebakken is. En — ja — ik kan u maar nauwelijks betalen — weet u — ik heb maar één gouden ducaat bij me."
Toen kwamen direct een paar Hebreeën, die aan de tafel daarnaast stonden, toegesneld. Allen wilden wisselen, en een heftig gesnater en gekijf begon. Tenslotte kreeg zij het geld gewisseld en kon nu haar visch koopen. De honger deed haar met groote happen eten.
„Zeg eens — u bent toen zoo vriendelijk voor me geweest — zeg toch eens, hoe staat het met de Borgia's?"
De Jodin wist wel een praatje te maken. „U kunt evengoed den naam van een dooden hond uitspreken als dien van de Borgia's."
Carmela werd wit tot in de lippen. „Is iemand — dood — van de Borgia's? vroeg zij met half verstikte stem.
„Nou, de paus — bij Mozes' wet!"
„En — Cesare Borgia —?"
„Dien is het leven door den duivel geschonken! Ach! Komt u van de maan, dat u dat niet weet? En van de duivelsheks ook niets? Rechtvaardige God, Eleazar — luister toch — ze weet

niets van de heks — die Cesare Borgia met haar bloed gezond heeft gemaakt."
Carmela voelde, hoe het bloed in haar lichaam begon te branden, en haar huid scheen op te zwellen onder de kracht van den stroom van vreugde, die door haar lichaam snelde. „Vertel — vertel — ik wil met een heeleboel nieuws naar Nettuno terug."
„Nettuno? Rechtvaardige God — is niet uit Nettuno het mooie meisje, dat Cesare Borgia gezond heeft gemaakt met haar bloed — zeg, Eleazar, is ze niet uit Nettuno?"
„Ze is uit Nettuno," bevestigde verveeld een oude Jood, die zijn visch uitstalde.
„En heeft ze den paus niet naakt den Sint Jansvisch gebracht?"
„Ze heeft naakt den paus den Sint Jansvisch gebracht," knikte rustig de Hebreeër.
Carmela zei met de grootste inspanning: „Ach ja, die! Dat is die Accolti." Ze geloofde, dat de adem gloeiend uit haar keel spoot.
„Ja, ja, Accolti," riep de Jodin uit. „Nou dat is me ook een zottin. In Rome hebben ze er geen een zoo dom kunnen vinden. Die moet je wel uit de zee visschen. Zoo'n uilskuiken! Nu is het: meegevangen, meegehangen! Alles, wat aan den kant van Cesare staat, moet er aan gelooven."
Carmela verbleekte. „Maar als hij nu gezond is —"
„De gezonde vos moet het eerst met de leeuwen klaarspelen, die hem beloeren."
„Is hij in het Vaticaan?" schoot de nieuwsgierigheid uit Carmela's borst.
De Jodin knikte. „De domme kardinalen hebben een verdrag met hem gesloten, want ze vreezen hem nog altijd met zijn negenduizend soldaten. Ze hebben hem tot generaal van den Kerkelijken Staat gemaakt — hahaha, den bok tot tuinman. En zoo heeft Cesare vannacht — hebt u er door heen geslapen, meisje? — de Orsini's verdreven, die de Spaansche banken hadden overvallen. Fabio Orsini — u kent hem toch — den schoonen wildebras — luister, Eleazar, ze kent hem niet — nou, die heeft een Borgia doodgeslagen en zich met zijn bloed het gezicht gewasschen. Maar bijna hadden ze hem gepakt, de lansiers van Cesare."
Carmela's geest ving dit alles slechts half op. Haar hart juichte maar: Cesare leeft, leeft, leeft!
De Jodin bakte de visch voor het meisje. „De kardinalen dwingen hem nog, Rome over een paar dagen te verlaten, nadat ze den nieuwen paus hebben gekozen."
„Wie wordt er gekozen?"
„Ben ik Adonaj? Eerst moeten nog de kardinalen komen, die de

mulattenpaus Alexander heeft verbannen, die moeten toch eerst terug zijn, dat is Riario, Rovere, Colonna, Sforza. Ach, rechtvaardige God, hoe kan men weten, wie van hen het meeste geld zal hebben om de anderen om te koopen?"
Ook dit ging langs Carmela's ooren heen. Wat had zij met den paus te maken?
Zij nam afscheid en verloor zich in het gewoel, stak toen naar de Via Lata over en bemerkte, hoe alles weer naar het Borgo stroomde. Heel Rome gloeide van koorts, de komende pauskeuze bracht de hoofden op hol.

De laatste Augustusdag was gekomen. De straten van het Borgo waren vervuld van de kleuren der soldeniers van Borgia. Cesare's geschut stond bij de bruggen en bedreigde het op de Oostelijke heuvels gelegen tierende, bruisende Rome.
In het Vaticaan lag Cesare Borgia, een gevangen kapitein-generaal van de Kerk, door de macht der Italiaansche kardinalen in toom gehouden. Zijn dubbelzinnige politiek, die nu eens naar Spanje, dan weer naar Frankrijk lonkte, wreekte zich nu. En zoo moest hij voorloopig doen, wat de kardinalen wilden. Dit echter wisten allen: er zou geen vrede komen in Rome en de pauskeuze zou niet rustig kunnen plaatsvinden, tenzij de hertog uit Rome was verwijderd.
Cesare trachtte, nog tegen de laatste naweeën van het vergif strijdend, zijn politiek van intrigues voort te zetten. Hij wilde niet toegeven, maar in Rome blijven, om op een goeden dag met de kracht van zijn troepen Rome in de hand te krijgen. Hij had immers nog altijd geld, burchten, troepen, de Romagna en acht volgzame Spaansche kardinalen in het college. Om het Vaticaan stonden nog altijd zijn zeshonderd boogschutters, zijn duizend ruiters en zeshonderd Romagnoliche infanteristen.
Zijn legerstede werd den heelen dag belegerd door de gezanten van Frankrijk, Spanje, Venetië en Duitschland, door kardinalen, onderhandelaars en geldmakers. Geen der gezanten kreeg van Cesare een vaste toezegging. Met koortsachtige onrust volgde hij de berichten van zijn uiterste voorposten, die alle wegen te water en te land hadden bezet, om de nadering der verbannen kardinalen te verhinderen. In het bijzonder voor Giuliano della Rovere en voor Riario was hij bevreesd. Beiden waren zijn persoonlijke vijanden, de eerste ten overvloede een onbuigzame, halsstarrige, harde soldatennatuur, die den toegang tot Rome met wapengeweld kon afdwingen.
Het volk vulde de straten en eischte het houden van het conclave, het wilde zijn paus en zijn pret hebben, en het riep in oplaaiende

partijzucht nu eens den naam Orsini, dan dien der Colonna's en zelfs dien der Borgia's in de straten uit. Cesare eerde in de Colonna's de dappere soldaten, de openlijke tegenstanders, en hij nam in de eerste plaats den hoed af voor den dapperen Prospero Colonna, den heer van San Marino.

En deze man, dien ook de Romeinen vereerden, werd hem op het oogenblik gemeld, toen de donderende roep: Colonna! tot in den Belvédèrehof golfde.

In den zonneschijn stond daar nu de reusachtige gestalte van den ouden Colonna, die de Ghibellijnen-erfenis van zijn geslacht trouwelijk ten overstaan van de geheele wereld had beheerd. Verheven waardigheid lag in het ernstige gelaat, dat door den witten, spits toeloopenden baard eenigszins werd verlengd, en waarin de edele neus, de smalle lippen, het gerimpelde voorhoofd, de bruine, rustige oogen een edel beeld van harmonie vormden.

Cesare noodde hem, plaats te nemen. „Wij hebben elkander dikwijls beoorloogd, edele Prospero," zei hij, „en het verheugt mij dat een vijand eens een anderen weg tot mij vindt dan dien der wapens."

Prospero Colonna liet zijn heldere oogen op de vermoeide trekken van den hertog rusten. „U bent zeer veranderd, Hoogheid," zei hij met zijn licht gesluierde stem.

„Wanneer hebben wij elkaar den laatsten keer gezien?"

„Toen u, van Frankrijk thuiskomend, in triomf door de straten trok, Hoogheid."

„Heel juist, ik sprak u voor het paleis van Ascanio Sforza."

„Destijds al vermoedde ik, dat ik u vandaag weer zou spreken."

„Werkelijk?" De hertog vertrok spottend de lippen. „Of hebt u niet pas achteraf den profeet in u ontdekt? En nu, wat voert u tot mij?"

„In ernst, de gewichtigste zaak voor u, edele hertog, het voortbestaan van uw huis, het leven van Uwe Hoogheid zelf." Prospero liet met groote kalmte zijn oog op den hertog rusten.

Cesare verbleekte. „Men moet toegeven, dat u u weet te introduceeren."

„Wij zijn voornemens, ons met u te verbinden —"

„De Colonna's — met mij —? Dan vergaat de wereld gauw."

„Wij bedoelen het anders: dan zal de wereld pas goed sterk worden. Wij stellen voor het bondgenootschap slechts één voorwaarde: dat u ons de goederen teruggeeft die uw vader van ons heeft geroofd."

Cesare glimlachte sluw. „Hm — en wie zegt u, dat ik in nood ben?"

„De hulpeloosheid van uw troepen, het geschreeuw van Rome, de macht der kardinalen, het aarzelen van Frankrijk en — uw gelaat — Hoogheid."

Cesare was opgestaan, hij liep heen en weer. „Zeg mij eerst dit: kunt u den ouden haat, dien mijn vader jegens u koesterde, nooit vergeten?"

„Die vraag lokt een wedervraag uit: kunt u dat?" Colonna boorde zijn helderen blik in de diepte van het hertogelijke hart.

„Neen, bij God," antwoordde Cesare eerlijk. „De Colonna's en de paus! Eerder sluiten vos en leeuw vriendschap. Sedert meer dan tweehonderdvijftig jaar geleden kardinaal Giovanni Colonna als eerste den paus afvallig werd, hebt u uw scheepje in het Ghibellijnen-water laten zeilen. En u hebt zeker nooit kunnen vergeten, dat zich eens drie Colonna's in het boetekleed met stroppen om de trotsche nekken door de straten van Palestrina sleepten, om paus Bonifacius deemoedig om vergiffenis te smeeken. Die smaad heeft lang op u gedrukt, Colonna. Toen verwoestte men uw stad — ach, zooiets vergeet een Colonna niet licht."

„En toch hebben wij de Kerk een paus geschonken," glimlachte Prospero.

„Dat u zoo pronkt met dien schelm van een Martinus, die met het concilie overhoop heeft gelegen! Die vos heeft u niet tot bijzondere eer gestrekt."

„Zou men kunnen beweren, dat de Borgia's het pausdom tot bijzondere eer hebben gestrekt?" vroeg Colonna met weergalooze kalmte. Hij wist zich veilig onder den muur, dien het volk voor het Vaticaan had getrokken. „Hoogheid, wat was niet veil onder de Borgia's?"

„Ga gerust uw gang, als u steenen naar de dooden wilt werpen," zei Cesare onbewogen.

Colonna bleef halsstarrig in zijn haat. „Wij hebben geen reden, om de nagedachtenis van Alexander Borgia te eeren. Hij heeft ons paleis tien jaar geleden in brand laten steken, mij zelf liet hij in den Engelen-burcht werpen, hij maakte, dat ik een bondgenootschap met Napels moest sluiten en Aragon trouw bleef, hij liet onze steden en burchten bestormen; vier-en-veertig behoorden ons toe, eer uw vader ons met christelijke zachtmoedigheid in het stof wierp. Ik kom juist van mijn paleis op het Quirinaal, het was eenmaal de trots van ons geslacht. Hoe ziet het er vandaag uit? Vervuild, geplunderd, van zijn schatten beroofd! De geiten grazen in den schoonen hof, en bedelaars liggen op de trappen. En wat hebt u met Subiaco gedaan? En waarom heeft kardinaal Giovanni zes jaar in verbanning gesmacht?"

„Een indrukwekkend zondenregister!" spotte Cesare. „Maar u hebt u behoorlijk geweerd, Colonna. Nog in de afgeloopen dagen hebt u den jongen Vespasiano verkleed door het Latijnsche land gestuurd, om het volk op te ruien tot moord en doodslag. Op een haar na hadden mijn spionnen hem in San Marino gevangen. Waarachtig, als mijn vader niet aan zijn eigen vergif was gestorven, hadden de Colonna's het nog in hun keuken bereid en het in den inkt van een verzoekschrift verwerkt."

„Dat is wel mogelijk," erkende Prospero openhartig. „Maar wie, die niet onwijs is, bestrijdt den leeuw met de punt van een naald?"
De rondborstigheid van de uiting beviel Cesare. „Wonderlijk, wonderlijk," zei hij peinzend. „En nu bent u toch gekomen, om ons het olijfblad van den vrede aan te bieden?"
De nestor van het edele geslacht verbreedde de borst en gaf zich een statig aanzien. „Wij willen het doen, want wij houden u ondanks alles wat u hebt gedaan voor beter dan uw vader. Ook hebben wij op het oogenblik het Romeinsche volk aan onze zijde."
Cesare lachte luid. „Hebt u het weer met een big gewonnen?" Hij maakte hiermee een toespeling op een oud gebruik. De Colonna's moesten vroeger ieder jaar den Romeinen een big schenken, die voor het koor der Santa Apostoli-kerk levend werd opgehangen en door het volk bestormd, terwijl koude waterstralen de menigte bespoten. Door dit zonderlinge vermaak hadden de Colonna's het hart der Romeinen veroverd.
Prospero glimlachte. „De Romeinen hunkeren nu niet meer naar biggen, maar naar daden. Maar om op de zaak terug te komen — Hoogheid, wij beschouwen u nog als sterk."
„Dat beteekent, eerlijk gezegd, dat u mij liet ondergaan, als ik zwak was."
„Zoo hebben we het van u geleerd."
„De openhartigheid strekt u wederom tot eer."
„Maar zij is voor u van oudsher een waardeloos linzengerecht geweest, dat uw vorstelijk gehemelte nooit heeft bekoord. Zie eens, Cesare Borgia is nog een naam, nog staat het Wee den overwonnene! niet op uw voorhoofd, u bewaart discipline en orde in uw gelederen, en indien u nog zoo welwillend zoudt willen zijn, ernstig met u zelf te rade te gaan inzake uw politiek, dan, Hoogheid, zouden wij gemeene zaak kunnen maken." Colonna werd nog openhartiger en zei zacht en vertrouwelijk: „Vertrouw u aan Spanje toe, dat Frankrijk binnenkort zal overwinnen, want het heeft zijn geweldigen arm op Napels gelegd, Gonsalvo heeft den Liris overschreden —"
„Werkelijk reeds?"
„De laatste rest van het Fransche leger in Gaeta is verloren. Misschien in dit uur al —"
„Maar Frankrijks hulpleger staat al bij Sutri," zei de hertog met vurigen ijver. „Francesco Gonzaga voert het aan. Het zal misschien voor de muren van Rome tot een slag komen, dan pas zullen we een beslissing nemen."
„Als het dan maar niet te laat is," wierp Colonna voorzichtig tegen.
„Spanje! Spanje! Ach, wat heeft Spanje zich verstout!" zei de hertog grimmig. „Het heeft mijn vader met concilie en hervorming gedreigd."

Het gelaat van Prospero werd donker. „Moest Spanje geen wrok tegen u voelen, toen het zag, dat u aldoor slechts aan den kant van Frankrijk stond? Toen het zag, hoe u Napels bedreigde, waarop het rechten kon doen gelden! Toen was u niet meer zeker van Spanje."
„En wie waarborgt mij, dat ik zeker van Spanje kan zijn? Ferdinand beschermt niet eens meer zijn eigen kardinalen. Hoe kan ik hem vertrouwen? Geef mij zekerheid, Colonna, dat er een paus komt, dien Spanje beschermt, dan zal ik mijn troepen in Spaanschen dienst stellen."
„Wie kan dat garandeeren?" Prospero haalde de schouders op. „Gonsalvo is nog ver van Rome, en de verbannen kardinalen komen —"
Cesare sprong op. „Wie zegt dat?"
„Weet u het dan niet?" vroeg Colonna verbaasd. „Riario en Sforza zijn onderweg. Maar een, de sterkste van allen, staat al — in Ostia."
„Rovere?" stoof de hertog met onverholen angst op.
„Giuliano della Rovere."
„Mijn troepen zullen hem een passend welkom toeroepen. De Tiber is met wachtposten bezet, als hij Ostia betreedt."
„Hij heeft het reeds betreden en uw troepen hebben den weg voor hem moeten vrijgeven."
„Neen!" Hij pakte Colonna tandenknarsend bij de schouders en hield hem in den stoel vast. „Wat weet u daarvan?"
„Ik zelf heb hem den weg gebaand."
„Duivel!" De hertog liet den vijand los. „Dat was uw ergste streek."
„Giuliano is de sterkste geest onder de kardinalen. En de eenige, die in staat zou zijn, orde onder hen te scheppen."
Cesare liet het hoofd zinken. „Ja, mijn vader wist, wien hij verbande. Niemand was zoo gevaarlijk voor hem als deze man met den eik in het wapen."
„Men verwacht al sinds dagen de aankomst van den kardinaal. Zijn paleis bij San Pietro in Vincoli is versierd met eikenloof, en men heeft zijn geliefd beeld van Apollo voor de poort geplaatst, opdat hij meteen iets heeft, om zich in te verheugen."
„Waarom hebt u zich aan de zijde van dien kardinaal geplaatst?"
„Omdat hij Orsini en Borgia evenzeer haat."
„Dat is inderdaad reden genoeg." Cesare beet zich op de lippen. „Hebt u hem gezien?"
Colonna knikte. „Ik heb den man met het haar van een grijsaard en den moed van een jongeling door de poort van Ostia zien rijden. Zijn oog vlamt nog schrikwekkender, en als hij denkt, voelt men, zonder dat hij spreekt, het geweld van zijn gedachten door het voorhoofd."
Colonna zat in de nabijheid van het venster, waardoor nu de stralen van de avondzon vielen. Hij achtte het tijd, op te breken. „Hoogheid,

ik neem afscheid."
„Vaarwel," antwoordde Cesare toonloos.
„Dus ik ga zonder een belofte —? Ik raad u, hertog, dringend" — hij dempte de stem —, „sluit u bij Ferdinand aan, vertrouw de Franschen niet, ze zullen met Spaansche slagen kennis maken, vertrouw hen niet — en nog iets, verzoen u met Rovere —"
„Wat beteekent dat, oude?"
„Dat hij als paus nog gevaarlijker zou kunnen zijn dan als kardinaal," zei Colonna.
Toen stoof de hertog woedend op. „Nu komt de aap uit de mouw, Rovere heeft mijn geld noodig? Daarom heeft hij mij noodig! Haha!"
En hij opende de deur en riep naar buiten: „De Fransche overste Bonplaquet kan komen."
„U wilt u, edele heer —"
„— met huid en haar bij de Franschen aansluiten, zij hebben mijn eerste schreden in de staatkunde geleid, zij zullen mijn laatste, beslissende niet met hun vloeken begeleiden."
„Ik wensch, Hoogheid, dat u nooit zult berouwen, te kwader ure zoo trouw te zijn geweest." Colonna maakte een diepe buiging, en de hertog begeleidde hem zonder een woord naar de deur. Toen hij alleen was, wierp hij zich in den zetel bij het venster en ontspande zijn gerimpeld voorhoofd.
De deurvleugels gingen open, en Agapito meldde den Franschen overste Bonplaquet.

In een enkelen nacht hadden de voornemens van den hertog een verandering ondergaan. Hij maakte zich, zonder dat de kardinalen er op behoefden aan te dringen, gereed voor het vertrek naar Nepi, waar het Fransche hulpleger stond. Daar in de beschuttende nabijheid wilde hij den dag van wrake afwachten.
Cesare Borgia kreeg bittere pillen te slikken. Zijn hertogdom in de Romagna begon te wankelen. De eene onheilstijding na de andere kwam binnen. Rimini, Pesaro en ook Piombino waren den hertog afvallig geworden, toen de dood van den paus werd verkondigd, en de verjaagde tyrannen leefden reeds in afwachting van den dag van hun terugkeer.
En de verdreven baronnen en kardinalen van Rome stonden ook reeds op het punt, naar de stad terug te keeren. Eerst kwam de zwaar belaste Adriano da Corneto. In de kleeding van een eenvoudigen landman reed hij op een muilezel zijn villa binnen. Het gejuich van het volk, dat hem als zijn bevrijder beschouwde, was groot, en indien het had mogen kiezen, was hij paus geworden.
In een oogwenk wierven de kardinalen een paar duizend soldeniers

aan, om een beschermenden wal in de heilige stad te hebben en allen onaangenamen verrassingen het hoofd te kunnen bieden.
De Franschen hadden met het besluit van Cesare een tastbaar diplomatiek succes te boeken; zij hadden hem laten beloven, als hij aan de macht zou komen, de verkiezing van den Franschen kardinaal d'Amboise te ondersteunen. Hij had altijd nog negenduizend man bij Rome en veel voetvolk in Umbrië staan, voorts had hij geld op de bank van Spannocchi, was een gelukkig veldheer en had moed, list en doortraptheid als metgezellen.
In een zwaar bewolkten nacht brachten de trouwste Romagnolen hun hertog in een zwarten draagstoel uit het Vaticaan. De gezanten van Frankrijk, Spanje en Duitschland gaven hem een eervol geleide tot den voet van den Monte Mario. In heel Rome werd afgekondigd, dat op verbeurte van het leven niemand den hertog iets mocht aandoen.
Er viel een fijne motregen, toen de hertog in den nacht op den Monte Mario stond en van daar nog eens terugblikte op het ontrouwe, wankelmoedige Rome, dat toch een afdruk van hem zelf was. Boven den dom van Sint Pieter woelde een chaos van nevels, de straten van het Borgo strekten zich als lichtgevende spookachtige wormen naar den Tiber uit, want het volk golfde er bij fakkelschijn doorheen. Zou hij Rome wederzien? Dit Rome, dit heilige, eeuwige Rome, waarvan zijn vader en hij de schrikwekkende stad der misdaden hadden gemaakt?
Cesare had vandaag nog de exequiae van zijn vader bijgewoond. Zonder rouw, slechts met een gevoel van diepe bitterheid in het hart, stond hij bij de onopgesmukte kist. Hij had voor de misdadige liefde van den vader geen dank over, want te zwaar belastte hij diens geweten met de schuld van een booze opvoeding. Hij keek om zich heen. Bij een armzalige hut stonden de draagstoelen van twee menschen, die hem naar Nepi vergezelden. Zijn moeder Vanozza en zijn jongere broeder Jofré, dien hij jaren geleden zijn vrouw, de wellustige Sancia had afgekaapt, waren de eenige personen, die met hem mee mochten en die niet behoefden vreezen, hem overlast aan te doen.
En nog een draagstoel stond op den Monte Mario. Die van den trouwen kardinaal Sanseverino. Deze trad nu op den alleen staanden hertog toe en wees naar de fakkels beneden, die in de grauwheid van de nevels smeulden.
„Giuliano della Rovere trekt op naar het conclave. Hij wordt vanavond verwacht."
„Die kerel zal weldra heer van Rome worden," zei de hertog met zachte stem, die van rouw en haat was vervuld. Toen besteeg hij den draagstoel. „Naar Nepi!" De fakkels schaarden zich om het voertuig.

In hetzelfde uur trok kardinaal Giuliano della Rovere door de Porta Ostia in de stad. Frankrijk had voor hem bij een Romeinsche bank tweehonderdduizend ducaten gedeponeerd, opdat zijn verkiezing tot paus verzekerd zou zijn. Na tienjarige verbanning keerde hij nu terug. Hij liet zich in zijn draagstoel naar zijn titelkerk San Pietro in Vincoli brengen, waar hij zich voor het bronsrelief van Petrus' bevrijding op de knieën wierp en zijn innig dankgebed tot God opzond. Buiten stonden de nieuwsgierige Romeinen, voor wie zijn naam reeds nu eer en roem beteekende. Hij had immers de prachtigste bouwwerken in Rome en daarbuiten laten neerzetten, toen hij nog een jonge kardinaal was. De gedenkteekenen van zijn prachtlievendheid sprongen iederen bedevaartganger in het oog: het klooster en de zuilenhof van San Pietro in Vincoli, de voorhal van Santi Apostoli en het klooster daarnaast, de wonderdadige Madonna in Santa Maria del Popolo, het paleis der Colonna's, voorts ten Zuiden van Rome de abdij Grotta Ferrata met de wonderbaarlijke tinnen en torens en de Tibervesting Ostia te midden van donkere pijnboomkruinen.
Toen Rovere nu uit de kerk trad, omarmde hem plotseling voor het portaal de jonge kardinaal Giovanni de Medici. Hij was met Rovere één in zijn haat tegen de Borgia's, daar hij vele jaren geleden samen met hem naar Savona had moeten vluchten, om de achtervolging door Alexander te ontgaan. Zij wisselden weemoedige herinneringen uit. Rovere was verouderd, maar zijn diepliggende oogen straalden nog van het oude jongelingsvuur, en de monumentale kop stond nog altijd in trotsche kracht op de schouders, de sterke neus was niet kleiner geworden, het blozende gelaat was levendig, onrustig, door voortdurende stormen bewogen, en elk van zijn gebaren getuigde van de hevigheid zijner innerlijke bewegingen. Een krijgsman, geen kardinaal! mompelden de Romeinen tot elkaar, toen zij hem nu de poort van zijn paleis zagen binnenschrijden, waar hij van den Medici afscheid nam.
Nu kwamen er dagen van spanning. De zon hing als een geluks- en triomfteeken boven de eeuwige stad. Zij straalde ook over den uit de ballingschap terugkeerenden kardinaal Ascanio Sforza, die met een gevolg van knechten kwam aangetrokken als een echte Nimrod, die hij was.
Toen ook nog de ballingen Riario, Colonna en Aragon terugkwamen, was het college voltallig, en men kon met de pauskeuze beginnen. Frankrijk en Spanje stonden in het conclave tegenover elkaar. Frankrijk hoopte met den persoon van Cesare ook de elf Spaansche kardinalen aan zijn zijde te hebben. Spanje wederom werkte met geld voor zijn candidaten de Castro en Carvajal. Maar de haat der Romeinen tegen alles, wat Spaansch was, was sedert de Borgia's zoo groot,

dat de Spaansche kardinalen de hoop lieten varen, een Spanjaard te kunnen kiezen. Maar ook den Franschen wilden zij hun stem niet geven. Met zevenendertig kardinalen in het college werd het verkiezingprotocol opgemaakt, volgens hetwelk de nieuwe paus binnen twee jaren een concilie tot hervorming der Kerk bijeen diende te roepen. Van dag tot dag wisselden de verkiezingskansen. Nu eens scheen Frankrijk, dan weer Spanje, daarna Italië te overwinnen.
Alle zenuwen waren tot het uiterste gespannen. Tot diep in den nacht rumoerde het volk in het Borgo en op het Pietersplein. Het werd ongeduldig en begon te vloeken. Toen bevrijdde de hemel het op een Septemberavond van de kwelling van ongeduld en nieuwsgierigheid. De poorten van het Vaticaan gingen open, en een geheel onverwachte naam bruiste door den bloedrooden avond en over de hoofden der samengeperste menigte: Francesco Piccolomini!
Men vertrouwde zijn ooren niet. Het was, alsof men het volk had bedrogen. De naam was den Romeinen wel vertrouwd, maar den man kende vrijwel niemand. Aan dien naam waren hun vriendelijkste herinneringen verbonden, want Aeneas Sylvius Piccolomini, die als paus Pius II veertig jaar geleden was gestorven, had Rome met vrede en geluk gezegend, hij was een goedhartige, het schoone en edele beminnende, paus geweest, en Rome rouwde aan zijn baar, toen hij in Ancona was gestorven. Maar deze tweede Piccolomini, de neef van Pius, dien men heden met de hoogste priesterlijke waardigheid had getooid, had als kardinaal teruggetrokken en vreedzaam geleefd. Stokoud, levensmoe, krachteloos, kon hij toch waarlijk slechts als een overgangspaus gelden, waarmee alle partijen zich hadden vereenigd, om de keus van een persoonlijkheid te vermijden, waarom dadelijk weer de heftigste strijd kon ontbranden. Maar dit provisorium beviel den Romeinen toch niet erg. En de overige Christenheid werd in 't geheel niet gevraagd.

Over de oude Etruskische stad Nepi kwamen dikke nevels van den zeekant aangekropen, zij legden zich in de ravijnen, die de hoogvlakte omgaven, zij hingen om de kunstmatige en natuurlijke vestingmuren der stad en golfden om de donkere torens van den burcht der Borgia's, dien Alexander had vernieuwd.
Een droeve melancholie omspon deze oude stad. Eentonig bruisten de kleine rivieren door de omringende bergkloven, en op de hoogvlakten klonken de herdersfluiten bij de blinkende vuren.
Op een terras van den burcht stond de vredelooze hertog Cesare Borgia en blikte naar den vulkanischen krater van Bracciano, waar het meer scheen te rooken.
Naar zijn oor drong ver tromgeroffel. Het kwam uit het legerkamp

der Franschen ten Zuiden van de stad, want het leger marcheerde vandaag naar Rome. Hij echter moest blijven. Francesco Gonzaga, de maarschalk van Lodewijk XII, wilde den hertog niet naar Rome meenemen, want hij had te veel Spaansche aanhangers, die op het geschikte moment naar den vijand konden overloopen. Cesare vond het wantrouwen begrijpelijk. Alleen de soldeniersaanvoerders Mirandola en Trivulzio mochten zich bij het Fransche leger aansluiten, zoodat den hertog zelf amper meer dan zeshonderd man overbleven. Het was doodstil rondom Cesare Borgia. Hoe anders was het drie jaar geleden, toen hier zijn geliefde zuster Lucrezia hoffeesten vierde! Hij huiverde. Ginds in een vertrek zouden moeder en broeder wel op hem wachten, totdat hij hen mee naar de cena zou nemen. Nergens voelde hij zich thuis. De kinderen sliepen reeds, de kleine Rodrigo en de aanvallige Carlotta. Wat moest zijn gemoed ook met kinderen beginnen? Nog één voelde hij nu als losgemaakt van zijn lichaam ter zijde staan in een ondoorgrondelijk ledig niets. Het meisje met de hulpvaardige, beminnende ziel verrees weer voor zijn oogen. Hij laafde zich aan haar gestalte, aan haar vorm. Geleek zij niet op een Hesperidische appeljonkvrouw? Op een teedere Leda? Ja, in dezen donkeren nacht van gedachten scheen hem zelfs het goud van zijn Lucrezia naast het Nettunische haar te verbleeken. Een razende smart greep den hertog plotseling aan, hem, den aan smart zoo weinig gewende. O, had hij zijn soldeniers kunnen laten uitzwermen, om haar te zoeken, die hij nu behoefde. Hij drukte de vuisten tegen de borst. Dronk hij werkelijk uit de liefde van een meisje de eerste ware smart? Of was het slechts de ziekelijkheid van sentimenteele herinneringen, die hem zoo pijnigde? In de rotskloven aan den voet van den burcht sliep reeds de duisternis. Cesare hoorde den eenzamen tred der wachters voor den ingang. Hij wilde de sombere gedachten uit zijn hoofd rukken mèt het gevoel van zijn smart.

In de verte huiverde heel zacht de trommelslag der aftrekkende Franschen. De klank verhoogde zijn gevoel van eenzaamheid.

Toen betrad Jofré, zijn broeder, het terras. „Nieuwe berichten," zei de stompzinnige Borgia ernstig. „De tyrannen keeren terug."

„Wie heeft het overgebracht?" vroeg de hertog ineenkrimpend.

„Bernardino is van zijn rit teruggekeerd. Urbino, Camerino, Sinigaglia hebben de zijde van hun oude heeren gekozen en Venetië heeft Bertinaro, Fano en Monfiore bezet."

De hertog verbleekte. Zijn krans brokkelde af, de parelen vielen een voor een uit den vorstelijken diadeem. „En Perugia?" vroeg hij in spanning.

„De Baglioni's houden daar vreugdefeesten. En de Orsini's en Savelli's verjagen alle aanhangers der Borgia's uit hun gebieden." Zijn domme oogen staarden in de leegte.

De hertog voelde den grond onder zich wegzinken, slap hingen zijn armen omlaag. „Dan is het einde gekomen!"
„Ik ga slapen," zei Jofré onbewogen. En hij ging fatterig met elastische schreden naar de slaapkamer.
„Broeder!" riep Cesare hem na. „Ik wil — den paus — om genade smeeken —"
„Doe dat maar, het kan niet hinderen," schalde het uit de slaapkamer.
Toen brak de trots in den geweldigen man, en zijn wangen vielen in, alsof hij plots door de koorts was overvallen. En hij schreef bij het schijnsel van een kaars, dat hij zeer ziek was en om de genade verzocht, naar Rome te mogen terugkeeren. Dit schreef hij aan den vredelievenden paus Pius III. Nog in den nacht galoppeerde een ruiter naar Rome.
De hertog legde een pelgrimsmantel om en verliet steeds den burcht door een zijpoort, waarvan hij den sleutel bezat, en liep door de duistere, slapende stad als een schaduw uit den Hades. Het was zijn bedoeling, zich onder de soldaten te mengen, om hun waakzaamheid op de proef te stellen. Hij deed het, om de gruwelijke verlatenheid uit zijn gedachten te bannen.
Toen hij door een straat liep, waar eene zijde door een langen tuinmuur werd gevormd, snelde plotseling een vrouwelijke gestalte langs hem heen. Als een schuwe ree vloog zij voort. Het was stikdonker. Toch bleef de voet van den hertog als betooverd stilstaan. Door zijn lichaam golfde de lava van zijn bloed. En plotseling bevrijdde hij zich van de verlamming en sprong met groote passen het ontvluchte wild na. Maar de nevelige nacht gaf zijn buit niet prijs. De hertog liep in een grauw niets verloren — en stond plotseling voor een diep ravijn. Toen maakte zich als de kreet van een bronstig hert haar naam van zijn lippen los: „Carmela!"
En het plantte zich voort als een roep van vuur door den druipenden nacht: „Carmela!
Toen klonk het van heel ver als de roepstem van een geest uit zalige sferen: „Geliefde!"
Cesare zonk op de knieën, alsof de wilde hunkering naar een gebed hem neerwierp. Om hem heen hing de grauwe nacht, de klamme nevels bevochtigden zijn voorhoofd.
Den volgenden morgen vonden zijn soldaten hem in het pelgrimsgewaad ver buiten bij een rotskloof op een oud omgevallen gedenkteeken zitten. Zijn voorhoofd was bloedig geschramd, alsof het door zwiepende doornstruiken was geraakt, het gewaad bij de knie gescheurd. Het scheen, dat de hertog op een wilde vlucht was gevallen.
„Wat is er met je, broeder?" vroeg Jofré, toen de aangevoerde draagstoel den hertog den burcht binnenbracht.

„Er gaan — spoken — in Nepi om —," antwoordde Cesare toonloos — „ze breken mij den nek — ik moet naar Rome!" En hij beet zich op de lippen, dat het purper er af parelde.

De oude nieuwe paus had een zeer medelijdend hart, was een matige eter en drinker, waartoe ook zijn patriarchale leeftijd hem veroordeelde.
Op een morgen pleitten elf Spaansche kardinalen voor den bedreigden hertog Cesare Borgia. „Ik wensch Cesare Borgia niets slechts, maar Gods gericht zal voor een hard einde zorgen," zei Pius met een dunne heiligenstem. „Hij is ziek en verlaten en wil in Rome sterven, zegt u? Welnu, hoe zou mijn hart hem dat kunnen beletten?"
Toen zetten de Spaansche kardinalen opgewekte gezichten.
En op een dag — het loover viel reeds af, en uit de ravijnen van Nepi stegen de nevels tot aan de burchttinnen op — stonden de muilezels en draagstoelen voor de poort.
Op de hoogvlakte ten Zuiden van de stad hield de hertog stil en zag om naar de grauwe muren. Hij zocht het bergland met de oogen af, en zijn ziel zong zacht een zwanenlied.
Met een blik, die Moncada in de ziel trof, zei hij tot hem: „Jij bent Spanjaard. Toch vertrouw ik je. Je zult in Rome mijn laatste steun zijn. Op jou wil ik mijn toekomstig krijgsvolk opbouwen. We zullen een verjonging beleven, die Rome den adem zal benemen."
De overste dankte hem. Maar zijn brein speelde reeds in het verborgene met een schandelijke gedachte.
In diep stilzwijgen, als een sombere lijkstoet, ging het over de vulkanische heuvels naar Rome. De gouden zonnestralen doorpriemden de nevels. De op de flanken marcheerende soldaten joegen verdacht gespuis het struikgewas in, en de voorhoede hield den blik gericht op het gebied van Orsini.
De hertog kwam ongedeerd in Rome aan. De pauselijke gezanten ontvingen hem zelfs aan den Ponte Molle en wezen hem kwartier in het paleis van den kardinaal van San Clemente aan.
Den hertog werden wonderschoone kamers toegewezen, maar hij voelde zich niet behagelijk in die pracht en heerlijkheid. Hij verlangde naar het veldleger, naar zwaardgevechten, list en strijd.
Zijn condottieri Moncada en Olorico stonden voor hem. Zij berichtten van den afval der Romagna en den terugkeer der verdreven Gaetani's.
Cesare luisterde maar half. Zijn gedachten waren door een droom omneveld.
Hij trad naar het venster. Boven het Borgo stond de manesikkel tegen een bleekgelen avondhemel. Donzen witte wolkjes vervloeiden in het Zenith. „U kunt gaan," zei de hertog.

„Nog iets, Hoogheid. Orsini en Colonna hebben zich met elkaar verzoend."
„Hoe vaak hoor ik dat al. Laat hen eerst daden volbrengen, ontsproten aan de kracht van dat bondgenootschap. Ik geloof het niet."
„Zij bereiden zich op de daad voor en willen het Vaticaan bestormen."
Cesare ontstelde. „Waar hebben jullie dat vandaan?"
„Een knecht van Orsini, dien Rinaldo te hard heeft geslagen, is naar ons overgeloopen en heeft ons het plan verraden; men wacht slechts de kroningsfeesten van den paus af, dan moet Rome in oproer worden gebracht."
Cesare glimlachte geringschattend: „Ga slapen, kinderen."
De condottieri, met wapengekletter, gingen heen. Op den gang bleven zij staan en keken elkaar aan. „Het spijt me voor hem, maar wat is er aan te doen?" zei Moncada.
„Men moet doen, wat hij altijd heeft gedaan," antwoordde Olorico. „De macht is een kostbare lekkernij. Gonsalvo laat alle Spanjaarden in Rome aanwerven. We zijn Spanjaarden, en al hebben we ons ook aan Cesare Borgia door handslag en overeenkomst —"
„Cesare en handslag!" lachte Moncada. „Denk aan Sinigaglia! Kom, we zullen bij wijn en dobbelspel op een goede gedachte komen."

De Italiaansche kardinalen schuimbekten. Van alle zijden bereikten den paus dreigbrieven, dat hij Cesare weer moest verwijderen, daar Rome niet eerder rustig kon slapen.
En Pius beloofde, maar deed niets.
Toen handelden de Orsini's.
Op een kouden herfstavond, toen een wilde noordenwind over de hoogten van Rome zweepte, drongen door de Porta Nomentana de benden der Tuskische Orsini's de stad binnen, aangevoerd door Fabio en Renzo Orsini. In een ommezien verspreidde de schrikwekkende tijding zich door de straten, waarin het geloei der krijgsknechten raasde. De pauselijke soldeniers bezetten dadelijk de Engelenbrug. En Cesare vluchtte met de zijnen in het Vaticaan. De strijd ontbrandde aan de brug, en de pauselijken werden teruggedrongen. De beren stormden door de in helder maanlicht blinkende straten van het Borgo en schaarden zich op het Pietersplein tot breede belegeringsketenen.
Door de bonte massa's drong in den nacht een monnik. Hij had in Santa Maria in grotta pina gebivakkeerd en den nacht afgewacht. Nu drukte hij zich met zijn lenige leden door het gedrang heen, waarover de fakkels een spookachtig licht wierpen. Bij het Vaticaan trof hij de dichte menigten der strijdende soldeniers aan. Nu betraden ook nog de Colonna's het strijdtooneel. De beide geslachten reikten

elkander voor korten tijd de hand, om den gemeenschappelijken vijand in hun macht te krijgen.
Spoedig kronkelden door den stormachtigen nacht de vlammen. De monnik drukte zich tusschen de worstelende lijven door en hield zijn kruis met den rozenkrans in de lucht. Dit vrijwaarde hem voor slagen en zwaardhouwen. Hij zag de poort van het Vaticaan door het dichte gedrang der pauselijke hellebaardiers afgesloten. Zijn hart beefde. Maar hij drukte zich met zijn zwakke armen door de in woede ontstoken krijgslieden heen en kreeg spoedig grond onder de voeten. De bruine Franciscanerkap drukte hij diep op het voorhoofd en om de ooren, zoodat zijn bleek gelaat daaruit amper te voorschijn kwam. Terwijl hij voortsloop, greep hem een der pauselijke knechten in den nek. Maar de geestelijke broeder schreeuwde niet, doch hield hem slechts het kruis onder den neus. Toen wierp de reusachtige knecht zich op de knieën, en de Franciscaan sprong behendig naar een nieuwe bende strijders, waardoor zijn kruis hem andermaal den weg baande. En weldra stond hij bij de poort.
Uit de straten van het Borgo sloegen de vlammen. Daar hielden de Orsini's als razende Scythen huis. Fabio reed door de straten op zijn vuurrooden vos en hieuw rechts en links Borgia-aanhangers als halmen neer. Hij wilde den Augiasstal van Rome van de stieren zuiveren. —
In het Vaticaan stond Cesare gewapend en met den helm gedekt in de kamer der sibyllen. Door de open deur zag hij de vergaderde Spaansche kardinalen, die op hem wachtten. Hij ging naar hen toe. Romelino kwam hem tegemoet. „Hoogheid, Zijne Heiligheid verkeert in de grootste zorg om u. Fabio Orsini heeft gezworen, u in handen te krijgen —"
„Hondentroep!" zei Cesare verachtelijk. „Moncada en Olorico hier!"
„Hoogheid — ze kunnen — niet komen —," meldde de kardinaal met trillende stem.
„Ze moeten de Via Alexandrina opgeven en hierheen trekken —"
„Ze zijn — o, Hoogheid —"
„Waarom kijkt u me zoo aan?"
„Ze zijn twee uur geleden overgeloopen — naar Gonsalvo — die alle Spanjaarden te wapen heeft laten roepen."
De hertog werd lijkbleek. Zijn oog kreeg een verschrikten glans, langzaam hief hij de handen ten hemel, en zijn hielen verhieven zich van den grond, het leek, alsof hij heel zijn zware gestalte weg van de aarde en naar de eeuwige hoogte toe wilde trekken. „God!" riep hij heesch, verscheurd door een verschrikkelijke pijn.
Toen schudde de hertog zijn pantser zoo heftig, dat twee klampen aan de armen losschoten. „Moncada en Olorico! Het klare licht van

uw oogen zij vervloekt! Wie voert mijn mannen nu aan?"
„Niemand, Hoogheid, dan —" Romelino kon niet verder spreken. De hertog staarde hem aan. Toen herhaalde hij zacht, door een vreeselijk vermoeden getroffen: „Wie — voert — mijn mannen aan?"
Nu vermande kardinaal Sprata zich tot een antwoord: „Ook de mannen hebben u verlaten — op zeventig man na."
D'Amboise trad naderbij, om den hertog te steunen.
Maar de ijzeren wil van den door het noodlot geteekende zette de zenuwen tot vertwijfelden afweer aan. Hij zag de kardinalen beurtelings met een dooden blik aan. Toen maakte hij langzaam de borststukken van zijn harnas los, opende den kingesp en bevrijdde zich van het schouderstuk, zoodat het wapentuig kletterend van zijn lichaam viel. In strak, violet gewaad stond daar de sterke gestalte, die vergif, ziekte en onheil tevergeefs hadden belaagd. „De ratten verlaten het schip," zei hij zacht. „Open de poorten!" schreeuwde hij toen in razende woede. „Laat Orsini en Colonna stormloopen tegen dit verpeste hart, wanneer de gieren hunkeren, tegen dit hart, dat de heele wereld wilde dwingen en niet een enkel hart kon winnen —"
Toen zweeg hij als verdoofd. Door zijn innerlijke verscheurdheid heen bloedde de liefde van een vrouw.
Van beneden klonk het huilen der strijdende soldaten. De kardinalen zagen elkander wanhopig aan. Moesten zij hem uitleveren? Zij vereenigden zich ijlings, om ernstig te overleggen.
Toen trad de hertog opgewonden op hen toe. „Wilt u mij verraden of helpen?"
Juan Vera, de voormalige hofmeester van Cesare's huis, sprong uit den kring der onrustige purperen slepen.
„Wat wil je?" riep Cesare.
De kardinaal wendde zich tot de anderen, die daar radeloos stonden.
„Kardinalen, van het Vaticaan voert een onoverdekte gang naar den Engelenburcht, wij brengen den hertog voorloopig daarheen, de soldaten daar zijn hem trouw, de voogd Nicastro is ons toegedaan —"
„Maar de gang ligt onder het vuur der Orsini's," wierp Sprata tegen.
Toen kwam Sanseverino binnengesneld, op den arm een monnikspij.
„Hoogheid — werp dit kleed om — het zal u beschermen — dubbel beschermen —" Zijn oog straalde gelukkig.
„Wie heeft u dat gegeven?" vroeg de hertog. „Wat beteekent dat?"
Vera moedigde hem aan. „Vraag niet te lang. Het is een teeken van God, u kunt vluchten, dit gewaad en het kruis Gods beschermen u."
„Bij San Michele! Wie heeft u dat gegeven?"
„Op de merkwaardigste wijze is het in handen van een soldenier bij de poort gekomen. Een monnik kwam op hem toegeslopen en bezwoer hem, hem naar den hertog te brengen. De krijgsman lachte en weerde

den dwazen kerel af. Toen rukte deze zich de pij van het lijf, en een jong meisje stond voor de ontstelde oogen van den knecht —"
„Sanseverino!" gilde de kreet van den hertog.
„Zij drong hem het kleed op en zei: „Geef dit aan den hertog, snel, snel, laat hij er in vluchten, hij weet wel waar het vandaan komt." En wierp het gewaad in de handen van den verbluften soldaat en rende weg. Ik kwam juist toen de roode rok langs den Sint Pietersdom wegfladderde." Sanseverino schepte adem.
De hertog stond verstijfd. Toen grepen zijn vingers teeder langs het monnikskleed. En plotseling boog hij het hoofd, als door een hooge macht gedreven, over de stof en kuste deze als een heilige reliquie.

Om het prachtige ronde arduinen bouwwerk van het voormalige praalgraf van Hadrianus, op welks hoogte nu de bronzen engel met het zwaard schitterde, bliksemden de kleuren van Orsini en Colonna. Twee ronde torens leunden tegen het kasteel, van welks tinnen de burchtwachters dagelijks den morgen uitriepen. Alexander had nog enkele jaren geleden den Engelenburcht zwaar versterkt en de groote straat, die zijn naam droeg, van daar door het Borgo naar het Vaticaan laten doortrekken. Deze was nu vervuld van het geschitter en geflits van vaandels, pantsers en bonte wambuizen. Alle edelen hadden zich vereenigd, om den belegeringsring te versterken.
In één der door Pinturicchio versierde kamers martelde Cesare's geest zich met de herinneringen, die de beelden aan de muren in hem opwekten. De beeltenis van zijn vermoorden broeder, den hertog van Gandia, zag hem aan, en daartegenover gloeiden de geheimzinnig zondige oogen van Lucrezia Borgia. Ook zijn eigen gelaat, door Pinturicchio tot in het heldhaftige verheven, zag hem als een slecht spiegelbeeld aan. Cesare had verschrikkelijke droomen in deze dagen, waarin hij op zoo gelukkige wijze in den Engelenburcht had kunnen vluchten. De ijzeren ring moest eindelijk tot een stormring worden, of de honger moest hem tot overgave dwingen.
En terwijl Rome aan strijd en tweespalt en nood ten prooi was, bereidde Pius III zich op zijn einde voor. De man, die nauwelijks een maand geleden tot de hoogste waardigheid was geroepen, stortte onder den last van deze eer ineen.
Precies twee maanden na Alexanders dood was de Stoel der Christenheid andermaal onbezet. Op dezen strengen, schoonen Octobermiddag drong het tot in de kerkerkamer van Cesare door: Paus Pius is niet meer. En de zon brandde als een plechtig doodenvuur, toen het avondgoud de vreedzame trekken van den paus op de baar verheerlijkte.
In Pius had Cesare den laatsten beschermer verloren. Maar hij gaf

zich niet gewonnen; ondanks de verschrikkingen, die hun netten om hem spanden. Hij verwachtte den nieuwen man, die de tiara wilde koopen, met ongeduld en weinig hoop. En onder het volk sprong een naam van mond tot mond, die als zonneschijn in de verduisterde gemoederen brak, hij gaf den wankelenden een ruggesteun, sleurde de aarzelenden mee, deed de wanhopigen nieuwen moed scheppen en werd tot zinspreuk voor het komende conclave. Die naam bond adel, menschelijkheid en kracht tot een schoon bouquet te zamen, en hij luidde: Giuliano della Rovere.
En er gebeurde weer een wonder in de eeuwige stad. Rovere, de vijand der Borgia's, de door hen verdreven kardinaal, overwon zijn vijand Cesare door ongekende genade en grootmoedigheid. Op een Zondag vereenigde de sombere Genueesche kardinaal de Spaansche kardinalen om zich heen en liet Cesare Borgia uit den Engelenburcht onder veilige geleide komen. En nu stelden deze mannen alleen een verkiezingsvoorwaarde vast, volgens welke Cesare andermaal Gonfaloniere der Kerk zou worden, indien hij en zijn Spaansche kardinalen den Genuees Rovere hun stem wilde geven bij de verkiezing. Hierbij liet laatstgenoemde een document circuleeren, waarin een getal van honderdvijftigduizend ducaten een zekere rol speelde. Daarop klaarden de gezichten der kardinalen zeer merkbaar op. Dienzelfden avond kocht Rovere ook nog den Franschman d'Amboise en den Milanees Ascanio Sforza om. De Italiaansche kardinalen echter stonden geheel van zelf aan de zijde van den man met de geweldige geestkracht, die overigens ook een sterke hand beloofde.
En nu gebeurde het wonderlijkste. Naar dezen onder de gelukkigste voorteekenen de wereldtribune bestijgenden man schikten zich onder den druk der vreemde mogendheden zelfs de Orsini's en Colonna's. Op een warmen najaarsmorgen zag men den belegeringsring in beweging geraken, en de vlaggetjes zwenken over de Engelenbrug naar het Marsveld en naar de Via Flamina, bonte menigten bewogen zich naar de Noorder- en Zuiderpoorten en verlieten het hevig benarde Rome.
Met vijfendertig kardinalen trok Rovere op den laatsten dag van October naar het conclave in het Vaticaan. Hij zat in de Sixtijnsche kapel in zijn kiescel onder de schilderij der sleuteloverhandiging van Perugino. Het scheen hem een goed voorteeken te zijn. Na enkele uren had Rome zijn paus, en op Allerheiligen, toen de roodgloeiende zon boven het Quirinaal door zware wolkmassa's heenbrak, werden de poorten van alle kerken wijd geopend, en herauten en pauselijke commissarissen verkondigden het ongeduldige volk den naam van den nieuwen paus uit het trotsche geslacht der Genueesche Roveres: Julius II. De kardinalen waren niet verrast. Maar Frankrijk en Milaan

trilden toch van nijd. En er werd dadelijk een anecdote verteld van dezen nauwelijks gekozen paus. Toen namelijk kardinaal Sanseverino hem voorhield, dat de naam Julius onder de pausen nooit eenige beteekenis had gehad, moest Rovere hebben geantwoord: „Dan zal hij die door mij krijgen."
Door de straten schalde de kreet: Habemus Pontificem!
De Venetiaansche gezant echter schreef nog denzelfden dag aan zijn doge: „Er bestaat geen verschil tusschen het ambt van paus en dat van sultan. De waardigheid verkrijgt de meestbiedende."
Cesare Borgia vatte hoop. Met zijn hulp was Rovere immers gekozen. Hij vergat, dat de menschen van zijn tijd van hem konden hebben geleerd en dat, wat voor hem beginsel was geworden, ook voor hen kon gelden. Hij geloofde aan de oprechtheid van een verzoening met den paus. Ontrouw, onverzoenlijkheid, ondankbaarheid en list, de kern van zijn politiek, veronderstelde hij niet bij den vijand.
Door de genade van den paus verhuisde Cesare Borgia werkelijk op een Octoberdag naar den toren der Borgia's in het Vaticaan. De paus gaf hem zelfs vergunning tot het voeren van een bescheiden hofstaat. De banierdrager der Kerk moest toch eenige praal ten toon mogen spreiden. En op een dag mocht Cesare zelfs voor Julius in hoogst eigen persoon op audiëntie verschijnen. Voor de eerste maal zouden de twee merkwaardigste mannen van hun tijd tegenover elkaar staan, uiterlijk verzoende vijanden, innerlijk van wantrouwen en wrok vervuld.
Julius woonde in de vertrekken boven de kamers van Cesare Borgia. In zijn triclinium, waarin Perugio de overhand had, ontving de paus den onderworpen gonfaloniere der Kerk.
De paus had voor vandaag groote audiënties aangezegd. Zijn lieveling Alidosi had hij tot schatbewaarder en aartsbisschop van Malta benoemd, zijn trouwen aanhanger Caraffa, die juist uit Napels kwam wilde hij weerzien, Adriano da Corneto had zich aangemeld, en Costa en Conti wilde hij met eer overladen. En zijn bouwmeester Sangallo wilde hij eveneens ontvangen, om met hem over den komenden kroningsstoet te spreken.
De paus nam juist den Venetiaanschen gezant Giustiani onder handen. „De doge schijnt te vergeten, dat de Romagna een kerkelijk goed is," zei de paus met bedwongen woede. „Ik heb hem door mijn nuntius Leonini daaraan laten herinneren, maar men schijnt mijn rustige taal niet te willen hooren."
De kleine, ietwat vergroeide Venetiaan maakte een diepe buiging voor den paus, maar verstoutte zich, tegen te spreken. „Ons dunkt, dat de Romagna minder voor de Kerk dan voor het huis Borgia werd veroverd."

„Het huis Borgia bestaat als regeerend huis niet meer, de paus heeft het land voor de Kerk in bezit genomen," antwoordde de eigenzinnige Julius. „En ik ben voornemens, ter bekrachtiging van dit feit hertog Cesare Borgia zelf als vicaris er heen te zenden. Ik geloof, dat de Venetianen zijn hand zullen vreezen."
Andermaal maakt Giustiniani een beleefde buiging. „Voor de vrees der Venetianen vermag ik geen garantie te geven," zei hij met fijne ironie. „Maar ik zal trachten, de signoria van Venetië er van te overtuigen, dat de Romagna kerkelijk gebied is."
De paus sloeg met den stok op den grond. „Het is kerkelijk gebied. Die Venetianen! Altijd hebben ze hun hand daar, waar goud en voordeelen wenken. Makelaars en winkeliers zijn ze! Hun roem ligt in de volgeladen schepen, die uit Alexandrië, Klein-Azië en Constantinopel komen. Wat kan Venetië, Italië, den paus schelen? Kan men Venetië als bondgenoot vertrouwen? Het wil immers zijn geld nooit uit den handel losmaken, omdat het daarmee meer verdient dan met oorlogvoering. Gij zijt nietswaardig in uw geldzucht."
„Men weet, dat Uwe Heiligheid Venetië niet zeer na aan 't hart ligt," zei Giustiniani licht glimlachend.
„Wie kan op koopmansnaturen verliefd zijn," bromde Julius. „Schranderheid, juridische onderlegdheid, politieken zin kan men u niet ontzeggen. Maar de koopman slaat al die deugden dood. Hebt u gevoel voor het Italiaansche land? Neen, voor uw stad. U lacht in uw vuistje, als Italië zich verscheurt. U bent de tegenhanger van Cesare Borgia, ach, ik vergat — de hertog wacht."
Hij zond den driesten gezant met een koelen blik heen.
Zijn sterke stem riep om Alidosi, den secretaris. „Ik laat den hertog verzoeken," zei hij, toen deze in de deur verscheen. Vervolgens bracht hij zijn wit gewaad in orde en legde de versierselen ter zijde, die de goudsmid Romano hem op zicht had gezonden.
De deurvleugels gingen wijd open. De gestalte van den hertog, geheel in het wit gekleed, trad in de schemering van de zaal.
De paus verhief zich krachtig, hoewel gisteren een jichtaanval hem hevige pijnen had berokkend. Zijn diep in de kassen liggende, heldere oogen, die reeds door witte wenkbrauwen werden overwelfd, schenen levendig behagen te scheppen in de reusachtige gedaante, die daar schijnbaar ongebroken voor hem stond. Nu liet de hertog zich op de knie neer en kuste den paus voet en hand. Deze hief den knielende op en drukte hem een vaderlijken zegenkus op het voorhoofd. „Pax tecum!" zei hij met groote hartelijkheid.
„Allerheiligste Vader, ik kom u voor de genade danken, die mij de vroegere vertrekken van mijn in God rustenden vader aanwees en die mij in het ambt van banierdrager der Kerk bevestigde." Het

klonk gedrukt en zacht.
Er vloog een vriendelijke glans over het gelaat van den paus. Hij voelde achting voor den vurigen man, dien het ongeluk zoo hard had getroffen, hij voelde achting voor den dapperen tegenstander in hem, dien men slechts voorzichtig tot vriend kon maken. Julius overdacht in vogelvlucht zijn eigen jeugd. Was deze vrij van schuld en misdaad geweest? Was ook hij niet als bisschop van Bologna den wellust ten prooi geweest? Had ook hij niet gezwolgen, omgekocht, vijanden gehaat, politieke intrigues uitgedacht? Zou hij destijds, indien hij Cesare's macht had bezeten, anders hebben gehandeld? Had hij niet als kardinaal de steden Spoleto en Castello geplunderd? Had hij niet bijna alle inwoners laten ombrengen? O, hij moest de hand diep in eigen boezem steken, aleer hij den ongelukkige vóór zich vervloekte.
„U hebt zeker met voldoening die vertrekken in bezit genomen?" vroeg de paus zacht.
„Van de muren daalt veel droefheid op mijn geknakt hart, maar ik poog, met het goede, dat ook in die ruimten werd uitgedacht, het leed te boven te komen."
„Het goede?" vroeg de paus op eenigszins sceptischen toon. „Het wordt den mensch droef om het hart bij de gedachte, dat hij zich zeer moet inspannen, om in het leven van den verscheiden paus het goede te zoeken."
„Allerheiligste Vader, ik smeek u, mijn kinderlijke gevoelens niet te ontzien en meedoogenloos af te rekenen en de wonden te toonen, die Alexander VI Rome heeft geslagen." De hertog sprak koel, alsof hij niet de geringste aandoening voelde bij de herinnering aan zijn vader.
„Ik geloof, dat het beter is, die wonden onder den dekmantel te laten," antwoordde de paus. „Men kan jegens uw vader althans één verontschuldiging laten gelden: hij heeft u bemind en wilde zijn huis groot maken. Dat er behalve u en zijn huis nog een andere wereld bestond, die ordelijk en gelukkig wilde leven, vergat hij door deze zelfzuchtige liefde. Ik herinner me een spreuk van Pasquino: „Veel koppen, die bijten, heeft de Hydra, jouw kinderkoppen echter, Paushydra, bijten niet, maar ze verslinden Rome."
„Ja, dat is waar," zei Cesare vrijmoedig, maar de paus kon geen spijt op zijn gelaat ontdekken.
„Wat konden u Rome en de Kerk schelen?" zette de paus zijn afrekening voort. „Rome was een fraaie decoratie voor Alexanders zucht naar roem, de Kerk een bruikbaar werktuig voor uw decoreering."
„Men kan van mijns vaders vijand geen beter oordeel verwachten," zei Cesare gekwetst.

„Zou u den man, die u heeft verdreven, vriendschappelijk gezind zijn? Alexander heeft me dadelijk na zijn verkiezing, waarbij ik hem had geholpen, verstooten. Daardoor moest ik naar Frankrijk vluchten, dat ik innig haatte, en ik moest tegen mijn geweten in den koning soebatten, om uw vader af te zetten, ik haatte u, Spanjaarden, en riep de Franschen in het land." Hij zweeg. Zijn verdere gedachten omtrent de Franschen kon hij den man niet verraden, die juist een bondgenootschap met hen had aangegaan. „Reeds eenmaal heb ik u in Frankrijk de hand ter verzoening gereikt, neemt u haar nu een tweeden keer, en eerlijker dan destijds. Zie, deze handdruk is tevens een uiting van dankbaarheid" — weer glimlachte de paus bijna onmerkbaar — „want u hebt mij, zonder het te willen, een dienst bewezen."
De hertog blikte zijn heer verbaasd aan.
„U hebt de kleine tyrannen verjaagd, om een grooten in hun plaats te stellen. Ik heb nu de vrije hand en dank u voor het werk, dat u inplaats van voor u voor mij hebt gedaan. Zie, in wezen is het toch goed, dat u te rechter tijd pech hebt gehad, anders was Italië ongelukkig geweest. Want met het koningschap der Romagna zou Cesare zich niet hebben vergenoegd. Hij wilde zich zelf groot weten, niet zijn volk. Mijn roem zal niet mij, maar het vaderland, de Kerk dienen."
Cesare boog het hoofd. Hij voelde, dat deze man het recht had, eerlijk te haten, en zag nu den grond onder zijn voeten wankelen. „Het is waar, wat u zegt, allerheiligste Vader. Ik heb mij door mijn jeugd, mijn eerzucht, mijn opvoeding, mijn hartstocht laten meesleepen —"
„En door nog iets," onderbrak hem de paus. „De helft van onze successen bepaalt het geluk. U hebt veel, zeer veel geluk gehad. U hebt het geluk op een fundament van slechte daden opgebouwd, hoe zou het dan een blijvend bouwwerk kunnen zijn?"
„Mijn Sulladroom is vervlogen," zei Cesare terneergeslagen.
„Ja, u hebt vurig gedroomd," spotte de paus. „Nu moet u zoo vriendelijk zijn u met het kapitein-generaalschap der Kerk tevreden te stellen."
Cesare Borgia was diep beschaamd. Hij boog zich neer en kuste het robijnenkruis op de pantoffel van den paus. En hij bewonderde het, dat deze man, die uit een arme visschersfamilie stamde, met zulk een koninklijk gebaar grootmoedigheid wist te betrachten.
„U hebt een dochtertje buiten huwelijk — Carlotta, nietwaar?" vroeg de paus onverwachts.
„Ze heeft vlucht en ellende met mij doorstaan," knikte de hertog.
„Ik zou aan een schoone rehabiliteering van uw vernietigd huis kunnen denken. Mijn jonge neef Francesco Maria Rovere, nu dertien

jaar oud, moet stadsprefect van Rome worden. Uw dochter en hij zouden een schoon paar kunnen vormen."
Een vurig rood vloog over het gelaat van den hertog. ,,Allerheiligste Vader — deze onverdiende genade —"
,,Zal eerst vrucht dragen, als u mij bewijzen van uw dienstvaardigheid, van uw oprecht berouw hebt gegeven."
,,O overgroote genade!" riep de hertog overstelpt uit. ,,Zoo ontving eens de koning van Napels zijn vijand Lorenzo de' Medici in plaats van met zwaardhouwen met genade! O, ik wil mijn jeugd begraven, mijn verleden, alles wat ik tot nu toe ben geweest."
,,Beloof niet te veel, opdat u minder behoeft te houden."
,,Ik verzoek om een groote opdracht," zei Cesare met bedrukt hart. ,,Stuurt u mij weer naar de Romagna! Mijn Spaansche voogden houden voor mij nog altijd de burchten Forli, Cesena, Imola en vele andere bezet. Zend mij er heen en ik lever u de burchten uit, als u mij daar tot hertog benoemt."
,,Hertog der Romagna?" vroeg de paus verbaasd. ,,Steunende op dien titel zou u gemakkelijk bastions kunnen bouwen, die voor mij gevaarlijk zouden kunnen worden. Zie mij in de oogen, hertog! Hebt u met Florence onderhandeld?"
Cesare kromp ineen.
De paus rees grimmig overeind. ,,U hebt onderhandeld. Macchiavelli is bij u geweest. Florence moet u troepen geven, opdat u de Romagna gemakkelijker kunt veroveren. U hebt Michelotto met zijn legertroep in Rocca Soriana heimelijk bevel gegeven, naar Florence op te breken."
De hertog boog het hoofd. De paus had hem in 't hart gezien.
,,Achter mijn rug wilde u op uw wijze in de Romagna orde scheppen, en mijn Kerkelijken Staat in wanorde brengen!" De lippen van den grijsaard trilden van toorn. ,,Het is goed, dat dit alles vóór ons onderhoud is gebeurd. De achterbaksche bedoeling kan zoo nog worden verontschuldigd, maar het zou juist zijn geweest, wanneer u nu in uw berouw ook deze schuld nog had opgenomen. Geen hinderlagen meer, hertog! Beloof mij, u niet meer door uw eerzucht te laten meesleepen, niet meer opruiend door het land te trekken, geen veroveringsplannen meer te koesteren, maar een trouwe vazal van de Kerk te blijven."
De hertog wist, dat als hij nu weer bedrog pleegde, zijn lot was bezegeld. In de hand van dezen heer van Rome moest hij de heilige gelofte van zijn bekeering leggen. ,,Dat wil ik!" zei hij met overvloeiende warmte.
,,Nu staat het aan u, het ook te kunnen! Ga naar Livorno. Wacht

daar op de hulptroepen van Florence, snel dan met hen naar Faenza en vorm daar met hen een basis voor de verovering der — Venetiaansche steden."

De hertog straalde. Zijn eerzucht van veldheer deed zijn bloed snel stroomen. Hij zag zich aan het hoofd van nieuw gehuurde troepen over de Apennijnen trekken, hij hoorde den welkomstkreet van zijn Romagnolen, die nu opnieuw onder den druk der oude tyrannen zuchtten of de vuist van Venetië's dwingelandij in den nek voelden, en hij zag Fortuna glimlachen. Hij vergat zijn verdrag met de Franschen en den haat der Colonna's en Orsini's, en hij vergat zijn eigen hart, dat hij geloofde te hebben ontdekt in den tijd der wildste vertwijfeling.

De paus had den stralenden hertog den salvacondotto overhandigd, die hem naar Ostia en Livorno vrijgeleide zou geven.

Toen de deur zich achter Cesare had gesloten, verzonk de paus in diep gepeins. Het lot van dezen mensch ging hem aan het hart. Hij had den weg tot het geluk voor hem geëffend. Zal hij hem met een zuiver hart betreden? Wie op jou rekent, Borgia, maakt een onzekere berekening. In de nauwgezette calculatie van een koopman zou jouw post een vraagteeken krijgen. Loont het, bij het groote plan der hervorming van mijn kerkelijk rijk op jouw onfrissche kracht te rekenen? Zou het niet beter zijn, als ik, de ervaring met jou beu, den staf over je brak en je aan je verdiende lot overliet? Wij beiden hebben drang naar daden, stoutmoedige plannen, grootscheepsche gedachten. Maar ons beider wil streeft het zelfde doel na: de eerste in Rome, in Italië, in de wereld te zijn. Biedt Rome plaats voor twee zulke geesten als wij? Verweer je, hertog! Ik kan door jou niet tot schurk worden. De Roveres hebben nooit laaghartig gehandeld. Eén ding is zeker: zoodra ik je op listen en streken betrap, valt de bijl, die mijn voorzichtigheid boven je hoofd houdt. Ik heb je waarheid gegeven, geef jij mij die nu ook. Wat zelfs je vader in mij, zijn vijand, hoogachtte, was de openhartigheid. Wee jou, als je mij de waarheid, die ik je heb gegeven, met kwade munt zou betalen. Ik dank aan jou de tiara, het is waar, want je Spaansche stemmen hebben mij ten troon verheven — omdat ze niet anders konden, het volk had ze anders weggevaagd. Maar je mag van mij geen dank eischen, terwijl je den overwinnaar probeert omver te werpen. Wee jou, als je in het ongeluk niet hebt geleerd, je geluk te beheerschen!

Evviva il papa! Als klinkende vlammen golfde het door alle straten en stak alle gemoederen aan.

Het Pietersplein lag onder de gloeiende kleuren van het Zuiden. Bonte kerkvlaggen woeien boven de hoofden der dicht samengepakte

menigte, die den kroningsstoet van den paus wilde zien. Fel bliksemde, glansde en fonkelde de zee van gewaden, baretten, veeren, vlaggen, tapijten, guirlandes en wapens onder den turkooisblauwen Novemberhemel, waardoor de stille witte wolkjes als liefelijke bloemenslingers voortzweefden. De schittering der kleuren verdichtte zich voor de treden van de Sint Pieter tot een vurigen stralenkrans, want daar stonden het leger van kardinalen en prelaten, de gezanten der mogendheden, het pauselijke hof en de edelen van Rome in de kleuren hunner geslachten rondom den troonzetel van den paus, dien de plechtige bewegingen der celebreerende priesters nu eens verborgen, dan weer aan de blikken van het volk vrijgaven. Uit het binnenste der kerk klonk zacht de gezongen hymne der pauselijke knapen, gedragen door den smeltenden toon van violen en gamba's. Onder het baldakijn, door glans en licht omsponnen, zat Julius II. Nu nam de aartsdiaconus hem den bisschoppelijken mijter af en zette hem het vorstelijke regnum, de wonderbaarlijke tiara op, het schoone geschenk van keizer Constantijn aan paus Sylvester. Toen klonk de heldere stem van den diaconus, die 's pausen kroning in de woorden kleedde: „Neem de tiara aan en wees indachtig, dat gij de vader der vorsten en koningen, de bestuurder der wereld op aarde, de plaatsvervanger, van onzen Heiland Jezus Christus zijt, wiens eer en roem duren tot in alle eeuwigheid." De priesters traden ter zijde en gaven de majesteit en glorie van den paus aan het volk van Rome vrij.
Tegen den achtergrond van gouden versieringen verhief zich zijn machtige gestalte als een gezant uit goddelijke sferen. De schoone patriarchenbaard zette de eerwaardigheid van zijn verschijning luister bij, zijn oog fonkelde als van kracht en jeugd, en toen hij zich nu plechtig oprichtte, geloofde men, dat een tempel zich majestatisch in beweging zette. Daar schreed hij, het type van den daadmensch, tusschen wierook en bloemen de trap af, en menige Romein voelde reeds nu, dat deze symbolen van den vrede niet bij zijn koninklijk trotsche gestalte en houding wilden passen en dat een haag van blinkende pantsers en flitsende hellebaarden een passender omlijsting voor zijn verschijning had gevormd. Men voelde de kracht van een persoonlijkheid en zag in den gloed van deze donkere oogen den sterken wil, het pausdom anders waar te nemen dan de gestorven Baälspaap Borgia, en de geestelijke macht, die zich in het verouderde lichaam nog altijd zichtbaar manifesteerde, dwong hen allen tot vereering en droeg er toe bij, hem in een hooger licht te doen verschijnen. Deze paus mocht hun geen hemel beloven, hij scheen hun de aarde van Rome te beveiligen en te versterken.
De paus besteeg het met een scharlaken dek getooide paard, en edele jongelingen uit de huizen Orsini en Colonna hielden

de stijgbeugels voor hem.
De kroningsstoet zette zich onder het gebimbam der klokken in beweging.
Aan het hoofd leidde een page in brocaten gewaad een onbereden paard, welks gouden toomen in de zon fonkelden. Hierop volgden op witte telgangers twaalf banierdragers, die de roode jubelvanen zwaaiden, daarna ruiters, welke twee gouden Cherubijnen op de lansen droegen. Een lange rij van zwarte talaren onderbrak de pracht der kleuren. Toen kwam de zangersschool, paarsgewijs schreden plechtig de diakenen en subdiakenen, voorts de abten, bisschoppen, aartsbisschoppen, de patriarchen en kardinaalbisschoppen, de kardinaalpresbyters en -diakenen — en nu, door het geraas der juichende Romeinen begroet — Julius II. De soldatenpaus! Op witten telganger, door de Orsini's en Colonna's begroet!
Achter hem de stadsprefect, de dertienjarige knaap Francesco Maria Rovere, die zoo juist van het Fransche hof was gekomen, met het gevolg van senatoren en baronnen.
De stoet bewoog zich langzaam in de richting van de Engelenbrug, waar de Joden met hun hoofden hun hulde betuigden. De drie aartsvaders met lange staven schreden voor den opperrabbijn uit, een schralen grijsaard, die als een blinde met een stok voor zich uit tastte. Achter hem de twaalf jongelingen, die de stammen voorstelden, ieder een zilveren appel in de hand, vervolgens de vier hoogepriesters Mozes, Aäron, David en Salomo, achter hen de met bloemen versierde Pentateuch, dien vier Joden onder een baldakijn droegen, terwijl schoone meisjes rechts en links het heilige wetboek met rozen bestrooiden. Dan de knapen der synagoge, zingend en psalmodiëerend.
De pauselijke stoet hield voor de Engelenbrug stil, en de grijze rabbijn trad naar voren en overhandigde den paus het gouden wetboek, opdat deze het aanraakte en bevestigde. En Julius sprak de gebruikelijke woorden: „Wij billijken uw wet, maar wij vervloeken uw geloof en uw uitlegging, omdat Hij, van wien gij hebt gezegd, dat Hij zou komen, reeds gekomen is, onze Heer Jezus Christus." Daarop gaf hij het boek terug, en de stoet zette zich in beweging.
Een bleeke vrouw drukte zich tegen een Jodenmeisje aan, dat onder de nieuwsgierigen stond. „Heidaar, Rachel!" riep zij het meisje aan. En zij trok de Jodin aan haar kleed.
„Ach, u? Kom maar, dan ziet u alles voortreffelijk. Die schoone jongeling daar is Fabio Orsini — en die nog schoonere is de geleerde Sadoleto, die aan elken vinger een geliefde laat schommelen. En dat daar is de grimmige Giangiordano Orsini, voor dien mag Cesare Borgia op zijn hoede zijn —"
„Die daar met den berenhelm?"

„Die, ja."
Het vale, bleeke meisje huiverde in den zonneschijn. Zij drukte zich vast tegen het Jodenkind aan, dat haar de laatste dagen onderdak had verleend in de Via Azimelle, dat is de straat der ongedesemde brooden, waar de Jodin haar zaak in haarspelden dreef, wanneer zij niet met visch bij den porticus van Octavia zat. En Carmela Accolti geloofde, dat haar hart naar haar keel opsprong en het heele gevolg den angst van te worden ontdekt in haar oogen las. En zij vroeg, half verstikt door haar hartkloppingen: „Komt Cesare Borgia nu niet gauw?"
Rachel schoot in een lach. „Die is immers niet meer in Rome."
„Niet — in — Rome?" Carmela's blik werd glazig. „Waar is hij?"
„Die is naar Ostia, vanwaar hij zich naar Livorno zal inschepen. Ach, die Cesare Borgia! Wat u aan dien toch hebt gezien! Die heeft in Rome afgedaan met leven en lieven. Toch zegt men, dat hij weer hertog van de Romagna wordt. In de Fiumarra wordt het verteld, en die hebben het weer van de rijke Joden in de Via Rua, die altijd het naadje van de kous weten, die gisteren door een pauselijken kamerdienaar is aangetrokken.
„Waar is Ostia?" vroeg Carmela begeerig.
„Bij de uitmonding van den Tiber."
„Dat is zeker een groote stad, Rachel?"
„Ach, een musschennest. Ik ben er eens met mijn broer heen geweest. Maar daar ligt de vesting, die paus Julius nog als kardinaal heeft gebouwd."
„En is Cesare Borgia in die vesting?"
„Waar zou hij anders zijn?"
„Natuurlijk — waar zou hij anders zijn," zei Carmela neerslachtig.
„Kijk, daar komt de hertog van Urbino, die met de groene baret —" Maar de Jodin sprak reeds in een leegte. Want Carmela was in de menigte verdwenen.
Door de eerepoorten en triomfbogen der Romeinsche keizers trok de glinsterende reuzenworm verder. In de zon flitsten van tijd tot tijd de munten op, welke heeren der pauselijke kamer onder het volk wierpen. Door de Fora der imperators en langs het Colosseum ging de stoet naar het plein der Lateranen. Hier zette de paus zich neer en wierp drie handen vol met gouden, zilveren en koperen munten onder het volk. En het volk viel juichend op de knieën en bad voor den paus. Nu doorschreed deze het Lateraan en liet zich toen voor de kapel van den heiligen Sylvester op den antieken porfieren zetel neer, waar hem de herdersstaf en de sleutels van het Lateraan werden overhandigd. Toen omgordde men hem met een roodzijden gordel,

waarin een purperen beurs was aangebracht, die muskus en twaalf zegels van het edelste gesteente bevatte, de zinnebeelden der apostolische macht en der christelijke deugd. Nu spraken de senatoren den huldigingseed, en de kerkelijke ceremonie was ten einde.
Bij het hierop volgende banket in het Lateraansche triclinium zat de paus alleen aan een kostbare tafel, terwijl het gevolg aan andere tafels plaatsnam.
Allen gedroegen zich schuw en eerbiedig jegens den eenzamen man aan de met gouden gerei versierde tafel. De kamerheeren en prelaten wisten reeds, wat zij aan hun heer hadden. Zij zagen in hem niet de belichaming van een aan dogma's rijken, leidenden godsdienst, maar een geweldig vorst, wiens ziel door den geest van een gestreng rechterlijk ambt werd beheerscht. En kardinaal Soderini, een Florentijn, zei tegen zijn buurman, den gezant van Mantua: „Ik heb jaren geleden een preek van Savonarola gehoord, die het boek van Zacharia tot tekst had. Toen sprak hij van de beide kronen en den toekomstigen goeden, heiligen paus. Zie, deze eenzaam smullende paus draagt de trekken van het beeld, dat Savonarola zag. Maar hij zal de wereldvernieuwer met de wapens van Mars zijn. En hij zal wel twee kronen op het hoofd dragen, die van den hoogepriester en die van een koning."
Weldra werd de paus ongeduldig, want hij hield niet van het strenge ceremonieel. Hij haalde verlicht adem, toen de bisschop Burckhardt de fanfares tot opbreken liet blazen.
Bij de deur van het Lateraan trad secretaris Alidosi op hem toe, opgewonden en hijgend. Achter hem stampte het moegejaagde ros van een ijlbode op den grond.
„Berichten van den gonfaloniere?" vroeg de paus ongeduldig.
„Ja, Uwe Heiligheid. In de eerste plaats echter: Faenza is in gevaar, het dreigt door de Venetianen te worden genomen. Ze hebben hun onderhandelaars naar het slot gestuurd, en de hulpelooze slotvoogd heeft ingewilligd —"
„Dat nooit!" De voorhoofdsaderen van den paus zwollen op. Hij wenkte de nabij getreden kardinalen met een woedend gebaar weg. „Ik heb den gonfaloniere bevel gegeven, de overblijvende burchten in de Romagna uit te leveren. Heeft hij dat gedaan, dan zullen de Venetianen zich wel wachten, er nog de hand aan te slaan. Zij willen wel Cesare Borgia aanvallen, maar niet de Kerk —"
„Allerheiligste Vader," onderbrak Alidosi den paus angstig, „juist Cesare Borgia —"
„Wat is er met hem?"
„— Weigert de burchten uit te leveren."
„De gonfaloniere — weigert —?" De paus stond hoog opgericht in den porticus der Lateraankerk, een vlammende Mozes. Op zijn hoofd

straalde de tiara als een geheimzinnige sprookjesschat, uit het fijnste goud der aarde gesponnen. „Cesare Borgia — weigert — ?" Het was, alsof in zijn borst de tempel van zijn vertrouwen krakend instortte en onder de puinhoopen ook zijn eigen hart begroef. Zoo beloonde dus de hertog zijn goedheid, zijn grenzenloos vergeven en vergeten! O, nu had hij den vos in 't hart gezien, die het Spaansche bloed van zijn vader had geërfd en zijn meester in listen overtroefde. Aha, hertog, je wilt je in Ostia zelfverzekerd inschepen en op eigen gelegenheid met Florence onderhandelen, om, steunend op je trouwe burchten, de Romagna voor je zelf te veroveren? Je vergist je! meester der arglistigheid! Macchiavelli is op de hoogte en heeft gehandeld. Julius wenkte met den staf. „Alidosi!"
De jonge, slanke opperschatmeester trad naderbij.
„Nog dichter, mijn zoon, ik wil je oor hebben en niet je oog. Hoe groot is het gevolg van den gonfaloniere in Ostia?"
„Het zullen tegen de honderd man zijn."
„Dadelijk de kardinalen Soderini en Romelino met volmachten en tweehonderd lansiers naar Ostia zenden en den gonfaloniere arresteeren. Heidaar, fanfares!"
De lange tuba's deden hun maestoso over de dicht opeengedrongen menigte voor de kerk daveren. De paus begon den terugtocht naar het Vaticaan. De zon stond reeds laag, en het firmament boven de zee werd rood. Daar lag Ostia, waar de gloed van den avond over een hertogelijken droom een somber aureool scheen te weven.

Toen de kille vlagen van den nacht over den Tiber voeren, dreef een eenzame boot de zee tegemoet. Met een hart, gespannen van angst en vreugde, zat Carmela aan het roer. Zij had gemakkelijk werk, want de golven en haar hunkering voerden haar als van zelf stroomafwaarts, tot waar de Tibervesting Ostia aan de uitmonding lag. Zij had zonder omwegen een vreemd bootje aan de Ripa grande bij het Aventinum, waar de booten der visschers lagen, losgemaakt, en voer nu langs Monte Testaccio den waterkouden Novembernacht in. Van de Jodin had zij een wijden grijzen mantel met een capuchon gekregen, die haar als een pelgrim kleedde. De gouden ducaten van den kamerheer raakten reeds op, en zij leed dikwijls opzettelijk honger of, voedde zich met het afval op de markten en met zelf geplukte vruchten, om het geld zoo lang mogelijk in handen te houden.
Zij had van Rachel allerlei gebeurtenissen aan het pauselijke hof vernomen, die deze uit de tweede hand had gekregen. Zoo was er menig bericht, dat haar verminkt bereikte. Zij had van de vlucht van Parisina Mattei gehoord, van Cesare's reis naar Nepi, waarheen zij hem toen was gevolgd als een hondje zijn meester, zij had de verwar-

ring bij Paus Pius' dood meebeleefd, de bestorming van den Engelenburcht door de edelen, de verkiezing van Julius tot paus en had ook de verheffing van Cesare tot gonfaloniere der Kerk vernomen, toen zij zich onder de Slavoniërs aan de haven had verhuurd, om allerlei lasten te sjouwen, hoewel haar gezegende staat haar menigmaal pijnen veroorzaakte. Maar als de herfstschemeringen en de nachtschaduwen kwamen, luisterde zij naar het kleine, hamerende leven in haar lichaam, en het verlangen naar hem overviel haar, en zij schreide bittere tranen in haar vuile kussens, die haar legerstede in het Ghetto vormden. De onhoudbaarheid van haar tegenwoordig leven woog op haar ziel, het ongeluk en de ineenstorting van haar korte, maar zoo vurige liefde, die geen wederliefde scheen te hebben opgewekt, verscheurde haar denken en voelen, en zij verloor iederen maatstaf van haar deugd. Zij geleek een weinig op de schoone, treurende nimf Echo, die een hopelooze liefde voor Narcissus had opgevat. Als zij dan voor de gedachte terugschrikte, zich te willen verkoopen, en de purperen gloed der schaamte over haar gelaat vloog zoodra de brutale blikken van een cavalier haar troffen, verviel zij weer in een onuitsprekelijke terneergeslagenheid. Zoo was zij dikwijls heele nachten aan tranen en smart ten prooi, en indien zij wederom niet den moed vond het water in te loopen, dan was het, doordat zacht in haar hart de hoop klopte, dat eenmaal hij haar kon roepen, die haar nu had vergeten.
Menigmaal wilde zij den moed vinden, weer te keeren naar Nettuno. Maar daar wachtten haar de verschrikkingen van Colonna's wraak, daar ranselde men haar dood, haar, die Nettuno's vijand met haar hartebloed had gered. Wie zou zoo'n verraadster niet dooden?
Nu had zij tijdens den kroningsstoet gehoord, dat Cesare in Ostia was. En zij wist, wat haar te doen stond. En zij deed het in een soort mystisch-religieuze dweperij, door een donkere noodwendigheid gedreven, alsof het een strenge opdracht van den hemel was, een heilige zending, die zij slechts als een drift voelde, zonder zich rekenschap te kunnen geven van het doel dezer hondachtige trouw. En zij liep door de menschenkluwens met jagenden adem steeds de zon achterna, waarover God reeds de roode, vlammende sluiers van den avond had gelegd. Toen kwam zij in de doode ruïnenbuurt van het Circus Maximus en verder aan den Tiber. Hier wachtte zij den nacht af bij de Cloaca Maxima, toen klom zij behoedzaam aan boord van de visschersbooten en maakte een der schommelende schuitjes los. Zij wilde naar Ostia varen, want over land zou zij met haar afgematte leden slechts langzaam vooruit zijn gekomen, en in de woeste heuvels zou zij aan te veel gevaren zijn blootgetseld, daar hier de struikroovers hun schuilhoeken hadden. Eigenlijk had

zij er geen voorstelling van, wat zij in Ostia moest beginnen. Zij werd er eenvoudig heengetrokken. Zij moest hem zien, zooals toen in Nepi — om dan weer voor hem weg te loopen, uit angst, uit schaamte. Zij had zich destijds in een spleet van de kloof verborgen en daar bibberend den morgen afgewacht.
Sedert den dag, waarop zij had gehoord, dat door haar druppel bloed Cesare's leven was gered, voelde zij haar liefde voor hem van een hoogere wijding doorstroomd, en onduidelijke gedachten, door de religieus zoo hoog gespannen Zuidelijke gevoelens bewogen, verhieven zijn beeld tot dat van een held en een heilige, wiens zonden, eenmaal berouwd, door den hemel evenzeer moesten worden vergeven, als die van den heiligen Augustinus. En was het niet reeds een teeken van de afwending van het ongeluk, dat zijn leven zich weer in stijgende lijn bewoog en hem velerlei eer ten deel viel? Hij was toch op weg naar — Toen kromp zij ineen. Indien hij reeds was vertrokken? Zij moest haar doel snel bereiken. Met list en geweld zou zij in zijn sporen voortsluipen en -stooten. Zij wilde vechten, totdat zij de Romagna had bereikt.
Zoo voer zij nu op den Tiber door den kouden Novembernacht. De vlakke, onbegroeide oevers trokken als in een levenloozen droom langs haar heen, de onaantrekkelijke, lage heuvelgolvingen der Campagna, waarover nevelflarden dreven, vervaagden in de halve duisternis, die tegen den morgen iets lichter werd.
De boot dreef zonder een slag aan de riemen voort, slechts door den tragen stroom meegevoerd. Als er een schip in zicht kwam, roeide Carmela voorzichtig naar den oever, om uit te wijken. Op de zee van Nettuno had zij immers het sturen van een boot van kind af geleerd, haar armen waren gestaald, haar blik voor het water en zijn diepten was geoefend, haar bedrevenheid in de vischvangst onovertroffen, en het leven op de vrije zee had haar gehard en tegen moeilijkheden opgewassen gemaakt. Wat konden haar regen, wind, hitte, koude, duisternis schelen? De omstandigheden brachten haar niet van haar stuk, en alle voordeelen wist zij aan te wenden.
Ongehinderd dreef haar boot zoo de zee tegemoet. Zij proefde reeds het zoute water, Ostia kon niet meer ver zijn. De regenwolken werden lichter. Aschgrauw, door nevels overdekt, strekten de zoutmoerassen zich in troostelooze melancholie langs den oever uit en weldra boorden de donkere omtrekken der pijnboomen zich door de vale schemering. De prachtige, met tinnen bekroonde burcht van Rovere rees uit het grijs van den morgen op.
Carmela voelde den hamerslag van haar hart. Daar moest hij dus zijn? Te midden van zwaarmoedige wouden? Zij liet de boot vlak voor een dicht kreupelboschje aanleggen, dat zijn takken als een

kleinen koepel over het water liet hangen, en stapte aan land. Haar voeten waren als lood.
Toen scheurden de wolken. Kristalhelder blauw kwam een stuk van den Italiaanschen hemel te voorschijn. Carmela wierp zich languit met gespreide beenen op den grond en staarde naar de kanteelen van den burcht. Boven haar hoofd stond het donkere dak van een pijnboom. Het landschap herinnerde haar aan haar vaderstad Nettuno. Alleen de oneindigheid van de zee hielden de nevels nog verborgen. Carmela lag onbewegelijk, tot haar leden stijf werden. Toen kroop zij loerend als een kat naderbij. Aan het strand lagen puinhoopen, waarschijnlijk de ruïnes van het oude Ostia. Carmela keek scherp naar de muren. Zij ontwaarde nu de wachten voor de poort en op de tinnen. Zij sloop nog dichterbij, tot zij den rijweg bereikte, die naar de aanlegplaats voerde. Hier moest toch eens iemand langs komen, dien wilde zij vragen.
Haar roode rok vlamde weer in de zon, haar zwart hoofd scheen van verre een groote, vormlooze raaf, die in het gras hurkte. Maar plotseling werden haar oogleden moe, de natuur, door dezen kouden nacht overweldigd, deed weer haar rechten gelden. Carmela's hoofd zonk in het gras, de beenen had zij uit elkander gestrekt, de handen gebald, en over haar haar speelden de gouden vonken der vliegen.
Toen schrikte zij uit den droom. Er klonk een gekletter van ijzer om haar heen. Zij hoorde het dreunen van schreden.
Langs den straatweg trokken Romagnolische ruiters naar de haven van Ostia. Maar zij waren ongewapend en droegen geen helmen. Zij volgde den stoet naar de naburige aanlegplaats, waar een galei lag, waarop de ruiters hun paarden .laadden.
Nu kwam zij als een ree toegesprongen naar een ruiter, die juist het zadeltuig losmaakte. „Heidaar, landsman," zei zij onverschrokken en toch door haar eigen adem benauwd, „bent u van den hertog der Romagna Cesare Borgia ?"
Den ruiter beviel het knappe ding op het eerste gezicht. „Inderdaad, wat wil je ?"
„Den grooten hertog zien."
De soldenier had lust met haar te stoeien en greep haar bij den rok.
„Als je me een kus geeft, kan je hem zien."
„Zul je me naar hem toe brengen, landsman ?"
„Precies voor zijn voeten."
„Dan krijg je den kus, maar eerst, als ik hem heb gezien."
„De helft vooruit, zooals 't onder soldeniers gebruik is," lachte de vuile knecht.
„Dan doen we geen zaken, landsman." Ze lachte trotsch.
Toen greep hij haar pardoes beet en één, twee deed hij een zoen klap-

pen op de bruine wang. Meteen sloeg zij hem haar kleine vuist tegen het oor, zoodat hij suizebolde. „Wil je den gek met me steken?" Een paar wilde gezichten schaarden zich om haar, en men hield haar vast. Toen riep plotseling iemand uit: „Heidaar, laat los — dat is de deern van Nettuno. Ja die, die den hertog den visch — Laat los!"

Zij stoven uit elkaar. En de redder in den nood, een forsche— rijzige gezel, sprak haar aan: „Wat wil je van den hertog?"

„In naam van de Madonna der zee bezweer ik je, soldaat, breng me naar den hertog."

„Dat kan niemand van ons," antwoordde de krijgsman.

„Waarom, soldaat?"

„Hij is geen hertog meer —"

„Ben je van lotje getikt? Nu, dan naar den gonfaloniere!" beet het tongetje van Carmela hem toe.

„Hij is geen hertog en geen gonfaloniere, zeg ik je. Maar hij is een welbewaard man, ofschoon het een kunst is, den man te bewaren." Hij lachte om zijn eigen grappigheid, zoodat zijn gele tanden als maïskorrels blonken.

„Dus hij is niet hier?"

„Hij is hier en toch niet hier," schertste de knecht verder. „Als je oogen hebt, kun je hem zien, wanneer hij hier voorbijkomt, heksje."

„Gaat hij naar de Romagna?"

„Als je de laatste letters er af laat, raad je het beter."

„Gaat hij — naar Rome? Wat moet hij daar doen?" Carmela's knieën trilden.

„Ademhalen, eten, slapen. Kijk — je hebt geluk — daar komt de galei aan. Daarmee brengt een kardinaal hem naar Rome — zonder degen, zonder helm, zooals men dat noemt muisstil —"

„Is hij —"

„Zonder dat ze hem de handen hebben gebonden, heeft hij toch de handen niet vrij."

„Gevangen?" Als een angstkreet kwam het uit haar borst.

„Een schoone galei, een snelle galei, die haar ducaten waard is!"

„Landsman — ik vraag je om den hertog der Romagna —" zei Carmela, geheel verstard van ongeloof.

„En ik spreek van Cesare Borgia."

Haar oogen kregen een verschrikten glans. De ellende voer haar door merg en been. „Wie heeft dat gedaan?"

„Iemand, die drie kronen draagt, ofschoon hij slechts één hoofd heeft."

„De paus?"

„O, als mijn paarden ook zoo vlug van begrip waren!"

„Waarom is hij in arrest gesteld?"

„Omdat hij meende, dat één burcht in zijn hand beter is dan tien

burchten in de hand van den paus. Hij heeft hem beloofd ze uit te leveren, maar later beweerd, dat hij zich slechts had — versproken."
„Dus was hij trouweloos?"
„Hij is zich zelf trouw gebleven, dus was hij trouweloos. Daar komt de galei aan."
Carmela liep tot aan het water. Daar boorde zij haar blikken in het schip, dat majesteitelijk kwam aangevaren. Zij staarde de mannen aan, die aan boord waren.
Nog voor de galei uit haar oogen was verdwenen, sprong zij op, liep langs den verbluften grappenmaker heen dwars door het pijnbosch. Daar snelde zij naar den Tiber tot de plaats, waar de boot lag, maakte deze los, sprong er in en roeide met haar verzwakte armen stroomopwaarts langs den oever. Maar de kracht van het water overwon haar toch. Voor haar blikken versmolt de snelle galei tot een klein, grijs stipje. Toen stuurde zij haar boot naar den oever. Nauwelijks had haar voet den dorren grond betreden, of zij viel afgemat als een vlieg neer.

De paus stond voor het metalen praalgraf van zijn oom Sixtus IV, die twintig jaar geleden van den pauselijken troon in den grafkelder van Sint Pieter was afgedaald. Te midden van allegorische figuren, de vrije kunsten voorstellend, rustte de gebeeldbouwde gestalte van den machtigen Sixtus. Hij was immers de beschermer van schoone kunsten en wetenschappen geweest, de vernieuwer der prachtige bibliotheek van Nicolaas V en de groote bouwheer van Rome. Zoo groeide de eik van de Roveres voor den geest van den peinzenden paus hemelwaarts en spreidde zijn takken zegenend over de wereld van Rome. En hij dacht aan de liefde, die zijn oom hem had betoond, maar ook aan de zondige uren van zijn eigen kardinaalstijd, vooral aan de vrouw, die hij eens had bemind en die reeds was gestorven, een zekere Lucrezia Montefalco, die hem een wonderschoone dochter Felice had geschonken, welke nu bij zijn zuster in Savona werd opgevoed. Ook aan zijn vaderland Savona dacht hij en aan den roem van zijn landslieden, de Genueezen. Ja, hij was er altijd trotsch op geweest, een Genuees te zijn. Het was wel mogelijk, dat uit deze Genueesche vaderlandsliefde zijn haat tegen Venetië was geboren, dat met Genua altijd in een wedkamp ter zee was gewikkeld.
Ook aan dezen haat dacht hij nu. Dit Venetië was gevaarlijker dan de laatste gebarsten zuil van het huis Borgia. Hij wilde de geheele Oostelijke kust van Italië hebben. Voor het praalgraf van zijn oom zwoer hij, Venetië de plaats te wijzen, die het naar zijn meening toekwam.
Zijn secretaris Sigismondo Conti trad uit de schaduw van een zuil

te voorschijn, een leerling van Pomponius Laetus, die alle kunstenaars en geleerden van Rome tot vriend had.
„Wat wilt u, vriend?" vroeg de paus.
„De lijst van de te benoemen kardinalen," zei Conti.
„Dan gaan we maar!" Hij liep door de verbindingsgang naar het Vaticaan.
In zijn kamer zette hij zich aan de kleine tafel waarop niets dan een glas water stond, en liet zich de lijst geven. Twee Roveres openden de rij. Clemente Grosso en Galeotto, de laatste nog bijna een jongeling, maar reeds bisschop van Lucca, de zoon van 's pausen lievelingszuster Lucchina. Julius hield veel van dezen jongeling en overlaadde hem met eer en waardigheden. Voorts stonden er nog zeven namen op de lijst. Maar Julius fronste het voorhoofd. „Ik wil niet als Alexander meteen een pauwenstaart van nieuwe kardinalen achter mij aansleepen. Ze moeten leeren geduld te hebben, de jonge heeren, en eerst laten zien wie ze zijn. Schrijf op: benoemd zullen worden Galeotto en Clemente Grosso Rovere, François Guillaume van Clermont en Juan de Zuniga. Zoo hebben Italië, Frankrijk en Spanje allemaal een brokje.Zijn de versterkingen voor de burchten van Colonna klaar?"
„Ja," zei de doortastende Conti.
„Is de hertog van Urbino al vertrokken?"
„Ja."
„Heeft hij Cesare Borgia gesproken?"
Conti knikte. „De samenkomst heeft in de zaal der heiligenlevens plaatsgevonden. Urbino hief den knielenden Borgia op, die zijn vader vervloekte, dat men het in de kamer daarnaast kon hooren. Cesare Borgia vroeg den hertog van Urbino deemoedig om vergiffenis."
„En heeft hij hem die gegeven?"
„Ja."
„Dat is veel. Borgia zal nu eindelijk eens moeten leeren, klein te worden. Hij blijft in het Vaticaan bewaakt en gadegeslagen, tot ik merk, dat hij ongevaarlijk is."
Conti boog het hoofd. „Allerheiligste Vader, dan vrees ik, dat we de wachten niet kunnen terugtrekken voor Cesare Borgia heeft opgehouden te leven."
„Acht u hem zoo gevaarlijk?"
„De hertog draagt een arsenaal van listen in zijn hart. Urbino en Orsini geven daarom den dringen raad — o, ik durf het niet uit te spreken. —"
De paus sloeg met de witte vuist op de tafel. „Men wil dus, dat ik het moordrégime van den ouden Satan voortzet? Ik vraag u, Conti, wie de beste heerscher is: hij, die zich aan kleinzielige wraak overgeeft of hij, die vorstelijke grootmoedigheid betracht? Julius zou

met de vernietiging van Cesare de wereld verademing schenken, maar zich zelf tot moordenaar maken. Neen, mij is het genoeg, den booswicht tot berouw te brengen, want ik geloof nog altijd niet aan de weigering van den hertog, mij de burchten uit te leveren. Dat ik hem liet gevangen nemen, gebeurde, omdat Frankrijks schepen gevaarlijk dichtbij waren en ik moest vreezen, dat de zwakke hertog met de Franschen een pact kon sluiten, om mij in de Romagna te beoorlogen. En haal hem nu hier — of neen, laat eerst mijn neven binnen."
In het volgende oogenblik stonden de jonge epheben Galeotto en Francesco Maria Rovere voor den paus. Zij wierpen zich aan de voeten van den paus neer. Hij hief hen zacht op, nadat hij hun de met een robijn getooiden wijsvinger ten kus had gereikt.
„Je komt uit Padua, Galeotto, op je voorhoofd staat de ernst van de studie geschreven. Je hebt weinig geboemeld. Ik hoop, dat je niet op de gedachte komt, als kardinaal in te halen, wat je als scholier hebt verzuimd."
„Allerheiligste Vader," glimlachte de jongeling verlegen.
„Anders zou het waarachtig beter zijn, dat je nog gauw een paar uren doodsloeg in de armen van liederlijke deernen, opdat je toch iets er van hebt geproefd. Je hebt een ernstig beroep, je bent ridder en priester tegelijk, want ik benoem je tot kardinaal van San Pietro in Vincoli."
Galeotto Rovere trilde van vreugde en dankbaarheid. Het was de titelkerk, die eens aan den paus zelf was verleend.
„Je zult je in de deugd moeten oefenen, opdat je voor anderen een voorbeeld kunt zijn. Wij, Roveres, moeten veel doen, om de schandvlek op het gelaat der Kerk en van het pausdom af te wisschen. Waar jullie dwalen, zullen wijze raadgevers jullie op den juisten weg brengen. Jij, Francesco Maria, zult eens de erfenis van Guidobaldo van Urbino aanvaarden. Jij, Galeotto, wordt kardinaal. Ik waarschuw jullie als nepoten van den paus niet meer te begeeren dan jullie toegewezen krijgen. Men zal van Julius niet mogen zeggen, dat hij de gunstelingenheerschappij als erfenis van zijn voorgangers heeft overgenomen. Jullie moeten trouwens nauwkeurig studie maken van het wanbeheer der Borgia's, opdat jullie weten hoe het niet moet."
De neven waren diep onder den indruk. In 't bijzonder, toen hij hen nu heenzond met de woorden: „Niemand vrage mij, hoe ik wil regeeren; maar als ik dood ben, vraag dan: wat is hij geweest? God geve, dat mijn leven een schoon antwoord daarop mag zijn."
De doordringende blik van den grijsaard volgde de jongelingen tot de deur. Toen deze achter hen was gesloten, trad Conti weer binnen.
„Roep hertog Cesare Borgia."
Door twee officieren bewaakt, stond de hertog voor den paus, die

dadelijk het militaire geleide heenzond. Cesare Borgia was bleek en houdingloos. Hij achtte zich niet schuldig, en de gevangenneming aan boord van het Fransche schip had al zijn vertrouwen in Julius gedood. Cesare wilde neerknielen en 's pausen hand nemen.

De grijsaard echter onttrok hem den vinger met een gevoel van walging. „U eert mij niet, waarom wilt u dan mijn hand kussen?"

„Er moet een boos gesternte boven mijn hoofd zweven, allerheiligste Vader," stamelde de hertog. „Men maakt het mij moeilijk, dankbaar te zijn. Uwe Heiligheid beval mij —"

„De laatste burchten uit te leveren, Forli, Imola, Cesena," zei de paus met rechterlijke nadrukkelijkheid.

Cesare was verbaasd. „Zoo luidde het aanvankelijk niet," waagde hij tegen te spreken.

„Hertog!" barstte de woedend geworden paus uit en de knokkels van zijn vuist sloegen op het marmeren tafelblad. Maar reeds in het volgende oogenblik had hij spijt van zijn uitval. „Hoe luidde mijn opdracht dan?" vroeg hij met moeizaam bedwongen toorn.

„Steunende op mijn burchten met de hulp van Florence de geroofde steden der Venetianen terug te veroveren."

De paus haalde hoorbaar adem. „Ja, ja, dat was inderdaad mijn opdracht. Maar als het was gebeurd, zoudt u mij de burchten —"

„Als het was gebeurd! Maar het was nog niet gebeurd. En daarom weigerde ik den pauselijken gezant aan boord van de Fransche galei mijn burchten."

„En als er nu omstandigheden tusschen waren gekomen, die mij, uw heer, dwongen, de overgave vroeger te zien plaatsvinden? Ben ik verplicht, mijn kapiteins rekenschap te geven van de ontwikkeling van het weefsel van mijn politiek in mijn hoofd? U hebt te gehoorzamen, als banierdrager der Kerk. En indien het slechts een list zou zijn geweest, om uw veranderd gemoed op de proef te stellen, om te constateeren, of Cesare Borgia in open zee nog even gehoorzaam denkt als kort geleden in het Vaticaan, dan moet ik die list voor mijn geweten verantwoorden en niet voor u."

„Ik wist niet, dat list —"

„Het was geen list. Maar de ervaring gaf mij het recht tot voorzichtigheid. Zou u al ver buitengaats onder de bescherming der Fransche schepen zijn geweest, dan had u met uw gegeven woord den spot gedreven en mij nooit de burchten uitgeleverd. Maar zoo heb ik den voortvluchtigen vos nog bij den staart gevangen."

„Bij God, dat komt onverwacht voor mij," zei de hertog verbleekend.

„De redenen zult u hooren. Venetië wil op 't oogenblik den strijd om de Venetiaansche steden opgeven, zoodra het weer zwart op wit heeft dat Cesare Borgia niet meer heer van de burchten is, want

het vreest niet den paus, maar u. Daarom, om bloedvergieten te vermijden, beval ik u de onmiddellijke overgave."
Cesare Borgia liet het hoofd zinken. In zijn gemoed brak een laatste hoop in stukken. Hij hoopte immers, dat de paus hem de steden in leen zou geven. Nu echter viel ook deze hoop weg, en hij was slechts een armzalige condottiere van den paus geworden. De waan, nog eenmaal de wereld voor zijn grootheid te zien sidderen, vervluchtigde. Hij zou dus niet eens meer de Romagna in trekken, niet meer afscheid mogen nemen van zijn trouwe Romagnolische gardesoldaten en Spaansche burchtvoogden.
Zoo staken de beide grootste geesten van Rome elkander hun wederzijdsch wantrouwen in 't hart. En zoo gaf Cesare Borgia het samenspel op, want hij, dat verborg hij zich niet meer, was de zwakste. Met een stem, die als een gebroken klokkentoon klonk, zei hij: „Ik zal de sloten overgeven."
„Ik dank u, dat u vrijwillig doet, waartoe u anders de macht van mijn ambt had moeten dwingen. En uw burchten — wacht, ik wil geduldig zijn —, binnen veertien dagen moet u ze mij overgeven. Ik zend boden aan de voogden, opdat ze volgens uw wil handelen."
Cesare maakte een buiging. Maar in zijn hart was een diepe wonde. De paus reikte hem de hand voor den afscheidskus.
Aan de deur verzocht de hertog nog: „Sta mij toe, dat een van mijn vertrouwelingen uw boden begeleidt, want het zou niet onmogelijk zijn, dat een van mijn voogden weigert, den burcht over te geven."
„Hebt u zooveel vertrouwen in de trouw?" vroeg de paus verwonderd.
„Het is waar, maar ik geloof nog altijd aan wonderen," antwoordde Cesare met een smartelijken blik.

De Adventvrede lag over de stad. Uit het Sabijnsche land daalden de herders naar Rome af en bliezen op de zampogna de heilige liederen. Het was de viering der novene, die het Christuskind gold. Op de hoeken van de straten stonden de schooierige zampognari en om hen heen de Romeinsche jongens, die het Kerstlied meezongen. „Sint Jozef lei den beitel neer, Maria wacht zijn hulp zoozeer, er ligt een kindje in haar arm, zij dekt het met huiden en stroo heel warm. O Jezus, o Maria, gij! Hoort, menschen, hoort, komt naderbij."
Door de straten voer de koude tramontana en joeg den winterschen adem van de Apennijnen door de stad. Maar er viel geen sneeuw in Rome. Slechts de Campagna bevroor in haar troosteloos, bruin kleed. In deze sombere Kerstdagen ging het wonder in vervulling, waaraan Cesare nog steeds geloofde. Toen de bode van den paus met het bevel tot overgave van Cesena daar aankwam, liet de voogd Marades hem zonder plichtplegingen opknoopen.

De paus schuimbekte. Het heele Vaticaan geraakte in opwinding. Nog den volgenden dag liet de paus den hertog in den Engelenburcht werpen, want hij hield hem voor den schuldige.
Door Rome snelden nu de geruchten. Het heette, dat Cesare was opgeknoopt, de paus rustte een legertroep uit, om de burchten te belegeren.
Cesare was volkomen gebroken. Hij wist zich weer onschuldig, want de voogd had werkelijk in ongekende vazallentrouw gehandeld en den onderhandelaar van den paus een oorvijg gegeven, voor hij hem liet ophangen. De smaad van een overgave aan den paus scheen hem zoo groot, dat hij er de voorkeur aan gaf, te worden geradbraakt, liever dan de burchten uit te leveren. Het schriftelijke bevel van Cesare beschouwde hij als een vervalsching en wierp het den bode in het gezicht.
Cesare was door de overgroote trouw van den vazal ontroerd. Hij, die zelf nooit trouw was gebleven, zag zich wederom door trouw in het hart getroffen. Marades kwam naar Rome, maar gevangen en gebonden, want hij had zich als een razende verzet. De Engelenburcht opende zijn poort voor hem.
Juist toen het jaar ten einde liep, bereikte Rome een bericht, dat de vreugde hoog deed oplaaien: de gehate Franschen waren door de Spanjaarden bij Sujo aan den Liris verslagen. En op nieuwjaarsdag viel Gaeta in handen van den Spaanschen veldheer Gansalvo de Cordova. De Fransche legermassa stroomde langs Rome naar de Apennijnen. Gonsalvo werd door zijn koning Ferdinand tot onderkoning van Napels benoemd.
De paus, die eens als kardinaal de Franschen in het land had gehaald, verheugde zich nu over hun val. Zij waren voor hem de barbaren geworden, die waren gekomen, om Italië te beheerschen. Spanje echter, dat wist Julius, was gemakkelijker te voldoen, wan het had althans niet zooals Frankrijk aspiraties in het Milaneesche gebied.
Julius liet den val van Frankrijk aan zijn gevangen hertog in den Engelenburcht melden. Het was hem een voldoening, den vernederden Cesare Borgia, die zich met Frankrijk zoo nauw had verbonden, nog dieper te zien vernederd.
De hertog ontving het bericht met gelatenheid. Hij liet zijn vertrouwden kardinaal Sanseverino komen, die hem vrij mocht bezoeken, en wierp zich aan zijn hart.
„Frankrijk heeft in Napels afgedaan," zei hij met gebogen hoofd.
„Gonsalvo staat voor de tweede maal aan den Liris," zei de kardinaal.
„Heeft de paus mijn verzoek, naar het Vaticaan te verhuizen, van de hand gewezen?"
„Neen — hij is immers zeer goedig. U zult aan het eind van

deze maand uw oude kamers kunnen betrekken, als u belooft —"
„Alweer de burchten?"
„Zijne Heiligheid is geduldig —"
Cesare wierp het hoofd vertwijfeld in de handen. „Hoe lang moet die kwelling nog duren, Sanseverino? Wat zal de paus besluiten? Moet ik eeuwig zijn gevangene blijven? Laat hij mij de vrijheid geven, den ademtocht van den vrijen Romein. O, wie kon zoo dwaas zijn, den gevallen Borgia te achten, te beminnen, te —"
Hij hield plotseling op. Een vage herinnering trok door zijn hoofd. De ellende der laatste weken had hem vergeetachtig, de opwinding ziek gemaakt. Wel had het meisje van Nettuno door zijn droomen gespookt, en in menig schemeruur was zij zijn geweten binnengedrongen, maar al te lang gaf het leven rondom hem niet den tijd tot het koesteren van weemoedige gedachten om zijn vergane, verstomde liefde. Een ruiter, dien hij eens in beteren tijd naar Nettuno had gestuurd, berichtte, dat het meisje van daar was ontvlucht, men wist niet waarheen. Met welk een onrust trok zij misschien de wereld door, ja misschien leefde zij niet meer en was aan de woede van een vijand der Borgia's ten offer gevallen. Hij wist immers niet, dat hij in Ostia zoo dicht langs haar luid kloppend hart heen was getrokken, en hij wist ook niet, dat in de laatste nachten om den Engelenburcht een schaduw had geslopen, een schaduw met echte menschenoogen, die bijna blind geschreid waren van kommer en liefde.
Cesare greep de hand van den kardinaal. „Herinnert u zich het meisje, dat in Nettuno den visch —"
Sanseverino schoot overeind. „Ach ja, het was een engel van schoonheid. Zij was het immers ook, die gewillig haar bloed offerde —"
„De zoete druppel rust hier in mijn ring onder den robijn. Plaats u als wachter met uw zwaard zooals een Cherub voor het paradijs, en laat niemand toe, die dezen ring begeert. Weet niemand iets van haar?"
„Niemand, heer."
„Heeft de wind haar weggevoerd, de zee haar verzwolgen, de haat haar vermoord? O, was ik nog Cesare Borgia, ik liet alle oceanen afzoeken, om dat visschersmeisje te vinden. Zie je, Sanseverino, nog één ding wilde ik weten, eer het met mij afloopt: of die Carmela Accolti nog van mij houdt, niet meer van den hertog Borgia. Luister, kardinaal, u zoudt mij een vriendendienst kunnen bewijzen. Zoek het bruine visscherskind voor mij, zoek het met trouw, gewillig hart."
„En als ik haar heb gevonden, Hoogheid?"
„Zorg dan voor haar levensonderhoud. Breng haar naar Frankrijk, naar mijn arm hertogdom, als ik niet meer in leven —" Zijn hart, dat langzaam leegbloedde, kromp ineen.
„O, heer, wat zijn dat voor gedachten!" zei de kardinaal geërgerd.

„Ach, kom toch, dat is een streek van het noodlot, dat er behagen in schept, den mensch van tijd tot tijd te toonen, wie baas is."

„Ik ben in de hand van een paus, wier zwaarte nog niemand kent." Plotseling huiverde Cesare. „Sanseverino — als ik het wel bedenk, geeft God me een uitweg."

„Hij zal u er meer dan één toonen, als de nood het hoogst is."

„Neen, neen, ik moet nu toeslaan, eer het te laat is. Je zegt, dat Frankrijk uit Napels is verdreven, en Spanje overwinnaar is gebleven —"

„En het zal weldra zijn banier ook in Sicilië laten wapperen."

Cesare sprong op en pakte den kardinaal bij de schouders. „Ik plaats mij onder de bescherming van Spanje, Ferdinand zal mij, den halven Spanjaard, niet terugstooten, hij zal mij de eer bewijzen, die deze paus mij onthoudt. O, nu wordt het licht in mij, en Spanje zal den bekeerling met open armen ontvangen."

„Vertrouw de Spanjaarden niet," waarschuwde de kardinaal met gefronst voorhoofd. „Uw kardinalen zijn trouw, maar wie staat borg voor hen, die ver van Italië hun draden spinnen?"

Cesare zag hem verwonderd aan. „Kardinaal, u bent geen menschenkenner. Hoe zou iemand mijn vijand zijn, dien ik nooit heb beleedigd, nooit getrapt, dien eens mijn vader met kerkelijke genade heeft overladen —"

„Uw vader is dood en Ferdinand leeft," zei Sanseverino met een weemoedigen glimlach. „De dooden worden door de levenden zeer diep begraven."

„Cassandra, die je bent! Ik vertrouw op mijn gesternte, dat slechts door de wolken der jaloezie wordt bedekt, maar nooit uitgedoofd." Met trillende lippen trad hij op den vriend toe en schudde hem dooreen. „Bezorg me een paard, een schip, een muildier, koop de wacht om —"

„Spreek zacht, hertog — men zou —"

Er werd op de deur geklopt. Een pauselijke commissaris trad binnen. Sanseverino maakte een vormelijke buiging voor den hertog en verliet de kamer.

„Groet en zegen van Zijne Heiligheid," zei de commissaris. „U wilt wel zoo genadig zijn, dit schrijven te lezen."

Cesare nam den brief in ontvangst, die het pauselijke zegel droeg. En hij bedacht, dat brieven ten tijde der Borgia's een vreeselijk wapen waren. Indien ook deze brief was vergiftigd?

„Aan den hertog van Valentinois. Maakt u in de eerstkomende dagen gereed, om naar Ostia te reizen. U zult daar onder bewaking van kardinaal Carvajal zoo lang verblijven, tot de burchten Forli en Cesena zijn overgegeven. Ik heb er nieuwe onderhandelaars heengestuurd. Zijn de burchten in den loop van veertien dagen niet overgegeven, dan zult u de muren van den Engelenburcht niet meer ver-

laten, die u opnieuw zullen opnemen. In het tegenovergestelde geval echter moogt u in vrijheid de stad kiezen, waar u van zins bent, u vreedzaam te vestigen. Uw steeds genadige Julius II. Pontifex maximus, knecht der knechten Gods."
De hertog greep naar zijn voorhoofd. Was dit een droom? Werkelijkheid? Of wenkte hem een val? Kon zulk een genade zonder eenige reden over hem komen?
Met van hoop vervulde oogen glimlachte hij naar het rozenroode afscheid van het schoone gesternte. Toen keek hij in de vorstelijke cel rond. Het was dezelfde, waarin eens op bevel der Borgia's kardinaal Giambattista Orsini was vergiftigd. En vroeger had hij in het Vaticaan de kamer moeten bewonen, waarin hij eens den ongelukkigen hertog van Bisceglia had vermoord. Waar hij ook kwam, overal omwoei hem de spookachtige adem der door hem gedoode menschen.

Over den Laurentinische wouden ten Zuiden van Ostia lag de avondgloed. Reeds maakte zich daaruit de bleeke schoonheid van Venus los, die weldra in de diepte van den horizont verdween.
Daar waar het bosch aan de zee grensde en de golven het roode zand der Maremmen overstroomden en tot modder maakten, stond, onder de beschutting van een altijd groenen eik een vervallen hut, over welker half vermolmde binten het purperroode mos woekerde. In de hut hing de muffe lucht van verdroogd maïsloof, dat, door spinnewebben bedekt, tegen een muur was opgetast. Voor de hut brandde een vuur, waarboven de vischpan hing. De olie siste en dampte. Carmela had deze met verschillende andere dingen bij een boerin bemachtigd, die verder naar het Zuiden in een Saracenentoren aan zee woonde.
Het meisje, met de hulpelooze trouw in het hart, woonde sedert een maand in deze eenzame hut. De lente was inmiddels door het moeras getrokken, over het zeeslot Ostia, waar Cesare Borgia weer gevangen zat, voeren de lentestormen en zij knakten in de pijnbosschen donkere takken en zongen tot in de eiken, die om de hut stonden, hun wild lied. Carmela had eenmaal het gevaar geloopen, door een paar visschers uit Nettuno, die om de een of andere reden naar Rome waren gegaan, te worden gesteenigd. Men had haar spoor dus ontdekt en zij was haar leven niet meer zeker. Misschien werd het reeds in Nettuno verteld: de deerne van Cesare Borgia is in Rome, ga er heen en dood haar. Toen begon haar de grond onder de voeten te warm te worden. Den volgenden morgen hoorde zij het: twee dagen geleden was Cesare Borgia onopgemerkt, slechts door enkele dienaars vergezeld, in een bark aan de Ripetta gestapt, en gevolgd door de wachtbooten van kardinaal Carvajal, naar Ostia gevaren. Zonder zich een oogenblik te

bedenken, stal Carmela weer een boot en voer voor den tweeden keer den Tiber af naar den burcht, waarheen de wilde klop van haar hart uitging.

Daar zwierf zij dagenlang in het pijnbosch rond. Haar Nettuner gewaad was reeds zwaar gestopt en hersteld, maar haar roode rok vlamde nog steeds, en om haar beenen spanden de kousen uit geitenwol, het bovenlichaam bedekte een grijs linnen hemd, en op het scharlaken keurslijf prijkte nog altijd een felkleurige bloem. Carmela vond spoedig het geheel verlaten optrekje, dat waarschijnlijk eenmaal aan strandroovers had behoord, aan den zoom van het eikenbosch, vlak bij het water. Wijd en zijd was geen menschelijke nederzetting te bekennen, naar het Noorden lag tusschen haar hut en den burcht zelfs geen vlek, en zij moest een uur loopen, om den burcht te bereiken. Naar het Zuiden was het een kwartier gaans tot den vervallen Saracenentoren, waar de boerin woonde, die een paar olijfboomen en een visscherijbedrijfje had, waarbij haar zoon haar hielp, een jonge, schuwe knaap met goede oogen, die veel boodschappen voor Carmela deed, verder echter den heelen dag op zee over de netten lag gebogen. De jongen deed Carmela even aan Landi denken, hoewel laatstgenoemde veel ouder was. Ook had Agostino Barri, zooals de jongen heette, een vredelievender temperament. Hij bloosde snel als een meisje, en men kon slechts weinig woorden uit hem loskrijgen. Maar de jongen scheen Carmela genegen te zijn. Na nauwelijks veertien dagen had zij met hem een nuttige vriendschap gesloten, hij ving visch voor haar, maakte hout voor haar klaar en zorgde voor allerlei kleinigheden. Weldra merkte zij echter, dat haar oogen den goeden knaap, op wiens bovenlip nauwelijks de eerste nestharen zichtbaar waren, hadden betooverd. Hij leed aan de koorts, die in de kuststreek, waar de moeraswouden lagen, veel slachtoffers eischte. Zijn schuwheid en ziekelijkheid ontroerden het meisje, en zijn diepliggende oogen deden haar pijn tot in de ziel.

Carmela had zich bij het ontwaken van de lente wonderlijk versterkt gevoeld. Haar in de breedte uitgegroeid lichaam was nog schooner en vrouwelijker geworden, haar huid was als fluweel en vlekkeloos gebleven, haar wangen waren licht blozend en vol, haar heupen sterk en haar borsten zwaar.Nu voelde zij, dat haar uur weldra zou komen. Een bijna ziekelijk toegenomen verlangen naar den man, die de schuld er van was, dreef haar nu steeds weer naar zijn nabijheid, zonder dat zij den moed kon vinden, zich aan hem te vertoonen. Hoe meer de tijd van de bevalling naderde, des te vrijer werd het haar om 't hart. Zij voelde zich onuitsprekelijk gelukkig bij de gedachte, een kind van den hertog het leven te mogen schenken. En toch moest deze vorstelijke geboorte in de armzalige omgeving van een door rook zwart be-

slagen hutje plaats vinden, in de wildernis van het moeras, waar de zee en de wind en het bosch hun wilde en zachte melodieën lieten ruischen. Op dezen avond voelde zij den zachten gloed van de lente in al haar leden. Zij at met smaak haar makreel en wierp van tijd tot tijd een blik naar de zee, waar in de verte de eenzame boot van Agostino dreef. Het voorjaar schoot welig op uit de warreling der slingerplanten van het moeras en verguldde met zijn bloesems de giftige dampen, die reeds uit de vochtige aarde opstegen, om geluidloos hun nachtelijke sluierdansen om de stammen en wortels te volvoeren.

De zon doofde uit boven de zee. Haar rood zette het water aan den horizont in gloed. De Saracenentoren werd omsponnen door het goud, zoodat het zwarte muurwerk er als een van binnen gloeiende reusachtige topaas uitzag.

Daarop richtte Carmela haar blik. Zij wist, dat haar tijd werd vervuld. In spanning wachtte zij op de boot, die haar in dit uur gewoonlijk voorbijvoer. Nu naderde het vaartuig, en zij herkende de gestalte van Agostino. „Keer om en haal je moeder," riep zij hem over het water toe. „Zeg, dat het zoover is." Zij voelde met het natuurlijke moeder-instinct, dat zij zonder angst het groote uur kon afwachten. Alleen wenschte zij een menschelijk wezen om zich heen, opdat zij niet hulpeloos als een dier zou moeten baren. De boerin was een goedhartig schepsel, door haar man verlaten, die een paar jaar geleden in Lombardije was gestorven.

Toen de zon reeds onder was, kwam de vroedvrouw Luigia Barri aangeroeid. Door haar corpulentie kon zij slechts met Agostino's hulp uit de boot komen, zij waggelde door het zand op de hut toe en streek zich het reeds half vergrijsde haar uit het voorhoofd, om beter te kunnen zien. Agostino bleef in de boot hurken en staarde nieuwsgierig en vol kinderlijke schuwheid naar de deur van de hut, die werd gesloten en waarachter het wonder der levenswording zou gebeuren. De jongen wist alles en voelde een oneindige pijn in zijn hart. Hij hoorde het steunen uit de hut en hij zou lust gehad hebben, te hulp te snellen, indien hij zich niet had geschaamd. Hij kroop aan land en bleef vol spanning achter een eikenstomp stilstaan.

Toen lag de donkerblauwe zeenacht achter zijn rug, en de maan steeg boven het sombere moeraswoud op. Verweg in de schemerende diepte vlamde het eenzame licht van een varende bark. En de sterren schitterden boven de zacht bewogen zee, en de golven droegen de smartelijke kreten der jonge moeder naar de stille, gevoellooze verten.

En heel dichtbij zat iemand bij kaarsenschijnsel in de afgeschoten kamer op den burcht van Ostia en begroef zijn geest in vruchtelooze plannen, die naar de vrijheid lonkten. En de man had er geen vermoeden van dat op een schot afstand van hem de vrouw, waarover

hij vandaag urenlang had gepeinsd als over een schoon droombeeld, onder smarten en in liefde baarde. Ja hem, den trouwelooze, bleef een mensch in smarten trouw.
Toen de nacht vervuld was van licht, het oeverzand zacht opblonk en zee en moeras door zilver lagen oversponnen, trokken wilde ganzen naar het Noorden, en zij hielden plotseling boven de eenzame hut aan het strand stil, en de helpster Luigia, die bij de deur zat, hoorde het zachte, snaterende geroep der vogels en zag op. Toen echter blikte zij weer naar het kleine menschenkind, dat op haar schoot lag, in lompen gehuld. „Ei, ei," fluisterde zij met den mond vlakbij het kleine, spartelende, lichaampje: „zul je ganzenhoeder worden?"
En aan het strand staande ving Agostino visschen in den maneschijn. En zijn oog straalde van geluk, omdat alles goed was afgeloopen. Iedere keer, als hij het net ophaalde, wierp hij met een kreet van vreugde de heele vangst in de lucht en schonk den gevangenen het leven. En dat beteekende bij hem heel wat.
Zoo werd een kind van een hertog onder een sterrennacht in een armzalige hut geboren.
En nu kwamen dagen vol van overstroomende moedervreugde. De kleine knaap had rechte, schoone leden en was zeer sterk. Carmela wist wel, aan wien hij dat had te danken. Als zij voor de hut zat, fluisterde de zeewind haar woorden in, die haar als een boodschap klonken: Carmela! Carmela! Ik denk aan je! Door mijn liefde heb je een kind gebaard. En zij antwoordde den wind, als door een droom verward: Ik heb het lief, zooals ik jou heb liefgehad, en we zullen er ons doorslaan, en de zee zal ons voeden. En als de hunkering haar borst tot berstens toe verwijdde, gebeurde het wel, dat zij zijn naam door het gebruis der golven riep Cesare Borgia! Kom! kom! ik heb je een zoon geschonken, en er is niemand, die zijn oogappel behoedt. Ik ben voortvluchtig als jij, ik ben vervolgd als jij, en zonder tranen heb ik de vreugden der wereld afgezworen, omdat het geluk van jouw omarming nog in mijn hart brandt.
Toen drukte zij den knaap tegen zich aan en verzonk in de heilige onschuld van zijn blauwe oogen. En zij verjoeg, als het kind in het zand lag, de muskieten en waterspinnen of lachte door zijn levenslustig geschrei heen. Zoo lag zij aan het strand, tot het Angelusgelui van de kleine kathedraal Santa Aurea in Ostia tot haar doordrong.
Er waren schoone lentedagen aangebroken. De zon deed mild haar stralenden rijkdom uitstroomen en spon een gouden tapijt over het zand, en de witte wolken sprenkelden het met hun schaduwen tot een langzaam vervagend patroon.
Carmela leefde als in een droom. In zacht gepeins was haar wezen

verzonken, en het eentonige verloop der dagen droeg veel tot haar innerlijke versterking bij. De vroedvrouw Luigia hielp haar, zoo vaak zij tijd had, en Agostino stelde zwijgend zijn zwakke armen tot haar beschikking, indien er iets moest worden getimmerd of gehamerd. Ook ging hij steeds bij de wachten informeeren of Cesare Borgia nog in den burcht zat.

Als hij dan met de blijde tijding terugkwam, vielen heete druppels, tranen van geluk, over haar gebruinde wangen.

De aanhankelijkheid van Agostino roerde Carmela tot in de ziel. Zij zou hem graag met een kus van dank hebben beloond, maar zij had het slechts met verraderlijk hart kunnen doen. Daarom gaf zij hem geen hoop, en de bescheiden jongen verdroeg het medelijden geduldig. Innerlijk echter leed hij zeer, hij sliep niet, hij zwierf den heelen dag op zee, zoodat hij haar hut kon zien, en de verliefde gedachten zwermden om hem heen als hinderlijke vliegen. Op zijn gezondheid lette hij niet meer. Als de zon naar de kim daalde, gistten de bovenste moeraslagen en verwerkten hun sappen tot gif. Dit zoog de jongen met zijn zwakke longen in, als hij aan den boschrand lag en elk van haar bewegingen bespiedde.

En toen kwam weer de dag, waarop zij voor het eerst zelf naar Ostia kon gaan. Als een spionne sloop zij om de machtige muren, tot de zon verzonk. En zij vernam van een soldenier, dat Cesare er nog was. Toen ging zij diep gelukkig, het kind op den arm, door de schaduwbanen der schemering huiswaarts, naar de armelijkheid der capanna. Elken dag ging zij er zoo één, twee keer heen, om haar hart gerust te stellen.

En op een avond zag Carmela, spiedend voor den burcht staande, dat er geen wachten meer waren. Haar hart kromp ineen. Door haar leden huiverde namelooze angst. En zij sleepte zich tot dicht bij de poort. Daar vroeg zij schuw en zacht — want haar stem was klankloos geworden zooals van menschen, die veel alleen zijn — een kramer uit Ostia, die juist uit het slot kwam, naar Cesare Borgia. „Hij is vrijgelaten," zei de man onverschillig. „Morgen zal de hertog wel uitrijden."

Zij wankelde met het kind in den arm naar de hut. Daar stak zij het vuur aan en wierp er olijvenhars in, dat de booze moerasgeesten moest verdrijven. Geluk en ongeluk begonnen een wilden strijd in haar hart. Wat moest zij doen? Haar gedachten verwarden zich. De nacht zegende haar met geen slaap. Met donderende vuist sloeg de voorjaarsstorm op haar deur, en zij hoorde de zee bruisen. In het leege, monsterachtige niets, dat over de wateren lag, riep zij zijn geliefden naam.

Het maanlicht glinsterde als sneeuw op de burchtmuren van Ostia. De zee rook benauwd, als was zij met doode, rottende visch gevuld.

Tusschen gruis en zandgolven rees de burcht met tinnen en torens naar den lichten hemel, omruischt door den vuilen stroom van den Tiber. In den grooten hof stonden in een beschaduwden hoek zeven paarden gereed. Zij waren licht bepakt en krabden ongeduldig in het zand. In een loggia stond Cesare Borgia met de kardinalen Carvajal en Sanseverino. De Spanjaard, die tot kerkerwachter van den hertog was benoemd, was een zachtmoedige tyran. Carvajal was sinds tien jaren kardinaal van Santa Croce en door de groote eerzucht bezield paus te worden: maar zijn Spaansche afkomst was na het Spaansche wanbeheer der Borgia's een geweldige hindernis voor hem geweest. Hij was een statige verschijning van hooge gestalte met breede schouders, waarop zijn hoofd met de leeuwenmanen als een schoone Jupiterkop rustte.
Carvajal staarde naar beneden in het duister, dat over den halven hof lag, waar de onrustige paarden stonden. In den tegenoverliggenden hoek, waar twee loggia's aan elkaar grensden, vloeide de maneschijn neer, het licht teekende witte vlakken en zuilenschaduwen tegen den wand.
Cesare Borgia was nerveus. Hij was gehuld in een pantserhemd, waarover een donker ruitergewaad lag, de voeten staken in met ijzer beslagen schoenen, op zijn hoofd droeg hij een ongevederde baret. Sanseverino trad toe, een helm in de handen. „Hoogheid, ik raad u, het ijzer aan te leggen," zei hij waarschuwend.
„Waarom? Ik ga Zuidwaarts."
„Dubbele voorzichtigheid heeft nog niemand berouwd. In elk geval moeten wij de verkenners afwachten —"
„U hebt veel last met mij gehad," zei Cesare, terwijl hij op Carvajal toetrad. „Ik was een weerspannige gevangene."
„Niet eens," weerde de Spanjaard vriendelijk af. „Ik ben wel voor u gewaarschuwd, maar ik zei tot mij zelf, dat u een Spanjaard niet in verlegenheid zou brengen, want u bent hun altijd goed gezind geweest. Zij hebben het u ook met hun trouw beloond."
„Dat is waar," zei Cesare bewogen. „Ik sta nu op een keerpunt van mijn leven. Achter mij ligt een groot, maar bloedig verleden, waarop ik geen groote toekomst kan vestigen. Ik moet nu in een nieuw land de gunst van het lot trachten af te dwingen. Ik rijd naar Napels, om den vice-koning Gonsalvo om de genade van den koning van Spanje te smeeken. Voor Rome breekt nu een nieuwe tijd aan, kardinalen, want met de Spaansche heerschappij in het Zuiden zal Julius rekening moeten houden. Mijn plicht heb ik vervuld, mijn burchten heb ik hem overgegeven, maar in plaats van mij tot hertog der Romagna te maken, wil hij mij het oponthoud in Rome ontzeggen. Ik moet naar Frankrijk gaan, liet hij mij weten, is 't niet zoo?"

Carjaval knikte. Cesare echter lachte bitter. „Naar het verslagen volk! Daar moet ik nieuwe lauweren verwerven? Het klinkt als spot."
Nu trad Cesare naar de borstwering der loggia, om de paarden te monsteren.
Toen naderde Sanseverino heimelijk kardinaal Carvajal en fluisterde hem in: „Moeten wij hem niet alles zeggen?"
„Zwijg, ik heb opdracht —," fluisterde de Spanjaard terug.
„U hebt haar, niet ik. Ik ben niet gebonden. En nooit moet men kunnen zeggen, dat ik hem in het ongeluk in de val liet loopen, hem, die mij vertrouwde."
„Neem het dan voor uw rekening, maar laat mij buiten spel. Mijn ooren mogen de waarschuwing niet hooren."
Kardinaal Sanseverino snelde nu naar den hertog, die juist met den ruiterhoofdman in den hof had gesproken. „Hoogheid — vergun mij een woord — in vertrouwen —," zei de kardinaal. „Er dreigt u een onmiddellijk gevaar."
„Van Carvajal?"
„Carvajal is edel. — Maar — Hoogheid, u moogt niet vandaag noch morgen den burcht verlaten."
„Dus buiten loert het gevaar?"
Sanseverino knikte. „Ik mocht tot gisteren niet in uw nabijheid komen, omdat u gevangen was, vandaag bent u vrij, om — te worden gevangen."
„Ik begrijp u niet," zei Cesare, terwijl zijn blikken zich in de ziel van den kardinaal boorden. „De paus laat mij vrij, om mij te binden?"
„Hij laat toe, dat anderen doen, wat zijn hart niet durft te doen. Hij wil zijn handen in onschuld wasschen. Er loeren andere vijanden op u, die de paus laat begaan —"
Hij wierp plotseling het bovenlichaam wild terug. „De Orsini's?"
„O, als zij het alleen waren!" zei de kardinaal snel. „Hond en kat hebben vriendschap met elkaar gesloten, nu het tegen den gemeenschappelijken vijand gaat. Weest op uw hoede! Men weet, dat u van vandaag af jachtbuit bent. De nacht neemt gestalte aan."
„Zijn ze er?" vroeg Cesare met gespannen blikken.
„Men heeft gisteren Vespasiano Colonna met ruiters in de Laurentinische bosschen gezien —"
„Vespasiano Colonna?" riep Cesare hoonend uit. „Het is zeker een eer, den man te vangen, die heel Italië heeft verontrust. Het is alleen zoo erbarmelijk, te moeten bedenken, dat die eer den domkop ten deel valt, die zijn daden tot dusver slechts met de el heeft gemeten."
„Mijn ruiters zwermen door het laagland, voor zoover het moeras het toelaat, en zij moeten spoedig rapport uitbrengen. Zij hebben Michelotto al gegrepen —"
„Mijn bloedhond?!" De hertog schreeuwde het woedend uit.

„Ze hebben hem aan den paus uitgeleverd. Hij zit in den Engelenburcht."
„Dan zal de pijnbank zijn tong losmaken. Je hebt mij met bloedige trouw gediend, maar nu zal ook dit afgeloopen zijn, als men je de duimschroeven aanlegt. O, ik ken ze allemaal, die mijn creaturen waren. Laat mij op de torentinne, opdat ik den nacht zie."
Sanseverino ging vooruit. Over steile trappen voerde hij den hertog op een platform. Aan hun voeten strekte zich het pijnbosch uit, omarmd door de onafzienbare wateren. De kerktoren van Ostia stak omhoog in den zilveren nacht. Ver naar het Zuiden schemerde in het maanlicht het eikenbosch tot aan de kust, die in de zee scheen onder te gaan, want men zag geen grenslijn meer. Overal tooverde de maneglinstering haar aardsche webben.
„Zie —" Sanseverino huiverde en wees met de hand naar een stip, die snel naderde, „daar - van den Tiberkant - komt iets aangegaloppeerd."
Uit de maannevels maakte zich een jagende schaduw los — paard en ruiter. De hertog ijlde met den kardinaal de trappen af naar den hof. Daar steeg juist een ruiter van het dampende paard. „Excellentie, ten Noorden van den Tiber staan op de wegen posten der Orsini's," meldde hij den kardinaal. „En een troep ruiters snelde naar de kust en verdween in den nevel."
„En de Colonna's?"
„In het pijnbosch konden onze spionnen slechts moeilijk vooruitkomen, het heele woud kan vol met menschen van Colonna zijn, maar wij hebben tot dusver geen man kunnen ontdekken. In ieder geval schijnt het ongevaarlijker te zijn, naar het Zuiden te trekken, want het bosch vormt een beschutting. Als bovendien een zeilboot langs de kust voor alle gebeurlijkheden den rit van den hertog begeleidt, geloof ik, dat men zich er door zal kunnen slaan. Maar dan moet men probeeren, het bosch achter zich te hebben."
De hertog was toegetreden en had alles gehoord. Hij klopte den ruiter op den schouder. „Wil je je met de bark en drie man op weg begeven? Ik ken je als een moedig man, Bertoldo."
„Ik neem de bark," zei de ruiter vastberaden.
„Hoogheid, het zal goed zijn, als u langs de kust rijdt, om in geval van gevaar direct in de bark te kunnen gaan. Hebt u de Laurentinische bosschen eenmaal achter u, dan begint het te dagen en u bent in de beschermende heuvel van Ardea. Zou u de bark gebruiken, vermijd dan Nettuno en Anzio, die Colonnesisch gebied zijn. In Napels moet u dadelijk naar mijn broeder Giovanni Sanseverino vragen, hij zal u als eerste hulde bewijzen."
„Is de tabbaard op den zadel gegespt? Men reist veiliger als geleerde."
„Er is voor alles gezorgd," zei Sanseverino.

Carvajal kwam naar beneden en nam afscheid van zijn voormaligen gevangene. Ook Sanseverino boog diep voor Cesare, die hem omarmde en kuste. Van alle kardinalen was hij hem het liefst geweest.

„Vaarwel, edele hertog," zei de kardinaal. „En vergeet niet, dat God veel vergeeft, wat de menschen niet willen vergeten. Werp u met oprecht berouw aan het hart van den Almachtige."

Cesare boog ontroerd het hoofd, waarop de kardinaal zijn hand legde. „Ik ga getroost. Mijn weg is afgeteekend. De goedheid van Ferdinand, de eerlijkheid van Gonsalvo en mijn berouw zullen zich tot een fundament van mijn nieuw bestaan vereenigen. Dan zal de vloek van Italië van mij afdruppelen als de regen van de arendsvleugels. Vaarwel, God bescherme u!"

Cesare schreed naar zijn zes getrouwe Romagnolen, van tienduizend man de laatste, die in het ongeluk bij hem waren gebleven. Hij onderzocht hun zadeltuig, den toestand der kleine paarden, wapenen en uitrusting en keek in hun leeren tasschen, of zij proviand voor eenige dagen hadden. Toen riep hij den ruiterhoofdman bij zich. „Luister, Cavallotti. Als we door een overmacht worden aangevallen, werpen we ons in de galjoot, die ons langs de kust zal begeleiden. De paarden laten wij in den steek. Maar tegen zwakkere aanvallers zullen we de wapens opnemen. Opstijgen!"

Toen liet hij het paard een paar maal den burchthof ronddraven en wenkte naar de loggia, waar Sanseverino in den maneschijn stond. Hij kreeg plotseling het gevoel, dat hij den vriend niet meer zou zien. De reusachtige gestalte van den kardinaal stond als een marmeren beeld onder den ronden boog van de loggia.

Zacht ruischt de zee. In het maanlicht glijdt een schaduw tusschen bosch en strand in de richting van Ostia. Van stam tot stam schuift zij voort, alsof haar de gerechtsdienaars op de hielen zaten. Om de vrouwelijke slanke leden hangt de roode rok, het bovenlijf wordt door het flodderige hemd verborgen, daaroverheen is een roode doek geworpen, in welks einden het kind is gewikkeld. Zoo snelt Carmela door den lichten nacht, het hart overstroomd van hunkerende liefde en bange verwachting. Zij blijft dikwijls staan en kijkt angstig om. Zij wil haar eenzaam asyl verlaten, waar twee menschen, die haar niet gekend en niets van haar schande gehoord hebben, in haar moeilijkste uren voor haar hebben gezorgd. De vroedvrouw Luigia Barri en haar zoon hadden in deze enkele weken hun hart aan haar verloren, ja, zij wilden haar overhalen, om bij hen in te trekken en lid van hun gezin te worden. Maar de onrustige geest van Carmela, die dag en nacht heimelijk naar Ostia haakte, wilde niets daarvan weten. Sedert het kind op de wereld was, voelde zij zich nauwer aan den

vader gebonden. Maar nu brak het geluk weer in stukken. De hertog zou weggaan. Waarheen? En wanneer? Zij moest het te weten komen. Toen had zij 's avonds haar kind in slaap gewiegd en zich met de gedachte onledig gehouden, morgen in alle vroegte op te breken en in Ostia nauwkeurig te informeeren.

Maar toen de maan achter de eiken was opgestegen, had de nacht om haar heen plotseling een ander gezicht gekregen. Terwijl het kind in de hut sliep, zat Carmela aan het strand en repareerde met spijkers haar kapotte houten muilen, terwijl haar geest plannen smeedde. Daar tusschendoor neuriede zij brokstukken van een oud lied: „Amor, Amor, lieve zeeman, leen mij je scheepje klein .... op de golven, op de golven moet ik varen, henen is de liefste mijn ...."

Toen kwam plotseling Agostino van den toren aangesneld. Zijn late komst verschrikte haar.

„Wat is er aan de hand?" vroeg zij, terwijl zij hem tegemoet strompelde.

„Het bosch is vol ruiters," zei de jongen met jagenden adem en wees achter zich naar den door de maan beschenen muur van eiken, waarachter Stygische duisternis lag.

Carmela zag ontsteld naar den bevenden jongen, wiens magere borst donker onder het wijd geopende hemd te voorschijn kwam.

„Wat zoeken ze hier?"

„Ik weet het niet," antwoordde Agostino. „Ik heb er maar een paar gezien van den tweeden toren uit, waar de visscher Renzo woont. Een halve mijl landinwaarts legerden zij, weet je, daar waar het bosch spits uitloopt naar den heuvel toe."

„Hoeveel waren het er wel?"

„Een stuk of zes, zeven joegen langs verschillende wegen naar het moerasbosch."

„Daar kunnen ze niet verder."

„Daarom moeten ze langs de kust rijden. Ze willen, naar het schijnt, naar Ostia. Waarom schrik je zoo, Carmela?"

„Ben ik geschrokken?" vroeg ze met gedwongen natuurlijkheid. Zij liep naar de deur en nam het schreiende, uit den slaap gerukte kind op den arm.

„Wat wil je, Carmela?" vroeg Agostino.

„Ik weet het niet," antwoordde zij in de leegte. Uit den sterrenkoepel viel plotseling een lichtende kogel neer, helder en geluidloos. Was het een diamant uit den mantel der hemelkoningin?

„Weet je, dat die ruiters mij kunnen vangen?"

De visscher balde de vuist. „Dat moeten ze eens probeeren! Die kerels!" En hij sloeg met zijn stokmageren arm door de lucht.

„Ach jij!" zei Carmela op neerslachtigen toon. „Wat moeten we met

twee ruiters beginnen? Als ik maar wist, of ze hier naar toe komen."
„Ik ga hier niet vandaan, Carmela. Ik blijf bij je liggen als een waakhond." En Agostino wierp zich op het zand en strekte zijn uitgemergeld lijf uit als een hofhond, die zijn baas wil verdedigen.
Zij wierp zich ook in het zand, de verschrikte oogen naar het Zuiden gericht, de ooren gespitst naar ieder geluid. Ononderbroken sloegen de golven aan het strand, hun gezang was de eenig verneembare klank in de stilte van den nacht. De radeloosheid deed haar bloed heftig stroomen. Zij zag den jongen naast haar zelfs niet, wiens oogen onbewegelijk op haar gelaat waren gericht, dat in den bleeken maannacht een witte tint had gekregen.
Eindelijk sloeg Agostino de beenen luid tegen elkaar. „Zeg, ik weet niet, wat ik doe, als ze je gevangen nemen," zei hij somber. En toen sprong het als een stortvloed, die de rotsen heeft gescheurd uit zijn borst: „Ik ruk hem de tong uit — kijk het mes —" Hij haalde een simpel stuk ijzer uit het geitenvel, dat om zijn beenen was gewikkeld.
Carmela schrikte uit haar loerende houding op. Zij greep zijn hand.
„Luister — als het ruiters van Colonna zijn, willen ze hem vermoorden —"
„Wien?"
„Hem, die in den burcht achter het bosch gevangen zit."
„Cesare Borgia?"
„Ja."
„Dien mogen zij vangen en hangen en vierendeelen," zei Agostino met vertrokken mond.
Het ging haar als een messteek door het hart. „Waarom zeg je zooiets slechts?"
De jongen sidderde en kromde de vingers. „Carmela, ik weet wie je bent, ja, dat weet ik."
Van ontzetting bracht zij geen woord over de lippen.
„Eergisteren is iemand uit Nettuno bij me geweest."
„Uit Nettuno?" Een doodelijke angst snoerde haar half de keel toe.
„Die heeft me een verhaal verteld van een meisje, dat ze daar zoeken."
„Heeft hij je dat verteld? En wat nog meer?"
„Ze is een heks en heeft zwart haar en heeft Cesare Borgia behekst, en hij is met des duivels genade weer genezen, toen hij al den vergiftigingsdood was gestorven, de hond."
„En wat zou dat?"Zij kon het slechts fluisterend uitbrengen.
„De zwarte heks heet Carmela Accolti."
„Heet ze zoo?"
„En jij heet ook Carmela. Zoo, nu weet ik 't." Hij legde zijn handen als klauwen om haar bruinen nek. „Ontken je?"
Zij sprong op. „Je bent dom als een eend. Wie heeft je dat wijsge-

maakt?" Carmela bond haar los geraakten hoofddoek vaster om 't haar. Toen wikkelde zij het kind zorgvuldig in de lompen en zei met somberen blik: „Nu, als je 't weet, is er niets aan te doen. Vaarwel, Agostino."
„Waar wil je heen?" trilde de jongen. „Naar Ostia?"
Zij zei niets en liep het strand langs.
Toen rende hij haar achterna en pakte haar bij den arm. En hij sprak haar in teedere, onbeholpen woorden toe, noemde haar zijn krabbetje, zijn wilde zee, zijn gezicht was lijkbleek, en zijn oogen gloeiden koortsig. Hartstochtelijk stamelde hij haar naam.
Carmela was blijven staan. „Je weet dus, wat ik in mijn hart draag. Dien daar in Ostia. Wat wil je dan nog?"
„Jou, jou!" Het klopte in hem als met hamers.
„Je hebt koorts, Agostino. Ga nu naar je visschen, Agostino, en bedwing je lust, een meisjesroover te zijn.
„Ik ben geen Colonna, ik zal je niet verraden," steunde het uit Agostino's gekweld hart. „Maar ik houd van je, ik houd van je — hoor je het niet, ik houd van je!" Hij stond in lichtelaaie.
Zij drukte het kind vaster tegen zich aan en duwde zijn opdringende armen weg. „Maar, liefste Agostino, ik kan toch niet — ik kan toch niet —"
„Ik wil, dat je alleen van mij houdt en niet van dien duivel, dien hond."
„Wat heeft hij je gedaan?"
„Hij heeft van je gehouden."
Zij wierp zijn handen, die zich aan haar rok klampten, van zich af. „Toe, ga weg, ga weg! Het moest immers allemaal zoo zijn. Ik kan alleen van hem houden, die zoo geweldig en sterk is als de zee."
Carmela zag vol medelijden op den armen jongen neer, die nauwelijks meer dan de schaduw van een mensch was, zoozeer had de koorts hem uitgeteerd, zoozeer hadden de hartstocht en de slapelooze, van hunkering naar haar doorwoelde nachten hem geschonden. Toen hij met zijn trillende vingers haar knie aanraakte, brandde het weinige vleesch aan zijn lichaam, alsof het in tweeën was gezaagd.
Carmela had weinig moeite, om deze zwakke, door de koorts krachteloos geworden armen van zich af te stooten. „Ga toch weg! Je bent als een dolle haas, ik mag je niet." Er vielen een paar gele bloesems uit haar verstrengelde haren.
Agostino bleef op den grond liggen en verroerde zich niet. Zijn dierlijke hartstocht was gebroken. „Vergeef me, Carmela!" klonk het gesmoord uit zijn keel.
Zij wist niet wat zij met hem moest beginnen. Haar goede hart verzette zich er tegen, hem hier te laten liggen, en toch wilde zij hem weg hebben. „Doe niet dwaas, liefste, liefste Agostino. Misschien ga ik nog eens van je houden —"

„De koorts verscheurt mijn ingewanden," jammerde hij met doodelijk moede oogen.
„Ja, ja, maar wat kan ik daaraan doen? Zie je, je bent ziek, en nu loop je nog in den nacht als een dronkeman. Kom toch, ga naar huis, je zult je morgen niet kunnen bewegen. Stil — hoor je iets?" Zij spitste het oor.
Paardengetrappel verbrak de stilte. In een oogwenk drukten beiden zich tegen den grond als wezels, die dekking zoeken. Het geluid stierf plotseling weg. „Blijf hier," zei Carmela vastberaden. „Wacht hier bij den boom op me, de schaduw verbergt je". Zij bracht den armen jongen naar de schaduw van een eikeboom. „Als de ruiters komen, beweeg dan niet, ik ben gauw terug."
„Waar ga je heen, liefste, liefste?" jammerde hij.
„Niet al te ver — daar, naar Ostia —"
„Naar hem!" schreeuwde hij als een geslagen mensch.
„Ach, jongen!" Zij drukte den koortslijder, wiens neusvleugels trilden, naast den voet van den boom ter aarde en ijlde toen, het schreiende kind op den arm in slaap wiegend, langs het zwarte, verstomde moeras in de schaduw van het grafdonkere eikenbosch. Tusschen haar en de zee lag de door den maneschijn verlichte kuststrook, met roodachtig glinsterend zand bedekt.
Agostino zag haar na. Zijn hart bloedde, zijn innerlijk was een chaos. Uit de longen van het moeras stroomde het gif door den al te gewilligen nacht en voer den zieke met gloeiende steken door alle leden. Carmela echter snelde, als door een hoogere macht gedreven, door den prachtigen voorjaarsnacht. In haar hart was een mystische schemering aangebroken, die de angst slechts tijdelijk kon bedekken. Vergeten waren de tranenstroomen der koude winternachten, een onverklaarbare, vurige geloofskracht nam het leed in haar macht, en als in een schoonen waakdroom schreed zij voort, geleid door de engelen van haar wonderbare liefde.
Toen opende zij de oogen en stond stil. Het wonder kwam. Het bruiste als een stormwind aan door den klaren nacht.
Carmela had het visioen van zeven metalen ruiters, die uit de zalige hoogte van den hemel naar de aarde snelden. Haar zwarte pupillen verwijdden zich, en haar leden beefden. Een jagende klomp daagde als een schaduw voor haar op. Hij werd grooter en grooter, nam een verwarden vorm aan en deelde zich tenslotte in wilde ruiterfiguren. Midden op de maanwitte zandvlakte kwamen zij aangesuisd. Toen stroomde Carmela's hart over, alsof een bovennatuurlijk licht uit de hoogte op haar toe kwam. Zij wierp zich als een door mystische verrukkingen overweldigde heilige in het zand en hield haar kind omhoog. De galoppeerende ruiterschaar stond plotseling voor het beweging-

looze beeld in het maanlicht stil. En de voorste der ruiters strekte zijn reuzenlichaam over den hals van het paard en staarde moeder en kind aan.
„Hoedt u voor Colonna!" riep de knielende Pythia.
Bij den klank van deze stem schoot hertog Cesare Borgia in den zadel overeind. Zijn arendsoog richtte zich op het bleeke gelaat. En in het volgende oogenblik scheurde zich de kreet uit zijn keel: „Madonna!"
„Dus je bent toch gekomen!" klonk hem juichend uit de verloste borst tegemoet. „God is zoo goed."
„Zet die vrouw op mijn paard!" beval Cesare. Het was hem alsof hij spoken zag.
Twee knechten stapten af en tilden Carmela met den knaap vlak voor den ruiter op den zadel van het hertogelijke paard. Cesare drukte het geliefde lichaam tegen zich aan, en alle huiveringen van het gevaar vervluchtigden in hem.
„Je kind?" kwam het schuw en vroom van des hertogs lippen, die tot nu toe slechts boos gekust en meineedig gezworen hadden.
„Jouw kind!" klonk het in namelooze liefde terug.
Toen doorstroomde zaligheid het lichaam van den hertog. „Heilig uur! Groot uur!" sprak hij ontroerd, en zijn hand streelde het hoofd van het schreiende kind. Toen zag hij in den bovenaardschen glans van deze schoone moederoogen. En weer streelde zijn hand het zwarte hoofd, de bleeke wangen, die door kommer, hunkering, ellende en nood waren geteekend.
Dan bevrijdde hij zich met geweld van zijn aandoening .„De Colonna's in het woud?"
„Heel ver ginder," zei zij. „Kom, mijn hut verbergt je. Daar zal niemand je zoeken."
„Mijn paarden hinniken — ze kunnen ons verraden —"
„Stuur je ruiters terug."
Cesare overlegde. Toen kreeg hij pleizier in het avontuur. „Cavallotti, ren naar Ostia terug. Als ik daar morgen niet ben, heeft de galjoot van Bertoldo me naar Napels gebracht of ik ben in de handen der Colonna's gevallen. Ik plaats mijn leven onder Gods bescherming. Daar komt de galjoot aan." In den maneschijn kwam langs de kust een donkerbruine zeilboot aangevaren.
De ruiters draafden in de schaduw van het bosch naar Ostia terug.
Cesare Borgia echter reed met losse teugels, de vrouw met den knaap voor zich op den zadel, rustig, als trok hij in door den vrede geheiligde gebieden voort, naar het Zuiden. Het zweet dampte van de flanken van het paard.

Als een donkere zwaan voer de boot geluidloos in het licht van den van zilver druipenden hemel.

„Ik heb je weer!"
„Jij mij — ik jou!"
„Wat ben je mooi geworden, mijn allerliefste! Zoo vol en rijp en mooi!"
„Neen, neen — ik ben leelijk geworden. De liefde heeft me ziek gemaakt. Waar rijd je heen, mijn edele heer?"
„Naar Napels, met jou!"
Zij huiverde. „Dat zal nooit gebeuren. Je houdt immers niet van me, edele heer."
Hij kuste haar de lippen stuk. En vlijde haar hoofd op het kussen van haar ontbonden haren. „Mijn hart heeft je niet vergeten. In dezen ring is de druppel van je bloed opgesloten, de reliquie van je liefde. Iederen dag heb ik haar gekust."
„Geloof je dan, dat je me liefhebt? O, hadden we maar te veel liefde in ons hart —"
„Waarom, Madonna?"
„Dan moesten we er aan sterven. Ach, je houdt toch niet zóó van mij als ik van jou." In haar handen vergoot zij de tranen van smartelijke liefde. Het kind lag op het leger van maïsstroo en droog loover. Zoo had eenmaal het timmermanskind in den stal te Bethlehem gelegen, armzalig en hulpeloos, en toch door het aureool der moederliefde omstraald.
Cesare huiverde voor de armzaligheid van dit leven.Zoo eindigde dus zijn leven, zijn liefde. Hij, die tusschen marmeren wanden en spiegelende snuisterijen, onder de straling van prachtige kunstwerken, in de kleurenoverdaad van schoone bouquetten, tusschen wellustigweeke tapijten en zijden behangsels, door nardusgeur behaagd, den wierook van zijn trouwelooze zinnenliefde voor de altaren der allerschoonste vrouwen van Rome had geofferd, bekroonde nu zijn liefdeleven met een uur vol zalige overgave aan een vrouw, die in lompen gehuld op een leger van herfstbladeren lag, boven haar hoofd een door den storm vernield dak, naar een woestenij in het bosch verbannen, waartegen de eenzame zee haar golven wierp. Tegenover deze door liefde omsponnen ellende voelde hij het wonder ziel in zijn innerlijk ontstaan. Met zeldzaam teedere klanken ontplooide zich in hem de erkenning der menschelijke waarde, de bewondering der overvloeiende liefde, de zaligheid der genade, het mirakel der vrouwelijke trouw. Nog stond hij als verstard voor de krachten van dit zeldzame gevoel, dat zich nieuw voor zijn oogen openbaarde, schijnbaar geboren uit een enkelen nacht van zaligheid, in werkelijkheid echter dieper wortelend, uit raadselachtige kiemen tot een bloeiend wonder

opgeschoten.
Moeder en kind lagen in zijn armen. De sterke liefde bood hem een asyl, nu de vijand hem bedreigde. Zij verzoette de huiveringen, die het rondom loerende gevaar door hem heenjoeg.
„Ik dacht, dat je in Nettuno bij je familie was," zei hij al liefkoozend.
„Achter elken steen loert daar het gevaar. Dat ik je niet heb vermoord, vergeven ze mij nooit."
„Dus je bent vervolgd als ik? Ook ik heb huis noch hof meer."
„Arme, arme hertog! Ach, geen weg voert naar mijn vaderhuis terug, er is er maar één, naar jou, naar jou!"
Nu vlijde hij zijn hoofd op de zachte peluw van haar haren. „Als ze mij in 't hart treffen, dan treffen ze ook jou!"
„Weet je wat, we zullen hier in de hut leven," beijverde zich haar angstige vreugde. „Ik doe alles voor je met mijn handen."
„O lieve help!" dacht de hertog. „Bosch- en zeegeruisch moeten mijn wiegelied worden, hier moet ik bescheidenheid leeren en de vredige maat van de deugd tot de mijne maken."
„Ik zal tegen weer en wind strijden voor jou," fluisterde zij. „Ik zal een buffelkoe vangen, haar melken en den stal schoonhouden. En in de vischvangst ben ik bekwaam als geen ander. Ik ben immers een kind van de zee."
De deur der hut stond open. De maneschijn op het bedelaarsleger van een hertog, die zich eens had beziggehouden met gedachten aan de kroon van Italië. En op dezen door licht omsponnen bladerhoop lag ook zijn nakomeling, het kind van zijn laatste liefde. De warme adem van het slapende kind streek over Cesare's gelaat, de melkachtige geur van het zachte lichaampje drong in zijn uitgeraasde ziel, en de kleine gebalde vuistjes vormden het voorwerp van zijn innigsmartelijke aandacht. Wat zal deze hand eenmaal volbrengen? Welke levensdroom zal achter dit voorhoofd worden geweven? Zal de onrustige geest van je vader je leven bewegen of zal de oneindige liefde van je moeder haar zachte snaren in je hart spannen? Zul je daden bedrijven, die de wereld zegent, of daden, die zij naar de hel verwenscht en die de herinnering aan je verschrikkelijken vader in den geest der menschheid zullen wakker roepen? Of zul je een zachte droomer worden in 's levens bloesemende tuinen, een weekhartige, het aambeeld voor den hamer der anderen vormen?
Hij had zich dikwijls in speelsche gedachten een knaapje van deze vrouw gewenscht, maar één, één, doch het moest een leeuw worden! De koene droom smolt tegenover de poovere werkelijkheid tot een bescheiden wensch: Als deze knaap slechts in liefelijkheid en deugdzaamheid gedijt, zal ik reeds tevreden zijn. En terwijl hij het donker omlijste gelaat van Carmela in zijn handen hield, trokken de beelden

van het geluk der doorleefde liefde langs zijn geest. Daar was de dag van Sint Jan, toen haar koninklijke gestalte in arcadische vrijheid op hem kwam toegeschreden, daarna de roes van den met haar beleefden liefdenacht in Nettuno, haar sylphidische dans, die het bloed door zijn aderen deed ruischen, haar hunkerend gestrekt lichaam, waarop hij spelend rozen wierp, en de dag, waarop zij haar liefdesoffer wilde brengen voor zijn lichamelijk heil en herstel, en die andere, toen zij aan de poort van het Vaticaan klopte met het monnikskleed, bedreigd door zwaarden en hellebaarden. O, hij was er nu na aan toe, om harentwil een Theocritische herder te worden, en met bescheidenheid en nooddruft vriendschap te sluiten. Gods barmhartige liefde trad hem in dit eenvoudige schepsel der natuur tegemoet.

Hij was geheel bedronken door de woordeloosheid dezer liefde, die slechts zwijgend schonk, waar anderen luid bezwoeren, en die overvloeide van geluk. Zoo dronk hij van haar lentefrissche lippen den Lethe-beker, die hem zijn verleden deed vergeten en zelfs het heden verjoeg, dat hem bedreigde. En hij voelde voor den eersten keer de druppels der tranen in zijn oogen branden, de teedere dauw der ziel.

In een hoek hing een scheef, misvormd beeld der Madonna en daaronder een heilige Petrus, die de ketenen had afgelegd, terwijl de engel in een bloedrooden schijn voor hem stond.

Toen schoot hij overeind. „Heb je niets gehoord?"

Zij luisterde en liep het strand op, in het volle licht.

Cesare echter greep naar het zwaard, dat hij aan het hoofdeinde van het leger had verborgen.

„De nachtwind heeft de twijgen doen knappen," zei zij terugkeerend en nam weer zijn hoofd in de omklemming van haar armen. „De zee is rumoerig. Je paard krabt onrustig den grond bij den boom."

„Ligt de bark aan het strand?"

„Ze is doorgevaren, ze vindt hier geen ankerplaats. Daar ligt ze, liefste, zie je?" Carmela trok hem bij de hand naar buiten. De bark schommelde niet al te ver weg in het maanlicht. Indien er vijanden waren, moesten zij haar al lang hebben ontdekt.

Cesare streelde zijn paard, dat aan een boom was gebonden, en liep toen weer naar den drempel. Daar liet hij zich op een uitstekenden balk neer en nam zijn liefste op de knieën. En een zeldzame herinnering vloog door zijn geest. Leek zijn lot niet in vele opzichten op dat van een grooten Romein, die eens in deze buurt, door vijanden vervolgd, had rondgedwaald? Marius, door Sulla verdreven, was ook uit Ostia gevlucht. In de omgeving van Circe's kaap zwierf hij met zijn gezellen rond, door honger gekweld, herders voedden hem en waarschuwden hem voor de nabije ruiters van Sulla. En hij wierp zich

in zee en zwom op een bark toe, wier schippers hem vervolgens verraderlijk aan land zetten. Alleen, verlaten door zijn mannen, sleepte hij zich ziek voort door de moerassen tot aan den Liris, waar een grijsaard hem in zijn hut opnam, maar hij werd ontdekt en verborg zich in de moerassen van Minturno. Ook daar achtervolgde hem het noodlot. Hij werd gevonden, met touwen uit het moeras getrokken en in de gevangenis geworpen, waaruit hij later met hulp van de cipiers naar Capri ontsnapte.
De gestalte van den grooten Marius rees nu waarschuwend uit het graf van het verleden op. En Cesare voelde het Kaïnsteeken op het voorhoofd branden, en hij hoorde het woord Gods in zijn hart klinken: Gij zult zwervende en dolende zijn op aarde.
Tot asch verviel zijn koninkrijk en zijn corona triumphalis.
In lentegroen werd de tuin van zijn liefde geboren, en hier waande hij geborgen te zijn voor alle gevaar. Hij dacht nu niet aan vluchten, hij wilde slechts uitrusten in de nauwelijks gevonden haven van zijn geluk, om daarna met haar, de gevondene, als een avonturende Noorman in zee te steken en aan het zonnige strand van Napels te landen. Daar moest men met behulp van het geld, dat hij in zijn zadeltasch droeg, een intiem geluk kunnen veroveren.
De zuigeling ontwaakte en schreeuwde. Met natuurlijke ongedwongenheid reikte zij hem de borst. Buiten heerschte stilte. Alleen het hoefgekrab van het paard was te hooren. Cesare zette zich naast haar neer, en zij drukte haar lichaam teeder tegen het zijne. „Weet je, edele heer, wat men van mij zegt?"
„Wat dan, mijn lief?"
„Dat ik een heksenkind ben van den moederschoot af. Ja, ja." Onder de fijn geteekende wenkbrauwen zagen de wonderbaarlijke oogen hem brandend aan.
„Dat heb ik altijd wel gedacht," zei hij licht glimlachend. „Je hebt mij immers ook behekst."
„Dan is de vloek van mijn moeder ook op jou overgegaan. Weet je, mijn moeder weigerde dertien dagen voor haar dood den naam van Christus uit te spreken, en ze huilde als een wolvin. Ze had een minnaar, zegt men, wiens hemd zij naaide met een naald, welker punt in vleermuizenbloed was gedoopt. Dat was nog tijdens het leven van paus Innocentius. Die heeft alle heksen vervloekt. En ook alles wat van heksen afstamt. Met de hulp van de goede Madonna ben ik den vloek ontkomen. Maar nu heb ik het toch gedaan, ik heb jou behekst. Liefste!" En zij verborg haar angst aan zijn borst.
Cesare echter liefkoosde glimlachend haar lichaam. „Ach, jij — ja, je oogen, je haren, heel je trotsche schoonheid heeft me behekst. Wat was ik, voor ik je had gezien? De machtigste tyran van Italië. Maar

je liefde heeft mijn spieren verlamd. Zij was grooter dan mijn tyrannenmacht. Jou heeft niemand geëerd, niemand geacht, niemand gevreesd, en toch was je grooter dan ik, want je hebt me bedwongen, het schandelijke verleden in mij gedood — o, hoe zou je moeten juichen om je heilige kracht!"
Zij schudde het hoofd. „Dat begrijp ik niet. Ik weet alleen maar, dat ik je liefheb en altijd meer zal liefhebben."
Hoe onuitputtelijk was toch haar liefde, die zich met de kruimels van de zijne had gevoed. „O Solon, Solon!" fluisterde hij meer voor zich heen in haar verwarde haren. „Het uur werpt je wijsheid omver. Ik prijs me gelukkig vóór mijn einde, want ik heb de liefde beleefd!"
En hij nam zijn bruin meisje in de armen en droeg haar naar buiten in de nachtelijke eenzaamheid. Haar gelaat blonk in den maneschijn wit als een narcis.
„Als we maar eenmaal in Napels zijn, zul je in zachte kussens slapen, en je lompen zullen afvallen. Zijde zal om je leden ruischen, en Indië's edelste gesteenten zullen in gouden spangen je prachtig lichaam sieren. En eer zal over je lichaam worden uitgeroepen!"
Toen viel zij hem te voet. „Neen, hooge heer, blijf bij me — aan zee — waar het eikenbosch ruischt —"
„Kind — je kent de vreugden van het leven nog niet —"
„Jij en de jongen — dat zijn mijn vreugden."
„Je zult worden verhoogd! Laat mij maar eerst in het zadel zitten, en ik zal je met Simsonskracht aanvatten en in de wereld brengen, waar de gouden vruchten het weelderigst gedijen, de wijn vloeit en de liederen blijder klinken."
Toen werd zij meegesleurd door zijn valsch lied, en zij omhelsde hem en dronk innig geluk van zijn lippen.
Slechts een paar schreden van deze plaats verwijderd verhief zich nu een vergeten mensch uit de schaduw van een eikenstomp. Zijn aschgrauw, verwoest gezicht, door hartstocht, ziekelijkheid en koorts geteekend, verborg hij achter de rafelige mouwen van zijn hemd. Met moede leden sleepte hij zich naar het struikgewas en stapte daar tusschen de stammen voort. Zijn ziel bewoog in schokkend leed, want zijn oogen hadden de groote liefde ontdekt. Zacht als een marter sloop Agostino door de duisternis van het moeras. Geen twijgje knapte onder zijn tred.
„De maan staat hoog," zei Cesare. „We moeten probeeren, bij het aanbreken van den dag op zee te zijn. Eerst den volgenden nacht koersen we op Napels aan. Wat je aan spullen hebt, blijft hier. Ik berg je met het kind in het schip, tot ik in Napels nieuwe kleeren voor je heb bemachtigd."
Zij traden in de hut. „Die deken hier voor wanneer wij het koud

krijgen," zei Carmela. „En die wortel hier voor den kleine, mijn melkpannetje — dat zal Agostino me —" Zij schrok: Nu pas dacht zij aan den jongen. „Laat mij, mijn edele heer —" Zij trippelde op haar bloote voeten naar de deur. „Er zit iemand buiten in het bosch, die — wacht, ik kom dadelijk terug." Zij gleed als een elf door het maanlicht naar de schaduw van het woud.

Cesare was opgesprongen en zag haar verrukt en verwonderd na. O hoe schoon was deze belevenis van een hemelsche genade. Nu zag hij naar het hulpschip in den maneschijn. Hij meende het lichte ratelen van den ankerketting te hooren, die langs het boord hing.

Carmela keerde terug. Haar hart klopte luid, toen zij zich aan zijn borst wierp. „Waar ben je geweest?" vroeg Cesare.

„Niets, niets," zei zij terneergeslagen. „Ik heb alleen maar naar de ruiters uitgekeken, maar er is geen beweging te zien. Kom, mijn hooge heer." Zij trok hem op de bladeren neer en koesterde en kuste zijn lippen. En in 't geheim kwelde haar de gedachte, dat zij Agostino niet meer had gevonden.

„Zoo dicht was je bij me, en ik heb het niet geweten," zei Cesare teeder.

„Heeft je hart het je niet gezegd?" vroeg zij pruilend.

Toen kuste hij haar den mond dicht. En zij maakte zich zachtjes lachend van hem los en luisterde toen weer bij de deur.

„Wat heb je?" vroeg hij snel.

„Niets, niets — ik denk zoomaar —" Zij snelde terug en wierp zich aan zijn borst. Toen doorsnuffelden zij beiden de hut naar kleinigheden, die Carmela met kinderlijke eigenzinnigheid wilde meenemen. Dadelijk bij de slaapruimte sloot een kamer aan, die was gevuld met gedroogd hout, hetwelk de zee had aangespoeld, en met allerlei gebrekkige gereedschappen, die Agostino voor haar had verzameld. De hertog had pleizier in den roerenden ijver van het meisje. Zij verzamelde lompen, en zou over enkele dagen met kostbare zijde worden overladen.

Inmiddels begon in het vreedzame licht van den maannacht het verraad zijn netten te spannen.

Over moeraswortels en gebroken takken stapten drie afgestegen ruiters van Colonna door het bosch. Met groote behoedzaamheid volgden zij de sporen van den wraakzuchtigen verrader, die zich, moeizaam op den stok geleund, nauwelijks voort kon sleepen, want de dubbele koorts verteerde zijn krachten. Hij hinkte als een jichtlijder, en elke schrede deed hem pijn tot in de ingewanden. Maar zijn gedachten wentelden toch rondom een toekomstdroom, en hij zag den dooden Cesare Borgia aan zijn voeten liggen, vermoord door de knechten van Colonna, en Carmela vrij voor zijn liefde. Was Cesare Borgia eenmaal uit haar hart gerukt, dan zou zij berusten en hem eenmaal toch toebehooren. Van zijn verraad hoefde zij immers nooit

iets te vernemen. Hij riep slechts de boosdoeners; toeslaan moesten, zij zelf. Met gespannen blikken, de vingers tot klauwen gekromd hijgend en vaak bloed spuwend, ging hij voor de mannen uit, die slechts met ongewende voeten volgden.
Achter hem schreed een verwilderde gezel met strijdlustig gelaat. Ook hij had een hart, verzadigd van haat en wraak. Men zou onder zijn keurig ruitergewaad niet meer den haveloozen visscher hebben herkend, die de parel wegwierp, nadat hij haar had vertrapt. Ercole Landi had zich bij het gevolg van Vespasiano Colonna aangesloten en zich door hem laten aanwerven voor zijn bliksemenden ruitertroep, die in deze dagen op Cesare Borgia jacht maakte. Zijn borst werd te klein voor zijn haat tegen Cesare Borgia. Hij had met alles gebroken wat hem aan Nettuno bond. Akker en wijn, visch en vaartuig had hij achter zich gelaten, ook met Gimani had hij afgerekend en alle welvoegelijkheid overboord gegooid.
Zijn demon voerde hem juist vandaag met twee van zijn genooten naar dezen boschhoek, waar het kostbare wild op de vlucht in zijn schuilplaats lag, die ten overvloede door een tweede vangst bijzonder kostbaar werd gemaakt. Met opengesperde oogen had hij van Agostino de tijding vernomen, dat in de hut bij den Saracenentoren hertog Cesare Borgia in de armen van een zekere Carmela Accolti rustte. Eerst geloofde hij, dat de jongen hem voor den gek hield. Maar hij begaf zich toch met zijn twee kameraden op weg en joeg den verrader voor zich uit. Hij vermoedde wel de oorzaak, die den jongen tot dezen ploertenstreek bracht, ach ja, hij wist immers zelf genoeg van dien wilden hartstocht af. Maar gretig spitste zich zijn wraakzucht op de verraadster, van wie heel Nettuno wist, dat zij CesareBorgia met haar liefde had behekst en hem het gif, dat de Colonna's voor hem hadden bereid, niet had toegediend. O, moest Vespasiano Colonna hem niet tot eersten ruiterhoofdman maken, indien hij hem nu de heks en den beheksten vreeselijken hertog zou brengen, die Italië niet tot rust liet komen?
Nu werd het bosch lichter, een groenachtige klaarte schemerde achter den dunnen muur van stammen vóór hen, en weldra blonk de grijze, door maneschijn oversponnen zee voor hun oogen. De sluipende voet stokte, hun adem ging zwaarder, toen de doodmoede Agostino naar een vormeloozen klomp wees, die tegen den achtergrond der wiegende zee afstak: de hut. Landi drukte den hijgenden jongen zacht in het mos aan den schaduwrand neer en wierp zich nu met de beide andere kerels op den buik. Zoo schoven zij als loerende jagers geluidloos met ingehouden adem op het wild toe.
Uit de hut droegen Cesare en Carmela een paar bezittingen naar buiten. Terwijl Carmela alles stevig in den mand duwde, ging Cesare naar de schaduw van het bosch, om den halster van zijn paard los te maken.

Het dier hinnikte hem tegemoet. Hij klopte het op den hals. Daardoor bemerkte hij, dat het bijna tot de knieën in het moeras stond. Hij wilde het er uit helpen, maar raakte daarbij zelf in het moeras.
Toen werd de stilte gescheurd door een wilden, onduidelijken klank. Cesare schoot overeind en greep het tweede zwaard, dat aan den zadelknop van het paard was bevestigd. De nacht scheen vervuld van onbepaalde geluiden, van verwarde, vreemd samenvloeiende en zich weer losmakende tonen. Als een getergde tijger sprong Cesare op, maar zijn voeten werden plots gevangen in wortels en dichte struiken.
Een vreeselijke kreet gilde door den nacht. De voortijlende wolken lieten de maan vrij — haar bleek schijnsel viel eensklaps over een beeld van aangrijpenden heldenmoed.
Carmela wankelt, in de linkerhand het kind, in de rechterhand Cesare's zwaard, achterwaarts schrijdend voor den dreigenden zwaardhouw van een man terug. De zwakke vrouwenarm met het zware ijzer slingert in het maanlicht heen en weer.
Cesare stampt en raakt aldoor vaster verstrikt in de lianen. Grimmig slaat hij om zich heen, het bloed raast door zijn lichaam, gezweept door de machtelooze woede.
Carmela is tot in zijn nabijheid gekomen. Zij plaatst zich als een leeuwin, die haar jong verdedigt, voor den vertwijfelden, om zich heen slaanden hertog en weert met de laatste kracht de zwaardslagen van Ercole van zich zelf en het kind af. Als een dol geworden schorpioen steekt zij, zelf reeds eenige malen gewond, om zich heen. Dan breekt haar kracht in stukken. Het zwaard ontzinkt haar hand. Zij heft het kind hoog op en schreeuwt: „Erbarmen!"
Maar meedoogenloos flitst het vijandelijke metaal door het licht, door wraakzucht en haat gedreven. Als een hoog opstekende aar, waarover de zeis suist, valt plotseling het schreiende kind uit Carmela's handen ter aarde. In het volgende oogenblik velt een slag de jonge, heldhaftige moeder. Zij stort geluidloos over het kind heen. Als vloeibare granaten vallen langzaam uit haar borst de donkere druppels op de verkillende handjes van het doode kind van Borgia.
De vertwijfeling roept reuzenkrachten in het lichaam van den hertog wakker. Het is hem, alsof het heelal in ziedenden gloed is ontstoken. Met den eenen voet in het moeras, met den anderen in de wortels verstrikt, staat hij daar als een Simson, en met wreede kracht slaat zijn zwaard door de lucht en suist in den hals van den bloeddorstigen Ercole Landi. Met een rochelende kreet valt de wildeman aan de voeten van zijn beide toegesnelde kameraden in het moeras. De woedende kerels vallen als felle jachthonden op den hertog aan. Hun zwaarden fluiten door den nacht. Maar Cesare's kracht, door de razende smart tot in het monsterachtige toegenomen, suist op den eerste neer.

Hij zinkt zwaar gewond ter aarde.
De tweede staat eerst verstijfd, als door een schrikbeeld der hel verlamd. Dan echter werpt hij het zwaard weg en slingert zijn geweldig lichaam op den hertog. Een wilde worsteling begint. De knecht van Colonna ontwapent den hertog. Deze werpt zich met stierenkracht op den razende en drukt hem op den grond. De armen van den soldenier verslappen als ontspannen veeren, zijn adem blaast den hertog in 't gezicht. De beide lichamen rekken en verstrengelen zich tot een vormloozen klomp. Eindelijk drukt de zegevierende kracht van den hertog het hoofd van den reus in de drassige aarde. Daar houdt hij hem vast, tot de adem in het moeras stikt. Steeds dieper zinkt het hoofd onder de machtige vuist van den hertog in het moeras. Het laatste rochelen sterft weg.
Een angstige stilte ligt over het moeras.
De woedende strijd heeft de voeten van den hertog losgemaakt. Als van zelf rukken zij zich uit de duivelsche omklemming. Langzaam, alsof een bovenaardsche macht zijn leden verlamde, schrijdt de hertog uit de gevangenis van wortels en takken in het maanlicht. Dan blijft hij staan, het hoofd naar den met sterren bezaaiden hemel gewend. Het is, als roepen zijn oogen de barmhartigheid Gods aan. Zijn blik waagt hij niet neer te slaan, want op den grond ligt het afgrijselijke. Hij tast voor zich uit in de lucht, als om het vreeselijke nog verre van zich te houden. Hij doet nog een schrede — en nog één — nog één — tot zijn voeten het verloren heiligdom beroeren.
Dan buigt hij het hoofd en ziet moeder en kind bewegingloos aan zijn voeten liggen.
Het licht stroomt over de lichamen. Het gebroken donkere oog van Carmela vangt een straal van de maan op. Alle glans van het minnende leven is onder den ijzigen adem van den dood uitgedoofd.
In het hart van Cesare Borgia heerscht diepe duisternis.
Plotseling komt het hem voor, dat er een zucht van de verstijfde lippen stroomt. Hij weet, dat het een waan is. Maar hij wil het als waarheid beschouwen. Als een aangeschoten stuk wild zonk hij bij het lijk op de knieën. Langzaam zoog hij zich aan de verkillende lippen vast, als wilde hij met zijn vurigen kus zijn eigen, heet leven in de doode leden tooveren. Zoo lag hij lang, lang en wilde den dood bedwingen, gelijk hij het leven zoo vaak had bedwongen. Het wonder der trouw had zij hem geleerd, zij, het eenvoudige kind van de zee, aan hem, den boosaardigen, trouweloozen man, die een toppunt van macht had bereikt, en, gevallen, aan geen trouw meer kon gelooven.
Cesare breidde de armen in de leegte uit. En het kwam hem als een droom voor, dat nu uit de eenzaamheid der onder maneschijn schemerende zee een schip met spookachtige omtrekken aanzweefde,

alsof het uit de sferen van den Avernus kwam. Toen rukte hij zich zelf uit den droom, en hij herkende zijn galjoot, die nu in de nabijheid van het strand voor anker ging. En hij hoorde het wachtwoord opklinken: „Quousque tandem?" Toen gaf hij schor tenant woord: „Ave maris stella!"
De galjoot had den strijd gehoord. Daarom kwam zij zoo dichtbij, dat de hertog met een boot kon worden afgehaald. In het volgende oogenblik werd de boot dan ook uitgezet.
Toen kwam de hertog pas geheel tot bezinning. Hij dekte het in armelijke kleeren gehulde lichaam met zijn wambuis toe. Toen legde hij het kind in den zoeten arm der moeder. De boot, die hem zou halen, kwam aangeroeid. Hij riep den beiden roeiers toe:
„Haal mijn helm uit de hut daarginds."
De mannen snelden naar de hut. Daar struikelden zij over een verwrongen menschelijk lichaam in lompen. Het gezicht was vertrokken, de koortsoogen blonken in het licht. De krampende vingers groeven zacht in de aarde, als schoffelden zij een graf. Enkele oogenblikken later stapten de mannen van den hertog met den helm over een lijk heen. Zij sloegen er geen acht op.
Inmiddels ging Cesare naar zijn paard, maakte de met goud gevulde zadeltasch los en gaf het toen de vrijheid. Het mocht hier zijn voedsel zoeken en morgen in de handen der Colonna's vallen. Misschien hield men hem dan voor dood, in het moeras gestikt. Dan was zijn spoor uitgewischt.
Cesare hief Carmela's lichaam op en drukte het kind aan haar borst. Nu droeg hij den droeven last naar de boot, waar de mannen hem wachtten. Als een doodenschip op den Acheron zweefde het vaartuig geluidloos op de galjoot toe. Daar tilde men den buit van den dood op bevel van den hertog aan boord, en Cesare besteeg nu met de roeiers het schip, dat zich in beweging zette.
„Waar gaan we heen, Hoogheid?" vroeg de schipper Bertoldo.
„Naar het Westen." Het was hem, alsof hij in een ijskoude ruimte sprak, die van doodelijke stilte was vervuld.
„In het Westen ligt de open zee," zei de schipper ontsteld.
„Wij varen naar de open zee."
„Wij hebben niet veel proviand," waagde Bertoldo aan te merken.
„Alle man aan bakboord, de lijken op den boeg."
De hertog schreed aan de bakboordzijde heen en weer, tot het lichaam van Carmela op een verhoogd leger van vachten lag gebed. Toen hij zag, dat de bemanning zich naar stuurboord had teruggetrokken, trad hij met schuwe schreden op de vrije catafalk toe. Carmela lag met het gelaat naar de maan gewend. Naast haar sluimerde de kleine zuigeling met de doodelijke wonde op het voorhoofd.

Cesare huiverde. Niet de ineenstorting van de heerschappij schokte zijn ziel, maar dat Gods straffende arm tot het laatste restant van zijn schuld afrekende, verscheurde zijn hart. Hier, aan de zijde van dit teedere jonge lichaam hoopte hij te kunnen strijden, tot hij den tempel der deugd had bereikt, in deze eerste, door een reiner gevoel gedragen liefde geloofde hij de schuld te kunnen delgen, die hem naar het hellerijk had verbannen. Hier moest het wrekende zwaard der verdoeming voor den laatsten slag terugdeinzen, want een zondaar deed boete in het heilige perk der liefde. De hand op het koude voorhoofd van het meisje gelegd, stond hij als een offerende priester voor het altaar van den dood, maar geen verheven requiem klonk van de lippen, door wilde vloeken gedragen, stegen zijn vreeselijke exequiae hemelwaarts, die andermaal God lasterden.
Toen weefden de stralen der maan hun betoovering rondom het doode gelaat. En het werd plotseling verheerlijkt door de huiveringen der zaligheid. Nu verstomde Cesare's klacht. Het was hem, alsof ook de doode met haar liefde nog boven hem uitrees, als leefde deze liefde lichaamloos voort en nam de gestalte van een engel aan, die over zijn leven waakte. Steeds verheerlijkter en liefelijker werd het gelaat der doode en steeds zaliger glimlachte het hem toe. De kracht der hoogste liefde straalde het uit, en Cesare opende zijn met schuld overladen hart en liet de stralen in de diepten dringen, waar de golven der vervloeking begonnen weg te ebben.
Toen trok hij zacht, als vreesde hij, het glazen lichaam te breken, de poovere omhulsels weg. Als een prachtig sarcophaagbeeld lag zij vóór hem. En met extatisch hart wierp hij zich op haar lippen en kuste deze stuk, tot het bloed zacht parelde, dat hij met vrome overgave dronk. O heilig bloed! peinsde hij, over haar mond gebogen. Nu schonk zij het ten tweeden male voor mij, en zij schonk zich zoo volkomen, dat haar, de ontroerende geefster, niets meer te schenken overbleef. Zoete bron van het leven, kostelijk arcanum, dat heelt en doodt, dat verlichting brengt en in vertwijfeling stort! Vloeiende, kleine wel, waaruit zich het geheele wezen van een mensch, zijn deugdzaamheid en zijn hart, de schoone vorm en de nog edeler inhoud voedt! Zoet bloed, o allerzoetst bloed! Nooit is in den giftigen damp van mijn wezen een engel van zulk een trouw verdwaald geraakt, en deze viel, hij viel voor mij, hij redde het booze voor de wereld, hij bracht zich ten val, opdat de ondeugd verder zou triomfeeren. Dat kan de hoogste wil van den geest, die God wordt genoemd, niet zijn!
Hij nam het zwaard en stak de punt in de wonde, die zij voor hem juist over de borst had ontvangen. Met dit door de liefde geheiligde bloed, dat hem tot reliquie werd, wilde hij voortaan de hel trotseeren. En zijn knaapje koesterde hij innig en maakte het teeken des kruises

op zijn voorhoofd.
Toen maakte hij den koppel van zijn tweede zwaard los. En met den zwaren leeren band snoerde hij moeder en kind te zamen. Niemand zou meer het trouwe gelaat van deze doode zien. Nog eenmaal dronk hij de smartelijke vreugden van haar lippen, die zijn kus reeds geheel had gespleten, nog eenmaal ving zijn hart den geheelen aanblik van haar bekoorlijkheid op. Met een kreet, zoo huiveringwekkend en afgrijselijk, alsof in zijn binnenste een wereld was uiteengespat, hief hij de armen tot God op, liet ze weer dalen, kuste toen het kleine kenteeken aan haar hals en hief met zijn gigantenarmen moeder en kind op. Zoo schreed hij plechtig als een celebreerende priester naar den steven der galjoot. Daar riep hij achter zich naar het stuurboord: „Riemen stil!"
Langzaam sterft het ruischen van het gezweepte water weg. Een Elysische stilte treedt in. Het scheepje ligt bewegingloos op den gladden vloed.
„Neem, o lieve zee, je kind terug," spreekt Cesare zacht, terwijl hij den zoeten last met zijn sterke armen boven het water houdt.
„Ze was een parel, en uit jouw diepten moest zij voortkomen, haar bekoringen waren uit de jouwe geweven. Haar liefde was ondoorgrondelijk als jij, haar gelaat zonnig en bedroefd als jouw wisselende spiegel, in haar stem lokten jouw geheimen, in haar oogen jouw ondoorvorschbare ziel. Van de zee heb ik je genomen, geliefd kind, aan de zee geef ik je terug. Je ziel is onverloren in de eeuwige velden Gods. Madonna del mare! Zoo groet ik je! Wees met haar en met mij!"
Hij breidde de armen uit elkaar — in de leegte van den dood riep hij haar geliefden naam: Carmela! En het water gistte met wit blinkend schuim over moeder en kind te zamen. Een wolk spreidde een rouwfloers voor de maan.
De hertog staat als een metalen standbeeld .... Boven hem zingen de nachtelijke sterren het geluidlooze lied der eeuwigheid.
Boven het Laurentinische moeraswoud stijgt bleek de opalen glans van den morgen op. Een weerschijn daarvan glijdt over de zee. Van het verre strand waait de zachte klank van een morgenklok uit de hut van een kluizenaar.
Cesare Borgia verruimt de van smart doorstroomde borst. Zijn oogen zien zoekend in de diepte. Het grenzenlooze graf staart hem aan. En hij keert zich om en roept Bertoldo op een toon, die den schipper tot in de ziel doet huiveren, toe: „Naar Napels!"
De galjoot ruischt met majestatische vaart naar het Zuiden door de halcyonische stilte, waaruit de geesten der Odyssee opstijgen. Boven de leikleurige golven van de zee begint de lucht te gloeien. Als reusachtige bloeiende rozen hangen in het Oosten de ochtendwolken.

De Meiavond verbreidt zijn warmte over de golf van Napels. De zee stuwt golven en de zeilen fladderen. Dronken van licht vlammen de bergen, en de Vesuvius rookt in grijspurperen krinkelwolken als een machtig offervuur van Hephaestus. Het bruisende leven, dat dezen heksenketel vult, wil niet tot rust komen. Brocaten gewaden en schelle flarden van lompen werpen hun bontheid door de beweging. Gonsalvo de Cordova was binnengetrokken en had zijn strenge heerschappij gevestigd. Maar het volk juichte, danste, zong en dronk.
Uit het venster van een klein paleis zagen twee vluchtelingen naar de violette nevels, die zich boven de haven begonnen te vormen. Naast Cesare Borgia stond zijn neef Ludovico Borgia, die voor den toorn van den paus was gevlucht, toen de burchten van den hertog zich niet wilden overgeven. Hij en Romelino moesten als de trouwste aanhangers van Alexander de woede van den onberekenbaren Julius vreezen. Bij den broeder van Sanseverino hadden zij allen onderdak gevonden. Ludovico Borgia, een jonge, onbeteekenende man, had juist zijn neef Cesare de ruimten van het paleis laten zien, welks heer op het oogenblik in Salerno was.
Twee dagen reeds was de voortvluchtige hertog hier. Nog waagde hij zich niet op straat. Hij wilde van den Spaanschen onderkoning Gonsalvo eerst toestemming voor zijn verblijf in Napels ontvangen.
„Hebt u hem gezien, den grooten Spanjaard?" vroeg Cesare den neef, die juist een schaakbord in orde bracht, om met Cesare een partij te spelen.
Ludovico knikte. „Een ijzeren ridder schijnt een boterkluit te zijn tegenover zijn onbuigzaam wezen."
„Ja, ja, ik herinner me nog — het is nu zeven jaar geleden — toen hij met pracht en praal door mijn vader in Rome werd ontvangen en hij de gouden roos van hem ontving. Gonsalvo echter hield voor mijn vader een soort boetpredikatie over zijn zondig leven, en ik werd uit de kamer gejaagd, opdat ik niet zou blozen."
„Laat ons het verleden vergeten," zei Ludovico, „vergeten, dat u Aragon de kroon hebt willen ontrukken, vergeten, dat u den heer van Bisceglia van het leven hebt beroofd, vergeten, dat u Frankrijk vazallendiensten hebt verleend."
„Als de Spanjaard het ook maar vergeet," zei Cesare twijfelend.
„De huizen van de eerste Spanjaarden hebben hun poorten voor ons geopend, en de Italianen zijn daarbij niet achter gebleven. Ik geloof, dat u het kunt wagen, van hier uit nieuwe veroveringsplannen op te bouwen."
Het gelaat van Cesare werd donker. „Neen, neef, dat is voorbij."
„Bekijk de stad eens, hertog, de bouwwerken van Alfonso zijn verrukkelijk."

Cesare zag uit het venster. „Laat me alleen, neef," zei hij plotseling somber. Hij had zich herinnerd, dat de heilige Gennaro van Napels het volk zijn kostbaar bloed had geschonken, dat in den Dom werd bewaard, en als de Vesuvius werkte, begon het bloed van den heilige vloeibaar te worden, en bracht de woede van den berg tot bedaren. Het bloed echter riep in Cesare een andere gedachte wakker, de herinnering aan zijn eigen kostbare reliquie. Hij wilde morgen de doodenmis voor Carmela Accolti laten lezen. „Gaat u naar Romelino hiernaast," zei hij, „en speel met hem uw partij schaak."

„Ik moet werken, hertog. De nalatenschap van den gestorven kardinaal Giovanni Borgia moet worden geschift. Zijn kamerheer heeft me verzegelde documenten meegegeven, die ik vandaag heb geopend. Er zijn wonderlijke dingen bij, veel onverklaarbaars, veel potsierlijks, ja dikwijls heeft deze kardinaal een overdreven fijngevoeligheid aan den dag gelegd, die ik bij dien slimmerik niet had verwacht." Ludovico nam de stukken van het schaakbord af.

„Ja, ja, kardinaal Giovanni was een merkwaardige snuiter. Wij noemden hem den ondoorzichtigen oom. Hij was onder de Borgia's misschien de eenige, die nooit een vrouw heeft aangeraakt."

Ludovico glimlachte ietwat boosaardig. „Dooden spreken dikwijls anders tot ons dan levenden." Hij nam uit een bundel papieren, die op een ivoren tafeltje lag, een paar aaneengehechte bladen en overhandigde deze Cesare. „Het is een soort dagboek. Daartusschen liggen rekeningen en inventarislijsten. Ik heb eergisteren nog laat in den nacht er in gebladerd. Deze plaats hier zal u interesseeren, ze bevat iets vreemds."

Kardinaal Ludovico ging naar het zijvertrek, waaruit zacht het gerucht der schaakspelers klonk. Cesare begon kalm het manuscript van den overleden oom te lezen, dien hij en zijn vader bijna een jaar geleden hadden laten vergiftigen, om de rijkdommen van den ouden man in de wacht te sleepen. Nu rees de hooge, eenigszins gebogen gestalte van den kardinaal voor zijn oogen op, zijn ernstig gezicht met de somber brandende oogen en den gekromden neus, en het was hem, alsof de oom zelf spookachtig uit den muur zou stappen en naar zijn eigen woorden luisteren, die nu zijn moordenaar las.

Cesare echter ontcijferde moeizaam het scherpe, gebroken schrift.

„. . . . mijn schoonste dagen echter zijn nachten geweest, niet in Rome, maar in een grijze havenstad. Hier ook heb ik den eenigen keer in mijn leven mijn hart aan een vrouw verloren. Het was de zwartharige, zigeunerbruine Lia Accolti —"

Cesare kromp ineen. Hij voelde, hoe het bloed uit zijn wangen wegtrok.

„— de vrouw van den herbergier in Civitavecchia bij de haven. Ik was daar onbekend. De vrouw heeft mij behekst, zoodat ik mijn

gelofte vergat. Op een bark heb ik haar schoon lichaam genoten. Zij hield mij voor een handelsheer uit Genua. Ik kwam eenige keeren en gaf haar geld. Zij droeg een kind van mij onder het hart, en toen haar uur kwam, vervloekte zij mij als een zendbode van de hel. Zij stierf drie dagen na de geboorte van het meisje. Het kind werd door visschers inNettuno opgenomen en grootgebracht en kreeg den naamCarmela –"
Het papier ontviel den handen van den hertog. Hij staarde naar de kaars, die licht flakkerde.
Een vloed van gevoelens brak los in zijn borst, die scheen te barsten. Hij wilde zich verzetten tegen dezen stormloop van een onverklaarbare, vreemde macht, die opnieuw in zijn leven brak en hem bijna tot razernij bracht. Hij trachtte verder te lezen, maar hij kon nog slechts de woorden ontcijferen: ,,Ik heb het meisje ongeveer twee jaar later gezien, het droeg mijn kenteeken aan den linkerkant van den hals en had mijn oogen."
Toen konden zijn zinnen de woorden niet meer volgen. De naam Carmela verstikte alle andere gedachten. Een Borgia had hij bemind — weer had het wilde bloed als onder de tyrannieke macht van een vloek zijn zinnen verstrikt — een demonisch geweld dreef zijn liefde onverbiddelijk tot het hart van een jonkvrouw van zijn eigen geslacht, en hij voelde nu, dat waarschijnlijk deze bloedverwantschap de donkere prikkel was geweest, die onbewust zijn hartstocht opvoerde. Hij leed aan het Borgia-vuur, dat alle gezonde leven aanvrat, verbrandde, vernietigde. En wat zich er op beroemde, van hetzelfde bloed te zijn, ging met hem onder, kwam tot verderf en stierf.
Cesare hief het hoofd op. Zijn gelaat was aschgrauw. Het was hem, alsof ook Carmela, een geheimzinnigen, donkeren drang volgend, dien de menschelijke geest niet vermag te ontraadselen, naar zijn bloed gehunkerd, ja alsof zij met haar verlossende liefde aan een onweerstaanbaare drift gehoor had gegeven, die een barmhartige God haar in het hart had geplant. Deze drift verblindde haar zinnen, haar oogen, zij verleende haar de barmhartige kracht, haar bloed voor het zijne te offeren, zij deed haar voor den moord terugschrikken en verkeerde haar haat in namelooze liefde. Haar afstamming van een der grootste Spaansche adellijke geslachten maakte haar in zijn oogen nog kostbaarder, haar geheele wezen groeide onder den glans dezer afstamming, hij adelde haar tot verheven vorstin. Uit het bladerenbed van haar armzalig leger hief zijn droomende geest de kleine heks op tot de gouden pracht van een troon, gelijk een Borgia toekwam.
Toen flitste de vreeselijke zekerheid door zijn brein: zij is dood! Hij sloot de oogen en zag haar verbloedend hart uit haar lichaam springen, en als een diepe klokkentoon klonk het aan zijn oor: Ik heb van je

gehouden, en je hebt niet van mij gehouden! En al zijn schanddaden wogen licht als een veer tegen de eenige groote zonde, dat hij haar te weinig had bemind. En haar liefde groeide tot reusachtigen omvang en verspreidde haar adem tot in de verste sferen van het heelal.
Door een smart, die hem de tanden deed knarsen, werd hij, bij de tafel staande, overmand, hij, de Herculische, gespierde man, voor wiens geweld stieren sidderden en bij wiens tred zuilen in hun voegen kraakten. Moordenaar van haar lichaam! Is de ommekeer nog iets waard? Ik duld hem niet meer: ik wil Cesare Borgia blijven!
Hij trad aan het venster. De sterren doorboorden met zilveren punten het firmament. En hier, door den adem der eeuwige nabijheid Gods aangeraakt, brak de wilde golfslag van zijn hart. En hij sprak voor het heil der overledene zijn eerste Onze Vader. Hij huiverde tot in het merg, toen hij de woorden stamelde: ...... en vergeef ons onze schulden ......

In Castel Nuovo, de residentie van den Spaanschen vice-koning Gonsalvo de Cordova, zat de heer van Napels te midden van een schare grandes en nam de berichten over de houding der troepen in ontvangst. De edelsten uit het rijk van Ferdinand van Aragon waren toegesneld, om eereposten te verkrijgen. In goud en brocaat stonden zij om hun heer en lieten woordeloos volgens het Spaansche ceremonieel de genade van den vice-koning beschikken.
Enorme landkaarten en registers, die zijn economische commissarissen hadden aangelegd, lagen voor Gonsalvo, die de verklaringen van zijn trouwen gardekapitein Don Nunez Campeio in ontvangst nam. Af en toe wierp de vice-koning een blik door het venster op de zonnige zee. Daarna keerde hij snel tot zijn ernstige gedachten terug, zij spiegelden zich op het Moorsch-donkere voorhoofd en in de rustige, als naar binnen ziende oogen, die zoo schoon waren, dat men daarbij de leelijkheid van den on-Spaanschen platten neus vergat, die het lange hoofd ontsierde, dat door een puntbaard nog smaller werd gemaakt. De zon lag met Afrikaanschen gloed boven de golf en haar rumoer.
„Dit volk is gemakkelijk te bevredigen," zei de onderkoning. „Men moet het alleen niet al te zeer in zijn luiheid storen en het zijn religieuze feesten laten." Hij zag de fraai gelambrizeerde ruimte rond, waarin prachtige mozaïekwerken van Byzantijnsche veelkleurigheid schitterden. Alles herinnerde nog aan den prachtlievenden, grooten Alfonso, die Napels eenmaal een Spaansch karakter had gegeven.
„Na hem is niemand meer gekomen," zei Gonsalvo, „die de kunst heeft verstaan, zoo de liefde van het volk te winnen. Zie, Don Nunez, men bedriegt mij, als men mij wil wijsmaken, dat Napels ook nu nog lofliederen op Spanje zingt. Neen, zij kunnen aan den ernstigen

Spaanschen geest niet wennen. Zij houden eerder van de tyrannie van een —" Hij zweeg plotseling en zag naar de deur. „Is de garde bijeen?"
„Twaalf officieren en twintig man wachten in de voorkamer."
„Het schip, dat naar Piombino moet gaan —?"
„Ligt gereed, het is drievoudig bemand."
„Goed. Op het oogenblik waarop ik bel, wordt de persoon, die zich dan in deze kamer bevindt, door de twaalf officieren, die binnentreden, gearresteerd. Zou hij zich verzetten, gebruik dan geweld."
Gonsalvo nam uit een geheim dossier een brief van den paus en las hem glimlachend door. Toen sprak hij zacht voor zich heen: „Cesare Borgia, je ster dooft uit, je duivels verlaten je." Gonsalvo schikte bij den spiegel zijn brocaten gewaad en nam toen een perkamenten brief van den koning in de hand. Deze bevatte heftige aanklachten tegen Cesare Borgia. Speciaal de weduwe van den door Cesare vermoorden hertog van Gandia had, naar de koning schreef, alle reden, om de gevangenneming van Cesare te wenschen. Ook de verwanten van den door Cesare vermoorden hertog van Bisceglia eischten aan Ferdinands hof den dood van den reeds half vernietigden hertog. Golsalvo luidde de bel.
Een kamerheer trad binnen. „Ik laat den gonfaloniere der Kerk Cesare Borgia verzoeken bij mij te komen," zei de onderkoning kalm.
In het volgende oogenblik werd de hertog door een geheime deur binnengelaten. Cesare Borgia was bleek en scheen reeds verouderd. In den vloed van zonlicht, die over zijn lichaam stroomde, scheen zijn gebrokenheid nog opmerkelijker.
De vice-koning verzocht hem, plaats te nemen. „Het was mijn innigste wensch, den man in de oogen te kunnen zien, dien ik als jongeling reeds als het toonbeeld van een dapperen en vèrzienden mensch beschouwde."
De hertog sloeg den blik neer. Hij had alle menschenkennis verleerd en nam den lof van den valschen Spanjaard voor goede munt aan.
„Uw Hoogheid is drie weken hier?" vroeg Gonsalvo, terwijl hij behaaglijk met zijn langen puntbaard speelde. „Hoe bevalt Napels u?"
„De stad verdient waarlijk den naam ‚La gentile'."
„Zij verdient hem evenzeer als Rome den naam van ‚heilige stad' niet verdient," sprak Gonsalvo met spottenden glimlach. „Is Uwe Hoogheid de grond daar te warm geweest? Ik ben over het lot van het huis Borgia zeer wel georiënteerd."
„Dan zult u weten, Excellentie, dat mijn vlucht uit Ostia gemotiveerd was. Maar zij vond niet plaats uit vrees voor het gevaar, doch uit voorzichtigheid, omdat ik mij verplicht achtte, de wereld mijn talenten ter beschikking te stellen. Ik heb in den grootsten nood van mijn leven nog steeds niet het hoofd verloren en ben tenslotte naar het hart van dien vriend gevlucht, die mij van de zijde mijns vaders

ter harte ging en die redenen bezit, om den naam Borgia niet van de aarde te laten verdwijnen —"

„En die vriend?" onderbrak Gonsalvo bedaard.

„Is Spanje." Cesare zag met eerlijken blik den vice-koning aan, maar hij kon slechts een ernstig, onontraadselbaar gelaat vinden. Daarom vervolgde hij eenigszins bevreemd: „Uwe Excellentie schijnt aan de vriendschap van een ongelukkigen Borgia weinig waarde te hechten."

„Uwe Hoogheid vergist zich zeer," antwoordde Gonsalvo. „Het treft mij alleen, dat Uwe Hoogheid zich deze Spaansche vriendschap wat laat herinnert."

„Hoe — bedoelt u dat?" vroeg Cesare somber.

„Het is nu ruim een half jaar geleden, dat Spanje den ongelukkigen hertog der Romagna hartelijk vroeg, Frankrijk in den steek te laten en zijn zijde te kiezen. U was destijds vrij in uw beslissingen, Hoogheid, en de edele Prospero Colonna heeft alles gedaan, om Uwe Hoogheid de waarde der Spaansche vriendschap voor oogen te stellen. Helaas vergeefs."

De hertog vervloekte het uur, waarin hij zich bij Frankrijk had geschaard. „Uwe Excellentie, er zijn oogenblikken, waarin onze handelingen door booze demonen worden bepaald. Ik geloofde destijds, in Frankrijk een goeden vriend te bezitten."

„Alleen maar jammer, dat die goede vriend enkele weken later een overwonnen man was en daardoor als — vriend niet meer in aanmerking kwam. Daarom, alleen daarom doet u op de andere vriendschap een beroep, die u geen penning waard zou zijn geweest, indien wij ongeluk hadden gehad. Het was de beroemde Borgia-politiek, die ook dezen keer uw besluit bepaalde: den vriend dáár te zoeken, waar hij den roemrijken naam van overwinnaar draagt, maar hem te verlaten, als hij zich in het ongeluk bevindt. U hebt in uw leven het succes altijd hooger geschat dan de deugd, en daarom kan ik het u niet euvel duiden, wanneer u ook thans den succesrijken man als vriend bestempelt. En het komt er slechts op aan, of die vriendschap door hem mag worden beantwoord, zonder dat hij zich het verwijt zou moeten maken onverstandig of onhandig te zijn." Gonsalvo had met duidelijke meerderheid gesproken, zonder evenwel een nuance van beminnelijkheid te vergeten, waarmee hij de scherpte van zijn woorden verzachtte.

„De openhartigheid van Uwe Excellentie ontroert mij," zei de hertog, „maar ik weet, dat de grootmoedigheid, de geestelijke hoogheid, de geneigdheid tot bescherming, de welwillendheid, de rechtvaardigheid en de tolerantie deugden zijn, die van oudsher aan het Spaansche hof trouwe pleitbezorgers hebben gevonden. Laat Uwe Excellentie mij doen ervaren, dat Cesare Borgia in zijn geloof aan de Spaansche

geneigdheid tot bescherming niet kan worden teleurgesteld, en Uwe Excellentie zal mij tot den gelukkigsten der stervelingen maken."
De onderkoning greep snel en warm de hand van den hertog. „Ja, ik wil u bewijzen geven van edele gezindheid, en u gelegenheid bieden, uw aanhankelijkheid aan Spanje te bewijzen. Mijn beminde koning wil in Toscane voor de Medici's krachtige steunpunten vestigen. Daartoe hebben wij troepen noodig. Florence wordt overmoedig, het bedreigt Pisa onophoudelijk, dat zich om hulp tot ons heeft gewend. Wilt u de leiding der ontzettingstroepen op u nemen?"
„Uwe Excellentie maakt mij zeer gelukkig met deze taak," zei de hertog zichtbaar aangedaan. Hij was opgestaan, en zijn forsche kracht scheen weer te zijn ontwaakt. Hij had baret en degen gegrepen. „Wanneer mag ik me op de galei naar Piombino inschepen?"
„Nog heden, indien Uwe Hoogheid het wil," zei Gonsalvo met groote hoffelijkheid, terwijl hij zich verhief.
„Dan zal ik dadelijk mijn dienaars de voorbereidingen voor de reis laten treffen." De hertog strekte met overstroomend gevoel de hand naar den nieuw gewonnen vriend uit.
Gonsalvo wierp de stijfheid van het ceremonieel ter zijde en omarmde den hertog met schijnbare innigheid. Geen trek in zijn gelaat verried de slangachtige valschheid.
„Heb dank, Excellentie, dat u mij het geloof aan de vriendschap hebt teruggegeven." Cesare bevrijdde zich uit den arm van den Spanjaard. In dit oogenblik draaide Gonsalvo zich om en greep de bel. De deuren gingen open. Twaalf officieren traden binnen en omringden den hertog. Don Nunez Campeio schreed als eerste op Cesare Borgia toe en sprak sidderend: „In naam der Spaansche majesteit arresteer ik u."
De hertog was krijtwit geworden. Met gebroken blik, alsof het leven in hem was gedood, zag hij den vreeselijken vergelder aan. Toen raasde plotseling de woede door zijn polsen. Met zijn sterken arm slingerde hij de vlak bij hem staande officieren van zich af. „Verraad! Vice-koning van Napels! Wie heeft ooit zooiets gezien?"
Gonsalvo trad met een ironisch scherp glimlachje op hem toe. „U hebt ons het Nessuskleed van het verraad met de oogen van Cesare Borgia leeren beschouwen. Zooiets is gebeurd in den burcht te Sinigaglia, toen u de condottieri hebt overrompeld, in het Vaticaan, toen uw in God rustende vader op uw wensch kardinaal Orsini in de val lokte, zooiets is gebeurd in Sermoneta en Faenza en op vele andere plaatsen, waar de list van Uwe Hoogheid triomfen vierde. En zooiets geschiedt nu in Napels in het Castel Nuovo. De Borgia's hebben van de wraak een kunstwerk gemaakt, wij wilden u laten zien, dat wij leergierige leerlingen zijn, en hebben onze vergelding nog kunstiger uitgedacht."

„Wat heb ik u gedaan?" vroeg Cesare in wilde vertwijfeling.
„Nog niets, maar de wereld heeft alle reden, om u onschadelijk te maken, voor u iets hebt gedaan. Zoo'n verhitte kop zou licht op de gedachte kunnen komen, de Spaansche heerschappij op het gunstige oogenblik te vergeten en de herovering der Romagna te beproeven. Uw dobbelsteenen zijn gevallen. Gij, heeren —" hij richtte zich tot zijn officieren — „over drie dagen zal de galei van Zijne Majesteit in zee steken, om den hertog naar Valencia te brengen. De Spaansche muren van Chinchilla zijn betrouwbaarder dan de Italiaansche van den Engelenburcht." Hij nam Cesare's degen, dien een der officieren hem had overhandigd, en las het opschrift op de prachtige kling met lichte ironie: „Aut Caesar, aut nihil!" En hij herhaalde de laatste woorden met nadruk: „of niets!"
Cesare Borgia had de armen laten zinken. Toen haalde hij diep adem, zijn blikken richtten zich op de vrijheid van de in de zon stralende zee, en van zijn lippen viel de verzuchting: „Wellustig heerlijk leven — goeden nacht!"
Toen Cesare over den hof van het kasteel schreed, kwam juist de gezant van Florence uit een kleine deur. De neergeslagen blik van den ongelukkigen hertog bemerkte den voorvechter van zijn idool niet. Macchiavelli zag in stomme ontsteltenis den gevallen vorst na. En het woord van Ovidius viel hem in: „Phaëton sluimert alhier, die des vaders wagen bestuurde; niet gelukt' hem de vaart, maar ten val bracht hem mateloos streven."

Een vale wintermorgen verhief zich over Rome. In de privé-bibliotheek zat Julius II sinds drie uur 's morgens aan den arbeid. Een reusachtig plan tot omverwerping van het Italiaansche statensysteem lag voor den grijsaard. Frankrijk's onverzadelijkheid in Milaan moest worden geremd. Venetië wilde hij den edelsteen der Romagna ontrukken, de zoutondernemingen aan de kust van Ferrara moesten aan den Kerkelijken Staat komen, Bologna en Perugia wilde de paus hebben, en het geheele politieke pausdom, dat de Borgia's te gronde hadden gericht, moest opnieuw uit de puinhoopen ontstaan. Vandaag wachtten reeds zijn bouwmeesters Bramante en Sangallo in de voorzaal. Beiden waren naturen, die elkander in hun plannen en in hun beroepsstreven bestreden en die toch tact en kracht bezaten, om hun artistieken naijver in hun hart verborgen te houden. Bramante met het gladde, kale, puntige hoofd en de levendige beweglijkheid had geen bekoorlijk uiterlijk, maar zoodra hij sprak, wekte hij de belangstelling van den toehoorder. Onuitputtelijk vindingrijk, wist hij de plannen van den paus scherpzinnig aan te vullen en hun bepaalde vormen te geven. Heel Rome eerde in den

Urbinaat den grooten bouwmeester, maar het haalde ook den neus op over den kleinen mensch Bramante. Heerlijke werken verkondigden reeds den roem van den meester: het paleis van kardinaal Riario, de kerk San Lorenzo in Damaso, het paleis van Corneto, de kloosterhof van Santa Maria della Pace, de kerk Santa Maria della Anima, de ronde tempel van San Pietro in Montorio. Maar het raakte Bramante niet in het minst, dat men hem verweet, de steenen voor deze bouwwerken uit de antieke gedenkteekenen te hebben gebroken.
Een eerlijker natuur was Sangallo, minder geniaal, maar ook minder naijverig. Hij had kardinaal Rovere uit getrouwheid in zijn Fransche ballingschap vergezeld, nadat hij voor hem Ostia had versterkt en twee paleizen in Rome en Savona gebouwd. Daarna was hij naar Florence gekomen, van waar Julius hem dadelijk na de pauskeuze naar Rome liet roepen. Nu wachtten zij op den wenk van hun heer.
Inmiddels zat de paus te midden van vele Florentijnsche berichten van kardinaal Giovanni de' Medici. Hij las van de scheppingskracht der Florentijnsche kunstenaars, welke die der Romeinen in de schaduw stelde. Waarom trok alles naar Florence? Waarom schilderde, teekende en bouwde men daar zoo schoon? Waarom kon zich slechts daar een kunstenaarsraad vormen, om een jongen meester de schepping van een David toe te vertrouwen? Welke aantrekkingskracht had Florence voor den grooten Leonardo da Vinci? Wat trok den allerjongsten wijsneus in de schilderkunst, den meisjesachtigen Raffael Santi, uit Perugia naar Florence?
„Florence, je bereidt me zorgen!" riep de paus uit. „Men moet een Augusteïschen geest bezitten, om je te overvleugelen." Hij werd onrustig en riep Conti, den secretaris. „Zijn de bouwmeesters er?"
„Sedert een uur, allerheiligste Vader," meldde Conti glimlachend.
„O, ik was ze vergeten. Binnen!"
Direct daarop stonden de meesters voor den vol hoogheid opgerichten paus. „Vergeef me, u hebt lang gewacht. Hm — ja — ik verzoek u, toon uw jaloezie niet voor mijn oogen, zooals uw gewoonte is. Verdraagzaamheid mag men niet onder kunstenaars zoeken. Wat doe jij, Bramante?"
„Ik voltooi den tempel van San Pietro in Montorio."
„Je hebt antiek gedacht, maar je had christelijk moeten uitvoeren. Je bent in zuilen en nissen blijven steken. Ik verwacht iets hoogers van je."
Bramante glimlachte gedwee. „Ik denk juist over een nieuwe wet na, volgens welke de geleding der façade gemakkelijker door te voeren is dan tot nu toe. Onder- en bovenbouw moeten voortaan tot gordel en kroonlijst in gelijke verhouding staan, opdat er harmonie in het bouwwerk komt."

Buiten hoorde men rumoer. „Wat is er, Conti?" vroeg de paus ontstemd. De secretaris bracht een brief. „Een ijlbode uit Ferrara heeft den brief gebracht —"
„Dan weet ik zijn inhoud," zei Julius wrevelig. Hij verscheurde den omslag. „Gaat u vooruit en wacht op mij in den Pietersdom. Ik volg u spoedig, heeren."
De bouwmeesters verwijderden zich en Julius riep Conti bij zich. „Een smeekbrief van Lucrezia Borgia. Zij vraagt mij voor de derde maal dringend, Cesare Borgia uit den kerker te Medina del Campo te bevrijden! Waanzin! Gooi den brief bij de andere en beantwoord hem beleefd, maar afwijzend. Breng mijn lieve zuster Lucchina een morgengroet en laat kardinaal Galeotto Rovere halen, hij zal blij zijn, met den geleerde te kunnen disputeeren."
Julius liet zich door een kamerdienaar den kostbaren met bont omzoomden mantel omwerpen, toen daalde hij met Conti de trap af en stuurde den draagstoel weg, die op hem wachtte. Bij de kleine deur, die de gang van het Vaticaan naar den Dom afsloot, wachtten hem de kardinalen Alidosi, da Costa, de bankier en de twee bouwmeesters. Hij betrad met hen het groote schip der kerk en liep langs de drie-entwintig zuilen naar het altaar der heilige Lucia en naar de oratoriën der beide Johannesen. Daar beschouwde hij lang de zuilen, het groote altaar, het doopbekken en het biechthek, de lampen aan het apostelgraf, zocht met de oogen de dimensies af en vergeleek maten, vlakken, welvingen en bogen. Met een zwijgen, dat vol was van verwachting, sloegen hem de mannen van zijn gezelschap gade.
En Julius klopte Bramante op den schouder. „Bevalt dit alles je?"
Bramante was in verlegenheid. „Rosselino had begrip voor maat en waardigheid. Maar ik geloof, dat hem nog niet alle middelen ter beschikking stonden, om iets buitengewoons te kunnen volbrengen."
„En als ik je de middelen geef, die Nicolaas V aan Rosselino nog moest weigeren?" vroeg de paus met scherpen nadruk, waarin een groot besluit doorklonk. „Je hebt onvergelijkelijken schoonheidszin en bent meester in den harmonischen architectonischen opbouw. Gebruik je talent voor een groot werk. Verbouw den Dom voor mij." Het woord galmde van den verren wand terug. De heeren van het gevolg zagen elkander ontsteld aan.
Julius echter begon zich aan de gedachte te verkwikken, en als van zelf wies deze tijdens de ontwikkeling tot aangrijpende grootheid op. „Gods tempel moet een opengeslagen gebedenboek zijn, waarin geest en oog verzinken. Niet Rome, niet Italië, de heele christelijke wereld bouwe er aan. Sint Pieter moet een getuigenis worden voor de wonderbaarlijke menschenkracht, die uit de almacht Gods wordt geboren. Wij willen toegeven, dat de vorm van het heidendom schoon

was, maar zij moet onzen geest niet laten stilstaan, die bewegelijker is dan water. Kunst en godsdienst moeten zich tot een bond aaneensluiten, wiens doel de edele verheffing der ziel tot God moet zijn. De kunst moet de gewillige dienares van den godsdienst zijn, zij moet de devotie vleugels geven. Schept groote en verheven dingen, kunstenaars! Bouwt, beeldhouwt, schildert, teekent!"

De kunstenaars gloeiden van vreugde. Sangallo trad op den paus toe en boog diep. „Indien dit uur werkelijk de klokslag voor het begin van een nieuwe christelijke periode mag zijn, dan danken wij hier voor de altaren des Heeren den Hemel voor de genade, dat wij het zijn, tot wie de roep is uitgegaan, helpers en bouwers van het werk te zijn, dat door Gods wil in het hoofd van Uwe Heiligheid werd voorbereid. Wij willen gaarna onze talenten ter beschikking stellen, opdat de kunst haar ideale vuurkringen om het gemoed van den Christenmensch trekke."

„Noem mij de middelen, Bramante," zei de paus, „waarmee je de genezing van den zieken godsdienst en de zieke kunst wil volbrengen."

Bramante haalde diep adem. „Allegorie, mystiek en historische beschouwing," zei hij na eenig nadenken. „De godsdienst kan worden verdiept, als het volk van de donkere schemering der verzaking, die Savonarola over de gewetens heeft gebracht, wordt bevrijdt, als men ons helpt, den hiernamaals-geest der catacomben met den straal van de alles zegenende zon te verjagen. Een wereld vol symbolen moet den bidder het zedelijke rijk van den godsdienst binnenvoeren. De mensch zie het paradijs, en hij zal er aan gelooven, hij zie de hel, en hij zal er voor terugschrikken. Met de zinnen moet hij het eeuwige kunnen vatten, daarbij moeten de kunstenaars hem helpen. Zij zijn het, die groote gedachten en gevoelens in vorm en kleur vangen. En sta ons vóór alles toe, dat wij ons zelf mogen bevrijden van den overgeleverden vorm van eentonige heiligenfiguren en standbeelden. Laat ons van de kerkgeschiedenis naar den Bijbel terugkeeren. De Bijbel heeft geen heiligen, maar voortreffelijke menschen. En geef ons geld, geld, geld. Met geld zullen wij u, allerheiligste Vader, onsterfelijken roem bezorgen."

De paus sloeg ten teeken van zijn instemming met den stok op den vloer. „Bramante, je spreekt een groote verplichting uit. God helpe je, je zelf te zijn. En jij, Sangallo, wil jij meehelpen?"

Het hart van den kunstenaar klopte snel. „Ga voort, allerheiligste Vader, waar een andere Rovere heeft opgehouden. Bouwwerken zijn het zinnebeeld der kracht en een teeken van hooge gedachten, zij zijn woordvoerders voor de onsterfelijkheid van den heerscher. Zonder bouwwerken zouden de Romeinsche keizers nooit een eereplaats in de geschiedenis hebben gekregen, bouwwerken zijn de

schoonste wapens van groote geesten, waarmee zij vreedzame veroveringen maken."
Julius knikte voldaan. „Ik heb uw onvoorwaardelijke onderschikking aan mijn wil noodig, kunstenaars. Ieder, die bekwaam is, ieder, die talentvol is, heeft recht op de waardeering van zijn heer. Leer anders voelen, leer de heidensche schoonheid vergeestelijken en met christelijk gevoel doordringen. Schep uit beide een gelukkigmakende eenheid. Ik laak u niet, ik weet, dat de heidenen Botticelli en Perugino te juister tijd diep devote Christenen kunnen zijn. En ben ik niet zelf een weinig heiden?" Hij bloosde licht. Hoe vaak had hij zich niet in welbehaaglijke beschouwing door zijn zalen laten dragen, waar de antieke vondsten stonden en waar hem de triomf van het vleesch had aangeblikt, de zegepraal van het eeuwig-menschelijke, het blijmoedige, bekoorlijke heidendom.
„Gij allen, die van goeden moed zijt," zei hij nu met verheffing van stem, „zult werk bij mij vinden. Kunstenaars en geleerden zullen Italië herscheppen. Zij zullen hun talenten en hun dankbaarheid aan den roem van Italië wijden. De heele wereld zal naar Italië zien, als zij hier den polsslag van een nieuwe kunst, een nieuwen tijd voelt. Dien mij, en ik zal u vorstelijk betalen. Agostino Chigi zal zijn goudkisten openen."
De bankier glimlachte gedwongen. Maar de paus liet niet los.
„De heele wereld buigt zich voor uw talent, goederen in geld om te zetten. Laat uw schepen op de zeeën voor mij werken. Wij zullen samen in volle overgave aan het werk gaan, zoodat onze opvolgers slechts behoeven te voltooien, wat wij zijn begonnen. Bramante, breek af en bouw op! Zweep je zelf op, Bramante, Sangallo! Breng mij ontwerpen, de kostbaarste en stoutmoedigste."
„Uwe Heiligheid, uw wil zal mijn fantasie bevleugelen," zei Bramante verrukt.
De paus nam hem bij den arm en trok hem naar den uitgang terug. „Ook Rome's straten zul je nog van de pestilentie bevrijden je moet kanalen aanleggen, de puinhoopen van het oude Rome, onderzoeken en tot een boek der geschiedenis maken. Nog iets: voor mijn vensters strekt zich de vervelende Belvédèrehof uit, breng daar afwisseling in, bouw galerijen, zuilen, portieken, maak van het Vaticaan een kleine pauselijke stad. Ja, het pausdom moet verwereldlijkt blijven, want het behoort aan de wereld, het van de wereld te scheiden, beteekent het ontwortelen en in een luchtledig laten zweven. Maar ik zal gedenkteekenen der noodzakelijkheid van zijn verwereldlijking scheppen."
In Sangallo's borst knaagde een jaloersche pijn, daar de oude Bramante hem, sinds lange jaren bouwmeester van Rovere, het hoofd-

werk van den Dom had ontrukt. Maar hij wist, dat men den paus niet kon tegenspreken. Misschien kwam er een gunstig uur, waarin Julius een andere werkverdeeling zou uitdenken.
„Ik zou de Sixtijnsche kapel willen laten beschilderen," richtte zich nu de paus tot Sangallo. „Wat hier Pinturicchio, Signorelli, Perugino en de anderen hebben geschapen, is bezienswaardig, maar het is niet het hoogste." De paus had met zijn gevolg de trappen naar de Sixtijnsche kapel bestegen, waar hij nu een groote deur liet openen. Hij stond in de heilige ruimte, waar hij vele jaren geleden als eerste kardinaal bij de opening der kapel onder zijn oom de mis had gelezen. „Zie, meesters, de wanden zijn rijk beschilderd, daarboven spant zich een besterde hemel, maar ik wil dien hemel nog prachtiger maken. Bezorg mij schilders, die hier hun meesterwerk moeten leveren." De adem van den paus ging snel, door heiligen ijver gejaagd. „Als men diengene kon vinden, die zijn grooten geest geheel aan een heilige taak kon wijden! Ik zal alle aardsche poorten voor hem openen."
Alidosi haalde de schouders op. „Ex Florentia lux."
Julius lachte grimmig. „Wonderlijk, wonderlijk! We moeten het uiterlijk van Italië corrigeeren, anders vergaat Rome. De Apennijnen liggen als een wig in het lichaam van het volk. Ten Noorden daarvan bloeien kunst, vlijt, spaarzaamheid, eerzucht, geleerdheid en verstand; ten Zuiden huist de luiheid, de traagheid, de genotzucht, de holle, kunstlooze pronk. Wij moeten een gezonden ruil aangaan. De besten uit Florence hierheen! Geleerden en kunstenaars over het heele land verdeelen, zoodat zij een zuurdeesem worden voor de anderen. Zij moeten het Italiaansche volk tot beschaving brengen. Wij zullen van één Florence tien maken! Waarmee zijn de schilders en beeldhouwers nu bezig?"
„Perugino voltooit de kruisafneming, waaraan Lippi voor de Annunziata in Florence is begonnen," zei Sangallo.
„Dan zal de signoria hem niet afstaan," zei de paus. „Hoe staat het met Mantegna?"
„Hij is in dienst van Isabella van Mantua, voor wie hij den Parnassus schildert. Pinturicchio is in de Libreria in Siena bezig, waar de jonge Raffael Santi hem helpt."
„Hoe is het met Raffael Santi?" vroeg de paus.
Toen trad diens landsman, de Urbinaat Bramante, haastig naar voren. „Hij voltooit juist in Città di Castello, zijn wonderbaarlijk huwelijk van Maria. Hij zal zich, vrees ik, geheel aan Florence binden, indien Uwe Heiligheid niet de genade zou hebben, hem met een oproep gelukkig te maken."
„Laat hij mij teekeningen voorleggen. Hoe is het met Leonardo

da Vinci?"
„Hij werkt aan de schets van den slag van Anghiari voor de zaal in het Palazzo vecchio," zei de goed geïnformeerde Sangallo.
En terwijl Bramante zacht met Conti over den jeugdigen roem van Raffael in Florence praatte, trad Sangallo dicht op den paus toe en zei: „Uwe Heiligheid, er is er maar één, die waard en in staat is, de geweldige plannen van Uwe Heiligheid in de daad om te zetten."
„En dat is?" vroeg de paus nieuwsgierig.
„Het is dezelfde, die Rome de Pietà heeft geschonken en toen de stad den rug heeft toegekeerd, omdat de bekrompenheid van Alexander voor zijn kunst geen terrein heeft geopend. Het is dezelfde Florentijn, die nu met Leonardo da Vinci om den eerepalm der schilderkunst in de zaal van het Palazzo vecchio strijdt en die in vuur zou ontsteken, als hij u mocht dienen, want zijn hart is vol liefde tot u, en zijn gemoed is zeer christelijk."
„Wie is het?" De paus stampte ongeduldig met den voet.
„Michelangelo Buonarroti."
Toen keerde Bramante zich om, en zijn gezicht toonde een uitdrukking van diepen weerzin. De giftige klauw van de afgunst haakte zich in zijn hart en ontrukte hem in stilte een vloek.
„Hij is immers ook beeldhouwer?" vroeg de paus met levendig geïnteresseerden oogopslag.
„Hij werkt ook aan het Mattheusbeeld voor het wolweversgilde in Florence. Voorts dicht hij ook en is geheel ziel en hartstocht."
Toen sprak de paus het woord, dat voor de geboorte van een nieuwe kunstwereld beslissend werd: „Roep Michelangelo Buonarroti."
Uit de Tibernevels steeg in dit oogenblik de zon op.

EPILOOG.

Het was op een zonnigen Maartdag van het jaar 1507, toen paus Julius bij gekruiden Bologneeschen aal en bij Corsicaanschen wijn zat en zich met zijn lievelingsneef Galeotto Rovere over de maatregelen onderhield, die ter bestrijding van de pest in het veroverde Bologna moesten worden genomen. Ook de bankier Chigi nam deel aan de beraadslaging. Julius wilde een energieken man naar Bologna zenden en zijn keus viel op Prospero Colonna.
„Ik heb den oude het laatst gezien," zei Galeotto, „toen hij van Spanje terugkeerde, waarheen hij Cesare Borgia had begeleid. Deze had geduchte bescherming noodig, want iedereen stond destijds den hertog naar het leven."

„Wat is er voor nieuws over hem?" vroeg Julius. „Ik moet bekennen, dat mijn nachten nog altijd worden verontrust door den dadendrang van dien gigant."
„U weet, dat Cesare in den afgeloopen winter uit zijn gevangenis in Medina del Campo in Castilië is ontsnapt. Hij ontkwam door het hooge torenvenster, waaruit hij zich liet zakken. Zijn zwager Jean d'Albret, de koning van Navarre, heeft hem opgenomen."
De paus glimlachte. „Ik weet veel meer, lieve Galeotto. Ik heb enkele dagen geleden in Bologna den geheimen afgezant van den hertog laten oppakken, een zekeren Federigo, dien de hertog naar de Romagna had gezonden, om hier stemming te maken voor den dapperen, nog altijd niet gebroken geest."
„Wanneer zal Italië niet meer door de plannen van dien onrustigen kop worden gekweld?" vroeg Chigi.
„Als Cesare Borgia dood is," antwoordde de paus. „Maar hij is jong en eerzuchtig en heeft nog veel aanhangers. Ik herinner slechts aan Macchiavelli, die van zijn vergoddelijking van den hertog nog altijd niet is genezen. Men zou moeten aannemen, dat de ervaring Macchiavelli moest leeren, dat het lot van Cesare Borgia al zijn theorieën logenstraft, want er bestaat immers geen machteloozer man dan de hertog. Op den grondslag van trouweloosheid en verraad zal zich op den duur geen heerscher kunnen handhaven. Vanwege zijn kunstig geconstrueerde ideeën beschouw ik Macchiavelli als een zeer onpractischen, zij het ook scherpzinnig spelenden kop, die zich aan de werkelijkheid stoot."
„Hij vergat in zijn rekensom den post ongeluk," bracht Agostino Chigi in het midden.
„Heel juist", zei Julius. „En bovendien: een minderwaardig mensch kan geluk hebben, maar nooit de macht, het te behouden. Daarvoor heeft men deugdzaamheid noodig. De dapperheid en den dadendrang in den hertog heb ik gewaardeerd. Maar hij heeft duizenden menschen opgeofferd, om zijn persoon tot het middelpunt der wereld te maken. De oude Borgia maakte van het Vaticaan een winkel van het Evangelie, de jonge maakte van Italië een moordenaarshol. Hij is het eigenlijke karakter van zijn tijd geweest, door den demon van zijn persoon beheerscht, dus bandeloos en gewetenloos. Hij was geen goede rekenaar, want hij vertrouwde op zijn geluk en schroefde daardoor zijn moed tot vermetelheid op. In zekeren zin zou men hem een kunstenaar van het succes kunnen noemen, maar een stumper in de kunst, het te behouden."
„Sommigen beweren, dat de hertog al half waanzinnig is geweest," zei Chigi.
„Dat hoeft ons niet te verwonderen," sprak de schoone Galeotto,

„Seneca beweert immers, dat in iederen grooten geest een zekere mate van waanzin sluimert." En hij wendde zich tot den paus: „En hoe denkt u, allerheiligste Vader, over Cesare Borgia en de vrouw?"
Julius trok de wenkbrauwen op. „Hij heeft het vrouwelijke nooit leeren kennen. Ik zou lust hebben gehad, hem te vragen, of hij ooit een moeder heeft gehad. Hij heeft de liefde tot den droesem genoten en heeft haar toch nooit tot in haar diepten gepeild."
„Zijn laatste minnares, de schoone Mattei, is enkele weken geleden in het klooster gestorven," zei de kardinaal.
Chigi boog zich tot de anderen over en fluisterde: „Zij moet niet zijn laatste liefde zijn geweest, er moet een —"
„Ach ja," glimlachte Galeotto, „die deerne telt niet mee."
„Toch zou het mogelijk zijn, dat Cesare Borgia de laatste liefde van deze —"
Een kamerheer meldde den Franschen gezant Grammont, die een belangrijk bericht kwam brengen.
De paus schoof de borden der colazione ter zijde en stond op.
Grammont trad binnen en overhandigde den paus een brief. Deze opende het stuk, en een rustige ernst trok over zijn sneeuwwit gelaat.
„Merkwaardig, de ziel van Cesare Borgia heeft ons in dit uur van uit de eeuwigheid gegroet."
De heeren rezen overeind. „Wat — is — dat?" vroeg Galeotto verschrikt.
„Cesare Borgia is in een gevecht bij Viana in dienst van den koning van Navarre door een vijandelijken kogel gedood."
De nabijheid van den dood deed de aanwezigen huiveren.
„Hij is den eervolsten dood gestorven," zei de paus op peinzenden toon. „Gods raadsbesluiten zijn ondoorgrondelijk. Hier Galeotto, lees, er is iets aangrijpends in."
En de schoone kardinaal las werkelijk eenige regels met diepe ontroering. Zij luidden: „Men vond den hertog in een boschje liggend, hij had de lippen op een zegelring gedrukt, op een robijn, waaronder de donkere vlek van een verdroogden druppel bloed zichtbaar was. De punt van zijn zwaard, ook gekorst van oud bloed, lag eveneens bij zijn lippen. Het was, zeggen de soldaten, alsof de hertog stervend dit bloed als een trouwe reliquie had gekust."
Kardinaal Galeotto zag aangedaan naar het zonnige groen van den Belvédèrehof, waarover epische rust lag. Want hij kende zeer wel de liefdeslegende van Cesare Borgia en Carmela Accolti, die de arme, donkeroogige visschersvrouwen van Trastevere elkander in voorjaarsnachten op de Tiberbarken vertelden.

EINDE VAN HET DERDE EN LAATSTE BOEK.